القرآن الكريم

KONULARINA GÖRE

KUR'ÂN-I KERÎM ÂYETLERİ

Doç. Dr. Sıtkı Gülle

HUZUR YAYINEVİ

Konularına Göre Kur'ân-ı Kerîm Âyetleri

4. Cilt

HUZUR YAYINEVİ

Konularına Göre Kur'ân-ı Kerîm Âyetleri
Doç. Dr. Sıtkı Gülle

TK. ISBN: 978-9944-301-88-6
4. Cilt. ISBN: 978-9944-301-92-3

Sertifika No: 16105

İstanbul, 2010

Kur'ân-ı Kerîm Hattı
İsmail Yazıcı

Baskıya Hazırlık
Abdullah Karakuş

İç Düzen
Adem Şenel

Tashih
Hüseyin Rahmi

Baskı
Eren Ofset
II. Matbaacılar Sitesi A Blok Zemin Kat No: 26
Topkapı / İstanbul Tel: 0 212 613 19 16

Cilt
Özgün Ciltevi

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmeliğin 6. maddesinin e) fıkrası gereği ciltlere ayrı ayrı bandrol uygulaması zorunlu değildir.

KONULARINA GÖRE KUR'ÂN-I KERÎM ÂYETLERİ

4. CİLT

Doç. Dr. Sıtkı Gülle
İst. Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi
Kur'ân-ı Kerîm Okuma ve
Kırâat İlmi Anabilim Dalı Başkanı

HUZUR YAYIN-DAĞITIM
PAZARLAMA TİCARET LTD. ŞTİ.
Çatalçeşme Sok. Yücer Han. No: 46/1
Tel & Fax: (0212) 513 50 57 - 513 01 71
Cağaloğlu-İSTANBUL
www.huzuryayinevi.com.tr

Beşinci Bölüm
Âhirete İman

Önbilgiler ve Tesbitler

Ölüm Gerçeği ve Âhiret Geçidi: Kabir Hayatı

• Ölüm Korkusu • Müslüman Olarak Ölmeye Bakın • Onlar Ölü Değillerdir • Kâfir Olarak Ölenlere Tepki • Öleceğini Sezenin Vasiyeti • Ölüm Allah'ın Tasarrufundadır • Her Canlı Ölümü Tadacak • Nerede Olursanız Olun Zamanı Geldiğinde Ölüm Yakanıza Yapışır • الْمَوْتَى *=el-Mevtâ=*ölüler *Lafzı İle Ölüm Gerçeğinin Yansıtıldığı Âyetler • Ölüm Kâbusları • Ölüm Bir Kurtuluştur, Onun İçin Cehennemde de Ölüm Yoktur • Ölü Olarak Değerlendirilen Diriler • Katmerli Ölüm • Kemik Yığını Olduktan Sonra Diriltilecekmişiz, Öyle mi? • Ölüm Bizim Takdirimizdir • Ölüm Sonrasına Bakışları • İnananlara Muştular • İnanmayanlara: Öyle Yağma Yok! • Ölüm Gelip Çatmadan Hayır Yapın.*

Kabir Gerçeğini Vurgulayan Kavramlar

Önbilgiler

Kabir Gerçeğine İşaret Eden Üç Farklı Lafız

a) قَبْر =*kabr*. Bu lafızdan türetilmiş الْقُبُور =*el-kubûr*=kabirler ve أَقْبَرَ =*akbere*=kabre koydu Lafızları

b) الْأَجْدَاث =*el-Ecdâs*

c) بَرْزَخ =*Berzah*

Kıyametin İsimleri

• el-Âzife • el-Hâkka • Hâfida • er-Râcife • Râfia • Zelzele • es-Sâat • es-Sâhha • et-Tâmmetü'l-Kübrâ • el-Ğâşiye • el-Fezau'l-Ekber • el-Kâria • el-Vâkıa • Yevmün Elîm • el-Yavmu'l-Âhir • el-Yevmü'l-Hakk • Yevmü'l-Hulûd • Yevmün Asir • el-Yevmu'l-Mev'ûd • Yevmu'l-Ba's • Yevmu't-Teğâbun • Yevmu't-Telâk

• Yevmu't-Tenâd • Yevmu'l-Cem' • Yevmu'l-Hisâb • Yevmu'l-Hasreh • Yevmu'l-Hurûc • Yevmu'd-Dîn • Yevmu'l-Fasl • Yevmu'l-Kıyâmeh • Yevmun Lâ Raybe Fîh • Yevmu'l-Vaîd • Yevmun Azîm • Yevmun Akîm • Yevmun Mecmûun Lehu'n-Nâs • Yevmun Muhît • Yevmun Meşhûd • Yevmun Ma'lûm • Yevmü'l-Vakti'l-Ma'lûm.

• *Âhiret Gerçeğini Yansıtan Âyetler • Dünya ve Âhiret Anlamında Yorumlanan* الأُولَى el-ûlâ=önce *ve* الآخِرَة el-âhire=sonra *Lafızlarının Yer Aldığı Âyetler*

Âhirete İnanmayı Öngören Âyetler

• İmanın Geçerliliği Kalbe Yerleşmiş Olmasına Bağlıdır • Ne Olurdu İnansalardı • Âhirete İmanın Bir Göstergesi de Hz. Peygamberin Söylediklerine de Kulak Vermektir • Âhirete İnanmanın 'Raca=umut' Lafzından Türetilmiş Kiplerle Vurgulandığı Âyetler • Âhiret Endişesi Taşıyanlar.

Âhirete İman Edenlere Yönelik Övgüler

• Âhirete Kesin Şekilde İnanırlar • Hedefi Âhiret Olanların Çalışmaları Şükranla Karşılanır • Âhiret Ödülleri.

Âhirete İnanmayanların Yansıtıldığı Âyetler

• Âhirete İnanmayanların Keyiflerine Uyma • İnkârcı Gönüller • Âhirete İnanmayanlara Yaptıklarını Süslü Gösterdik • Yürekleri Daralır • Âhiret Umudunu Yitirmişleri Dost Edinmeyin • Âhiret İnançsızlığının 'Küfür=inkâr etmek, tanımamak' Lafzından Türetilmiş Lafızlarla Vurgulandığı Âyetler • Âhiret Hayatından Kuşku Duymak, O Hayatı Yok Saymak • Âhirette Zarara Uğrayacak ve Oranın Nimetlerinden İstifade Edemeyecekler • Dünya Hayatını Âhiret Hayatına Tercih Edenlere Yönelik Tehditler ve Âhiret Nimetlerinden Yararlanamayacakları Bildirilenler • Âhiret Buluşmasını Yalanlayanların Başlarına Gelecekler.

• الدُّنْيَا *=ed-Dünya ile* الآخِرَة *= el-Âhire Lafızlarının Birlikte Geçtiği Âyetler*

• الآخِرَة *=el-Âhire Lafzının* الدَّار *=ed-Dâr Lafzı ile Birlikte Geçtiği Âyetler*

• Samimiyet Testi • Müttakiler İçin Daha Hayırlı Yurt Âhiret Yurdudur • Âhiret Yurdunun Gerçek Sahipleri

Âhirete İman

Önbilgiler ve Tesbitler

İmanın altı temelinden biri de **'el-Yevmü'l-Âhir**=son gün' denilen ve kısaca **'Âhiret'** kavramı ile ifâde edilen, dünya sürecinin sona erip bambaşka bir dönemin başlayacağı, yeni bir hayatın oluşturulacağı âleme inanmaktır. Bu âlem, **İsrâfîl** adı ile bilinen meleğin **'Sûr'** denilen ve mâhiyeti bizce bilinmeyen âlete üfürmesi ile start alacaktır. İnancımıza göre içinde yaşadığımız kâinât bir gün yok olacak, İsrâfîl Sûr'a üfürünce canlılar ölecek, kâinât harap olacak, yerlerin ve göklerin düzeni bozulacak, gökler çatlayıp yarılacak, güneş dürülecek, yıldızlar sönecek, dağlar yeryüzünden koparılıp yürütülecek, yeryüzü içindekilerini dışarı fırlatacak, denizler fışkırtılıp bir tek denize dönüştürülecek. Allah'tan başka her şey helak olacak.

Bu ve devamı süreç genellikle **'Yevmü'l-Kıyâme**=kıyamet günü' kavramı ile vurgulanır. Bu sürece, içinde gerçekleşecek olaylardan hareketle pek çok isim verilmiştir. Bir başka ifâde ile Kıyamet dediğimiz olay değişik isimlerle anılır. Biz, âhiret'e inanmayı öngören ve o hayatta neler olacağını bildiren âyetlere geçmeden önce ölüm gerçeğini bildiren âyetlerle bu iki hayat arasında bir geçiş noktası olan **'Berzah'** denilen kabir hayatı konusundaki âyetleri aktaracağız.

Ölüm Gerçeği[1] ve Âhiret Geçidi: Kabir Hayatı

Ölüm Korkusu

أَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ
فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ

"Yahut onların durumu gökten bardaktan boşalırcasına, yağan, içinde karanlıklar, bir gök gürlemesi ve bir şimşek bulunan yağmura (tutulmuşların durumuna) benzer. **Ölümden** sakınmak için parmaklarını yıldırımlar yüzünden kulaklarına tıkarlar. Oysa Allah o kâfirleri çepeçevre kuşatandır." (Bakara, 2/19).

أَشِحَّةً عَلَيْكُمْ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ
كَالَّذِي يُغْشَى عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُمْ بِأَلْسِنَةٍ
حِدَادٍ أَشِحَّةً عَلَى الْخَيْرِ أُولَٰئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا فَأَحْبَطَ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ
وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

"(Geldilerse de) size (yardımda) pek hasis kimseler olarak (geldiler.) O korku karşılarına çıktığında onları görmüştün, kendisini **ölüm baygınlığı** sarmış kimse gibi gözleri dönmüş bir halde sana bakıyorlardı. O korku gidince hayra/ganimet malına düşkünlük gösterenler olarak size karşı pek keskin diller sıyırmışlardı. İşte onlar

---

[1] Allah'ın öldürme fiili kapsamına giren âyetler ile ölüm sonrası diriliş örneklerini içeren âyetler (Bkz. Bakara, 2/28, 56, 73, 243, 253, 259, 260; Âl-i Imrân, 3/27; Mâide, 5/110; En'âm, 6/95, 162; A'râf, 7/158; Tevbe, 9/116;Yûnus, 10/31, 56; Hıcr, 15/23; Nahl, 16/65; Hacc, 22/6, 66; Mü'minûn, 23/37; Furkân, 25/49, 58; Rûm, 30/19, 40; Yâsîn, 36/12, Zümer, 39/42; Mü'min, 40/68; Şûrâ, 42/9; Duhân, 44/8; Kâf, 50/43; Necm, 53/44; Hadîd, 57/2; Mülk, 67/2; Kıyâme, 75/40; Abese, 80/21) Allah'ın Sıfatları konusunda yazıldıklarından burada onlara yer verilmeyeceği gibi; ölümün mecâzî anlamlarda kullanıldığı âyetlere de (bkz. Bakara, 2/164; Nahl, 16/38; Ankebût, 29/63; Rûm, 30/24, 50; Fâtır, 35/9; Fussılet, 41/39; Zuhruf, 43/11; Kâf, 50/11; Hadîd, 57/17 yer verilmeyecek, bunların yerlerine işâretle yetinilecektir.

iman etmemişlerdi. Bu yüzden Allah çalışmalarını boşa çıkardı. Bu da Allah'a pek kolay olmuştur." (Ahzâb, 33/19).

وَيَقُولُ الَّذِينَ اٰمَنُوا لَوْلَا نُزِّلَتْ سُورَةٌ فَاِذَٓا اُنْزِلَتْ سُورَةٌ مُحْكَمَةٌ
وَذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُ رَاَيْتَ الَّذِينَ فِى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يَنْظُرُونَ اِلَيْكَ نَظَرَ
الْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَاَوْلٰى لَهُمْ

"İman edenler: 'Bir sûre indirilmeli değil miydi?' diyorlar. Derken kesin hükümlü bir sûre indirilip onda savaş anılınca kalplerinde bir hastalık bulunanların, tıpkı **ölüm** baygınlığında olan kimsenin bakışı gibi sana baktıklarını görürsün. O da onlara pek yakındır." (Muhammed, 47/20).

قُلْ اِنْ كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ عِنْدَ اللّٰهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ
النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

"De: 'O âhiret yurdu Allah katında başka insanların değil de sırf sizin ise (ve bu) sözlerinizde samimi iseniz o halde **ölümü** isteyin." (Bakara, 2/94).

وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ اَنْ تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَاَيْتُمُوهُ
وَاَنْتُمْ تَنْظُرُونَ

"Yemin olsun ki siz, ölümle burun buruna gelmeden önce **ölümü arzuluyordunuz.** İşte onu gerçekten gördünüz ve siz bakıp duruyorsunuz." (Âl-i Imrân, 3/143).

قُلْ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوٓا اِنْ زَعَمْتُمْ اَنَّكُمْ اَوْلِيَٓاءُ لِلّٰهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ
فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

"De ki: Ey yahudi olanlar! Siz diğer insanlardan ayrı olarak Allah'ın dostları olduğunuzu iddia ediyorsanız, haydi **ölümü** temenni edin, doğru sözlüler iseniz öyle yapın." (Cumua, 62/6).

Müslüman Olarak Ölmeye Bakın

وَوَصّٰى بِهَٓا اِبْرٰهٖيمُ بَنٖيهِ وَيَعْقُوبُۜ يَا بَنِيَّ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى لَكُمُ
الدّٖينَ فَلَا تَمُوتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُسْلِمُونَۜ

"İbrahim, o dini oğullarına vasiyet etti, (torunu) Yakup da. 'Oğullarım! Kuşkusuz Allah sizin için bu dini seçti, öyle ise siz ancak **müslüman** (Hakk'a teslim olmuş) **olarak ölün."** (Bakara, 2/132).

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تُقَاتِهٖ وَلَا تَمُوتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

"Ey iman edenler! Allah'tan nasıl korkmak gerekiyorsa öyle korkun ve sizler sadece **müslüman** (Hakk'a teslim olmuş) **olarak ölün."** (Âl-i Imrân, 3/102).

اَمْ كُنْتُمْ شُهَدَٓاءَ اِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُۙ اِذْ قَالَ لِبَنٖيهِ مَا تَعْبُدُونَ
مِنْ بَعْدٖيۜ قَالُوا نَعْبُدُ اِلٰهَكَ وَاِلٰهَ اٰبَٓائِكَ اِبْرٰهٖيمَ وَاِسْمٰعٖيلَ وَاِسْحٰقَ
اِلٰهًا وَاحِدًاۚ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

Yoksa siz, **ölüm** Yakub'a geldiğinde tanık mıydınız? Ki oğullarına: 'Ardımdan neye ibadet edeceksiniz?' demişti. 'Senin ilahına, ataların İbrahim ile İsmail ve İshak'ın ilahına, bir tek ilah'a ibadet edeceğiz, biz sadece O'na teslim olanlarız' demişlerdi." (Bakara, 2/133).

Onlar Ölü Değillerdir

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فٖي سَبٖيلِ اللّٰهِ اَمْوَاتٌۜ بَلْ اَحْيَٓاءٌ وَلٰكِنْ لَا تَشْعُرُونَ

"Allah yolunda öldürülen kimselere **'ölüler'** demeyin. Hayır, tam tersine onlar diridir; ama siz farketmiyorsunuz." (Bakara, 2/154).

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذٖينَ قُتِلُوا فٖي سَبٖيلِ اللّٰهِ اَمْوَاتًاۜ بَلْ اَحْيَٓاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَۙ

"Allah yolunda öldürülenleri sakın **ölüler** sanma! Bilakis Rableri katında dirilerdir, rızıklandırılıyorlar." (Âl-i Imrân, 3/169).

Kâfir Olarak Ölenlere Tepki

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ
وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

“Kuşkusuz küfredenler ve kâfir oldukları halde **ölenler,** işte Allah'ın, meleklerin ve tüm insanların laneti sırf onların üzerine.” (Bakara, 2/161).

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ
مِلْءُ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوِ افْتَدَىٰ بِهِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا
لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

“Kuşkusuz inkâr edenler ve kâfir oldukları halde **ölenler** (den biri) faraza yeryüzü dolusu altını fidye verse, hiçbirinden asla kabul edilmez. İşte onlar için pek elemli bir azap vardır ve onlar için yardımcılardan kimse yoktur.” (Âl-i Imrân, 3/91).

وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَىٰ رِجْسِهِمْ
وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ

“Yüreklerinde bir hastalık bulunanlara gelince bu onların pisliklerine pislik katarak artırdı. Onlar kâfirler olarak **öldüler.”** (Tevbe, 9/125).

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

“Haberiniz olsun ki küfredip Allah yolundan sapan, sonra da kâfir oldukları halde **ölenleri** Allah hiçbir zaman bağışlamaz.” (Muhammed, 47/34).

Öleceğini Sezenin Vasiyeti

كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ
لِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ

"Birinize **ölüm** geldiğinde bir hayır bırakacaksa anaya-babaya ve en yakınlara örfe göre vasiyyet etmek müttakiler üzerine bir hak olarak yazıldı." (Bakara, 2/180).

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ اِذَا حَضَرَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ ح۪ينَ الْوَصِيَّةِ
اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ اَوْ اٰخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ اِنْ اَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْاَرْضِ
فَاَصَابَتْكُمْ مُص۪يبَةُ الْمَوْتِۜ تَحْبِسُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلٰوةِ فَيُقْسِمَانِ
بِاللّٰهِ اِنِ ارْتَبْتُمْ لَا نَشْتَر۪ي بِه۪ ثَمَناً وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبٰىۙ وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ
اللّٰهِ اِنَّٓا اِذاً لَمِنَ الْاٰثِم۪ينَ

"Ey iman edenler! Birinize **ölüm** (belirtileri) gelip çattığında vasiyyet sırasında aranızdaki şahitlik (şöyle olmalıdır:) İçinizden adalet sahibi iki kişi (şahit tutun); eğer yeryüzünde yolculuğa çıkmış durumda iseniz ve ölüm belası (belirtileri) de tepenize binmişse o zaman sizin dışınızda(müslüman olmayanlardan) diğer iki şahit tutmaktır. Kuşkulanırsanız o iki şahidi namazdan sonra alıkoyarsınız ve: 'Akraba da olsa o yemini hiçbir değere satmayacağız, Allah'ın şahitliğini gizlemeyeceğiz, yoksa biz elbette günahkârlardan oluruz' diye Allah'a yemin ederler." (Mâide, 5/106).

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ ف۪يهِۜ قُلْ قِتَالٌ ف۪يهِ كَب۪يرٌۜ
وَصَدٌّ عَنْ سَب۪يلِ اللّٰهِ وَكُفْرٌ بِه۪ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاِخْرَاجُ اَهْلِه۪
مِنْهُ اَكْبَرُ عِنْدَ اللّٰهِۚ وَالْفِتْنَةُ اَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِۜ وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ
حَتّٰى يَرُدُّوكُمْ عَنْ د۪ينِكُمْ اِنِ اسْتَطَاعُواۜ وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ
د۪ينِه۪ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَاُو۬لٰٓئِكَ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا
وَالْاٰخِرَةِۚ وَاُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِۚ هُمْ ف۪يهَا خَالِدُونَ

"Sana, o Haram ay'ı, onda savaşmayı soruyorlar. De ki: 'O ayda savaşmak büyük bir günahtır. Bununla birlikte Allah yolundan me-

netmek, Allah'a küfretmek, Mescid-i Haram'dan men etmek ve halkını oradan çıkarmak Allah katında daha büyük bir günahtır. Oysa fitne öldürmekten daha beterdir. Güç yetirebilseler sizi dininizden döndürmek için sizinle savaşı sürdürürler. İçinizden kim dininden dönerse o kâfir olarak **ölür.** İşte onların dünyada ve âhirette amelleri boşa gitmiştir. İşte onlar ateşin dostlarıdır. Onlar orada sürekli kalıcıdırlar." (Bakara, 2/217).

وَمَا مُحَمَّدٌ اِلَّا رَسُولٌۚ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُۜ اَفَائِنْ مَاتَ اَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلٰٓى اَعْقَابِكُمْۜ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلٰى عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللّٰهَ شَيْـًٔاۜ وَسَيَجْزِي اللّٰهُ الشَّاكِرِينَ

"Muhammed sadece bir elçidir. Gerçekten ondan önce de elçiler gelip geçmişti. Şimdi o **ölürse** veya öldürülürse ökçeleriniz üzerine gerisin geri mi döneceksiniz? Kim iki ökçesi üzerine gerisin geri dönerse Allah'a hiçbir şekilde zarar veremez. Allah şükredenleri mükâfatlandıracak." (Âl-i Imrân, 3/144).

Ölüm Allah'ın Tasarrufundadır

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ اَنْ تَمُوتَ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ كِتَابًا مُؤَجَّلًاۜ وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهٖ مِنْهَاۚ وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْاٰخِرَةِ نُؤْتِهٖ مِنْهَاۜ وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ

"Allah'ın izni olmadıkça hiç kimsenin **ölmesi** söz konusu değildir. O, süresi belirlenmiş bir yazıdır. Kim dünya sevabını isterse ona ondan veririz, kim de âhiret sevabını isterse ona da ondan veririz. O şükredenleri mükafatlandıracağız." (Âl-i Imrân, 3/145).

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لِاِخْوَانِهِمْ اِذَا ضَرَبُوا فِي الْاَرْضِ اَوْ كَانُوا غُزًّى لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا لِيَجْعَلَ اللّٰهُ ذٰلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْۜ وَاللّٰهُ يُحْيٖ وَيُمِيتُۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

"Ey iman edenler! Siz, küfredenler gibi olmayın ki onlar, yeryüzünde seyahata çıkan veya savaşçı olarak gazalara katılan (ve ölen) kardeşleri için: 'Yanımızda olsalardı **ölmezlerdi** ve öldürülmezlerdi' dediler. Allah bunu yüreklerinde acı bir hasret yaptığı için (böyle söylerler). Oysa Allah diriltir ve öldürür ve Allah yapageldiklerinizi pek iyi görendir." (Âl-i Imrân, 3/156)

وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ اَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللّٰهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ
مِمَّا يَجْمَعُونَ

"Eğer Allah yolunda öldürülürseniz veya **ölürseniz** elbette Allah'tan bir mağfiret ve bir rahmet onların toplayageldiklerinden hayırlıdır." (Âl-i Imrân, 3/157).

وَلَئِنْ مُتُّمْ اَوْ قُتِلْتُمْ لَاِلَى اللّٰهِ تُحْشَرُونَ

"Ölürseniz veya öldürülürseniz elbette Allah'a toplanırsınız." (Âl-i Imrân, 3/158).

اَلَّذِينَ قَالُوا لِاِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ اَطَاعُونَا مَا قُتِلُوا قُلْ فَادْرَؤُا
عَنْ اَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

"Onlar oturdular ve kardeşleri için şöyle dediler: 'Bizi dinleselerdi öldürülmezlerdi.' De ki: 'Doğru sözlülerseniz haydi kendinizden **ölümü** geri çevirin, bakalım!" (Âl-i Imrân, 3/168).

Her Canlı Ölümü Tadacak

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَاِنَّمَا تُوَفَّوْنَ اُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ
فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَاُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيٰوةُ
الدُّنْيَا اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

"Her canlı **ölümü** tadacak ve kıyamet günü ecirlerinize tastamam kavuşacaksınız. Kim ateşten uzaklaştırılır cennete sokulursa gerçekten kurtuluşa ermiştir. Dünya hayatı sadece aldanış metaıdır." (Âl-i Imrân, 3/185).

كُلُّ نَفْسٍ ذَٓائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَاِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

"Her nefis **ölümü** tadacak. Ve sizi bir sınav olmak üzere şer ve hayırla sınayacağız. Hepiniz sonunda Bize döndürüleceksiniz." (Enbiyâ, 21/35).

كُلُّ نَفْسٍ ذَٓائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ اِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

"Her canlı **ölümü** tadacak, sonra döndürülüp Bize getirileceksiniz." (Ankebût, 29/57).

وَالّٰتِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَٓائِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ
اَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَاِنْ شَهِدُوا فَاَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتّٰى
يَتَوَفّٰيهُنَّ الْمَوْتُ اَوْ يَجْعَلَ اللّٰهُ لَهُنَّ سَبِيلًا

"Kadınlarınızdan fuhuş yapanlar aleyhinde sizden dört şahit getirin. Şahitlik ederlerse **ölüm** canlarını alıncaya kadar veya Allah onlara bir yol açıncaya kadar kendilerini evlerde tutun." (Nisâ, 4/15).

وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتّٰٓى اِذَا حَضَرَ
اَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ اِنِّي تُبْتُ الْـٰٔنَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ
وَهُمْ كُفَّارٌ اُولٰٓئِكَ اَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا اَلِيمًا

"Asıl tevbe, kötülükleri yapıp dururken onlardan birine **ölüm** geldiğinde: 'İşte şimdi tevbe ettim' diyenler ile kâfir olarak ölenlerin tevbesi değil. İşte onlar! Onlara pek acı veren bir azap hazırladık." (Nisâ, 4/18).

Nerede Olursanız Olun Zamanı Geldiğinde Ölüm Yakanıza Yapışır

اَيْنَ مَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشَيَّدَةٍ وَاِنْ تُصِبْهُمْ
حَسَنَةٌ يَقُولُوا هٰذِهِ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ وَاِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هٰذِهِ مِنْ عِنْدِكَ
قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ فَمَالِ هٰٓؤُلَٓاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا

"Nerede olursanız olun -isterse yüksek kulelerde olun- **ölüm** size ulaşır/sizi yakalar. Onlara bir iyilik ilişirse 'Bu, Allah katındandır' derler. Kendilerine bir fenalık dokunursa: 'Bu senin tarafından/senin yüzünden' diye söylerler. De ki: 'Hepsi Allah katından'. Bunlara, bu topluluğa ne oluyor ki nerede ise hiçbir sözü anlamıyorlar!" (Nisâ, 4/78).

وَمَنْ يُهَاجِرْ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ يَجِدْ فِى الْاَرْضِ مُرَاغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا اِلَى اللّٰهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ اَجْرُهُ عَلَى اللّٰهِ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَحِيمًا

"Kim Allah yolunda hicret ederse yeryüzünde pek çok gidecek yer ve bolluk bulur. Kim evinden Allah'a ve Peygamber'e hicret etmek üzere çıkar da sonra yolda kendisine **ölüm** erişirse gerçekten onun mükâfatı Allah'a düşmüştür. Allah pek bağışlayıcı, pek merhametlidir." (Nisâ, 4/100).

قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمُ الْفِرَارُ اِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ اَوِ الْقَتْلِ وَاِذًا لَا تُمَتَّعُونَ اِلَّا قَلِيلًا

"De ki: 'Eğer **ölümden** veya öldürülmekten kaçarsanız kaçış asla size fayda vermez. (Diyelim kaçtınız) o zaman sadece pek az nimetlendirilirsiniz." (Ahzâb, 33/16).

قُلْ اِنَّ الْمَوْتَ الَّذِى تَفِرُّونَ مِنْهُ فَاِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ اِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

"De ki: 'Haberiniz olsun, o kaçıp durduğunuz **ölüm** kesin gelip size çatacak, sonra o, bütün görünmeyeni ve görüneni bilene döndürüleceksiniz de O size neler yaptığınızı haber verecektir." (Cumua, 62/8).

وَاِنْ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ اِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيمَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا

“Ehlikitap’tan hiçbiri istisna edilmemek üzere kendi **ölümünden** önce ona (İsa’ya tevhit çerçevesinde) muhakkak iman edecek. O da kıyamet günü aleyhlerinde iyi bir tanık olacak.” (Nisâ, 4/159).

الْمَوْتٰى =*el-Mevtâ*=ölüler **Lafzı ile Ölüm Gerçeğini Yansıtan Âyetler**

إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتٰى يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ ثُمَّ اِلَيْهِ يُرْجَعُونَ

“Ancak işitenler (çağrıya) icabet eder/uyar. **Ölülere** gelince Allah onları diriltir ardından O’na döndürülürler.” (En’âm, 6/36).

وَلَوْ اَنَّنَا نَزَّلْنَٓا اِلَيْهِمُ الْمَلٰٓئِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتٰى وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ
شَيْءٍ قُبُلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوٓا اِلَّٓا اَنْ يَشَٓاءَ اللّٰهُ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ يَجْهَلُونَ

“Gerçekten biz onlara melekleri gönderseydik, kendilerine **ölüler** konuşsaydı, karşılarında her şeyi kefil olarak/bölük bölük toplasaydık -Allah’ın dilemesi dışında- imana gelmezlerdi. Ne var ki onların çoğu cehalet sergiliyorlar.” (En’âm, 6/111).

وَهُوَ الَّذ۪ي يُرْسِلُ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِه۪ حَتّٰٓى اِذَٓا اَقَلَّتْ سَحَابًا
ثِقَالًا سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَيِّتٍ فَاَنْزَلْنَا بِهِ الْمَٓاءَ فَاَخْرَجْنَا بِه۪ مِنْ كُلِّ
الثَّمَرَاتِ كَذٰلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتٰى لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

“O, O zât ki rahmetinin önünde rüzgârları müjdeci olarak gönderir. Nihayet rüzgârlar ağır ağır yağmur yüklü bulutları yüklenince onu ölü bir beldeye sevkederiz. Onunla su indiririz ve onunla meyvelerin hepsinden çıkarırız. İşte **ölüleri** de böyle çıkaracağız. Belki düşünüp ibret alırsınız.” (A’râf, 7/57).

وَلَوْ اَنَّ قُرْاٰنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ اَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الْاَرْضُ اَوْ كُلِّمَ بِهِ الْمَوْتٰى بَلْ
لِلّٰهِ الْاَمْرُ جَم۪يعًا اَفَلَمْ يَا۬يْـَٔسِ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوٓا اَنْ لَوْ يَشَٓاءُ اللّٰهُ لَهَدَى

النَّاسَ جَمِيعًاۜ وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ اَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِنْ دَارِهِمْ حَتّٰى يَاْتِيَ وَعْدُ اللّٰهِۜ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ

"Eğer, kendisiyle dağların yürütüldüğü veya kendisiyle yerin paramparça edildiği yahut kendisiyle **ölülerin** konuşturulduğu bir Kur'an olsaydı (yine inanmazlardı!). Daha doğrusu bütünüyle iş Allah'ın tekelindedir. İman etmiş olanlar (o kâfirlerin imana girmeyeceklerinden) hâlâ umut kesmediler mi/bilip anlamadılar mı ki Allah dileseydi bütün insanları hidâyete erdirirdi! O küfredip duranlar var ya onlara, yaptıkları yüzünden büyük bir bela çarpacak veya (büyük bela) yurtlarının yakınına konacak. Derken Allah'ın va'di gelecek. Kuşkusuz Allah, belirlenmiş süreden caymaz." (Ra'd, 13/31).

اِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتٰى وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَٓاءَ اِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ

"Şüphesiz sen **ölülere** işittiremezsin, arkalarına dönmüş kaçarlarken sağırlara da çağrıyı işittiremezsin." (Neml, 27/80).

فَاِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتٰى وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَٓاءَ اِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ

"Kuşkusuz sen **ölülere** duyuramazsın, arkalarını dönmüş gitmekte olan sağırlara da çağrıyı işittiremezsin!" (Rûm, 30/52).

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهٖ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةًۜ حَتّٰٓى اِذَا جَٓاءَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ

"O, kulları üstünde egemendir. Üzerinize koruyucular gönderir. Birinize **ölüm** geldiğinde elçilerimiz onu öldürür, onlar görevlerinde kusur göstermezler." (En'âm, 6/61).

Ölüm Kâbusları

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ قَالَ اُوحِيَ اِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ اِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَاُنْزِلُ مِثْلَ مَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُۜ وَلَوْ تَرٰٓى اِذِ الظَّالِمُونَ فٖي غَمَرَاتِ

الْمَوْتِ وَالْمَلٰٓئِكَةُ بَاسِطُوٓا اَيْدِيهِمْۚ اَخْرِجُوٓا اَنْفُسَكُمْۜ اَلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ
عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ اٰيَاتِه۪
تَسْتَكْبِرُونَ

"Allah'a karşı bir yalan uyduran veya kendisine hiçbir şey vahyedilmemişken: 'Bana vahyolundu' diyenden ve bir de: 'Allah'ın indirdiğinin benzerini yakında ben de indireceğim!' diyen kimseden daha zalim kim olabilir? O zalimler, **ölümün** dalgaları içinde ve melekler ellerini uzatmış bir halde: 'Haydi canlarınızı çıkarın! Allah'a karşı gerçek dışı şeyleri söyleyegelmeniz ve büyüklük taslayıp onun âyetlerinden yüzçevirmeniz yüzünden bugün horluk azabına çarptırılacaksınız' (dediklerinde o zalimleri) bir görsen!" (En'âm, 6/93).

وَجَٓاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّۜ ذٰلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَح۪يدُ

"**Ölüm** sarhoşluğu gerçek olarak geldiğinde: 'İşte o, senin kaçıp durduğun' diye." (Kâf, 50/19).

* * *

قُلْ اِنَّ صَلَاتٖي وَنُسُكٖي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتٖي لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَم۪ينَۙ

"De ki: Gerçekten benim namazım, ibadetlerim ve dirimim ve **ölümüm** âlemlerin Rabbi Allah içindir." (En'âm, 6/162).

قَالَ ف۪يهَا تَحْيَوْنَ وَف۪يهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ

"Buyurdu: 'Orada yaşayacaksınız, orada **öleceksiniz** ve oradan (diriltilip) çıkarılacaksınız." (A'râf, 7/25).

يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَاَنَّمَا يُسَاقُونَ اِلَى الْمَوْتِ
وَهُمْ يَنْظُرُونَۜ

"Gerçek apaçık ortaya çıktıktan sonra bile sanki onlar göz göre göre **ölüme** sürükleniyorlarmış gibi gerçek konusunda seninle çekişiyorlar." (Enfâl, 8/6).

وَلَا تُصَلِّ عَلٰٓى اَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ اَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلٰى قَبْرِهٖۜ اِنَّهُمْ
كَفَرُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهٖ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ

"Münafıkların içlerinden **ölen** herhangi biri üzerine asla namaz kılma ve kabri başında dikilme! Çünkü onlar Allah'a, Peygamberi'ne küfrettiler ve onlar fasık olarak öldüler." (Tevbe, 9/84).

وَهُوَ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى
الْمَٓاءِ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًاۜ وَلَئِنْ قُلْتَ اِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ
بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذ۪ينَ كَفَرُٓوا اِنْ هٰذَٓا اِلَّا سِحْرٌ مُب۪ينٌ

"O, o Zat ki, hanginiz amelce daha iyisiniz diye sizi sınamak üzere gökleri ve yeri altı günde yarattı. O zaman Arş'ı su üzerinde idi. Bununla birlikte sen: 'Kuşkusuz siz **ölüm** sonrası diriltileceksiniz' dersen o küfredenler mutlaka: 'Bu, apaçık büyüden başka bir şey değil!' derler." (Hûd, 11/7).

Ölüm Bir Kurtuluştur, Onun İçin Cehennemde de Ölüm Yoktur

يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُس۪يغُهُ وَيَأْت۪يهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا
هُوَ بِمَيِّتٍۜ وَمِنْ وَرَٓائِه۪ عَذَابٌ غَل۪يظٌ

"Onu yutmağa uğraşacak, ama onu boğazından geçiremeyecek, her taraftan kendisine **ölüm** gelecek, fakat o ölmeyecek! Ardından da kaba bir azap!" (İbrâhîm, 14/17).

اِنَّهُ مَنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَاِنَّ لَهُ جَهَنَّمَۜ لَا يَمُوتُ ف۪يهَا وَلَا يَحْيٰى

"Her kim Rabbine suçlu olarak varırsa şüphesiz ona cehennem var, onda ne **ölür,** ne dirilir." (Tâhâ, 20/74).

وَالَّذ۪ينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَۚ لَا يُقْضٰى عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا
يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَاۜ كَذٰلِكَ نَجْز۪ي كُلَّ كَفُورٍۚ

"Küfre sapmış olanlar, onlara cehennem ateşi vardır. Aleyhlerinde hüküm verilmez ki **ölsünler.** Kendilerinden ateşin azabı da hafifletilmez. Her nankörü işte böyle cezalandırırız." (Fâtır, 35/36).

قَالُوا رَبَّنَآ اَمَتَّنَا اثْنَتَيْنِ وَاَحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ اِلٰى خُرُوجٍ مِنْ سَبِيلٍ

"Dediler: Rabbimiz! Bizi iki kere **öldürdün,** iki kere dirilttin. İşte günâhlarımızı itiraf ettik. (Buradan) çıkmaya herhangi bir yol var mı?" (Mü'min, 40/11).

ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيٰى

"Sonra onda ne **ölecek,** ne hayat bulacaktır." (A'lâ, 87/13).

Ölü Olarak Değerlendirilen Diriler

اَمْوَاتٌ غَيْرُ اَحْيَآءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ اَيَّانَ يُبْعَثُونَ

"(Allah'tan başkasına tapanlar) **ölülerdir,** diri değillerdir, ne zaman diriltileceklerini bilmezler." (Nahl, 16/21).

وَمَا يَسْتَوِى الْاَحْيَآءُ وَلَا الْاَمْوَاتُ اِنَّ اللّٰهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَآءُ وَمَآ اَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِى الْقُبُورِ

"Diriler ile **ölüler** elbette eşit olmaz. Doğrusu Allah, dilediği kimseye işittirir. Ama sen, kabirlerdekine işittirici değilsin." (Fâtır, 35/22).

Katmerli Ölüm

اِذًا لَاَذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيٰوةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا

"O zaman sana hayatın da katını, **ölümün** de katmerlisini tattırırdık. Sonra da senin için karşımızda hiçbir yardımcı bulamazdın." (İsrâ, 17/75).

وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا

"Doğduğu gün, **öleceği** gün ve diri olarak kaldırılacağı gün selam ona." (Meryem, 19/15).

فَاَجَٓاءَهَا الْمَخَاضُ اِلٰى جِذْعِ النَّخْلَةِۚ قَالَتْ يَا لَيْتَن۪ي مِتُّ قَبْلَ هٰذَا وَكُنْتُ نَسْيًا مَنْسِيًّا

"Derken sancı onu bir hurma dalına götürdü. Ay, nolaydım bundan önce **öleydim** ve unutulmuş gitmiş olaydım! dedi." (Meryem, 19/23).

وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ اَمُوتُ وَيَوْمَ اُبْعَثُ حَيًّا

"Doğduğum gün, **öleceğim** gün ve diri olarak kaldırılacağım gün selam bana!" (Meryem, 19/33).

وَيَقُولُ الْاِنْسَانُ ءَاِذَا مَا مِتُّ لَسَوْفَ اُخْرَجُ حَيًّا

"Böyle iken insan diyor ki: Her ne zaman **ölürsem** ileride kesin bir hayat sahibi olarak çıkarılacak mıyım?" (Meryem, 19/66).

اِنْ هِيَ اِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوث۪ينَ

"O, bizim dünya hayatımızdan başka bir şey değildir, **ölürüz** ve yaşarız, ama biz, diriltilecekler değiliz." (Mü'minûn, 23/37).

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَۜ اَفَاۨئِنْ مِتَّ فَهُمُ الْخَالِدُونَ

"Bir de Biz senden önce hiçbir insan için ebedîliği bahşetmedik. şimdi sen **ölürsen** onlar ebedî mi kalacaklar?" (Enbiyâ, 21/34).

اِنَّكَ مَيِّتٌ وَاِنَّهُمْ مَيِّتُونَۘ

"Kesin sen **öleceksin!** Kuşkusuz onlar da **ölecekler!**" (Zümer, 39/30).

وَالَّذ۪ينَ هَاجَرُوا ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ ثُمَّ قُتِلُٓوا اَوْ مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللّٰهُ رِزْقًا حَسَنًاۜ وَاِنَّ اللّٰهَ لَهُوَ خَيْرُ الرَّازِق۪ينَ

"Allah yolunda hicret edip de sonra öldürülmüş veya **ölmüş** bulunanlar ise elbette Allah, onları kesin güzel bir rızık ile rızıklandıracaktır. Çünkü Allah elbette rızık verenlerin en hayırlısıdır." (Hacc, 22/58).

ثُمَّ اِنَّكُمْ بَعْدَ ذٰلِكَ لَمَيِّتُونَ ط

"Sonra siz, bunun arkasından muhakkak **öleceksiniz.**" (Mü'minûn, 23/15).

Kemik Yığını Olduktan Sonra Diriltilecekmişiz Öyle mi?

اَيَعِدُكُمْ اَنَّكُمْ اِذَا مِتُّمْ وَكُنْتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا اَنَّكُمْ مُخْرَجُونَ ص

"Size, **öldüğünüzde,** bir toprak ve bir yığın kemik olduğunuzda sizin çıkarılacağınızı mı va'dediyor?" (Mü'minûn, 23/35).

قَالُوٓا ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا ءَاِنَّا لَمَبْعُوثُونَ

"Dediler: '**Öldüğümüzde** ve bir toprak, bir yığın kemik olduğumuz vakit mi biz kesin diriltileceğiz?" (Mü'minûn, 23/82).

ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا ءَاِنَّا لَمَبْعُوثُونَ لا

"**Öldüğümüzde** mi, bir toprak ve kemik yığını olduğumuzda mı, biz mi gerçekten diriltilecek mişiz?" (Sâffât, 37/16).

ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا ءَاِنَّا لَمَدِينُونَ

"**Öldüğümüzde** mi, toprak ve kemik yığını haline geldiğimizde mi biz mi kesin cezalandırılacak mışız?" (Sâffât, 37/53).

ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ذٰلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ

"**Öldüğümüz** ve bir toprak olduğumuz vakit ha? Bu uzak bir dönüş." (Kâf, 50/3).

وَكَانُوا يَقُولُونَ اَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا ءَاِنَّا لَمَبْعُوثُونَ لا

"Ve diyorlardı: **Öldüğümüz** ve bir toprak, bir yığın kemik olduğumuz vakit mi? Gerçekten biz mi kesin diriltilecek mişiz?" (Vâkıa, 56/47).

حَتّٰٓى اِذَا جَٓاءَ اَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِۙ

"Sonunda her birine **ölüm** geldiğinde diyecek ki: Rabbim! Döndür, döndür beni, döndür." (Mü'minûn, 23/99).

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِه۪ٓ اٰلِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْـًٔا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ
لِاَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيٰوةً وَلَا نُشُورًا

"Böyle iken O'ndan başka birtakım tanrılar edindiler ki hiçbir şeyi yaratamazlar, kendileri yaratılıp duruyorlar, kendi kendilerine ne bir zarar ne de bir menfaata malik değiller, ne **ölüme** hâkimler ne hayata, ne de ölüm sonrası diriltmeğe." (Furkân, 25/3).

وَالَّذ۪ي يُم۪يتُن۪ي ثُمَّ يُحْي۪ينِۙ

"O ki **canımı alır** sonra beni diriltir." (Şuarâ, 26/81).

اِنَّ اللّٰهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِۚ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَۚ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْاَرْحَامِۜ وَمَا تَدْر۪ي
نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًاۜ وَمَا تَدْر۪ي نَفْسٌ بِاَيِّ اَرْضٍ تَمُوتُۜ اِنَّ اللّٰهَ عَل۪يمٌ خَب۪يرٌ

"Kuşkusuz Allah, saatın (kıymetin) bilgisi O'nun katındadır. Yağmuru indirir. Rahimlerdekini bilir. Oysa hiçbir can yarın ne kazanacağını bilmez. Hiçbir can hangi toprakta **öleceğini** bilmez. Doğrusu Allah, çok iyi bilendir, çok iyi haberi olandır." (Lokmân, 31/34).

قُلْ يَتَوَفّٰيكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذ۪ي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ اِلٰى رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ

"De ki: Size vekil edilmiş olan **ölüm** meleği canınızı alacak, ardından Rabbinize döndürüleceksiniz." (Secde, 32/11).

Ölüm Bizim Takdirimizdir

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلٰى مَوْتِه۪ٓ اِلَّا دَٓابَّةُ الْاَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَاَتَهُۚ
فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنُّ اَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُه۪ينِ

"Süleymanın **ölümüne** hükmettiğimizde cinleri onun **ölümüne**, asasını yemekte olan ağaç kurdundan başkası âgâh kılmadı. Derken (Süleyman) yüzü koyun yere kapanınca ortaya çıktı ki cinler gaybı bilmiş olsalardı o küçük düşüren azap içinde beklemezlerdi." (Sebe', 34/14).

نَحْنُ قَدَّرْنَا بَيْنَكُمُ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ

"Aranızda **ölümü** Biz takdir ettik ve Bizim önümüze geçilmez." (Vâkıa, 56/60).

Müşriklerin Ölüm Sonrasına Bakışları

اَفَمَا نَحْنُ بِمَيِّتِينَ

"Biz **ölenler** değil miyiz?" (Sâffât, 37/58).

اِلَّا مَوْتَتَنَا الْاُولٰى وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ

"Sadece **ilk ölümümüz.** Biz, azaba çarptırılmışlar değiliz." (Sâffât, 37/59).

اِنْ هِىَ اِلَّا مَوْتَتُنَا الْاُولٰى وَمَا نَحْنُ بِمُنْشَرِينَ

"Olacak olan sadece ilk **ölümümüzdür**, biz ölüm sonrası diriltilmeyeceğiz." (Duhân, 44/35).

وَقَالُوا مَا هِىَ اِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا اِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُمْ بِذٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ اِنْ هُمْ اِلَّا يَظُنُّونَ

"Dediler: Hayat sadece dünya hayatımızdır, **ölürüz**, yaşarız. Bizi sadece zaman öldürür. Onların bu hususta bir bilgileri yoktur. Onlar başka değil sadece sanıyorlar." (Câsiye, 45/24).

İnananlara Muştular

لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ اِلَّا الْمَوْتَةَ الْاُولٰى وَوَقٰيهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ

"Oralarda **ilk ölüm** dışında başka ölüm tatmazlar. Onları cehennemin azabından korumuştur." (Duhân, 44/56).

İnanmayanlara: Öyle Yağma Yok!

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

"Yoksa kötülükleri işleyenler, hayatlarını ve **ölümlerini** bir tutarak kendilerini, inanıp yararlı işler yapmış kimseler gibi değerlendireceğimizi mi sandılar? Varmakta oldukları yargı ne kötü!" (Câsiye, 45/21).

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا
تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ
أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ

"Ey iman edenler! Zannın bir çoğundan sakının, çünkü zannın bir bölümü günahtır, sinsice kusur araştırmayın ve kiminiz kiminizi gıybet de etmesin/aleyhinde çekiştirmesin. Hiçbiriniz kardeşinin **ölü** iken etini yemeyi arzu eder mi? Demek ki tiksindiniz! Öyle ise Allah'a sığının, çünkü Allah öyle tevbe kabul eden, öyle merhametlidir." (Hucurât, 49/12).

Ölüm Gelip Çatmadan Hayır Yapın

وَأَنْفِقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ
رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ

"Her birinize **ölüm** gelip de: 'Rabbim! Beni yakın bir zamana değin ertelesen de sadaka versem ve iyi kimselerden olsam' demesinden önce sizlere rızık olarak verdiklerimizden başkalarına verin." (Munâfikûn, 63/10).

أَحْيَاءً وَأَمْوَاتًا

"Yeryüzünü hem diriler, hem **ölüler** için (bir toplanma yeri yapmadık mı?)." (Murselât, 77/26).

Kabir Gerçeğini Vurgulayan Kavramlar

Önbilgiler

Ehl-i Sünnet ve Cemâat mensuplarının üzerinde ittifak ettikleri i'tikadî meselelerden biri de kabir[2] hayatının kesin olduğu, ölüye, elem ve zevkleri duyacağı bir tür hayat verildiği, ölünün Münker ve Nekîr adlı iki melek tarafından sorguya çekildiği, yöneltilen sorulara verdiği cevaplara göre nimet veya azaba dûçar kılındığı hususlardır. Kabir hayatı: **'Berzah Âlemi'** diye de anılır. Berzah, iki şey arasına giren engel veya iki mahiyeti birbirinden ayıran hadd-i fâsıldır. Nitekim iki denizi birbirindenden ayıran kara parçasına 'berzah/kıstak' dendiği gibi insanla hayvanı birbirinden ayıran en bâriz nitelik olması dolayısı ile doğal konuşma yeteneğine de 'berzah' denmiştir.

***

Din ıstılahında berzah: **'Ruhun cesetten ayrı olarak nimet veya azap içinde bulunduğu hayattır.'** Çünkü hayat dediğimiz olgu üçe ayrılır:

1) Dünya Hayatı. Burada ruhların hissettikleri mutluluk ve acılar bünyelerle iç içedir. Elem ve lezzetleri birlikte hissederler.
2) Berzah Hayatı. Bu hayatta ruh, ayakta tuttuğu cesetten ayrılmıştır, elem ve lezzeti cesetten ayrı olarak hisseder.
3) Âhiret Hayatı. Bu hayatta ruhlar, ilk hayattaki yerlerine dönerler. Her ruh dünyada içinde bulunduğu cesedin içine girer.

İkinci hayat, birinci hayattan üçüncü hayata geçmek için bir konak mahalli gibidir. Dünya hayatı, çalışma hayatı; âhiret hayatı vücut ve ruhun birlikte ceza veya mükâfât göreceği bir hayat, berzah hayatı da bekleme hayatıdır. Ruhlar, bedenlerden ayrı, müstakil olarak hayatiyetlerini sürdürdükleri berzah hayatında ya nimetlere mazhar kılınırlar ya da azaplara.*

---

[2] Kabirle vurgulanan dünya ile âhiret arasındaki süreçtir. Yoksa vücud parçalarının bir bütün olarak bir yere gömülmesi değildir. Bunun için kişi denizde de boğulsa, yakılıp külleri havaya savrulsa, organları başkasına da nakledilse kısaca hangi şekilde olursa olsun vücudu birbirinden ayrılsa ruhu cesedinden ayrıldığı andan itibaren kabir sürecine girmiş ve o hayatı yaşamaya başlamış demektir. Diriliş anında doğduğunda var olan vücudunun temel unsurları bir araya getirilir.

* "Ruh" kavramıyla "can" anlamındaki "nefs"in murat edildiğini düşünüyorum. S.G.

Kabir Gerçeğine İşaret Eden Üç Farklı Lafız:

a) قَبْر =*kabr* ve bundan türetilmiş الْقُبُور =*el-kubûr*
=kabirler **ve أَقْبَرَ =*akbere*=kabre koydu Lafızları İle**

وَلَا تُصَلِّ عَلٰٓى اَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ اَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلٰى قَبْرِهٖۜ اِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهٖ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ

"Münafıkların içlerinden ölen herhangi biri üzerine asla namaz kılma ve **kabri** başında dikilme! Çünkü onlar Allah'a, Peygamberi'ne küfrettiler ve onlar fasık olarak öldüler." (Tevbe, 9/84).

وَاَنَّ السَّاعَةَ اٰتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَاۙ وَاَنَّ اللّٰهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ

"Ve gerçekten o saat gelecektir, onda hiç kuşku yoktur ve gerçekten Allah **kabirlerdeki** kimseleri diriltip kaldıracaktır." (Hacc, 22/7).

وَمَا يَسْتَوِي الْاَحْيَٓاءُ وَلَا الْاَمْوَاتُۜ اِنَّ اللّٰهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَٓاءُۚ وَمَٓا اَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي الْقُبُورِ

"Dirilerle ölüler de eşit olmaz. Doğrusu Allah, dilediği kimseye işittirir. Ama sen, **kabirlerdekine** işittiren değilsin." (Fâtır, 35/22).

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْاٰخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ اَصْحَابِ الْقُبُورِ

"Ey inanmış kimseler! Allah'ın kendilerine gazap ettiği bir toplumu dost edinmeyin. **Mezarların** sâkinlerinden olan kâfirler umut kestiği gibi onlar da âhiretten umut kesmişlerdir." (Mumtehıne, 60/13).

ثُمَّ اَمَاتَهُ فَاَقْبَرَهُۙ

"Sonra onu öldürdü de **kabre gömdürdü."** (Abese, 80/21).

وَاِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْۙ

"Kabirler deşildiğinde," (İnfitâr, 82/4).

اَفَلَا يَعْلَمُ اِذَا بُعْثِرَ مَا فِى الْقُبُورِ

"Fakat bilmeyecek mi **o kabirlerinde** diriltilenler." (Âdiyât, 100/9).

b) الأجداث **=*el-Ecdâs*[3]**

وَنُفِخَ فِى الصُّورِ فَاِذَا هُمْ مِنَ الْاَجْدَاثِ اِلٰى رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ

"Sûra üfürülmüştür, o da ne, onlar **kabirlerden** Rablerine akın ediyorlar." (Yâsîn, 36/51).

خُشَّعًا اَبْصَارُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْاَجْدَاثِ كَاَنَّهُمْ جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ

"Gözleri düşkün düşkün -çıvgın çekirgeler gibi- **kabirlerden** çıkarlar." (Kamer, 54/7).

يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْاَجْدَاثِ سِرَاعًا كَاَنَّهُمْ اِلٰى نُصُبٍ يُوفِضُونَ

"O gün ki **kabirlerden** hızlı hızlı çıkacaklar, sanki çantalarıyla dikmelere (putlara) gidiyorlarmış gibi fırlayacaklar!" (Meâric, 70/43).

c) برزخ **=*Berzah*[4]**

لَعَلّٖٓى اَعْمَلُ صَالِحًا فٖيمَا تَرَكْتُ كَلَّا اِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَٓائِلُهَا وَمِنْ
وَرَٓائِهِمْ بَرْزَخٌ اِلٰى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

"Belki ben, o bıraktığımda (boşa geçirdiğim dünyada) iyi işler yaparım! Hayır, hayır! O, bir söz ki onu (boşuna) söylemekte. Ötelerinden ise diriltilecekleri güne kadar bir **berzah** vardır." (Mü'minûn, 23/100).

---

[3] Kabir, mezar anlamı gelen ' جدث =cedes' lafzının çoğuludur, 'mezarlar' demektir.

[4] Bkz. Bu kısımda önbilgiler

Kıyametin İsimleri

Tesbitlerimize göre Kıyamet olayı 'yevm=mutlak gün[5] ve 'yevmeiz=o gün'[6] kavramları dışında Kur'ân-ı Kerîm'de otuzun üzerinde isimle anılmıştır. Bu isimlerin her biri kıyametin bir vasfını yansıtır. Bunlardan bazıları bir, bazıları iki-üç, bazıları beş-on, bazıları da otuz-kırk âyette geçer[7]. Bu isimler heca harflerine göre sırası ile şunlardır[8]:

الْآزِفَةُ **=el-Âzife[9]**

وَاَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْاٰزِفَةِ اِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَاظِمِينَ مَا لِلظَّالِمِينَ
مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ

---

5 Kıyamet sürecine fiillerle nitelenen: '**Yevm**=gün' kavramı ile hemen hemen bütün sûrelerde vurgu yapılır. 'Yevm' lafzının içinde geçtiği âyetler farklı konuları içerdikleri ve bunlar da ilgili konularda yazıldıkları için burada sadece yer aldıkları sûrelere ve numaralarına atıfla yetineceğiz. Bu âyetler şunlardır: (Bakara, 2/254; Âl-i Imrân, 3/30, 106; Mâide, 5/109, 119; En'âm, 6/22, 73, 128; A'râf, 7/14, 51, 53; Yûnus, 10/28; Hûd, 11/105; İbrâhîm, 14/31, 42, 44, 48; Hıcr, 15/36; Nahl, 16/84, 89, 111; İsrâ, 17/14, 52, 71; Kehf, 18/47, 52; Meryem, 19/38, 85; Tâhâ, 20/102, 126; Enbiyâ, 21/104; Hacc, 22/2; Mü'minûn, 23/65, 100, 111; Nûr, 24/24, 64; Furkân, 25/14, 17, 22, 25, 27; Şuarâ, 26/87, 88; Neml, 27/83, 87; Kasas, 28/62, 65, 74; Ankebût, 29/55; Rûm, 30/12, 14, 43, 55; Ahzâb, 33/66; Sebe', 34/40, 42; Yâsîn, 36/54, 55, 59, 64, 65; Sâffât, 37/26, 144; Sâd 38/79; Mü'min, 40/17, 51, 52; Fussılet, 41/19, 47; Zuhruf, 43/39, 68; Duhân, 44/41, Câsiye, 45/28, 34; Ahkâf, 46/20, 34; Kâf, 50/22, 30, 41, 44; Zâriyât, 51/13; Tûr, 52/9, 13, 46; Kamer, 54/6, 48; Hadîd, 57/12, 13, 15; Mücâdele, 58/6, 18; Tahrîm, 66/7, 8; Kalem, 68/4842; Hâkka, 69/35; Meâric, 70/8, 42, 43, 44; Muzzemmil, 73/14; İnsân, 76/11; Murselât, 77/12, 35; Nebe', 78/18, 38, 40; Nâziât, 79/6, 35, 46; Abese, 80/34; İnfitâr, 82/19; Mutaffifîn, 83/6, 34; Târık, 86/9; Kâria, 101/4).

6 Kıyamet olayı sürecine kendisi ile vurgu yapılan lafızlardan biri de 'yevmeiz=o gün' kelimesidir. Bu lafzın yer aldığı âyetler de bir hayli yekûn tutmaktadır. Bunlar şunlardır: (Nisâ', 4/42; En'âm, 6/16; A'râf, 7/8; Meryem, 19/99, 100; Tâhâ, 20/102, 108, 109; Hacc, 22/56; Mü'minûn, 23/101; Nûr, 24/25; Furkân, 25/22, 24, 26; Neml, 27/89; Kasas, 28/66; Rûm, 30/4, 57; Sâffât, 37/33; Mü'min, 40/9; Şûrâ, 42/47; Zuhruf, 43/67; Câsiye, 45/7; Tûr, 52/11; Rahmân, 55/39; Hâkka, 69/15, 16, 17, 18; Meâric, 70/11; Muddessir, 74/9; Kıyâme, 75/10, 12, 13, 24, 30; Murselât, 77/15, 19, 24, 28, 34, 37, 40, 45, 47, 49; Nâziât, 79/8; Abese, 80/37, 38, 40; İnfitâr, 82/19; Mutaffifîn, 83/10, 15; Ğâşiye, 88/2, 8; Fecr, 89/23, 25; Zilzâl, 99/4, 6; Âdiyât, 100/11; Tekâsür, 102/8).

7 Bu âyetler başka vesilelerle geçtiklerinden tekrarlardan kaçınmak için burada yalnız ilk-geçtiği âyetler aktarılmış, diğerlerinin de hangi sûrede kaçıncı âyet oldukları gösterilmiştir.

8 İsimlerin yazımında Kur'ân-ı Kerim'de geçen şekilleri aynen korunmuştur.

9 Yaklaşmak, acele etmek anlamlarına gelen 'ezef' ve 'üzûf' köklerinden türemiştir. Bu lafız Kur'an'da iki yerde geçmektedir. Mü'min, 40/18'de kıyametten kinaye olan '**yevm**=gün' lafzı ile geçtiğinden Necm, 53/57'deki '**el-Âzife**=yaklaşan' lafzı da kıyamet anlamında yorumlanmıştır.

"Yaklaşan gün hususunda kendilerini uyar. Çünkü yutkunanlar olarak yürekler gırtlaklarına dayanmıştır. Zalimler için ne sıcak bir dost, ne de saygı duyulan bir şefaatçı vardır." (Mü'min, 40/18).

أَزِفَتِ الْآزِفَةُ

"Yaklaştı **yaklaşan."** (Necm, 53/57).

اَلْحَاقَّةُ **10=el-Hâkka[11]**

اَلْحَاقَّةُ

"Gerçekleşecek/kıyamet!" (Hâkka, 69/1).

خَافِضَةٌ **=Hâfida[12]**

خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ

"Alçaltan, yükselten." (Vâkıa, 56/3).

الرَّاجِفَةُ **=er-Râcife[13]**

يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ

"O şiddetle sarsanın sarstığı günde." (Nâziât, 79/6).

رَافِعَةٌ **=Râfia[14]**

زَلْزَلَةٌ **=Zelzele[15]**

---

10 Bu lafız kıyametin ismi olarak 69. sûrenin ilk üç âyetinde geçer.

11 'Gerçekleşecek' karşılığını verdiğimiz **'Hâkka'** lafzının anlamı üzerinde pek çok yorumlar yapılmışsa da bu âyetlerde kıyametin murat edildiğinde kuşku yoktur. (Bkz. H.B. Ç.M.; III/1081).

12 Yumuşak davranmak (Hıcr, 15/88; Şuarâ, 26/215); ve tevazu göstermek (İsrâ, 17/24) ve vakarlı olmak gibi anlamlara gelen 'hafd' kökünden türemiş olan **'hâfida'** lafzı, kendinden sonra gelen yükselten, yücelten anlamındaki **'râfia'** lafzının delâleti ile kıyametin ismi olarak 'alçaltan, küçük düşüren' anlamında yorumlanmıştır.

13 'er-Râcife', sarsılmak, irâde dışı alabildiğine sallanmak, silkelenmek anlamlarına gelen 'racf, racefân' masdarlarından türemiştir. Özellikle sûra ilk üfürülüşte yaman sarsıntılar oluşacağından kıyametin özel isimlerinden biri olmuştur.

14 Bkz. 'Hâfida'.

15 Şiddetli yer sarsıntısı, korku, bela, şiddet gibi anlamlara da gelen 'zilzâl' lafzının bir başka masdar türüdür. Kıyamet, bütün bu niteliklere sahip olduğundan bu isimle de anılmıştır.

يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْۚ اِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ١

"Ey insanlar! Rabbinizden korkun. Kuşkusuz o saatın **depremi** pek büyük bir olaydır." (Hacc, 22/1).

اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَاۙ ١

"Yer, **sarsıntı** ile sarsıldığında." (Zilzâl, 99/1).

السَّاعَة **=es-Sâat**[16]

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَٓاءِ اللّٰهِۜ حَتّٰٓى اِذَا جَٓاءَتْهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا يَا حَسْرَتَنَا عَلٰى مَا فَرَّطْنَا فِيهَاۙ وَهُمْ يَحْمِلُونَ اَوْزَارَهُمْ عَلٰى ظُهُورِهِمْۜ اَلَا سَٓاءَ مَا يَزِرُونَ

"Allah'a kavuşmayı yalan sayanlar gerçekten hüsrana uğradı. Sonunda **o saat** ansızın kendilerine gelip çatınca onlar günahlarını sırtlarına yüklenmiş oldukları bir halde: 'Orada (dünyada) yaptığımız kusurlardan ötürü yazıklar olsun bize!' derler. Dikkat edin! Ne kötü veballer yükleniyorlar." (En'âm, 6/31).

الصَّاخَّةُ **=es-Sâhha**[17]

فَاِذَا جَٓاءَتِ الصَّٓاخَّةُۘ

"Ama **o sâhha** (o sayhasını=yüksek sesini dinletecek bela) geldiğinde." (Abese, 80/33).

---

16 En küçük zaman birimi, an, yirmi dört saatlık zaman diliminden bir saatlık bir dilim anlamlarında kullanılan bu lafız kıyametin ismi olarak Kur'an'da en sık geçen lafızlardan biridir. Bkz. (En'âm, 6/40; A'râf, 7/187; Yûsuf 12/107; Hıcr 15/85; Nahl 16/77; Kehf 18/21, 36; Meryem, 19/75; Tâhâ 20/15; Enbiyâ, 21/49; Hacc 22/1, 7, 55; Furkân 25/11; Rûm 30/12, 14, 55; Lokmân 31/34; Ahzâb, 33/63; Sebe' 34/3; Mü'min, 40/46, 59; Fussılet 41/47, 50; Şûrâ 42/17, 18; Zuhruf 43/66, 85; Câsiye, 45/27; Muhammed, 47/18; Kamer, 54/1, 46 iki kere; Nâziât, 79/42).

17 'es-Sâhha' lafzının, demir ve taş gibi içi dolu, katı yani pek bir şeyi yine öyle bir şeye çarpmak anlamına gelen 'sahh' kelimesinden türetilmiş olduğunu söyleyenlere göre bu çarpmanın çıkardığı sese 'sahha' denilir. Bundan hareketle 'es-Sâhha', kuvvetli ses çıkaran, kulakları sağır edercesine haykıran, korkunç bir felaket diye yorumlanmıştır (bkz. Kurtubî, el-Câmi', XIX, 224). Kıyamet de bu özellikleri taşıdığından bu isimle anılmıştır.

الطَّامَّةُ الْكُبْرٰى **=et-Tâmmetü'l-Kübrâ**[18]

فَاِذَا جَٓاءَتِ الطَّٓامَّةُ الْكُبْرٰىۘ

"O güç yetmez **en büyük felâket** geldiğinde;" (Nâziât, 79/34).

الْغَاشِيَةُ **=el-Ğâşiye**[19]

هَلْ اَتٰيكَ حَدٖيثُ الْغَاشِيَةِۜ

"Sana **Ğâşiye'nin** haberi geldi mi?" (Ğâşiye, 88/1).

الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ **=el-Fezau'l-Ekber**[20]

لَا يَحْزُنُهُمُ الْفَزَعُ الْاَكْبَرُ وَتَتَلَقّٰيهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُۜ هٰذَا يَوْمُكُمُ الَّذٖي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ

"O en büyük korku onları üzmeyecek ve kendilerini melekler şöyle karşılayacaklar: İşte bu, size sözverilen gününüzdür." (Enbiyâ, 21/103).

الْقَارِعَةُ **=el-Kâria**[21]

اَلْقَارِعَةُۙ

"Kâria/Felâket kapısını çalan." (Kâria,101/1).

الْوَاقِعَةُ **=el-Vâkıa**[22]

---

18 Kabarmak, çoğalmak, basıp doldurmak, baskın gelmek, anlamlarına da gelen 'et-tâmme' lafzı, en büyük anlamındaki 'el-kübra' lafzı ile de nitelenince içerdiği şiddet manası hafsalanın alamayacağı boyutlarda bir dehşeti yansıtır, güç yetirilemeyecek, karşı koyulamayacak, katlanılamayacak bela anlamlarını vurgular.

19 Saran, kaplayan, bürüyen anlamına gelen 'Ğâşiye' de kıyametin özel isimlerindendir.

20 En büyük korku, en büyük korkunun gerçekleşeceği gün demektir. Bununla kıyamet gününün kastedildiğini hem bu maddenin örneği olarak verilen âyetin öncesinden ve sonrasından hem de Neml, 27/87, 89 ve Sebe', 34/23, 51 âyetlerinden anlıyoruz.

21 Çarpan, vuran, tokmakla vurur gibi ses çıkaran, kapıyı çalan anlamlarına gelen bu lafız da kıyametin ismi olarak 101. sûre'nin ilk üç âyetinde geçer.

22 Pek çok anlamlara gelen 'vaq" ve 'vuqû" masdarından türetilmiş olan bu isim, kıyametin ismi olarak gerçekleşecek, meydana gelecek, fi'len yaşanılacak olay anlamlarını yansıtır.

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ

"**O olacak** (kıyamet) gerçekleştiğinde." (Vâkıa, 56/1).

يوم أليم **=Yevmün Elîm**[23]

فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ يَوْمٍ أَلِيمٍ

"Derken o gruplar kendi aralarından ihtilafa düştü. Veyl, **elemli bir günün** azabından ötürü zulmetmiş olan o kimselere!" (Zuhruf, 43/65).

اليوم الآخر **=el-Yavmu'l-Âhir**[24]

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللّٰهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ

"İnsanlardan kimi de var ki 'Allah'a ve **son güne** inandık' der. Oysa onlar inanmış değillerdir." (Bakara, 2/8).

اليوم الحق **=el-Yevmü'l-Hakk**[25]

ذٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلٰى رَبِّهِ مَآبًا

"İşte o, **gerçek gündür.** Artık kim dilerse Rabbine bir dönüş-gidiş yolu tutar." (Nebe', 78/39).

يوم الخلود **=Yevmü'l-Hulûd**[26]

اُدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ذٰلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ

"Oraya esenlikle girin, işte bu **sonsuzluk günü.**" (Kâf, 50/34).

---

23 Elem veren, acı veren, acı çektiren bir gün.

24 Bu isim on sûrede geçmektedir. 'Son Gün' başlığı altında kaydedilen bu âyetlerin hepsinin geçtiği sûre ve numaraları şunlardır: (Bakara, 2/62, 126, 177, 228, 232, 264; Âl-i Imrân, 3/114; Nisâ, 4/38, 39, 59, 162; Mâide, 5/69; Tevbe, 9/18, 19, 29, 44, 45, 99; Nûr, 24/2; Ankebût, 29/36; Mücâdele, 58/22; Mumtehıne, 60/6; Talâk, 65/2). Bu isim **'el-Yevmü'l-Âhir**=Son Gün' kapsamında ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir.

25 Gerçek gün, gerçeğin ta kendisi olan gün, kıyamet günü.

26 Sonsuzluk günü.

يَوْمٌ عَسِرٌ **=Yevmün Asir**[27]

مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ الْكَافِرُونَ هٰذَا يَوْمٌ عَسِرٌ

"Çağırana koşanlar olarak. Kafirler: 'Bu, **pek çetin bir gün**' der." (Kamer, 54/8).

الْيَوْمُ الْمَوْعُودِ **=el-Yevmu'l-Mev'ûd**[28]

وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ

"Va'dedilen güne," (Burûc, 85/2).

يَوْمُ الْبَعْثِ **=Yevmu'l-Ba's**[29]

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِي كِتَابِ اللّٰهِ إِلَى يَوْمِ الْبَعْثِ فَهٰذَا يَوْمُ الْبَعْثِ وَلٰكِنَّكُمْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

"Kendilerine bilgi ve iman verilmiş kimseler ise derler: 'Andolsun ki siz, Allah'ın yazgısınca **diriliş gününe** değin durdunuz! İşte bu, o diriliş günü! Ancak siz bilmiyordunuz." (Rûm, 30/56).

يَوْمُ التَّغَابُنِ **=Yevmu't-Teğâbun**[30]

يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذٰلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

---

27 Güçlük veren, zor, çetin bir gün. Ayrıca bkz. Muddessir, 74/9.

28 Olacağı, geleceği vaad edilen.

29 Diriliş günü, yeniden hayata döndürülüş günü. Ölüm sonrası dirilişin bir gün gerçekleşeceğini vurgulayan âyetlerden biridir. Bkz. Kabir hayatı.

30 Teğâbun lafzı, alış-verişte veya ileri sürülen görüşte aldanmak veya aldatmak anlamına gelen 'ğabn' lafzından türetilmiş bir kelimedir. Karşılıklı aldanışma yahut aldanma veya aldanmanın ortaya çıkışı, kâr-zarar günü, aldanış günü, aldanma günü, kişinin dünyada iken kendi kendini aldatmış olduğunu anlayacağı, aldanışının farkına varacağı gün gibi anlamları kapsar. Bkz. Elmalılı Tefsiri, S. Gülle, 8/368 vd.

"Sizi toplantı gününe toplayacağı günde. İşte o gün **teğâbün** (kişinin beklentilerinden farklı bir durumla karşılaşması) **günüdür.** (kâr ve zarar günü)dür Her kim Allah'a iman eder de yararlı iş yaparsa Allah onun kabahatlarını örter de onu ebedî olarak içlerinde kalmak üzere altından ırmaklar akan cennetlere kor. İşte bu, o büyük kurtuluştur." (Teğâbun, 64/9).

يوم التلاق **=Yevmu't-Telâk**[31]

رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِى الرُّوحَ مِنْ اَمْرِهِ عَلٰى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنْذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ

"Dereceleri yükseltendir, Arş'ın sahibidir. **Kavuşma gününe** karşı uyarması için, buyruğundan olan Ruh'u kullarından dilediğine indirir." (Mü'min, 40/15).

يوم التناد **=Yevmu't-Tenâd**[32]

وَيَا قَوْمِ اِنِّى اَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ

"Toplumum! Cidden ben sizin hesabınıza **bağrışma gününden** korkuyorum.' (Mü'min, 40/32).

يَوْم الْجَمْعِ **=Yevmu'l-Cem'**[33]

وَكَذٰلِكَ اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لِتُنْذِرَ اُمَّ الْقُرٰى وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ فِيهِ فَرِيقٌ فِى الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِى السَّعِيرِ

"Kentlerin anasını ve onun çevresindekileri uyarman ve yine kendisinde hiç kuşku bulunmayan **toplantı gününden** uyarman için sana Arapça bir Kur'an indirdik. Bir grup cennette, bir grup da alevli (cehennem)dedir." (Şûrâ, 42/7).

يَوْم الْحِسَابِ **=Yevmu'l-Hisâb**[34]

وَقَالُوا رَبَّنَا عَجِّلْ لَنَا قِطَّنَا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ

31 Kavuşma günü, buluşma günü.

32 Pişmanlık günü

33 Toplanma, bir araya gelme günü. Bkz. Teğâbun, 64/9.

34 Hesap günü. Bkz. (Sâd 38/26, 53; Mü'min, 40/27).

"Dediler: Rabbimiz! Bize, **hesap gününden** önce hemen payımızı ver!" (Sâd, 38/16).

يَوْمُ الْحَسْرَةِ **=Yevmu'l-Hasret**[35]

وَاَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ اِذْ قُضِىَ الْاَمْرُ وَهُمْ فى غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

"Onlar gaflet içinde iken, onlar iman etmezlerken **o hasret gününün**, o iş bitirildiği saatın korkunçluğunu kendilerine haber vererek onları uyar." (Meryem, 19/39).

يَوْمُ الْخُرُوجِ **=Yevmu'l-Hurûc**[36]

يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذٰلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ

"O gün, o gerçeğe yönelik haykırışı duyarlar. İşte o gün, **çıkış günüdür."** (Kâf, 50/42).

يَوْمُ الدِّينِ **=Yevmu'd-Dîn**[37]

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ

"Din gününün Mâlikine (hamdolsun)." (Fatiha, 1/4.)

يَوْمُ الْفَصْلِ **=Yevmu'l-Fasl**[38]

هٰذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذى كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

"Bu, yalanlayıp durduğunuz **o ayırım günüdür."** (Sâffât, 37/21).

يَوْمُ الْقِيَامَةِ **=Yevmu'l-Kıyâmeh**[39]

ثُمَّ اَنْتُمْ هٰؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ اَنْفُسَكُمْ وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِنْكُمْ
مِنْ دِيَارِهِمْ تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِمْ بِالْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاِنْ يَأْتُوكُمْ

---

35 Hasret günü, alabildiğine pişmanlık duyma, vahlanma günü.

36 Topraktan çıkış, diriliş günü.

37 Ceza ve mükâfât günü, âhiret günü. Bu ismin geçtiği diğer sûreler: (Hıcr, 15/35; Şuarâ, 26/82; Sâffât, 37/20; Sâd 38/78; Zâriyât, 51/12; Meâric, 70/26; Muddessir, 74/46; İnfitâr, 82/15, 17, 18; Mutaffifîn, 83/11).

38 Hak ile bâtılın kesin çizgilerle ayrıldığı, hak ve bâtıl mensuplarının kimler olduğunun belirleneceği ayırım günü, kesin hüküm günü. Bu isim şu üç sûrede de geçer: Duhân, 44/40; Murselât, 77/13, 14, 38; Nebe', 78/17.

39 Kıyam günü, kabirlerden kalkış günü, âhiret hayatının ilk anlarının gerçekleşeceği gün. Kıyâmet olayına en çok bu isimle vurgu yapılır. Farklı sayılarda tam 29 sûrede yer alır.

أُسَارٰى تُفَادُوهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ اِخْرَاجُهُمْ اَفَتُؤْمِنُونَ
بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَٓاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذٰلِكَ
مِنْكُمْ اِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ يُرَدُّونَ اِلٰٓى
اَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

"Sonra siz, birbirinizi öldüren, içinizden bir grubu yurtlarından çıkaran, onlara karşı günah ve zulümle birbirinize arka çıkan kimselersiniz. Size esir olarak gelirlerse kendileriyle fidyeleşmeye yelteniyorsunuz. Oysa yurtlarından çıkarılmaları size haram kılınmıştı. Yoksa kitabın bir kısmına inanıyor bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz? Bunu yapanlarınızın cezası dünya hayatında rezillikten başka bir şey değildir. **Kıyamet gününde** ise azabın en ağırına kakılırlar. Allah yapmakta olduklarınızdan habersiz değildir." (Bakara, 2/85).

يَوْمٌ لَا رَيْبَ فِيهِ **=Yevmun Lâ Raybe Fîh**[40]

رَبَّنَٓا اِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ

"Rabbimiz! Kuşkusuz Sen, **kendisinde hiç kuşku olmayan bir gün** için insanları toplayansın. Cidden Allah Miad'ı şaşmaz/sözünden caymaz." (Âl-i Imrân, 3/9).

يَوْمُ الْوَعِيدِ **=Yevmu'l-Vaîd**[41]

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذٰلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ

"Ve sûra üfürüldü. İşte bu, **tehdit günüdür.**" (Kâf, 50/20).

Bu sûreler ve ilgili ismin geçtiği âyetler: (Bakara, 2/113; Âl-i Imrân, 3/77, 161, 180, 185, 194; Nisâ, 4/87, 109, 141, 159; Mâide, 5/14, 36, 64; En'âm, 6/12; A'râf, 7/32, 167, 172; Yûnus, 10/60, 93; Hûd, 11/60, 98, 99; Nahl, 16/25, 27, 92, 124; İsrâ, 17/13, 58, 62, 97; Kehf, 18/105; Meryem, 19/95; Tâhâ, 20/100, 124; Enbiyâ, 21/47; Hacc, 22/9, 17, 69; Mü'minûn, 23/16; Furkân, 25/69; Kasas, 28/41, 42, 61, 71, 72; Ankebût, 29/13, 25; Secde, 32/25; Fâtır, 35/14; Zümer, 39/15, 24, 31, 47, 60, 67; Fussılet, 41/40; Şûrâ, 42/45; Câsiye, 45/17, 26; Ahkâf, 46/5; Mücâdele, 58/7; Mumtehıne, 60/3; Kalem, 68/39.

40 Kendisinde şüphe olmayan bir gün. Bu anlamda şu âyete de bkz. Âl-i Imrân, 3/25.

41 Tehdit günü, tehditlerin gereğinin yerine getirileceği gün.

يَوْمٍ عَظِيمٍ **=Yevmun Azîm**[42]

وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيَاتُنَا بَيِّنَاتٍۙ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَٓاءَنَا ائْتِ بِقُرْاٰنٍ غَيْرِ هٰذَٓا اَوْ بَدِّلْهُۜ قُلْ مَا يَكُونُ ل۪ٓي اَنْ اُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَٓائِ نَفْس۪يۚ اِنْ اَتَّبِعُ اِلَّا مَا يُوحٰٓى اِلَيَّۚ اِنّ۪ٓي اَخَافُ اِنْ عَصَيْتُ رَبّ۪ي عَذَابَ يَوْمٍ عَظ۪يمٍ

"Âyetlerimiz apaçık belgeler olarak kendilerine okunduğunda bize kavuşmayı ummayanlar: 'Bize, bundan başka bir Kur'an getir veya bunu değiştir' dediler. De ki: 'Onu kendi tarafımdan değiştirmem benim için olacak bir şey değildir. Ben sadece bana vahyedilene uyarım. Rabbime karşı gelirsem **büyük bir günün azabından** korkarım'." (Yûnus, 10/15).

يَوْمٍ عَقِيمٍ **=Yevmun Akîm**[43]

وَلَا يَزَالُ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا ف۪ي مِرْيَةٍ مِنْهُ حَتّٰى تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً اَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابُ يَوْمٍ عَق۪يمٍ

"Küfre sapmış olanlar o an (kıyamet) ansızın kendilerine gelinceye veya onlara **kısır bir günün** azabı varıncaya değin Kur'an hakkında hep bir kuşku içinde bulunurlar." (Hacc, 22/55).

يَوْمٌ مَجْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ **=Yevmun Mecmûun Lehu'n-Nâs**[44]

اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِمَنْ خَافَ عَذَابَ الْاٰخِرَةِۜ ذٰلِكَ يَوْمٌ مَجْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ وَذٰلِكَ يَوْمٌ مَشْهُودٌ

---

42 Azametli gün, pek büyük bir gün. Bu isim, Kıyametin ismi anlamında şu üç sûrede de geçmektedir: Zümer, 39/13; Ahkâf, 46/21; Mutaffifîn, 83/5.

43 Kısır bir gün. Bu âyette geçen bu günün kıyamet günü olduğu bir yorumdur ve kısır olarak nitelenmesinin sebebi de daha sonra kendisi gibi bir başka gün olmayacağı içindir. Çünkü bununla Bedir savaşının yapıldığı günün murat edildiği yorumu da vardır. (Bkz. Kurtubi, el-Câmi', XII, 87).

44 İnsanların kendisi için toplanıldığı bir gün.

"Âhiret azabından korkan kimse için bunda bir ibret vardır. Bu, **insanların kendisi için toplandığı bir gündür, bu, görülmüş bir gündür.**" (Hûd, 11/103).

يَوْمٌ مُحِيطٌ **=Yevmun Muhît**[45]

وَاِلٰى مَدْيَنَ اَخَاهُمْ شُعَيْبًاۜ قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُۜ وَلَا تَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ اِنّ۪ٓي اَرٰيكُمْ بِخَيْرٍ وَاِنّ۪ٓي اَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُح۪يطٍ

"Medyen'e de kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. Dedi: 'Ey toplumum! Ölçüyü, tartıyı eksik yapmayın. Gerçekten ben sizi bolluk içinde görüyorum, ben sizin hesabınıza, **kuşatıcı bir günün** azabından korkuyorum." (Hûd, 11/84).

يَوْمٌ مَشْهُودٌ **=Yevmun Meşhûd**[46]

يَوْمٌ مَعْلُومٌ **=Yevmun Ma'lûm**[47]

لَمَجْمُوعُونَ اِلٰى م۪يقَاتِ يَوْمٍ مَعْلُومٍ

"**Belli bir günün** randevu yerine elbette toplanacaklar!" (Vâkıa, 56/50).

يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ **=Yevmü'l-Vakti'l-Ma'lûm**[48]

اِلٰى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ

"**O bilinen vaktin gününe** değin." (Hıcr, 15/38).

Âhiret Gerçeğini Yansıtan Âyetler

قُلْ س۪يرُوا فِي الْاَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ بَدَاَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللّٰهُ يُنْشِئُ النَّشْاَةَ الْاٰخِرَةَۜ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌۚ

---

45 Bu isim, 'kuşatıcı gün'ü âhiret olarak yorumlayanlara göredir. Çünkü 'yevmün muhit', dünyada Hz. Şuayb'ın kavminin başına gelen felâket günü ile de yorumlanmıştır.

46 Görülmüş bir gün. Bkz. Hûd, 11/103.

47 Bilinen bir gün, belli bir gün.

48 Vakti-zamanı belli gün. Bkz. Sâd 38/81.

"De ki: Yeryüzünde bir gezinin de bakın yaratmayı başlangıçta nasıl yapmış? **Sonra da Allah** son yapışı meydana getirecek. Şüphesiz Allah her şeye karşı pekâlâ güçlüdür." (Ankebût, 29/20).

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذ۪ى لَهُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِى الْاٰخِرَةِ وَهُوَ الْحَك۪يمُ الْخَب۪يرُ

"Göklerde ve yerde bulunanlar kendisinin olan Allah'a hamdolsun. **Âhirette de hamd sadece O'nadır.** O, çok hikmetlidir, pek haberlidir." (Sebe', 34/1).

وَالْاٰخِرَةُ خَيْرٌ وَاَبْقٰى

"Oysa **âhiret** daha hayırlı ve daha kalıcıdır." (A'lâ, 87/17).

Dünya ve Âhiret Anlamında Yorumlanan الأولَى =el-ûlâ ve الآخِرَة =el-âhire **Lafızlarının Yer Aldığı Âyetler**

وَهُوَ اللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ لَهُ الْحَمْدُ فِى الْاُو۫لٰى وَالْاٰخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

"Allah O. O'ndan başka tanrı yoktur. **Önünde de sonunda da** (dünyada da âhirette de) övgü O'nun, hüküm O'nun. Sonunda döndürülüp O'na götürüleceksiniz." (Kasas, 28/70).

فَلِلّٰهِ الْاٰخِرَةُ وَالْاُو۫لٰى

"Ama **son da ilk** de (âhiret de, dünya da) Allah'ındır." (Necm, 53/25).

فَاَخَذَهُ اللّٰهُ نَكَالَ الْاٰخِرَةِ وَالْاُو۫لٰى

"Allah da onu tuttu **sonun ve önün** (âhiretin ve dünyanın) ibretlik cezasına çarptırdı." (Nâziât, 79/25).

وَاِنَّ لَنَا لَلْاٰخِرَةَ وَالْاُو۫لٰى

"Kuşkusuz **sonu da bizim önü de** (âhiret de bizim dünya da)." (Leyl, 92/13).

وَلَلْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لَكَ مِنَ الْاُو۫لٰى

"Kuşkusuz **son senin için ilkten** (âhiret dünyadan) daha hayırlı. (Duhâ, 93/4).

Son Güne (Âhirete) İnanmayı Öngören Âyetler

İmanın Geçerliliği Kalbe Yerleşmiş Olmasına Bağlıdır

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَبِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ

"İnsanlardan kimi de var ki: **'Allah'a ve o son güne (âhiret gününe) inandık'** der. Oysa onlar inanmış değillerdir." (Bakara, 2/8).

اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارٰى وَالصَّابِـِٔينَ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

"Kuşkusuz inananlar ile yahudi, hıristiyan ve sâbiîlerden her kim Allah'a, **âhiret gününe iman eder** ve iyi iş yaparsa işte onlara Rableri katında mükâfatları vardır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyecekler." (Bakara, 2/62).

وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا بَلَدًا اٰمِنًا وَارْزُقْ اَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ اٰمَنَ مِنْهُمْ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَاُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ اَضْطَرُّهُ اِلٰى عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

"Bir vakit İbrahim dedi: 'Rabbim! Burasını güvenli bir şehir yap, halkına, içlerinden Allah'a **ve son güne** (âhiret gününe) **inananlara** çeşitli ürünlerden rızık ver.' Allah buyurdu: 'Ben inkar edeni de kısa bir süre geçindiririm, sonra onu ateşin azabına zorlarım. Varılacak ne kötü yerdir!" (Bakara, 2/126).

لَيْسَ الْبِرَّ اَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلٰكِنَّ الْبِرَّ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّنَۚ وَاٰتَى الْمَالَ عَلٰى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبٰى وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ

وَالسَّٓائِلٖينَ وَفِي الرِّقَابِۚ وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَاٰتَى الزَّكٰوةَۚ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ
اِذَا عَاهَدُواۚ وَالصَّابِرٖينَ فِي الْبَأْسَٓاءِ وَالضَّرَّٓاءِ وَحٖينَ الْبَأْسِۜ اُو۬لٰٓئِكَ الَّذٖينَ
صَدَقُواۜ وَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ

"Yüzlerinizi doğu ve batı yönüne çevirmeniz iyilik, erginlik (Allah'a yakınlık) değildir. Ama asıl iyilik Allah'a, **son güne**, meleklere, Kitab'a, peygamberlere **inanan**, mala olan tutkusuna karşın malını akrabalarına, öksüzlere, yoksullara, yolda kalmışa, isteyenlere veren ve esirleri kurtarma uğrunda harcayan; namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ile sözleştiklerinde ahitlerine vefalı olanlar, sıkıntıda, hastalıkta ve şiddet anında sabredenlerin iyilikleridir. İşte onlardır sadakat gösterenler! İşte onlardır müttakiler." (Bakara, 2/177).

وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِاَنْفُسِهِنَّ ثَلٰثَةَ قُرُٓوءٍۜ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ اَنْ يَكْتُمْنَ
مَا خَلَقَ اللّٰهُ فٖٓي اَرْحَامِهِنَّ اِنْ كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِۜ وَبُعُولَتُهُنَّ اَحَقُّ
بِرَدِّهِنَّ فٖي ذٰلِكَ اِنْ اَرَادُٓوا اِصْلَاحاًۜ وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذٖي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِۖ
وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌۜ وَاللّٰهُ عَزٖيزٌ حَكٖيمٌ۟

"Boşanmış kadınlar, kendi başlarına üç temizlenme süresi beklerler. Allah'a ve **son güne inanıyorlarsa,** Allah'ın rahimlerinde yarattığını gizlemeleri kendilerine helal olmaz. Bu süreçte kocaları, barışmak isterlerse kendilerini geri almağa daha çok hak sahibidirler. Kadınlar için, üzerlerindeki hakkın aynısı meşru surette (erkekler üzerinde) vardır. Bununla birlikte erkekler için kadınlar üzerinde bir derece vardır. Allah pek izzetlidir, pek hikmetlidir." (Bakara, 2/228).

وَاِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَٓاءَ فَبَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ اَنْ يَنْكِحْنَ اَزْوَاجَهُنَّ
اِذَا تَرَاضَوْا بَيْنَهُمْ بِالْمَعْرُوفِۜ ذٰلِكَ يُوعَظُ بِهٖ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ
وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِۜ ذٰلِكُمْ اَزْكٰى لَكُمْ وَاَطْهَرُۜ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

"Kadınları boşadığınızda bekleme sürelerini bitirdiler mi, aralarında örfe uygun meşru bir biçimde anlaştıklarında (eski) kocalarına nikahlanmaları hususunda kendilerine engel olmayın. İşte bu! Bununla, içinizden Allah'a ve **son güne inanana** öğüt veriliyor." (Bakara, 2/232).

يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِى الْخَيْرَاتِ وَاُولٰٓئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ

"Allah'a ve **son güne inanırlar**, ma'rufu (iyiliği/güzel olanı) emrederler, münkerden (çirkinden-kötü olandan) sakındırırlar, hayırlarda koşuşurlar. İşte onlar salihlerdendir." (Âl-i Imrân, 3/114).

Ne Olurdu İnansalardı

وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَاَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللّٰهُ وَكَانَ اللّٰهُ بِهِمْ عَلِيماً

"Ne olurdu onlara Allah'a ve **son güne inansalardı,** Allah'ın kendilerine verdiği rızıktan infakta bulunsalardı. Allah onları çok iyi bilendir." (Nisâ, 4/39).

Âhirete İmanın Bir Göstergesi de Hz. Peygamber'in Söylediklerine Kulak Vermektir

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا اَطِيعُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاُولِى الْاَمْرِ مِنْكُمْۚ فَاِنْ تَنَازَعْتُمْ فِى شَيْءٍ فَرُدُّوهُ اِلَى اللّٰهِ وَالرَّسُولِ اِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ذٰلِكَ خَيْرٌ وَاَحْسَنُ تَاْوِيلاً

"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Peygamber'e ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin. Bir şeyde çekişirseniz -Allah'a ve **son güne inanıyorsanız**- onu Allah'a ve Peygamber'e döndürün (arzedin.) İşte bu hem hayırlı, hem de sonuç itibariyle daha güzeldir." (Nisâ, 4/59).

لٰكِنِ الرَّاسِخُونَ فِى الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَٓا اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمَٓا اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقٖيمٖينَ الصَّلٰوةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِۜ اُو۬لٰٓئِكَ سَنُؤْتٖيهِمْ اَجْرًا عَظٖيمًا۟

"Ancak, içlerinden ilimde derinleşenler, sana indirilene, senden önce indirilmiş olanlara inanmaktaki müminler, namazı dosdoğru kılanlar, zekâtı verenler, Allah'a ve **son güne inananlar;** işte onlar, onlara pek azametli bir ödül vereceğiz." (Nisâ, 4/162).

اِنَّ الَّذٖينَ اٰمَنُوا وَالَّذٖينَ هَادُوا وَالصَّابِؤُ۫نَ وَالنَّصَارٰى مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

"Kuşkusuz iman edenler ile Yahudi olanlar, Sâbiîler, Hristiyanlar (bunlardan) her kim Allah'a, **son güne iman eder** ve bir iyi iş yaparsa işte onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyecekler." (Mâide, 5/69).

اِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللّٰهِ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَاٰتَى الزَّكٰوةَ وَلَمْ يَخْشَ اِلَّا اللّٰهَ فَعَسٰٓى اُو۬لٰٓئِكَ اَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدٖينَ

"Allah'ın secde yerlerini (mescitlerini) ancak, Allah'a ve **son güne inanan,** namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah'tan başkasından korkmayanlar onarır. İşte onlar doğru yolu bulmuşlardan oldular." (Tevbe, 9/18).

اَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَٓاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَجَاهَدَ فٖى سَبٖيلِ اللّٰهِۜ لَا يَسْتَوُ۫نَ عِنْدَ اللّٰهِۜ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الظَّالِمٖينَۢ

"Siz hacıya su vermeyi ve Mescid-i Haram'ı onarmayı Allah'a ve **son güne iman eden,** Allah yolunda cihada koyulanla bir mi tuttunuz? Bunlar Allah katında eşit olmazlar. Allah zalimler toplumunu doğru yola iletmez." (Tevbe, 9/19).

لَا يَسْتَاْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ اَنْ يُجَاهِدُوا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْؕ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ

"Allah'a ve **âhiret gününe iman edenler** mallarıyla canlarıyla cihad etmek için senden izin istemezler. Allah o takva sahiplerini çok iyi bilir." (Tevbe, 9/44).

وَمِنَ الْاَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرُبَاتٍ عِنْدَ اللّٰهِ وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِؕ اَلَٓا اِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْؕ سَيُدْخِلُهُمُ اللّٰهُ فِي رَحْمَتِهِؕ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

"Bedevilerden kimi de var ki Allah'a ve **son güne iman eder,** infak ettiğini Allah katında yakınlıklar ve Peygamber'in dualarına (vesile) edinir. Dikkat! Gerçekten o, kendileri için bir yakınlıktır. Allah yakında onları rahmetinin içine sokacak. Kuşkusuz Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhametlidir." (Tevbe, 9/99).

اَلزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍۖ وَلَا تَاْخُذْكُمْ بِهِمَا رَاْفَةٌ فِي دِينِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِۚ وَلْيَشْهَدْ عَذَابَهُمَا طَٓائِفَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

"Zina eden kadın ve zina eden erkek, hemen bunlardan her birine yüz değnek vurun. Eğer Allah'a **ve âhiret gününe gerçekten inanıyorsanız** Allah'ın dininde bunlara bir acıyacağınız tutmasın. Bir de müminlerden bir grup cezalandırılmalarına tanıklık etsin." (Nûr, 24/2).

وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ اِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُؤْمِنُ بِالْاٰخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّؕ وَرَبُّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ

"Oysa şeytanın onlar üzerinde hiçbir hükümranlığı yoktu. Ancak **âhirete inanan** kimseyi, ondan kuşku içinde bulunanlardan (ayırıp) bilelim diye (kendisine imkân tanımıştık). Rabbin her şey üzerinde çok iyi bir muhafızdır." (Sebe', 34/21).

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ يُوَٓادُّونَ مَنْ حَٓادَّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوٓا اٰبَٓاءَهُمْ اَوْ اَبْنَٓاءَهُمْ اَوْ اِخْوَانَهُمْ اَوْ عَشٖيرَتَهُمْۜ اُو۬لٰٓئِكَ كَتَبَ فٖي قُلُوبِهِمُ الْاٖيمَانَ وَاَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُۜ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرٖي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدٖينَ فٖيهَاۜ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُۜ اُو۬لٰٓئِكَ حِزْبُ اللّٰهِۜ اَلَٓا اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

"Allah'a **ve âhiret gününe iman eden** hiçbir topluluğu Allah ve Peygamberi'ne karşı sınırlar koyma yarışına kalkışan kimselerle - babaları veya oğulları veya kardeşleri veya yakınları olsalar da- sevişir bulamazsın. İşte Allah öyle kimseleri sevmeyen bir toplumun kalplerine imanı yazmış ve kendilerini tarafından bir ruh ile desteklemiştir. Onları altından ırmaklar akan cennetlere koyacak, içlerinde ebedî olarak kalacaklardır. Allah onlardan hoşnut olmuş, onlar da Allah'tan hoşnut kalmışlardır. İşte onlar Allah taraftarıdır. Uyanık ol ki Allah'ın taraftarı kesin hep kurtuluşa erenlerdir." (Mücâdele, 58/22).

فَاِذَا بَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ فَاَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ اَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَاَشْهِدُوا ذَوَيْ عَدْلٍ مِنْكُمْ وَاَقٖيمُوا الشَّهَادَةَ لِلّٰهِۜ ذٰلِكُمْ يُوعَظُ بِهٖ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِۜ وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًاۙ

"Sonra sürelerini doldurmağa yaklaştıklarında onları güzellikle tutun yahut güzellikle ayrılın ve sizlerden adalet sahibi iki erkeği de şahit tutun. Şahitliği de Allah için doğru yapın. Size söylenen işte bu! Bununla Allah'a **ve âhiret gününe iman eden kimselere** öğüt veriliyor. Kim Allah'tan korkarsa Allah ona bir çıkış noktası sağlar." (Talâk, 65/2).

Âhirete İnanmanın 'Reca=umut' **Lafzından Türetilmiş Kiplerle Vurgulandığı Âyetler**

وَاِلٰى مَدْيَنَ اَخَاهُمْ شُعَيْبًاۙ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ وَارْجُوا الْيَوْمَ الْاٰخِرَ وَلَا تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدٖينَ

"Medyen'e de kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. Vardı ve: 'Ey kavmim! Allah'a ibadet edin ve **son günü umun,** fesatçılıkla yeryüzünü berbat etmeyin' dedi." (Ankebût, 29/36).

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فٖى رَسُولِ اللّٰهِ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللّٰهَ وَالْيَوْمَ الْاٰخِرَ وَذَكَرَ اللّٰهَ كَثٖيرًاۜ

"Andolsun gerçekten, Allah Elçisinde sizin için, Allah'ı ve **son günü uman** ve Allah'ı çokça anan kimseler için güzel bir örnek vardır." (Ahzâb, 33/21).

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فٖيهِمْ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللّٰهَ وَالْيَوْمَ الْاٰخِرَۜ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَاِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَنِىُّ الْحَمٖيدُ

"Gerçekten onlarda sizler için, Allah'a **ve âhiret gününe umut besleyenler için** güzel bir örnek olmuştur. Her kim de tersine giderse haberi olsun ki Allah çok zengindir, her övgü O'nundur." (Mümtehine, 60/6).

Âhiret Endişesi Taşıyanlar

اَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ اٰنَاۤءَ الَّيْلِ سَاجِدًا وَقَاۤئِمًا يَحْذَرُ الْاٰخِرَةَ وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهٖۜ قُلْ هَلْ يَسْتَوِى الَّذٖينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذٖينَ لَا يَعْلَمُونَۜ اِنَّمَا يَتَذَكَّرُ اُولُوا الْاَلْبَابِ

"Ya, **âhiretten çekinerek**[49] ve Rabbinin rahmetini umarak gecenin dilimlerinde secdeye vararak, (namazda) kıyamda bulunarak

[49] Âhirette durumum ne olacak diye endişe duyarak.

divan duran kimse?.. De ki: Bilen kimselerle bilmeyen kimseler hiç eşit olur mu? Ancak, temiz akıl sahipleri öğüt alır." (Zümer, 39/9).

Âhirete İman Edenlere Yönelik Övgüler

Âhirete Kesin Şekilde İnanırlar

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَآ أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَآ أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

"Ve onlar hem sana indirilene hem de senden önce indirilenlere inanırlar. **Ve onlar âhirete de kesin şekilde inanırlar."** (Bakara, 2/4).

وَهٰذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُصَدِّقُ الَّذِى بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرٰى وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلٰى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

"Bu, önündekini tasdik eden ve senin Ümmülkura'yı ve çevresindekileri uyarman için indirdiğimiz feyizli bir kitaptır. **Âhirete inananlar** ona inanırlar ve onlar namazlarına devam ederler". (En'âm, 6/92).

اَلَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

"Onlar, namazı dürüst kılarlar ve zekâtı verirler. **Onlar âhirete de kesin inanırlar."** (Neml, 27/3).

اَلَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

"Onlar namazı dosdoğru kılarlar, zekatı verirler **ve onlar âhirete de kesin şekilde inanırlar."** (Lokman, 31/4).

Hedefi Âhiret Olanların Çalışmaları Şükranla Karşılanır

وَمَنْ أَرَادَ الْاٰخِرَةَ وَسَعٰى لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا

"Kim **de âhireti istemiş** ve bir mümin olarak o âhiret için ona uygun bir çalışma yapmışsa; işte onların çalışmaları şükranla karşılanmıştır." (İsrâ, 17/19).

Âhiret Ödülleri

وَلَاَجْرُ الْاٰخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

"Elbette **âhiret ödülü** iman edenler ve sakınmakta olanlar için daha değerlidir." (Yûsuf, 12/57).

اُنْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلٰى بَعْضٍۜ وَلَلْاٰخِرَةُ اَكْبَرُ دَرَجَاتٍ
وَاَكْبَرُ تَفْض۪يلًا

"Bak nasıl, kimilerini kimine üstün kıldık. Elbette hem **âhiret dereceler** açısından daha büyüktür, hem de üstün kılma noktasından daha büyüktür." (İsrâ, 17/21).

Âhirete İnanmayanların Yansıtıldığı Âyetler

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْاَذٰىۙ كَالَّذ۪ي
يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَٓاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِۜ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ
صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَاَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًاۜ لَا يَقْدِرُونَ عَلٰى شَيْءٍ
مِمَّا كَسَبُواۜ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِر۪ينَ

"Ey iman edenler! Malını insanlara gösteriş için dağıtan, Allah'a ve **son güne inanmayan** kimse gibi sadakalarınızı başa kakmak ve incitmek suretiyle boşa çıkarmayın. Onun durumu, üstünde biraz toprak bulunan ama üzerine şiddetli bir yağmur indiğinde cascavlak kalan yalçın kayanın durumunu andırır. Böyleleri kazandıklarından bir şey elde edemezler. Allah o kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez." (Bakara, 2/264).

وَالَّذ۪ينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ رِئَٓاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَلَا بِالْيَوْمِ
الْاٰخِرِۜ وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَر۪ينًا فَسَٓاءَ قَر۪ينًا

"Onlar ki Allah'a ve **son güne inanmadıkları** halde mallarını insanlara gösteriş için harcarlar. Şeytanın kendisine arkadaş olduğu kimse için o ne kötü bir arkadaştır." (Nisâ, 4/38).

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُٓوا اٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِه۪ وَالْكِتَابِ الَّذ۪ي نَزَّلَ عَلٰى
رَسُولِه۪ وَالْكِتَابِ الَّذ۪ٓي اَنْزَلَ مِنْ قَبْلُؕ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِه۪
وَكُتُبِه۪ وَرُسُلِه۪ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَع۪يدًا

"Ey iman edenler! Allah'a, Peygamberi'ne, Peygamberi'ne indirdiği Kitab'a ve daha önce indirmiş bulunduğu kitaba inanın. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve **son günü inkâr ederse** gerçekten pek uzak bir sapıklıkla sapıtmıştır." (Nisâ, 4/136).

وَلِتَصْغٰٓى اِلَيْهِ اَفْـِٔدَةُ الَّذ۪ينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا
مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ

"Bir de **âhirete inanmayanların** gönülleri o süslü söze ağsın, ondan hoşlansınlar ve işleyegeldikleri suçları işlesinler (diye bu telkinleri yaparlar)." (En'âm, 6/113).

Âhirete İnanmayanların Keyiflerine Uyma

قُلْ هَلُمَّ شُهَدَٓاءَكُمُ الَّذ۪ينَ يَشْهَدُونَ اَنَّ اللّٰهَ حَرَّمَ هٰذَاۚ فَاِنْ شَهِدُوا
فَلَا تَشْهَدْ مَعَهُمْۚ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَٓاءَ الَّذ۪ينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا وَالَّذ۪ينَ
لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ۟

"De ki: 'Haydi, Allah'ın bunu haram kıldığına dair tanıklık eden şahitlerinizi getirin. Şahitlik ederlerse sen kendileriyle birlikte şahitlik yapma. Âyetlerimizi yalan sayanların, **âhirete inanmayanların keyiflerine uyma**. Onlar, Rablerine başkalarını denk tutuyorlar." (En'âm, 6/150).

قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ
مَا حَرَّمَ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ اُو۫تُوا
الْكِتَابَ حَتّٰى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ

"Kendilerine kitap verilenlerden Allah'a ve **son güne inanmayan,** Allah'ın ve peygamberinin haram kıldığını haram kılmayan ve hak dini din edinmeyenler ile onlar boyun eğmiş olarak kendi elleriyle cizye vermelerine değin savaşın." (Tevbe, 9/29).

اِنَّمَا يَسْتَاْذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَارْتَابَتْ
قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ

"Senden ancak, Allah'a ve **son güne inanmayanlar** ve gönülleri şüpheye düşmüş kimseler izin isterler. Artık onlar şüpheleri içinde çalkalanıp dururlar." (Tevbe, 9/45).

قَالَ لَا يَاْتِيكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ اِلَّا نَبَّاْتُكُمَا بِتَاْوِيلِهِ قَبْلَ اَنْ يَاْتِيَكُمَا
ذٰلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي اِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَهُمْ
بِالْاٰخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ

"(Yusuf) dedi: 'İkinize, rızkınız olan yiyeceğiniz gelmeden size onun yorumunu haber veririm. İşte ikinize (söylediğim) bu mesele Rabbimin bana öğrettiklerindendir. Ben, Allah'a inanmayan **hem de âhireti inkâr edip duran** bir toplumun dinini terkettim'." (Yûsuf, 12/37).

İnkarcı Gönüller

اِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَاحِدٌ فَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ قُلُوبُهُمْ مُنْكِرَةٌ
وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ

"Tanrınız bir tek tanrıdır. **Âhirete inanmayanlar, onların gönülleri inkârcıdır** ve onlar büyüklük taslayıp dururlar." (Nahl, 16/22).

لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِۚ وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰىۜ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

“**Âhirete inanmayanlar için** kötülük örneği vardır. Ama en yüce örnek Allah’a aittir. O, pek güçlüdür, pek hikmetlidir.” (Nahl, 16/60).

وَاَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ اَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا اَلِيمًا

“Bir gerçek de şu: **Âhirete inanmayanlara,** onlara elem veren bir azap hazırladık.” (İsrâ, 17/10).

وَاِذَا قَرَاْتَ الْقُرْاٰنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ حِجَابًا مَسْتُورًا

“Kur’ân’ı okuduğunda, senin ile **âhirete inanmayanlar** arasına seni saklayan[50] bir perde çekeriz.” (İsrâ, 17/45).

وَاِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنَاكِبُونَ

“Ama **âhirete inanmayanlar** caddeden sapmaktadırlar.” (Mü’minûn, 23/74).

Âhirete İnanmayanlara Yaptıklarını Süslü Gösterdik

اِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمْ اَعْمَالَهُمْ فَهُمْ يَعْمَهُونَ

“Çünkü **âhirete inanmayanların** yaptıklarını kendilerine süslü göstermişizdir de onlar ilerisini görmezler.” (Neml, 27/4).

اَفْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَمْ بِه۪ جِنَّةٌ بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ
فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ

“Allah’a bir yalan mı iftira etti yoksa kendisinde bir delilik mi var (diyorlar)? **Doğrusu, âhirete inanmayan** o kişiler azap ve derin bir sapıklık içindeler.” (Sebe’, 34/8).

---

59 Celaleyn, I, 231.

Ahirete İnanmayanların Yürekleri Daralır

وَاِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ وَحْدَهُ اشْمَاَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ وَاِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهٖٓ اِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ

"Allah, bir oluşu ile anıldığında **âhirete inanmayanların yürekleri daralır.** O'ndan başkası anıldığında ise onlar hemen sevinirler." (Zümer, 39/45).

اِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ لَيُسَمُّونَ الْمَلٰٓئِكَةَ تَسْمِيَةَ الْاُنْثٰى

"Evet âhirete **imanı olmayanlar** Meleklere dişi adı takıp duruyorlar." (Necm, 53/27).

Âhiret Umudunu Yitirmişleri Dost Edinmeyin

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْاٰخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ اَصْحَابِ الْقُبُورِ

"Ey iman edenler! Allah'ın kendilerine gazap etmiş olduğu bir toplumu dost edinmeyin. Mezarların sakinlerinden olan kâfirler umut kestiği gibi **onlar da âhiretten umut kesmişlerdir."** (Mümtehine, 60/13).

Âhiret İnançsızlığının 'Küfür=inkâr etmek, tanımamak' **Lafzından Türetilmiş Lafızlarla Vurgulandığı Âyetler**

اَلَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ كَافِرُونَ

"Onlar ki Allah'ın yolundan çevirirler ve o yolun bozulmasını istiyorlardı, üstelik onlar **âhireti inkar edenlerdi."** (A'râf, 7/45).

وَلَئِنْ اَذَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ اِنَّهُ لَيَؤُسٌ كَفُورٌ

"Onlar ki Allah'ın yolundan çevirirler ve o yolun bozulmasını isterler, hem onlar **âhireti inkâr etmektedirler."** (Hûd, 11/9).

اَلَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ

"Onlar zekât vermezler. **Âhireti** de alabildiğine inkâr ederler." (Fussılet 41/7).

Âhiret Hayatından Kuşku Duymak, O Hayatı Yok Saymak

بَلِ ادَّارَكَ عِلْمُهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ بَلْ هُمْ فِى شَكٍّ مِنْهَا بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ

"Ama **âhiret** hakkında bilgileri birbirini izlemekte, ne var ki onlar **ondan bir kuşku içindedirler.** Daha doğrusu onlar ondan kördürler." (Neml, 27/66).

كَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ الْاٰخِرَةَ

"Hayır asla öyle değil! Doğrusu **âhiretten korkmuyorlar."** (Müddessir, 74/53).

وَتَذَرُونَ الْاٰخِرَةَ

"Âhireti **bırakıyorsunuz**." (Kıyâme, 75/21).

Âhirette Zarara Uğrayacak ve Onun Nimetlerinden İstifade Edemeyecekler

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْاِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِى الْاٰخِرَةِ
مِنَ الْخَاسِرِينَ

"İslam dininden başka bir dinin peşinde olanın bu dini kabul edilmez. O kişi **âhirette hüsrana uğrayanlardandır."** (Âl-i Imrân, 3/85).

وَلَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِى الْكُفْرِ اِنَّهُمْ لَنْ يَضُرُّوا اللّٰهَ شَيْـًٔا
يُرِيدُ اللّٰهُ اَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حَظًّا فِى الْاٰخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"Küfür içinde koşuşanlar seni üzmesin. Onlar, Allah'a hiçbir şekilde asla zarar veremezler. Allah onlara **âhirette bir pay vermemeyi istiyor.** Onlara pek büyük bir azap var." (Âl-i Imrân, 3/176).

اَلْيَوْمَ اُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ
حِلٌّ لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ
اُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ اِذَآ اٰتَيْتُمُوهُنَّ اُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ
مُسَافِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي اَخْدَانٍ وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْاِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ
وَهُوَ فِي الْاٰخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ

"Bugün tertemiz nimetler size helal kılındı. Kendilerine kitap verilenlerin yemeği size helaldır, sizin yemeğiniz de onlara helaldır. Mümin kadınlardan iffetli hür kadınlar ile sizden önce kendilerine kitap verilenlerden hür namuslu kadınlar; sizler namuslu, zina yapmayan ve gizli dost edinmeyenler olarak onlara ücretlerini verdiğinizde (size helaldırlar).İmanı inkâr edenin ameli gerçekten boşa çıkmıştır ve o, **âhirette hüsrana uğrayacaklardandır."** (Mâide, 5/5).

لَا جَرَمَ اَنَّهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ هُمُ الْاَخْسَرُونَ

"Hiç kuşku yok, gerçekten onlardır **âhirette en fazla hüsrana uğrayacaklar."** (Hûd, 11/22).

اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِمَنْ خَافَ عَذَابَ الْاٰخِرَةِ ذٰلِكَ يَوْمٌ مَجْمُوعٌ لَهُ
النَّاسُ وَذٰلِكَ يَوْمٌ مَشْهُودٌ

"Âhiret azabından korkan kimse için cidden bunda bir ibret vardır. Bu, insanların kendisi için toplandığı bir gündür. Bu, görme günüdür." (Hûd, 11/103).

لَا جَرَمَ اَنَّهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ هُمُ الْخَاسِرُونَ

"Hiç kuşku yok ki gerçekten onlar **âhirette hüsrana uğrayacaklar!"** (Nahl, 16/109).

أُولٰٓئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوٓءُ الْعَذَابِ وَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ هُمُ الْاَخْسَرُونَ

"Bunlar o kimselerdir ki kendilerine azabın kötüsü vardır ve bunlar **âhirette en çok hüsrana uğrayacaklar."** (Neml, 27/5).

كَذٰلِكَ الْعَذَابُۜ وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَكْبَرُۢ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

"İşte böyledir azap ve elbette **âhiret azabı daha büyüktür,** fakat bilselerdi." (Kalem, 68/33).

Dünya Hayatını Âhiret Hayatına Tercih Edenlere Yönelik Tehditler ve Âhiret Nimetlerinden Yararlanamayacakları Bildirilenler

أُولٰٓئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا بِالْاٰخِرَةِۘ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ

"İşte onlar, **âhiret karşılığında dünyayı satın alan kimselerdir;** bu yüzden kendilerinden azap hafifletilmez ve onlar yardım da görmezler." (Bakara, 2/86).

وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلٰى مُلْكِ سُلَيْمٰنَۚ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمٰنُ وَلٰكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَۗ وَمَٓا اُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمَارُوتَۜ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ اَحَدٍ حَتّٰى يَقُولَٓا اِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْۜ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِه۪ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِه۪ۜ وَمَا هُمْ بِضَٓارّ۪ينَ بِه۪ مِنْ اَحَدٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِۜ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْۜ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرٰيهُ مَا لَهُ فِى الْاٰخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍۜ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِه۪ٓ اَنْفُسَهُمْۜ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

"Şeytanların, Süleyman'ın saltanatı hakkında okuyageldikleri şeye uydular. Oysa Süleyman küfre sapmamıştı. Ne var ki şeytanlar (şeytan ruhlu insanlar) küfre sapmışlardı, halka sihri ve Bâbil'de o iki meleğe Hârût ile Mârût'a indirileni öğretiyorlardı. Halbuki o iki melek: **'Biz bir imtihan aracıyız, sakın küfre sapma'** demedikçe hiç kimseye (sihir) öğretmiyorlardı. O iki melekten sayesinde kişi ile eşinin arasını açacakları şeyi öğreniyorlardı. Bununla birlikte o öğrendikleriyle Allah'ın izni olmadıkça kimseye zarar verecek değillerdi. Kendilerine zarar verecek, kendilerine menfaatı dokunmayacak şeyi öğreniyorlardı. Yemin olsun ki her kim onu almışsa **onun için âhirette hiç nasip olmayacağını da bilmişlerdi.** Karşılığında/uğrunda canlarını sattıkları şey ne çirkindir! Keşke bilselerdi." (Bakara, 2/102).

إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللّٰهِ وَاَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا اُولٰٓئِكَ لَا خَلَاقَ
لَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ وَلَا يَنْظُرُ اِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ
وَلَا يُزَكّ۪يهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَل۪يمٌ

"Allah'ın ahdini ve yeminlerini az bir bedel karşılığında satanlar, işte onlar; **âhirette onlara hiçbir pay yoktur.** Kıyamet günü Allah onlara konuşmaz, onlara bakmaz, onları aklamaz. Ve onlara pek elem veren bir azap vardır." (Âl-i Imrân, 3/77).

Âhiret Buluşmasını Yalanlayanların Başlarına Gelecekler

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا وَلِقَٓاءِ الْاٰخِرَةِ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ هَلْ يُجْزَوْنَ
اِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

"Âyetlerimizi ve **âhiretteki karşılaşmayı yalanlayanların** bütün işledikleri boşa gitmiştir. Herhalde çekecekleri sırf kendi yaptıklarının cezasıdır." (A'râf, 7/147).

وَاَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا وَلِقَٓائِ الْاٰخِرَةِ فَاُولٰٓئِكَ فِي
الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ

"Şimdi, küfre sapıp âyetlerimizi ve **âhirete kavuşmayı yalanlamağa** yeltenenler, işte onlar azap içinde huzura celbedilmişlerdir." (Rûm, 30/16).

الدُّنْيَا =*ed-dünya* ile الْآخِرَة = *el-âhire* Lafızlarının Birlikte Geçtiği Âyetler

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللّٰهِ اَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعٰى فِى
خَرَابِهَاۜ اُو۬لٰٓئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ اَنْ يَدْخُلُوهَٓا اِلَّا خَٓائِفِينَۜ لَهُمْ فِى
الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"Allah'ın mescidlerini oralarda Allah'ın adı anılıyor olmaktan ötürü engelleyen ve oraların yıkımı için uğraşanlardan daha zalim kimdir? İşte onlar! Onların oralara girmeleri ancak korka korka olacaktır. Onlar için **dünyada** bir rezillik, **âhirette** ise onlara pek büyük bir azap vardır." (Bakara, 2/114).

وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ اِبْرٰهِيمَ اِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُۜ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنَاهُ
فِى الدُّنْيَاۚ وَاِنَّهُ فِى الْاٰخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ

"Kendini aşağılamış olan dışında kim İbrahim'in dininden yüz çevirir? Yemin olsun ki onu **dünyada** seçmiştik. Hiç kuşkusuz o **âhirette** de elbette iyilerdendir." (Bakara, 2/130).

فَاِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَذِكْرِكُمْ
اٰبَٓاءَكُمْ اَوْ اَشَدَّ ذِكْرًاۜ فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَٓا اٰتِنَا فِى
الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِى الْاٰخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ

"Hac ibadetlerinizi bitirdiğinizde Allah'ı, atalarınızı anışınız gibi veya daha yaman bir anışla anın. İnsanlardan kimisi: 'Rabbimiz bize **dünyada** ver' diyor; ona **âhirette** bir pay yoktur." (Bakara, 2/200).

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

"İçlerinden kimisi ise: 'Rabbimiz bize **dünyada** bir iyilik, **âhirette** de bir iyilik ver ve bizi ateşin azabından koru' diyor." (Bakara, 2/201).

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِۜ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌۜ وَصَدٌّ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاِخْرَاجُ اَهْلِهِ مِنْهُ اَكْبَرُ عِنْدَ اللّٰهِۚ وَالْفِتْنَةُ اَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِۜ وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتّٰى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ اِنِ اسْتَطَاعُواۜ وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَاُو۬لٰٓئِكَ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِۚ وَاُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِۚ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

"'Sana, o Haram ay'ı, onda savaşmayı soruyorlar. De ki: 'O ayda savaşmak büyük bir günahtır. Bununla birlikte Allah yolundan menetmek, Allah'a küfretmek, Mescid-i Haram'dan engellemek ve halkını oradan çıkarmak Allah katında daha büyük bir günahtır. Oysa fitne öldürmekten daha beterdir. Güç yetirebilseler sizi dininizden döndürmek için sizinle savaşı sürdürürler. İçinizden kim dininden dönerse o kâfir olarak ölür. İşte onlar, **dünyada** ve **âhirette** amelleri boşa gitmiştir. İşte onlar ateşin dostlarıdır. Onlar orada sürekli kalıcıdırlar." (Bakara, 2/217).

فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِۜ وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الْيَتَامٰىۜ قُلْ اِصْلَاحٌ لَهُمْ خَيْرٌۜ وَاِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَاِخْوَانُكُمْۜ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِۜ وَلَوْ شَٓاءَ اللّٰهُ لَاَعْنَتَكُمْۜ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

"Dünyâ ve **âhiret** hakkında (belki düşünürsünüz).. Sana öksüzleri soruyorlar. De ki: 'Onlar için işlerini düzeltmek hayırdır. Kendilerine karışırsanız kardeşlerinizdir. Allah bozguncuyu ıslahatçıdan ayırır. Allah dileseydi elbette sizi zora koşardı. Kuşkusuz Allah pek izzetli, pek hikmetlidir." (Bakara, 2/220).

أُولَٰٓئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

"İşte onlar, yaptıkları **dünya** ve **âhirette** boşa gidenlerdir. Onlar için yardımcılar da yoktur." (Âl-i Imrân, 3/22).

إِذْ قَالَتِ الْمَلٰٓئِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللّٰهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ
الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ

"Bir vakit melekler şöyle demişti: Ey Meryem! Kuşkusuz Allah seni kendinden bir kelime ile sevindirdi, ki adı Meryem oğlu İsa Mesih'tir. O, **dünyada** ve **âhirette** yüzakıdır ve Allah'a yaklaşmışlardandır." (Âl-i Imrân, 3/45).

فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَأُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ
وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

"O küfredenler var ya, onları **dünyada** ve **âhirette** pek çetin bir azaba çarptıracağım, onların hiçbir yardımcıları olmayacak." (Âl-i Imrân, 3/56).

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللّٰهِ كِتَابًا مُؤَجَّلًا وَمَنْ يُرِدْ
ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْاٰخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا
وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ

"Allah'ın izni olmadıkça hiç kimse ölmez. O, süresi belirlenmiş bir yazıdır. Kim **dünya** nimetini isterse ona ondan veririz, kim de **âhiret** sevabını isterse ona da ondan veririz. O şükredenleri mükâfatlandıracağız." (Âl-i Imrân, 3/145).

فَاٰتٰيهُمُ اللّٰهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْاٰخِرَةِۜ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِن۪ينَ۟

"Bunun üzerine Allah kendilerine hem **dünya** sevabını hem de **âhiretin** güzel sevabını verdi. Allah o güzellik sergileyenleri sever." (Âl-i Imrân, 3/148).

وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللّٰهُ وَعْدَهُٓ اِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِاِذْنِه۪ۚ حَتّٰٓى اِذَا
فَشِلْتُمْ وَتَنَازَعْتُمْ فِي الْاَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَٓا اَرٰيكُمْ
مَا تُحِبُّونَۜ مِنْكُمْ مَنْ يُر۪يدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُر۪يدُ
الْاٰخِرَةَۚ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْۚ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْۜ
وَاللّٰهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِن۪ينَ

"Gerçekten siz, bir vakit onları Allah'ın izniyle kesip doğrarken Allah size olan vaadini yerine getirdi. Nihayet yılgınlık gösterdiniz, o iş hususunda çekiştiniz ve size sevmekte olduğunuzu gösterdikten sonra isyan ettiniz. İçinizden kimi **dünyayı** istiyor ve yine içinizden kimi de **âhireti** istiyor. Sonra sizi sınamak için sizleri onlardan uzaklaştırdı. Gerçekten Allah sizi bağışlamıştı. Öyle ya Allah müminlere karşı lutuf sahibidir." (Âl-i Imrân, 3/152).

فَلْيُقَاتِلْ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ الَّذ۪ينَ يَشْرُونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا بِالْاٰخِرَةِۜ وَمَنْ
يُقَاتِلْ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ فَيُقْتَلْ اَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْت۪يهِ اَجْراً عَظ۪يماً

"Öyle ise **dünya** hayatını **âhiret** karşılığında satanlar Allah yolunda savaşsın. Kim Allah yolunda savaşır da sonuçta öldürülür veya galip gelirse ona hemen azametli bir ödül veririz." (Nisâ, 4/74).

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذ۪ينَ ق۪يلَ لَهُمْ كُفُّٓوا اَيْدِيَكُمْ وَاَق۪يمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَۚ
فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ اِذَا فَر۪يقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللّٰهِ

اَوْ اَشَدَّ خَشْيَةًۚ وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَۚ لَوْلَٓا اَخَّرْتَنَٓا اِلٰٓى اَجَلٍ
قَر۪يبٍۜ قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَل۪يلٌۚ وَالْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقٰى وَلَا تُظْلَمُونَ فَت۪يلًا

"Kendilerine: 'Ellerinizi (savaştan) çekin, namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin' denilen kimseleri görmedin mi? Üzerlerine savaş yazılınca içlerinden bir zümre, insanlardan, Allah'tan korkar gibi hatta daha ağır bir korku ile korkarlar ve: 'Rabbimiz üzerimize niye savaşı yazdın, yakın bir süreye kadar bize mühlet vermeli değil miydin?' derler. De ki: **Dünya** nimeti pek azdır. Oysa **âhiret** sakınan kimse için daha hayırlıdır ve kıl kadar zulüm görmezsiniz." (Nisâ, 4/77).

مَنْ كَانَ يُر۪يدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللّٰهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِۜ
وَكَانَ اللّٰهُ سَم۪يعًا بَص۪يرًا

"Kim **dünya** sevabını isterse (bilsin ki) dünyanın ve **âhiretin** sevabı Allah katındadır. Allah pek iyi duyandır, pek iyi görendir." (Nisâ, 4/134).

اِنَّمَا جَزٰٓؤُا الَّذ۪ينَ يُحَارِبُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِى الْاَرْضِ
فَسَادًا اَنْ يُقَتَّلُٓوا اَوْ يُصَلَّبُٓوا اَوْ تُقَطَّعَ اَيْد۪يهِمْ وَاَرْجُلُهُمْ
مِنْ خِلَافٍ اَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْاَرْضِۜ ذٰلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِى الدُّنْيَا
وَلَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظ۪يمٌ

"Allah'a ve Peygamberi'ne karşı savaşanların ve yeryüzünde bozgunculuk çıkarmağa uğraşanların behemehal cezası öldürülmeleri veya asılmaları veya çaprazlama ellerinin ve ayaklarının kesilmesi yahut bulundukları yerden sürülmeleridir. Bu, onlar için **dünyada** bir perişanlıktır; **âhirette** ise onlara pek büyük bir azap vardır." (Mâide, 5/33).

يَٓا اَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذ۪ينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ
الَّذ۪ينَ قَالُوٓا اٰمَنَّا بِاَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْۚ وَمِنَ الَّذ۪ينَ هَادُوا
سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ اٰخَر۪ينَۙ لَمْ يَأْتُوكَۜ يُحَرِّفُونَ
الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِه۪ۚ يَقُولُونَ اِنْ اُو۫ت۪يتُمْ هٰذَا فَخُذُوهُ وَاِنْ
لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُواۜ وَمَنْ يُرِدِ اللّٰهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللّٰهِ
شَيْـٔاًۜ اُو۬لٰٓئِكَ الَّذ۪ينَ لَمْ يُرِدِ اللّٰهُ اَنْ يُطَهِّرَ قُلُوبَهُمْۜ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ
وَلَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظ۪يمٌ

"Ey Peygamber! Küfürde yarışanların tutumları seni üzmesin. Onlardan kimisi ağızlarıyla: 'Biz iman ettik' dedikleri halde kalpleri inanmayanlardandır. Kimisi de yalanı çok iyi dinleyen, sana gelmemiş bir başka topluluk için pek iyi dinleyen Yahudilerdendir. Ki kelimeleri yerlerinden (anlamından başka anlama) kaydırıyorlar ve: 'Eğer size bu verilirse alın verilmezse uzak durun' diyorlar. Allah'ın fitneye düşürmeyi murat ettiği kimse için Allah'tan bir şey koparamazsın. İşte onlar, Allah'ın gönüllerini tertemiz yapmayı istemediği kimselerdir. Onlara dünyada bir rezillik vardır. **Âhirette** de pek büyük bir azap onlar içindir." (Mâide, 5/41).

وَاكْتُبْ لَنَا ف۪ي هٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْاٰخِرَةِ اِنَّا هُدْنَٓا
اِلَيْكَۜ قَالَ عَذَاب۪ٓي اُص۪يبُ بِه۪ مَنْ اَشَٓاءُۚ وَرَحْمَت۪ي وَسِعَتْ كُلَّ
شَيْءٍۜ فَسَاَكْتُبُهَا لِلَّذ۪ينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ وَالَّذ۪ينَ
هُمْ بِاٰيَاتِنَا يُؤْمِنُونَۚ

"Ve Musa: 'Bu **dünyada** bize bir iyilik yaz, **âhirette** de. Kuşkusuz biz Sana yöneldik.' (dedi). Buyurdu: 'Cidden azabımı, dilediğime dokundururum. Rahmetim her şeyi kuşatmıştır. Onu (rahmetimi) sakınanlara, zekâtı verenlere ve âyetlerime inananlara yazacağım." (A'râf, 7/156).

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ اَنْ يَكُونَ لَهُٓ اَسْرٰى حَتّٰى يُثْخِنَ فِى الْاَرْضِۜ تُرِيدُونَ
عَرَضَ الدُّنْيَاۗ وَاللّٰهُ يُرِيدُ الْاٰخِرَةَۜ وَاللّٰهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

"Hiç bir peygamber için, yeryüzünde yoğunluk kazanıncaya (tam hakimiyet kuruncaya) değil esirler alması uygun değildir. Siz **dünya** menfaatını istiyorsunuz, oysa Allah **âhireti** istiyor. Allah Aziz'dir, Hakim'dir." (Enfâl, 8/67).

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا مَا لَكُمْ اِذَا قِيلَ لَكُمُ انْفِرُوا فِى سَبِيلِ
اللّٰهِ اثَّاقَلْتُمْ اِلَى الْاَرْضِۜ اَرَضِيتُمْ بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا مِنَ الْاٰخِرَةِۚ
فَمَا مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا فِى الْاٰخِرَةِ اِلَّا قَلِيلٌ

"Ey iman edenler! Size: 'Allah yolunda seferber olun' denildiğinde neyiniz var ki yere doğru ağırlaştınız? Yoksa **âhiret** karşısında **dünyaya** mı razı oldunuz? **Dünya** hayatının menfaatı **âhiret** yanında pek azdır." (Tevbe, 9/38).

كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُٓوا اَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَاَكْثَرَ اَمْوَالًا وَاَوْلَادًاۜ
فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلَاقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلَاقِكُمْ كَمَا اسْتَمْتَعَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ بِخَلَاقِهِمْ وَخُضْتُمْ كَالَّذِى خَاضُواۜ اُولٰٓئِكَ
حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِۚ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

"Ey münafıklar siz de tıpkı sizden öncekiler gibisiniz. Oysa onlar kuvvetçe sizden daha yaman, mal ve evlatça sizden daha çoktular. Onlar kısmetleriyle safa sürdüler. Sizden öncekiler kısmetleriyle safa sürdükleri gibi siz de kısmetlerinizle safa sürdünüz, dalanların dalışları gibi daldınız. İşte onlar! Eylemleri **dünya** ve **âhirette** boşa gitti. İşte onlar o hüsrana uğrayanlar." (Tevbe, 9/69).

يَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ مَا قَالُواۜ وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ اِسْلَامِهِمْ
وَهَمُّوا بِمَا لَمْ يَنَالُواۚ وَمَا نَقَمُٓوا اِلَّٓا اَنْ اَغْنٰيهُمُ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ

مِنْ فَضْلِهِ فَاِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا لَهُمْ وَاِنْ يَتَوَلَّوْا يُعَذِّبْهُمُ اللّٰهُ عَذَابًا
اَلِيمًا فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَمَا لَهُمْ فِى الْاَرْضِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

"Söylememişler diye Allah'a yemin ediyorlar. Gerçekten küfür kelimesini söylemişlerdi. İslam'a girmeleri ardından küfre saptılar ve başaramadıkları şeyi (planı) tasarladılar. Oysa Allah ve Peygamberi'nin kendilerini lutfundan zengin etmesinden başka intikam almağa kalkışmalarına bir neden yoktu. Tevbe ederlerse hayırlarına olur. Tevbeden yüz çevirirlerse Allah onları **dünyada** da **âhirette** de elem veren bir azapla cezalandırır.Yeryüzünde kendileri için ne bir dost, ne de bir yardımcı vardır." (Tevbe, 9/74).

لَهُمُ الْبُشْرٰى فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِى الْاٰخِرَةِ لَا تَبْدِيلَ
لِكَلِمَاتِ اللّٰهِ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

"**Dünya** hayatında ve **âhirette** müjde onlara. Allah'ın sözleri için hiçbir değişiklik yoktur. İşte budur o büyük kurtuluş." (Yûnus, 10/64).

رَبِّ قَدْ اٰتَيْتَنِى مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِى مِنْ تَاْوِيلِ الْاَحَادِيثِ فَاطِرَ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ اَنْتَ وَلِيّ۪ فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ تَوَفَّنِى مُسْلِمًا
وَاَلْحِقْنِى بِالصَّالِحِينَ

"Rabbim, gerçekten bana saltanattan bir pay verdin, bana olayları (rüyaları) yorumlamayı öğrettin. Ey göklerin ve yerin yaratıcısı Sensin **dünya** ve **âhirette** dostum! Müslüman olarak canımı al ve beni sâlihler arasına kat." (Yûsuf, 12/101).

اَللّٰهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرِحُوا بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيٰوةُ
الدُّنْيَا فِى الْاٰخِرَةِ اِلَّا مَتَاعٌ

"Allah, dilediği kimse için rızkı genişletir ve daraltır. **Dünya** hayatıyla sevindiler. Oysa **dünya** hayatı **âhiret** yanında başka değil sadece geçici bir yararlanmadır." (Ra'd, 13/26).

لَهُمْ عَذَابٌ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَشَقُّۚ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَاقٍ

"Onlara **dünya** hayatında bir azap vardır. **Âhiret** azabı elbette daha zorludur. Kendileri için Allah'tan herhangi bir koruyacak yoktur." (Ra'd, 13/34).

اَلَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا عَلَى الْاٰخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًاۜ اُولٰٓئِكَ فِى ضَلَالٍ بَعِيدٍ

"Onlar ki **dünya hayatını âhirete** tercih ederler, Allah yolundan çevirirler ve o yol için bir çarpıklık isterler. İşte onlar pek uzak bir sapıklık içindedirler." (İbrâhîm, 14/3).

يُثَبِّتُ اللّٰهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِى الْاٰخِرَةِۚ وَيُضِلُّ اللّٰهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللّٰهُ مَا يَشَٓاءُ

"Allah, iman edenlere **dünya hayatında** ve **âhirette** sâbit sözle sebât verir, Allah o zâlimleri saptırır, Allah dilediğini yapar." (İbrâhîm, 14/27).

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِى اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظُلِمُوا لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِى الدُّنْيَا حَسَنَةًۜ وَلَاَجْرُ الْاٰخِرَةِ اَكْبَرُۢ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَۙ

"Zulüm gördükten sonra Allah'a hicret edenleri (sığınanları) elbette onları **dünyada** bir güzelliğe yerleştireceğiz. **Âhiret** ödülü ise -bir bilselerdi- elbette daha büyüktür." (Nahl, 16/41).

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمُ اسْتَحَبُّوا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا عَلَى الْاٰخِرَةِۙ وَاَنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

"Bunun sebebi, çünkü onlar, **dünya** hayatını **âhirete** yeğlemişlerdir. Oysa hakikaten Allah kâfirler topluluğunu doğru yola iletmez." (Nahl, 16/107).

وَمَنْ كَانَ فِى هٰذِهٖٓ اَعْمٰى فَهُوَ فِى الْاٰخِرَةِ اَعْمٰى وَاَضَلُّ سَبِيلًا

"**Burada** kör olan, **âhirette** de kördür ve yolca da daha şaşkındır." (İsrâ, 17/72).

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللّٰهَ عَلٰى حَرْفٍۚ فَاِنْ اَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَاَنَّ بِهٖۚ وَاِنْ اَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلٰى وَجْهِهٖۚ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةَۜ ذٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ

"İnsanlardan kimi de Allah'a kenarından ibadet eder; eğer kendisine bir hayır dokunursa bununla tatmin olup yatışır. Şayet kendisine bir musibet ilişirse yüzü doğrultusunda (perişan bir halde) geri dönüverir. Böylece dünyayı da kaybetmiştir **âhireti** de. İşte bu, apaçık zararın ta kendisidir." (Hacc, 22/11).

مَنْ كَانَ يَظُنُّ اَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللّٰهُ فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ اِلَى السَّمَٓاءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُذْهِبَنَّ كَيْدُهُ مَا يَغِيظُ

"Her kim Allah'ın ona **dünyada** ve **âhirette** asla yardım etmeyeceğini sanıyorsa hemen yukarı bir ip uzatsın, sonra nefesini kesip baksın, hilesi öfkesini giderecek mi?" (Hacc, 22/15).

وَقَالَ الْمَلَاُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِلِقَٓاءِ الْاٰخِرَةِ وَاَتْرَفْنَاهُمْ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَاۙ مَا هٰذَٓا اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْۙ يَاْكُلُ مِمَّا تَاْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ

"**Dünya** hayatında kendilerine refah verdiğimiz halde küfredip **âhiret** buluşmasını yalanlayan kavminden o kodaman gürûh ise şöyle dedi: Bu da ancak sizin gibi bir insan, yediğinizden, yiyor, içtiğinizden içiyor." (Mü'minûn, 23/33).

اِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ اَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِى الَّذِينَ اٰمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌۙ فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِۜ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

"Müminler arasında edepsizce sözlerin yayılmasını arzu edenler için **dünya** ve **âhirette** acı veren bir azap vardır. Öyle ya siz bilmezsiniz, Allah bilir." (Nûr, 24/19).

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعِنُوا فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"Şüphe yok ki namuslu, kötülükten habersiz mümin kadınlara iftira atanlar **dünyada** ve **âhirette** lanete uğratılmışlardır ve onlara büyük bir azap vardır." (Nûr, 24/23).

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ
وَآتَيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ

"Biz de ona İshak ile Yakub'u lutfettik ve peygamberlikle kitabı soyunda kıldık, kendisine **dünyada** ödülünü verdik. Kuşkusuz o, **âhirette** de elbette iyilerdendir." (Ankebût, 29/27).

يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ

"**Dünya** hayatından zâhiren birşeyler biliyorlar. Oysa onlar **âhiretten** gaflettedirler." (Rûm, 30/7).

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ
لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا

"Doğrusu Allah ve Peygamberi'ni inciten kişilere gelince Allah onlara **dünyada** ve **âhirette** lanet etmiş, kendilerine küçük düşüren bir azap hazırlamıştır." (Ahzâb, 33/57).

يَا قَوْمِ إِنَّمَا هٰذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ

"Ey toplumum! Bu **dünya** hayatı sadece geçici bir faydadır. Kuşkusuz **âhiret**, karar yurdudur." (Mü'min, 40/39).

لَا جَرَمَ اَنَّمَا تَدْعُونَنِي اِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي
الْاٰخِرَةِ وَاَنَّ مَرَدَّنَا اِلَى اللّٰهِ وَاَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ اَصْحَابُ النَّارِ

"Bir gerçek, sizin beni kendisine çağırmakta olduğunuz şey, onun için ne **dünyada** ne de **âhirette** bir davet hakkı vardır. Kesin dönüşümüz Allah'adır, kesin aşırılar, ateşin halkıdır." (Mü'min, 40/43).

فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي اَيَّامٍ نَحِسَاتٍ لِنُذِيقَهُمْ عَذَابَ
الْخِزْيِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَخْزٰى وَهُمْ لَا يُنْصَرُونَ

"Bunun için kendilerine **dünya** hayatında rezillik azabını tattıralım diye üzerlerine uğursuz günlerde yakıp kavuran soğuk bir rüzgâr gönderdik. **Âhiret** azabı elbette daha da rezil edendir. Onlar kimseden yardım göremezler." (Fussılet 41/16).

نَحْنُ اَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْاٰخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا
مَا تَشْتَهِي اَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ

"Biz, **dünya** hayatında da **âhirette** de dostlarınızız. Orada size canlarınızın çekeceği her şey vardır. Orada size isteyeceğiniz her şey vardır." (Fussılet 41/31).

مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْاٰخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ
الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْاٰخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ

"Kim **âhiret** ekinini isteyip durursa onun ekininde arttırım yaparız. Kim de **dünya** ekinini isteyip durursa ona da ondan veririz. Ancak **âhirette** onun için hiçbir pay yoktur." (Şûrâ, 42/20).

وَزُخْرُفًا وَاِنْ كُلُّ ذٰلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ

"Ve altından süsleri. Bunların hepsi sadece **dünya** hayatının geçimliğidir. Oysa **âhiret** Rabbin katında müttakiler içindir." (Zuhruf, 43/35).

اِعْلَمُوٓا اَنَّمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ
وَتَكَاثُرٌ فِى الْاَمْوَالِ وَالْاَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ اَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ
ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرٰيهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِى الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ
وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

"Biliniz ki **dünya** hayatı bir oyun, bir eğlence, bir süs, aranızda bir övünme, mal ve çocuklarda bir çokluk yarışından ibarettir. Bu bir yağmurun durumunu andırır ki otu ziraatçıları imrendirir, sonra heyecana gelir onu sapsarı kesilmiş görürsün, sonra da çerçöp olur. **Âhirette** ise yaman bir azap, bir de bağışlama ve hoşnutluk vardır. Dünya hayatı bir aldanış metâından başka bir şey değildir." (Hadîd, 57/20).

وَلَوْلَآ اَنْ كَتَبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَٓاءَ لَعَذَّبَهُمْ فِى الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ
عَذَابُ النَّارِ

"Eğer Allah onlara sürgün yazmamış olsaydı kesin **dünyada** kendilerine azap edecekti. **Âhirette** ise onlara ateş azabı var." (Haşr, 59/3).

الْآخِرَةُ =*el-Âhire* Lafzının الدَّارُ =*ed-Dâr* Lafzı ile Birlikte Geçtiği Âyetler

Samimiyet Testi

قُلْ اِنْ كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ عِنْدَ اللّٰهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ
النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

"De ki: 'O **âhiret yurdu** Allah katında başka insanların değil de sırf sizin ise ve bu sözlerinizde samimi iseniz o halde ölümü isteseniz ya!." (Bakara, 2/94).

Müttakiler İçin Daha Hayırlı Yurt Âhiret Yurdudur

وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَٓا اِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌۜ وَلَلدَّارُ الْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذٖينَ يَتَّقُونَۜ اَفَلَا تَعْقِلُونَ

"Dünya hayatı bir oyun, bir eğlenceden başka bir şey değildir. **Âhiret yurdu** sakınanlar için elbette daha hayırlıdır. Hâlâ anlamıyor musunuz?" (En'âm, 6/32).

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَاْخُذُونَ عَرَضَ هٰذَا الْاَدْنٰى
وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَاۚ وَاِنْ يَاْتِهِمْ عَرَضٌ مِثْلُهُ يَاْخُذُوهُۜ اَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ
مٖيثَاقُ الْكِتَابِ اَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فٖيهِۜ وَالدَّارُ
الْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذٖينَ يَتَّقُونَۜ اَفَلَا تَعْقِلُونَ

"Arkalarından kötü bir nesil kendilerinin yerine geçti, o kitaba vâris oldular. Bu alçak dünyanın malını alıyorlar ve: 'Yakında bizim için mağfiret istenilecek' diyorlar. Kendilerine öyle bir mal gelse onu da alırlar. Allah'a karşı haktan başka bir şey söylemeyeceklerine dair kendilerinden o kitabın ahdi alınmamış mıydı? Ondakileri okumamışlar mıydı? **Âhiret yurdu** sakınanlar için daha hayırlıdır. Akıl erdirmiyorlar mı?" (A'râf, 7/169).

وَمَٓا اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ اِلَّا رِجَالًا نُوحٖٓي اِلَيْهِمْ مِنْ اَهْلِ الْقُرٰىۜ
اَفَلَمْ يَسٖيرُوا فِي الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذٖينَ
مِنْ قَبْلِهِمْۜ وَلَدَارُ الْاٰخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذٖينَ اتَّقَوْاۜ اَفَلَا تَعْقِلُونَ

"Senden önce de (peygamber olarak) kentler halkından kendilerine vahiyde bulunduğumuz birtakım erkekleri göndermiştik. Yeryüzünde gezip-dolaşmadılar mı ki kendilerinden öncekilerin sonunu görsünler! Elbette **âhiret yurdu** sakınanlar için daha hayırlıdır. Hâlâ aklınızı işletmiyor musunuz?" (Yûsuf, 12/109).

وَقٖيلَ لِلَّذٖينَ اتَّقَوْا مَاذَٓا اَنْزَلَ رَبُّكُمْۜ قَالُوا خَيْرًاۜ لِلَّذٖينَ اَحْسَنُوا
فٖي هٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌۜ وَلَدَارُ الْاٰخِرَةِ خَيْرٌۜ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقٖينَۙ

"Korkup korunan kimselere: 'Rabbiniz ne indirdi?' denildi de 'Hayrı!' dediler. Bu dünyada güzellik sergileyenlere bir iyilik vardır. Elbette **âhiret yurdu** daha hayırlıdır. Gerçekten müttakilerin yurdu ne güzeldir!" (Nahl, 16/30).

وَابْتَغِ فِيمَا اٰتٰيكَ اللّٰهُ الدَّارَ الْاٰخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا
وَاَحْسِنْ كَمَا اَحْسَنَ اللّٰهُ اِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ فِى الْاَرْضِ اِنَّ اللّٰهَ
لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

"Allah'ın sana bu vergisi içinde sen **âhiret yurdunu** ara ve dünyadan payını unutma da Allah'ın sana lutfettiği gibi ihsanda bulun, yeryüzünde bozgunculuk peşinde olma, zira Allah bozguncuları sevmez." (Kasas, 28/77).

Âhiret Yurdunun Gerçek Sahipleri

تِلْكَ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِى الْاَرْضِ وَلَا فَسَادًا
وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ

"İşte burası **âhiret yurdudur.** Onu yeryüzünde kendini en yüksek görmeyen ve bozgunculuk amacı gütmeyen kimselere veririz. Ve bu mutlu son takva sahiplerinindir." (Kasas, 28/83).

وَمَا هٰذِهِ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا اِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ وَاِنَّ الدَّارَ الْاٰخِرَةَ لَهِىَ الْحَيَوَانُ
لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

"Bu dünya hayatı sadece bir eğlence ve oyundur. Gerçekten **son yurt** (âhiret evi) işte asıl hayat odur. Ah, bir bilselerdi!" (Ankebût, 29/64).

وَاِنْ كُنْتُنَّ تُرِدْنَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَالدَّارَ الْاٰخِرَةَ فَاِنَّ اللّٰهَ اَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ
مِنْكُنَّ اَجْرًا عَظِيمًا

"(Ey Peygamber hanımları) eğer Allah'ı, Peygamberi'ni ve o **son yurdu** (âhireti) istiyorsanız; bilin ki Allah içinizden güzellik sergileyenler için pek azametli bir mükâfat hazırlamıştır." (Ahzâb, 33/29).

Âhiret Hayatı ile İlgili Diğer Kavramlar

Sûr

Haşr

Önbilgiler

• Haşr Olayına ‘ تُحْشَرُونَ **=tuhşerûn** (toplanırsınız)’ *Fiili ile İşâret Edilen Âyetler • O'nun Huzuruna Getirileceksiniz • Haşr Olayına ‘* سَيَحْشُرُ ***=seyahşuru (toplayacak)’*** *Fiili ile İşâret Edilen Âyetler • Onları İleride Bir Araya Toplar • Haşr Olayına ‘* يَوْمَ نَحْشُرُ ***=yevme nahşuru (toplayacağımız gün)’*** *Cümleciği ile İşâret Edilen Âyetler • Onları Bir Araya Toplayacağımız Gün • Müttakileri Toplayacağımız Gün • İnkârcıları Bölük Bölük Topladığımız Gün • Haşr Olayına ‘* يَحْشُرُ ***=yahşuru (toplar)’*** *Fiili ile İşâret Edilen Âyetler • Onları Toplayacağı Gün • Haşr Olayına ‘* يُحْشَرُونَ ***=yuhşerûn (toplanılırlar)’*** *Fiili ile İşâret Edilen Âyetler • Haşr Olayına ‘* حَشَرْنَا ***=haşernâ (topladık)’*** *Fiili ile İşâret Edilen Âyetler • Haşr Olayına ‘* نَحْشُرُ ***=nehşuru (toplayacağız)’*** *Fiili ile İşâret Edilen Âyetler • Bir Araya Toplayacağız • Haşr Olayına ‘* حَشَرْتَ ***=haşerte (topladın),*** احْشُرُوا ***=uhşurû (toplayın)*** حُشِرَ ***=huşire’*** *Filleri ile İşâret Edilen Âyetler • Haşr Olayına ‘* حَشْرٌ ***=haşr (toplanma)’*** *Masdarı ile İşaret Edilen Âyetler • Cehennemde Bir Araya Getirileceksiniz/Bir Araya Getirilirler.*

İnsanların Hesaba Çekilmeleri

Önbilgiler

a) حِسَابِ **=hisâb/hesap** *Lafzı ile Öngörülenler • Gizli Yapılanlar da Sorgulanacak • Kötü Hesap, b)* سوآل **=süâl** *Lafzından Türetilmiş Kelimeler ile Sorgulanmanın Öngörüldüğü Âyetler*

ميزان =**mîzân/Terazi**

Önbilgiler

Tartıları Ağır ve Hafif Gelenler • Yaptıkları Tartıya Değer Görülmeyecekler • Adâleti Terazilere Koruz.

شفاعة =**şefâat** *Kavramı*

Önbilgiler

Şefâatın Kabul edilmeyeceğinin Vurgulandığı Âyetler • Şefâatın Allah'ın İznine Bağlı Olarak Gerçekleşeceğinin Bildirildiği Âyetler • Dünyadaki Şefâatlara, Aracılıklara İşâret Eden Âyetler.

- شفيع =***Şefî'*** *ismi ile Şefâatçıların Vurgulandığı Âyetler*
- شفعاء =***şüfeâ'*** ve شافعين =**şâfiîn** (*şefâatçılar) İsmi İle Dünyada Şefâatçı Olarak Benimsenenlerin Vurgulandığı Âyetler*

Sırat Köprüsü

Âhiret Hayatı ile İlgili Diğer Kavramlar

Sûr

Tefsir âlimlerinin çoğunun görüşüne göre 'Sûr' büyük boru gibi bir nesne olup üç kez üfürülecektir: a) Feza'/dehşet üfürülüşü, b) Sa'k nefhası/yok olma üfürülüşü, c) Kıyâm nefhası/kalkış üfürülüşü. Bununla görevli olan İsrâfil adlı melektir. Bkz. İsrâfîl.

وَهُوَ الَّذِى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ وَيَوْمَ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُ قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنْفَخُ فِى الصُّورِ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ

"O, gökleri ve yeri gerçek olarak yaratan Zat'tır. 'OL' dediği gün hemen oluverir. Sözü haktır. **Sûr'a** üflendiği gün hükümranlık O'nundur. Görünmeyeni de görüneni de bilendir. O pek hikmetli ve her şeyden haberdardır." (En'âm, 6/73).

وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا

"Ve o gün Biz onları birbiri içinde dalganır halde bırakıvermişizdir. **Sûr**'a da üfürülmüştür. Artık hepsini toplamışızdır." (Kehf, 18/99).

يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا

"O gün ki **Sûr**'a üfürülecek ve suçluları o gün gömgök mahşere toplayacağız." (Tâhâ, 20/102).

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ

"**Sûr**'a üfürüldü mü artık aralarında o gün ne soy-sop ilişkisi vardır, ne de soruşurlar." (Mü'minûn, 23/101).

وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ
شَاءَ اللّٰهُ وَكُلٌّ أَتَوْهُ دَاخِرِينَ

"Hele **Sûr** üfürüleceği, üfürülüp de Allah'ın dilediği dışta kalmak üzere bütün göklerdeki kimseler, yerdeki kimseler hepsi dehşetle ürperdiği ve her biri O'na hor, bayağı geldikleri gün ne korkunçtur!" (Neml, 27/87).

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ

"**Sûr**'a üfürülmüştür, o da ne, onlar kabirlerden Rablerine akın ediyorlar." (Yâsîn, 36/51).

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
إِلَّا مَنْ شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَى فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ

"**Sûr**'a üflenmiş, bunun sonucunda Allah'ın dilediği kimseler dışında göklerdeki ve yerdeki kimseler bayılıp düşmüşlerdir. Sonra ona bir daha üflenmiş bunun neticesinde birden onlar ayakta bakınıp duruyorlardır." (Zümer, 39/68).

وَنُفِخَ فِى الصُّورِ ذٰلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ

"Ve **Sûr** üfürüldüğünde. İşte o, tehdit günüdür." (Kâf, 50/20).

فَاِذَا نُفِخَ فِى الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ

"Çünkü **Sûr**'a bir tek üfleme üflendiğinde;" (Hâkka, 69/13).

Haşr

Önbilgiler

Haşr lugatta; buluşmak, kavuşmak, bir araya gelmek, toplanmak, demektir. Dindeki anlamı ise; âhirette bütün mahlukatın diriltildikten sonra hesap vermek üzere bir alanda toplanmalarıdır. Toplanılan bu alan kıyamet meydanları diye anılır. Haşr, İslâm'ın inanılmasını şart koştuğu zarûrât-i dîniyyeden biridir. Haşrin gerçekleşeceği hususunda şüpheye düşmek din dairesinden çıkıştır. Allah'ın kitabını inkârdır. Kur'ân-ı Kerim'de haşr ile ilgili âyetler yoruma imkân vermeyecek kadar açıktır. Bu sebeple bu âyetleri te'vile kalkışmak, yorumlamak, haşrin şu andaki hüviyetimizle değil de yalnız ruhlarımızla olacağını ileri sürmek yanlıştır. Haşr olayına bu isimden türetilmiş çeşitli fiil kipleri ve isimlerle işâret edilmiştir.

Haşr Olayına ' تُحْشَرُونَ =*tuhşerûn* (toplanırsınız)' Fiili ile İşâret Edilen Âyetler

Allah'ın Huzuruna Getirileceksiniz

وَاذْكُرُوا اللّٰهَ فِى اَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِى يَوْمَيْنِ فَلَا اِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَاَخَّرَ فَلَا اِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقٰى وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُوا اَنَّكُمْ اِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

"Allah'ı, sayılı günlerde anın. İki günde acele edene hiç günah yoktur. Geri kalanlardan da korunan için hiç günah yoktur. Allah'tan korkun ve bilin ki siz şüphesiz O'na varıp O'nun huzuruna **toplanacaksınız**." (Bakara, 2/203).

وَلَئِنْ مُتُّمْ اَوْ قُتِلْتُمْ لَاِلَى اللّٰهِ تُحْشَرُونَ

"Ölürseniz veya öldürülürseniz elbette Allah'a **toplanırsınız.**" (Âl-i Imrân, 3/158).

اُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ
صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذٖٓى اِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

"Size ve yolculara geçimlik bir şey olmak üzere deniz avı ve yemeği helal kılındı. İhramlı olduğunuz sürece ise üzerinize yalnız kara avı haram edildi. Ancak kendisinde **toplanacağınız** Allah'tan korkun." (Mâide, 5/96).

وَاَنْ اَقٖيمُوا الصَّلٰوةَ وَاتَّقُوهُ وَهُوَ الَّذٖٓى اِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

"Namazı dosdoğru kılın, O'ndan (Allah'tan) korkun. O, yalnız kendisinde **toplanacağınız** Zât'tır." (En'âm, 6/72).

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا اسْتَجٖيبُوا لِلّٰهِ وَلِلرَّسُولِ اِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيٖيكُمْ
وَاعْلَمُٓوا اَنَّ اللّٰهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهٖ وَاَنَّهُٓ اِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

"Ey iman edenler! Sizi, size hayat verecek şeye çağırdığında Allah'a ve Peygamber'e icabet edin. Bilin ki Allah kişi ile kalbi arasına girer, kuşkusuz yalnız O'na **toplanacaksınız**." (Enfâl, 8/24).

وَهُوَ الَّذٖى ذَرَاَكُمْ فِى الْاَرْضِ وَاِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

"Sizi yeryüzünde yaratıp yayan O. Hep O'nun huzuruna **toplanacaksınız.**" (Mü'minûn, 23/79).

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُٓوا اِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَتَنَاجَوْا بِالْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ
الرَّسُولِ وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوٰى وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذٖٓى اِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

"Ey iman edenler! Sizler fısıldaştığınız vakit günah, düşmanlık ve Peygamber'e isyan hususunda fısıldaşmayın, iyilik ve takva husu-

sunda fısıldaşın. Allah'tan korkun ki O'nun huzurunda **toplanacaksınız."** (Mücâdele, 58/9).

قُلْ هُوَ الَّذ۪ي ذَرَاَكُمْ فِي الْاَرْضِ وَاِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

"De ki: O'dur sizi yeryüzünde zürriyet halinde yaratıp yayan. Sonunda da hep O'nun huzurunda **bir araya getirileceksiniz."** (Mülk, 67/24).

Haşr Olayına ' سيحشر =*seyahşuru* (toplayacak) Fiili ile İşâret Edilen Âyetler

Onları İleride Bir Araya Toplar

لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَس۪يحُ اَنْ يَكُونَ عَبْداً لِلّٰهِ وَلَا الْمَلٰٓئِكَةُ الْمُقَرَّبُونَۜ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِه۪ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ اِلَيْهِ جَم۪يعاً

"Mesih de, yaklaştırılmış melekler de Allah için bir kul olmaktan asla geri durmazlar. Kim ona ibadetten geri durur, büyüklük taslarsa onları ileride topluca **huzuruna toplar."** (Nisâ, 4/172).

Haşr Olayına ' يوم نحشر =*yevme nahşuru* (toplayacağımız gün) Cümleciği ile İşâret Edilen Âyetler

Onları Bir Araya Toplayacağımız Gün

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَم۪يعاً ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذ۪ينَ اَشْرَكُٓوا اَيْنَ شُرَكَٓاؤُ۬كُمُ الَّذ۪ينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ

"Bir gün onları hep birlikte **bir araya toplarız;** ardından şirk koşanlara: 'Gerçek sandığınız o ortaklarınız hani nerede?' deriz." (En'âm, 6/22).

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَم۪يعاً ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذ۪ينَ اَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ اَنْتُمْ وَشُرَكَٓاؤُ۬كُمْ فَزَيَّلْنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ شُرَكَٓاؤُ۬هُمْ مَا كُنْتُمْ اِيَّانَا تَعْبُدُونَ

"**Gün** olur onların, hepsini **bir araya toplarız,** sonra ortak olanlara deriz: 'Siz ve ortaklarınız yerinizde durun!' Böylece aralarını ayırmışızdır. Ortakları: 'Siz bize ibadet edenler olmadınız!' der." (Yûnus, 10/28).

Müttakileri Toplayacağımız Gün

يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقٖينَ اِلَى الرَّحْمٰنِ وَفْدًا

"Müttakileri vefd halinde (birer temsilci olarak) Rahman'ın huzuruna **toplayacağımız gün.**" (Meryem, 19/85).

İnkârcıları Bölük Bölük Topladığımız Gün

وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ فَوْجًا مِمَّنْ يُكَذِّبُ بِاٰيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ

Ve her ümmetten âyetlerimizi yalanlayan kimseleri **bölük bölük bir araya topladığımız** gün artık onlar hep zapt altına alınıp tutuklanırlar. (Neml, 27/83).

Haşr Olayına ' يَحْشُرُ =*yahşuru* (toplar) Fiili ile İşâret Edilen Âyetler

Onları Toplayacağı Gün

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمٖيعًا يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ قَدِ اسْتَكْثَرْتُمْ مِنَ الْاِنْسِ
وَقَالَ اَوْلِيَٓاؤُهُمْ مِنَ الْاِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَغْنَٓا
اَجَلَنَا الَّذٖٓي اَجَّلْتَ لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوٰيكُمْ خَالِدٖينَ فٖيهَٓا اِلَّا مَا شَٓاءَ
اللّٰهُ اِنَّ رَبَّكَ حَكٖيمٌ عَلٖيمٌ

"Onları, hepsini **toplayacağı gün:** 'Ey cin topluluğu! Gerçekten (telkinlerinizle) insanlardan çoğunu kendi tarafınıza geçirdiniz' (buyurur). Cinlerin, insanlardan olan dostları der: 'Rabbimiz! Kimimiz kimimizden yararlandı ve bizim için belirlediğin süreye ulaştık.' (Allah) buyurur: 'Konak yeriniz -Allah'ın dilediği hariç- içinde sürekli kalmak üzere ateştir.' Cidden Rabbin çok hikmetli, çok iyi bilendir." (En'âm, 6/128).

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ كَأَنْ لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ
قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ

"Kendilerini **bir araya getireceği gün,** sanki gündüzün sadece, aralarında görüşüp-tanışacakları bir süresi kadar kalmış gibidirler. Allah'a kavuşmayı yalan sayanlar ve hidayete erdirilmemişler, gerçekten hüsrana uğramışlardır." (Yûnus, 10/45).

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَقُولُ ءَأَنْتُمْ
أَضْلَلْتُمْ عِبَادِي هَؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ

"Hele onları Allah'tan başka taptıkları şeylerle **bir araya toplayıp**: 'Siz mi saptırdınız kullarımı yoksa kendileri mi yoldan saptılar?' diyeceği **gün!"** (Furkân, 25/17).

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ

"Allah'ın düşmanları **ateşte toplanırlar** ve orada hapsedilirler." (Fussilet, 41/19).

Haşr Olayına ' يُحْشَرُونَ =*yuhşerûn* (toplanırlar) Fiili ile İşâret Edilen Âyetler

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ
مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ

"Yeryüzünde yürüyen hiçbir canlı yok ki ve iki kanadıyla uçan hiçbir kuş bulunmaz ki sizin durumlarınızı andıran birer ümmet olmasınlar. O kitapta (evrende) hiçbir şeyi eksik bırakmadık. Sonra hepsi Rablerine **toplanıp getirilirler."** (En'âm, 6/38).

وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا إِلَى رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ
وَلَا شَفِيعٌ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

"Rablerine doğru **toplanacaklarından** korkanları O'nunla uyar ki onlar için O'ndan başka ne bir dost vardır ne de şefaatçı. Belki onlar sakınırlar." (En'âm, 6/51).

Haşr Olayına ' حَشَرْنَا =*haşernâ* (topladık) Fiili ile İşâret Edilen Âyetler

وَيَوْمَ نُسَيِّرُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْاَرْضَ بَارِزَةًۙ وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ اَحَدًاۚ

"Gün gelir dağları yürütürüz, o gün yeryüzünü (bütün içerdikleriyle) apaçık ortada görürsün. Onları **toplamışızdır,** içlerinden hiç kimseyi dışarıda bırakmamışızdır." (Kehf, 18/47).

Haşr Olayına ' نَحْشُرُ =*nahşuru* (toplayacağız) Fiili ile İşâret Edilen Âyetler

Bir Araya Toplayacağız

فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّاۚ

"Evet, Rabbine yemin ederim ki Biz onları ve şeytanları **bir araya toplayacağız,** sonra onları muhakkak ve muhakkak cehennemin etrafında diz üstü hazır bulunduracağız." (Meryem, 19/68).

يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًاۚ

"O gün ki Sûra üfürülecek ve suçluları o gün gömgök **mahşere** toplayacağız." (Tâhâ, 20/102).

وَمَنْ اَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَاِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَعْمٰى

"Her kim de zikrimden yüz çevirirse ona dar bir geçim vardır ve onu kıyamet günü kör olarak **haşrederiz."** (Tâhâ, 20/124).

Haşr Olayına ' حَشَرْتَ =*haşerte* (topladın), احْشُرُوا =*uhşurû* (toplayın), حُشِرَ =*huşire* **Fiilleri ile İşâret Edilen Âyetler**

قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمٰى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا

"Rabbim beni niçin kör olarak **haşrettin,** oysa ben gören idim, der." (Tâhâ, 20/125).

اُحْشُرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ

O zulmetmiş olanlar ile onların eşlerini ve onların taptıklarını **bir araya toplayın.** (Sâffât, 37/22).

وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ

"İnsanlar **mahşerde bir araya getirildikleri** zaman kendisine taptıkları onlara düşman kesilirler ve kendilerine tapınmalarını inkâr ederler." (Ahkâf, 46/6).

وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ

"Vahşi hayvanlar **bir araya toplandığı zaman."** (Tekvîr, 81/5).

Haşr Olayına ' حَشْر =*haşr* (toplanma) **Masdarı ile İşâret Edilen Âyetler**

يَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذٰلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ

"Yerin kendilerinden ayrılıp hızlıca koşacakları o gün. O, sadece Bize kolay gelen bir **toplanmadır."** (Kâf, 50/44).

Cehennemde Bir Araya Getirilirler

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ إِلٰى جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

"O küfredenlere söyle: 'Yakında yenilecek ve **toplanıp cehenneme sürüleceksiniz**. O döşek ne kötü!" (Âl-i Imrân, 3/12).

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا اِلٰى جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ

"Kuşkusuz küfre sapmış olanlar, Allah yolundan men etmeleri için mallarını bol bol harcarlar. Yine onları bol bol sarfedecekler. Sonra o harcadıkları kendilerine yürek acısı olacak, ardından yenilecekler. Küfredenler **cehenneme sürülecekler."** (Enfâl, 8/36).

اَلَّذِينَ يُحْشَرُونَ عَلٰى وُجُوهِهِمْ اِلٰى جَهَنَّمَ اُولٰئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَاَضَلُّ سَبِيلًا

"Onlar **bir araya getirilip** yüzleri üstü cehenneme **sürülecekler**. İşte onlar yerce çok kötü, yolca da en sapıktırlar." (Furkân, 25/34).

İnsanların Hesaba Çekilmeleri

Önbilgiler

Bir mümin, her işinin tesbit edilip zapta geçirildiğine, kendisi için amel defteri tutulduğuna[1], bu amel defterinin kıyamet günü yüzüne karşı okunup tartılacağına ve hesaba çekileceğine inanmak zorundadır. Amellerinin yazılmasını ve hesaba çekilmeyi inkâr küfürdür. Zira bu husustaki naslar (âyet ve hadisler) yoruma imkân vermeyecek kadar açıktır. Âhirette hesaba çekilmeyi ve hesabı[2] öngören âyetler iki kavramla vurgulanmıştır. a) حساب =*hisâb* (hesap) lafzı ve bu lafzıdan türetilmiş fiillerle, b) سؤال =*sûâl* kelimesinden müştak kelimeler ile.

[1] Günümüzde, avuç içi kadar CD'lere binlerce sayfanın yerleştirildiğinden haberdâr olanlar asırlar öncesinden bildirilen bu kayıt bilgileri karşısında 'sübhânallah' demekten kendilerini alamazlar.

[2] Allah'ın 'Hasîb' sıfatına bkz.

a) حِسَاب =*hisâb* (hesap) **Lafzı ile Öngörülenler**

Gizli Yapılanlar da Sorgulanacak

لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاِنْ تُبْدُوا مَا فٖٓي اَنْفُسِكُمْ
اَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللّٰهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَٓاءُ
وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدٖيرٌ ٔ

"Göklerde ve yerde olanlar yalnız Allah'ındır. İçlerinizdekini açığa vursanız da onu saklasanız da **Allah, sizi onunla sorgular.** Artık bunun ardından dilediğini bağışlar, dilediğine de azap eder. Allah, her şeye karşı pek güçlüdür." (Bakara, 2/284).

Kötü Hesap

لِلَّذٖينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمُ الْحُسْنٰى وَالَّذٖينَ لَمْ يَسْتَجٖيبُوا لَهُ لَوْ اَنَّ لَهُمْ
مَا فِي الْاَرْضِ جَمٖيعاً وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهٖ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ سُٓوءُ
الْحِسَابِ وَمَاْوٰيهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ١٨

"Rablerine evet diyenler için en güzeli vardır. O'na evet demeyenlere gelince: Gerçekten yeryüzündekilerinin hepsi ve onunla birlikte bir misli de kendilerinin olsa (azaptan kurtulmak için) onu elbette fidye verirlerdi. İşte onlar! **Onlaradır hesabın kötüsü!** Dönüş yerleri cehennemdir. O ne kötü yatak!." (Ra'd, 13/18).

وَالَّذٖينَ يَصِلُونَ مَٓا اَمَرَ اللّٰهُ بِهٖٓ اَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُٓوءَ الْحِسَابِ ٢١

"Onlar, Allah'ın ulaştırılmasını emrettiği şeyi ulaştırırlar, Rablerinden ürperirler ve **hesabın kötüsünden** korkarlar." (Ra'd, 13/21).

اِقْرَاْ كِتَابَكَ كَفٰى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسٖيباً ١٤

"(Dünyada yaptıklarının kaydedildiği) kitabını oku. Bugün nefsin, seni **hesaba çekmek** için sana yeter." (İsrâ', 17/14).

اِقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فٖى غَفْلَةٍ مُعْرِضُونَ

"İnsanların **hesaplarının görülmesi** vakti yaklaştı. Onlar ise hâlâ gaflet içinde aldırmıyorlar." (Enbiyâ, 21/1).

وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهٖ فَاِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهٖ اِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ

"Her kim Allah ile birlikte başka bir tanrı olduğunu iddia ederse onun bununla ilgili hiçbir kanıtı yoktur ve **onun hesabı ancak Rabbi katındadır.** Gerçek şu ki kâfirler kurtuluşa ermez.." (Mü'minûn', 23/117).

اِنْ حِسَابُهُمْ اِلَّا عَلٰى رَبّٖى لَوْ تَشْعُرُونَ

"Sizin şuûrunuz olsa onların **hesabının** ancak Rabbime ait olduğunu bilirdiniz." (Şuarâ, 26/113).

اِنّٖى ظَنَنْتُ اَنّٖى مُلَاقٍ حِسَابِيَهْ

"Çünkü ben **hesabıma** kavuşacağımı sezmiştim." (Hâkka, 69/20).

وَلَمْ اَدْرِ مَا حِسَابِيَهْ

"Hesabımın ne olduğunu bilmeseydim!" (Hâkka, 69/26).

اِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا

"Çünkü onlar **hiçbir hesap** ummazlardı." (Nebe', 78/27).

فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسٖيرًا

"Kolay bir **hesapla hesaba** çekilir." (İnşikâk, 84/8).

ثُمَّ اِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ

"Sonra da muhakkak Bize **hesap verecekler!"** (Ğâşiye, 88/26).

b) سوآل =*sûâl* Lafzından Türetilmiş Kelimelerle Sorgulanmanın Öngörüldüğü Âyetler

فَلَنَسْـَٔلَنَّ الَّذ۪ينَ اُرْسِلَ اِلَيْهِمْ وَلَنَسْـَٔلَنَّ الْمُرْسَل۪ينَۙ

“Hem elbette kendilerine peygamber gönderilenlere **soracağız,** yine kesinlikle o **peygamberleri** sorgulayacağız.” (A’râf, 7/6).

فَوَرَبِّكَ لَنَسْـَٔلَنَّهُمْ اَجْمَع۪ينَۙ

“Rabbine yemin olsun ki biz elbette onların hepsini **sorgulayacağız.”** (Hıcr, 15/92).

وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَص۪يبًا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْۜ تَاللّٰهِ لَتُسْـَٔلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَفْتَرُونَ

“Kendilerine verdiğimiz rızıklardan hiçbir şey bilmeyenlere bir pay ayırıyorlar. Allah’a yemin olsun ki hepiniz aslı olmayan bu uydurmalarınızdan **sorgulanacaksınız!”** (Nahl, 16/56).

وَلَوْ شَٓاءَ اللّٰهُ لَجَعَلَكُمْ اُمَّةً وَاحِدَةً وَلٰكِنْ يُضِلُّ مَنْ يَشَٓاءُ وَيَهْد۪ي مَنْ يَشَٓاءُۜ وَلَتُسْـَٔلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

“Allah dileseydi sizi bir tek ümmet yapardı. Ne var ki o, dilediğini saptırır, dilediğini de hidâyete erdirir. Bununla birlikte kesinlikle yaptıklarınızdan **sorgulanacaksınız.”** (Nahl, 16/93).

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِه۪ عِلْمٌۜ اِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ اُو۬لٰٓئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْؤُ۫لًا

“Sende, kendisiyle ilgili bir bilgi bulunmayan (hakkında hiçbir şey bilmediğin bir) şeyin ardına düşme. Cidden kulak, göz ve gönül, bunların hepsi böyle bir izlemeden **sorumludur.”** (İsrâ, 17/36).

لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوٓا اِلٰى مَٓا اُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسَاكِنِكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْـَٔلُونَ

"Yok tepinmeyin, dönün o içinde şımartıldığınız şeylere ve meskenlerinize ki **sorguya çekileceksiniz,** dedik." (Enbiyâ, 21/13).

لَا يُسْـَٔلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْـَٔلُونَ

"O, yaptığından sorumlu olmaz, onlar ise **sorumludurlar."** (Enbiyâ, 21/23).

وَلَيَحْمِلُنَّ اَثْقَالَهُمْ وَاَثْقَالًا مَعَ اَثْقَالِهِمْ وَلَيُسْـَٔلُنَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ

"Hiç kuşkusuz kendi ağırlıklarını ve o ağırlıklarıyla birlikte daha birtakım ağırlıkları da yüklenecekler ve atıp durdukları iftiralardan da kıyamet günü **sorgulanacaklardır**." (Ankebût, 29/13).

وَلَقَدْ كَانُوا عَاهَدُوا اللّٰهَ مِنْ قَبْلُ لَا يُوَلُّونَ الْاَدْبَارَ وَكَانَ عَهْدُ اللّٰهِ مَسْؤُلًا

"Andolsun gerçekten daha önce, sırtlarını dönüp kaçmayacaklarına dair Allah'a söz vermişlerdi. Allah'a verilen sözden onlar **sorumlu olacaktır."** (Ahzâb, 33/15).

وَقِفُوهُمْ اِنَّهُمْ مَسْؤُلُونَ

"Durdurun onları. Doğrusu onlar **sorumludurlar."** (Sâffât, 37/24).

وَجَعَلُوا الْمَلٰٓئِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمٰنِ اِنَاثًا اَشَهِدُوا خَلْقَهُمْ سَتُكْتَبُ شَهَادَتُهُمْ وَيُسْـَٔلُونَ

"Kendileri Rahman'ın kulları olan melekleri dişi saydılar. Onların yaratılışlarına tanık mı olmuşlar? Tanıklıkları yazılacak ve **ondan sorumlu olacaklar!"** (Zuhruf, 43/19).

وَاِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْـَٔلُونَ

“Kuşkusuz o, senin için de toplumun için de bir şereftir ve **ileride ondan sorgulanacaksınız.**” (Zuhruf, 43/44).

تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا اُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَاَلَهُمْ خَزَنَتُهَا اَلَمْ يَاْتِكُمْ نَذِيرٌ

“Hemen hemen öfkeden patlayacak gibi bir duruma gelir, oraya (cehenneme) her bir alay atıldıkça her defasında onun bekçileri onlara: ‘Size hiç uyarıcı bir peygamber gelmedi mi?’ diye **sorarlar.**” (Mülk, 67/8).

وَاِذَا الْمَوْؤُ۫دَةُ سُئِلَتْ

“Ve o diri diri gömülen kız çocuğuna[3] **sorulduğunda...**” (Tekvîr, 81/8).

ثُمَّ لَتُسْـَٔلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ

“Sonra yemin olsun o gün (dünyada mazhar kılındığınız) bol nimetlerden **sorgulanacaksınız.**” (Tekâsür, 102/8).

مِيزَان =*mîzân*/**Terazi**

Önbilgiler

Kıyâmette amellerin tartılacağına inanmak da dînin şartlarındandır. Bu tartılma işlemi de anlamamız için terazi/ölçü âleti anlamındaki ‘mîzân’ lafzı ile ifâde edilmiştir. Ancak şunu belirtelim ki oradaki terazi buradaki terazilere, tartma ve ölçme âletlerine hiç benzemez, keyfiyetini Allah’tan başka kimse bilemez, akıllar künhünü kavrayamaz. Bizim aklımız amellerin birer araz (soyut kavramlar) olduğunu, bekalarının düşünülemeyeceğini, bu nedenle de hafiflik veya ağırlıkla nitelenemeyeceklerine hükmetmeye kalkışır. Oysa âyet ve hadisler amellerin tartılabileceğini çok net şekilde bildirmiştir. O halde bize düşen görev Allah Teâlâ’nın murat buyurduğu bir yolla kullarının amellerinin ağırlığını tesbite kadir olduğuna inanmaktır. İnanmayan isterse inanmasın yarın nasıl olsa inanacak!

---

[3] Burada özellikle vâizlerimiz ile imamlarımıza ve eğitmenlerimize şu hususu hatırlatmak isterim: Vahşetten söz edilir iken genellikle cahiliye devri insanlarının çocuklarını öldürmeleri örnek verilir. Bu doğru ama yeterli değildir. Çünkü cahiliye Araplarından çok daha fazlası medeniyetin zirvelerine yükselmiş Romalılarda çocuklarını öldürme âdeta bir gelenek idi ve bu, babalar için doğal bir hak olarak değerlendiriliyordu. (Bkz. Eski Romalılar, Osmanlıca, s.73. mütercim, Ahmed Rasim).

Tartıları Ağır ve Hafif Gelenler

وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

"O gün **tartmak** haktır. Terazileri (tartıları) ağır basanlar; işte onlar (var ya) onlardır kurtulanlar." (A'râf, 7/8).

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِاٰيَاتِنَا يَظْلِمُونَ

"Terazileri (tartıları) hafif gelenler, işte onlar, âyetlerimize haksızlık yapagelmeleri sebebiyle kendilerine yazık etmiş kimselerdir." (A'râf, 7/9).

فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

"O zaman her kimin **tartıları** ağır gelirse, işte onlar kurtuluşa erenlerdir." (Mü'minûn, 23/102).

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ

"Her kimin de **tartıları** yeğnik gelirse, işte onlar kendilerine yazık edenler, cehennemde sürekli kalanlardır." (Mü'minûn, 23/103).

فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ

"İşte o zaman **tartıları** ağır basan kimse (artık hoşnut olacağı bir hayat içindedir)." (Kâria, 101/6).

وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ

"Ama **tartıları** hafif gelen kimse (o zaman onun anası 'Hâviye'dir!)." (Kâria, 101/8).

Yaptıkları Tartıya Değer Görülmeyecekler

أُولٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِاٰيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَزْنًا

"Bunlar işte o kimselerdi ki Rablerinin âyetlerini ve O'na kavuşmayı inkâr etmişlerdi de hayır adına yaptıkları bütün işleri boşa gitmişti. Artık kıyamet günü onlar için **hiçbir vezin (ölçü, tartı)ikâme etmeyiz.**" (Kehf, 18/105).

Adâleti Terazilere Koruz

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيٰمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْـٔاًۜ وَاِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ اَتَيْنَا بِهَاۜ وَكَفٰى بِنَا حَاسِبِينَ

"Biz kıyamet günü için adaleti **terazilere** koyarız. Bunun sonucunda hiçbir can zerrece zulme uğratılmaz, bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa onu getirir hesaba katarız. Hesap görenler olarak da Biz yeteriz." (Enbiyâ, 21/47).

شفاعة =*şefâat* Kavramı[4]

Önbilgiler

Âyetler incelendiğinde şefâat kavramını bu âyetlerde dört grupta değerlendirebiliriz:

a) Şefâatın kabul edilmeyeceğinin vurgulandığı âyetler,

b) Şefâatın Allah'ın iznine bağlı olarak gerçekleşeceğinin bildirildiği âyetler,

c) Dünyadaki şefâatlara, aracılıklara işâret eden âyetler,

d) ' شفيع =şefi', شفعاء =şüfeâ', شافعين =şâfiîn' isimleri ile şeşefâatçı olarak benimsenmiş kişilere vurgu yapan âyetler.

Hemen şunu belirtelim ki âyetlerde kimlere şefâat yetkisi verileceği belirtilmemiş, bunlara genel nitelikleri ile işâret edilmiştir. Bizim çalışmamız 'Konularına Göre Kur'ân Âyetleri' olduğundan olay yalnız bu çerçevede ele alınmıştır. Ama hemen şunu belirtelim ki biz, bir müminin Allah Teâla'nın izni üzerine peygamberlerin, âlimlerin ve şehidlerin şefâatta bulunacaklarına, özellikle Peygamber -sallallahu aleyhi ve selem-'in şefâat yetkisini ümmetinden büyük günah sahipleri lehinde kullanacağı görüşünü benimseyenlerdeniz.

---

[4] Âhiret ile ilgili şefâat, Allah'ın bazı günahkâr müminleri sevdiği bazı kullarına bağışlayıp cennete sokmsı -veya Peygamberimiz'in bazı şefâatlarında olduğu gibi- bir kısım müminleri hesaba çekmeden cennete koyması anlamında tanımlanır.

Şefâatın Kabul edilmeyeceğinin[5] Vurgulandığı Âyetler

وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنْفَعُهَا
شَفَاعَةٌ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ

"Ve hiç kimsenin hiçbir kimse adına bir şey ödemeyeceği, hiç kimseden bir fidyenin kabul edilmeyeceği, hiç kimseye **bir şefâatın** (iltimasın) fayda vermeyeceği ve onların hiç kimseden yardım görmeyecekleri bir günden sakının." (Bakara, 2/123).

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا
بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ

"Ey iman edenler! Kendisinde alış-verişin yapılmadığı, dostluğun bulunmadığı, şefâatın olmadığı bir gün gelmeden önce size verdiğimiz rızıklardan infakta bulunun. O kafirler, onlardır zalimler." (Bakara, 2/254).

أَأَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ آلِهَةً إِنْ يُرِدْنِ الرَّحْمَٰنُ بِضُرٍّ لَا تُغْنِ عَنِّي شَفَاعَتُهُمْ
شَيْئًا وَلَا يُنْقِذُونِ

"O'ndan başkalarını tanrılar mı edineyim? Eğer o Rahman bana bir zarar murad ederse onların **şefâatları** benden hiçbir şeyi geri çeviremez ve beni kurtaramazlar." (Yâsîn, 36/23).

Şefâatın Allah'ın İznine Bağlı Olarak Gerçekleşeceğinin Bildirildiği Âyetler

اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ

[5] Allah'ın izni ile bazı zevâtın şefâat edeceğinin bildirildiği âyetler ile bazı kimselere hiç kimsenin şefâat edemeyeceğinin vurgulandığı âyetler arasında bir çelişki değil, bir bütünlük vardır. Orada iltimas olmayacak, şefâata layık görülenler, günah işlemelerine karşın inanç dünyalarında yamukluk bulunmayan, hele hele inancı uğrunda mücadele vermiş ibadette kusurlu kişilere İlâhî izinle arka çıkılacağını, böylelerinin himaye göreceklerini düşünüyor, bunu, Allah'ın rahmet tecellilerinin bir yansıması olarak değerlendiriyorum. S.G.

أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ
كُرْسِيُّهُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَؤُدُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

"Allah, O'ndan başka hiçbir tanrı yoktur. O Hayy ve Kayyum'dur. Kendisini ne gaflet basar, ne de uyku. Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur, O'nun izni olmadan huzurunda kimmiş şefâat edecek? Önlerindekini, arkalarındakini (geçmişlerini-geleceklerini, yaptıklarını-yapacaklarını) bilir. Oysa (onlar) O'nun dilediği dışında ilminden hiçbir şey kavrayıp kuşatamazlar. Kürsüsü gökleri ve yeri kaplamıştır. Onları (gökleri ve yeri) korumak kendisine ağır gelmez. O, Aliyy'dir, Azim'dir." (Bakara, 2/255)

لَا يَمْلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمٰنِ عَهْدًا

"Rahman'ın katında bir söz almış olan kimselerden başkaları **şefâata** mâlik olamayacaklar, şefâatta bulunamayacaklar." (Meryem, 19/87).

يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا

"O gün, Rahman'ın kendisine izin verdiği ve sözle kendisinden razı olduğu kimse dışında hiç kimsenin **şefâatı** fayda vermez." (Tâhâ, 20/109).

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَى وَهُمْ
مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ

"O, onların önlerindekini, arkalarındakini bilir ve onlar O'nun hoşnut kaldığı kimselerden başkasına **şefâat** etmezler ve hepsi O'nun haşyetinden titrerler." (Enbiyâ, 21/28).

وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ حَتَّى إِذَا فُزِّعَ عَنْ
قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ

"O'nun katında kendisine izin verdiği kimse dışında hiç kimsenin **şefâatı** fayda vermez. Sonunda yüreklerinden korku giderilince: 'Rabbiniz ne buyurdu?' diye sorarlar. (Şefâatçılar): 'Gerçeği' derler. O, çok yücedir, çok uludur." (Sebe', 34/23).

قُلْ لِلّٰهِ الشَّفَاعَةُ جَم۪يعاًۜ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

"De ki: **Şefâat** tamamen Allah'a aittir! Göklerin ve yerin hükümranlığı yalnız O'nun tekelindedir. Sonra hepiniz O'na döndürüleceksiniz." (Zümer, 39/44).

وَلَا يَمْلِكُ الَّذ۪ينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الشَّفَاعَةَ اِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ
يَعْلَمُونَ

"O'ndan başka yalvarıp durdukları hiç kimse **şefâat** edemez. Ancak hakkiyle tanıyan ve bilen kimseler başka." (Zuhruf, 43/86).

وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمٰوَاتِ لَا تُغْن۪ي شَفَاعَتُهُمْ شَيْـٔاً اِلَّا مِنْ بَعْدِ اَنْ يَأْذَنَ اللّٰهُ لِمَنْ
يَشَٓاءُ وَيَرْضٰى

"Göklerde nice melekler vardır ki Allah'ın dilediği ve razı olduğu kimselere izin vermezden önce **şefâatları** hiçbir şeye yaramaz." (Necm, 53/26).

Dünyadaki Şefâatlara, Aracılıklara İşâret Eden Âyetler

مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَص۪يبٌ مِنْهَاۚ وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً
سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَاۜ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ مُق۪يتاً

Kim **şefâat eder,** güzel bir aracılık yaparsa ona ondan/o güzel aracılıktan bir pay vardır. Kim kötü bir aracılık yaparsa ona da ondan/o kötü aracılıktan bir hisse vardır[6]. Allah her şeye rızık vermekte/her şeyi görüp gözetmektedir. (Nisâ, 4/85).

شَف۪يعٌ =*Şefî'* İsmi ile Şefâatçıların Vurgulandığı Âyetler

وَاَنْذِرْ بِهِ الَّذ۪ينَ يَخَافُونَ اَنْ يُحْشَرُٓوا اِلٰى رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِه۪ وَلِيٌّ
وَلَا شَف۪يعٌ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

[6] Bu âyet bize ehil olan kişilere dünyada arka çıkmanın, onların bulunmaları gereken yerlere gelmeleri için uğraşmanın sevap vesilesi olduğunu gösterdiği gibi; iş bilmeyen, işinin ehli olmayan, gelecek va'detmeyen yeteneksiz kişilere arka çıkıp sorumlu mevkilere getirmenin de bir vebâl yüklenme olacağını gösterir. S.G.

"Rablerine çıkıp toplanacaklarından korkanları uyar ki, onlar için O'ndan başka ne bir dost vardır, ne de **şefâatçı**. Belki onlar sakınırlar." (En'âm, 6/51).

وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا
وَذَكِّرْ بِهِ اَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللّٰهِ
وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ وَاِنْ تَعْدِلْ كُلَّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذْ مِنْهَا اُولٰٓئِكَ الَّذِينَ
اُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ اَلِيمٌ
بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

"Dinlerini bir oyun, bir eğlence edinen ve kendilerini dünya hayatının aldattığı kimseleri bırak. Onunla (Kur'ân ile) öğüt ver ki kendisi için Allah'tan başka hiçbir dost ve **hiçbir şefâatçı** olmayan hiçbir can kazandığı yüzünden rehin tutulup helakin kucağına teslim edilmesin. Her türlü fidyeyi denkleştirse bile ondan kabul edilmez. İşte onlar, kazandıkları yüzünden rehin tutulup tehlikenin kucağına teslim edilmişlerdir. Küfredegeldikleri için onlara kaynar sudan bir içki ve acı veren bir azap vardır." (En'âm, 6/70).

اِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ فِي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ
اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْاَمْرَ مَا مِنْ شَفِيعٍ اِلَّا مِنْ بَعْدِ اِذْنِهِ ذٰلِكُمُ
اللّٰهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ اَفَلَا تَذَكَّرُونَ

"Kuşkusuz Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra işi tedbir etmek üzere Arş üzerine kurulan Allah'tır. Hiçbir **şefâatçı** yoktur, ancak O'nun izninden sonra (bu söz konusudur). İşte bu Allah, sizin Rabbiniz! Öyle ise O'na kulluk edin. Hâlâ ibret almayacak mısınız?" (Yûnus, 10/3).

اَللّٰهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ
اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ اَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ

"Allah, gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunanları altı günde yaratıp sonra Arş üzerine hükümranlık kuran Zât'tır. Sizin için O'ndan başka ne bir dost, ne de herhangi bir **şefâatçı** vardır. Hâlâ düşünmüyor musunuz?" (Secde, 32/4).

وَاَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْاٰزِفَةِ اِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَاظِمٖينَ مَا لِلظَّالِمٖينَ مِنْ حَمٖيمٍ وَلَا شَفٖيعٍ يُطَاعُ

"Yaklaşan gün hususunda kendilerini uyar. Çünkü o gün yutkunan olarak yürekler gırtlaklara dayanmıştır. Zalimler için ne sıcak bir dost, ne de saygı duyulan bir **şefâatçı** vardır." (Mü'min, 40/18).

شُفَعَاء =*şüfeâ'* ve شَافِعِين =*şâfiîn* (şefâatçılar) İsmi ile Dünyada Şefâatçı Olarak Benimsenenlerin Vurgulandığı Âyetler

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادٰى كَمَا خَلَقْنَاكُمْ اَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرَكْتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَٓاءَ ظُهُورِكُمْ وَمَا نَرٰى مَعَكُمْ شُفَعَٓاءَكُمُ الَّذٖينَ زَعَمْتُمْ اَنَّهُمْ فٖيكُمْ شُرَكٰٓؤُا لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ

"Gerçekten bize, sizi ilk kez yarattığımızdaki gibi teker teker geldiniz ve size verdiğimiz şeyleri arkanızda bıraktınız! Üstelik kendilerini, Allah'ın ortakları olduklarını ileri sürdüğünüz **şefâatçılarınızı** da yanınızda görmüyoruz! Doğrusu aranızdaki bağlar iyice koptu. Şefâatçılarınız olduklarını zannettikleriniz yanınızdan kaybolup gitti!" (En'âm, 6/94).

هَلْ يَنْظُرُونَ اِلَّا تَاْوٖيلَهُ يَوْمَ يَاْتٖي تَاْوٖيلُهُ يَقُولُ الَّذٖينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَٓاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَٓاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَٓا اَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلَ غَيْرَ الَّذٖي كُنَّا نَعْمَلُ قَدْ خَسِرُٓوا اَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

"Sadece ve sadece onun tevilini (sonucunu) mu bekliyorlar? Onun tevili (sonucu) geldiği gün, önceden onu unutmuş olanlar: *'Hakikaten Rabbimizin elçileri gerçeği getirmiş! Bizim için* ***şefâatçılar*** *var mı ki bize* ***şefâat*** *etsinler veya tekrar geri döndürülebilir miyiz ki önceden yapageldiklerimizden başkasını yapalım?'* derler. Gerçekten kendilerini hüsrana uğrattılar ve uydurageldikleri şey kendilerinden kayboldu." (A'râf, 7/53).

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هٰٓؤُلَٓاءِ شُفَعَٓاؤُنَا عِنْدَ اللّٰهِ قُلْ اَتُنَبِّؤُنَ اللّٰهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِى السَّمٰوَاتِ وَلَا فِى الْاَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ

"Allah'tan başka kendilerine ne bir zarar veren, ne de bir menfaat sağlayan şeylere ibadet ediyorlar ve: *'İşte bunlar, Allah katında* ***şefâatçılarımızdır'*** diyorlar. O münezzehtir! Onların ortak koşageldiklerinden çok yücedir." (Yûnus, 10/18).

وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ مِنْ شُرَكَٓائِهِمْ شُفَعٰٓؤُا وَكَانُوا بِشُرَكَٓائِهِمْ كَافِرِينَ

"Ortaklarından kendilerine **şefâatçılar** olmamıştır. Oysa onlar, ortakları yüzünden kâfir olmuşlardı!" (Rûm, 30/13).

اَمِ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ شُفَعَٓاءَ قُلْ اَوَلَوْ كَانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْـًٔا وَلَا يَعْقِلُونَ

"Yoksa Allah'tan başka **şefâatçılar** mı edindiler? De ki: Onlar hiçbir şeye sahip bulunmuyor ve akıl erdirmiyor olsalar da mı?" (Zümer, 39/43).

فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ

"Bak şimdi bizim için **şefâatçılar** yok!" (Şuarâ, 26/100).

فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ

"Fakat o zaman onlara **şefâatçıların şefâatı** fayda vermez." (Müddessir, 74/48)[7].

*
**

[7] **Sırat Köprüsü**

Kıyametle ilgili önemli kavramlardan biri de ***'Sırat Köprüsü'*** kavramıdır. Bu kavram Kur'an'da geçmez. Ancak sahih olduğunda kuşku bulunmayan bazı hadislerde yer alır. Önemine binâen bu maddeyi buraya derc ediyoruz: "Mahşer'de amellerin tartılma işlemi bittikten sonra halk cehennem sırtlarına kurulu köprüden geçmeye zorlanır ve kâfir-mümin herkes o köprüye çıkar. Cehennemlikler ateşe düşerler, cennetlikler de köprüyü geçerek cennete ulaşırlar. Yalnız kimisi kolay geçer kimisi de zor. Allah'ın Rasûlü bu köprüyü şöyle tanımlamıştır: ***'Sırat, cehennem sırtlarına kurulmuş kıldan ince, kılıçtan keskin bir köprüdür. Peygamberler de dahil bütün mahlukat onun üzerinden geçmekle mükelleftir.'***

İki Sırat Köprüsü Vardır

Kurtubî gibi bazı âlimler, yukarıdaki hadis-i şerifle aşağıda meâlini sunacağımız hadîs-i şerife dayanarak sırat köprüsünün bir değil iki tane olduğu neticesine varmışlardır. Birinci köprüden geçip kurtulmak yalnız müminler için mukadderdir. İkinci köprü cehennem ile cennet arasına kurulur. Birinci köprüyü geçen müminler burada bekletilir, dünyada kendi aralarında geçen haksızlıklardan hesaba çekilirler. Aklandıktan sonra cennete girerler. Diğerleri takdir edilen cezalarını çekerler.

İkinci bir köprü olduğunu gösteren hadis, Ebû Saîd el-Hudrî *-radıyallahu anh-*'nin, Rasûlullah *-sallallahu aleyhi ve selem-*'tan naklettiği şu hadîs-i şeriftir. Allah Rasûlü buyuruyor: ***'Kıyamette müminler cehennem üzerine kurulmuş köprüden kurtulduktan sonra cennet ile cehennem arasında (ikinci) bir köprüde tutulurlar. Burada dünyada iken aralarında bulunan birtakım haksızlıklardan ötürü hesaplaşırlar. Günahlarından paklanıp arındıklarında cennete girmelerine izin verilir. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in canı kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki cennete gideceği kesinleşen herhangi biri cennetteki meskenini dünyadaki meskeninden daha iyi bilir ve kılavuzsuz bulur.'***

Büyük köprüden geçiş amellere göredir, bazıları çakan şimşek gibi, bazıları daha az hızlı, bazıları dört nala koşturan bir süvari gibi, bazıları da emekliyerek geçerler.

Cennet ve Cehennem
Genel Bilgiler

Cennet

جَنَّةٌ =*Cennet* Lafzının Tekil Olarak Yer Aldığı Âyetler

• Eşinle Birlikte Cennete Yerleş • Cennet Dostları • Cenneti Tekellerine Aldıklarını Sananlar • Cennete Girmek Öyle Kalay Değildir • Allah Cennete Davet Ediyor • Cennete Giren Kurtuluşa Ermiştir • Cennete Girmek İçin 'Mü'min Olmak' Şarttır • Kimler Cennete Giremeyecek • Cennettekiler Cehennemdekilere, Cehennemdekiler de Cennettekilere Neler Söyleyecekler • A'raftakilerin Cennete Girme Umutları • Girin Cennete • Cennetin Bedeli • Cennetin Nitelikleri • Cennetin Mirasçıları ve Cennetin Kendilerine Yakınlaştırılacağı Sınıf • Gir Cennete • Uyarılar Sonucunda Bir Grup Cennete Girecek Bir Grup da Ateşe • Genişliği Gökle Yer Genişliği Gibi Olan Cennet İçin Yarışın • Benim İçin Katında Cennette Bir Ev Yap • Gir Cennetime.

Cennet Lafzının: جَنَّتَانِ , جَنَّتَيْنِ =*cennetân/ cenneteyn* Şeklinde İkil Olarak Geçtiği Âyetler

جَنَّةٌ =*Cennet* Kavramının ' جَنَّاتٍ =*cennât'* Şeklinde Çoğul ve İzafetsiz Olarak Yer Aldığı Âyetler

• Cennetler, Tertemiz Eşler, Bağışlanmalar İlâhî Rahmet ve Ziyafetler Kimlere Va'dediliyor? • Allah Teâlâ'nın Cennetlere Koyma Koşulları • Allah'ın Kendilerine Cennetleri Hazırladığı Bahtiyarlar.

Cennetin İsimleri ve Bölgeleri

A) Cennetin İsimleri

جنّة =*Cennet*' الغرفة =*el-Ğurfe* • الفردوس =*el-Firdevs* • جنّة الخلد =*Cennetü'l-Huld* (**Sonsuzluk Cenneti**) • جنّة عالية =*Cennet-i Âliye*/ **Yüksek Cennet** • دار السلام =*Dâru's-Selâm* (**Esenlik/Barış Yurdu**) • دار القرار =*Dâru'l-Karâr* (**Yerleşim Yurdu**) • دار المتقين = *Dâru'l-Müttakîn* (**Takva Sahiplerinin Yurdu**) • دار المقامة =*Dâru'l-Mükâme* (**İkâmet Yurdu**)

B) Cennetin Bölgeleri

• جنّات عدن =*Cennâtü Adn/Adin Cennetleri* • جنّات الفردوس =*Cennâtü'l-Firdevs/Firdevs Cennetleri* • جنّات المأوى =*Cennâtü'l-Me'va/ Me'vâ Cennetleri* • جنّات النعيم =*Cennâtü'n-Naîm/Naîm Cennetleri.*

Dünya Cennetleri

• جنّة =*cennet Tekil Lafzı ile Dünyadaki Bir Bağın, Bir Bahçenin Vurgulandığı Âyetler* • *Dünya Bağ ve Bahçelerine Tesniye:* جنّتان / جنّتين =*cennetân/cenneteyn Lafzı ile İşâret Edilen Âyetler* • ' جنّات =*cennât' Çoğul Lafzı ile Dünyadaki Bağların, Bahçelerin Vurgulandığı Âyetler.*

Cennet ve Cehennem

Genel Bilgiler

Ehl-i Sünnet mensuplarının inancına göre cennet ve cehennem şu anda yaratılmışlardır. Kur'ân'ın pek çok âyeti cennet ve cehennemin şu anda mevcut olduklarını aksettirmektedir. Kıyamet günü yaratılacaklarını iddia etmek sapıklıktır. Allah Teâlâ Kur'ân'da Âdem'e -aleyhisselam-: 'Hanımınla birlikte cennete yerleş' buyurduğunu, 'ama şu ağaca yaklaşmayın' dediğini haber vermektedir. Cennet yaratılmış olmasa idi Cenâb-ı Hak Âdem ve Havva'ya cennete yerleşmelerini, ağaca yaklaşmamalarını fermân buyurur mu idi? Bunun muhal olması lazım gelirdi. Yine Allah Teâlâ'nın: "Bunun üzerine **şeytan** onları (Âdem ile eşini) oradan kaydırdı, ikisini de bulun-

dukları o yerden çıkardı. Ve: 'Birbirinize düşman olarak aşağıya inin ve yeryüzünde bir zamana kadar bir bekleme ve bir yararlanma var' dedik." (Bakara, 2/36) meâlindeki âyetine bakalım: Cennet hâl u hâzırda var olmasa idi şeytan onları nereden çıkaracaktı? Ayrıca Peygamber'in -sallallahu aleyhi ve selem- Mi'râc gecesi cenneti ve cehennemi gördüğü pek çok sahih hadisle haber verilmiştir. Uzun sözün kısası: Cennet ve cehennem şu anda mevcuttur. Bir mümin bunu böyle bilmelidir. Yalnız cennet ile cehennemin nerede oldukları hususunda açık bir dînî metin yoktur. Âlimlerin çoğu cennetin yedinci kat göğün üstünde, Arş-ı A'lâ'nın altında demişlerse de en iyisi bu hususu Allah'ın ilmine havale etmek, 'Allah bilir' demektir[1].

Cennet[2]

Âhirete inanmanın lüzûmunu, öldükten sonra dirilmenin, Mahşer yerinde toplanmanın, hesaba çekilmenin kesin olduğunu, cennet ve cehennemliklerin belirlendiğini ve cennet ile cehennemin şu anda var olduklarını belirttikten sonra önce cennet konusunun yer aldığı âyetleri olabildiğince detaylandırarak verecek, ara başlıklarla dikkatleri çekmeye çalışacağız. Çünkü cennetten, onun genişliğinden, kapılarından, ırmaklarından, hizmetçilerinden, yiyeceklerinden, içkilerinden, hûrilerinden, köşklerinden, seyran yerlerinden bahsetmek inananların heveslerini artırır, imanlarını gıcıklar, ibadetlere yöneltir, Allah'a ve Peygamber'e daha fazla yaklaştırır, ma'siyetten uzaklaştırır.

---

[1] Şerhu Makâsıd.

[2] Cennet, lugatta 'örtmek, saklamak, gizlemek, gözle görememek' anlamlarına gelen 'cenn' kökünden türetilmiş bir isimdir. Gölge veren ağaçlara sahip bahçe anlamında kullanılır. Kur'ân'ın beyanına göre haşir olayından sonra Allah'a iman eden ve iyi işler yapmış bulunan insanların ebedi olarak yaşayacakları ve hayal edilemez zevkler tadacakları yerdir. Cennet kavramı, tekil olarak 'cennet', çoğul olarak da 'cennât' şeklinde toplam yüz kırkın üstünde âyette yer alır. Cennet o âlemin genel ismidir, iç yapısına göre farklı isimlerle anıldığı bölümleri, daha doğrusu bölgeleri vardır. Bunların hepsine metin kısmında tek tek temâs edilmiştir. S.G.

Türkçemizde cennetle ilgili pek çok beyitler ve darb-i meseller söylenmiştir. Sözgelimi Üsküdarlı Tal'at Bey şu beyti inşâd etmiştir:

Diyâr-i kibriyâdan büsbütün de olmayız mehcûr
Ya cennet ya cehennem gösterirler bir mekân elbet!

Şinâsî şu beyti terennüm etmiştir:

Zâhidin Hakka duadan garazı cennettir
Dünyevi nimet ise canına da minettir.

(Bkz. Türk Lugatı, Hüseyin K. Kadri, I/328).

جَنَّة =*Cennet* Lafzının[3] Tekil Olarak Yer Aldığı Âyetler

Eşinle Birlikte Cennete Yerleş

وَقُلْنَا يَٓا اٰدَمُ اسْكُنْ اَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَداً حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا
تَقْرَبَا هٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمٖينَ

"Ve dedik: 'Ey Âdem! Sen ve eşin **cennete yerleşin** ve ondan dilediğiniz şekilde bol bol yeyin; ama şu ağaca yaklaşmayın; yoksa zalimlerden olursunuz." (Bakara, 2/35).

وَيَٓا اٰدَمُ اسْكُنْ اَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هٰذِهِ
الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمٖينَ

"Ey Âdem! Sen eşinle birlikte **cennete yerleş** ve dilediğiniz yerden yiyin (ama) bu ağaca yaklaşmayın. Yoksa ikiniz de zalimlerden olursunuz." (A'râf, 7/19).

فَدَلّٰيهُمَا بِغُرُورٍۚ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْاٰتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ
عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِۜ وَنَادٰيهُمَا رَبُّهُمَٓا اَلَمْ اَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكُمَا الشَّجَرَةِ
وَاَقُلْ لَكُمَٓا اِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبٖينٌ

"Böylece şeytan ikisini kandırarak aşağıya sarktırdı. Ağacın tadını aldıklarında ayıpları kendilerine açıldı. **Cennet yaprağından** üzerlerine yamamağa başladılar. Bunun üzerine Rabbi kendilerine: 'Sizi bu ağaçtan yasaklamamış mıydım? Size, şeytan apaçık bir düşmandır dememiş miydim?' diye seslendi." (A'râf, 7/22).

يَا بَنٖٓي اٰدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَٓا اَخْرَجَ اَبَوَيْكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ
عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْاٰتِهِمَاۜ اِنَّهُ يَرٰيكُمْ هُوَ وَقَبٖيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا
تَرَوْنَهُمْۜ اِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطٖينَ اَوْلِيَٓاءَ لِلَّذٖينَ لَا يُؤْمِنُونَ

[3] Burada 'lafız' kelimesini özellikle kullandık. Çünkü 'cennet' ve 'cennât' kelimeleri ile dünya bağ-bahçelerinin murat edildiği âyetler de vardır. Bunları da konunun sonunda bir başlık altında vereceğiz.

"Ey Âdemoğulları! Şeytan, anne ve babanızı, çirkin yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak **cennetten** çıkardığı gibi sizi de sakın belaya sürüklemesin. Çünkü o ve askerleri sizi, sizin kendilerini görmediğiniz yerlerden görürler. Gerçekten biz, şeytanları iman etmeyenler için dost yaptık." (A'râf, 7/27).

فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هٰذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكُمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقٰى

"Bunun üzerine Biz de Âdem'e dedik: Haberin olsun bu, sana ve eşine düşmandır, sakın sizi **cennetten** çıkarmasın? Sonra perişan olursun." (Tâhâ, 20/117).

فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ
الْجَنَّةِ وَعَصٰى آدَمُ رَبَّهُ فَغَوٰى

"Sonuçta ikisi de ondan yediler. Hemen kendilerine kötü yerleri açılıverdi de üzerlerine **cennet** yaprağından yamamağa başladılar. Âdem Rabbine âsi oldu da şaşkın düştü." (Tâhâ, 20/121).

Cennet Dostları[4]

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ
هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

"İman edip iyi işleri yapanlar, **cennetin dostlarıdır."** Onlar orada sürekli kalıcıdırlar. (Bakara, 2/82).

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولٰئِكَ
أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

"İman edip iyi işleri yapanlar -ki biz hiç kimseyi gücünün dışında yükümlü kılmayız- işte onlar **cennet dostlarıdır**. Onlar orada sürekli kalanlardır." (A'râf, 7/42).

---

4 أَصْحَابُ الْجَنَّةِ =*Ashâbu'l-cennet* terkibinin karşılığıdır. Bu terkibin: Cennet arkadaşları, cennet halkları, cennetin sahipleri gibi karşılıklarla da dilimize çevrilmesi mümkündür. Biz 'cennet dostları' karşılığını yeğledik. S.G.

لِلَّذِينَ اَحْسَنُوا الْحُسْنٰى وَزِيَادَةٌۜ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌۜ اُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَنَّةِۚ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

"Güzellik sergileyenlere daha güzeli ve fazlası vardır. Onların yüzlerini ne kara kaplar ne de horluk. İşte onlardır **cennet dostları!** Onlar orada sürekli kalacaklar." (Yûnus, 10/26).

اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَاَخْبَتُٓوا اِلٰى رَبِّهِمْۙ اُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَنَّةِۚ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

"Kuşkusuz inanıp iyi işleri işleyenler ve Rablerine dönenler; işte onlar da **cennet dostlarıdır!** Onlar orada sürekli kalacaklardır." (Hûd, 11/23).

اَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُسْتَقَرًّا وَاَحْسَنُ مَقِيلًا

"O gün **cennet dostlarının** kaldığı yer çok hayırlı[5], dinlendikler yer pek güzeldir." (Furkân, 25/24).

اِنَّ اَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغُلٍ فَاكِهُونَۚ

"O gün kuşkusuz **cennet dostları** bir uğraş içindedirler, yemişler yiyerek safa sürenlerdir." (Yâsîn, 36/55).

اُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَاۚ جَزَٓاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

"Onlar **cennet dostlarıdır.** İşledikleri amellere ödül olmak üzere orada ebedî kalacaklardır." (Ahkâf, 46/14).

اُو۬لٰٓئِكَ الَّذِينَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ اَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَنَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّـَٔاتِهِمْ فِيٓ اَصْحَابِ الْجَنَّةِۜ وَعْدَ الصِّدْقِ الَّذٖي كَانُوا يُوعَدُونَ

---

5 Cehennemdekilerin kaldıkları yerin de hayırlı olduğu izlenimini vermemek için 'daha hayırlıdır' karşılığından özellikle kaçındık. S.G.

"İşte bunlar **cennet dostları içinde**, kendilerinden yaptıkları işlerin en güzelini kabul edeceğimiz ve günahlarından geçeceğimiz seçkinlerdendirler. Bu, kendilerine verilegelen doğru bir sözveriştir." (Ahkâf, 46/16).

لَا يَسْتَوٖٓى اَصْحَابُ النَّارِ وَاَصْحَابُ الْجَنَّةِۜ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَٓائِزُونَ

"Ateşin dostlarıyla **cennet dostları** eşit olmaz. **Cennet dostları**, hep murada ermişlerdir." (Haşr, 59/20).

Cenneti Tekellerine Aldıklarını Sananlar

وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ اِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا اَوْ نَصَارٰىۜ تِلْكَ اَمَانِيُّهُمْۜ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقٖينَ

"Dediler: 'Yahudi veya hırıstiyan olandan başkası **asla cennete girmeyecek.**' O onların kuruntuları. De ki: Doğru söyleyenler iseniz kanıtınızı getirin." (Bakara, 2/111).

Cennete Girmek Öyle Kalay Değildir

اَمْ حَسِبْتُمْ اَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَاْتِكُمْ مَثَلُ الَّذٖينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْۜ مَسَّتْهُمُ الْبَاْسَٓاءُ وَالضَّرَّٓاءُ وَزُلْزِلُوا حَتّٰى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذٖينَ اٰمَنُوا مَعَهُ مَتٰى نَصْرُ اللّٰهِۜ اَلَٓا اِنَّ نَصْرَ اللّٰهِ قَرٖيبٌ

"Yoksa, sizden önce gelip geçenlerin durumu başınıza gelmedikçe **cennete gireceğinizi mi sandınız?** Peygamber ve maiyyetindeki inananlar: 'Allah'ın yardımı ne zaman?' diyecek boyutta kendilerine yoksulluk, sıkıntı dokunmuş ve sarsılmışlardı. Dinleyin! Kuşkusuz Allah'ın yardımı pek yakındır." (Bakara, 2/214).

اَمْ حَسِبْتُمْ اَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللّٰهُ الَّذٖينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرٖينَ

"Yoksa siz, Allah içinizden cihad edenleri hiç bilmeden o sabredenleri belirlemeden **cennete gireceğinizi mi** sandınız?" (Âl-i Imrân, 3/142).

Allah Cennete Davet Ediyor

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتّٰى يُؤْمِنَّ وَلَاَمَةٌ مُؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِنْ
مُشْرِكَةٍ وَلَوْ اَعْجَبَتْكُمْ وَلَا تُنْكِحُوا الْمُشْرِكٖينَ حَتّٰى يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ
مُؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكٍ وَلَوْ اَعْجَبَكُمْ اُو۬لٰٓئِكَ يَدْعُونَ اِلَى النَّارِ وَاللّٰهُ
يَدْعُٓوا اِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِاِذْنِهٖ وَيُبَيِّنُ اٰيَاتِهٖ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

"Müşrik kadınları iman etmelerine kadar nikâh etmeyin. İnanan bir cariye müşrik bir kadından -hoşunuza gitse de- elbette daha iyidir. Müşrik erkeklere de - inanmalarına değin- (müslüman kadınları) nikâhlamayın; inanan bir köle elbette bir müşrikten -hoşunuza gitmiş olsa da- hayırlıdır. İşte onlar (müşrikler) ateşe çağırıyorlar. Oysa **Allah, izni ile cennete,** mağfirete **davet ediyor** ve insanlara ayetlerini açıklıyor ki belki onlar düşünüp öğüt alırlar." (Bakara, 2/221).

Cennete Giren Kurtuluşa Ermiştir

كُلُّ نَفْسٍ ذَٓائِقَةُ الْمَوْتِ وَاِنَّمَا تُوَفَّوْنَ اُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ
فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَاُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيٰوةُ
الدُّنْيَٓا اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

"Her canlı ölümü tadacak ve kıyamet günü ecirlerinize tastamam kavuşturulacaksınız. Kim ateşten uzaklaştırılır **cennete sokulursa gerçekten kurtuluşa ermiştir.** Dünya hayatı sadece aldanış metâıdır (nesnesidir)." (Âl-i Imrân, 3/185).

Cennete Girmek İçin 'Mü'min Olmak' Şarttır

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَاُو۬لٰٓئِكَ
يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقٖيرًا

"Erkek veya kadın **mümin olduğu** halde kim iyi işler yaparsa işte onlar **cennete girerler** ve kıl kadar zulüm görmezler." (Nisâ, 4/124).

وَاَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فَفِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمٰوَاتُ وَالْاَرْضُ اِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءً غَيْرَ مَجْذُوذٍ

"Mutlu kılınanlar ise cennettedirler, -Rabbinin diledikleri hariç- gökler ve yer sürdükçe onlar kesintisiz bir lutuf olarak sürekli orada kalacaklar." (Hûd, 11/108).

اِلَّا مَنْ تَابَ وَاٰمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَاُولٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْـًٔا

"Ancak tevbe edip **imana gelen** ve yararlı işler işleyenler başka. Çünkü bunlar, zerrece hakları yenmeyerek **cennete girecekler-dir."** (Meryem, 19/60).

وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نِعْمَ اَجْرُ الْعَامِلِينَ

"İman edip yararlı işler yapmış olanlar, elbette onları -içlerinde sürekli kalanlar olmak üzere- **cennetin** altlarından ırmaklar akan yüksek odalarına yerleştireceğiz. O işleri işleyenlerin karşılığı ne güzeldir!" (Ankebût, 29/58).

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَاَوْرَثَنَا الْاَرْضَ نَتَبَوَّاُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ اَجْرُ الْعَامِلِينَ

"Ve (cennete girenler) derler: Bize, vaadini doğru çıkaran ve bizi **cennetten** mekan tutmakta olduğumuz bu yere bizi mirasçı kılan Allah'a hep hamdolsun. Çalışanların ödülü ne güzelmiş!" (Zümer, 39/74).

مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزٰى اِلَّا مِثْلَهَا وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَاُولٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ

"Kötülük yapan sadece dengi bir cezaya çarptırılır. Erkek veya dişi, kim kendisi inanan biri olarak yararlı bir iş yaparsa; işte onlar **cennete girerler,** orada hesapsızca rızıklandırılırlar." (Mü'min, 40/40).

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللّٰهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلٰٓئِكَةُ اَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَاَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِى كُنْتُمْ تُوعَدُونَ

"Doğrusu 'Rabbimiz Allah' deyip sonra dosdoğru gidenler (var ya), melekler (şöyle diyerek) onların üzerine iner de iner: Hey korkmayın! Üzülmeyin, size söz verilegelen **cennet ile sevinin."** (Fussilet, 41/30).

وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَّفَهَا لَهُمْ

"Kendilerini **cennete koyar.** Onu onlar için güzel kokularla donatmıştır." (Muhammed, 47/6).[6]

Kimler Cennete Giremeyecek

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوٓا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِىٓ اِسْرَآئِيلَ اعْبُدُوا اللّٰهَ رَبِّى وَرَبَّكُمْ اِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَاْوٰيهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ اَنْصَارٍ

"Kuşkusuz 'Allah Meryem oğlu Mesih'tir' diyenler gerçekten kâfir olmuştur. Oysa Mesih: ' Ey İsrailoğulları! Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz Allah'a ibadet edin. Kim Allah'a ortak koşarsa Allah **ona cenneti haram kılmıştır**, dönüp varacağı yer ateştir. O zalimlere yardımcılardan kimse yoktur' demişti." (Mâide, 5/72).

إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ اَبْوَابُ السَّمَآءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتّٰى يَلِجَ الْجَمَلُ فِى سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذٰلِكَ نَجْزِى الْمُجْرِمِينَ

6 Ayrıca bkz. 'cennetân',

"Âyetlerimizi yalan sayan, onlara karşı kibirlenmek isteyenlere göğün kapıları açılmayacak, deve iğnenin deliğinden geçinceye kadar onlar **cennete giremeyecekler.**[7] İşte o suçluları böyle cezalandırırız." (A'râf, 7/40).

Cennete Girenlerin Sinelerinden Kin, Nefret Gibi Kötü Duygular Silinir

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ وَقَالُوا الْحَمْدُ
لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ
رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ وَنُودُوا أَنْ تِلْكُمُ الْجَنَّةُ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

"Göğüslerinde kinden ne varsa çekip çıkarmışızdır. Altlarından ırmaklar akar. 'Bizi buna ileten Allah'a hamdolsun. Allah bize kılavuzluk etmeseydi biz bunu bulamazdık! Gerçekten Rabbimizin elçileri gerçeği getirmiş' derler. 'İşte size, yaptığınız güzel işlere karşılık kendisine mirasçı kılındığınız **cennet!**' diye seslenilir." (A'râf, 7/43).

Cennettekiler Cehennemdekilere, Cehennemdekiler de Cennettekilere Neler Söyleyecekler

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا
فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ
أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ

"Cennet halkı ateş halkına şöyle seslenir: **'Rabbimizin bize va'dettiğini gerçek bulduk, siz de Rabbinizin va'dini gerçek buldunuz mu?'** Cevap verirler: **'Evet!'** Bunun üzerine bir seslenici aralarında şöyle seslenir: 'Allah'ın laneti zâlimlerin tepesine!'." (A'râf, 7/44).

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ

"Onlar ki Allah'ın yolundan çeviriyorlar, o yolun bozulmasını istiyorlardı. Üstelik onlar âhireti inkâr edenlerdi." (A'râf, 7/45).

---

[7] Deve iğnenin deliğine girerse onlar da cennete girerler.

وَاِذَا صُرِفَتْ اَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ اَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

"Gözleri ateş halkları tarafına çevrildiğinde dediler: **'Rabbimiz! Bizi, o zalimler topluluğuyla eyleme'."** (A'râf, 7/47).

وَنَادٰى اَصْحَابُ الْاَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمٰيهُمْ قَالُوا مَا اَغْنٰى عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ

"A'râf halkları yüzlerinden tanıdıkları er kişilere seslenip derler: **'Kalabalık olmanız ve kibirlenmeniz sizden hiçbir cezayı engellemedi."** (A'râf, 7/48).

اَهٰؤُلَاءِ الَّذِينَ اَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللّٰهُ بِرَحْمَةٍ اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا اَنْتُمْ تَحْزَنُونَ

"Allah'ın kendilerini bir rahmete erdirmeyeceğine dair yemin ettikleriniz bunlar mı? (Ey cennetlikler!) Girin cennete! Size ne bir korku var, ne de üzüleceksiniz!" (A'râf, 7/49).

وَنَادٰى اَصْحَابُ النَّارِ اَصْحَابَ الْجَنَّةِ اَنْ اَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ اَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ قَالُوا اِنَّ اللّٰهَ حَرَّمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ

"Cehennem sakinleri cennet sakinlerine: **'Suyunuzdan veya Allah'ın size verdiği rızıktan bize akıtın'** diye seslenirler. Onlar şöyle derler: **'Allah bu ikisini de kâfirlere haram kıldı."** (A'râf, 7/50).

A'raftakilerin Cennete Girme Umutları

وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْاَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمٰيهُمْ وَنَادَوْا اَصْحَابَ الْجَنَّةِ اَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ

"İki taraf arasında bir perde, **A'râf**[8] üzerinde de herkesi simalarından tanıyan er kişiler vardır. Henüz cennete girmemiş ama oraya girme umudunda olan (bu kişiler) cennetliklere seslenirler: **'Selâm size!"** (A'râf, 7/46).

Girin Cennete

اَهٰٓؤُلَٓاءِ الَّذ۪ينَ اَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللّٰهُ بِرَحْمَةٍۜ اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَٓا اَنْتُمْ تَحْزَنُونَ

"Allah'ın kendilerini bir rahmete erdirmeyeceğine dair yemin ettikleriniz bunlar mı? (Ey cennetlikler!) **Girin cennete!** Size ne bir korku var, ne de üzüleceksiniz!" (A'râf, 7/49).

اَلَّذ۪ينَ تَتَوَفّٰيهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ طَيِّب۪ينَۙ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمُۙ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

8 'A'râf, her şeyin tümseği anlamına gelen 'arf' lafzının çoğuludur. Atın yelesine, horozun ibiğine de bu münâsebetle 'arf' denilmiştir. Buradaki A'râf'tan maksat, tefsir âlimlerinin çoğunluğuna göre cennetle cehennem arasında bulunan sûrun yüksek kuleleridir. Bazılarına göre buradaki kişiler iyilikleri ile günahları denk gelenlerdir. Bir süre buralarda kalırlar, daha sonra en son girenlerden olarak cennete konulurlar. Bazılarına göre ise fetret devrinde (Hz. Peygamber gelmeden) Peygamber'in tebliğini duymadan (S.G.) ölenler buralarda kalacaklar. Ünlü mutasavvıf ve vâiz Hasan-i Basri bütün bu görüşleri reddederek şöyle der: 'A'râf sözcüğü bilmek, tanımak anlamına gelen ma'rifettendir, cennet halkı ile cehennem halkını tanımak ve bibirinden ayırt etmek üzere Allah'ın tayin buyurduğu kimselerdir, vallahi bilmiyorum bir kısmı belki yanımızdadır (H. B. Ç. K. H. Ve M.K.I/223). Buradakilerin peygamberler, şehitler, alimler, Salih kişiler veya görevli melekler olduğunu söyleyenler de vardır (bkz. Kurtubi, el-Câmi', VII, 212) Yüksek şahsiyetler (Nesefî, II, 54). Biz çoğunluğun görüşünün âyetin anlamı ile daha iyi örtüştüğünü düşünüyoruz.
Bu âyeti düz metin olarak: *'İki taraf arasında bir perde, **A'râf** üzerinde de oraya girmemiş ama girme umudunda olan ve herkesi simalarından tanıyan er kişiler vardır. Cennetliklere seslenirler: **'Selâm size!'*** şeklinde de çevirebiliriz. Yine bu âyeti: *'İki taraf arasında bir perde, **A'râf** üzerinde de (henüz) oraya (cennete) girmemiş ama (girme) umudunda olan herkesi simalarından tanıyan er kişiler vardır. Cennetliklere seslenirler: **'Selâm size!'*** cümle yapısı ile de çevirebiliriz. Ama bu kez kelimeler fazlalaşır. Bunun için biz meâlde cümlenin sonuna doğru parantez içine (bu kişiler) kaydını koyarak mana tercihimiz doğrultusunda bu mahzurlardan korunmaya çalıştık. Çok daha edip birisi belki bu âyeti çok daha kısa cümleler ile çevirebilir ama -ilim adamı ise- parantez kullanmaktan vâreste kalamaz. Dolayısı ile parantezin önemi bu gibi yerlerde çok daha iyi anlaşılmaktadır. Bu vesile ile **'Parantezsiz Meâl'** iddialarının maskaralık olduğunu, ilmî mu'talardan yoksun bulunduğunu belirtmeliyiz. S.G.

"Melekler, onların canlarını pir u pâk kimseler olarak alırlarken: 'Selam size!Yapageldikleriniz sayesinde **girin cennete!'** derler." (Nahl, 16/32).

وَسِيقَ الَّذ۪ينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ اِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًاۜ حَتّٰٓى اِذَا جَٓاؤُ۫هَا وَفُتِحَتْ
اَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِد۪ينَ

"Rablerinden çok sakınanlar ise gruplar halinde **cennete** sevkedilmiştir. Sonunda oraya vardıklarında cennetin kapıları açılır ve bekçileri onlara: 'Selam size! Temiz oldunuz. Haydi sürekli kalanlar olmak üzere girin **oraya!'** derler." (Zümer, 39/73).

اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ اَنْتُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ

Siz ve eşleriniz neşelendirilmiş olduğunuz halde **girin cennete.** (Zuhruf, 43/70).

Cennetin Bedeli

اِنَّ اللّٰهَ اشْتَرٰى مِنَ الْمُؤْمِن۪ينَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَۜ
يُقَاتِلُونَ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا
فِي التَّوْرٰيةِ وَالْاِنْج۪يلِ وَالْقُرْاٰنِۜ وَمَنْ اَوْفٰى بِعَهْدِه۪ مِنَ اللّٰهِ
فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذ۪ي بَايَعْتُمْ بِه۪ۜ وَذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظ۪يمُ

"Kuşkusuz Allah, müminlerden canlarını ve mallarını **cennet** kendilerinin olmak üzere satın aldı. Onlar, Allah yolunda savaşırlar, öldürürler, öldürülürler. Bu Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da üstlendiği gerçek bir vaaddir. Ahdine, Allah'tan daha vefalı kim vardır? Haydi yaptığınız bu alış verişinizle sevinin.İşte budur büyük kurtuluş." (Tevbe, 9/111).

وَجَزٰيهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَر۪يرًاۙ

"Sabırlarına karşılık onlara **bir cennet** ve bir ipek verir." (İnsân, 76/12).

Cennetin Nitelikleri

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِى وُعِدَ الْمُتَّقُونَۜ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُۜ اُكُلُهَا دَٓائِمٌ وَظِلُّهَاۜ تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْاۗ وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ

"Takva sahiplerine söz verilen **cennetin** durumu şöyledir: O cennetin altından ırmaklar akar, yemişleri süreklidir, gölgesi de. İşte bu, sakınanların sonu. Oysa kâfirlerin sonu ateştir." (Ra'd, 13/35).

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِى وُعِدَ الْمُتَّقُونَۜ فِيهَٓا اَنْهَارٌ مِنْ مَٓاءٍ غَيْرِ اٰسِنٍۚ وَاَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُۚ وَاَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَۚ وَاَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّىۜ وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْۜ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِى النَّارِ وَسُقُوا مَٓاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ اَمْعَٓاءَهُمْ

"Korunanlara sözverilen **cennetin** misali: Orada bozulmayan bir sudan ırmaklar, tadı değişmeyen sütten ırmaklar, içenlere lezzet veren şaraptan ırmaklar ve süzülmüş baldan ırmaklar vardır. Hiç bunlar o ateşte ebedî kalacak olan ve kaynar bir sıvıdan içirilip de bu sıvının barsaklarını parça parça edeceği kimselere benzer mi?" (Muhammed, 47/15).[9]

Cennetin Mirasçıları ve Cennetin Kendilerine Yaklaştırılacağı Sınıf

تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِى نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا

"İşte o, kullarımızdan korunup pek müttaki olan kimseleri **mirasçı** yapacağımız **cennettir.**"[10] (Meryem, 19/63).

وَاُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَۙ

"**Cennet** takva sahiplerine **yaklaştırılmıştır.**" (Şuarâ, 26/90).

---

[9] Ayrıca bkz. 'Cennetân'.

[10] Bkz. Adn cennetleri.

وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتٖٓى اُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

"İşte bu, yapmakta olduklarınıza karşılık **mirasçısı kılındığınız cennettir.**" (Zuhruf, 43/72).

وَاُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقٖينَ غَيْرَ بَعٖيدٍ

"**Cennet** de takva sahiplerine arada mesafe olmayarak **yaklaştırılmış** bulunacak." (Kâf, 50/31).

وَاِذَا الْجَنَّةُ اُزْلِفَتْ

"**Cennet yaklaştırıldığında,**" (Tekvîr, 81/13).

Gir Cennete

قٖيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمٖى يَعْلَمُونَ

"Denildi: **Gir cennete!** Dedi: Âh keşke toplumum bilseler!" (Yâsîn, 36/26).

Uyarılar Sonucunda Bir Grup Cennete Girecek Bir Grup da Ateşe

وَكَذٰلِكَ اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لِتُنْذِرَ اُمَّ الْقُرٰى وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ فٖيهِ فَرٖيقٌ فِى الْجَنَّةِ وَفَرٖيقٌ فِى السَّعٖيرِ

"Kentlerin anasını ve onun çevresindekileri **uyarman** ve yine kendisinde hiç kuşku bulunmayan toplantı gününden **sakındırman** için sana Arapça bir Kur'an indirdik. **Bir grup cennette,** bir grup da alevli cehennemdedir." (Şûrâ, 42/7).

Genişliği Gökle Yer Genişliği Gibi Olan Cennet İçin Yarışın

سَابِقُوٓا اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَٓاءِ وَالْاَرْضِ اُعِدَّتْ لِلَّذٖينَ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتٖيهِ مَنْ يَشَٓاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظٖيمِ

"Siz Rabbinizden bir bağışlanmaya, **eni yerle göğün eni** gibi olan ve Allah ile peygamberlerine iman edenler için hazırlanmış bulunan **bir cennete doğru** yarışın. Bu, Allah'ın lutfudur, onu dilediği kimselere verir ve Allah çok büyük lutuf sahibidir." (Hadîd, 57/21).

Benim İçin Katında, Cennette Bir Ev Yap

وَضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا لِلَّذ۪ينَ اٰمَنُوا امْرَاَتَ فِرْعَوْنَۢ اِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّن۪ي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِه۪ وَنَجِّن۪ي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِم۪ينَۙ

"Allah, iman edenlere de Firavun'un hanımını bir örnek olarak verdi. O zaman o kadın: *'Rabbim! Katında benim için* ***cennette bir ev yap*** *ve beni Firavun'dan ve onun eyleminden kurtar, beni zâlimler topluluğundan kurtuluşa çıkar'* demişti." (Tahrîm, 66/11).

Gir Cennetime

وَادْخُل۪ي جَنَّت۪ي

"Gir cennetime." (Fecr, 89/30).

Cennet Lafzının: جَنَّتَانِ , جَنَّتَيْنِ =*cennetân/cenneteyn*
Şeklinde İkil Olarak Geçtiği Âyetler

وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّه۪ جَنَّتَانِۚ

"Rabbinin makamından korkan kimseye **iki cennet vardır."** (Rahmân, 55/46).

مُتَّكِـ۪ٔينَ عَلٰى فُرُشٍ بَطَٓائِنُهَا مِنْ اِسْتَبْرَقٍۜ وَجَنَا الْجَنَّتَيْنِ دَانٍۚ

"Astarları kalın atlastan yaygılara dayanmışlardır. **Her iki cennetin derimi** (meyvelerinin devşirilmesi de elle tutulacak kadar) yakındır." (Rahmân, 55/54).

وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِۚ

"Onun ikisinden başka **iki cennet daha vardır."** (Rahmân, 55/62).

جَنَّة =*Cennet* Kavramının ' جنّات =*cennât*' Şeklinde Çoğul ve İzafetsiz Olarak[11] Yer Aldığı Âyetler

Cennetler, Tertemiz Eşler, Bağışlanmalar İlâhî Rahmet ve Ziyafetler Kimlere Va'dediliyor?

وَبَشِّرِ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ اَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقاً قَالُوا هٰذَا
الَّذ۪ي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَاُتُوا بِه۪ مُتَشَابِهاً وَلَهُمْ ف۪يهَا اَزْوَاجٌ
مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ ف۪يهَا خَالِدُونَ

"Ve iman edip iyi işler yapanlara, **altından ırmaklar akan cennetler** olduğunu müjdele. Her ne zaman oradaki bir meyveden bir rızıkla nasiplendirildiklerinde: 'Bu, önceden nasiplendirildiğimiz şeydir' derler ki o rızık kendilerine daha önce benzer şekilde sunulmuştu. Ve onlar için **orada tertemiz eşler** olup onlar oralarda sürekli kalacaklardır." (Bakara, 2/25).

اُو۬لٰٓئِكَ جَزَٓاؤُ۬هُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَجَنَّاتٌ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَاۜ وَنِعْمَ اَجْرُ الْعَامِل۪ينَۜ

"İşte onlar[12]! Ödülleri Rablerinden **bir bağış** ve içinde sürekli kalacakları **altından ırmaklar akan cennetlerdir.** Çalışanların ödülü ne güzel!" (Âl-i Imrân, 3/136).

لٰكِنِ الَّذ۪ينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ
خَالِد۪ينَ ف۪يهَا نُزُلاً مِنْ عِنْدِ اللّٰهِۜ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ لِلْاَبْرَارِ

---

[11] Çoğul biçimi olan 'cennât' lafzı ya izâfetsiz kullanılır ya da (cennâtü'n-Naîm, Cennâtü Adn..gibi) isim tamlaması halinde muzâf olarak kullanılır. Muzâfun-ileyh konumunda bir tek yerde ' رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ ' (Şûrâ, 42/22) şeklinde terkip halinde geçer. O âyet de bu başlık altında verilmiştir.

[12] Daha önceki âyetlerde nitelikleri belirtilen müttakiler.

“Ancak, Rablerinden korkmuş olanlar; onlara, **altlarından ırmaklar akan cennetler var,** orada sürekli kalacaklar, **Allah tarafından ağırlanacaklar.** İyiler için Allah katındakiler ise daha hayırlıdır.” (Âl-i Imrân, 3/198).

فَاَثَابَهُمُ اللّٰهُ بِمَا قَالُوا جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ
ف۪يهَاۜ وَذٰلِكَ جَزَٓاءُ الْمُحْسِن۪ينَ

“Böyle söylediklerinden[13] Allah, bir karşılık olmak üzere onlara **altlarından ırmaklar akan cennetleri** lutfetti. Orada sürekli kalacaklar. İşte budur güzellik sergileyenlerin ödülü.” (Mâide, 5/85).

قَالَ اللّٰهُ هٰذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِق۪ينَ صِدْقُهُمْۜ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَٓا اَبَدًاۜ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُۜ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظ۪يمُ

“Allah (şöyle) der: ‘Bu, doğrulara doğruluklarının fayda verdiği bir gündür, onlara **altlarından ırmaklar akan,** içlerinde sürekli kalacakları **cennetler vardır.** Allah onlardan hoşnut olmuş, onlar da Allah’tan hoşnut kalmışlardır. İşte pek azametli kurtuluş budur!” (Mâide, 5/119).

يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَهُمْ ف۪يهَا
نَع۪يمٌ مُق۪يمٌۙ

“Rableri, onları kendinden **bir rahmet, bir hoşnutluk ve cennetlerle müjdeliyor.** Orada sürüp giden nimetler yalnız onlarındır”. (Tevbe, 9/21).

اِنَّ الْمُتَّق۪ينَ ف۪ي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍۜ

“Kuşkusuz takva sahipleri **cennetlerdedir,** pınarlardadır.” (Hıcr, 15/45).

---

[13] Yani: “... Derler: Rabbimiz! İman ettik, öyleyse bizi (gerçeğe) tanıklık edenlerle yaz. Hem, Rabbimizin bizi salih kişiler olan toplulukla birlikte (cennete) sokmasını bizler umarken ne diye Allah’a ve **bize gelen Hakka** inanmayacakmışız?” (Mâide, 5/83, 84) meâllerindeki sözlerinden ötürü.

تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُوَ وَاقِعٌ بِهِمْ وَالَّذِينَ
اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِى رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ لَهُمْ مَا يَشَٓاؤُنَ عِنْدَ
رَبِّهِمْ ذٰلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ

"O zalimleri, kazandıkları şey başlarına inerken korkudan titremekte olduklarını görürsün. Oysa iman edip yararlı işler yapmış olanlar **cennetlerin** sulak çimenliklerindedirler. Rableri katında onlara dileycekleri vardır. İşte pek büyük lutuf budur." (Şûrâ, 42/22).

اِنَّ الْمُتَّقِينَ فِى جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

"Şüphesiz ki korunanlar **cennetlerde** ve **pınarların** başlarındadırlar." (Zâriyât, 51/15).

اِنَّ الْمُتَّقِينَ فِى جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ

"Fakat korunan müttakiler **cennetlerde** ve **nimet** sahibidirler." dirler." (Tûr, 52/17).

اِنَّ الْمُتَّقِينَ فِى جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ

"Kuşkusuz takva sahipleri **cenetlerde** ve **neher** (aydınlıklar) içindedirler." (Kamer, 54/54).

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعٰى نُورُهُمْ بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ
بُشْرٰيكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذٰلِكَ هُوَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

"Mümin erkekler ile mümin kadınları, nurları önlerinde ve sağ yanlarında koşarken göreceğin o gün (onlara denilir): Bugün müjdeniz **altından ırmaklar akan cennetlerdir**. Orada ebedî olarak kalacaksınız. İşte bu, o büyük kurtuluştur." (Hadîd, 57/12).

أُولٰئِكَ فِى جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ ۚ

"İşte onlar[14] **cennetlerde ağırlanmışlardır."** (Meâric, 70/35).

فِى جَنَّاتٍ ۛ يَتَسَاءَلُونَ

"Onlar **cennetler içinde.** (Suçlulara) sorarlar:" (Müddessir, 74/40).

اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ۜ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ۜ

"İman edip yararlı işler yapmış kimseler ise kesin onlara **altından ırmaklar akan cennetler var.** İşte o, büyük kurtuluştur." (Burûc, 85/11).

Allah Teâlâ'nın Cennetlere Koyma Koşulları

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ اَنِّى لَٓا اُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰى ۚ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ ۚ فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَاُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَاُوذُوا فِى سَبِيلِى وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَاُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّـَٔاتِهِمْ وَلَاُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ۚ ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ ۜ وَاللّٰهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ

"Derken Rableri kendilerine şu karşılığı verdi: 'Kesinlikle Ben, sizden erkek veya kadın çalışanın çalışmasını zayi etmeyeceğim. Birbirinizden yaratıldınız. Göç edenler, yurtlarından çıkarılanlar, Benim yolumda işkenceye maruz bırakılanlar, savaşıp öldürülenlere gelince elbette onların kötülüklerini örteceğim; onları, Allah katından bir karşılık olarak **altlarından ırmaklar akan cennetlere**

14 Namazlarına devam eden, mallarında hem isteyen herkes için hem de yoksul için belli bir hak olan, ceza (iyi/kötü her fiilin karşılığının verileceği) gününü tasdik eden, Rablerinin azabından korkan, edep yerlerini koruyan, emanetlerine ve sözleşmelerine özen gösteren, tanıklıklarında dürüst olan ve namazlarına titizlik gösterenler... (Bkz. Meâric, 70/23-34).

sokacağım. Karşılığın güzeli Allah'ın katındadır." (Âl-i Imrân, 3/195).

تِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِ وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ
تَجْرٖي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدٖينَ فٖيهَا وَذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظٖيمُ

"İşte bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'a ve Peygamberi'ne itaat ederse onu (onları) içinde sürekli kalmak üzere **altlarından ırmaklar akan cennetlere sokar.** İşte bu pek büyük kurtuluştur." (Nisâ, 4/13).

وَالَّذٖينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرٖي مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُ خَالِدٖينَ فٖيهَا اَبَدًا لَهُمْ فٖيهَا اَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلٖيلًا

"İman edip iyi işleri yapanları, içlerinde sürekli kalmak üzere **altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacağız.** Orada onlara tertemiz eşler vardır. Onları koyu bir gölgeye sokacağız." (Nisâ, 4/57).

وَالَّذٖينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرٖي
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدٖينَ فٖيهَا اَبَدًا وَعْدَ اللّٰهِ حَقًّا وَمَنْ
اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ قٖيلًا

"İman edip yararlı işleri yapanları, yakında onları Allah'ın gerçek bir vaadi olarak **altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacağız,** orada sürekli kalacaklar. Allah'tan daha doğru sözlü olan kim dir?" (Nisâ, 4/122).

وَلَقَدْ اَخَذَ اللّٰهُ مٖيثَاقَ بَنٖٓي اِسْرَٓائٖيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ
نَقٖيبًا وَقَالَ اللّٰهُ اِنّٖي مَعَكُمْ لَئِنْ اَقَمْتُمُ الصَّلٰوةَ وَاٰتَيْتُمُ الزَّكٰوةَ
وَاٰمَنْتُمْ بِرُسُلٖي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَاَقْرَضْتُمُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا

لَاُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّـَٔاتِكُمْ وَلَاُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُۚ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَٓاءَ السَّب۪يلِ

"Gerçekten Allah, İsrailoğullarından sağlam söz aldı. İçlerinden on iki kefil gönderdik. Allah: 'Ben sizinle beraberim. Eğer namazı kılarsanız, zekâtı verirseniz, elçilerime inanırsanız, onları savunursanız, Allah'a gerçekten güzel bir borç verirseniz elbette günahlarınızı örterim, kesinlikle sizi **altından ırmaklar akan cennetlere sokarım.** Bundan sonra içinizden kim küfrederse gerçekten o yolun düzünden sapmıştır,' buyurdu." (Mâide, 5/12).

وَاُدْخِلَ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَا بِاِذْنِ رَبِّهِمْۜ تَحِيَّتُهُمْ ف۪يهَا سَلَامٌ

"İman edip iyi işler yapmış olanlar ise **altından ırmaklar akan cennetlere sokulmuşlardır.** Oralarda, Rablerinin izniyle sürekli kalacaklar. Onların orada ibadet ve duaları 'selâm'dır." (İbrâhîm, 14/23).

اِنَّ اللّٰهَ يُدْخِلُ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ
تَحْتِهَا الْاَنْهَارُۜ اِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يُر۪يدُ

"Şüphe yok ki Allah, iman edip yararlı işler işleyenleri **altından ırmaklar akan cennetlere koyacak.** Şüphe yok ki Allah ne isterse yapar." (Hacc, 22/14).

اِنَّ اللّٰهَ يُدْخِلُ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ ف۪يهَا مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًاۜ
وَلِبَاسُهُمْ ف۪يهَا حَر۪يرٌ

"Kuşkusuz Allah, iman edip yararlı yararlı işler yapanları **altından ırmaklar akan cennetlere koyacak,** orada altın bilezikler ve incilerle süslenecekler. Orada elbiseleri de ipektir." (Hacc, 22/23).

إِنَّ اللّٰهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ۜ
وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْاَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ

"Kuşkusuz Allah, îman edip iyi işler yapanları **altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacaktır.** Küfredenler ise zevk sürmeğe bakarlar ve hayvanlar gibi yer, içerler. Oysa onların barınağı ateştir." (Muhammed, 47/12).

لِيُدْخِلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا وَيُكَفِّرَ عَنْهُمْ سَيِّـَٔاتِهِمْ ۜ وَكَانَ ذٰلِكَ عِنْدَ اللّٰهِ فَوْزًا عَظِيمًا ۙ

"İnanan erkekler ile inanan kadınları **altından ırmaklar akan cennetlere koyması** ve kötülükleri onlardan giderip bağışlaması için. Bu, Allah katında büyük bir kurtuluştur." (Feth, 48/5).

لَيْسَ عَلَى الْاَعْمٰى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْاَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ ۜ
وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ۚ وَمَنْ
يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا اَلِيمًا ۟

"Köre sorumluluk yoktur, aksağa da sorumluluk yoktur, hastaya da sorumluluk yoktur. Bununla birlikte her kim Allah'a ve Peygamberi'ne itâat ederse **onu, altından ırmaklar akan cennetlere kor.** Her kim de tersine giderse ona da elem veren bir azap ile azap eder." (Feth, 48/17).

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ يُوَٓادُّونَ مَنْ حَٓادَّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ
وَلَوْ كَانُوا اٰبَٓاءَهُمْ اَوْ اَبْنَٓاءَهُمْ اَوْ اِخْوَانَهُمْ اَوْ عَشِيرَتَهُمْ ۜ اُو۬لٰٓئِكَ كَتَبَ فِى
قُلُوبِهِمُ الْاِيمَانَ وَاَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ ۜ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۜ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ۜ اُو۬لٰٓئِكَ حِزْبُ اللّٰهِ ۜ اَلَٓا اِنَّ
حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

"Allah'a ve âhiret gününe iman eden hiçbir topluluğu, Allah'a ve Peygamberi'ne karşı sınırlar koyma yarışına kalkışan kimselerle -babaları veya oğulları veya kardeşleri veya yakınları da olsa- sevişir bulamazsın. İşte Allah, öyle kimseleri sevmeyen bir toplumun kalplerine imanı yazmış ve kendilerini tarafından bir ruh ile desteklemiştir. **Onları altından ırmaklar akan cennetlere koyacak,** orada ebedî olarak kalacaklardır. Allah onlardan hoşnut olmuş, onlar da Allah'tan hoşnut kalmışlardır. İşte onlar Allah taraftarıdır. Uyanık ol ki Allah'ın taraftarı kesin hep murada erenlerdir." (Mücâdele, 58/22).

يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

"Günahlarınızı bağışlar ve sizi **altından ırmaklar akan cennetlere** ve Adn cenetlerinde hoş meskenlere koyar. İşte budur büyük kurtuluş." (Saff, 61/12).

يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذٰلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

"Sizi o toplantı günü için toplayacağı günde. İşte o gün teğâbün (aldanış) günü (kâr ve zarar günü)dür. Her kim Allah'a iman eder de yaraşıklı iş yaparsa Allah onun kabahatlarını örter ve onu ebedî olarak içlerinde kalmak üzere altından **ırmaklar akan cennetlere** kor. İşte büyük kurtuluş odur." (Teğâbün, 64/9).

رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْكُمْ اٰيَاتِ اللّٰهِ مُبَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا قَدْ اَحْسَنَ اللّٰهُ لَهُ رِزْقًا

"Bir Peygamber gönderdi, Allah'ın, nurlar saçan, yollar açan âyetlerini sizlere okuyor ki iman edip yararlı işler yapanları karanlıklardan aydınlığa çıkarsın. Her kim Allah'a iman edip dürüst çalışırsa

Allah onu altından ırmaklar akan cennetlere koyacak, orada ebedî kalacaklar. Allah ona gerçekten güzel bir rızık ihsan etmiştir." (Talâk, 65/11).

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا تُوبُٓوا اِلَى اللّٰهِ تَوْبَةً نَصُوحًاۜ عَسٰى رَبُّكُمْ اَنْ يُكَفِّرَ
عَنْكُمْ سَيِّـَٔاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُۙ
يَوْمَ لَا يُخْزِي اللّٰهُ النَّبِيَّ وَالَّذ۪ينَ اٰمَنُوا مَعَهُۚ نُورُهُمْ يَسْعٰى بَيْنَ
اَيْد۪يهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَٓا اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَاۚ اِنَّكَ
عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ٨

"Ey iman edenler! Allah'a gâyet ciddi bir tevbe ile tevbe edin. Belki Rabbiniz kusurlarınızı keffaretle örter de sizleri, Allah'ın Peygamberi'ni ve onunla birlikte iman etmiş kimseleri utandırmayacağı bir günde **altından ırmaklar akan cennetlere koyar.** Nurları önlerinde ve sağlarında koşarken: 'Rabbimiz! Bizlere nurumuzu tamamla ve bizleri mağfiretinle yarlığa. Şüphesiz Sen her şeye pekâlâ güç yetirensin,' diyecekler." (Tahrîm, 66/8).

Allah'ın Kendilerine Cennetleri Hazırladığı Bahtiyarlar

اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَاۜ
ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظ۪يمُ

"Allah onlara[15] -içlerinde ebedi kalıcılar olmak üzere- **altlarından ırmaklar akan cennetler hazırladı.** İşte budur o büyük kurtuluş. (Tevbe, 9/89).

وَالسَّابِقُونَ الْاَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِر۪ينَ وَالْاَنْصَارِ وَالَّذ۪ينَ اتَّبَعُوهُمْ
بِاِحْسَانٍۙ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَاَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي تَحْتَهَا
الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَٓا اَبَدًاۜ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظ۪يمُ

---

15 "Ancak peygamber ve onunla birlikte iman etmiş olanlar, mallarıyla, canlarıyla cihadda bulunanlar; işte onlar! Onlara bütün hayırlar! İşte onlar! Onlardır murada erenler." (Tevbe, 9/88) meâlindeki âyette nitelikleri belirtilenler.

"Mühacirler ile Ensar'dan (İslam'ı kabulde ilk öne geçenler ile) güzellikle onların ardından gidenler; Allah onlardan razı oldu, onlar da O'ndan hoşnut kaldılar. Kendilerine, **altlarından ırmaklar akan cennetler hazırladı.** Oralarda sürekli, ebedi kalacaklar. İşte budur o büyük kurtuluş!" (Tevbe, 9/100).

Cennetin İsimleri ve Bölgeleri[16]

A) Cennetin İsimleri[17]

جَنَّة =***Cennet***[18]

الْغُرْفَة =el-***Ğurfe***[19]

أُو۬لٰٓئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ ف۪يهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًاۙ

"İşte hep bunlar, sabırlarına karşılık **gurfe** (cennetin en yüksek konağı) ile ödüllendirilecekler ve orada sağlık ve selam ile karşılanacaklar. (Furkân, 25/75).

وَالَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْر۪ي مِنْ
تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَاۜ نِعْمَ اَجْرُ الْعَامِل۪ينَۗ

"İman edip yararlı işler yapmış olanlar, elbette onları -içlerinde sürekli kalanlar olmak üzere- cennetin altlarından ırmaklar akan **yüksek çardaklı konaklarına** yerleştireceğiz. O iş görenlerin karşılığı ne güzeldir!" (Ankebût, 29/58).

---

16 Tabakaları, bölümleri, sınıfları, dereceleri gibi nitelemeler de vardır. Biz bu kavramlarla vurgulanmak istenen anlamları: a) Cennetin İsimleri, b) Cennetin Bölgeleri şeklinde iki ara başlık altında özetledik. Arapça ifâdelerde geçen **'sınıf'** kelimesinin **'bölge'** anlamını da dikkate alarak 'bölge' kavramını kullanmayı yeğledik. Dînî metinler incelendiğinde burada **'Cennetin Kıtaları'** karşılığının da kullanılabileceğini düşünüyoruz. S.G.

17 **'el-Hüsnâ**=en güzel; ed-Dâru'l-Âhireh=Âhiret yurdu' lafızlarını da cennetin isimleri miyanında sayanlar vardır.

18 Bkz. Önbilgiler.

19 Lugatta elin daldırılması ile alınan bir avuç su, yüksek çardak, bir bölük saç, devenin boynuna geçirdikleri ucu ilmikli ip anlamlarına gelir. Âyetlerden yapıları farklı ikamet mahalleri anlaşılıyor. Özellikle Sâd sûresinin 20. âyetinden gökdelen türü gibi yapılar anlamını seziyorum. S. G.

وَمَٓا اَمْوَالُكُمْ وَلَٓا اَوْلَادُكُمْ بِالَّت۪ي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفٰٓى اِلَّا مَنْ اٰمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًاۘ فَاُو۬لٰٓئِكَ لَهُمْ جَزَٓاءُ الضِّعْفِ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرُفَاتِ اٰمِنُونَ

"Mallarınız da çocuklarınız da sizi Allah katında bir yakınlığa yaklaştıracak değildir. Ancak iman edip yararlı iş yapan müstesna; işte onlar, onlara yaptıklarına karşılık olmak üzere fazlalık mükâfâtı vardır. Onlar **yüksek çardaklı konaklarda** güven içindedirler." (Sebe', 34/37).

لٰكِنِ الَّذ۪ينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ مَبْنِيَّةٌۙ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُۜ وَعْدَ اللّٰهِۜ لَا يُخْلِفُ اللّٰهُ الْم۪يعَادَ

"Ancak Rablerinden korkmuş kimseler (öyle değil.) Onlara Allah'ın bir va'di olarak kat kat yapılmış **yüksek odalar vardır.** Altlarından ırmaklar akar. Allah, verdiği sözden caymaz."[20] (Zümer, 39/20).

الْفِرْدَوْس **=*el-Firdevs***[21]

اَلَّذ۪ينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَۜ هُمْ ف۪يهَا خَالِدُونَ

"**Firdevs**'e vâris olacaklar, orada sürekli kalacaklardır." (Mü'minûn, 23/11).

جَنَّةُ الْخُلْد **=*Cennetü'l-Huld* (Sonsuzluk Cenneti)**

قُلْ اَذٰلِكَ خَيْرٌ اَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّت۪ي وُعِدَ الْمُتَّقُونَۜ كَانَتْ لَهُمْ جَزَٓاءً وَمَص۪يرًا

"De ki: Peki bu mu hayırlı, yoksa takva sahiplerine söz verilen **sonsuzluk cenneti mi?** Orası, onlar için bir ödül ve bir geri dönüş yeridir." (Furkân, 25/15).

---

20 Bu cümleyi: **'Üst üste yapılmış, altlarından ırmaklar akan yüksek odalar vardır..'** şeklinde de çevirmemiz mümkündür. Ancak bu taktirde hissettiğimiz bazı incelikleri bu kez hissedemeyiz. O hissettiklerimiz de şimdilik iç dünyamızda saklı kalsın. Çünkü gönlümüzden geçenlerden sorumlu tutulmayız, dışa vurduklarımızdan, yazıya döktüklerimizden hesaba çekiliriz. S.G.

21 Bkz. 'Cennâtü'l-Firdevs'.

جنّةٍ عاليةٍ **=*Cennet-i Âliye* (Yüksek Cennet)**

فِى جَنَّةٍ عَالِيَةٍ

Yüksek bir cennettedir (Hâkka, 69/22)[22].

دارِ السَّلَامِ **=*Dâru's-Selâm* (Esenlik/Barış Yurdu)**

لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ وَلِيُّهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

"Rableri katında '**Dârusselâm**/barış yurdu' onlarındır. O, yapageldiklerinden ötürü onların dostudur." (En'âm, 6/127).

وَاللّٰهُ يَدْعُوٓا اِلٰى دَارِ السَّلَامِۜ وَيَهْدٖى مَنْ يَشَٓاءُ اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقٖيمٍ

"Allah, herkesi **Selâm**/barış **yurduna** çağırır ve ancak dilediğini doğru yola iletir." (Yûnus, 10/25).

دارُ الْقَرَارِ **=*Dâru'l-Karâr*[23] (Yerleşim Yurdu)**

يَا قَوْمِ اِنَّمَا هٰذِهِ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌۘ وَاِنَّ الْاٰخِرَةَ هِىَ دَارُ الْقَرَارِ

"Ey toplumum! Bu dünya hayatı sadece geçici bir faydadır. Kuşkusuz âhiret, **karar** (yerleşim) **yurdudur."** (Mü'min, 40/39).

دارُ الْمُتَّقِينَ **=*Dâru'l-Müttakîn* (Takva Sahiplerinin Yurdu)**

وَقٖيلَ لِلَّذٖينَ اتَّقَوْا مَاذَٓا اَنْزَلَ رَبُّكُمْۜ قَالُوا خَيْراًۜ لِلَّذٖينَ اَحْسَنُوا
فٖى هٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌۜ وَلَدَارُ الْاٰخِرَةِ خَيْرٌۜ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقٖينَۙ

"Korkup korunan kimselere: 'Rabbiniz ne indirdi?' denildi. Onlar da: 'Bir Hayır!' dediler. Bu dünyada güzellik sergileyenlere bir iyilik vardır. Elbette âhiret yurdu daha hayırlıdır. Gerçekten **müttakilerin yurdu** ne güzeldir!" (Nahl, 16/30).

---

22 Bkz. Aynı anlamda aynı lafızlarla (Ğaşiye, 88/10).
23 Ayrıca bkz. (İbrâhhim, 14/29; Sâd, 38/60).

دَارَ الْمُقَامَةِ =***Dâru'l-Mükâme*** **(İkâmet Yurdu)**

اَلَّذٖٓى اَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهٖۚ لَا يَمَسُّنَا فٖيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فٖيهَا لُغُوبٌ

"O, lutfuyla bizi **ikamet yurduna** konduran Zat'tır. Orada bize ne bir yorgunluk dokunur ne de bir usanç ilişir." (Fâtır, 35/35).

B) Cennetin Bölgeleri[24]

جَنَّاتِ عَدْنٍ =***Cennâtü Adn*** **(Adin[25] Cennetleri)**

وَعَدَ اللّٰهُ الْمُؤْمِنٖينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرٖى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدٖينَ فٖيهَا وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فٖى جَنَّاتِ عَدْنٍۜ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللّٰهِ اَكْبَرُۜ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظٖيمُ

"Allah, erkek müminlere de kadın müminlere de -içlerinde ebedi kalmak üzere- altlarından ırmaklar akan cennetler ile **Adin cennetlerinde** hoş meskenler va'detti. Allah'tan bir hoşnutluk ise daha büyüktür. İşte budur o büyük kurtuluş!" (Tevbe, 9/72).

جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ اٰبَٓائِهِمْ وَاَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلٰٓئِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍۚ

"(O sonuç) **Adin cennetleridir**. Buralara hem kendileri girer, hem de atalarından, eşlerinden ve zürriyetlerinden salih olanlar. Üstelik melekler de her kapıdan yanlarına girerek kendilerine selam verirler." (Ra'd, 13/23).

جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا تَجْرٖى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ لَهُمْ فٖيهَا مَا يَشَٓاؤُ۫نَۜ كَذٰلِكَ يَجْزِى اللّٰهُ الْمُتَّقٖينَۙ

24 Bkz. Tabakaları, bölümleri... başlıklı dipnot.

25 'Adn' lugatta bir yere yerleşmek, bir yeri vatan tutmak demektir. 'Cennâtü Adn' terkibi de: Yerleşmeye, tahsis edilmiş cennetler anlamına gelir.

"O yurt **Adin cennetleridir!** Oralara girerler. Altlarından ırmaklar akar, orada onlara istedikleri her şey vardır. İşte Allah, böyle ödüllendirir müttakileri." (Nahl, 16/31).

أُولٰئِكَ لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْاَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ
اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَاِسْتَبْرَقٍ مُتَّكِئِينَ
فِيهَا عَلَى الْاَرَائِكِ نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا

"İşte onlaradır **Adin cennetleri.** Altlarından ırmaklar akar. Oralarda altından bileziklerle bezenirler, ince ipekten, kalın ipekten yemyeşil giysiler giyinirler, oralarda koltuklara kurulup yaslanırlar. Ne güzel karşılık! Ne güzel buluşma yeri!" (Kehf, 18/31).

جَنَّاتِ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمٰنُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ اِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَاْتِيًّا

"Rahman'ın kullarına va'd buyurduğu **Adin cennetlerine (girecekler).** Şüphe yok ki O'nun va'di gerçekleşmiştir." (Meryem, 19/61).

جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذٰلِكَ جَزٰؤُا مَنْ تَزَكّٰى

"Altlarından nehirler akan **Adin cennetleri.** Oralarda sürekli kalacaklar. Ve işte o, temizlenen kimsenin mükâfâtıdır." (Tâhâ, 20/76).

جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا
وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ

"Adin cennetleri.. Oralara girer, oralarda altın ve inciden bileziklerle bezenirler. Giysileri de ipektir." (Fâtır, 35/33).

جَنَّاتِ عَدْنٍ مُفَتَّحَةً لَهُمُ الْاَبْوَابُ

"Kapıları, onlara ardına kadar açılmış **Adin cennetleri** vardır." (Sâd, 38/50).

رَبَّنَا وَاَدْخِلْهُمْ جَنَّاتِ عَدْنٍ اِلَّت۪ي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ اٰبَٓائِهِمْ وَاَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْۜ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَز۪يزُ الْحَك۪يمُۙ

"Rabbimiz! Onları, kendilerine söz verdiğin **Adin cennetlerine** sok! Atalarından, eşlerinden ve soylarından iyi olanları da. Kuşkusuz Sen, çok güçlü, çok hikmetlisin." (Mü'min, 40/8).

يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً ف۪ي جَنَّاتِ عَدْنٍۜ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظ۪يمُۙ

"Günahlarınızı bağışlar ve sizi altından ırmaklar akan cennetlere ve **Adin cenetlerinde** hoş meskenlere koyar, işte büyük kurtuluş odur." (Saff, 61/12).

جَزَٓاؤُ۬هُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَٓا اَبَداًۜ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُۜ ذٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ۟

"Onların ödülü Rableri katında altından ırmaklar akan ve içlerinde ebedî olarak kalacakları **Adin cennetleridir**. Allah onlardan hoşnut olmuş, onlar da O'ndan hoşnut kalmışlardır. İşte bu, Rabbinden saygıyla ürperen kimseler içindir!" (Beyyine, 98/8).

جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ =***Cennâtü'l-Firdevs*** **(Firdevs[26] Cennetleri)**

اِنَّ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلاًۙ

"İman edip yararlı işler işleyen kimselere gelince, onlar için **Firdevs cennetleri** inmiştir." (Kehf, 18/107).

جَنَّاتُ الْمَاْوٰى =***Cennâtü'l-Me'vâ*** **(Me'vâ[27] Cennetleri)**

اَمَّا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَاْوٰىۘ نُزُلاً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

[26] Lugatta: Bağ ve bahçelerde olması düşünülebilecek her türlü bitkiyi bol bol içinde bulunduran bahçe demektir.
[27] Lugatta: Sığınak, sığınılacak yer, konuğun ağırlandığı mekân gibi anlamları içerir.

"Şimdi, inanıp yararlı işler yapmış olanlara, yapageldiklerine karşılık bir konaklama olmak üzere **Me'vâ cennetleri** vardır." (Secde, 32/19).

جَنَّاتِ النَّعِيمِ =***Cennâtü'n-Naîm*** **(Naîm[28] Cennetleri)**

وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ الْكِتَابِ اٰمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّاٰتِهِمْ وَلَاَدْخَلْنَاهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ

"Eğer Ehlikitab iman edip sakınsalardı elbette günahlarını örterdik ve muhakkak onları **Naîm cennetlerine** sokardık." (Mâide, 5/65).

اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِاِيمَانِهِمْ ۚ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهِمُ الْاَنْهَارُ فِى جَنَّاتِ النَّعِيمِ

"İman edip iyi işleri yapanlara gelince kuşkusuz Allah onları, imanları sayesinde doğru yola iletir. **Naîm cennetlerine ki,** altlarından ırmaklar akar." (Yûnus, 10/9).

اَلْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِلّٰهِ ۜ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ ۚ فَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِى جَنَّاتِ النَّعِيمِ

"Mülk o gün Allah'ındır. Aralarında hükmünü verir. Artık iman edip yararlı işler yapmış olanlar **Naîm cennetlerindedir**." (Hacc, 22/56).

اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ ۙ

"Kuşkusuz inanıp yararlı işler yapan kimselere **Naîm cennetleri** var." (Lokmân, 31/8).

فِى جَنَّاتِ النَّعِيمِ ۙ

"(Allah'ın ihlâsa mazhar kılınmış kulları) **Naîm cennetlerindedirler."** (Sâffât, 37/43).

فِى جَنَّاتِ النَّعِيمِ

"(Önde giden müminler) **Naîm cennetlerindedirler."** (Vâkıa, 56/12).

---

[28] Sıhhat, eminlik, lezzet, huzur, mal-mülk, anlamlarına gelir.

Dünya Cennetleri

جَنَّةٌ =*Cennet* Lafzı ile Dünyadaki Bir Bağın, Bir Bahçenin Vurgulandığı Âyetler

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمُ ابْتِغَٓاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ وَتَثْبِيتًا
مِنْ اَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ اَصَابَهَا وَابِلٌ فَاٰتَتْ اُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ
فَاِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌّ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

"Mallarını, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak ve nefislerinde olanı tesbit etmek için dağıtanların durumu ise yüksek bir tepede bulunan ve kendisine bol yağmur düşüp meyvelerini iki kat veren bir **cennetin (bahçenin)** durumunu andırır. Ona (böyle bir bahçeye) bol yağmur düşmezse mutlaka bir çisinti düşer. Allah yapmakta olduğunuzu pek iyi görmektedir." (Bakara, 2/265).

اَيَوَدُّ اَحَدُكُمْ اَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَاَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَاَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ
ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَٓاءُ فَاَصَابَهَٓا اِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذٰلِكَ
يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

"Herhangi biriniz, altından ırmaklar akan hurma, üzüm ve içinde bütün meyvelerden bulunan **bir bahçeye** sahip iken yaşlanıp çaresiz, küçük çocukları bulunmasını ve tam bu sırada o **bahçeye** içinde ateş barındıran bir bora isabet ederek bahçesinin yanıvermesini ister mi? İşte böylece Allah size âyetleri açıklıyor belki düşünürsünüz." (Bakara, 2/266).

اَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَعِنَبٍ فَتُفَجِّرَ الْاَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا

"Yahut senin hurma ağaçlarından ve üzümlüklerden bir **cennetin (bahçen)** olmalı ve aralarından şarıl şarıl çaylar fışkırtmalısın." (İsrâ, 17/91).

وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ قَالَ مَٓا اَظُنُّ اَنْ تَبِيدَ هٰذِهِٓ اَبَدًا

"Kendine yazık ede ede **cennetine (bağına)** girdi ve: 'Buranın hiçbir zaman yok olacağını sanmam' dedi." (Kehf, 18/35).

وَلَوْلَٓا اِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَٓاءَ اللّٰهُۙ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِۚ اِنْ تَرَنِ اَنَا اَقَلَّ مِنْكَ مَالًا وَوَلَدًاۚ

"Cennetine (bağına) girdiğinde: 'Mâşallah, güç-kuvvet yalnız Allah'ındır', desen olmaz mıydı? Gerçi sen beni, mal ve çocuk bakımından senden az görüyorsun ama..." (Kehf, 18/39).

فَعَسٰى رَبّ۪ٓي اَنْ يُؤْتِيَنِ خَيْرًا مِنْ جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَٓاءِ فَتُصْبِحَ صَع۪يدًا زَلَقًاۙ

"Rabbim bana senin **cennetinden (bağından)** daha iyisini verebilir. Seninkinin üzerine de gökten yıldırımlar gönderir de bunun sonucunda kupkuru bir toprak kesilir." (Kehf, 18/40).

اَوْ يُلْقٰٓى اِلَيْهِ كَنْزٌ اَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَاۜ وَقَالَ الظَّالِمُونَ اِنْ تَتَّبِعُونَ اِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا

"Veya ona bir hazine bırakılıverse yahut güzel bir **cenneti** olsa da ondan yese ya! O zâlimler: 'Sırf büyülenmiş bir adamın peşinden gidiyorsunuz' dediler." (Furkân, 25/8).

اِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَٓا اَصْحَابَ الْجَنَّةِۚ اِذْ اَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِح۪ينَۙ

"Haberiniz olsun ki Biz onlara bela vermişizdir. Tıpkı o **cennet** sahiplerini belaya uğrattığımız gibi. O sırada ki, sabah olunca mutlaka onu devşireceklerine yemin etmişlerdi." (Kalem, 68/17).

Dünya Bağ ve Bahçelerine Tesniye: جَنَّتَيْنِ/جَنَّتَانِ =*Cennetân/cenneteyn* Lafzı ile İşâret Eden Âyetler

وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا رَجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِاَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ اَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زَرْعًاۜ

"Onlara şu iki adamı örnek ver: O ikisinden birine üzümlerden **iki cennet (bağ)** verip o **iki cennetin** çevrelerini hurmalıklarla donattık ve ikisinin arasını da ekinlik yaptık." (Kehf, 18/32).

كِلْتَا الْجَنَّتَيْنِ اٰتَتْ اُكُلَهَا وَلَمْ تَظْلِمْ مِنْهُ شَيْـًٔاۙ وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا نَهَرًاۙ

"O **iki cennet** ürünlerini verdi, sahibinden hiçbir şeyi esirgemedi. Hem de o iki **cennetin** aralarından bir ırmak fışkırtmıştık." (Kehf, 18/33).

لَقَدْ كَانَ لِسَبَاٍ فٖى مَسْكَنِهِمْ اٰيَةٌۚ جَنَّتَانِ عَنْ يَمٖينٍ وَشِمَالٍۜ كُلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُۜ بَلْدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبٌّ غَفُورٌ

"Andolsun Sebe' için oturdukları yerde bir ibret vardı: Sağdan ve **soldan iki cennet.** 'Rabbinizin rızkından yiyin ve O'na şükredin. Pek hoş bir belde ve çok bağışlayan bir Rab!' (denildi)." (Sebe', 34/15).

فَاَعْرَضُوا فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتَىْ اُكُلٍ خَمْطٍ وَاَثْلٍ وَشَیْءٍ مِنْ سِدْرٍ قَلٖيلٍ

"Ne var ki yüz çevirdiler. Bunun için üzerlerine Arîm selini gönderdik, onların **iki cenetini** buruk yemişler, acı ılgın ve pek az bir şey veren sidr ağacına sahip iki bahçeye çevirdik." (Sebe', 34/16).

' جنَّاتٍ =*cennât'* Çoğul Lafzı ile Dünyadaki Bağların, Bahçelerin Vurgulandığı Âyetler

وَهُوَ الَّذٖى اَنْزَلَ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءًۚ فَاَخْرَجْنَا بِهٖ نَبَاتَ كُلِّ شَیْءٍ فَاَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًاۚ وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ مِنْ اَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍۜ اُنْظُرُٓوا اِلٰى ثَمَرِهٖٓ اِذَٓا اَثْمَرَ وَيَنْعِهٖۜ اِنَّ فٖى ذٰلِكُمْ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

"O, gökten su indirendir. Onunla her şeyin bitkisini çıkardık. Ondan (o bitkiden de) yeşilliği çıkardık. O yeşillikten de birbiri üzerine binmiş daneleri çıkarırız. Hurma ağacından, onun tomurcuğundan sarkan salkımlar vardır. Üzüm bağları, benzeşen ve benzeşmeyen üzüm, zeytin ve nar **bağları** çıkarıyoruz. (Herhangi biri) meyve ver-

diğinde (önce ham) meyvesine ve (ardından) olgunlarına bakın. Gerçekten bu dikkatiniz çekilenlerde imana girmiş bir toplum için elbette ibretler vardır." (En'âm, 6/99).

وَهُوَ الَّذٖٓي اَنْشَاَ جَنَّاتٍ مَعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ
وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا اُكُلُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ
مُتَشَابِهٍۜ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهٖٓ اِذَٓا اَثْمَرَ وَاٰتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهٖۘ
وَلَا تُسْرِفُواۜ اِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفٖينَۙ

"O, asmalı ve asmasız üzüm **cennetlerini (bağlarını)** tatları farklı hurmaları, ekinleri, zeytinleri, benzeşen ve benzeşmeyen narları yaratan Zât'tır. (Her biri) meyve verdiğinde meyvesinden yiyin, devşirilmesi gününde hakkını verin. Savurganlık yapmayın. Gerçekten O, israf edenleri sevmez." (En'âm, 6/141).

وَفِي الْاَرْضِ قِطَعٌ مُتَجَاوِرَاتٌ وَجَنَّاتٌ مِنْ اَعْنَابٍ وَزَرْعٌ وَنَخٖيلٌ
صِنْوَانٌ وَغَيْرُ صِنْوَانٍ يُسْقٰى بِمَٓاءٍ وَاحِدٍ وَنُفَضِّلُ بَعْضَهَا عَلٰى بَعْضٍ
فِي الْاُكُلِۜ اِنَّ فٖي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

"Yeryüzünde birbirine bitişik komşu kıtalar, üzüm **cennetleri (bağları)**, ekinler, çatallı ve çatalsız hurmalıklar vardır, ki tek su ile sulanırlar. Meyvelerin kimini kimine üstün kılarız. Kuşkusuz bunda akıllarını işleten bir toplum için elbette âyetler vardır." (Ra'd, 13/4).

فَاَنْشَاْنَا لَكُمْ بِهٖ جَنَّاتٍ مِنْ نَخٖيلٍ وَاَعْنَابٍۢ لَكُمْ فٖيهَا فَوَاكِهُ كَثٖيرَةٌ
وَمِنْهَا تَاْكُلُونَۙ

"Öyle iken onunla size hurma ve üzüm **bağları** yaptık. Onlarda sizin için birçok meyveler var, onlardan yersiniz." (Mü'minûn, 23/19).

تَبَارَكَ الَّذٖٓي اِنْ شَٓاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذٰلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرٖي
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُۙ وَيَجْعَلْ لَكَ قُصُورًا

"O öyle yücedir ki dilerse sana ondan daha iyisini, altından ırmaklar akan **cennetler** (bahçeler) verir, sana köşkler de yapar." (Furkân, 25/10).

فَاَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍۙ

"Bu şekilde onları **cennetlerden** ve pınarlardan çıkardık;" (Şuarâ, 26/57).

وَجَنَّاتٍ وَعُيُونٍۚ

"**Cennetler** ve pınarlarla (size yardım etti)." (Şuarâ, 26/134).

فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍۙ

"**Cennetlerde** ve pınarlarda (güven içinde bırakılacağınızı mı sanıyorsunuz?)" (Şuarâ, 26/147).

وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَاَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِۙ

"Orada hurma ve üzüm **cennetleri** (bağ ve bahçeleri) yaptık, orada kaynaklar fışkırttık." (Yâsîn, 36/34).

كَمْ تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍۙ

"Geride **cennetlerden** kaynaklardan nicelerini bıraktılar." (Duhân, 44/25).

وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَاَنْبَتْنَا بِه۪ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَص۪يدِۙ

"Bir de gökten mübarek bir su indirip de onunla **cennetler** ve biçilecek taneler bitirmekteyiz." (Kâf, 50/9).

وَيُمْدِدْكُمْ بِاَمْوَالٍ وَبَن۪ينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ اَنْهَارًاۜ

"Size mallar ve oğullarla yardım etsin, sizin için **cennetler (bağlar)** yapsın, sizin için ırmaklar yapsın." (Nûh, 71/12).

وَجَنَّاتٍ اَلْفَافًاۜ

"Ve (o su ile) kaynaşmış **cennetler** (meydana getirelim)." (Nebe', 78/16)

جهنّم =*Cehennem*

Önbilgiler ve Tesbitler

Cehennem'in İsimleri ve Azap Türleri

الْجحيم =*el-Cahîm*

• Ateşli Alev Arkadaşları • Cehennemlik Oldukları Kesinleşenlere Mağfiret Dilemek Doğru Olmaz • Müttakiler Cehîm Azabından Korunmuşlardır • Nemrud'un Hz. İbrahim'i Attığı Ateşe de 'Cahîm' Adı Verilmiştir

جهنّم =*Cehennem*

• Ne Kötü Yatak • Varılacak Ne Kötü Yer • İnanmayanlara Cehennem Yeter • Bile Bile İnsan Canına Kıyanın Cezası Cehennemdir • Dönüş Yerleri Cehennem • Cehennem'de Bir Araya Getirilecekler • İnsanların ve Cinlerin Çoğunluğu Cehennem İçin Yaratılmıştır • Münafık ve Kâfirlerin Yeri Cehennemdir • Cehennem Cin ve İnsanlarla Doldurulacak • Arkalarından Cehennem • Cehennem Cezasına Çarptırılanlar Suçlarına Göre Cehennemin Çeşitli Katmanlarına Dağıtılırlar • Ululuk Taslayanların Barınağı • Peygambere Uyarı • Kâfir Suçluların Yeri • Cehennemde Tam Ölüm de Yoktur Tam Hayat da! • Samimi Müminler Cehennemden Allah'a Sığınırlar • Cehennem Bekçilerine Yalvarırlar • İnananlara Eziyet Edenlerin Cezaları Cehennemdir

الْحُطَمَة =*el-Hutama,* سَعير =*Seîr,* سَقَر =*Sakar,* السَّمُوم =*es-Semûm*

• Haksızca Yetim Malı Yiyenler 'Seîr' Cezasına Çarptırılacaklar • İnkarcıların Cezası Seîr'dir

الْعَذَاب =*el-azâb*

• Âhirete Bedel Dünyayı Satın Alanların Azapları Hafifletilmez • Ömrü Ne Kadar Uzun Olursa Olsun Azaptan Kurtulamaz • Kâfirlerin Azapları Hafifletilmez • Ateşe Karşı Ne de Sabırlı İmişler • Aradaki Bağlar Kopmuştur • Tadın Azabı • Deriler Değiştirilecek • Sonsuz Azap • Azabın Dokunacağı Kimseler • Cehennemde-

kilerin Bedduaları • Azabı Gördüklerinde Pişmanlıklarını Belirtirler • Azapları Katmerleştirilecekler ve Peygamberin Hanımlarına Bir Uyarı • Azaba Müstahak Görülenler • Aleyhlerinde Azap Hükmü Verilmiş Olanlar • Azapta Ortaktırlar • Geri Dönme Temennileri.

عذابٌ عظيمٌ **=*azâbun azîm***

Büyük Azapla Tehdit Edilen Kâfirler

• Camilere Gidilmesini Engelleyenler • Din Konusunda Görüş Ayrılığına Düşenler • Küfürde Yarışanlar • Katiller • Allah ve Peygamberi'ne Savaş Açanlar • Münafıklar • Allah Yolundan Sapanlar • Sinelerini Küfre Açanlar • İftiracılar • İftiracı Yalancılar.

عَذَابٌ أَلِيمٌ **=*azâbun elîm***

Elem Veren Azapla Tehdit Edilenler

• Münâfıklar • Kâfirler • Kitaplarındaki Gerçekleri Gizleyen Yahudiler • Sınır Tanımayan Mütecâviz Müminler • Yapmadıkları ile Övünenler • Öleceklerini Sezdikleri Anda Tevbe Edenler • Faizci Yahudiler • Allah Üçün Üçüncüsüdür Diyenler • Allah Yolunda Harcamaktan Kaçınanlar • Resulullah'ı İncitenler • İnananları Alaya Alanlar • Azabı Görmeden İnanmayacak Olanlar • Zalimler • Şeytanın Dostları • Allah'ın Âyetlerine İnanmayanlar • Allah Yolundan Engelleyenler • Müminler Arasında Edepsizliği Yayma Arzusu Taşıyanlar • Ululuk Taslayanlar • Bizi Âciz Düşürmeye Çalışanlar • En Pisinden Bir Azap.

عَذَابٌ مُهِينٌ **=*azâbün mühîn***

Alçaltıcı Azabın Muhatapları

• Kıskanç Kâfirler • Allah'ın Belirlediği Sınırları Aşanlar • Cimri ve Cimriliği Tavsiye Eden Kâfirler • Allah'a İftira Atan Zalimler • Dini Dillerine Dolayıp Alay Edenler • Allah ve Peygamberi'ni İncitenler.

عَذَابٌ مُقِيمٌ **=*azâbün mukîm***

Kalıcı Azaba Çarptırılacak Gruplar

Kafirler, Münafıklar, Zalimler

Öteki âlemle İlgili Ceza Türlerinin ve Niteliklerinin Vurgulanması Bağlamında عَذَابٌ =*azâb* Lafzının Tamlanan veya Nitelenen Konumunda Geçtiği Âyetler

عذاب الآخرة =*azâb-i âhire* (**Âhiret Azabı**) • العذاب الأكبر =*azâb-i ekber* (**En Büyük Azap**) • عذاب الحريق =*azâb-i-harîk* (**Yakıcı Azab**) • عذاب الخلد =*azâb-i huld* (**Sonsuz Azab**) • سوء العذاب =*sû-i azâb* (**Azabın Kötüsü**) • عذاب شديد =*azâb-i şedîd* (**Yaman Bir Azap**) • عَذَابٌ صَعَد =*azâb-i Saad* (**Gittikçe Yükselen Bir Azap**) • عذاب غليظ =*azâb-i Ğalîz* (**Ağır Bir Azap**) • عذاب قريب =*azâb-i kârib* (**Pek Yakın Bir Azap**) • عذاب كبير =*azâb-i kebîr* (**Büyük Bir Azap**) • عذاب النار =*azâb-i nâr* (**Ateş Azabı**) • عذاب نكر =*azâb-i nükr*

غيا ***=Ğayyâ*** • لظى ***=lezâ*** • النار ***=en-nâr***

• Cehennem Ateşinin Yakıtları • Bize Sayılı Günler Dışında Cehennem Ateşi İlişmez Diyen İftiracılar • Ateşten Çıkamayacaklar • Yedikleri Aslında Ateştir • Ateşe Çağıranlar • Değil Zulüm Yapmak Zalimlere İlgi Duymak Bile Cehenneme Sürükler.

أصحاب النار ***=ashâbu'n-nâr*** (Ateş Dostları) Olarak Nitelenenlerin Özellikleri

نار جهنم ***=Nâru cehennem*** (**Cehennem Ateşi**) • هاوية ***=Hâviye*** • يحموم ***=Yahmûm*** • دار البوار ***=Dâru'l-bevâr*** (**Helâk Yurdu**) • دار الخلد ***=Dâru'l-huld*** (**Sonsuzluk Yurdu**)

Cehennemliklerin Bazı Yiyecek ve İçecekleri

الحميم ***=el-Hamîm***

• Kaynar Sudan Bir İçki • Başlarının Üstünden Kaynar Su Dökülür • Kaynar Sudan Bir Karışım • Tepesine Dökün • Barsakları Parça Parça Edecek,

• شجرة الزقوم ***=şecere-i zekkûm*** (**Zakkûm Ağacı**) • ضريع ***=darî'*** غساق ***=Ğassâk*** • غسلين ***=ğıslîn*** • ماء صديد ***=mâi sadîd*** • ماء كالمهل ***=mâi ke'l-mühl.***

جهنم =Cehennem[1]

Önbilgiler ve Tesbitler

Selâmet yurdu cennet Allah'tan hakkı ile korkanların yurdu olduğu gibi helâk yurdu cehennem de kâfirlerin ebedî, günahkâr müminlerin de geçici yurdudur. Cennet, iman ve takva ile istenirken cehennem'den uzaklaşmak da şirkten ırak durmak, günahlara yaklaşmamakla sağlanır. Cehennemden söz etmek sıkıcı olsa da konumuz gereği Kur'an'da verilen bütün detayları arabaşlıkları ile aktarmak durumundayız. Tek dileğimiz Rabbimizin bizi oraya düşmekten korumasıdır. Âmîn!..

Kıyamet kopup yer başka bir yere, gökler başka göklere dönüştürülerek insanlar bir olan Allah'ın huzurunda toplandıkları sırada birden korkunç bir manzara ile karşılaşırlar. Bu manzara cehennem'dir. Cehennem yularlarından tutularak belirlenmiş yerine getirilir. Efendimiz *-sallallahu aleyhi ve selem-* cehennem'in yetmiş bin yuları olduğunu ve her yularından yetmiş bin meleğin tutup mahşer yerine çekeceklerini haber vermiştir.

Değişik isimlerle anılan cehennem katmanlarından bazılarının nasıl bir yer olduğu Kur'ân'da tanımlanırken, bazılarının isimlerinin anılması ile yetinilir. Bütün isimleri ve azap[2] türleri ile cehennemin yer aldığı âyetlerde hedef kitleler eylemleri çerçevesinde kötü vasıflarına vurgu yapılan inkârcılar ile münafıklardır. Bu meyanda küfürlerini zulümle pekiştirmişlere farklı bir ceza verileceği (bkz. Nisâ, 168, 169), halkın malını haksızca yiyenlerin cehennem cezasına çarptırılacakları, cezaları biçilenlerin suçlarına göre cehennemin çeşitli kat-

---

1 Gelene yüz vermeyip ekşi bir suratla karşılamak, birisine ağır sözler söylemek, emeline kavuşamamak, susuz bulut, büyük kazan anlamlarına gelen 'cehm' ve derin/dipsiz kuyu manasına gelen 'cihinnâm' lafızları ile ilgili bir isimdir (bkz. el-Mu'cem el-Vesît, I, 144, 145). Bunun aslının Farsça olduğunu söyleyenler olduğu gibi Grekçe'de *geenna*, Latince'de *'gehenne'* olarak kullanılan İbranice *'ge-hinnam'* lafzından Arapçalaştırılmış bir isim olduğu da belirtilmiştir (bkz. H. K. Kadri, B. T. L. II, 365).

2 'Azâb' sözcüğü dünyadaki cezalar, işkenceler, felaketler için de kullanılmıştır. Biz burada âhiret ile alakalı âyetlere yer verdik. Yine burada doğrudan Allah'ın azap etmesini, azaba çaptırmasını yansıtan âyetler de daha önce 'Allah'ın fi'li sıfatları' bölümünde geçtiklerinden ilgili âyetlere dipnotta atıf yapılmakla yetinilmiştir. Yine burada olabildiğince azabın çeşitliliğini ve dehşetini yansıtan nitelemeler çerçevesinde her biri spot başlıklar altında detaylandırılmıştır.

manlarına dağıtılacakları, sözgelimi yetimlerin mallarını gasbedenlerin **Seîr** bölümüne atılacakları, onu-bunu çekiştiren, malının-mülkünün kendisini dünyada ebedileştireceğini sanan inkârcıların **Hutame** denilen cehennem katmanına gönderilecekleri, insanların ve cinlerin çoğunluğunun cehennem için öngörüldükleri açıkça belirtilir.

Yine bu âyetlerde Hz. Peygamber'in bile cehennem ile tehdit edildiği, Peygamber'in akrabaları bile olsa cehennemlik oldukları kesinleşenlerin affedilmelerini isteyemeyeceği, böyle bir hakkı olmadığı, cehennemlik olduklarına karar verilenlerden ötürü Peygamber'in sorumlu tutulamayacağı, herkesin cehenneme varacağı, ardından çıkarılmaya ehil olanların çıkarılacakları beyanları yer alır.

Diğer taraftan bu azaplardan ***'Allah'ın buyruklarını yerine getirip yasaklarından kaçınanlar'*** diye tanımlanan müttakilerin korunacağı da çok net ifâdelerle vurgulanırken; Allah yolundan sapan, sınır tanımayan, mütecaviz müminler de elim azap ile tehdit edilirler. Cimrilerin, malını Allah için harcamayanların, Allah'ın yasalarını çiğneyenlerin konu edinildiği âyetler genellikle cehennem tehdidi ile biter ve sanki bu gibi fiilleri inananların yapamayacakları, bu işlerin imanla bağdaşmayacağı mesajları verilir. Özetle münafıklara, zalimlere ve kâfirlere cehenneme gidecekleri açıkça bildirilirken inananlara bu yolda uyarılar yapılır, onlar gibi olmayın ki cehenneme atılmayasınız denir.

Cehennem'in İsimleri ve Azap Türleri

Cehennem Kur'ân'da değişik isimlerle zikredilmiştir. Kökleri açısından bu isimlerin her biri onun dehşetinin bir yönünü yansıtır. Bu isimler şunlardır:

الْجَحِيمِ ***=el-Cahîm***[3]

Ateşli Alev Arkadaşları

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُسْأَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ

"Biz seni hak ile bir müjdeci, bir uyarıcı olarak gönderdik ve sen **Cehîm'in arkadaşlarından** dolayı sorumlu tutulmayacaksın." (Bakara, 2/119).

---

3 El-Cehîm, lugatta tutuşturmak, gözleri alabildiğine açıp kırpmamak, gözlerin kıpkırmızı kesilmesi, şiddetli alev anlamlarını içeren 'cehm' kökünden türetilmiş bir isim.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَآ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَحِيمِ

"Küfredip âyetlerimizi yalanlayanlar; işte onlar **Cehîm'in** dostlarıdırlar." (Mâide, 5/10).

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَآ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَحِيمِ ۟

"Küfre sapıp ayetlerimizi yalanlamağa kalkışanlar; işte onlardır **Cehîmin** arkadaşları." (Mâide, 5/86).

Cehennemlik Oldukları Kesinleşenlere Mağfiret Dilemek Doğru Olmaz

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ اٰمَنُوٓا اَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوٓا اُو۫لِي قُرْبٰى مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ اَنَّهُمْ اَصْحَابُ الْجَحِيمِ

"Akraba bile olsalar, **Cehîm'in** halkı oldukları belli olduktan sonra ne Peygamber ne de iman etmiş olanlar için müşrikler lehinde mağfiret istemeleri doğru olmaz." (Tevbe, 9/113).

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِيٓ اٰيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَحِيمِ

"Âyetlerimiz hakkında fesatçılık yapmak için koşuşanlar işte onlar **Cehîm'in** dostlarıdır." (Hacc, 22/51).

وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ ۙ

"Azgınlar için de **Cehîm** kendini göstermiştir." (Şuarâ, 26/91).

مِنْ دُونِ اللّٰهِ فَاهْدُوهُمْ اِلٰى صِرَاطِ الْجَحِيمِ ۙ

"Allah'tan başka tapmakta olduklarını bir araya toplayın. Haydi götürün onları **Cehîm** yoluna." (Sâffât, 37/23).

فَاطَّلَعَ فَرَاٰهُ فِي سَوَٓاءِ الْجَحِيمِ

"Hemen kendisi baktı ve onu **Cehîm'in** ortasında gördü." (Sâffat, 37/55).

إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ

"Hakikaten o, **Cehîm'in** dibinde çıkar." (Sâffât, 37/64).

ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى الْجَحِيمِ

"Sonra onların dönüşleri elbette **Cehîm'e (**ateşli aleve)dir." (Sâffât, 37/68).

إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ

"Siz sadece **Cehîm'e** girecek o kimseyi saptırırsınız." (Sâffât, 37/163).

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ
وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا
فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ

"Arş'ı taşımakta olanlar ve çevresindeki kimseler Rablerini överek anarlar ve O'na iman ederler, inanmış kimseler için istiğfarda bulunurlar. 'Rabbimiz! Sen rahmeten ve ilmen her şeyi kuşattın. Öyle ise tevbe etmişleri, Senin yoluna uymuş kimseleri bağışla, onları **Cehîm'in** azabından koru' derler." (Mü'min, 40/7).

خُذُوهُ فَاعْتِلُوهُ إِلَى سَوَاءِ الْجَحِيمِ

"Onu tutun ve kendisini **Cehîm'in** ortasına sürükleyin." (Duhân, 44/47).

Müttakiler Cehîm Azabından Korunmuşlardır

لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَى وَوَقَيهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ

"Oralarda ilk ölüm dışında başka ölüm tatmazlar. Onları (müttakileri) **Cehîm'in** azabından korumuştur." (Duhân, 44/56).

فَاكِهِينَ بِمَا آتَيهُمْ رَبُّهُمْ وَوَقَيهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ

"Rablerinin kendilerine verdiği şeylerin keyfini sürmektedirler. Rableri onları (müttakileri) **Cehîm'in** azabından korumuştur." (Tûr, 52/18).

وَتَصْلِيَةُ جَحِيمٍ

"ve **Cehîm'e** (ateşli aleve) yaslanma vardır." (Vâkıa, 56/94).

وَالَّذِينَ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖٓ اُولٰٓئِكَ هُمُ الصِّدّٖيقُونَ وَالشُّهَدَٓاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ اَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَٓا اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَحِيمِ

"Allah'a ve Peygamberi'ne iman edenler, işte onlar sıddıklar ve şehitlerdir. Rableri katında onlara, ödülleri ve nurları vardır. Âyetlerimize yalan diyenlere gelince işte onlar **Cehîm'in** (ateşli alevin) halklarıdır." (Hadîd, 57/19).

ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ

"Sonra onu **Cehîm'e** kavuşturun." (Hâkka, 69/31).

وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِمَنْ يَرٰى

"Gören kimseler için **Cehîm** (ateşli alev) hortlatıldığı zaman;" (Nâziât, 79/36).

فَاِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوٰى

"Kuşkusuz **Cehîm** onun varacağı yerdir." (Nâziât, 79/39).

وَاِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ

"**Cehîm** kızıştırıldığında," (Tekvîr, 81/12).

وَاِنَّ الْفُجَّارَ لَفٖي جَحِيمٍ

"Şüphesiz ki fâcirler (saldırgan edepsizler) de **Cehîm'dedirler.**" (İnfitâr, 82/14).

لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ

"Yemin olsun ki, **Cehîm'i** (ateşli alevi) göreceksiniz." (Tekâsür, 102/6).

Nemrud'un Hz. İbrahim'i Attığı Ateşe de 'Cehîm' Adı Verilmiştir

قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُنْيَانًا فَأَلْقُوهُ فِى الْجَحِيمِ

"Dediler: Haydi onun için bir bina yapın ve onu **cehîm'e** atın." (Sâffât, 37/97).

جَهَنَّم = *Cehennem*[4]

Ne Kötü Yatak

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ اِلَى جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

"Küfredenlere söyle: 'Yakında yenilecek ve toplanıp **cehenneme** sürüleceksiniz. **O döşek ne kötü!"** (Âl-i Imrân, 3/12).

مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَيهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

"Pek az bir yararlanma. Sonra dönecekleri yer **cehennem**'dir. Ne kötü yatak!" (Âl-i Imrân, 3/197).

لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمُ الْحُسْنَى وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ اَنَّ لَهُمْ
مَا فِى الْاَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ اُولَئِكَ لَهُمْ سُوءُ
الْحِسَابِ وَمَأْوَيهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

"Rablerine evet diyenler için en güzeli vardır. O'na evet demeyenlere gelince: Gerçekten yer yüzündekilerinin hepsi ve onunla birlikte bir misli de kendilerinin olsa (azaptan kurtulmak için) onu elbette fidye verirlerdi. İşte onlaradır hesabın kötüsü! Dönüş yerleri **cehennemdir. Ne kötü yatak!"** (Ra'd, 13/18).

[4] Sözlük anlamı için bkz: Önbilgiler, Cehennem.

جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ الْمِهَادُ

"Cehennem! Girecekler oraya. **Ne kötü yatak."** (Sâd, 38/56).

Varılacak Ne Kötü Yer

اَفَمَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللّٰهِ كَمَنْ بَٓاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللّٰهِ وَمَاْوٰيهُ جَهَنَّمُ
وَبِئْسَ الْمَص۪يرُ

"Ya, Allah'ın hoşnutluğuna uyan kimse Allah'tan bir hışma uğrayan ve varacağı yer **cehennem** olan kimse gibi midir? **Ne kötü varış yeri!"** (Âl-i Imrân, 3/162).

اِنَّ الَّذ۪ينَ تَوَفّٰيهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ ظَالِم۪ٓي اَنْفُسِهِمْ قَالُوا ف۪يمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا
مُسْتَضْعَف۪ينَ فِي الْاَرْضِ قَالُٓوا اَلَمْ تَكُنْ اَرْضُ اللّٰهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا ف۪يهَا
فَاُو۬لٰٓئِكَ مَاْوٰيهُمْ جَهَنَّمُ وَسَٓاءَتْ مَص۪يرًا

"Kuşkusuz melekler, kendilerine zulmedenlerin canlarını alırlarken: 'Ne işte idiniz?' derler. 'Yeryüzünde ezilip horlanmışlardık' diye cevap verirler. (Melekler:) 'Allah'ın yeri geniş değil miydi ki oradan göç edeydiniz?' derler. İşte onlar! Dönecekleri yer **cehennemdir. Varılacak ne kötü yer."** (Nisâ, 4/97).

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدٰى وَيَتَّبِعْ
غَيْرَ سَب۪يلِ الْمُؤْمِن۪ينَ نُوَلِّه۪ مَا تَوَلّٰى وَنُصْلِه۪ جَهَنَّمَ وَسَٓاءَتْ مَص۪يرًا

"Kim kendisine doğru yol apaçık belli olduktan sonra Peygamber'e karşı çıkar, müminlerin yolu dışında bir yol izlerse onu, yöneldiği şeye yöneltiriz ve kendisini **cehenneme** yaslarız. Cehennem **ne kötü bir varış yeridir!"** (Nisâ, 4/115).

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذ۪ينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوٰى ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَاجَوْنَ
بِالْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَاِذَا جَٓاؤُ۫كَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ

اللّٰهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللّٰهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ الْمَصِيرُ

"Bakmaz mısın şunlara: Gizli konuşmaktan yasaklandılar da sonra dönüp yasaklandıkları şeyi yapıyorlar, günah, düşmanlık ve Peygamber'e ısyan hususunda fısıldaşıyorlar. Yanına geldiklerinde de seni, Allah'ın selamlamadığı bir şekilde selamlıyorlar. Kendi içlerinde de: 'Allah bizi, söylediklerimiz yüzünden azaba çarptırsa ya?!' diyorlar. **Cehennem onlara yeter. Varılacak ne kötü yer!"** (Mücâdele, 58/8).

وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

"Kendi Rabbine küfredenler için de **cehennem azabı vardır. Varılacak ne kötü yer!"** (Mülk, 67/6).

İnanmayanlara Cehennem Yeter

فَمِنْهُمْ مَنْ اٰمَنَ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَّ عَنْهُ وَكَفٰى بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا

"Onun için onlardan kimi ona inandı, onlardan kimi de **ondan yüz çevirdi.** Böylesine de çılgın alevli **cehennem yeter."** (Nisâ, 4/55).

Bile Bile İnsan Canına Kıyanın Cezası Cehennemdir

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَٓاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَاَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا

"Kim bir mümini **kasden öldürürse** artık onun cezası içinde sürekli kalmak üzere **cehennemdir.** Allah ona gazap etmiştir, kendisine lanet etmiştir ve onun için pek büyük bir azap hazırlamıştır." (Nisâ, 4/93).

Dönüş Yerleri Cehennem

اُولٰٓئِكَ مَأْوٰيهُمْ جَهَنَّمُ وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا

"İşte onlar (Allah'tan başkasına tapınıp şeytanın ardına düşenler)! **Dönüş yerleri cehennemdir** ve orada kaçacak bir yer bulamazlar." (Nisâ, 4/121).

Cehennem'de Bir Araya Getirilecekler

وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِى الْكِتَابِ اَنْ اِذَا سَمِعْتُمْ اٰيَاتِ اللّٰهِ يُكْفَرُ بِهَا
وَيُسْتَهْزَاُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتّٰى يَخُوضُوا فِى حَدِيثٍ غَيْرِهِ
اِنَّكُمْ اِذًا مِثْلُهُمْ اِنَّ اللّٰهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِى جَهَنَّمَ جَمِيعًا

"Gerçekten (Allah) size (bu) kitapta: 'Allah'ın âyetlerine küfredildiğini, onların alaya alındığını duyduğunuzda onun dışında bir söze dalmalarına değin kendileriyle oturmayın. Çünkü o taktirde siz de onlar gibi sayılırsınız' diye indirmişti. Allah, **o münafıkları ve o kâfirleri cehennemde topluca bir araya getirecektir."** (Nisâ, 4/140).

اِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرًا

"(Küfre sapmış ve zulüm yapmış olanları) yalnız **cehennemin yoluna** (iletecek!) Orada hep sürekli kalacaklar. Bu da Allah'a pek kolaydır." (Nisâ, 4/169).

قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا مَذْؤُمًا مَدْحُورًا لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَاَمْلَئَنَّ جَهَنَّمَ
مِنْكُمْ اَجْمَعِينَ

"(Allah) buyurdu: Yerilmiş ve kovulmuş olarak çık oradan. Onlardan sana kim uyarsa elbette **cehennemi** bütün sizlerle dolduracağım." (A'râf, 7/18).

لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ وَكَذٰلِكَ نَجْزِى الظَّالِمِينَ

"Onlara **cehennemden** bir döşek, üstlerinde de örtüler vardır. İşte Biz, o zâlimleri böyle cezalandırırız." (A'râf, 7/41).

İnsanların ve Cinlerin Çoğu Cehennem İçin Yaratılmıştır

وَلَقَدْ ذَرَاْنَا لِجَهَنَّمَ كَث۪يرًا مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِۘ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَاۘ وَلَهُمْ
اَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَاۘ وَلَهُمْ اٰذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَاۜ اُو۬لٰٓئِكَ كَالْاَنْعَامِ بَلْ
هُمْ اَضَلُّۜ اُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ

"Gerçekten biz, cehennem için **cinden ve insandan pek çoğunu yarattık!** Kalpleri var onlarla anlamazlar, gözleri var onlarla görmezler, kulakları var onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidir! Yok yok! Onlar daha şaşkındır! İşte onlardır o gafiller!" (A'râf, 7/179).

وَمَنْ يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُٓ اِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ اَوْ مُتَحَيِّزًا اِلٰى
فِئَةٍ فَقَدْ بَٓاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللّٰهِ وَمَأْوٰيهُ جَهَنَّمُۜ وَبِئْسَ الْمَص۪يرُ

"Böyle bir günde -savaşmak için yer tutmak veya bir başka topluluğa katılmak dışında- kim **onlara arkasını dönerse** gerçekten Allah'tan bir gazaba uğramıştır, varacağı yer **cehennemdir. Ne kötü dönüş yeri!"** (Enfâl, 8/16).

اِنَّ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَب۪يلِ اللّٰهِۜ
فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَۜ وَالَّذ۪ينَ
كَفَرُٓوا اِلٰى جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَۙ

"Kuşkusuz küfre sapmış olanlar, Allah yolundan menetmeleri için mallarını bol bol harcarlar. Yine onları bol bol sarfedecekler. Sonra o harcadıkları kendilerine yürek acısı olacak, ardından yenilecekler. Küfredenler **cehenneme** sürülecekler." (Enfâl, 8/36).

لِيَم۪يزَ اللّٰهُ الْخَب۪يثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَب۪يثَ بَعْضَهُ عَلٰى بَعْضٍ
فَيَرْكُمَهُ جَم۪يعًا فَيَجْعَلَهُ ف۪ي جَهَنَّمَۜ اُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

"Ki Allah, murdarı temizden ayıklasın ve bütün murdarları birbiri üzerine koyup yığsın ve topunu **cehennemin içine atsın** diye yapıyor! İşte onlar! Onlardır hüsrana uğrayanlar." (Enfâl, 8/37).

يَوْمَ يُحْمٰى عَلَيْهَا فِى نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوٰى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هٰذَا مَا كَنَزْتُمْ لِاَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ

"**Cehennem ateşinde** üzerlerinin kızdırılacağı günde bunlarla alınları, yanları ve sırtları dağlanır: 'İşte bu, kendiniz için yığıp sakladıklarınız, haydi tadın yığıp saklayageldiklerinizi'." (Tevbe, 9/35).

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ ائْذَنْ لِى وَلَا تَفْتِنِّى اَلَا فِى الْفِتْنَةِ سَقَطُوا وَاِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ

"İçlerinden kimisi var ki: 'Bana izin ver, sakın beni fitneye düşürme' der. Dikkat! Fitnenin içine düşmüşler. Kuşkusuz **cehennem** kâfirleri çepeçevre kuşatmıştır." (Tevbe, 9/49).

اَلَمْ يَعْلَمُوا اَنَّهُ مَنْ يُحَادِدِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ فَاَنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا ذٰلِكَ الْخِزْىُ الْعَظِيمُ

"Bilmediler mi? Kim Allah'a ve Peygamberi'ne karşı gelirse ona, içinde ebedi kalmak üzere **cehennem ateşi** vardır. İşte bu, büyük rezilliktir." (Tevbe, 9/63).

Münafık ve Kâfirlerin Yeri Cehennemdir

وَعَدَ اللّٰهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِىَ حَسْبُهُمْ وَلَعَنَهُمُ اللّٰهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ

"Allah, erkek münafıklar ile kadın **münafıklara ve kâfirlere** içinde sürekli kalıcılar olmak üzere **cehennem ateşini** va'detti. O,

kendilerine yeter. Allah onlara lanet etti. Onlara sürekli bir azap vardır." (Tevbe, 9/68).

يَٓا اَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِق۪ينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْۜ وَمَأْوٰيهُمْ
جَهَنَّمُۜ وَبِئْسَ الْمَص۪يرُ

"Ey Peygamber! **Kâfirlere ve münafıklara** karşı cihad et, kendilerine katı davran.Varacakları yer **cehennemdir.** Ne kötü dönüş yeri!" (Tevbe, 9/73).

وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِق۪ينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِك۪ينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّٓانّ۪ينَ بِاللّٰهِ
ظَنَّ السَّوْءِۜ عَلَيْهِمْ دَٓائِرَةُ السَّوْءِۚ وَغَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَاَعَدَّ لَهُمْ
جَهَنَّمَۜ وَسَٓاءَتْ مَص۪يراً

"Ve Allah hakkında kötü zanda bulunan **münafık erkekler ile münafık kadınlara, müşrik erkekler ile müşrik kadınlara,** o kötülük girdabı başlarına dönesicelere azap etmesi için. Allah onlara gazap etmiş, onlara lanet etmiş ve **kendilerine cehennemi hazırlamıştır.** Ona gidiş ne kötüdür!" (Feth, 48/6).

يَٓا اَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِق۪ينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْۜ وَمَأْوٰيهُمْ
جَهَنَّمُۜ وَبِئْسَ الْمَص۪يرُ

"Ey Peygamber! **Kâfirlere ve münafıklara** karşı cihad eyle ve onlara karşı kaba davran, onların varacakları yer cehennemdir, **varılacak ne kötü yerdir!"** (Tahrîm, 66/9).

فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللّٰهِ وَكَرِهُٓوا اَنْ يُجَاهِدُوا
بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّۜ قُلْ نَارُ
جَهَنَّمَ اَشَدُّ حَرّاًۜ لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ

"Savaşa gitmeyip geri kalanlar Allah Resulü'nün arkasında oturmalarıyla sevindiler. Mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda cihad et-

melerini hoş görmediler ve: 'Bu sıcakta cihada çıkmayın' dediler. De ki: **'Cehennem ateşi sıcaklıkça daha yamandır!'** Bir anlayabilselerdi!" (Tevbe, 9/81).

سَيَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ لَكُمْ اِذَا انْقَلَبْتُمْ اِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُوا عَنْهُمْ فَاَعْرِضُوا
عَنْهُمْ اِنَّهُمْ رِجْسٌ وَمَاْوٰيهُمْ جَهَنَّمُ جَزَٓاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

"Yanlarına döndüğünüzde kendilerine ilişmemeniz için karşınızda Allah'a yeminler edecekler. Yüz çevirin onlardan, çünkü onlar pisliktir, kazanageldiklerine bir ceza olmak üzere dönüş yerleri **cehennemdir".** (Tevbe, 9/95).

اَفَمَنْ اَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلٰى تَقْوٰى مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ اَمْ مَنْ
اَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلٰى شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهٖ فٖى نَارِ جَهَنَّمَ وَاللّٰهُ
لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الظَّالِمٖينَ

"Peki, yapısını Allah korkusu ve hoşnutluğu üzerine kuran mı hayırlıdır yoksa yapısını yıkılmak üzere olan çatlak bir yar kenarına kurup da onunla birlikte **cehennem ateşine yuvarlanan mı?** Allah, o zalimler topluluğuna hidâyet etmez." (Tevbe, 9/109).

Cehennem Cin ve İnsanlarla Doldurulacak

اِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ وَلِذٰلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَاَمْلَئَنَّ
جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ اَجْمَعٖينَ

"Rabbinin rahmet ettiği kimseler hâriç. İşte bunun için onları yarattı ve Rabbinin: 'Elbette, **cehennemi cinlerden ve insanlardan, dolduracağım!'** sözü tam yerine geldi." (Hûd, 11/119).

وَلَوْ شِئْنَا لَاٰتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدٰيهَا وَلٰكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنّٖى لَاَمْلَئَنَّ
جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ اَجْمَعٖينَ

"Dileseydik her ferde hidâyetini elbette verirdik. Ne var ki benden: **'Elbette cehennemi, bütün, cinlerden ve insanlardan dolduracağım'** hükmü hak oldu." (Secde, 32/13).

لَاَمْلَئَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ اَجْمَع۪ينَ

"Kesinlikle **cehennemi** (ey Şeytan) senden ve içlerinden sana uyan kimselerden dolduracağım." (Sâd, 38/85).

Arkasından/Arkalarından Cehennem

مِنْ وَرَٓائِه۪ جَهَنَّمُ وَيُسْقٰى مِنْ مَٓاءٍ صَد۪يدٍۙ

"Onun arkasından kendisine **cehennemin** irinli bir suyundan içirilir." (İbrâhîm, 14/16).

مِنْ وَرَٓائِهِمْ جَهَنَّمُۚ وَلَا يُغْن۪ي عَنْهُمْ مَا كَسَبُوا شَيْـًٔا وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَوْلِيَٓاءَۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظ۪يمٌۜ

"Onların arkalarından cehennem! Ne kazandıkları ne de Allah'tan başka edinmiş oldukları dostları kendilerinden hiçbir şey gidermez. Onlara pek büyük bir azap vardır." (Câsiye, 45/10).

جَهَنَّمَۚ يَصْلَوْنَهَاۜ وَبِئْسَ الْقَرَارُ

"Cehenneme (kondurdular), oraya yaslanırlar. O ne kötü karargâh!." (İbrâhîm, 14/29).

Cehennem Cezasına Çarptırılanlar Suçlarına Göre Cehennemin Çeşitli Katmanlarına Dağıtılırlar

وَاِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ اَجْمَع۪ينَۙ

"Kuşkusuz **cehennem,** elbette onların (şeytanın peşinden giden azgınların) topunun buluşma yeridir." (Hıcr, 15/43).

لَهَا سَبْعَةُ اَبْوَابٍۜ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَقْسُومٌ

"Onun (cehennemin) yedi kapısı olup her kapı için de onlardan ayrılmış bir bölük vardır." (Hıcr, 15/44).

Ululuk Taslayanların Barınağı

فَادْخُلُٓوا اَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِد۪ينَ ف۪يهَاۜ فَلَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّر۪ينَ

"Haydi, içinde sürekli kalmak üzere girin **cehennemin kapılarından**. Ululuk taslayanların **barınağı** gerçekten ne kötü!" (Nahl, 16/29).

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَٓاءَهُۜ اَلَيْسَ فٖى جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْكَافِرٖينَ

"Allah'a karşı yalan uydurup iftira atan yahut kendisine hak gelince 'yalan' diyen kimseden daha zâlim kim olabilir? Kâfirlerin **barınağı** sadece **cehennemde değil midir?"** (Ankebût, 29/68).

فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللّٰهِ وَكَذَّبَ بِالصِّدْقِ اِذْ جَٓاءَهُۜ اَلَيْسَ فٖى جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْكَافِرٖينَ

"Allah üzerine yalan söylemiş ve kendisine gelmiş bulunan doğruyu yalanlamış kimseden daha zâlim kimdir? Kâfirler için **barınak cehennemde değil midir?"** (Zümer, 39/32).

وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ تَرَى الَّذٖينَ كَذَبُوا عَلَى اللّٰهِ وُجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌۜ اَلَيْسَ فٖى جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْمُتَكَبِّرٖينَ

"Allah üzerine yalan düzmüş olanları kıyamet günü yüzleri kapkara kesilmiş görürsün! **Kibirliler için barınak cehennemde değil midir?"** (Zümer, 39/60).

قٖيلَ ادْخُلُٓوا اَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدٖينَ فٖيهَاۚ فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرٖينَ

"Ve: 'İçinde sürekli kalmak üzere girin cehennemin kapılarından! **Kibirlilerin barınağı ne kötü!**' denilir." (Zümer, 39/72).

اُدْخُلُٓوا اَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدٖينَ فٖيهَاۚ فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرٖينَ

"İçinde sürekli kalmak üzere girin **cehennemin kapılarından!** Ululuk taslayanların **barınakları ne kötü!"** (Mü'min, 40/76).

عَسٰى رَبُّكُمْ اَنْ يَرْحَمَكُمْۚ وَاِنْ عُدْتُمْ عُدْنَاۘ وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ
لِلْكَافِر۪ينَ حَص۪يرًا

"Rabbinizin size merhamet etmesi umulur. Dönerseniz biz de döneriz. **Cehennemi** kâfirler için bir zindan[5] yaptık." (İsrâ, 17/8).

مَنْ كَانَ يُر۪يدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ ف۪يهَا مَا نَشَٓاءُ لِمَنْ نُر۪يدُ ثُمَّ جَعَلْنَا
لَهُ جَهَنَّمَۚ يَصْلٰيهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا

"Kim bu acelesi olanı (dünyayı) isterse ona orada murat ettiğimiz kimse için istediğimizi hemen veririz, ancak ardından kendisi için **cehennemi** belirleriz de kınanmış, kovulmuş olarak oraya yaslanır." (İsrâ, 17/18).

Peygambere Uyarı

ذٰلِكَ مِمَّٓا اَوْحٰٓى اِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِۜ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ فَتُلْقٰى
ف۪ي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَدْحُورًا

"İşte bu, Rabbinin sana vahyettiği o şeyden, hikmettendir. Allah ile beraber bir başka tanrı edinme! Yoksa kınanmış ve kovulmuş bir halde **cehennemin içine atılırsın!"** (İsrâ, 17/39).

قَالَ اذْهَبْ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَاِنَّ جَهَنَّمَ جَزَٓاؤُ۬كُمْ جَزَٓاءً مَوْفُورًا

"(Allah şeytana şöyle) buyurdu: Git! İçlerinden kim sana uyarsa kuşkusuz **cehennem,** mükemmel bir ceza olarak cezanızdır." (İsrâ, 17/63).

وَمَنْ يَهْدِ اللّٰهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِۚ وَمَنْ يُضْلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ اَوْلِيَٓاءَ مِنْ دُونِه۪ۜ
وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَلٰى وُجُوهِهِمْ عُمْيًا وَبُكْمًا وَصُمًّاۜ
مَأْوٰيهُمْ جَهَنَّمُۜ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَع۪يرًا

---

[5] 'Hasîr' kelimesinin karşılığıdır. Nesefî (II, 308) kuşatıcı anlamına gelen bu kelimeyi çıkılması mümkün olmayan hapishane, zindan manasında kullanır.

"Allah'ın hidâyet verdiği kimse işte o doğru yolu bulmuştur. Kimi de saptırırsa onlar için O'ndan başka asla dostlar bulamazsın. Onları kıyamet günü yüzleri üzerine kör, dilsiz ve sağırlar olarak haşrederiz. Onların **dönüş yeri cehennemdir**. Cehennem dindikçe onlara alevini artırırız." (İsrâ, 17/97).

وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا

"Ve o gün **cehennemi** kâfirlere öyle bir sunmuşuzdur ki!." (Kehf, 18/100).

اَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا اَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي اَوْلِيَاءَ اِنَّا اَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزُلًا

"Yoksa o kâfirler Beni bırakıp da kullarımı kendilerine koruyucu edineceklerini mi sandılar? Biz **cehennemi** o kâfirler için bir konak olarak hazırladık." (Kehf, 18/102).

ذٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ جَهَنَّمُ بِمَا كَفَرُوا وَاتَّخَذُوا اٰيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوًا

"İşte böyle, onların (inkârcıların) cezası **cehennemdir.** Çünkü küfretmişler, Benim âyetlerimi ve peygamberlerimi alaya almışlardır." (Kehf, 18/106).

فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا

"Evet Rabbine yemin ederim ki Biz onları (ölüm sonrası dirilişe inanmayanları) ve o şeytanları kesinkes mahşere toplayacağız, sonra mutlaka kendilerini dizleri üstü **cehennemin çevresinde** bulunduracağız." (Meryem, 19/68).

ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ اَيُّهُمْ اَشَدُّ عَلَى الرَّحْمٰنِ عِتِيًّا

"Sonra her gruptan Rahman'a karşı serkeşlikçe yamanları hangileri ise (onları) çekip alacağız." (Meryem, 19/69).

ثُمَّ لَنَحْنُ اَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ اَوْلٰى بِهَا صِلِيًّا

"Sonra elbette Biz **oraya** girip yanmaya en yaraşacakların kimler olduğunu daha iyi biliriz." (Meryem, 19/70).

وَاِنْ مِنْكُمْ اِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلٰى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا

"İçinizden **oraya (cehenneme)** varmayacak hiç kimse yoktur. Bu, Rabbinizin uhdesinde hükme bağlanmış bir zorunluluktur." (Meryem, 19/71)[6].

ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا

"Sonra takva sahiplerini kurtarırız, o zalimleri de dizleri üstü **içinde** bırakırız." (Meryem, 19/72).

Kâfir[7] Suçluların Yeri

وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ اِلٰى جَهَنَّمَ وِرْدًا

"Mücrimleri (suçluları) de susuz olarak **cehenneme** sevkedeceğiz." (Meryem, 19/86).

اِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابِ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ

"Kuşkusuz **mücrimler cehennem** azabında sürekli kalacaklardır." (Zuhruf, 43/74).

لَا يُفَتَّرُ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ

"Kendilerinden **(o azap)** gevşetilmez, **onun içinde** umutsuzdurlar." (Zuhruf, 43/75).

هٰذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ

"İşte bu, **mücrimlerin** yalan dedikleri cehennem." (Rahmân, 55/43).

يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ اٰنٍ

---

[6] Bu âyet, Kur'ân'ın manası açık ama murad buyurulanın ne olduğu çözülemeyen en problemli âyetlerinden biridir. S.G.

[7] Âyetlerin önleri ve sonları dikkate alınarak bu kayıt konulmuştur. S.G.

"Bununla[8] bir kızgın su arasında dolaşacaklar." (Rahmân, 55/44).

Cehennemde Tam Ölüm de Yoktur Tam Hayat da!

إِنَّهُ مَنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيٰى

"Her kim Rabbine suçlu olarak varırsa şüphesiz ona **cehennem var**, onda **ne ölür ne dirilir."** (Tâhâ, 20/74).

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضٰى عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا
يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذٰلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَفُورٍ

"Küfre sapmış olanlar, onlara **cehennem ateşi vardır.** Aleyhlerinde hüküm verilmez ki **ölsünler.** Kendilerinden ateşin azabı da hafifletilmez. Her azılı kâfiri işte böyle cezalandırırız." (Fâtır, 35/36).

وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلٰهٌ مِنْ دُونِهِ فَذٰلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذٰلِكَ
نَجْزِي الظَّالِمِينَ

"İçlerinden her kim: 'Ben, O'ndan başka bir tanrıyım' derse Biz ona **cehennemi** ceza olarak veririz. Zâlimleri de Biz böyle cezalandırırız." (Enbiyâ, 21/29).

إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ
أَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ

"Haberiniz olsun ki siz (ey zalim kâfirler) ve Allah'tan başka taptıklarınız hep **cehennem yakıtısınız,** siz oraya gireceksiniz." (Enbiyâ, 21/98).

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ

"Her kimin de tartıları yeğnik gelirse işte onlar kendilerine yazık edenler, **cehennemde** sürekli kalanlardır." (Mü'minûn, 23/103).

---

[8] Yalan dedikleri cehennem ile.

تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ

"Onlar **ateşin içinde** dudakları kasılıp dişleri açık bir halde iken yüzlerini ateş yalayıp durur." (Mü'minûn, 23/104).

اَلَمْ تَكُنْ اٰيَاتٖى تُتْلٰى عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ

"Âyetlerim size okunuyordu da siz onlara yalan diyordunuz değil mi?" (Mü'minûn, 23/105).

قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَٓالّٖينَ

"Derler: Rabbimiz bize azgınlığımız üstün geldi ve biz sapkın bir toplum idik." (Mü'minûn, 23/106).

رَبَّنَٓا اَخْرِجْنَا مِنْهَا فَاِنْ عُدْنَا فَاِنَّا ظَالِمُونَ

"Rabbimiz! Bizi **bundan çıkar**. Döner bir daha yaparsak kesin bizler zâlimleriz." (Mü'minûn, 23/107).

قَالَ اخْسَؤُا فٖيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ

"Allah buyurur: **Orada sinin**, Bana bir şey söylemeyin." (Mü'minûn, 23/108).

اَلَّذٖينَ يُحْشَرُونَ عَلٰى وُجُوهِهِمْ اِلٰى جَهَنَّمَۙ اُو۬لٰٓئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَاَضَلُّ سَبٖيلًا

"O yüzleri üstü **cehenneme** toplanacaklar (var ya), işte onlar yerce daha kötü, yolca da daha sapıktırlar." (Furkân, 25/34).

Samimi Müminler Cehennemden Allah'a Sığınırlar

وَالَّذٖينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ اِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا

"Onlar ki (Rablerine secde edip duranlar) derler: Rabbimiz! **Cehennem azabını bizden savuştur,** gerçekten onun azabı ayrılmaz olmuştur." (Furkân, 25/65).

إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا

"Gerçekten **o** ne kötü bir karargâh, ne kötü ikâmetgâh!" (Furkân, 25/66).

يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ

"Senden acele azap istiyorlar. Oysa **cehennem kâfirleri** kuşatıp duruyor." (Ankebût, 29/54).

هٰذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِى كُنْتُمْ تُوعَدُونَ

"Tehdit edilip durduğunuz **o cehennem işte bu!"** (Yâsîn, 36/63).

وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاؤُهَا فُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ اٰيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هٰذَا قَالُوا بَلٰى وَلٰكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ

"Küfre sapmış olanlar bölükler halinde **cehenneme** sürülmüştür. Nihâyet oraya vardıklarında cehennemin kapıları açılır ve bekçileri onlara: 'Size, içinizden, karşınızda Rabbinizin âyetlerini okuyan ve sizi bugününüze ulaşma hususunda uyaran elçiler gelmedi mi?' der. Evet derler. Ne var ki o kâfirlere azap sözü hak olmuştur." (Zümer, 39/71).

Cehennem Bekçilerine Yalvarırlar

وَقَالَ الَّذِينَ فِى النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِنَ الْعَذَابِ

"Ateştekiler, **cehennem** bekçilerine: 'Rabbinize dua edin de bir gün (olsun) bizden azabı hafifletsin' der." (Mü'min, 40/49).

وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي اَسْتَجِبْ لَكُمْ اِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

“Rabbiniz buyurdu: Bana yalvarın, yakarışınızı kabul edeyim! Çünkü Bana ibadeti kibirlerine yediremeyenler aşağılanmışlar olarak yakında **cehenneme** girecekler.” (Mü'min, 40/60).

اَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ

“İkiniz atın **cehenneme** her inatçı kâfiri.” (Kâf, 50/24).

Cehenneme Doldun mu Diyeceğiz

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَاْتِ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ

“O gün **cehenneme**: **‘Doldun mu?’** diyeceğiz. O da: ‘Daha fazla var mı?’ diyecek.” (Kâf, 50/30).

يَوْمَ يُدَعُّونَ اِلَى نَارِ جَهَنَّمَ دَعًّا

“O gün onlar **cehenneme** bir kakılış kakılacaklar:” (Tûr, 52/13).

وَاَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا

“Ama haksızlar **cehenneme** odun olmuşlardır.” (Cinn, 72/15).

اِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللّٰهِ وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ فَاِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا

“Ancak Allah'tan ve risâletlerinden (gönderdiklerinden) bir tebliğ yapabilirim. Her kim de Allah'a ve Peygamberi'ne karşı koyarsa kuşkusuz ona içinde ebedî kalacakları **cehennem ateşi var.”** (Cinn, 72/23).

اِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا

“Kuşkusuz **cehennem de** bir gözetleme yeri olmuştur.” (Nebe', 78/21).

İnananlara Eziyet Edenlerin Cezaları Cehennemdir

إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ

"O kimseler ki inanan erkeklere ve inanan kadınlara eziyet etmişler, sonra da bundan dönmemişlerdir, kesin olarak onlara **cehennem azabı var,** onlara yangın azabı vardır." (Burûc, 85/10).

وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى

"Ki **cehennem** de o gün getirilmiştir, o insan o gün anlar, fakat o anlamanın ona ne yararı var?" (Fecr, 89/23).

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ

"Küfretmiş olan kitap ehli ile müşrikler **cehennem ateşindedirler**, orada ebedi kalacaklardır. İşte onlar, onlardır insanların şerlileri.! (Beyyine, 98/6).

الْحُطَمَةُ ***=el-Hutama***[9]

كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ

"Hayır hayır! Elbette **Hutame**'nin içine atılacak!" (Hümeze, 104/4).

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ

"Bildin mi **Hutame** nedir?" (Hümeze, 104/5).

نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ

"Allah'ın **tutuşturulmuş ateşi**!" (Hümeze, 104/6).

---

[9] Hümeze Sûresinin 6, 7, 8 ve 9. âyetlerinde Hutame'nin nasıl bir yer olduğu tanımlandığından ilgili âyetleri de verdik.

الَّتِى تَطَّلِعُ عَلَى الْاَفْـِٔدَةِ

"O yüreklerin üstüne tırmanıp durur." (Hümeze, 104/7).

اِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُؤْصَدَةٌ

"O ateş üzerlerine sıkıca kapatılmıştır." (Hümeze, 104/8).

فِى عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ

"Uzatılmış sütunlarda." (Hümeze, 104/9).

سَعِير =*Seîr*[10]

Haksızca Yetim Malı Yiyenler 'Seîr' Cezasına Çarptırılacaklar

اِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ اَمْوَالَ الْيَتَامٰى ظُلْمًا اِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِى بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا

"Yetimlerin mallarını haksızca yiyenler karınlarına sadece ve sadece bir ateş koyuyorlar. Yakında **Seîr'e** (çılgın bir ateşe) yaslanacaklar." (Nisâ, 4/10).

فَمِنْهُمْ مَنْ اٰمَنَ بِهٖ وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَّ عَنْهُ وَكَفٰى بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا

"Onun için onlardan kimi ona inandı, onlardan kimi de ondan yüz çevirdi. (Böylesine de) **Seîr** (çılgın alevli cehennem) yeter." (Nisâ, 4/55).

İnkârcıların Cezası Seîr'dir

بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَاَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا

"Ama onlar kıyameti **yalanladılar**. Biz de **yalanlayanlara** bir **Seîr** (çılgın ateş) hazırladık." (Furkân, 25/11).

---

[10] Ateşi tutuşturup alevlendirmek anlamına da gelen 'se'r' masdarından türetilmiş bir isimdir. Mutlak ateş ve ateş alevi manasına gelen 'leheb' anlamında da kullanılır (Asım Ef. Okyanus, I, 894). Âyetlerde niteliği belirtilmemiştir.

وَاِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ اٰبَٓاءَنَاۜ اَوَلَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ اِلٰى عَذَابِ السَّع۪يرِ

"Onlara: 'Allah'ın indirdiğine uyun' denildiğinde: 'Hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız' dediler. Peki şeytan onları **Seîr'in** (alevli ateşin) azabına çağırıyor olmuş olsa da mı?" (Lokmân, 31/21).

اِنَّ اللّٰهَ لَعَنَ الْكَافِر۪ينَ وَاَعَدَّ لَهُمْ سَع۪يرًاۙ

"Kuşkusuz Allah, **kâfirlere** lanet etti ve onlara **Seîr** hazırladı." (Ahzâb, 33/64).

اِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّاۜ اِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ اَصْحَابِ السَّع۪يرِۜ

"Kuşkusuz şeytan, sizin için bir düşmandır, öyle ise siz de onu düşman edinin. O, taraftarlarını sırf **Seîr** halklarından olmaya çağırır." (Fâtır, 35/6).

وَكَذٰلِكَ اَوْحَيْنَٓا اِلَيْكَ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لِتُنْذِرَ اُمَّ الْقُرٰى وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ ف۪يهِۜ فَر۪يقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَر۪يقٌ فِي السَّع۪يرِ

"Kentlerin anasını ve çevresindekileri uyarman ve yine kendisinde hiç kuşku bulunmayan toplantı gününden uyarman için sana Arapça bir Kur'an indirdik. Bir grup cennette, bir grup da **Seîr'dedir."** (Şûrâ, 42/7).

وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَرَسُولِه۪ فَاِنَّٓا اَعْتَدْنَا لِلْكَافِر۪ينَ سَع۪يرًا

"Her kim Allah'a ve Peygamberi'ne inanmazsa bilsin ki Biz **kâfirler için Seîr** hazırlamışızdır." (Feth, 48/13).

اِنَّ الْمُجْرِم۪ينَ ف۪ي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ

"Kuşkusuz suçlular şaşkınlık ve **Seîrler** içindedirler." (Kamer, 54/47).

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَاَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ

"Uluğum hakkı için Biz dünya göğünü takım takım kandillerle donattık ve onları şeytanlar için rücûm (atış yapılan mermiler) yaptık. Hem onlar için **Seîr** azabını hazırladık." (Mülk, 67/5).

وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ اَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِى اَصْحَابِ السَّعِيرِ

"Ve: 'Keşke dinleseydik veya aklımızı işletseydik[11] **çılgın ateş** yoldaşları arasında bulunmazdık' derler." (Mülk, 67/10).

فَاعْتَرَفُوا بِذَنْبِهِمْ فَسُحْقًا لِاَصْحَابِ السَّعِيرِ

"İşte günahlarını itiraf ettiler. O halde kahrolsun o **Seîr** dostları!" (Mülk, 67/11).

اِنَّا اَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلَا وَاَغْلَالًا وَسَعِيرًا

"Biz **kâfirler için** zincirler, bukağılar ve bir de **Seîr** hazırladık." (İnsân, 76/4).

وَيَصْلٰى سَعِيرًا

(Ama kitabı arkasından verilen, 'helak' diye çağırır[12]) Ve **Seîr'e** yaslanır. (İnşikâk, 84/12).

سَقَرَ ***=Sekar***[13]

يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِى النَّارِ عَلٰى وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ

---

[11] Bu âyet, açıkça, peygamberlerin tebliğlerini hiç işitmemiş olanların bile akıllarını kullanarak kendilerini cehenneme götürecek kötü işlerden uzak kalabileceklerini ve uzak kalmaktan sorumlu olduklarını bildirmektedir. HRY.

[12] İnşikak, 84/10, 11.

[13] Lugatta güneşin vücudu yakması anlamına da gelen 'sekr' kelimesi ile ilintili olan 'Sekar' cehennemin isimlerinden biridir ve tanımı da Müddessir Suresinin 26, 27, 28, 29 ve 30. âyetlerinde yapılmıştır.

"O gün yüzleri üstü ateşte sürüklenecekler. (Onlara): 'Tadın bakalım, ne imiş **Sakar**'ın dokunması!' (denilir.)" (Kamer, 54/48).

سَاُصْلِيهِ سَقَرَ

"Onu (Kur'an'a dil uzatanı) **Sekar**'a yaslayacağım." (Müddessir, 74/26).

وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَاسَقَرُ

"Bilir misin **Sekar** nedir?" (Müddessir, 74/27).

لَاتُبْقٖى وَلَا تَذَرُ

"Geride ne bir kalıntı (bedeninde bir eser) bırakır, ne de (eski haline getirip aynı azabı yapmaktan) vazgeçer!" (Müddessir, 74/28).

لَوَّاحَةٌ لِلْبَشَرِ

"Alabildiğine deriyi kavuran." (Müddessir, 74/29).

عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ

"Üzerinde on dukuz (bekçi/melek) vardır." (Müddessir, 74/30).

السَّمُومِ ***=es-Semûm***[14]

فَمَنَّ اللّٰهُ عَلَيْنَا وَوَقٰينَا عَذَابَ السَّمُومِ

"Bakınız Allah bize lutufta bulundu ve bizleri o **'Semûm'** azabından korudu." (Tûr, 52/27).

وَاَصْحَابُ الشِّمَالِ مَٓا اَصْحَابُ الشِّمَالِ

"Solun adamları ise ne solun adamları!" (Vâkıa, 56/41).

فٖى سَمُومٍ وَحَمٖيمٍ

"Semûm ve kaynar su içindedirler." (Vâkıa, 56/42).

---

[14] Vücudun gözeneklerine, içine işleyen dumansız ateş (Celâleyn, I, 212).

الْعَذَابُ **=el-azâb**[15]

Âhirete Bedel Dünyayı Satın Alanların Azap[16]ları Hafifletilmez

أُولٰٓئِكَ الَّذ۪ينَ اشْتَرَوُا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا بِالْاٰخِرَةِ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ

"İşte onlar[17] **âhiret karşılığında dünyayı satın alan** kimselerdir; bu yüzden kendilerinden azap hafifletilmez ve onlar yardım da görmezler." (Bakara, 2/86).

Ömrü Ne Kadar Uzun Olursa Olsun Azaptan Kurtulamaz

وَلَتَجِدَنَّهُمْ اَحْرَصَ النَّاسِ عَلٰى حَيٰوةٍۚ وَمِنَ الَّذ۪ينَ اَشْرَكُوا يَوَدُّ اَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ اَلْفَ سَنَةٍۚ وَمَا هُوَ بِمُزَحْزِحِه۪ مِنَ الْعَذَابِ اَنْ يُعَمَّرَۜ وَاللّٰهُ بَص۪يرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

"Elbette onları (yahudileri) insanların hayata en düşkünleri bulursun. Dahası şirke saplananlardan bile.. Herhangi biri candan bin yıl ömürlü kılınmasını ister. **Oysa o ömürlü kılınması kendisini azaptan kurtaracak değildir.** Allah yapageldiklerini pek iyi görmektedir." (Bakara, 2/96).

Kafirlerin Azapları Hafifletilmez

خَالِد۪ينَ ف۪يهَاۚ لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ

---

15 Allah'ın azabını doğrudan yansıtan: **Bakara,** 2/165, 2/284; **Âl-i Imrân,** 3/56, 3/128, 3/129; **Nisâ,** 4/144, 4/173; **Mâide,** 5/18, 5/40, 5/115, 5/118; **A'râf,** 7/156, 7/164; **Enfâl,** 8/33, 8/34; **Tevbe,** 9/26; 9/39, 9/52 9/55; 9/66, 9/85, 9/106; **Yûnus,** 10/70; **İbrâhîm,** 14/7, 14/21; **Hıcr,** 15/50; **İsrâ,** 17/15, 17/54, 17/57, 17/58; **Meryem,** 19/45, 19/79; **Enbiyâ,** 21/46; **Furkân,** 25/19; **Ahzâb,** 33/24, 33/73; **Fussılet,** 41/27; **Feth,** 48/6, 48/14; **Mücâdele,** 58/8; **Meâric,** 70/27, 70/28; **Ğâşiye,** 88/24; **Fecr,** 89/25; gibi âyetler Allah'ın sıfatları bölümünde yazıldığından burada tekrar ele alınmamıştır.

16 Azab, lugatta işkence, ukûbet, cefa, ıstırap, sıkıntı, taciz anlamlarına gelir, dünyevî ve vicdânî ıstıraplar için kullanıldığı gibi âhiret cezalarının da genel adı gibidir.

17 Bir önceki âyete göre Kitabın bir bölümüne inanıp bir bölümüne inanmayanlar.

"Sürekli o lanet içinde kalırlar, kendilerinden[18] azap hafifletilmez, yüzlerine bile bakılmaz." (Bakara, 2/162).

خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ

"Sürekli olarak içinde kalacaklar. **Kendilerinden ne o azap hafifletilir** ne de kendilerinin yüzüne bile bakılır." (Âl-i Imrân, 3/88).

وَإِذَا رَاَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ

"O zulüm yapmış olanlar azabı gördüklerinde **kendilerinden azap hafifletilmez.** Onların yüzüne bile bakılmaz." (Nahl, 16/85).

وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِنَ الْعَذَابِ

"Ateştekiler, cehennem bekçilerine: 'Rabbinize dua edin de bir gün bizden **azabı hafifletsin.**' der." (Mü'min, 40/49).

Ateşe Karşı Ne de Sabırlı İmişler

أُولٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدٰى وَالْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ

"İşte onlar[19], doğru yola karşılık sapıklığı, mağfirete bedel de azabı satın alan kimselerdir. **Ateşe karşı ne de sabırlı şeylermiş!"** (Bakara, 2/175).

Aradaki Bağlar Kopmuştur

إِذْ تَبَرَّاَ الَّذِينَ اتُّبِعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَاَوُا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْاَسْبَابُ

---

[18] Bir önceki âyete göre kâfir olarak ölenlerden.

[19] Bir önceki âyete göre Kitabın/Tevrat'ın bazı âyetlerini gizleyenler.

"O zaman, uyulanlar (peşlerinden gidilenler) uyanlardan uzaklaşmış, azabı görmüşlerdir ve **aralarındaki bütün bağlar kopmuştur."** (Bakara, 2/166).

Tadın Azabı

يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَاَمَّا الَّذ۪ينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ
اَكَفَرْتُمْ بَعْدَ ا۪يمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

"O gün kimi yüzler ağarır kimi yüzler kapkara kesilir. Yüzleri kapkara kesilenlere: 'İmanınızdan sonra inkâr mı ettiniz? Öyle ise inkâr edegelmeniz yüzünden **tadın azabı'** (denir)." (Âl-i Imrân, 3/106).

وَلَوْ تَرٰٓى اِذْ وُقِفُوا عَلٰى رَبِّهِمْۜ قَالَ اَلَيْسَ هٰذَا بِالْحَقِّۜ قَالُوا بَلٰى وَرَبِّنَاۜ قَالَ
فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ۟

"Rableri huzurunda durduklarında bir görsen! Buyurur: 'Bu gerçek değil miymiş?' Derler: 'Rabbimize andolsun ki gerçekmiş!' Buyurur: 'Öyle ise gerçeği örttüğünüz, inkâr ettiğiniz için **tadın o azabı!"** (En'âm, 6/30).

وَقَالَتْ اُو۫لٰيهُمْ لِاُخْرٰيهُمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ فَذُوقُوا الْعَذَابَ
بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ۟

"Öncekileri sonrakilere dedi: 'Sizin bize karşı hiçbir üstünlüğünüz olmadı, öyle ise kazandıklarınıza karşı **tadın azabı."** (A'râf, 7/39).

وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ اِلَّا مُكَٓاءً وَتَصْدِيَةًۜ فَذُوقُوا
الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

"Evin (Ka'be'nin) yanında namazları[20] ise sadece ıslık çalmak ve el çırpmaktan ibarettir. Haydi örtüp inkâr ettiğiniz şey yüzünde **tadın azabı."** (Enfâl, 8/35).

---

[20] Müşriklerin.

يَوْمَ يَغْشٰيهُمُ الْعَذَابُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ اَرْجُلِهِمْ وَيَقُولُ ذُوقُوا
مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

"Azabın kendilerini[21] hem üstlerinden hem de ayaklarının altından saracağı günde: **'Yaptıklarınızın karşılığı olarak tadın azabı,'** buyuracak." (Ankebût, 29/55).

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ اَلَيْسَ هٰذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلٰى وَرَبِّنَا
قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

"Ve küfredenler ateşe sunulacakları gün onlara: 'Nasıl bu gerçek değil miymiş?' denir. Onlar da: 'Evet Rabbimiz hakkı için gerçekmiş!' derler. Öyle ise: 'İnkâr etmeniz yüzünden **tadın azabı!'** buyurur." (Ahkâf, 46/34).

Deriler Değiştirilecek

اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِاٰيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ
بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا

Kuşkusuz, âyetlerimizi inkâr edenleri, bir ateşe yaslayacağız. Derileri piştikçe azabı tatsınlar diye onları başka **derilerle değiştireceğiz**. Cidden Allah Azîz'dir, Hakîm'dir." (Nisâ, 4/56).

Sonsuz Azap

تَرٰى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ
لَهُمْ اَنْفُسُهُمْ اَنْ سَخِطَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ

"İçlerinden[22] pek çoğunun küfre sapanları dost edindiklerini görürsün. Nefislerinin kendileri için hazırlayıp sunduğu şey ne kötü! Allah onlara gazap etmiştir. Azap içinde sürekli kalacaklar." (Mâide, 5/80).

---

[21] Bir önceki âyete göre kâfirleri.

[22] Önceki âyete göre İsrâil Oğullarından.

Azabın Dokunacağı Kimseler

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا يَمَسُّهُمُ الْعَذَابُ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

"Âyetlerimizi yalan sayanlara, onlara, yaptıkları fâsıklıklar yüzünden **azap dokunacak."** (En'âm, 6/49).

Cehennemdekilerin Bedduaları

قَالَ ادْخُلُوا فٖى اُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ فِى النَّارِۜ كُلَّمَا دَخَلَتْ اُمَّةٌ لَعَنَتْ اُخْتَهَاۜ حَتّٰٓى اِذَا ادَّارَكُوا فٖيهَا جَمٖيعاًۙ قَالَتْ اُخْرٰيهُمْ لِاُو۫لٰيهُمْ رَبَّنَا هٰٓؤُلَٓاءِ اَضَلُّونَا فَاٰتِهِمْ عَذَاباً ضِعْفاً مِنَ النَّارِۜ قَالَ لِكُلٍّ ضِعْفٌ وَلٰكِنْ لَا تَعْلَمُونَ

"Buyurdu: 'Sizden önce gelip geçmiş cin ve insan toplulukları arasında ateşe girin.' Her ümmet ateşe girdikçe yoldaşlarına **lanet okur.** Derken peşpeşe hepsi orada toplandıklarında sonrakiler öncekiler için: 'Rabbimiz! İşte bunlar bizi saptırdılar, öyle ise onlara ateşten bir kat daha fazla ver' der. Buyurur: 'Herkese bir kat fazlası var, ama bilmiyorsunuz." (A'râf, 7/38).

رَبَّنَٓا اٰتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنْهُمْ لَعْناً كَبٖيراً

"Rabbimiz onlara iki kat azap ver, kendilerine **büyük bir lanetle lanet eyle!"** (Ahzâb, 33/68).

قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هٰذَا فَزِدْهُ عَذَاباً ضِعْفاً فِى النَّارِ

"Derler: 'Rabbimiz! Bunu önümüze kim sürdü ise ona ateşteki **azabı** bir kat daha artır." (Sâd, 38/61).

Azabı Gördüklerinde Pişmanlıklarını Belirtirler

وَلَوْ اَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِى الْاَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهٖۜ وَاَسَرُّوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَاَوُا الْعَذَابَۚ وَقُضِىَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

"Zulüm yapmış herkes, faraza yeryüzündekilerinin hepsine sahip olsa (azaptan kurtulmak için) onu elbette fidye verir. **Azabı gördüklerinde pişmanlıklarını açığa[23] vururlar.** Aralarında adaletle hüküm verilmiştir. Onlar zulüm görmezler." (Yûnus, 10/54).

وَقَالَ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ اِذْ
تَأْمُرُونَنَا اَنْ نَكْفُرَ بِاللّٰهِ وَنَجْعَلَ لَهُ اَنْدَادًا وَاَسَرُّوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَاَوُا
الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْاَغْلَالَ فِي اَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ يُجْزَوْنَ اِلَّا
مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

"Hor görülmüş olanlar da büyüklük taslamış kimselere derler: 'Hayır, bu gece ve gündüz tuzağıdır, hani bize Allah'a küfretmemizi, O'na eşler koşmamızı emrediyordunuz.' **Azabı gördüklerinde pişmanlık gösterirler.** Küfre sapmışların boyunlarına demir halkaları geçirmişizdir. Onlar yaptıkları dışında bir şeyle cezalandırılırlar mı?" (Sebe', 34/33).

Azapları Katmerleştirilecekler ve Peygamber'in Hanımlarına Bir Uyarı

اُولٰئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْاَرْضِ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مِنْ اَوْلِيَاءَ
يُضَاعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ

"İşte onlar[24]! Yeryüzünde Allah'ı aciz bırakamadılar. Kendileri için Allah'tan başka dost yoktur. **Onlara o azap kat kat verilecek.** Dinlemeğe katlanamıyor ve görmüyorlardı da." (Hûd, 11/20).

اَلَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ
بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ

---

[23] 'eserre' fiili ezdaddandır (Nesefî, II, 167). Yani 'gizledi' anlamında kullanıldığı gibi 'açığa vurdu' anlamında da kullanılır. Biz âyette 'açığa vururlar' anlamını tercih edenlerin yorumlarını daha bir isabetli görüyoruz. S.G.

[24] İnsanları Allah yolundan çevirip âhireti tanımayanlar.

"Küfreden ve insanları Allah yolundan çevirenler var ya, bozgunculuk yapagelmeleri yüzünden kendilerine **azap üstüne azaplarını arttırmışızdır."** (Nahl, 16/88).

يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَنْ يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرًا

"Ey Peygamber hanımları! Sizden kim kanıtı ortada bir edepsizlikle gelirse onun için o azap iki kat katlanır. Bu da Allah'a çok kolaydır." (Ahzâb, 33/30).

Azaba Müstahak Görülenler

اِنَّا قَدْ اُوحِيَ اِلَيْنَا اَنَّ الْعَذَابَ عَلٰى مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلّٰى

"İnan ki bize: 'Kuşkusuz azap, **yalanlayıp yüz çevirenedir.**!' diye vahyolundu." (Tâhâ, 20/48).

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يُهِنِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ اِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ

"Görmedin mi? Göklerdeki kimseler, yerdeki kimseler, güneş, ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar, bütün hayvanlar ve insanlardan birçoğu hep Allah'a secde ediyorlar. **Bir çoğunun da üzerine azap hak olmuştur.** Allah her kimi horlarsa artık onu şereflendirecek kimse yoktur. Şüphesiz Allah ne dilerse onu yapar." (Hacc, 22/18).

حَتّٰى اِذَا اَخَذْنَا مُتْرَفِيهِمْ بِالْعَذَابِ اِذَا هُمْ يَجْـَٔرُونَ

"Sonunda **refah içinde olanlarını azaba çekiverdiğimiz** zaman hemen feryada başlayacaklar." (Mü'minûn, 23/64).

اِنْ كَادَ لَيُضِلُّنَا عَنْ اٰلِهَتِنَا لَوْلَا اَنْ صَبَرْنَا عَلَيْهَا وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ حِينَ يَرَوْنَ الْعَذَابَ مَنْ اَضَلُّ سَبِيلًا

"Doğru be! Kendilerine tapınmakta sebat göstermeseydik nerede ise bizi tanrılarımızdan saptıracaktı' diyorlar. **Fakat ileride azabı görecekleri gün** kimmiş o yolu daha sapık bilecekler!" (Furkân, 25/42).

وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاۤءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَاَوُا الْعَذَابَ لَوْ اَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ

"Bir de: 'Haydi ortaklarınıza yalvarın bakalım,' denir. Bunun üzerine yalvarırlar, fakat kendilerine cevap vermezler **ve azabı görürler.** Ne olurdu vaktiyle doğru yola girmiş olsalardı!" (Kasas, 28/64).

وَاَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا وَلِقَاۤئِ الْاٰخِرَةِ فَاُولٰۤئِكَ فِى الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ

"Şimdi, inkâra sapıp âyetlerimizi ve âhirete kavuşmayı yalanlamağa yeltenenler, işte onlar **azap içinde** huzura celbedilmişlerdir." (Rûm, 30/16).

وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِىۤ اٰيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ اُولٰۤئِكَ فِى الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ

"Âyetlerimiz içinde bizi aciz bırakmağa uğraşanlar, işte onlar **azap içinde** huzura celbedileceklerdir." (Sebe', 34/38).

Aleyhlerinde Azap Hükmü Verilmiş Olanlar

اَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ اَفَاَنْتَ تُنْقِذُ مَنْ فِى النَّارِ

"Ya üzerine **azap sözü** hak olan kimse? Yoksa ateşte olan kimseyi sen mi kurtaracaksın?" (Zümer, 39/19).

وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوۤا اِلٰى جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتّٰۤى اِذَا جَاۤؤُهَا فُتِحَتْ اَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَاۤ اَلَمْ يَاْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ اٰيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاۤءَ يَوْمِكُمْ هٰذَا قَالُوا بَلٰى وَلٰكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ

"Küfre sapmış olanlar bölükler halinde cehenneme sürülmüştür. Nihâyet oraya vardıklarında cehennemin kapıları açılır ve bekçileri onlara: 'Size, içinizden, karşınızda Rabbinizin âyetlerini okuyan ve sizi bugününüze ulaşma hususunda uyaran elçiler gelmedi mi?' der. 'Evet (geldi)' derler. Ne var ki **kâfirlere azap sözü hak olmuştur.**" (Zümer, 39/71).

Azapta Ortaktırlar

فَاِنَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ

"Böylece onlar o gün **azapta ortaktırlar.**" (Sâffât, 37/33).

وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ اِذْ ظَلَمْتُمْ اَنَّكُمْ فِى الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ

"Bugün size (bu pişmanlığınız) asla fayda vermez! Çünkü zulüm yapmıştınız. **Kuşkusuz siz azapta ortaklarsınız.**" (Zuhruf, 43/39).

Geri Dönme Temennileri

اَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ اَنَّ لِى كَرَّةً فَاَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

"Veya **o azabı** gördüğünde: 'Keşke benim için **bir geri dönüş** (sağlansa da) iyilik yapanlardan olsam,' der." (Zümer, 39/58).

وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَلِيٍّ مِنْ بَعْدِهِ وَتَرَى الظَّالِمِينَ لَمَّا رَاَوُا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ اِلَى مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلٍ

"Allah, her kimi saptırırsa bundan sonra artık onun hiçbir dostu yoktur. O zalimleri görürsün, azabı gördüklerinde: **'Geri dönmeye herhangi bir yol var mıdır?'** derler." (Şûrâ, 42/44).

وَاِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذٰلِكَ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

"O zulmedenlere **bundan başka da bir azap vardır**, ancak pek çokları bilmezler." (Tûr, 52/47).

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ اٰمَنُوا انْظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ

"O gün münafik erkekler ve münafik kadınlar iman edenlere: 'Bize bakınız da nurunuzdan ışık alalım!' diyecek. (Onlara): 'Haydi arkanıza dönün de ışık araştırın' denilir. Derken aralarına kapısı olan bir sûr çekilmiştir. İçi rahmet; dışı ise **onun yönünden azap."** (Hadîd, 57/13).

يُبَصَّرُونَهُمْ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِى مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ

"Birbirlerine gösterilirlerken suçlu **o günün azabından kurtulmak için oğullarını fidye vermek** ister:" (Meâric, 70/11).

فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ اِلَّا عَذَابًا

"Öyle ise **tadınız!** Artık size azap artırmaktan başka bir şey yapacak değiliz." (Nebe', 78/30).

عَذَابٌ عَظِيمٌ **=*azâbun azîm*[25] (Büyük Bir Azap)**

Büyük Azapla Tehdit Edilen Kâfirler

خَتَمَ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوبِهِمْ وَعَلٰى سَمْعِهِمْ وَعَلٰى اَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"Allah, onların (küfredenlerin) kalplerine, kulaklarına mühür basmıştır. Ve kafa gözlerinin üzerinde bir perde vardır. **Pek büyük bir azap** onlar içindir." (Bakara, 2/7).

Camilere Gidilmesini Engelleyenler

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللّٰهِ اَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعٰى فِى خَرَابِهَا اُولٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ اَنْ يَدْخُلُوهَا اِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِى الدُّنْيَا خِزْىٌ وَلَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"Allah'ın **mescitlerini,** oralarda Allah'ın adı anılıyor olmaktan ötürü engelleyen ve oraların yıkımı için uğraşanlardan daha zalim

25 Burada sadece 'azâb'ın büyük, pek yaman olarak nitelendirildiği âyetlere yer verilmiştir.

kimdir? İşte onların oralara girmeleri ancak korka korka olacaktır. Onlar için dünyada bir rezillik, âhirette ise onlara **pek büyük bir azap vardır."** (Bakara, 2/114).

Din Konusunda Görüş Ayrılığına Düşenler

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"Kendilerine apaçık belgeler geldikten sonra parçalanıp **ihtilafa düşenler** gibi olmayın. İşte onlar içindir **pek büyük bir azap."** (Âl-i Imrân, 3/105).

Küfürde Yarışanlar

وَلَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا يُرِيدُ اللَّهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حَظًّا فِي الْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"Küfür içinde koşuşanlar seni üzmesin. Allah'a hiçbir şekilde zarar veremezler. Allah onlara âhirette bir pay vermemeyi istiyor. **Onlara pek büyük bir azap var."** (Âl-i Imrân, 3/176).

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَٰذَا فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرَ قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"Ey Peygamber! Küfürde yarışanların tutumları seni üzmesin. Onlardan kimisi ağızlarıyla: 'Biz iman ettik' dedikleri halde kalpleri inanmayanlardandır. Kimisi de yalanı çok iyi dinleyen, sana gelmemiş bir başka topluluk için pek iyi dinleyen Yahudilerdendir. Ki kelimeleri yerlerinden (anlamından başka anlama) kaydırıyorlar ve: 'Eğer size bu verilirse alın verilmezse uzak durun' diyorlar. Allah'ın fitneye düşürmeyi murat ettiği kimse için Allah'tan birşey koparamazsın. İşte onlar, Allah'ın gönüllerini tertemiz yapmayı istemediği kimselerdir. Onlara dünyada bir rezillik vardır. Âhirette de pek **büyük bir azap** onlar içindir."(Mâide, 5/41).

Katiller

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَآؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا
فِيهَا وَغَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَاَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا

"Kim bir mümini bile bile öldürürse artık onun cezası, içinde sürekli kalmak üzere cehennemdir. Allah ona gazap etmiştir, kendisine lanet etmiştir ve onun için **pek büyük bir azap hazırlamıştır."** (Nisâ, 4/93).

Allah ve Peygamberi'ne Savaş Açanlar

اِنَّمَا جَزٰٓؤُا الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِى الْاَرْضِ
فَسَادًا اَنْ يُقَتَّلُوٓا اَوْ يُصَلَّبُوٓا اَوْ تُقَطَّعَ اَيْدِيهِمْ وَاَرْجُلُهُمْ
مِنْ خِلَافٍ اَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْاَرْضِ ذٰلِكَ لَهُمْ خِزْىٌ فِى الدُّنْيَا
وَلَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"Allah'a ve Peygamberi'ne karşı savaşanların ve yeryüzünde bozgunculuk çıkarmağa uğraşanların behemehal cezası öldürülmeleri veya asılmaları veya çaprazlama ellerinin ve ayaklarının kesilmesi yahut bulundukları yerden sürülmeleridir. Bu, onlar için dünyada bir perişanlıktır; âhirette ise onlara pek büyük **bir azap vardır."** (Mâide, 5/33).

Münafıklar

وَمِمَّنْ حَوْلَكُمْ مِنَ الْاَعْرَابِ مُنَافِقُونَ وَمِنْ اَهْلِ الْمَدٖينَةِ مَرَدُوا عَلَى النِّفَاقِ لَا تَعْلَمُهُمْ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَنُعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ اِلٰى عَذَابٍ عَظٖيمٍ

"Çevrenizdeki bedevilerden **münafıklar** var. Medine halkından da münafiklıkta uzmanlaşmış olanlar bulunmakta. Onları sen bilmezsin, biz onları biliyoruz. Yakında kendilerini iki kere azaba çarptıracağız, ardından **büyük bir azaba itilecekler."** (Tevbe, 9/101).

Allah Yolundan Sapanlar

وَلَا تَتَّخِذُوا اَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَتَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا السُّوٓءَ بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبٖيلِ اللّٰهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظٖيمٌ

"Yeminlerinizi aranızda hile aracı yapmayın! Yoksa sağlam basmışken ayak kayar ve **Allah yolundan sapmanızdan** ötürü kötülüğü tadarsınız. Ve size **büyük bir azap kesilir."** (Nahl, 16/94).

Sinelerini Küfre Açanlar

مَنْ كَفَرَ بِاللّٰهِ مِنْ بَعْدِ اٖيمَانِهٖٓ اِلَّا مَنْ اُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْاٖيمَانِ وَلٰكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللّٰهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظٖيمٌ

"Kim, imanından sonra Allah'a küfrederse -inkâra zorlanmışken kalbi imanla doymuş bulunan hâriç- ve ama (zorlama karşısında) **kim de sinesini küfre açarsa** işte onların üstüne Allah'tan **büyük bir azap vardır.** (Nahl, 16/106).

İftiracılar

إِنَّ الَّذٖينَ جَاؤُ بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَكُمْ بَلْ هُوَ خَيْرٌ
لَكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الْاِثْمِ وَالَّذٖى تَوَلّٰى كِبْرَهُ مِنْهُمْ
لَهُ عَذَابٌ عَظٖيمٌ

"Haberiniz olsun ki **iftira** ile gelenler içinizden bir takımdır; onu hakkınızda bir şer sanmayın, belki o, hakkınızda bir hayırdır. Onlardan her kişiye kazandığı günahın karşılığı vardır. **İçlerinden günahın büyüğünü** üstlenene de **büyük bir azap vardır."** (Nûr, 24/11).

إِنَّ الَّذٖينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعِنُوا فِى الدُّنْيَا
وَالْاٰخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظٖيمٌ

"Şüphe yok ki namuslu, kötülükten habersiz mümin kadınlara iftira atanlar dünyada ve âhirette lanete uğramışlardır ve **onlara büyük bir azap vardır."** (Nûr, 24/23).

İftiracı Yalancılar[26]

مِنْ وَرَائِهِمْ جَهَنَّمُ وَلَا يُغْنٖى عَنْهُمْ مَا كَسَبُوا شَيْـًٔا وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ
اَوْلِيَاءَ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظٖيمٌ

"Arkalarında cehennem! Allah'tan başka edinmiş oldukları dostları da kendilerinden hiçbir şey gidermez. **Onlara pek büyük bir azap vardır."** (Câsiye, 45/10).

عَذَابٌ أَلِيمٌ ***=azâbun elîm***[27]

Elem Veren Azapla Tehdit Edilenler

Münâfıklar[28]

فٖى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللّٰهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلٖيمٌ
بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ

---

26 Bu ara başlık önceki âyetler dikkate alınarak konulmuştur

27 Elem veren, acıtan, acılar içinde bırakan bir azap.

28 Önceki âyetler çerçevesinde konulmuş bir başlıktır.

"Kalplerinde bir hastalık vardır, bunun sonucunda Allah da hastalıklarını artırmıştır. Yalan söylemeleri yüzünden kendileri için **pek elem verici bir azap vardır."** (Bakara, 2/10).

بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِاَنَّ لَهُمْ عَذَابًا اَلِيمًاۙ

"O iki yüzlülere, kesinlikle kendileri için **pek elem veren bir azap olduğunu muştula."** (Nisâ, 4/138).

يَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ مَا قَالُواۜ وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ اِسْلَامِهِمْ
وَهَمُّوا بِمَا لَمْ يَنَالُواۚ وَمَا نَقَمُوا اِلَّٓا اَنْ اَغْنٰيهُمُ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ
مِنْ فَضْلِهٖۚ فَاِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا لَهُمْۚ وَاِنْ يَتَوَلَّوْا يُعَذِّبْهُمُ اللّٰهُ عَذَابًا
اَلِيمًا فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِۚ وَمَا لَهُمْ فِي الْاَرْضِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

"Söylememişler diye Allah'a yemin ediyorlar. Gerçekten küfür kelimesini söylemişlerdi. İslam'a girmeleri ardından küfre saptılar ve başaramadıkları şeyi (planı) tasarladılar. Oysa Allah ve Peygamberi'nin kendilerini lutfundan zengin etmesinden başka intikam alma(ğa) kalkışmalarına bir neden yoktu. Tevbe ederlerse hayırlarına olur. Dönerlerse Allah onları dünyada da âhirette de **elem veren bir azapla cezalandırır.** Yeryüzünde kendileri için ne bir dost ne de bir yardımcı vardır." (Tevbe, 9/74).

Kâfirler

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا انْظُرْنَا وَاسْمَعُواۜ
وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ اَلِيمٌ

"Ey iman edenler! **'Râinâ**=bizi güt' demeyin, **'unzurnâ**=bize nezaret eyle' deyin ve dinleyin: Kâfirlere pek elem veren bir azap vardır." (Bakara, 2/104).

Kitaplarındaki Gerçekleri Gizleyen Yahudiler

اِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتَرُونَ بِهٖ ثَمَنًا

قَلِيلًاۙ اُو۬لٰٓئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فٖى بُطُونِهِمْ اِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ
يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا يُزَكّٖيهِمْۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلٖيمٌ

"Allah'ın indirdiği o kitaptan bir şeyi gizleyip onunla biraz bir şey satın alanlar; işte onlar karınlarında ateşten başka bir şey yemiyorlar, kıyamet günü Allah onlara konuşmayacak ve onları arındırmayacak. Onlara sadece **pek elem veren bir azap vardır."** (Bakara, 2/174).

Sınır Tanımayan Mütecâviz Müminler

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِى الْقَتْلٰىۜ اَلْحُرُّ بِالْحُرِّ
وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْاُنْثٰى بِالْاُنْثٰىۜ فَمَنْ عُفِىَ لَهُ مِنْ اَخٖيهِ شَيْءٌ
فَاتِّبَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ وَاَدَٓاءٌ اِلَيْهِ بِاِحْسَانٍۜ ذٰلِكَ تَخْفٖيفٌ مِنْ رَبِّكُمْ
وَرَحْمَةٌۜ فَمَنِ اعْتَدٰى بَعْدَ ذٰلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ اَلٖيمٌ

"Ey iman edenler! Öldürülenler hakkında üzerinize kısas yazıldı. Özgür kişiye karşılık özgür, köleye karşılık köle, dişiye karşılık dişi. Kim ölenin kardeşi (velisi) tarafından bir şey karşılığı bağışlanırsa artık örfe uymak ve ona (diyeti) güzellikle ödemek gerek. Bu, Rabbinizden size bir hafifletme ve bir rahmettir. O halde kim bunun **ardından saldırırsa ona, pek elem veren bir azap vardır."** (Bakara, 2/178).

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا لَيَبْلُوَنَّكُمُ اللّٰهُ بِشَيْءٍ مِنَ الصَّيْدِ تَنَالُهُٓ اَيْدٖيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ
لِيَعْلَمَ اللّٰهُ مَنْ يَخَافُهُ بِالْغَيْبِۚ فَمَنِ اعْتَدٰى بَعْدَ ذٰلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ اَلٖيمٌ

"Ey iman edenler! Allah, gıyabında kendisinden korkanları bilmesi için kesin kes sizi, ellerinizin ve mızraklarınızın kendisine erişeceği av türünden bir şeyle sınayacak. Kim bundan sonra sınırı aşarsa **ona pek acı veren bir azap varır."** (Mâide, 5/94).

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيّٖنَ بِغَيْرِ حَقٍّۙ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِۙ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلٖيمٍ

"Cidden, Allah'ın âyetlerini inkâr edenler ile peygamberleri haksızca katledenler ve insanlardan adaletle emredenlerin canlarına kıyanlar (var ya) onları **pek elem veren bir azapla muştula.**" (Âl-i Imrân, 3/21).

إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللّٰهِ وَاَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلٖيلًا اُولٰٓئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ وَلَا يَنْظُرُ اِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا يُزَكّٖيهِمْۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلٖيمٌ

"Kuşkusuz, Allah'ın ahdini ve yeminlerini az bir bedel karşılığında satanlar, işte onlar; âhirette onlara hiçbir pay yoktur. Kıyamet günü Allah onlara konuşmaz, onlara bakmaz, onları aklamaz. Ve **onlara pek elem veren bir azap vardır.**" (Âl-i Imrân, 3/77).

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ اَحَدِهِمْ مِلْءُ الْاَرْضِ ذَهَبًا وَلَوِ افْتَدٰى بِهٖۜ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلٖيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرٖينَ

"Kuşkusuz inkâr edenler ve kâfirler oldukları halde ölenler(den biri) yeryüzü dolusu altını fidye verse bile hiçbirinden asla kabul edilmez. **Onlara elem veren bir azap vardır** ve onların hiçbir yardımcıları yoktur." (Âl-i Imrân, 3/91).

إِنَّ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْكُفْرَ بِالْاٖيمَانِ لَنْ يَضُرُّوا اللّٰهَ شَيْـًٔاۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلٖيمٌ

"Gerçekten iman karşılığında küfrü satın alanlar, kesinlikle Allah'a hiçbir biçimde zarar veremezler. **Onlara pek elemli bir azap vardır.**" (Âl-i Imrân, 3/177).

Yapmadıkları ile Övünenler

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَآ اَتَوْا وَيُحِبُّونَ اَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ

"Sakın ha ettiklerine sevinen ve yapmadıklarıyla övünenleri azaptan kurtuluş yerinde sanma. **Onlara pek elemli bir azap var."** (Âl-i Imrân, 3/188).

Öleceklerini Sezdikleri Anda Tevbe Edenler

وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتّٰٓى اِذَا حَضَرَ اَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ اِنّ۪ى تُبْتُ الْـٰٔنَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ اُو۬لٰٓئِكَ اَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا اَل۪يمًا

"Tevbe, kötülükleri yapıp dururken onlardan birine ölüm geldiğinde: 'İşte şimdi tevbe ettim' diyenler ile kâfir olarak ölenlerin tevbesi değil. İşte onlar! **Onlara pek acı veren bir azap hazırladık."** (Nisâ, 4/18).

Faizci Yahudiler

وَاَخْذِهِمُ الرِّبٰوا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَاَكْلِهِمْ اَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَاَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا اَلِيمًا

"Kendisinden yasaklanıldıkları ribayı almaları ve insanların mallarını haksızlıkla yemeleri yüzünden. İçlerinden inkâr edenlere **pek acı veren bir azap hazırladık."** (Nisâ, 4/161).

اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ اَنَّ لَهُمْ مَا فِى الْاَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لِيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ مَا تُقُبِّلَ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ

"Kuşkusuz küfre sapanlar, cidden yeryüzündekilerinin hepsi ve yanında onun bir katı onların olsa da kıyamet gününün azabından kurtulmak için onu fidye vermek isteseler kendilerinden kabul edilmez, onlara **pek elemli bir azap vardır."** (Mâide, 5/36).

Allah Üçün Üçüncüsüdür Diyenler

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوٓا اِنَّ اللّٰهَ ثَالِثُ ثَلٰثَةٍۢ وَمَا مِنْ اِلٰهٍ اِلَّٓا
اِلٰهٌ وَاحِدٌۜ وَاِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ

"Cidden **'Allah üçün üçüncüsüdür'** diyenler de gerçekten kâfir oldular. Tek tanrı dışında başka hiçbir tanrı yoktur. Söyleyegeldiklerinden vazgeçmezlerse içlerinden o küfredenlere elbette **pek elemli bir azap dokunur."** (Mâide, 5/73).

وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا
وَذَكِّرْ بِهِٓ اَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْۗ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللّٰهِ
وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌۚ وَاِنْ تَعْدِلْ كُلَّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذْ مِنْهَاۜ اُو۬لٰٓئِكَ الَّذِينَ
اُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُواۚ لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ اَلِيمٌ
بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ۠

"Dinlerini bir oyun, bir eğlence edinen ve kendilerini dünya hayatının aldattığı kimseleri bırak. Onunla (Kur'ân ile) öğüt ver ki kendisi için Allah'tan başka hiçbir dost ve hiçbir şefaatçı olmayan hiçbir can, kendi kazandığı yüzünden rehin tutulup helakin kucağına teslim edilmesin. Her türlü fidyeyi denkleştirse bile hiç kimsenin fidyesi kabul edilmez. İşte onlar, kazandıkları yüzünden rehin tutulup tehlikenin kucağına teslim edilmişlerdir. Gerçeği örtüp inkâr ettikleri için onlara kaynar sudan bir içki ve **acıveren bir azap vardır.** (En'âm, 6/70).

Allah Yolunda Harcamaktan Kaçınanlar

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ
أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ۗ وَالَّذِينَ
يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

"Ey iman etmiş olanlar! Gerçekten hahamlardan ve rahiplerden pek çoğu insanların mallarını batılla yiyorlar ve Allah yolundan çeviriyorlar. Altını ve gümüşü yığarak sımsıkı saklayıp **onları Allah yolunda harcamayanları, acı veren bir azap ile muştula."** (Tevbe, 9/34).

Rasulullah'ı İncitenler

وَمِنْهُمُ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ ۚ قُلْ أُذُنُ خَيْرٍ لَكُمْ
يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ ۚ وَالَّذِينَ
يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

"İçlerinden bazıları var ki Peygamberi incitiyorlar ve: 'O (her söyleneni dinleyen) bir kulaktır' diyorlar. De ki: 'Sizin için hayır kulağıdır, Allah'a inanır, müminlere inanır ve sizden iman edenlere bir rahmettir. Allah'ın Peygamberi'ni **inciten kimseler** (var ya) **onlar için elem veren bir azap kesindir."** (Tevbe, 9/61).

İnananları Alaya Alanlar

الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ
لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ ۙ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

"Sadaka ve bağışlarda bulunan müminler ile güçlerinin yetebildiğinden başkasını bulamayan kimselere laf atıp onlarla alay eden-

ler (yok mu?) Allah onları alaya almıştır.**Onlara elem veren bir azap vardır."** (Tevbe, 9/79).

إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعْدَ اللّٰهِ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ
الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ
مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ اَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

"Allah'ın gerçek bir va'di olarak topluca dönüşünüz ancak O'nadır. Gerçekten O, yaratmaya başlar. Sonra, iman edip iyi işler yapanları âdilâne ödüllendirmesi için onu geri çevirir. Küfredenlere gelince onlara, inkâr etmeleri yüzünden kaynar sudan bir içki **ve elem veren bir azap vardır."** (Yûnus, 10/4).

Azabı Görmeden İnanmayacak Olanlar

وَقَالَ مُوسٰى رَبَّنَا إِنَّكَ اٰتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَاَهُ زِينَةً وَاَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلٰى اَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ
عَلٰى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتّٰى يَرَوُا الْعَذَابَ الْاَلِيمَ

"Musa dedi: 'Rabbimiz! Gerçekten Firavuna ve ileri gelenlerine dünya hayatında ihtişam ve mallar verdin; Rabbimiz, senin yolundan insanları saptırmaları için (mi?) Rabbimiz! Mallarını sil-süpür! Kalplerini iyice sık ki **elem veren o azabı görmelerine değin imana girmesinler.**" (Yûnus, 10/88).

وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ اٰيَةٍ حَتّٰى يَرَوُا الْعَذَابَ الْاَلِيمَ

"Kendilerine her türlü mucize gelse bile, **elem veren o azabı** görmelerine değin (imana girmezler)." (Yûnus, 10/97).

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتّٰى يَرَوُا الْعَذَابَ الْاَلِيمَ

"O **acı veren azabı** görecekleri âna kadar ona inanmazlar." (Şuara, 26/201).

Zalimler

وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ
فَأَخْلَفْتُكُمْ ۖ وَمَا كَانَ لِيَ عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ
فَاسْتَجَبْتُمْ لِي ۖ فَلَا تَلُومُونِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ ۖ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ
وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِخِيَّ ۖ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ ۗ
إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

"İş hükme bağlandığında şeytan dedi: 'Kuşkusuz Allah size gerçek bir sözle söz vermişti. Ben de size söz vermiştim ama size karşı sözümde durmadım. Hem benim, üzerinizde bir yaptırım gücüm yoktu, sadece size çağrıda bulunmuştum siz de çağrıma evet demiştiniz. Artık beni kınamayın da kendilerinizi kınayın. Şimdi ben sizi kurtaramam, siz de beni kurtaramazsınız! Gerçekten ben, önceden beni ortaklık aracı yapmış olmanıza karşı çıkmıştım. **Gerçekten zâlimlere, elem veren bir azap vardır**!" (İbrâhîm, 14/22).

وَقَوْمَ نُوحٍ لَمَّا كَذَّبُوا الرُّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ وَجَعَلْنَاهُمْ لِلنَّاسِ آيَةً ۖ
وَأَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا

"Nûh kavmini de, peygamberleri yalanladıklarından boğduk ve kendilerini insanlara bir ibret kıldık. Zâlimlere de **acı bir azap hazırladık."** (Furkân, 25/37).

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ ۚ وَلَوْلَا
كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ ۗ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

"Yoksa onların dinden, Allah'ın izin vermediği şeyi kendileri için kanun yapmış ortakları mı var? Eğer ayırım sözü olmasaydı elbette aralarında hüküm verilmişti. **Kesin o zalimler,** onlara **elemli bir azap vardır."** (Şûrâ, 42/21).

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِى الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

"Ancak o yol, insanlara zulmetmekte olanlar ile yeryüzünde haksızca taşkınlık yapan kimseler aleyhinedir. İşte onlar, onlara **elem veren bir azap vardır."** (Şûrâ, 42/42).

يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِى رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

"O, dilediğini rahmeti içine kor. Zâlimlere ise pekâlâ acı **veren bir azap hazırlamıştır."** (İnsân, 76/31).

Şeytanın Dostları

تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَى أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَهُوَ وَلِيُّهُمُ الْيَوْمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

"Allah'a yemin olsun ki senden önceki ümmetlere de elçiler göndermiştik. Sonuçta şeytan onlara amellerini süsledi. O, bugün de onların dostudur. **Onlara elem veren bir azap vardır."** (Nahl, 16/63).

Allah'ın Âyetlerine İnanmayanlar

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

"Gerçekten **Allah'ın âyetlerine inanmayanlar** var ya, Allah onları doğru yola iletmez, onalara **elem veren bir azap vardır."** (Nahl, 16/104).

مَتَاعٌ قَلِيلٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

"Az bir yararlanma. **Onlara elem veren bir azap vardır."** (Nahl, 16/117).

وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

"Bir gerçek de şu: Âhirete inanmayanlara, **onlara elem veren bir azap hazırladık.**" (İsrâ, 17/10).

Allah Yolundan Engelleyenler

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
الَّذِى جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَاكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ وَمَنْ يُرِدْ
فِيهِ بِإِلْحَادٍ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ عَذَابٍ اَلِيمٍ

"Ama küfretmiş olanlar, **Allah'ın yolundan** ve kendisini mukim ve misafir (yerli ve yabancı) içinde eşit şekilde hareket etmek üzere bütün insanlar için ibadet yeri yapmış olduğumuz Mescid-i Harâm'dan **engelleyenler, bilsin ki:** Her kim orada zulümle doğruluktan sapmak isterse ona **pek elem veren bir azaptan tattırırız.**" (Hacc, 22/25).

Müminler Arasında Edepsizliği Yayma Arzusu Taşıyanlar

إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ اَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِى الَّذِينَ اٰمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ
فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

"Müminler arasında **edepsizce sözlerin** yayılmasını arzu edenler için **dünya ve âhirette acı veren bir azap vardır.** Öyle ya siz bilmezsiniz, Allah bilir." (Nûr, 24/19).

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَلِقَائِهِ اُولٰئِكَ يَئِسُوا مِنْ رَحْمَتِى
وَاُولٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ

"Allah'ın âyetlerini ve O'na kavuşmayı inkâr etmiş olanlar, işte onlar O'nun rahmetinden umudu kesmiş olanlardır ve işte onlar için **elem veren bir azap vardır.**" (Ankebût, 29/23).

Ululuk Taslayanlar

وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ اٰيَاتُنَا وَلّٰى مُسْتَكْبِرًا كَاَنْ لَمْ يَسْمَعْهَا كَاَنَّ فِى اُذُنَيْهِ
وَقْرًا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ اَلِيمٍ

"Karşısında âyetlerimiz okunduğunda sanki onları hiç duymamış gibi, gûya iki kulağında bir ağırlık varmış gibi kibirlenerek geri döner. Artık onu **elemli bir azapla muştula."** (Lokmân, 31/7).

يَسْمَعُ اٰيَاتِ اللّٰهِ تُتْلٰى عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا كَاَنْ لَمْ يَسْمَعْهَاۚ فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ اَل۪يمٍ

"Allah'ın, karşısında okunmakta olan âyetlerini dinliyor, sonra sanki onları hiç duymamış gibi kibirlenerek direniyor. Öyle ise **onu elemli bir azapla muştula."** (Câsiye, 45/8).

لِيَسْـَٔلَ الصَّادِق۪ينَ عَنْ صِدْقِهِمْۚ وَاَعَدَّ لِلْكَافِر۪ينَ عَذَابًا اَل۪يمًا

"Doğrulara doğruluklarından sorması için. Kâfirler için de **elemli bir azap hazırlamıştır."** (Ahzâb, 33/8).

Bizi Âciz Düşürmeye Çalışanlar

وَالَّذ۪ينَ سَعَوْ ف۪ٓي اٰيَاتِنَا مُعَاجِز۪ينَ اُو۬لٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ رِجْزٍ اَل۪يمٌ

"Âyetlerimiz içinde, aciz **bırakmağa koşmuş olanlar**, işte onlara murdarından **elemli bir azap vardır."** (Sebe', 34/5).

اِنَّكُمْ لَذَٓائِقُوا الْعَذَابِ الْاَل۪يمِۚ

"Kuşkusuz siz elbette **o elemli azabı tadacaksınız.**" (Sâffât, 37/38).

En Pisinden Bir Azap

هٰذَا هُدًىۚ وَالَّذ۪ينَ كَفَرُوا بِاٰيَاتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ رِجْزٍ اَل۪يمٌ

"İşte (Kur'an) bu bir hidâyettir. Rablerinin âyetlerine küfretmiş olanlar, onlara en pisinden **elemli bir azap vardır."** (Câsiye, 45/11).

يَا قَوْمَنَٓا اَج۪يبُوا دَاعِيَ اللّٰهِ وَاٰمِنُوا بِه۪ يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُمْ مِنْ عَذَابٍ اَل۪يمٍ

"Ey kavmimiz! Allah'ın davetçisine uyun ve ona iman getirin ki bazı günahlarınızı bağışlasın ve **sizi acıtan bir azaptan korusun."** (Ahkâf, 46/31).

وَتَرَكْنَا فِيهَا اٰيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْاَلِيمَ

"Orada, öyle **acıtan azaptan korkacaklar** için bir işâret bıraktık." (Zâriyât, 51/37).

فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَتَمَاسَّا فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَاِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ذٰلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ اَلِيمٌ

"Ona gücü yetmeyen de ikisi ilişkiye girmezden önce sırasıyla iki ay oruç tutsun, ona da güç yetiremeyen altmış yoksul doyursun. Bunlar Allah ve Peygamberi'ne iman edesiniz diyedir. Bunlar Allah'ın çizdiği sınırlarıdır. **Kâfirler için ise elem veren bir azap vardır."** (Mücâdele, 58/4).

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا هَلْ اَدُلُّكُمْ عَلٰى تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ اَلِيمٍ

"Ey iman edenler! Size, **sizleri elem veren bir azaptan kurtaracak** bir ticareti göstereyim mi?" (Saff, 61/10).

اَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَؤُا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَذَاقُوا وَبَالَ اَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ

"Bundan önce küfredenlerin haberi size gelmedi mi? Onlar, yaptıklarının vebâlini tattılar. Onlara **bir de pek acıtan bir azap var."** (Teğâbun, 64/5).

قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ اَهْلَكَنِيَ اللّٰهُ وَمَنْ مَعِيَ اَوْ رَحِمَنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ اَلِيمٍ

"De ki: Gördünüz mü? Allah beni ve yanımda yer alanları helak etse yahut bize merhamet buyursa iki durumda da kâfirleri **acı veren bir azaptan kurtaracak kimdir?"** (Mülk, 67/28).

وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا اَلِيمًا

"Yanımızda boğazda kalan bir yiyecek ve **acıtan bir azap var.**" (Müzzemmil, 73/13).

فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِيمٍ

"Onun için kafirlere **elemli bir azabı müjdele.**" (İnşikâk,84/24).

عَذَابٌ مُهِينٌ **=azâbün mühîn**[29]

Alçaltıcı Azabın Muhatapları

Kıskanç Kâfirler

بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهٓ اَنْفُسَهُمْ اَنْ يَكْفُرُوا بِمَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ بَغْيًا اَنْ يُنَزِّلَ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ عَلٰى مَنْ يَشَٓاءُ مِنْ عِبَادِهٖ فَبَٓاؤُ۫ بِغَضَبٍ عَلٰى غَضَبٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ

"Allah'ın, kullarından dilediğine lutfuyla indirmesini küstahça çekemeyerek Allah'ın indirdiği şeyi inkâr etmeleri için kendilerini sattıkları o şey ne çirkindir! Bunun üzerine gazap üzerine gazaba uğradılar. **Kâfirler için aşağılayan bir azap vardır.**" (Bakara, 2/90).

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوٓا اَنَّمَا نُمْلِي لَهُمْ خَيْرٌ لِاَنْفُسِهِمْ اِنَّمَا نُمْلِي لَهُمْ لِيَزْدَادُوٓا اِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ

"Sakın o küfredenlere süre vermemizin kendileri için bir hayır olduğunu sanmasınlar. Onlara sadece, günahı artırsın diye mühlet veriyoruz. **Onlara horlayıcı bir azap var.**" (Âl-i Imrân, 3/178).

Allah'ın Belirlediği Sınırları Aşanlar

وَمَنْ يَعْصِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ

[29] Aşağılayan, horlayan, küçük düşüren bir azap.

"Her kim Allah'a ve Peygamberi'ne isyan eder, **sınırlarını çiğnerse** onu içinde ebedi kalmak üzere bir ateşe sokar. **Ona pek alçaltan bir azap vardır."** (Nisâ, 4/14).

Cimri ve Cimriliği Tavsiye Eden Kâfirler

اَلَّذٖينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَٓا اٰتٰيهُمُ
اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖۜ وَاَعْتَدْنَا لِلْكَافِرٖينَ عَذَابًا مُهٖينًاۚ

"Onlar **cimrilik yaparlar,** insanlara cimrilikle emrederler ve Allah'ın kendilerine lutfundan verdiğini saklarlar. Biz kâfirlere **alçaltıcı bir azap hazırlamışızdır."** (Nisâ, 4/37).

وَاِذَا كُنْتَ فٖيهِمْ فَاَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلٰوةَ فَلْتَقُمْ طَٓائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ
وَلْيَأْخُذُٓوا اَسْلِحَتَهُمْ فَاِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَٓائِكُمْۖ
وَلْتَأْتِ طَٓائِفَةٌ اُخْرٰى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا
حِذْرَهُمْ وَاَسْلِحَتَهُمْۚ وَدَّ الَّذٖينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ اَسْلِحَتِكُمْ
وَاَمْتِعَتِكُمْ فَيَمٖيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةًۜ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
اِنْ كَانَ بِكُمْ اَذًى مِنْ مَطَرٍ اَوْ كُنْتُمْ مَرْضٰٓى اَنْ تَضَعُٓوا اَسْلِحَتَكُمْۚ
وَخُذُوا حِذْرَكُمْۜ اِنَّ اللّٰهَ اَعَدَّ لِلْكَافِرٖينَ عَذَابًا مُهٖينًا

"Aralarında olup kendilerine namaz kıldırdığında onlardan bir grup seninle dursun ve silahlarını da yanlarına alsınlar. Bunlar secdeye vardıklarında diğerleri arkanızda bulunsunlar. Namaz kılmamış diğer bir grup gelsin seninle namaz kılsın, önlemlerini ve silahlarını yanlarına alsınlar. Küfre sapanlar, silahlarınızdan ve eşyanızdan gaflete düşseniz de üzerinize birden yöneliverseler (bir baskın yapsalar) diye candan istediler. Size yağmurdan kaynaklanan bir sıkıntı ilişirse veya hasta olursanız silahlarınızı bırakmanızda size hiçbir günah yoktur. Önleminizi alın. Kuşkusuz Allah **kâfirlere pek horlayan bir azap hazırlamıştır."** (Nisâ, 4/102).

أُولٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَاَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

"İşte onlar gerçek kâfirlerdir. **O kâfirlere horlayıcı bir azap hazırladık."** (Nisâ, 4/151).

Allah'a İftira Atan Zalimler

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ قَالَ اُوحِيَ اِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ اِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَاُنْزِلُ مِثْلَ مَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ وَلَوْ تَرٰٓى اِذِ الظَّالِمُونَ فٖى غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلٰٓئِكَةُ بَاسِطُوٓا اَيْدٖيهِمْ اَخْرِجُوٓا اَنْفُسَكُمْ اَلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ اٰيَاتِهٖ تَسْتَكْبِرُونَ

"Allah'a karşı bir yalan uyduran veya kendisine hiçbir şey vahyedilmemişken: 'Bana vahyolundu!' diyenden ve bir de: 'Allah'ın indirdiğinin benzerini yakında ben de indireceğim!' diyen kimseden daha zalim kim olabilir? O zalimler, ölümün dalgaları içinde ve melekler ellerini uzatmış bir halde: 'Haydi canlarınızı çıkarın! Allah'a karşı gerçek dışı şeyleri söyleyegelmeniz ve büyüklük taslayıp onun âyetlerinden yüzçevirmeniz yüzünden bugün **horluk azabına çarptırılacaksınız'** (dediklerinde o zalimleri) bir görsen!" (En'âm, 6/93).

وَالَّذٖينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا فَاُولٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهٖينٌ

"Kâfirlik edip âyetlerimize yalan demiş olanlar ise, işte bunlara **horlayan bir azap vardır."** (Hacc, 22/57).

يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَيَخْلُدْ فٖيهٖ مُهَانًا

"Kıyamet günü azabı katlanır ve içinde **horlanmış olarak** sürekli kalır." (Furkân, 25/69).

Dini Dillerine Dolayıp Alay Edenler

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ

"İnsanlardan öylesi var ki, Allah yolundan bilgisizce saptırmak ve onu alaya almak için sözün eğlencesini satın alırlar. İşte onlar, **onlara küçük düşüren bir azap vardır."** (Lokmân, 31/6).

وَاِذَا عَلِمَ مِنْ اٰيَاتِنَا شَيْـًٔا اتَّخَذَهَا هُزُوًا أُولٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ

"Âyetlerimizden bir şey öğrendiğinde onu bir eğlence edinir. İşte onlara **aşağılayıcı bir azap vardır."** (Câsiye, 45/9).

Allah ve Peygamberi'ni İncitenler

اِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَاَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا

"Doğrusu Allah ve Peygamberi'ni inciten kişiler, Allah onlara dünyada ve âhirette lanet etmiş, **kendilerine küçük düşüren bir azap hazırlamıştır."** (Ahzâb, 33/57).

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ اَذْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا فَالْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ

"İnkâr etmiş olan kimseler ateşe sunulacakları gün kendilerine: 'Siz bütün zevklerinizi dünya hayatınızda giderdiniz ve onlarla safa sürdünüz, alacağınızı aldınız! Yeryüzünde haksızlıkla kibirlilik taslamanız yüzünden ve dinden çıkıp fasıklık yapmanızdan ötürü artık bugün **horluk azabına** çarptırılacaksınız' denilir." (Ahkâf, 46/20).

اِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ كُبِتُوا كَمَا كُبِتَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَقَدْ اَنْزَلْنَا اٰيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ

"Muhakkak ki Allah ve Peygamberi'ne sınır koyma yarışına kalkışanlar, tıpkı kendilerinden öncekilerin çarpıldıkları gibi çarpıldlar. Oysa açık açık âyetler de indirmiştik. **Kâfirlere de küçük düşüren bir azap var."** (Mücâdele, 58/5).

اِتَّخَذُوٓا اَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ

"Yeminlerini bir siper edindiler de Allah yolundan engellediler. Onun için **onlara horlayan bir azap var."** (Mücâdele, 58/16).

عَذَابٌ مُقِيمٌ **=*azâbün mukîm***[30]

Bu Azaba Çarptırılacak Gruplar

Kâfirler

يُرِيدُونَ اَنْ يَخْرُجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ

"(Kâfirler[31]) ateşten çıkmak isteyecekler, ama ondan çıkacak değillerdir. **Onlara sürüp gidecek bir azap vardır."** (Mâide, 5/37).

Münafıklar

وَعَدَ اللّٰهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعَنَهُمُ اللّٰهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ

"Allah, erkek münafıklar ile kadın münafıklara ve kâfirlere içinde sürekli kalmak üzere cehennem ateşini va'detti. O, kendilerine yeter. Allah onlara lanet etti. **Onlara kalıcı bir azap vardır."** (Tevbe, 9/68).

فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَاْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُقِيمٌ

"(Nuh Peygamber şöyle dedi[32]:) 'İleride, kendisini perişan edecek bir azabın kimin başına geleceğini, **kalıcı bir azabın** kimin tepesine ineceğini bileceksiniz!" (Hûd, 11/39).

---

30 Kesintisiz, sürüp gidecek, kalıcı bir azap.

31 Bu not, bir önceki âyetin ışığı altında konulmuşur.

32 Bu not da önceki âyetlerden esinlenerek düşünülmüştür.

مَنْ يَاْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُقِيمٌ

"Kendisini perişan edecek bir azap kime gelecek, **sürekli azap kimin üzerine çökecek?"** (Zümer, 39/40).

Zalimler

وَتَرٰيهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَاشِعِينَ مِنَ الذُّلِّ يَنْظُرُونَ مِنْ طَرْفٍ خَفِيٍّ وَقَالَ الَّذِينَ اٰمَنُوا اِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا اَنْفُسَهُمْ وَاَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَلَا اِنَّ الظَّالِمِينَ فِى عَذَابٍ مُقِيمٍ

"Onları, ateşe arzedilirlerken zilletten başlarını eğmiş, fersiz bir göz ucuyla bakıp durduklarını görürsün. İnanmış kimseler ise: 'Hüsrana uğrayanlar, kıyamet günü kendilerini ve ailelerini ziyana sokmuş olanlardır. Doğrusu **zalimler sürekli bir azap içindedirler'** derler." (Şûrâ, 42/45).

Öteki Âlemle İlgili Ceza Türlerinin ve Niteliklerinin Vurgulanması Bağlamında عَذَابٌ =*azâb* Lafzının Tamlanan veya Nitelenen Konumunda Geçtiği Âyetler

عَذَابُ الْآخِرَةِ =*azâb-i âhire* (Âhiret Azabı)

اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِمَنْ خَافَ عَذَابَ الْاٰخِرَةِ ذٰلِكَ يَوْمٌ مَجْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ وَذٰلِكَ يَوْمٌ مَشْهُودٌ

"**Âhiret azabından** korkan kimse için cidden bunda bir âyet vardır. Bu, insanların kendisi için toplandığı bir gündür, bu, görme gündür." (Hûd, 11/103).

لَهُمْ عَذَابٌ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَشَقُّ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَاقٍ

"Onlara dünya hayatında bir azap vardır. **Âhiret azabı** elbette daha zorludur. Kendilerini Allah'tan herhangi bir koruyacak kimse yoktur." (Ra'd, 13/34).

وَكَذٰلِكَ نَجْز۪ي مَنْ اَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِاٰيَاتِ رَبِّه۪ۜ وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَشَدُّ وَاَبْقٰى

"Ve işte Rabbinin âyetlerine iman etmeyip haddini aşanı Biz böyle cezalandıracağız. Elbette **âhiret azabı** daha yaman ve daha süreklidir." (Tâhâ, 20/127).

فَاَذَاقَهُمُ اللّٰهُ الْخِزْيَ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَاۚ وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَكْبَرُۢ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

"Allah onlara, dünya hayatında o rezilliği tattırdı. Oysa **âhiretin azabı** elbette daha büyüktür. Keşke bilselerdi!" (Zümer, 39/26).

فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ ر۪يحًا صَرْصَرًا ف۪ٓي اَيَّامٍ نَحِسَاتٍ لِنُذ۪يقَهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَاۜ وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَخْزٰى وَهُمْ لَا يُنْصَرُونَ

"Bunun için kendilerine dünya hayatında rezillik azabını tattıralım diye üzerlerine uğursuz günlerde yakıp kavuran soğuk bir rüzgâr gönderdik. **Âhiret azabı elbette daha da rezil edendir.** Onlar yardım görmezler." (Fussılet, 41/16).

كَذٰلِكَ الْعَذَابُۜ وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَكْبَرُۢ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

"İşte böyledir azap ve elbette **âhiret azabı** daha büyüktür, fakat bilselerdi." (Kalem, 68/33).

العذاب الأكبر ***=azâb-i ekber*** **(En Büyük Azap)**

وَلَنُذ۪يقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْاَدْنٰى دُونَ الْعَذَابِ الْاَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

"Elbette onlara, **o en büyük azaptan** başka o en yakın azaptan (dünya azabından) tattıracağız, ki belki onlar bu sayede dönerler." (Secde, 32/21).

فَيُعَذِّبُهُ اللّٰهُ الْعَذَابَ الْاَكْبَرَۜ

"Allah onu **en büyük azaba** çarptırır." (Ğâşiye, 88/24).

عَذَابَ الْحَرِيقِ =**azâb-i-harîk (Yangın Azabı)**

لَقَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوٓا اِنَّ اللّٰهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ اَغْنِيَٓاءُ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْاَنْبِيَٓاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

"Allah 'Doğrusu Allah fakir, biz zenginleriz' diyenlerin sözlerini işitti. Dediklerini ve peygamberleri haksız yere öldürmeleriyle birlikte yazacağız ve: 'Tadın **yangın azabını**' diyeceğiz." (Âl-i Imrân, 3/181).

وَلَوْ تَرٰٓى اِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلٰٓئِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَاَدْبَارَهُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

"Bir görsen melekler o küfredenlerin canlarını alırken, yüzlerine ve arkalarına vurarak (şöyle dediklerini): 'Tadın **yangın azabını**" (Enfâl, 8/50).

كُلَّمَٓا اَرَادُوٓا اَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ اُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

"Ateşten, onun bir ıstırabından her çıkmak istediklerinde yine içine geri döndürülürler. 'Tadın **yangın azabını**' (denilir)." (Hacc, 22/22).

اِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ

"O kimseler ki inanan erkeklere ve inanan kadınlara eziyet etmişler, sonra da tevbe etmemişlerdir. Kesin artık onlara cehennem azabı var, onlara **yangın azabı** var." (Burûc, 85/10).

عَذَابَ الْخُلْدِ **=*azâb-i huld*[33] (Sonsuzluk Azabı)**

ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْزَوْنَ اِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ

"Sonra o zulmedenlere şöyle denilmiştir: 'Tadın **sonsuzluğun azabını!** Siz sadece kazanageldiklerinizle cezalandırılıyorsunuz!'" (Yûnus, 10/52).

فَذُوقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هٰذَا اِنَّا نَسِينَاكُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

"Öyle ise bu gününüze kavuşmayı unuttuğunuz için, yaptığınız şey yüzünden tadın **sonsuzluk azabını."** (Secde, 32/14).

سُوءَ الْعَذَابِ **=*sû-i azâb* (Azabın Kötüsü)**

اَوْ تَقُولُوا لَوْ اَنَّا اُنْزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّا اَهْدٰى مِنْهُمْ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَّبَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَصَدَفَ عَنْهَا سَنَجْزِى الَّذِينَ يَصْدِفُونَ عَنْ اٰيَاتِنَا سُوءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ

"Veya 'Eğer gerçekten kitap bize indirilseydi onlardan daha doğru yolda olurduk' dememeniz için. Gerçekten size, Rabbinizden apaçık bir delil, bir rehber, bir rahmet geldi. Allah'ın âyetlerini yalan sayandan ve onlardan yüz çevirenden daha zalim kimdir? Âyetlerimizden yüz çevirenleri, yüz çevirmeleri yüzünden yakında **azabın en kötüsüyle** cezalandıracağız." (En'âm, 6/157).

---

[33] 'Huld' ve 'Hulûd' beka, devam, ebedî ve dâimî kalmak anlamındadır. Bir şeyin bozulmadan aslını koruması anlamında kullanılır. (bkz. Âsım Ef. Okyanus, I, 604).

اَفَمَنْ يَتَّقٖى بِوَجْهِهٖ سُٓوءَ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِۜ وَقٖيلَ لِلظَّالِمٖينَ
ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ

"Ya yüzünü, kıyamet günü **azabın kötüsünden** korumaya çalışan kimse?.. Zalimlere denilmiştir: 'Kazanıp durduklarınızı(ın azabını) tadın!'" (Zümer, 39/24).

فَوَقٰيهُ اللّٰهُ سَيِّـَٔاتِ مَا مَكَرُوا وَحَاقَ بِاٰلِ فِرْعَوْنَ سُٓوءُ الْعَذَابِۚ

"Sonuçta Allah onu, kurdukları tuzaklarının kötülüklerinden korudu. Firavun âilesini de **azabın beteri** kuşattı." (Mü'min, 40/45).

وَلَوْ اَنَّ لِلَّذٖينَ ظَلَمُوا مَا فِى الْاَرْضِ جَمٖيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهٖ
مِنْ سُٓوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِۜ وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللّٰهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ

"Eğer gerçekten, yerde ne varsa tamamı ve yanında bir katı o haksızlık yapmış olanların olsa kıyamet günü **azabın kötüsüne** karşılık elbette onu fidye verirler. Ama hiç hesaba katmadıkları şey Allah tarafından karşılarına çıkmıştır!" (Zümer, 39/47).

عَذَابٌ شَدٖيدٌ **=*azâb-i şedîd* (Çetin Bir Azap)**

فَاَمَّا الَّذٖينَ كَفَرُوا فَاُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدٖيدًا فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِۘ
وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرٖينَ

"O küfredenler var ya, onları dünyada ve ahirette **pek çetin bir azaba** çarptıracağım, onların hiçbir yardımcıları olmayacak." (Âl-i Imrân, 3/56).

وَاِذَا جَٓاءَتْهُمْ اٰيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتّٰى نُؤْتٰى مِثْلَ مَٓا اُوتِىَ رُسُلُ اللّٰهِۜ اَللّٰهُ
اَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُۜ سَيُصٖيبُ الَّذٖينَ اَجْرَمُوا صَغَارٌ عِنْدَ
اللّٰهِ وَعَذَابٌ شَدٖيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ

"Onlara bir ayet (bir mucize) geldiğinde: 'Allah elçilerine verilenin aynısı bize de verilinceye değin asla iman etmeyeceğiz!' dediler. Allah, kime peygamberlik vereceğini en iyi bilendir. Suç işlemiş olanlara, kurageldikleri tuzaklar yüzünden yakında Allah katından bir zillet ve **çetin bir azap** ilişecek. (En'âm, 6/124).

وَاِذْ قَالَتْ اُمَّةٌ مِنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْماًۙ اللّٰهُ مُهْلِكُهُمْ اَوْ مُعَذِّبُهُمْ
عَذَاباً شَدِيداًۜ قَالُوا مَعْذِرَةً اِلٰى رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

"İçlerinden bir cemaat: 'Ne diye Allah'ın kendilerini helak edeceği veya **pek yaman bir azap** ile azap edeceği bir topluma öğüt veriyorsunuz?' dediğinde şu cevabı verdiler: 'Rabbinize özür (beyan etmek) için, bir de belki onlar sakınırlar'." (A'râf, 7/164).

مَتَاعٌ فِى الدُّنْيَا ثُمَّ اِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نُذِيقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ
بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

"Dünyada biraz yararlanma! Sonra dönüşleri yalnız Bizedir. Ardından, küfredegelmeleri yüzünden kendilerine o **yaman azabı tattırırız."** (Yûnus, 10/70).

اَللّٰهِ الَّذٖى لَهُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِۜ وَوَيْلٌ
لِلْكَافِرٖينَ مِنْ عَذَابٍ شَدٖيدٍ

"O Allah ki göklerde ne varsa yerde ne varsa yalnız O'nundur. **Pek çetin azaptan ötürü** vay o kâfirlere!" (İbrâhîm, 14/2).

قُلْ اِنَّمَا اَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍۚ اَنْ تَقُومُوا لِلّٰهِ مَثْنٰى وَفُرَادٰى ثُمَّ تَتَفَكَّرُواۜ
مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍۜ اِنْ هُوَ اِلَّا نَذٖيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدٖيدٍ

"De ki: Size sadece bir tek öğüt vereceğim: Allah için ikişer ikişer, teker teker kalkmanızı sonra iyice düşünmenizi! Arkadaşınızda herhangi bir delilik yoktur. O sadece sizin için **yaman bir azabın** önünde bir uyarıcıdır." (Sebe', 34/46).

اَلَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَاَجْرٌ كَبِيرٌ

"Küfreden kimseler, onlar için **çetin bir azap kesindir.** İnanıp yararlı işler işleyenler ise onlara bir bağışlama, pek büyük bir mükâfât vardır." (Fâtır, 35/7).

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا اِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ اُولٰٓئِكَ هُوَ يَبُورُ

"Şeref isteyen (bilsin ki) bütünüyle şeref Allah'ındır. O'na sadece hoş kelimeler yükselir ve onu da iyi iş kaldırır. Kötülükleri tuzak kuranlar, onlara **yaman bir azap vardır.** İşte onların tuzağı, o, başarısızlığa uğrar." (Fâtır, 35/10).

فَلَنُذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ اَسْوَاَ الَّذِى كَانُوا يَعْمَلُونَ

"Küfretmiş olanlara elbette pek **çetin bir azabı tattıracağız,** onları mutlaka yapmakta olduklarının en beter cezasına çarptıracağız." (Fussılet, 41/27).

وَالَّذِينَ يُحَاجُّونَ فِى اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ مَا اسْتُجِيبَ لَهُ حُجَّتُهُمْ دَاحِضَةٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ

"Kendisine icabet edildikten sonra Allah hakkında tartışmada bulunanların delilleri Rableri katında boştur. Üzerlerine bir gazap, onlar için **pek çetin bir azap** vardır." (Şûrâ, 42/16).

وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ

"İman edip yararlı işleri yapmış olanlara (onların isteklerine) cevap verir ve onlara lutfundan arttırır. Oysa kâfirlere **pek çetin bir azap** vardır." (Şûrâ, 42/26).

اَلَّذٖى جَعَلَ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ فَاَلْقِيَاهُ فِى الْعَذَابِ الشَّدٖيدِ

"O kişi Allah'ın yanında başka ilah tutmuştur. Haydi ikiniz birlikte onu, o **yaman azabın** içine atın." (Kâf, 50/26).

اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدٖيدًاۜ اِنَّهُمْ سَٓاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

"Allah, onlar için **yaman bir azap** hazırladı. Gerçekten onlar ne kötü işler yapıyorlardı." (Mücâdele, 58/15).

اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدٖيدًا فَاتَّقُوا اللّٰهَ يَٓا اُولِى الْاَلْبَابِۚ اَلَّذٖينَ اٰمَنُواۚ قَدْ اَنْزَلَ اللّٰهُ اِلَيْكُمْ ذِكْرًاۙ

"Allah öyleleri için **pek şiddetli bir azap** hazırlamıştır. Öyle ise ey iman etmiş bulunan akıl sahipleri! Allah'tan korkun. Gerçekten Allah size bir uyarıcı indirdi." (Talâk, 65/10).

عذاب صعد =***azâb-i Saad*** **(Gittikçe Yükselen Bir Azap)**

لِنَفْتِنَهُمْ فٖيهِۜ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهٖ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًاۙ

"Bu hususta kendilerini sınayalım diye. Kim Rabbinin zikrinden yüz çevirirse onu **gittikçe yükselen bir azaba** sokar." (Cinn, 72/17).

عَذَابٌ غَلٖيظٌ =***azâb-i Ğalîz*** **(Ağır Bir Azap)**

يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسٖيغُهُ وَيَأْتٖيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍۜ وَمِنْ وَرَٓائِهٖ عَذَابٌ غَلٖيظٌ

"Onu yutmağa uğraşacak, ama onu boğazından geçiremeyecek, her taraftan kendisine ölüm gelecek fakat, o ölmeyecek! Ardından da **ağır bir azap!**" (İbrâhîm, 14/17).

نُمَتِّعُهُمْ قَلِيلاً ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ اِلَى عَذَابٍ غَلِيظٍ

"Onları biraz nimetlendiriyoruz. Sonra kendilerini cebren **ağır bir azaba süreriz."** (Lokmân, 31/24).

وَلَئِنْ اَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ هٰذَا لِى وَمَا اَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُجِعْتُ اِلَى رَبِّى اِنَّ لِى عِنْدَهُ لَلْحُسْنٰى فَلَنُنَبِّئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ

"Andolsun ona, kendisine dokunan bir zararın ardından bizden bir rahmeti tattırırsak kesin der: 'Bu benim! O saatın kopacağını da sanmam! Yemin olsun şâyet Rabbime döndürülürsem O'nun katında benim için elbette daha güzeli vardır.' Küfretmiş olanlara ne yaptıklarını elbette haber vereceğiz! Elbette onlara **pek kaba bir azaptan** tattıracağız." (Fussılet, 41/50).

عذاب قريب **=*azâb-i karîb* (Pek Yakın Bir Azap)**

اِنَّا اَنْذَرْنَاكُمْ عَذَاباً قَرِيباً يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِى كُنْتُ تُرَاباً

"Çünkü Biz size **yakın bir azabı** ihtar ettik. O gün kişi ellerinin önceden ne gönderdiğine bakacak ve kâfir de: 'Ah n'olaydı ben bir toprak olaydım!' diyecek." (Nebe', (78/40).

عذاب كبير **=*azâb-i kebîr* (Büyük Bir Azap)**

فَقَدْ كَذَّبُوكُمْ بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفاً وَلَا نَصْراً وَمَنْ يَظْلِمْ مِنْكُمْ نُذِقْهُ عَذَاباً كَبِيراً

"Demek ki sizi sözünüzde yalancı çıkarmışlardır. Artık azabı savmağa da yardım görmeye de çare bulamayacaksınız. İçinizden her kim zulmederse ona **büyük bir azap** tattıracağız." (Furkân, 25/19).

عَذَابِ النَّارِ **=*azâb-i nâr* (Ateş Azabı)**

وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهٖيمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا بَلَدًا اٰمِنًا وَارْزُقْ اَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ اٰمَنَ مِنْهُمْ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَاُمَتِّعُهُ قَلٖيلًا ثُمَّ اَضْطَرُّهُ اِلٰى عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصٖيرُ

"Bir vakit İbrahim dedi: 'Rabbim! Burasını güvenli bir şehir yap, halkına, içlerinden Allah'a ve son güne inananlara çeşitli ürünlerden rızık ver.' Allah buyurdu: 'İnkâr edeni de kısa bir süre geçindiririm sonra onu **ateşin azabına** zorlarım. Varılacak ne kötü yerdir!" (Bakara, 2/126).

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا اٰتِنَا فِى الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِى الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

"İçlerinden kimisi ise: 'Rabbimiz bize dünyada bir iyilik, âhirette de bir iyilik ver ve bizi **ateşin azabından** koru' diyor." (Bakara, 2/201).

اَلَّذٖينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اِنَّنَا اٰمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

"O kimseler ki, 'Rabbimiz! Biz inandık, bizim için günahlarımızı bağışla ve bizi **ateşin azabından** koru' derler." (Âl-i Imrân, 3/16).

اَلَّذٖينَ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلٰى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فٖى خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

"Onlar ki Allah'ı ayakta iken, otururken ve yanları üstünde iken anarlar, göklerin ve yerin yaratılışında tefekküre dalarlar. 'Rabbimiz Sen! Bunu boşuna yaratmadın, Sen münezzehsin, öyle ise koru bizi **ateşin azabından**'." (Âl-i Imrân, 3/191).

ذٰلِكُمْ فَذُوقُوهُ وَاَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ

"İşte bu (anlatılanlar) size! Haydi tadın onu! Kuşkusuz kâfirlere bir de **ateşin azabı** var." (Enfâl, 8/14).

وَاَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَاْوٰيهُمُ النَّارُ كُلَّمَٓا اَرَادُٓوا اَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَٓا اُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّذٖى كُنْتُمْ بِهٖ تُكَذِّبُونَ

"Yoldan çıkmış kişilere gelince, onların barınağı ateştir. Oradan çıkmak istedikleri her defasında oraya geri çevrilirler ve kendilerine: 'Kendisini yalanlayıp durduğunuz **ateşin azabını** tadın!' denilir." (Secde, 32/20).

فَالْيَوْمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتٖى كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ

"İşte o gün kiminiz kimine ne fayda verebilir ne de zarar. Ve zulmetmiş olanlara: 'Kendisini yalanlayıp durduğunuz o **ateşin azabını** tadın' deriz." (Sebe', 34/42).

وَلَوْلَٓا اَنْ كَتَبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَٓاءَ لَعَذَّبَهُمْ فِى الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ

"Eğer Allah onlara sürgün yazmamış olsaydı kesin dünyada kendilerine azap edecekti. Âhirette ise onlara **ateş azabı** var." (Haşr, 59/3).

عَذَابٌ نُكْرٌ **=*azâb-i nükr*[34]**

قَالَ اَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ اِلٰى رَبِّهٖ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكْرًا

"Şöyle dedi: 'Her kim haksızlık ederse onu kesin cezalandırırız, sonra Rabbine döndürülür, o da ona **görülmedik bir azapla** azap eder." (Kehf, 18/87).

---

[34] Görülmemiş, dehşetli, belalı bir azap.

وَكَاَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ عَتَتْ عَنْ اَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِه۪ فَحَاسَبْنَاهَا حِسَابًا شَد۪يدًاۙ وَعَذَّبْنَاهَا عَذَابًا نُكْرًا

"Rablerinin ve O'nun elçilerinin buyruğundan azgınlık ederek çıkan nice yerleşim birimi (halkı) var ki onları pek yaman bir hesapla hesaba çekmiş, kendilerini **görülmedik bir azaba** çarptırmışızdır." (Talâk, 65/8).

غَيًّا **=*Ğayyâ***[35]

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ اَضَاعُوا الصَّلٰوةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّاۙ

"Sonra arkalarından bozuk bir gürûh geldi, namazı zayi ettiler, şehvetleri (tutkuları) ardına düştüler. Bunlar da **'Gayyâ'**yı boylayacaklar." (Meryem, 19/59).

لَظٰى **=*lezâ***[36]

كَلَّاۜ اِنَّهَا لَظٰىۙ

"Hayır asla! Çünkü o, **alevli bir ateş.**" (Meâric, 70/15).

نَزَّاعَةً لِلشَّوٰىۚ

"Ellere, ayaklara ve kafaya saldıran olarak." (Meâric, 70/16).

تَدْعُوا مَنْ اَدْبَرَ وَتَوَلّٰىۙ

"Çağırır sırt dönüp yüz çeviren kimseyi," (Meâric, 70/17).

وَجَمَعَ فَاَوْعٰى

"toplayıp bir kaba koyanı!" (Meâric, 70/18).

فَاَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظّٰىۚ

---

35 Bu lafızla ilgili olarak şu yorumlar yapılmıştır: Araplara göre her kötülük bir 'gayy', her hayır da bir reşâd, bir hayırhahlıktır (Nesefî, III, 39); fenalık, hüsran (Kurtubî, el-Câmi', XI, 125); cehennem'de bir vâdi (Celâleyn, II, 17).

36 Alevli bir ateş. Nitelikleri daha sonra âyetlerde açıklandığından onların da metinleri yazılmıştır.

"Artık sizi **alevlendikçe alevlenen bir ateşe** karşı uyardım." (Leyl, 92/14).

لَا يَصْلٰيهَٓا اِلَّا الْاَشْقٰىۙ

"Ona en azgın olandan başkası girmez." (Leyl, 92/15).

النَّار **=*en-nâr***[37]

Cehennem Ateşinin Yakıtları

فَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّت۪ي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُۚ اُعِدَّتْ لِلْكَافِر۪ينَ

"Ve yapamazsanız[38] -ki asla yapamazsınız- öyle ise **yakıtı insanlarla taşlar** olup kâfirler için hazırlanmış olan **ateşten** sakının." (Bakara, 2/24).

اِنَّ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَلَٓا اَوْلَادُهُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْـٔاًۜ وَاُو۬لٰٓئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِۙ

"Kuşkusuz küfredenler, ne malları ne de çocukları Allah'tan (gelecek) hiçbir şeyi kendilerinden asla engelleyemez. İşte onlar **ateşin yakıtı."** (Âl-i Imrân, 3/10).

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا قُٓوا اَنْفُسَكُمْ وَاَهْل۪يكُمْ نَاراً وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلٰٓئِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللّٰهَ مَٓا اَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

"Ey bütün iman edenler! Kendilerinizi ve ailelerinizi yakıtı insanlar ve taşlar olan bir **ateşten** koruyun ki o ateşin üzerinde yoğun mu yoğun, çetin mi çetin melekler vardır. Allah kendilerine ne emrettiyse ona karşı gelmezler ve her ne ile görevli iseler onu yaparlar." (Tahrîm, 66/6).

---

37 Mutlak ateş anlamındadır, azını da çoğunu da içine alır. Bu başlık altında 'en-nâr' lafzının yalın olarak geçtiği âyetlere yer verilmiş, terkip konumunda geçtiği yerler ise ayrı başlıklar altında değerlendirilmiştir. Ayrıca gerekli görülen yerlerde de spot başlıklar konulmuştur. S.G.

38 Öyle bir sûre getiremez iseniz.

Bize Sayılı Günler Dışında Cehennem Ateşi İlişmez Diyen İftiracılar

وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ اِلَّٓا اَيَّامًا مَعْدُودَةً قُلْ اَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللّٰهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللّٰهُ عَهْدَهُٓ اَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

"Ve dediler: **'Bize, sayılı günler dışında asla ateş dokunmaz'**. De ki: 'Allah'tan bir ahit mi aldınız? Böyle ise Allah kesinlikle ahdinden dönmez. Yoksa Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?" (Bakara, 2/80).

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ اِلَّٓا اَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ وَغَرَّهُمْ فِي دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

"Bunun sebebi cidden onların: **'Ateş bize, sayılı günler dışında kesinlikle dokunmaz'** demeleridir. Uydurdukları şey, kendilerini dinlerinde aldatmıştır." (Âl-i Imrân, 3/24).

Ateşten Çıkamayacaklar

وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ اَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَتَبَرَّاَ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّؤُا مِنَّا كَذٰلِكَ يُرِيهِمُ اللّٰهُ اَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ

"Uyanlar da[39] şöyle demiştir: 'Âh bizim için bir kez dönüş olsa da -onlar bizden uzaklaştıkları gibi- biz de kendilerinden uzaklaşsak.' İşte böylece Allah onlara kendi yaptıklarını üzerlerine çökmüş pişmanlıklar halinde gösterecektir. Üstelik onlar **ateşten çıkmayacaklar."** (Bakara, 2/167).

يُرِيدُونَ اَنْ يَخْرُجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ

"Ateşten çıkmak isteyecekler, ama ondan çıkacak değillerdir. Onlara kalıcı bir azap vardır." (Mâide, 5/37).

[39] Zalimlerin peşlerinden gidenler de.

Yedikleri Aslında Ateştir

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا
قَلِيلًا أُولٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ
يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

"Allah'ın indirdiği Kitaptan bir şeyi gizleyip onu gizlemesi karşılığında biraz bir şey satın alanlar; işte **onlar anlamca ateşten başka bir şey yemiyorlar,** kıyamet günü Allah onlara konuşmayacak ve onları arındırmayacak. Onlara sadece pek elem veren bir azap vardır." (Bakara, 2/174).

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامٰى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ
نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا

"Kuşkusuz yetimlerin mallarını haksızca yiyenler batınan (anlamca) sadece ve sadece **bir ateş yiyorlar.** Yakında kaynar bir ateşe yaslanacaklar". (Nisâ, 4/10).

أُولٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدٰى وَالْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِ
فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ

"İşte onlar, doğru yola karşılık sapıklığı, mağfirete bedel de azabı satın alan kimselerdir. **Ateşe** karşı ne de sabırlı şeylermiş!" (Bakara, 2/175).

Ateşe Çağıranlar

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتّٰى يُؤْمِنَّ وَلَأَمَةٌ مُؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِنْ
مُشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ وَلَا تُنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتّٰى يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ
مُؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ أُولٰئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللّٰهُ
يَدْعُوا إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

"Müşrik kadınları iman etmelerine kadar nikâh etmeyin. İnanan bir cariye müşrik bir kadından -hoşunuza gitse de- elbette daha iyidir. Müşrik erkeklere de -inanmalarına değin- (müslüman kadınları) nikâhlamayın; inanan bir köle elbette bir müşrikten -hoşunuza gitmiş olsa da- hayırlıdır. İşte **onlar** (müşrikler) **ateşe çağırıyorlar.** Oysa Allah izni ile cennete, mağfirete davet ediyor ve insanlara âyetlerini açıklıyor ki belki onlar düşünüp öğüt alırlar." (Bakara, 2/221).

وَيَا قَوْمِ مَا لِيٓ اَدْعُوكُمْ اِلَى النَّجٰوةِ وَتَدْعُونَنِيٓ اِلَى النَّارِ

"Toplumum! Ne diye ben sizi kurtuluşa çağırırken siz beni **ateşe çağırıyorsunuz?"** (Mü'min, 40/41).

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّٰهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ كُنْتُمْ اَعْدَٓاءً فَاَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَاَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهٖٓ اِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلٰى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَاَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اٰيَاتِهٖ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

"Topluca Allah'ın ipine sımsıkı yapışın, bölünüp parçalanmayın. Allah'ın üzerinizdeki nimetini anımsayın. Bir zamanlar birbirinizin düşmanları iken gönülleriniz arasına uzlaşma ve sevgi koydu, nimeti sayesinde kardeş oldunuz. **Ateşten** bir çukurun kenarındaydınız, sizi oradan kurtardı. İşte böyle Allah âyetlerini açıklıyor ki belki hidâyet bulursunuz." (Âl-i Imrân, 3/103).

وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِيٓ اُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

"Kâfirler için hazırlanmış olan **ateşten** sakının." (Âl-i Imrân, 3/131).

سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَٓا اَشْرَكُوا بِاللّٰهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهٖ سُلْطَانًا وَمَاْوٰيهُمُ النَّارُ وَبِئْسَ مَثْوَى الظَّالِمِينَ

"Hakkında hiçbir belge indirmediği şeylerle Allah'a ortak koştukları için küfredenlerin yüreklerine korku düşüreceğiz. Varacakları yer **ateştir.** O zâlimlerin yatağı ne kötüdür." (Âl-i Imrân, 3/151).

كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ وَاِنَّمَا تُوَفَّوْنَ اُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَاُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

"Her canlı ölümü tadacak ve kıyamet günü ecirlerinize tastamam kavuşturulacaksınız. Kim **ateşten** uzaklaştırılır cennete, sokulursa gerçekten kurtuluşa ermiştir. Dünya hayatı sadece aldanış metaıdır." (Âl-i Imrân, 3/185).

رَبَّنَآ اِنَّكَ مَنْ تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ اَخْزَيْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ اَنْصَارٍ

"Rabbimiz! Kuşkusuz Sen kimi **ateşe** sokarsan gerçekten onu perişan etmişsindir, o zalimlerin yardımcıları da yoktur.'." (Âl-i Imrân, 3/192).

وَمَنْ يَعْصِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ

"Her kim Allah'a ve Peygamberi'ne isyan eder, sınırlarını çiğnerse onu içinde ebedi kalmak üzere bir **ateşe** sokar. Ona pek alçaltan bir azap vardır." (Nisâ, 4/14).

وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرًا

"Kim bunu[40] bir düşmanlıkla, bir zulümle yaparsa onu yakında **bir ateşe** yaslarız. Bu, Allah'a pek kolaydır." (Nisâ, 4/30).

[40] Haksızca başkalarının malını yemeyi, cana kıymayı.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَاراً كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ
بَدَّلْنَاهُمْ جُلُوداً غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ إِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَزِيزاً حَكِيماً

"Kuşkusuz, âyetlerimizi inkâr edenleri, onları **bir ateşe** yaslayacağız. Derileri piştikçe azabı tatsınlar diye onları başka derilerle değiştireceğiz. Cidden Allah Azîzdir, Hakîmdir." (Nisâ, 4/56).

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرْكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيراً

"Kuşkusuz münafıklar **ateşin** en alt tabakasındadırlar. Onlar için asla iyi bir yardımcı bulamazsın." (Nisâ, 4/145).

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ
الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللّٰهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ
مَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ
وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

"Kuşkusuz 'Allah, Meryem oğlu Mesih'tir' diyenler gerçekten kâfir olmuştur. Oysa Mesih 'Ey israiloğulları! Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz Allah'a ibadet edin. Hiç şüphesiz kim Allah'a ortak koşarsa artık gerçekten Allah ona cenneti haram kılmıştır, dönüp varacağı yer **ateştir.** Zalimlere yardımcılardan kimse yoktur' demişti." (Mâide, 5/72).

وَلَوْ تَرَى إِذْ وُقِفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا يَا لَيْتَنَا نُرَدُّ وَلَا نُكَذِّبَ بِآيَاتِ رَبِّنَا
وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

"**Ateşin** başında durdurulduklarında ve: 'Ah keşke biz geri döndürülsek de Rabbimizin âyetlerini yalan saymasak ve müminlerden olsak' dediklerinde (onları) bir görsen!" (En'âm, 6/27).

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ قَدِ اسْتَكْثَرْتُمْ مِنَ الْاِنْسِ
وَقَالَ اَوْلِيَاۤؤُهُمْ مِنَ الْاِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَغْنَا
اَجَلَنَا الَّذٖۤى اَجَّلْتَ لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوٰيكُمْ خَالِدٖينَ فٖيهَاۤ اِلَّا مَا شَاۤءَ
اللّٰهُ اِنَّ رَبَّكَ حَكٖيمٌ عَلٖيمٌ

"Onların hepsini topladığı gün: 'Ey cin topluluğu! Gerçekten (telkinlerinizle) insanlardan çoğunu kendi tarafınıza geçirdiniz' (buyurur). Cinlerin, insanlardan dostları der: 'Rabbimiz! Kimimiz kimimizden yararlandı ve bizim için belirlediğin süreye ulaştık.' (Allah) buyurur: 'Konak yeriniz -Allah'ın dilediği hariç- içinde sürekli kalanlar olmak üzere **ateştir.** Cidden Rabbin çok hikmetli, çok iyi bilendir." (En'âm, 6/128).

قَالَ ادْخُلُوا فٖۤى اُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ فِى النَّارِ كُلَّمَا
دَخَلَتْ اُمَّةٌ لَعَنَتْ اُخْتَهَا حَتّٰۤى اِذَا ادَّارَكُوا فٖيهَا جَمٖيعًا قَالَتْ اُخْرٰيهُمْ
لِاُولٰيهُمْ رَبَّنَا هٰۤؤُلَاۤءِ اَضَلُّونَا فَاٰتِهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِنَ النَّارِ قَالَ لِكُلٍّ
ضِعْفٌ وَلٰكِنْ لَا تَعْلَمُونَ

"Buyurdu: 'Sizden önce gelip geçmiş cin ve insan toplulukları arasında **ateşe** girin.' Her ümmet ateşe girdikçe yoldaşı topluma lanet okur. Derken peşpeşe hepsi orada toplandıklarında sonrakiler öncekileri için: 'Rabbimiz! İşte bunlar bizi saptırdılar, öyle ise onlara **ateşten** bir kat (daha fazla) ver' der. Buyurur: 'Herkese bir kat (fazlası) var, ama bilmiyorsunuz." (A'râf, 7/38).

مَا كَانَ لِلْمُشْرِكٖينَ اَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللّٰهِ شَاهِدٖينَ عَلٰۤى اَنْفُسِهِمْ
بِالْكُفْرِ اُولٰۤئِكَ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ وَفِى النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ

"Nefislerinin küfrüne tanıklık edip duran müşriklerin Allah'ın mescitlerini onarmaları olacak şey değil. İşte onlar! Yaptıkları boşa gitti. Onlardır **ateşte** sürekli kalacaklar." (Tevbe, 9/17).

أُولٰٓئِكَ مَأْوٰيهُمُ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

"İşte onlar[41]! Kazanageldikleri yüzünden barınakları **ateştir.**" (Yûnus, 10/8).

أُولٰٓئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ اِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

"İşte onlar[42], âhirette kendileri için **ateşten** başkası olmayan kimselerdir! Dünyada sanat olarak ortaya koydukları hiç olmuştur, yapageldikleri boşa gitmiştir." (Hûd, 11/16).

اَفَمَنْ كَانَ عَلٰى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسٰٓى اِمَامًا وَرَحْمَةً اُولٰٓئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْاَحْزَابِ فَالنَّارُ مَوْعِدُهُ فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ اِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ

"(Böyleleri,) Rabbinden apaçık bir belge üzerinde bulunan üstelik ondan bir tanık da kendisini izleyen kimse gibi olur mu? Hem de öncesinden bir rehber ve bir rahmet olarak Musa'nın kitabı var. İşte bunlar ona (Kur'an'a) inanırlar. Gruplardan onu inkâr edenin dönüş yeri artık **ateştir**. Öyle ise sakın bundan (Kur'an'dan) kuşku içinde olma! Gerçekten o Rabbin'den gelen haktır. Ne var ki insanların çoğunluğu imana girmezler." (Hûd, 11/17).

يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَاَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَبِئْسَ الْوِرْدُ الْمَوْرُودُ

"Kıyamet günü toplumunun önüne geçer. İşte onları **ateşe** soktu. Ne kötü varış yeri varılan yer!" (Hûd, 11/98).

---

41 Yani: 'Kuşkusuz bize kavuşmayı ummayan, dünya hayatına razı olan, onunla tatmine erenler ve âyetlerimizden gafil bulunanlar' (Yûnus, 10/7) diye nitelenenler.

42 Yani: 'Kim dünya hayatını ve onun süsünü istiyorsa onlara orada çalışmalarının karşılığını tam veririz ve onlar orada bir eksikliğe uğratılmazlar' (Hûd, 11/15) diye belirtilenler.

فَاَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فَفِى النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ

"Eşkiyalık yapmış olanlar **ateştedir.** Orada ıstıraplı göğüs geçirme ve hıçkırış onlarındır." (Hûd, 11/106).

Değil Zulüm Yapmak Zalimlere İlgi Duymak Bile Cehenneme Sürükler

وَلَا تَرْكَنُوا اِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مِنْ اَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنْصَرُونَ

"Zulmedenlere eğilim göstermeyin, yoksa size **ateş** dokunur. Sizin için Allah'tan başka dost yoktur. Sonra yardım da görmezsiniz." (Hûd, 11/113).

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِى وُعِدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ اُكُلُهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ

"Takva sahiplerine vaad olunan cennetin durumu şöyledir: O cennetin altından ırmaklar akar, yemişleri süreklidir, gölgesi de. İşte bu, sakınanların sonu. Oysa kâfirlerin sonu **ateştir."** (Ra'd, 13/35).

وَجَعَلُوا لِلّٰهِ اَنْدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعُوا فَاِنَّ مَصِيرَكُمْ اِلَى النَّارِ

"Yolundan saptırmaları için Allah'a denkler tanıdılar. De ki: 'Keyfinize bakın, kuşkusuz varacağınız yer **ateştir**'." (İbrâhîm, 14/30).

سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطِرَانٍ وَتَغْشَى وُجُوهَهُمُ النَّارُ

"Gömlekleri katrandandır. Yüzlerini de **ateş** bürür." (İbrâhîm, 14/50).

وَيَجْعَلُونَ لِلّٰهِ مَا يَكْرَهُونَ وَتَصِفُ اَلْسِنَتُهُمُ الْكَذِبَ اَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَى لَا جَرَمَ اَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَاَنَّهُمْ مُفْرَطُونَ

"Ve Allah'a, çirkin görecekleri şeyi isnat ediyorlar. Dilleri de: 'En güzel kendilerininmiş' diye yalanı niteliyorlar. Hiç kuşku yok ki onlara **ateş** vardır ve muhakkak onlar (oraya) önden gönderilmiş olacaklar." (Nahl, 16/62).

وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَٓاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَٓاءَ فَلْيَكْفُرْ اِنَّٓا اَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ
نَارًا اَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَاِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَٓاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي
الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَٓاءَتْ مُرْتَفَقًا

"De ki: 'Hak, Rabbinizdendir. Artık dileyen inansın, dileyen inkâr-inkâr etsin, gerçekten biz o zalimler için duvarları kendilerini çepeçevre kuşatmış **bir ateş** hazırladık. Yardım dilerlerse yüzleri haşlıyan erimiş maden gibi bir su ile yardım görürler. Ne kötü içecek! Buluşma yeri olarak **ateş** ne kötü!" (Kehf, 18/29).

وَرَاَ الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّٓوا اَنَّهُمْ مُوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا

"O mücrimler **ateşi** görmüş ve kendilerinin oraya düşecek olduklarını, ondan sığınılacak bir yer bulamayacaklarını anlamışlardır. (Kehf, 18/53).

لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكُفُّونَ عَنْ وُجُوهِهِمُ النَّارَ
وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ

"O inkâr edenler, yüzlerinden ve arkalarından **ateşi** engelleyemeyecekleri ve hiçbir taraftan yardım görmeyecekleri o anı bir bilseler!" (Enbiyâ, 21/39).

هٰذَانِ خَصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِّعَتْ لَهُمْ
ثِيَابٌ مِنْ نَارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُؤُسِهِمُ الْحَمِيمُ

"Şu ikisi Rableri hakkında tartışmağa girişmiş iki hasımdır. Bu yüzden küfredenler için, **ateşten** çamaşırlar biçilmiştir. Başlarının üstünden kaynar su dökülür." (Hacc, 22/19).

وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ تَعْرِفُ ف۪ي وُجُوهِ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَۜ
يَكَادُونَ يَسْطُونَ بِالَّذ۪ينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ اٰيَاتِنَاۜ قُلْ اَفَاُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ
ذٰلِكُمْۜ اَلنَّارُۜ وَعَدَهَا اللّٰهُ الَّذ۪ينَ كَفَرُواۜ وَبِئْسَ الْمَص۪يرُ ۟

"Kendilerine karşı âyetlerimiz birer açık kanıt olarak okunduğunda da kâfirlerin yüzlerinde inkârcılıklarını tanırsın. Karşılarında âyetlerimizi okuyanlara nerede ise saldırıverecek gibi olurlar. De ki: 'Şimdi size ondan daha kötü olanını haber vereyim mi? **Ateş!** Allah onu, küfredenlere vaad buyurdu. O, ne kötü sondur!" (Hacc, 22/72).

تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ ف۪يهَا كَالِحُونَ

"Onlar ateşin içinde dudakları kasılıp dişleri açık bir halde iken yüzlerini **ateş** yalayıp durur." (Mü'minûn, 23/104).

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا مُعْجِز۪ينَ فِي الْاَرْضِۚ وَمَاْوٰيهُمُ النَّارُۜ وَلَبِئْسَ الْمَص۪يرُ ۟

"Sakın küfredenlerin yeryüzünde âciz bırakabileceklerini sanma! Onların varacakları yer **ateştir** ve kesin o gidilecek pek kötü yerdir!" (Nûr, 24/57).

وَمَنْ جَٓاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِۜ هَلْ تُجْزَوْنَ اِلَّا
مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

"Her kim de kötülükle gelirse artık yüzleri **ateşte** sürtülür. Başka değil sırf yaptığınız işlerin karşılığı." (Neml, 27/90).

وَجَعَلْنَاهُمْ اَئِمَّةً يَدْعُونَ اِلَى النَّارِۚ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَا يُنْصَرُونَ

"Biz onları **ateşe** çağıran başkumandanlar yaptık. Ve kıyamet günü onlar yardım görmezler." (Kasas, 28/41).

وَقَالَ اِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَوْثَانًاۙ مَوَدَّةَ بَيْنِكُمْ

فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ
وَيَلْعَنُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا وَمَأْوٰيكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

"İbrahim: Siz sadece dünya hayatında aranızda sevişmek için Allah'ı bırakıp birtakım putlara tutulmuşsunuz, ama sonra kıyamet günü kiminiz kiminize küfredecek ve birbirinizi lanetleyeceksiniz. Varacağınız yer **ateştir** ve sizin için hiç bir yardımcı da yoktur." (Ankebût, 29/25).

وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوٰيهُمُ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا
أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

"Yoldan çıkmış kişilere gelince, onların barınağı ateştir. Oradan çıkmak istedikleri her defasında oraya geri çevrilirler ve kendilerine: 'Kendisini yalanlayıp durduğunuz **ateşin** azabını tadın!' denilir." (Secde, 32/20).

يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَا أَطَعْنَا اللّٰهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَا

"Yüzlerinin **ateş içinde** evrilip-çevrildiği günde: 'Keşke biz, Allah'a itâat etseydik, Peygamber'e itâat etseydik.' derler." (Ahzâb, 33/66).

لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ذٰلِكَ يُخَوِّفُ اللّٰهُ بِهِ
عِبَادَهُ يَا عِبَادِ فَاتَّقُونِ

"Onlara, üstlerinden **ateşten** gölgeler var. Altlarından da gölgeler! İşte Allah kullarını bununla korkutuyor. Ey kullarım, öyle ise korkun benden." (Zümer, 39/16).

أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ أَفَأَنْتَ تُنْقِذُ مَنْ فِي النَّارِ

"Ya üzerine azap sözü hak olan kimse? Yoksa **ateşte** olan kimseyi sen mi kurtaracaksın?" (Zümer, 39/19).

اَلنَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ اَدْخِلُوٓا اٰلَ فِرْعَوْنَ اَشَدَّ الْعَذَابِ

"Ateş, sabah ve akşamüstü ona sunulur. O saatın gerçekleşeceği günde (şöyle denilir): Firavun ailesini **ateşin** en ağırına sokun." (Mü'min, 40/46).

وَاِذْ يَتَحَاجُّونَ فِى النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعَفٰٓؤُا لِلَّذٖينَ اسْتَكْبَرُوٓا اِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ اَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا نَصٖيبًا مِنَ النَّارِ

"**Ateşte** birbirleriyle tartışırlarken zavallılar, kibirlilik taslamış olanlara: 'Cidden biz, sizin uydularınızdık, var mısınız şu **ateşten** birazını bizden yüklenmeye?' derler." (Mü'min, 40/47).

وَقَالَ الَّذٖينَ فِى النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِنَ الْعَذَابِ

"**Ateştekiler,** cehennem bekçilerine: 'Rabbinize dua edin de bir gün bizden azabı hafifletsin.' der." (Mü'min, 40/49).

فِى الْحَمٖيمِ ثُمَّ فِى النَّارِ يُسْجَرُونَ

"Kaynar suda. Sonra **ateşte** kızdırılırlar!" (Mü'min, 40/72).

وَيَوْمَ يُحْشَرُ اَعْدَٓاءُ اللّٰهِ اِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ

"Allah düşmanları toplanıp **ateşe** sürüklenir ve orada hapsedilirler." (Fussılet, 41/19).

فَاِنْ يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ وَاِنْ يَسْتَعْتِبُوا فَمَا هُمْ مِنَ الْمُعْتَبٖينَ

"Dayanırlarsa işte **ateş,** onlar için bir ikâmetgâh! Hoşnutluğa dönmek isterlerse onlar hoşnut edileceklerden değillerdir." (Fussılet, 41/24).

ذٰلِكَ جَزَٓاءُ اَعْدَٓاءِ اللّٰهِ النَّارُ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَٓاءً بِمَا كَانُوا بِاٰيَاتِنَا يَجْحَدُونَ

"İşte budur Allah düşmanlarının cezası: **Ateş!** Âyetlerimizi inadına inkâr edip durmalarının bir karşılığı olarak onlara orası ebedilik yurdudur!" (Fussılet, 41/28).

اِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِٓى اٰيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا اَفَمَنْ يُلْقٰى فِى النَّارِ خَيْرٌ اَمْ مَنْ يَاْتٖٓى اٰمِنًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ اِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

"Kuşkusuz âyetlerimiz hakkında doğruluktan ayrılıp eğriliğe sapmakta olanlar, bize gizli kalmazlar. **Ateşe** bırakılan mı hayırlıdır, yoksa kıyamet günü güvenle gelen mi? Dilediğinizi yapın! Kuşkusuz O, yapmakta olduklarınızı pekâlâ görmektedir." (Fussılet, 41/40).

وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنْسٰيكُمْ كَمَا نَسٖيتُمْ لِقَٓاءَ يَوْمِكُمْ هٰذَا وَمَاْوٰيكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَاصِرٖينَ

"Denilir: Bugün sizi, sizin bu gününüze kavuşmayı unuttuğunuz gibi unutuyoruz! Barınağınız ateştir! Yoktur sizin için yardımcılar." (Câsiye, 45/34).

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذٖينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ اَذْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ فٖى حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا فَالْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِى الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ

"İnkâr etmiş olan kimseler **ateşe** sunulacakları gün kendilerine: 'Siz bütün zevklerinizi dünya hayatınızda giderdiniz ve onlarla safa sürdünüz, alacağınızı aldınız! Yeryüzünde haksızlıkla kibirlilik taslamanız yüzünden ve dinden çıkıp fasıklık yapmanızdan ötürü artık bugün horluk azabına çarptırılacaksınız' denilir." (Ahkâf, 46/20).

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ اَلَيْسَ هٰذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلٰى وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

"Ve küfredenler **ateşe** sunulacakları gün onlara: 'Nasıl bu gerçek değil miymiş?' denilir. 'Evet Rabbimiz hakkı için gerçekmiş!' derler. 'Öyle ise inkâr etmeniz yüzünden tadın azabı!' buyurur." (Ahkâf, 46/34).

اِنَّ اللّٰهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَاْكُلُونَ كَمَا تَاْكُلُ الْاَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ

"Kuşkusuz Allah, iman edip iyi işler yapanları altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacaktır. Küfredenler ise zevk sürmeğe bakarlar ve hayvanlar gibi yer-içerler. Oysa **ateş** onlar için barınaktır." (Muhammed, 47/12).

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِى وُعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا اَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ اٰسِنٍ وَاَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَاَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَاَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِى النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ اَمْعَاءَهُمْ

"Korunanlara sözverilen cennetin durumu: Orada bozulmayan bir **sudan** ırmaklar, tadı değişmeyen **sütten** ırmaklar, içenlere lezzet veren **şaraptan** ırmaklar ve süzülmüş bir **baldan** ırmaklar vardır. Yine onlara bütün meyvelerden ve Rablerinden bir bağışlanma vardır. Hiç bunlar o **ateşte** ebedî kalacak olan ve kaynar bir sıvıdan içirilip de bu sıvının barsaklarını parça parça edeceği kimselere benzer mi?" (Muhammed, 47/15).

يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ

"**Ateş üzerinde** kıvrandırılacakları gün!" (Zâriyât, 51/13).

هٰذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ

“**İşte bu, sizin o yalan deyip durduğunuz ateş!**” (Tûr, 52/14).

يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلٰى وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ

“O gün yüzleri üstü **ateşte** sürüklenecekler. ‘Tadın ne imiş Sakar (cehennem) dokunuşu?!’ diye.” (Kamer, 54/48).

فَكَانَ عَاقِبَتَهُمَا اَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدَيْنِ فِيهَا وَذٰلِكَ جَزٰٓؤُا الظَّالِمِينَ

“Sonra ikisinin de sonu ebedî olarak **ateşte** kalmaları oldu. İşte zâlimlerin cezası budur!” (Haşr, 59/17).

ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَاَتَ نُوحٍ وَامْرَاَتَ لُوطٍ كَانَتَا
تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا
عَنْهُمَا مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّاخِلِينَ

“Allah nankörlük edenlere Nuh’un karısıyla Lut’un karısını bir örnek verdi. O iki kadın kullarımızdan birer salih kulun nikâhları altındaydılar da onlara hainlik ettiler. Onun için o iki iyi kul da onları Allah’ın azabından zerrece kurtaramadılar. O iki kadının ikisine de: ‘Girin **ateşe** girenlerle birlikte’ denildi.” (Tahrîm, 66/10).

مِمَّا خَطِيٓـَٔاتِهِمْ اُغْرِقُوا فَاُدْخِلُوا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَنْصَارًا

“Birçok günahlarından dolayı suda boğuldular da **ateşe** atıldılar ve kendilerine Allah’tan başkasından yardımcılar bulamadılar.” (Nûh, 71/25).

وَمَا جَعَلْنَا اَصْحَابَ النَّارِ اِلَّا مَلٰٓئِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ اِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ
الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزْدَادَ الَّذِينَ اٰمَنُوا اِيمَانًا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ
وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا اَرَادَ اللّٰهُ بِهٰذَا مَثَلًا كَذٰلِكَ يُضِلُّ اللّٰهُ
مَنْ يَشَٓاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَٓاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ اِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ اِلَّا ذِكْرٰى لِلْبَشَرِ

"Biz **o ateşin** bekçilerini hep melekler yaptık, sayılarını da inkârcılar için sırf bir sınama aracı kıldık ki kendilerine kitap verilmiş olanlar kesin inanç edinsinler, iman etmiş olanların imanlarını artırsın ve bir de kitap verilenler ile inananlar şüphelenmesin. Kalplerinde bir hastalık bulunanlar ile kâfirler de: 'Allah bununla mesela ne demek istemiş?' desinler. İşte böyle, Allah dilediğini şaşırtır, dilediğini de yola getirir. Rabbinin ordularını ancak kendisi bilir ve o ancak düşünmek için insanlara bir öğüttür." (Müddessir, 74/31).

الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَىٰ

"O[43] en büyük **ateşe** yaslanacaktır." (A'lâ, 87/12).

تَصْلَىٰ نَارًا حَامِيَةً

"(Zillete düşmüş yüzlerin sahipleri ile emekleri boşa gitmiş olanlar[44]) kızgın **bir ateşe** yaslanırlar." (Ğâşiye, 88/4).

عَلَيْهِمْ نَارٌ مُؤْصَدَةٌ

"(Âyetlerimizi inkâr edenlerin[45]) üzerlerine **bir ateş** bastırılıp kapıları kapanacak." (Beled, 90/20).

فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّىٰ

"Artık sizi **bir ateşe** karşı uyardım." (Leyl, 92/14).

نَارٌ حَامِيَةٌ

"Kızgın **bir ateş.**" (Kâria,101/11).

سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ

"Alevli **bir ateşe** girecek." (Tebbet, 111/3).

---

[43] En azgın olan.

[44] Önceki iki âyetten istifâde edilerek.

[45] Bkz. Beled, 90/19.

أَصْحَابُ النَّار =*ashâbu'n- nâr* (Ateş Dostları/Ateş Halkı) Olarak Nitelendirilenlerin Özellikleri[46]

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِۚ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

"Âyetlerimizi örtenler ve yalanlayanlar ise, işte sana söylüyorum, onlar **ateşin dostlarıdır**, onlar orada sürekli kalacaklardır." (Bakara, 2/39).

بَلٰى مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَاَحَاطَتْ بِه۪ خَط۪يـࣱٔتُهُ فَاُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِۚ هُمْ ف۪يهَا خَالِدُونَ

"Evet 'mesele onların dediği gibi değil, bir günâh kazanıp günâhı kendisini kuşatmış olan kişiler; İşte onlar **ateşin dostlarıdır**. Onlar orada sürekli kalıcıdırlar." (Bakara, 2/81).

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ ف۪يهِۜ قُلْ قِتَالٌ ف۪يهِ كَب۪يرٌۜ وَصَدٌّ عَنْ سَب۪يلِ اللّٰهِ وَكُفْرٌ بِه۪ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاِخْرَاجُ اَهْلِه۪ مِنْهُ اَكْبَرُ عِنْدَ اللّٰهِۚ وَالْفِتْنَةُ اَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِۜ وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتّٰى يَرُدُّوكُمْ عَنْ د۪ينِكُمْ اِنِ اسْتَطَاعُواۜ وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ د۪ينِه۪ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَاُو۬لٰٓئِكَ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِۚ وَاُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِۚ هُمْ ف۪يهَا خَالِدُونَ

"Sana, Haram ay'ı, onda savaşmayı soruyorlar. De ki: 'O ayda savaşmak büyük bir günahtır. Bununla birlikte Allah yolundan men etmek, Allah'a küfretmek, Mescid-i Haram'dan insanları engellemek ve halkını oradan çıkarmak Allah katında daha büyük bir günahtır. Oysa fitne öldürmekten daha beterdir. Güç yetirebilseler sizi dininizden döndürmek için sizinle savaşı sürdürürler. İçinizden kim dininden dönerse o kâfir olarak ölür. İşte onlar, dünyada ve âhirette amelleri boşa gitmiştir. İşte onlar **ateşin dostlarıdır**. Onlar orada sürekli kalıcıdırlar." (Bakara, 2/217).

---

46 Bu âyetlerden birinde (Bakara, 275) tefecilik yapanların küfredenler gibi "cehennem dostları" şeklinde nitelendirilmeleri dikkat çekici!.. S.G

اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِۜ وَالَّذ۪ينَ كَفَرُٓوا اَوْلِيَٓاؤُ۬هُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ اِلَى الظُّلُمَاتِۜ اُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِۚ هُمْ ف۪يهَا خَالِدُونَ

"Allah, iman edenlerin dostudur, kendilerini karanlıklardan aydınlığa çıkarır. Küfreden kimseler(e gelince onların) dostları bütün tağutlardır, onları aydınlıktan karanlıklara çıkarırlar. İşte onlar **ateşin halkıdır**. Onlar orada hep kalacaklar." (Bakara, 2/257).

اَلَّذ۪ينَ يَأْكُلُونَ الرِّبٰوا لَا يَقُومُونَ اِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذ۪ي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّۜ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَالُٓوا اِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبٰواۢ وَاَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبٰواۜ فَمَنْ جَٓاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّه۪ فَانْتَهٰى فَلَهُ مَا سَلَفَۜ وَاَمْرُهُٓ اِلَى اللّٰهِۜ وَمَنْ عَادَ فَاُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِۚ هُمْ ف۪يهَا خَالِدُونَ

"O riba'yı yiyenler, şeytanın dokunup çarptığı kimsenin kalkacağı gibi kalkarlar. Bu (ceza), onların: 'Alış-veriş de ancak riba gibidir' demeleri yüzündendir. Oysa Allah, alış-verişi helal kıldı, ribayı yasakladı. Öyle ise, Rabbinden kendisine bir öğüt gelip de vazgeçenin geçmişi kendisine. İşi Allah'a kalmıştır. Kim (riba'ya) dönerse işte onlar **ateşin halklarıdır,** onlar orada ebedi kalanlardır." (Bakara, 2/275).

اِنَّ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَلَٓا اَوْلَادُهُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔاۜ وَاُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِۚ هُمْ ف۪يهَا خَالِدُونَ

"Kuşkusuz o küfredenler (var ya) onlardan ne malları ne de çocukları Allah'tan hiçbir şeyi gideremez. İşte onlar **ateşin halklarıdır**. Onlar orada sürekli kalıcılardır." (Âl-i Imrân, 3/116).

وَالَّذ۪ينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَٓا اُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِۚ هُمْ ف۪يهَا خَالِدُونَ

"Âyetlerimizi yalan sayanlar ve onları kibirlerine yediremeyenler (var ya) işte onlar **ateşin halklarıdır.** Onlar orada sürekli kalıcıdırlar." (A'râf, 7/36).

وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَٓاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ مَا لَهُمْ مِنَ
اللّٰهِ مِنْ عَاصِمٍ كَاَنَّمَٓا اُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطَعًا مِنَ الَّيْلِ مُظْلِمًا اُو۬لٰٓئِكَ
اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

"Kötülükleri kazanmış olanlara ise bir kötülüğün misliyle cezası vardır. Kendilerini bir horluk kaplar. Onları Allah'tan koruyucu hiç kimse yoktur. Âdetâ yüzleri, karanlık geceden parçalara bürünmüştür. İşte onlardır **ateşin halkları**. Onlar orada sürekli kalacaklar." (Yûnus, 10/27).

وَاِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ ءَاِذَا كُنَّا تُرَابًا ءَاِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ
اُو۬لٰٓئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَاُو۬لٰٓئِكَ الْاَغْلَالُ فِٓي اَعْنَاقِهِمْ وَاُو۬لٰٓئِكَ
اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

"Eğer hayret edeceksen asıl hayret edilecek olan onların şu sözüdür: 'Aa, bir toprak olduğumuzda gerçekten biz mi yeni bir yaratılış içinde olacak mışız?' O kimseler ki Rablerine küfrettiler. İşte onlar! Demir halkalar boyunlarında. İşte onlar **ateşin halklarıdır**! Onlar orada sürekli kalacaklar!" (Ra'd, 13/5).

وَاِذَا مَسَّ الْاِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا اِلَيْهِ ثُمَّ اِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِنْهُ
نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُٓوا اِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلّٰهِ اَنْدَادًا لِيُضِلَّ عَنْ
سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا اِنَّكَ مِنْ اَصْحَابِ النَّارِ

"İnsana bir zarar iliştiğinde Rabbine, yönelerek dua eder. Sonra onu tarafından bir nimete sahip kıldığında önceden kendisine dua etmekte olduğunu unutur, yolundan saptırmak için Allah'a eşler koşar. De ki: 'Küfründen biraz faydalan! Kesin sen **ateş halkındansın**." (Zümer, 39/8).

وَكَذٰلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوٓا اَنَّهُمْ اَصْحَابُ النَّارِ

"Böylece Rabbinin: 'Kesin onlar **ateş halkındandır**' sözü o küfret miş olanlar üzerine gerekli oldu." (Mü'min, 40/6).

لَا جَرَمَ اَنَّمَا تَدْعُونَنِيٓ اِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْاٰخِرَةِ وَاَنَّ مَرَدَّنَآ اِلَى اللّٰهِ وَاَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ اَصْحَابُ النَّارِ

"Bir gerçek, sizin beni kendisine çağırmakta olduğunuz şey, onun için ne dünyada ne de âhirette bir davet hakkı vardır. Kesin dönüşümüz Allah'adır, kesin aşırılar, **ateşin halkıdır.**" (Mü'min, 40/43).

لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَلَآ اَوْلَادُهُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔا اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

"İhtimali yok, onları malları da evladları da hiçbir şekilde Allah'tan kurtaramaz. Onlar **ateşin arkadaşlarıdır**, hep onun içinde kalacaklardır." (Mücâdele, 58/17).

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَآ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

"Küfredip âyetlerimize yalan diyenler ise, onlar **ateşin arkadaşlarıdırlar**, orada ebedî kalacaklardır. Ne kötü varılacak yer!" (Teğâbun, 64/10).

نَارِ جَهَنَّم =***Nâru cehennem*** **(Cehennem Ateşi)**[47]

يَوْمَ يُحْمٰى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوٰى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هٰذَا مَا كَنَزْتُمْ لِاَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ

---

47 Bu ara başlık altında da ' نار =nâr' Lafzının, ' جهنم =cehennem' lafzının başında geçtiği' âyetler ve buranın sakinlerinin niteliklerini içeren âyetler verilmiştir.

"**Cehennem ateşinde** üzerlerinin kızdırılacağı günde bunlarla alınları, yanları ve sırtları dağlanır: 'İşte bu, kendiniz için yığıp sıkı sıkı sakladıklarınız. Haydi tadın yığıp saklayageldiklerinizi' (denir)." (Tevbe, 9/35).

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مَنْ يُحَادِدِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ فَأَنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا ذٰلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ

"Bilmediler mi? Kim Allah'a ve Peygamberi'ne karşı gelirse ona, içinde ebedi kalmak üzere **cehennem ateşi** vardır. İşte bu büyük rezilliktir." (Tevbe, 9/63).

وَعَدَ اللّٰهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعَنَهُمُ اللّٰهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ

"Allah, erkek münafıklar ile kadın münafıklara ve kâfirlere içinde sürekli kalıcılar olmak üzere **cehennem ateşini** va'detti. O, kendilerine yeter. Allah onlara lanet etti. Onlara sürüp giden bir azap vardır." (Tevbe, 9/68).

أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلٰى تَقْوٰى مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلٰى شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

"Peki, yapısını Allah korkusu ve hoşnutluğu üzerine kuran mı hayırlıdır, yoksa yapısını yıkılmak üzere olan çatlak bir yar kenarına kurup da onunla birlikte **cehennem ateşine** yuvarlanan mı? Allah, zalimler topluluğuna hidayet etmez." (Tevbe, 9/109).

يَوْمَ يُدَعُّونَ إِلٰى نَارِ جَهَنَّمَ دَعًّا

"O gün onlar **cehennem ateşine** bir kakılış kakılacak:" (Tûr, 52/13).

إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللّٰهِ وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا

"Ancak Allah'tan ve mesajlarından bir tebliğ yapabilirim. Her kim de Allah'a ve Peygamberi'ne isyan ederse kuşkusuz ona içinde ebedî kalacağı **cehennem ateşi** var." (Cinn, 72/23).

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا اُولٰئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ

"Gerek kitap verilenlerden gerek müşriklerden olsun küfredenler kesin **cehennem ateşindedirler,** orada ebedî kalacaklardır. İşte onlardır insanların şerlileri!" (Beyyine, 98/6).

هاوية =***Hâviye***[48]

وَاَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ

"Ama tartıları hafif gelen kimse," (Kâria,101/8).

فَاُمُّهُ هَاوِيَةٌ

"o zaman onun anası **'Hâviye'**dir!" (Kâria,101/9).

وَمَا اَدْرٰيكَ مَا هِيَهْ

"Bildin mi **'Hâviye'** nedir?" (Kâria,101/10).

نَارٌ حَامِيَةٌ

"Kızgın bir ateş." (Kâria,101/11).

يحموم =***Yahmûm***[49]

وَظِلٍّ مِنْ يَحْمُومٍ

"(Solun adamları[50]) **Kapkara dumandan** bir gölge içindedirler." (Vâkıa, 56/43).

---

48 Sözcük olarak uçuruma düşen, derin uçurum, uçurumun dibi anlamlarına gelen bu kelimeyi Rabbimiz cehennem ateşinin özel adlarından biri anlamında kullandığını Kâria, 11. âyetten öğreniyoruz.

49 Kömür gibi simsiyah olan şey, zifir ve kara duman manalarına gelir

50 Kur'ân'ın tanımladığı sol ve sağ ile ideolojik veya sosyolojik sol ve sağ kavramları birbirinden farklıdır. Sosyolojik anlamda nice sol tandanslı kişiler Kur'an'a göre sağcı; sağcı diye nitelendirilenler de solcudur. S.G.

لَا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ

"(O gölge) ne serindir ne de hayırlı!" (Vâkıa, 56/44).

دار البوار =***Dâru'l-bevâr* (Helâk Yurdu)**

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ

"Allah'ın nimetini nankörlüğe çeviren ve toplumlarını **helâk yurduna**[51] konduranlara bakmadın mı?" (İbrâhîm, 14/28).

دار الخلد =***Dâru'l-huld* (Sonsuzluk Yurdu)**

ذَلِكَ جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارُ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَاءً بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ

"İşte budur Allah düşmanlarının cezası: Ateş! Âyetlerimizi inadına inkâr edip durmalarının bir karşılığı olarak onlara orada **ebedilik yurdu** vardır!" (Fussılet, 41/28).

Cehennemliklerin Bazı Yiyecek ve İçecekleri[52]

الحميم =***el-Hamîm*[53]**

Kaynar Sudan Bir İçki

وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَوٰةُ الدُّنْيَا
وَذَكِّرْ بِهِ أَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ

---

[51] Bu yurdun da cehennem olduğu bir sonraki âyette açıklanıyor. Bkz. Cehennem.

[52] Cehennem tabaka tabaka olduğundan sakinlerinin yiyecek ve içecekleri de değişiktir. Hayat eseri taşıyan her canlının hayatını sürdürebilmesi için yiyeceğe ihtiyacı olduğu gibi içeceğe de ihtiyacı vardır. Yeme ve içme hayatın devamı için şarttır. Cehenneme girenler de ölmeyeceklerine, ölümle-dirim arası bir hayat süreceklerine göre orada da yeme ve içme olayı bir zorunluluktur. Dolayısı ile cehennemliklere hem yiyecek verilecek hem de içecek sunulacak. Ama kendilerine verilecek bu yiyecek ve içecekler ne açlıklarını giderecek ne de susuzluklarını kandıracak, yerken işkence çekecekler, içerken acılarla kıvranacaklar. Biz burada konumuz gereği Kur'an'da haber verilenleri aktarmakla yetiniyoruz. Rabbim bizleri oraya düşmekten ve böyle yiyecekleri tatmaktan korusun. Âmîn!!

[53] Yakın akraba, sıcak su, pek sıcak yaz mevsimi, şiddetli sıcak sonunda yağan yağmur, vücuddan sızan ter anlamlarına gelir. Kur'ân-ı Kerîm'de lam-ı tarifsiz olarak sıcak dost anlamında kullanıldığı gibi (bkz. Şuarâ, 26/101; Mü'min, 40/18; Fussılet, 41/34; Hâkka, 69/35; Meâric, 70/10) cehennemin azap türlerinden biri anlamında da kullanılmıştır. Son derece de sıcak bir kaynaktan kaynayan bu suyun içenin derilerini eritip barsaklarını parça parça edeceğini âyetlerden öğreniyoruz. S.G.

وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ وَاِنْ تَعْدِلْ كُلَّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذْ مِنْهَا اُولٰٓئِكَ الَّذِينَ
اُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ اَلِيمٌ
بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

"Dinlerini bir oyun, bir eğlence edinen ve kendilerini dünya hayatının aldattığı kimseleri bırak. Kur'ân ile öğüt ver ki kendisi için Allah'tan başka hiçbir dost ve hiçbir şefaatçı olmayan hiçbir can, kazandığı yüzünden rehin tutulup helakin kucağına teslim edilmesin. Her türlü fidyeyi denkleştirse bile hiç kimsenin fidyesi kabul edilemez. İşte onlar, kazandıkları yüzünden rehin tutulup tehlikenin kucağına teslim edilmişlerdir. İnkâr ettikleri için onlara **kaynar sudan** bir içki ve acı veren bir azap vardır." (En'âm, 6/70).

اِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعْدَ اللّٰهِ حَقًّا اِنَّهُ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ
الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ
مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ اَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

"Allah'ın gerçek bir va'di olarak topluca dönüşünüz ancak O'nadır. Gerçekten O, yaratmaya başlar. Sonra, iman edip iyi işleri yapanları âdilâne ödüllendirmesi için onu geri çevirir. Küfredenlere gelince onlara, kâfirlik yapagelmeleri yüzünden **kaynar sudan bir içki** ve elem veren bir azap vardır." (Yûnus, 10/4).

Başlarının Üstünden Kaynar Su Dökülür

هٰذَانِ خَصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِّعَتْ لَهُمْ
ثِيَابٌ مِنْ نَارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُؤُسِهِمُ الْحَمِيمُ

"Şu ikisi Rableri hakkında tartışmağa girişmiş iki hasımdır. Bu yüzden küfredenler için, ateşten çamaşırlar biçilmiştir. **Başlarının üstünden kaynar su dökülür.**" (Hacc, 22/19).

Kaynar Sudan Bir Karışım

ثُمَّ اِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِنْ حَمِيمٍ

"Sonra onlara (o zalimlere zakkum) üzerine **kaynar sudan bir karışım** vardır." (Sâffât, 37/67).

هٰذَاۙ فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌۙ

"İşte bu, haydi tatsınlar onu, **bir kaynar su** ve bir irin." (Sâd, 38/57).

İnkârcılar Kaynar Suda Çekilirler

فِى الْحَمِيمِ ثُمَّ فِى النَّارِ يُسْجَرُونَ

"(Âyetlerimizi inkâr edenler önce) **kaynar suda** (çekilirler). Sonra ateşte kızdırılırlar!" (Mü'min, 40/72).

كَغَلْيِ الْحَمِيمِ

"**Kaynar suyun kaynaması** gibi (karınlarında) kaynar." (Duhân, 44/46).

Tepesine Dökün

ثُمَّ صُبُّوا فَوْقَ رَاْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ

"Sonra tepesine **kaynar su azabından** dökün." (Duhân, 44/48).

Barsakları Parça Parça Edecek

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِى وُعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا اَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ اٰسِنٍ وَاَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَاَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَاَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِى النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ اَمْعَاءَهُمْ

"Korunanlara sözverilen cennetin durumu: Orada bozulmayan bir sudan ırmaklar, tadı değişmeyen sütten ırmaklar, içenlere lezzet ve-

ren şaraptan ırmaklar ve süzülmüş bir baldan ırmaklar vardır. Yine onlara bütün meyvelerden ve Rablerinden bir bağışlanma vardır. Hiç bunlar o ateşte ebedî kalacak olan ve **kaynar bir sudan** içirilip de bu suyun **barsaklarını parça parça edeceği** kimselere benzer mi?" (Muhammed, 47/15).

يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمٖيمٍ اٰنٍ

"Bununla bir **kaynar su** arasında dolaşacaklar." (Rahmân, 55/44).

فٖى سَمُومٍ وَحَمٖيمٍ

"İçlerine işleyen bir ateş ve **kaynar su** içinde." (Vâkıa, 56/42).

فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمٖيمِ

"Üstüne de **o kaynar sudan** içersiniz." (Vâkıa, 56/54).

فَنُزُلٌ مِنْ حَمٖيمٍ

"Elbette konukluğu **kaynar su**," (Vâkıa, 56/93).

اِلَّا حَمٖيمًا وَغَسَّاقًا

"(İçecekleri) sadece **bir kaynar su** ve irin." (Nebe', 78/25).

شجرة الزقوم **=*şecere-i zekkûm* (Zakkûm Ağacı)**[54]

اَذٰلِكَ خَيْرٌ نُزُلًا اَمْ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ

"Ziyafet olarak bu mu daha iyidir yoksa **zakkum ağacı mı?**" (Sâffât, 37/62).

اِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمٖينَ

"Biz **onu (zakkum ağacını)** zalimler için bir deneme yaptık." (Sâffât, 37/63).

---

54 Cehennem halkından çok günahkârlara özgü, alabildiğine acı, cehennemin dibinden bitip çıkan, meyvesi boğazdan ancak kaynar su ile geçen bir ağaç türü olduğu âyetlerde belirtildiğinden bu maddede ve diğerlerinde tanım ve açıklama niteliğindeki âyetlerin de metinleri verilmiştir. S.G.

إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ ۙ

"Hakikaten **o**, cehennemin dibinde çıkar." (Sâffât, 37/64).

طَلْعُهَا كَأَنَّهُ رُءُوسُ الشَّيَاطِينِ

"**Onun** tomurcuğu sanki şeytanların başlarıdır." (Sâffât, 37/65).

فَإِنَّهُمْ لَآكِلُونَ مِنْهَا فَمَالِئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ ؕ

"Kuşkusuz onlar **ondan** yiyecekler ve karınlarını ondan dolduracaklar." (Sâffât, 37/66).

ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِنْ حَمِيمٍ ۚ

"Sonra onlar için (zakkum) **üzerine** elbette kaynar sudan bir karışım vardır." (Sâffât, 37/67).

إِنَّ شَجَرَتَ الزَّقُّومِ ۙ

"Kuşkusuz **Zakkum ağacı.**" (Duhân, 44/43).

طَعَامُ الْأَثِيمِ ۚ

"Pek günahkârın yemeğidir." (Duhân, 44/44).

كَالْمُهْلِ ۚ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ ۙ

"Zeytin yağı tortusu gibi karınlarda kaynar." (Duhân, 44/45).

كَغَلْيِ الْحَمِيمِ

"Sıcak suyun kaynaması gibi." (Duhân, 44/46).

لَآكِلُونَ مِنْ شَجَرٍ مِنْ زَقُّومٍ ۙ

"(Ey ölüm sonrası dirilişe yalan diyenler![55]) elbette yersiniz bir ağaçtan, **zakkumdan!**" (Vâkıa, 56/52).

---

[55] Bu not önceki âyetler çerçevesinde düşünülmüşür. S.G.

فَمَالِؤُنَ مِنْهَا الْبُطُونَ

"Karınlarınızı ondan doldurursunuz." (Vâkıa, 56/53).

فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ

"Üstüne de o kaynar sudan içersiniz." (Vâkıa, 56/54).

فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهِيمِ

"Susuzluk derdine tutulmuş, kanmak bilmez develerin içişi gibi içersiniz." (Vâkıa, 56/55).

هٰذَا نُزُلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ

İşte ceza günü onların ziyafetleri bu!" (Vâkıa, 56/56).

ضريع **=darî'**[56]

لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ اِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ

"**Darî**"den başka bir yiyecekleri yoktur." (Ğâşiye, 88/6).

لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِى مِنْ جُوعٍ

"O da ne besler ne de açlıktan kurtarır." (Ğâşiye, 88/7).

غسّاق **=ğassâk**[57]

هٰذَا فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ

"İşte bu, haydi tatsınlar onu, bir kaynar su ve **bir irin.**" (Sâd, 38/57).

اِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا

"Sadece bir kaynar su ve **irin.**" (Nebe', 78/25).

غسلين **=ğıslîn**[58]

وَلَا طَعَامٌ اِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ

56 Acı bir dikendir, boğazda tıkandığında kaynar su ile mideye indirilecek.

57 İçilemez derecede soğuk, pis kokulu su, cehennemliklerin derilerinden akan siyah sıvı (Asım Ef., Ok. III, 36).

58 Cehennem halkının kan, irin ve terleri ile zinâkârların edep yerlerinden çıkan pisliklerinden, içki içenlerin ve gıybet yapanların salyalarından bir usâre olarak yorumları yapıldığı gibi cehennemde bir ağaç olduğu yorumu da yapılmıştır ki âyette yeme eyleminden sözedildiğine göre bu yorum bizce daha bir isabetlidir. S.G.

"Gıslîn'den başka bir yiyecek de yoktur." (Hâkka, 69/36).

لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِؤُنَ

"Onu da günahkâr canilerden başkası yemez." (Hâkka, 69/37).

ماء صديد =***mâi sadîd***

مِنْ وَرَآئِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقٰى مِنْ مَآءٍ صَدِيدٍ

"Arkasından cehennem, (Hakka karşı direnen zorbaya[59]) içirilir **irinli bir sudan**." (İbrâhîm, 14/16).

يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَآئِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ

"Onu yutmağa uğraşacak, ama onu boğazından geçiremeyecek, her taraftan kendisine ölüm gelecek, fakat ölmeyecek! Ardından da kaba bir azap!" (İbrâhîm, 14/17).

ماء كَالْمُهْلِ =***mâi ke'l-mühl***[60]

وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَآءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَآءَ فَلْيَكْفُرْ إِنَّآ اَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا اَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَاِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَآءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِى الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَآءَتْ مُرْتَفَقًا

"De ki: 'Hak, Rabbinizdendir. Artık dileyen imana girsin dileyen küfretsin, gerçekten biz o zalimler için duvarları kendilerini çepeçevre kuşatmış bir ateş hazırladık. Yardım dilerlerse yüzleri haşlıyan **erimiş maden gibi bir su** ile yardım görürler. Ne kötü içecek! Ve o ateş buluşma yeri olarak kötü oldu!" (Kehf, 18/29).

---

59 Bir önceki âyetten istifâde edilerek. S.G.

60 Kızdırılmış zeytinyağı tortusu/simsiyah bir su/irin ve kandan oluşan bir sıvı/demir, kurşun, bakır gibi madenlerin karıştırılıp eritilmesinden elde edilen sıvı/bir tür katran (bkz. Kurtubî, el-Câmi', X, 394).

Altıncı Bölüm
Kadere İman

Önbilgiler ve Tesbitler

Daha önce de değişik vesilelerle değindiğimiz gibi bizim bu çalışmamızın çerçevesini Kur'ân âyetlerinin içerdiği açık-seçik konular oluşturur. Bunun dışında Kelâmî ve Fıkhî meseleler alanına giren ve üzerinde her bilim dalı mensubunun kendine göre farklı açılardan değerlendirdiği yorum içerikli âyetler bu çerçeve dışında tutulmuş, gerekli görülen yerlerde bunlara işâretle yetinilmiştir.

Ancak kadere iman konusunda âyetlerde açık ve net bir emir bulunmadığı ve ilgili âyetler farklı şekilde yorumlandığı halde bu konuya özet bir şekilde de olsa değinmeden geçemezdik. Çünkü Ehl-i sünnet ve Cemâat bilginleri aşağıda meâlleri verilecek âyetlerin anlamlarından ve sahih hadislerden hareketle kader ve kazaya imanı da iman umdeleri arasında saymışlardır. Biz de sonuçları noktasından hayrı ile şerri ile kader ve kazaya imanın gerekliliğine inanıyor, aksi görüşü savunanların da yorum hatasına düşmüş olduklarını düşünüyoruz.

Peki kader ve kaza nedir? Kader, Allah Teâlâ'nın ezelden ebede kadar olmuş ve olacak hâdiseleri zaman, mekân ve bütün husûsiyetleri ile bilip ezelde Levh-i Mahfûz denilen kayıt kütüğünde o bildiği şekilde takdir ve tayin etmesidir. Kaza ise, Cenâb-ı Hakk'ın ezelde takdir ve tesbit buyurduğu işleri zamanı gelince takdirine uygun olarak yaratmasıdır. Bir başka ifâde ile takdir, gördüğümüz ve görmediğimiz âlemlerin idâresini ihtivâ eden bir kanun, kaza da bu kanunun uygulanmasıdır. Kâinâtı en mükemmel şekilde var eden ve insanı yaratıp kâinâtı onun emrine âmâde kılan Yüce Rabbimizin insan hakkında bir ölçü koymaması düşünülemez. Yarattıkları üzerinde mutlak mutasarrıf O'dur.

Kader mevzûu Kelâm bilginlerinin üzerinde ihtilaf ettikleri konuların en önemlilerinden biridir. İhtilaftan uzak durmak en sağlıklı yoldur. Bize düşen hayrı ile şerri ile kaderin Allah'ın tekelinde oldu-

ğuna inanmaktır. Türkçemizde: **'Alın yazısı veya yazgı'** diye anılan kader, pek çoklarınca yanlış anlaşılmaktadır. Kimileri kaderi topyekûn inkâr ederken kimileri de bütün hareketlerini kadere yüklerler, **'ne yapalım yazım bu imiş'** derler. Birinciler kendilerini yaratan seviyesine koyarlarken ikinciler de tam aksine kulluğu Allah'a izâfe ederler.

Kader ve kaza mefhumlarını daha iyi kavrayabilmek için bir örnekle açıklayalım: Bir astronomi bilgini düşünelim, bu zatın ihtisas alanı Güneş ve Ay'dır. Bu nedenle de Güneş ve Ay tutulmaları hâdiselerini zamanından çok önce tesbit edebilmekte ve tutulma olayı tesbit ettiği şekilde gerçekleşmektedir. İşte bilginin güneşin tutulacağını tesbit etmesi 'kader'i, tutulmanın fi'len gerçekleşmesi de 'kaza'yı yansıtır. Bu bilgin Güneşin tutulacağını tesbit ettiği için Güneş tutulmamıştır. O, bunu tesbit etse de etmese de Güneş tutulacaktı. Bu sadece onun bilgisinin enginliğini yansıtır o kadar. Bunun gibi insan, yaptığı iyi veya kötü işleri alın yazısı olduğu için mecburen yapmıyor, Allah, o kişinin ne yapacağını ezelî ilmi ile bildiğinden o işi öyle takdir ve tayin buyurmuştur.

Özetle âyetler incelendiğinde kaderden kaçınılamayacağının, her şeyin olmadan önce Levh-i Mahfûz denilen kütükte kayda geçirildiğinin, Allah'ın yazdığından başkasının gerçekleşemeyeceğinin, Allah'ın yazdıklarının ise olaylar yaşanmadan bilinemeyeceğinin vurgulandığı görülür. Öyle ise bize düşen görev, hayrı ve şerri ile kadere inanmamız, Allah'ın üzerimize yüklediği emirleri yerine getirmeye çalışmamızdır. O'nun hakkımızda ne murat buyurduğunu bilemeyiz. O, bize irâde serbestiyeti verdikten sonra doğru yolu göstermiş, eğri yolu bildirmiş, hoşnut olduğu ve olmadığı işleri açık-seçik beyân ederek bizi irâdemizle baş başa bırakmıştır. Biz irâdemizi hangi yönde kullanırsak O, eylemimizi buna göre yaratır. Şu farkla ki irâdemizi hayırlı yollara tevcih ettiğimizde memnun kalır, kötü yollara yönlendirdiğimizde gazaplanır, ama kudretimiz dahilinde olduğu için o arzumuzu halkeder. Bir başka deyişle mutlak irâde sahibi olan Allah'ın küllî irâdesi bu konuda kulun cüz'i irâdesine bağlıdır, ona tâbidir. Yani kul irâdesini hangi doğrultuda kullanırsa İlâhî irâde o doğrultuda tecelli eder. Kul çalışır, Allah yaratır.

Kader ve Kaza Konuları Çerçevesinde Yorumlanan Bazı[1] Âyetler

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ
الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللّٰهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللّٰهَ لَذُو
فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ

"Binlerce oldukları halde **ölüm korkusuyla yurtlarından çıkan o kimselere bakmaz mısın?** Allah onlara: **'Ölün' buyurdu. Sonra kendilerini diriltti.** Kuşkusuz Allah insanlara karşı lutuf sahibidir, ne var ki insanların çoğu şükretmezler." (Bakara, 2/243).

وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللّٰهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمْسَسْكَ
بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Allah sana **bir zarar dokundurursa** onu O'ndan başka hiç giderecek yoktur. Sana **bir hayır dokundurursa** (kim engel olabilir?) Öyle ya O, her şeye gücü yetendir." (En'âm, 6/17).

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ

"O, kulları üzerinde **egemenlik sahibidir**. O, pek hikmetli ve her şeyden haberdârdır." (En'âm, 6/18).

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ
مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلٰى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ

"Yeryüzünde yürüyen hiçbir canlı yok ki ve iki kanadıyla uçan hiçbir kuş bulunmaz ki durumlarınızı andıran birer ümmet olmasınlar. **O kitap'ta hiçbir şeyi eksik bırakmadık.** Sonra Rab'lerine toplanıp getirilirler." (En'âm, 6/38).

---

[1] Bu kaydı düştük, çünkü rızık ve servet bahsi ile vehbî mazhariyetleri vurgulayan âyetlerin de bu konu çerçevesinde değerlendirilmeleri gerektiğini düşünüyoruz. S.G.

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

"Gaybın (gizli âlemlerin) anahtarları O'nun yanındadır, onları sadece O bilir. Karadakileri ve denizdekileri bilir. Bir yaprak düşmeye dursun, muhakkak onu bilir. Ne yerin karanlıklarındaki bir dane, ne yaş, ne kuru yoktur ki **açık bir kitap içinde yer almasın.**" (En'âm, 6/59).

لِكُلِّ نَبَإٍ مُسْتَقَرٌّ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

"Her haber için kararlaştırılmış bir zaman vardır. Yakında bilecekler." (En'âm, 6/67).

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللّٰهُ لَنَا هُوَ مَوْلٰينَا وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

"De ki: **'Bize, Allah'ın bizim için yazdığından başkası erişmez.** O'dur Mevla'mız. Müminler, yalnız Allah'a güvensin." (Tevbe, 9/51).

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللّٰهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

"Yeryüzünde hiçbir canlı yoktur ki rızkı sadece Allah'a ait olmasın. Bilir onun karargâhını ve emanet bırakıldığı yeri. **Her şey apaçık bir Kitap'tadır.**" (Hûd, 11/6).

اَللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثٰى وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ

"Allah, her dişinin neyi yüklendiğini ve rahimlerin neyi eksiltip neyi artırdığını bilir. **Her şey O'nun yanında bir ölçü iledir."** (Ra'd, 13/8).

لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ اَمْرِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتّٰى يُغَيِّرُوا مَا بِاَنْفُسِهِمْ وَاِذَٓا اَرَادَ اللّٰهُ بِقَوْمٍ سُوٓءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ

"İnsan için önünden ve arkasından takip edenler vardır. Kendisini, Allah'ın emri gereği korurlar. Kuşkusuz Allah bir toplumdaki nimeti, kendi özlerindekini değiştirmelerine değin değiştirmez. **Allah bir topluma bir kötülüğü murat buyurduğunda onun engellenme ihtimali yoktur.** Onlar için O'ndan başka bir koruyucu da yoktur." (Ra'd, 13/11).

يَمْحُوا اللّٰهُ مَا يَشَٓاءُ وَيُثْبِتُ وَعِنْدَهُٓ اُمُّ الْكِتَابِ

"Allah, dilediğini siler, dilediğini sâbit tutar. **Ana Kitap O'nun katındadır."** (Ra'd, 13/39).

اِلَّا امْرَاَتَهُ قَدَّرْنَٓا اِنَّهَا لَمِنَ الْغَابِرِينَ

"Ancak (Lût'un) karısı hâriç. **Ancak karısının geride kalanlar arasında olmasını takdir etmiştik."** (Hıcr, 15/60).

وَاِنْ مِنْ قَرْيَةٍ اِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ اَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذٰلِكَ فِى الْكِتَابِ مَسْطُورًا

"Hiçbir yerleşim birimi yoktur ki biz orayı, kıyamet gününden önce helâk edenler veya orayı yaman bir azaba çarptıranlar olmayalım! **Bu, o Kitapta yazılmıştır."** (İsrâ, 17/58).

اِذْ تَمْشٓى اُخْتُكَ فَتَقُولُ هَلْ اَدُلُّكُمْ عَلٰى مَنْ يَكْفُلُهُ فَرَجَعْنَاكَ اِلٰٓى اُمِّكَ كَىْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَقَتَلْتَ نَفْسًا فَنَجَّيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَتَنَّاكَ فُتُونًا فَلَبِثْتَ سِنِينَ فٓى اَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلٰى قَدَرٍ يَا مُوسٰى

"O zaman kızkardeşin gidiyor ve: 'Ona iyi bakacak birini buluvereyim mi size?' diyordu. Böylece gözü aydın olsun da üzülmesin diye seni anana döndürdük. (Şu nimetimi de an), bir adamı öldürdün de seni kederden kurtardık ve seni çeşit çeşit sıkıntılarla sınadık. Bu yüzden senelerce Medyen halkı içinde kaldın, **sonra da bir kader üstüne geldin, ey Musa!"** (Tâhâ, 20/40).

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذٰلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرٌ

"Bilmez misin ki Allah, gökte ve yerde ne varsa bilir, muhakkak **o bir kitaptadır.** Kesin o, Allah'a göre kolaydır." (Hacc, 22/70).

اَلَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا

"O, göklerin ve yerin mülkü Kendisinin olan Zat'tır, bir çocuk edinmemiş, mülkünde de bir ortağı olmamıştır. Her şeyi yaratmış ve yarattığı **her şeye kaderini takdir etmiştir**." (Furkân, 25/2).

فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَّرْنَاهَا مِنَ الْغَابِرِينَ

Bunun üzerine onu ve ailesini kurtardık. **Ancak karısının geride kalanlar arasında olmasını takdir etmiştik.** (Neml, 27/57).

يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ

"İşi gökten yere doğru **düzenler.** Sonra, süresi sizin hesabınıza göre bin yıl olan bir günde oraya yükselir." (Secde, 32/5).

مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللّٰهُ لَهُ سُنَّةَ اللّٰهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللّٰهِ قَدَرًا مَقْدُورًا

"Allah'ın kendisi için belirlediği şeylerde Peygamber'e herhangi bir vebal yoktur. Sizden önce geçenler arasında da Allah'ın sünneti/yasası böyledir. **Allah'ın buyruğu ölçülmüş bir kader olmuştur."** (Ahzâb, 33/38).

وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ اَزْوَاجاًؕ وَمَا تَحْمِلُ
مِنْ اُنْثٰى وَلَا تَضَعُ اِلَّا بِعِلْمِه۪ؕ وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُعَمَّرٍ وَلَا يُنْقَصُ مِنْ عُمُرِه۪ٓ
اِلَّا فٖي كِتَابٍؕ اِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسٖيرٌ

"Allah sizi bir topraktan yarattı, sonra bir nutfeden, sonra sizi eşler yaptı. O'nun bilgisi dışında hiçbir dişi ne gebe kalır ne de doğurur. Ömrü uzatılmış olanın ömrünün uzatılması da ömrünün kısaltılması da **muhakkak bir kitaptadır**. Kuşkusuz bu, Allah'a çok kolaydır." (Fâtır, 35/11).

اِنَّا نَحْنُ نُحْيِ الْمَوْتٰى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَاٰثَارَهُمْؕ وَكُلَّ شَيْءٍ
اَحْصَيْنَاهُ فٖٓي اِمَامٍ مُبٖينٍ

"Cidden biz, ölüleri diriltiriz. Onların önceden gönderdiklerini ve izlerini yazarız. Her şeyi, **apaçık bir kütükte saymışızdır."** (Yâsîn, 36/12).

فَقَضٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ فٖي يَوْمَيْنِ وَاَوْحٰى فٖي كُلِّ سَمَٓاءٍ اَمْرَهَاؕ
وَزَيَّنَّا السَّمَٓاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابٖيحَۗ وَحِفْظاًؕ ذٰلِكَ تَقْدٖيرُ الْعَزٖيزِ الْعَلٖيمِ

"Böylece gökleri iki günde yedi gök olarak tamamladı ve **her gökte, onun işini vahyetti.** En yakın göğü kandillerle koruyarak bezedik. İşte bu, çok güçlünün, çok bilenin takdiridir." (Fussılet, 41/12).

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْاَرْضُ مِنْهُمْۚ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفٖيظٌ

"Fakat biz, yerin onlardan neyi eksilttiğini bilmekteyiz ve yanımızda **pekâlâ muhafaza eden bir kitap vardır."** (Kâf, 50/4).

وَفَجَّرْنَا الْاَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاۤءُ عَلٰۤى اَمْرٍ قَدْ قُدِرَۚ

"Yeri de kaynaklar halinde fışkırttık, derken su, **önceden takdir edilmiş bir buyruk üzerine birleşti."** (Kamer, 54/12).

اِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ

"Haberiniz olsun ki Biz **her şeyi bir kaderle yaratmışızdır."** (Kamer, 54/49).

وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ

Küçük-büyük hepsi **satır satır yazılmıştır.** (Kamer, 54/53).

نَحْنُ قَدَّرْنَا بَيْنَكُمُ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَۙ

"Aranızda **ölümü Biz takdir ettik** ve Bizim önümüze geçilmez." (Vâkıa, 56/60).

Kadere Teslimiyet

مَاۤ اَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْاَرْضِ وَلَا فِيۤ اَنْفُسِكُمْ اِلَّا فِي كِتَابٍ
مِنْ قَبْلِ اَنْ نَبْرَاَهَاۜ اِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرٌۚ

"Yeryüzünde ve canlarınızda herhangi bir musibet başa gelmemiştir ki onları yaratmamızdan önce **bir kitapta bulunmasın.** Kuşkusuz bu, Allah'a pek kolaydır." (Hadîd, 57/22).

لِكَيْلَا تَاْسَوْا عَلٰى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَاۤ اٰتٰيكُمْۜ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ
كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍۙ

"Ki elinizden kaçana **üzülmeyesiniz, size verdiği şeyler ile de şımarmayasınız.** Allah kibirlenen ve çok övünen hiç kimseyi sevmez." (Hadîd, 57/23).

مَٓا اَصَابَ مِنْ مُصٖيبَةٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِۜ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ يَهْدِ قَلْبَهُۜ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلٖيمٌ

"Allah'ın izni olmayınca hiçbir musibet başa gelmez. Her kim de Allah'a iman ederse O, onun kalbine hidâyet verir ve Allah her şeyi bilir." (Teğâbun, 64/11).

وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُۜ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُۜ اِنَّ اللّٰهَ بَالِغُ اَمْرِهٖۜ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا

"Ve onu hatır ve hayaline gelmez yönden rızıklandırır. Her kim Allah'a tevekkül ederse O ona yetişir. Kuşkusuz Allah emrini yerine getirir. Allah her şey için **bir ölçü/bir kader belirlemiştir."** (Talâk, 65/3).

* * *

İKİNCİ KISIM

Kâinat / Gökler

- ARŞ KÜRSÎ VE LEVH KAVRAMLARI
- GÖKLER VE YERYÜZÜ
- GÖKLERDE YER ALAN VARLIKLAR
- GÖKLER İLE YER ARASINDA YARATILMIŞ VARLIKLARIN AYRINTILARI
- YERYÜZÜ ÜZERİNDE YER ALAN VARLIKLARIN AYRINTILARI

Kâinât/Gökler

Önbilgiler ve Tesbitler

Arş, Kürsî ve Levh Kavramları

الْعَرْشِ =*el-arş* Lafzının Geçtiği Âyetler, كُرْسِى =*Kürsî*, لَوْح =*Levh*

Kur'ân'da Gök/Gökler ve Yeryüzü

السَّمَاء =*es-Semâ* Lafzının Tekil ve الْأَرْض =*el-Arz* Lafzından Bağımsız Olarak Geçtiği Âyetler

• Temsil ve Teşbih Bağlamında Yer Alanlar • Gök ve Belâ • Gök Yönünden Beklentinin Fıtrî Bir Olgu Olduğu Seziliyor • Gök ve Rızık • Gök ve Su/Yağmur/Dolu • Gök, Kapıları, Burçları, Yörüngeleri Olan, Yıldızlarla Bezenmiş ve Korunmuş Bir Tavan Olarak Nitelendirilmiştir • Nimet Kaynağı • Kıyamet Sürecinde Gök • Gök ve Mucize • Gök ve Ordu

السَّمَاء=*es-Semâ* Lafzının Tekil Şeklinin الْأَرْض =*el-Arz* Lafzı ile Birlikte Geçtiği Âyetler

• Yeryüzü Döşek Gökyüzü Binâ • Göklerin Düzenlenmesi Yeryüzündekilerin Yaratılmasindan Sonradır • Kâinâtta Her Şey Allah'ın Kontrolündedir • Tarihin Karanlıklarında Kalmış Medeniyetlere İşâretler • Samimi İman Refah Kapılarının Açılmasını Sağlar • Yeryüzü Ve Su • Rızık Merkezleri • Yaratılan Hiçbir Şey Gereksiz Değildir • Göğün Yıkılmamasını Yerin Yarılmamasını, Sağlayan Kim?

السَّمَاء =*es-Semâ* Lafzının Tekil ve Çoğul Şeklinin الْأَرْض =*el-Arz* Lafzı ile Birlikte Geçtiği Âyetler

Bulutlar Gökle Yer Arasındadır

السَّمَاء =*es-Semâ* Lafzının, السَّمَاوَات =*es-semâvât* ve سَمَاوَات =*semâvât* Şeklinde Lâm-i Tarifli ve Lâm-i Tarifsiz Esire (İ) Sesli Çoğul Biçiminin الأَرْضِ =*el-ardi* Lafzı ile Birlikte Geçtiği Âyetler

Göklerin ve yerin yaratılmasının vurgulanmasında üç lafız ve bunlardan türetilmiş kelimeler kullanılmıştır: a) bed'=orijinal yaratma, b) halk=yaratma, c) fatr =yoktan varetme.

a)bed'=orijinal yaratma,

b)halk=yaratma

• Göklerin ve Yerin Yaratıldığının Masdar Olan خَلْق =*halk/* ***Yaratma*** Kelimesi ile Vurgulandığı Âyetler • *Göklerin ve Yerin Yaratılması İnsanın Yaratılmasından Daha Muhteşemdir* • *Gün Gelecek Gökteki ve Yerdeki Canlılar Bir Araya Getirilecek* • *Göklerin ve* Yerin Yaratıldığının خَلَقَ =*halaka/***Yarattı** Fiili ile Vurgulandığı Âyetler • *Gökleri Yaratmış Olan Onların Aynısını Yaratma Gücüne de Sahiptir* • *Sor Bakalım Gökleri Kim Yaratmış* • *Gökler Yedi Kat Olarak Düzenlenmiştir* • Göklerin ve Yerin Yaratıldığının خَلَقْنَا =*halaknâ/***Yarattık** Fiili ile Vurgulandığı Âyetler • Göklerin ve Yerin Altı Günde Yaratılmış Olduğunu Vurgulayan Âyetler • *Yorulmadık* • *Farklı Bir Yer Farklı Bir Gök Olacak*

c) fatr =yoktan varetme

Yer ile Göklerdeki Akıllı-Akılsız Canlı-Cansız Varlıklara مَا =*mâ* Harfi ile İşâret Edilen Âyetler

• Her Şey O'nun Huzurunda Eğilmekte, O'na Secde Etmektedir, Göklerdeki ve Yerdeki Her Şey O'nundur

Yer ile Göklerdeki Akıllı-Canlı Varlıklara مَن =*men* Harfi ile İşâret Edilen Âyetler

• Göklerin ve Yerin Teslimiyeti • Yerlerde ve Göklerdeki Akıllı-Canlı Varlıkların Hepsi de O'nun Kullarıdır • İsteseler de İstemeseler de O'nun Huzurunda Secdelere Kapanırlar• Göklerin ve Yerin Mülkü • Gökler ile Yer Arasında Bulunanların Mülkü • Gökler ile Yerdekilerin Mülkü • Göklerin ve Yerin Orduları • Göklerin ve Ye-

rin Mirası • Göklerin Gaybı • Birinci Gök Gibi Diğer Göklerin de Rızık Merkezleri Olduğu Anlaşılıyor • Göklerin ve Yerin Anahtarları • Kıyamet Olayı Göklere ve Yere Ağır Basıp Çöktürecek • Gökler ile Yer Önceleri Bir Bütündü Sonradan Ayrılmışlardır • Kâinâtın Hisettiği Seziliyor.

السَّمَاوَاتِ =*es-Semâvât* **Lafzının Yalnız Geçtiği Âyetler**

السَّمَاء =*es-Semâ* **Lafzının,** سَمَاوَات =*semâvât* **ve**
السَّمَاوَات =*es-semâvât* **Şeklinde Lâm-i Tarifli ve Lâm-i Tarifsiz Ötüre (U) Sesli Çoğul Biçiminin**
الأَرْضِ =*el-ard* **Lafzı ile Birlikte Geçtiği Âyetler**

Allah'a çocuk İsnadından Ötürü Kâinâtın Müteessir Olması

Kâinat/Yeryüzü

أَرْضُ =*ard* **Lafzının Yeryüzü Anlamında Lâm-i Tarifsiz Olarak Geçtiği Âyetler**

أَرْضُ =*ard* **Lafzının Belirli ve Sınırlı Yer, Ülke, Yerleşim Birimi Toprak Parçası Anlamında Kullanıldığı ve Lâm-i Tarifsiz Olarak İsim Tamlaması Konumunda Geçtiği Âyetler,**

'U' Şeklinde Ötüre Konumdaki الأَرْضُ =*el-erdu* **Lafzının Tekil** السَّمَاء =*es-semâ* **ve Çoğul** السَّمَاوَاتُ =*es-semâvât* **Kelimeleri ile Birlikte ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler**

a) Ötüre Olan الأَرْضُ =*el-ardu* Lafzının Çoğul السَّمَاوَاتُ =*es-semavât* ile Birlikte Yer Aldığı Âyetler,

b) Ötüre Olan الأَرْضُ =*el-ardu* Lafzının Tekil السَّمَاء =*es-semâ* ile Birlikte Yer Aldığı Âyetler,

'U' Şeklinde Ötüre Konumdaki الأَرْضُ =*el-ardu* **Lafzının Bağımsız ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler,**

'E' Şeklinde Mansup Konumdaki الأَرْضَ =*el-arda* Lafzının Bağımsız ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler

a) Mansup Olan الأَرْضَ =el-arda Lafzı ile Sınırlı Yerlere İşâret Edilmesi,

b) Mansup Olan الأَرْضَ =*el-arda* Lafzı ile Yeryüzüne İşâret Edilmesi • *Yeryüzüne Varis Kılınanlar* • *Yeryüzünün Fizik Yapısına ve Yaratılmasına Vurgu Yapan Âyetler* • *Yeryüzünün Uzatılıp Döşenmesi ve Beşik Yapılması* • *Yeryüzünü Beşik Yapmıştır* • *Yeryüzünün Aşınması* • *Kıyamet Sürecinde Yeryüzü* • *Yeryüzüne Hayat Verilmesi* • *Yeryüzü Bir Karargâhtır* • *Yeryüzü İki Günde Yaratıldı* • *Cennetin Sathı da 'el-ard/yeryüzü' Kavramı ile Vurgulanmıştır* • *Nuh Tufanında Yeryüzü.*

'E' Şeklinde Mansup Konumdaki الأَرْضَ =*el-arda* Lafzının Tekil السَّمَاءَ =*es-semâ* ve Çoğul السَّمَاوَاتُ =*es-semâvât* Kelimeleri ile Birlikte ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler

a) Mansup el-Ard'ın Tekil es-Semâ ile Birlikte Geçtiği Âyetler,

b) Mansup el-ard'ın Çoğul es-Semâvât ile Birlikte Geçtiği Âyetler,

• *Hak Ölçülerle Yaratılmışlardır* • *Altı Günde Yaratılmışlardır* • *Onlara Gökleri ve Yeryüzünü Kimin Yarattığını Sor*

'İ' Şeklinde Esire Konumundaki الأَرْضِ =*el-ardı* Lafzının Bağımsız ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler

a) Esire Olan الأَرْضِ =*el-ardı* Lafzı ile Yeryüzüne İşâret Edilmesi

• *Yeryüzünde Bozgunculuk ve Ululuk Taslamak Yasaklanıyor ve Ağır Şekilde Kınanıyor* • *Yeryüzü İnsanlara Karargâh Yapılmış ve Yönetimi Onlara Bırakılmıştır* • *Yeryüzü İnsanların İstifâdesine Sunulmuştur* • *Korkunç Zenginlikleri Para Etmeyen Gürûh* • *Yeryüzünde Seyahat Öngörülüyor* • *Yeryüzünde Çoğunluğu Hidayetten Uzak Olanların Oluşturageldiği Seziliyor* • *Yeryüzünde de Gökte de Asıl Güç Allah'ındır,*

b) Esire Olan الأَرْض *=el-ardı* Lafzı ile Sınırlı Yerlere İşâret Edilmesi,

'İ' Şeklinde Esire Konumdaki الأَرْض *=el-ardı* **Lafzının Tekil** السَّمَاء *=es-semâ* **ile Birlikte ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler,**

'İ' Şeklinde Esire Konumdaki الأَرْض *=el-ardı* **Lafzının Çoğul** السَّمَاوَات *=es-semâvât* **ile Birlikte ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler,**

'İ' Şeklinde Esire Konumdaki الأَرْض *=el-ardı* **Lafzının Tekil** السَّمَاء *=es-semâ* **ve Çoğul** السَّمَاوَاتُ *=es-semâvât* **Kelimeleri ile ve Lâm-i Tarifli Olarak Birlikte Geçtiği Âyetler,**

'İ' Şeklinde Esire Konumdaki الأَرْض *=el-ardı* **Lafzının Üstün ve Ötüre Konumundaki Harekeli Halleri ile Birlikte ve Lâm-i Tarifli Olarak Aynı Âyette Geçtiği Yerler**

Kâinât

Önbilgiler ve Tesbitler

'Konularına Göre Kur'ân-ı Kerim Âyetleri' ismini verdiğimiz bu çalışma, üç ana bölüm halinde tasarlanmıştır: **Allah, Kâinât ve İnsan.** Allah konusu iman boyutu bağlamında ele alınmış; iman için öngörülen bütün temel ilkeler ve bunların yer aldığı âyetler de değişik başlıklar altında kaydedilmiştir. Bir başka ifâde ile birinci konudan oluşan ilk üç ciltte vahy yolu ile haber verilen gaybî mevzûlar yazılmıştır. Bundan sonraki ikinci ve üçüncü bölümlerde ise yine vahy yolu ile dikkatlerimiz çekilen gördüğümüz ve görmediğimiz fizik varlıkları oluşturan 'evren' dediğimiz 'kâinât' ile 'kâinât'ın hizmetine sunulduğu 'insan'la doğrudan veya dolaylı olarak alâkalı âyetler aktarılacaktır. Buralarda da genellikle izâfî yorumlardan, çok boyutlu ihtilaflardan olabildiğince uzak durulmuş, âyetlerin Kur'ânî özelliklerinin hassâsiyetlerinin gerektirdiği titizlik gösterilmiş, bizi okka altına götürecek indî yorumlardan şiddetle kaçınılmış, ama ilmin gerektirdiği vahy ile tutarlı aklî ve mantıkî gerekçeler çerçevesinde fikirlerin serdinden de geri durulmamıştır.

Arş, Kürsî ve Levh Kavramları

Önbilgiler

Arş, lugatta taht[1], çardak[2], tavan, kubbe, dam, çadır gibi anlamlara gelir. Aslında 'arş' bir yapının veya yerin yüksek kuşatıcısını oluşturur. Bir eve oranla tavanı, tavanına nisbetle üstündeki çatısı, kubbesi, tepesindeki köşkü, tahtaboşu, cihânnuması hep 'arş'ın vurguladığı anlamları yansıtırlar. Bundan kaynaklanarak çadır ve çardak gibi yükselen ve gölge veren her şeye de denilir. Böylece arş kavramının en kesin ayrılmaz özelliği yükseklik ve üstünlük anlamıdır. Bundan dolayıdır ki arş, hükümdarların üzerine oturdukları 'taht' manasında yaygınlaşmış ve bununla tahtın gereği olan mülk, izzet ve saltanat anlamları vurgulanmıştır[3]. Önceki dinlere göre Allah'ın

---

[1] Bkz. Yûsuf, 12/100; en-Neml, 27/23, 38, 41, 42.

[2] Bkz. En'âm, 6/41; A'râf,7/137; Nahl, 16/68; İsrâ, 17/42; Hacc, 22/45;

[3] Bkz.E. Hamdi Yazır, H.D.K.D. Huzur Yayınevi, Sadeleştiren S. GÜLLE, IV/204 vd. 'Tasavvufçular Arş'ı, âlemi ekber (en büyük âlem) olan insanın iki kaşı arasından geçen hatta izafe ederler. Nitekim Niyazi Mısrî (k.s.) Divan'ında buyurmuştur: **"İki kaşın arasına çekti hatt-ı istivâ/Alleme'l-esmâ'yı ol hattan talîm eyledi Hüdâ."** -HRY- Bu tasavvur Allah'ın kudret ve azametinin tecellisinden kinayedir. Yoksa hakikatta böyle bir yer mevcut değildir.

seriri, Allah'ın tahtı[4], kâmil insanın (mürşidin) kalbi[5]. Şerîat dilinde Arş, âlemin tamamını kuşatan, sınırlanıp belirlenmesi insan aklının idrâki dışında kalan, gerçekte ne olduğu Allah'ın bilgisine bırakılan en yüksek bir kuşatıcıdır. Sidre, Kürsî hep bunun altında düşünülür. Bu, âlem tasavvurunun bittiği son noktadır[6].

Âyetlerde 'Allah Arş üzerine istivâ etti' meâlinde pasajlar geçmektedir. Biz Allah Teâlâ'nın Arş üzerine kendi buyurduğu ve murad ettiği manada yerleştiğine inanır, bunun niteliğini Allah'a bırakırız. O, aslında Arş'ın da üstündedir göklerin de, toprağın derinliklerine kadar her şeyin üstündedir. Arş ve gökler üzerinde olması yerden ve topraktan uzaklığını gerektirmediği gibi Arş'a ve göğe yakınlığını da gerektirmez. Bilakis yerden ve toprak altlarından çok ırak olduğu gibi Arş ve semadan da çok ıraktır. Buna karşın her varlığa en yakın olan, kula şah damarından daha yakın bulunan yine O'dur.

Kürsî, lugatta üzerine tek olarak oturulan sandalye, taht[7] gibi şeylere denir. Herhangi bir şeyin aslına ve toplandığı yere de 'Kürsü' denilir. Nitekim 'kürsî-i memleket' pay-taht/başkent anlamına gelir.. O halde yerleri, gökleri kaplamış bir kürsü tasavvurunun, bu bilinen mananın aynı olamayacağı da kuşkusuzdur. Aynı zamanda bu kelimenin bize bir hâkimiyet ve saltanat/hükümranlık, bir ilim, bir şeref, bir ululuk ve etkinlik anlamı ifâde ettiğinde de şüphe yoktur. Âyetü'l-Kürsi'de vurgulanan anlamı bize bir isim ve kuşatılmıştan kuşatıcıya geçerek nihayet gökler ve yeryüzü tasavvurunun ötesinden kapalı ve hayal edilmesi mümkün olmayan büyük bir kavramla bilinebilir. Bunun hakikatını kavrayabilmemize imkân yoktur. Tefsir âlimleri arasında bunu fiziksel olarak yorumlayanlar olduğu gibi[8] saltanat, Allah'ın ilmi, Allah'ın yüceliğinin tasviri olarak yorumlayanlar da vardır.[9]

Levh, lugatta düz sayfa, üzerine yazı yazılan düz nesne ve düz tabaka demektir[10]. Kur'ân-ı Kerîm'de bu anlamda çoğul şekli ile yer al-

---

Çünkü bu takdirde Allah için mekan isbat edilmiş olur. Allah ise mekandan münezzehtir' (Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, Mehmet Zeki Pakalın, I/87). '..yoksa hakikatta böyle bir yer mevcut değildir' ifâdelerine katılmıyoruz. Biz Arş'ın fiziksel anlamda olduğuna inanır, mahiyetini, nasıl olduğunu Allah bilir der geçeriz. S.G.

4 T. L. Hüseyin K. Kadri, III/492.

5 A.g.e.

6 H. D. K. D., Huzur Yayınevi, IV/205.

7 Bkz. Sâd 38/34.

8 Biz de bu görüşü benimsiyoruz. S.G.

9 Geniş bilgi için bkz. E.H. Y. H.D.K.D. II/231 vd.

10 Tasavvufçular, Kitâb-i Mübîn ve Nefs-i Külliye anlamında bir terim olarak kullandıkları bu kelimeyi çeşitli sıfatlarla ilintilendirerek farklı ıstılahlar oluşturmuşlar ve Levh'i dört

mıştır.[11] Tekil olarak da bir yerde 'mahfûz' sıfatı ile kullanılmış ve kaydedildiği bu sıfatla da Kur'ân Dilinde Levh-i Mahfûz ıstılahını oluşturmuştur ki 'Yüce âlemde, olmuş ve olacak şeyleri kapsayan İlâhî Levha' diye tanımlanır. Bu bağlamda şu açıklamalar da yapılmıştır: Yedinci kat göğün üstünde bulunan bir cisim olup üzerinde bugüne kadar olan ve bundan sonra gerçekleşmesi kesin olan olaylar, işler yazılıdır. Üzerinde Kur'ân'ın yazılı bulunduğu levha.[12] Allah'ın koruması ile içine bir şey karıştırılmaktan, yanlışlıktan korunmuş bir levha. Bu levha Yâsîn sûresinin: 'Her şeyi apaçık bir kütükte sayıp tesbit etmişizdir' meâlindeki 12. âyetinde nitelendirildiği üzere bütün nesnelerin yazıldığı varlık sayfasıdır. Onun da aslı kitabın temeli olan Allah'ın ilmidir.[13]

الْعَرْشِ =el-arş[14] Lafzının Geçtiği Âyetler

وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ حَتَّى إِذَا أَقَلَّتْ سَحَابًا ثِقَالًا سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَيِّتٍ فَأَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ كَذَلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتَى لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

"Kuşkusuz Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratmış olan Allah'tır. Sonra **Arş** üzerine istivâ etti (Arş'a hükümran oldu). O, geceyi hızla kendisini kovalayan gündüze bürüyüp örter. Yine güneşi, ayı ve yıldızları emrine boyun eğmiş oldukları halde yarattı. Dikkat! Yaratış da emir veriş de sadece O'nun! Âlemlerin Rabbi Allah ne yüce!" (A'râf, 7/54).

---

başlık altında değerlendirmişlerdir: 1) Levh-i kaza, 2) Levh-i kader, 3) Levh-i nüfûs-i cüz'iyye-i semâviye, 4) Levh-i heyûlâdır. Bunların sûfiyye ıstılahlarına ait eserlerdeki açıklamaları şöyledir: Levh-i kaza; mahv u isbata tekaddüm eden (yazma ve silme olayı olmadan önceki) Levh-i akl-i evveldir. Levh-i kader; akl-i evvel külliyatını tafsil ve külliyât esbabına taalluk eden nefs-i nâtıka-i külliye levhidir. Buna Levh-i Mahfûz dahi denir. Nefs-i cüz'iyye-i semâviye levhinde ise bu âlemde mevcut olan her şey şekli ile, heyeti ile, miktarı ile nakş olunmuştur. Buna 'Semâ-i dünya' da denir. Bu levh, âlemin hayali mesabesindedir. Levh-i evvel âlemin ruhu; ikinci levh âlemin kalbi mesabesinde olduğu gibi. Levh-i heyûlâ âlem-i şehâdette mevcut suveri kabil olan levhtir/görülen evrende var olan suretleri kabul eden levhadır.' (Z. K. Tarih Deyimleri ve Terimleri, II/360).

[11] Bkz. A'râf, 7/145, 150, 154; Kamer, 54/13.

[12] A.g.e. II/360.

[13] H. D. K. D. IX, 366.

[14] Burada şer'î anlamdaki 'el-arş' lafzının geçtiği âyetlere yer verilmiş, (Yûsuf, 12/100)deki gibi bildik taht anlamında olanlarını içeren âyetler alınmamıştır.

فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۜ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ
الْعَرْشِ الْعَظ۪يمِ

"Yüz çevirirlerse de ki: 'Allah bana yeter, hiçbir tanrı yoktur, sadece O var! Yalnız O'na dayandım. O'dur, o azametli **Arş**'ın sahibi'." (Tevbe, 9/129).

اِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ
اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْاَمْرَۜ مَا مِنْ شَف۪يعٍ اِلَّا مِنْ بَعْدِ اِذْنِه۪ۜ ذٰلِكُمُ
اللّٰهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُۜ اَفَلَا تَذَكَّرُونَ

Kuşkusuz Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan sonra işi tedbir etmek üzere **Arş** üzerine istivâ eden Allah'tır. Ancak O'nun izninden sonra bir şefaatçı sözkonusudur. İşte bu Allah, Rabbiniz! Öyle ise O'na kulluk edin. Hâlâ ibret almayacak mısınız?" (Yûnus, 10/3).

وَهُوَ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى
الْمَٓاءِ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًاۜ وَلَئِنْ قُلْتَ اِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ
بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذ۪ينَ كَفَرُٓوا اِنْ هٰذَٓا اِلَّا سِحْرٌ مُب۪ينٌ

"O, hanginiz amelce daha iyisiniz diye sizi sınamak üzere gökleri ve yeri altı günde yaratmış olan Zat'tır. O zaman **Arş**'ı su üzerinde idi. Bununla birlikte sen: 'Siz ölüm sonrası elbette diriltileceksiniz' dersen o küfredenler: 'Bu, apaçık büyüden başka bir şey değil' derler." (Hûd, 11/7).

اَللّٰهُ الَّذ۪ي رَفَعَ السَّمٰوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ
وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَۜ كُلٌّ يَجْر۪ي لِاَجَلٍ مُسَمًّىۜ يُدَبِّرُ الْاَمْرَ يُفَصِّلُ
الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَٓاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ

"Allah gökleri direkler olmaksızın yaratmış olan Zat'tır. Görüyorsunuz onları· Sonra **Arş** üzerine hükümran oldu. Güneşe ve aya boyun eğdirdi. Her şey belirlenmiş bir süre için akar durur. İşi düzenliyor, âyetleri ayrıntılandırıyor ki belki Rabbinize kavuşacağınıza kesin şekilde inanırsınız." (Ra'd, 13/2).

قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُٓ اٰلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ اِذًا لَابْتَغَوْا اِلٰى ذِى الْعَرْشِ سَبِيلًا

"De ki: Allah ile beraber, -söyleyegeldikleri gibi- tanrılar olsaydı o zaman elbette o **Arş'ın** sahibine bir yol ararlardı." (İsrâ, 17/42).

اَلرَّحْمٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوٰى

"Rahman, **Arş** üzerine istivâ buyurdu." (Tâhâ, 20/5).

لَوْ كَانَ فِيهِمَٓا اٰلِهَةٌ اِلَّا اللّٰهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ

"Yerde-gökte Allah'tan başka ilahlar olsaydı ikisi de bozulup gitmişti. Rabbin, o **Arş**'ın Rabbi onların isnad ettikleri vasıflardan uzaktır." (Enbiyâ, 21/22).

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمٰوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

"De ki: O yedi göğün Rabbi ve o azametli **Arş**'ın Rabbi kimdir?" (Mü'minûn, 23/86).

فَتَعَالَى اللّٰهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ

"Demek ki Allah, o hak padişah, yüksek, çok yüksek, başka tanrı yok, ancak O var, pek değerli **Arş**'ın Rabbi." (Mü'minûn, 23/116).

اَلَّذِى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِى سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى
عَلَى الْعَرْشِ اَلرَّحْمٰنُ فَسْـَٔلْ بِهِ خَبِيرًا

"O, dipdiri ölmez Zât ki gökleri, yeri ve aralarındakileri altı günde yarattı ve sonra **Arş** üzerine istiva buyurdu (hükümran oldu). O, Rahman'dır. Haydi ne dileyeceksen O'ndan, pekâlâ haberliden dile." (Furkân, 25/59).

اَللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظ۪يمِ

"Yüce **Arş**'ın Rabbi O Allah'tan başka hiçbir tanrı yoktur." (Neml, 27/26).

اَللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ
اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِۜ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِه۪ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَف۪يعٍۜ اَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ

"Allah, gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunanları altı günde yaratıp sonra **Arş** üzerine istiva eden/hükümranlık kuran Zât'tır. Sizin için O'ndan başka ne bir dost ne de bir şefaatçı vardır. Hâlâ düşünmüyor musunuz?" (Secde, 32/4).

وَتَرَى الْمَلٰٓئِكَةَ حَٓافّ۪ينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَق۪يلَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَم۪ينَ

"Melekleri de görürsün, **Arş**'ın çevresinde kuşatanlar olarak Rablerinin hamdiyle tesbih etmektedirler. Aralarında hak ile hüküm verilmiştir. 'Âlemlerin Rabbi Allah'a hep hamdolsun.' denilmektedir.' (Zümer, 39/75).

اَلَّذ۪ينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِه۪
وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذ۪ينَ اٰمَنُواۚ رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا
فَاغْفِرْ لِلَّذ۪ينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَب۪يلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَح۪يمِ

"**Arş**'ı taşımakta olanlar ve çevresindeki kimseler Rab'lerinin hamdiyle tesbihte bulunurlar ve O'na iman ederler, inanmış kimseler için istiğfar getirirler: 'Rabbimiz! Rahmet ve bilgice her şeyi kuşattın. Öyle ise tevbe etmişleri, senin yoluna uymuş kimseleri bağışla, onları cehennemin azabından koru.'" (Mü'min, 40/7).

رَف۪يعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِۚ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ اَمْرِه۪ عَلٰى مَنْ يَشَٓاءُ
مِنْ عِبَادِه۪ لِيُنْذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِۙ

"Dereceleri yükseltendir, **Arş**'ın sahibidir. Kavuşma gününe karşı uyarması için, buyruğu gereği Ruh'u kullarından dilediğine indirir." (Mü'min, 40/15).

سُبْحَانَ رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ

"Göklerin ve yerin Rabbi, **Arş**'ın Rabbi onların nitelemekte olduklarından münezzehtir." (Zuhruf, 43/82).

هُوَ الَّذٖى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ فٖى سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِى الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاۤءِ وَمَا يَعْرُجُ فٖيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصٖيرٌ

"O, gökleri ve yeri altı günde yaratıp sonra **Arş** üzerine istivâ buyuran Zât'tır. Yere gireni ve ondan çıkanı, gökten ineni ve ona yükseleni, hepsini bilir. Her nerede olsanız O sizinle beraberdir. Hem Allah ne yaparsanız görür." (Hadîd, 57/4).

وَالْمَلَكُ عَلٰۤى اَرْجَاۤئِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ

"Melekler de kenarları üzerindedir ve üstlerinde o gün Rabbinin **Arş**'ını sekiz melek taşır." (Hâkka, 69/17).

ذٖى قُوَّةٍ عِنْدَ ذِى الْعَرْشِ مَكٖينٍ

"Pek güçlü, **Arş**'ın sahibi katında itibarlı!" (Tekvîr, 81/20).

ذُو الْعَرْشِ الْمَجٖيدُ

"**Arş**'ın sahibi, Mecîd (şanlı)dır." (Burûc, 85/15).

كُرْسِى **=Kürsî**[15]

اَللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۚ اَلْحَیُّ الْقَیُّومُۚ لَا تَاْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌۜ لَهُ مَا فِی السَّمٰوَاتِ وَمَا فِی الْاَرْضِۜ مَنْ ذَا الَّذ۪ی یَشْفَعُ عِنْدَهُٓ اِلَّا بِاِذْنِه۪ۜ یَعْلَمُ مَا بَیْنَ اَیْد۪یهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْۚ وَلَا یُح۪یطُونَ بِشَیْءٍ مِنْ عِلْمِه۪ٓ اِلَّا بِمَا شَٓاءَۚ وَسِعَ كُرْسِیُّهُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَۚ وَلَا یَؤُ۫دُهُ حِفْظُهُمَاۚ وَهُوَ الْعَلِیُّ الْعَظ۪یمُ

"Allah, O'ndan başa hiçbir tanrı yoktur. O Hayy ve Kayyum'dur. Kendisini ne gaflet basar ne de uyku. Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur, O'nun izni olmadan huzurunda kimmiş şefaat edecek? Önlerindekini, arkalarındakini (geçmişlerini-geleceklerini, yaptıklarını-yapacaklarını) bilir. Oysa (onlar) O'nun dilediği dışında ilminden hiçbir şey kavrayıp kuşatamazlar. **Kürsüsü** gökleri ve yeri kaplamıştır. Onları (gökleri ve yeri) korumak kendisine ağır gelmez. O, pek yücedir, pek azametlidir."(Bakara, 2/255)

لَوْح **=Levh**[16]

ف۪ی لَوْحٍ مَحْفُوظٍ

"(O Kur'ân) Korunmuş bir **levha** (Levh-i mahfûz)dadır." (Burûc, 85/22).

---

15 Tanımı için önbilgilere bkz.

16 Tanımı için bkz. önbilgiler. Ayrıca: 'Allah, dilediğini siler, dilediğini sâbit tutar. O Ana Kitap O'nun katındadır' (Ra'd, 13/39) meâlindeki âyet ile de Levh-i Mahfûz'a işâret edilmiştir.

Kur'ân'da Gök/Gökler ve Yeryüzü[17]

Önbilgiler

Burada önce 'gök' anlamına gelen السَّمَاء =*es-Semâ* lafzının lam-i tatarifli ve lam-i tarifsiz şeklinin الأَرْض =*el-ard* lafzından bağımsız olarak geçtiği âyetler ile الأرض =*el-ard* lafzı ile birlikte geçtiği ayetler; ardından 'gökler' diye çevirdiğimiz السَّمَاوَات =*es-semâvat* lafzının yine lâm-i tarifli ve lâm-i tarifsiz olarak الأَرْض =*el-ard*'ın yer almadığı ayetler ile الأَرْض =*el-ard* ile birlikte geçtiği ayetlere cümledeki konumları çerçevesinde gruplandırılarak yer verilmiş daha sonra da yine 'yeryüzü' anlamına gelen lam-i tarifli ve lâm-i tarifsiz الأَرْض =*el-ard* lafzının yer aldığı âyetler kaydedilmiş, spot başlıklarla muhtevaları vurgulanmıştır.

السَّمَاء =*es-Semâ* Lafzının Tekil ve الأَرْض =*el-ard* Lafzından Bağımsız Olarak Geçtiği Âyetler[18]

Temsil ve Teşbih Bağlamında Yer Alanlar

أَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ
فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ

"Yahut onların durumu, **gökten** alabildiğince boşalırcasına yağan, içinde karanlıklar, bir gök gürlemesi ve bir şimşek bulunan yağmura (tutulmuşların durumuna) benzer. Ölümden sakınmak için parmaklarını yıldırımlar yüzünden kulaklarına tıkarlar. Oysa Allah o kâfirleri çepeçevre kuşatmıştır." (Bakara, 2/19).

---

[17] İlgili eserlerde bu konu genellikle: 'Göklerin ve Yerlerin Yaratılması' başlığı altında işlenir. Biz konunun Kur'ân'da yer verilen bütün yönlerini kapsayacağı düşüncesi ile bu ana başlığı koymayı yeğledik. S.G.

[18] Burada (İbrâhîm, 14/24; Nahl, 16/79; Hacc, 21/15, 21/31).nolu âyetlerdeki gibi 'semâ'nın ıstılahî anlamda değil de 'yukarı, başımızın yukarısında' manasında kullanıldığı âyet metinleri yazılmamıştır. S. G.

فَمَنْ يُرِدِ اللّٰهُ اَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْاِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ اَنْ يُضِلَّهُ
يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَاَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ كَذٰلِكَ
يَجْعَلُ اللّٰهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

"Allah, kendisini hidâyete erdirmeyi murat buyurduğu kimsenin göğsünü İslâm'a açar. Kimi saptırmayı isterse onun göğsünü de öyle tıkar ki **gökte** (yukarıya) tırmanıyormuş gibi olur. Allah işte böyle iman etmeyenlerin üzerine azabı (pisliği) çökertir." (En'âm, 6/125).

Gök ve Belâ

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَاَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ
ظَلَمُوا رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

"Derken o zulmedenler sözü, kendilerine söylenenden başkasıyla değiştirdiler de bunun üzerine o zulmedenlerin üzerine fasıklık yapmaları yüzünden **gökten bir pislik (belâ)** indirdik." (Bakara, 2/59).

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَاَرْسَلْنَا
عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَظْلِمُونَ

"Aralarından zulmedenler bir sözü değiştirip kendilerine söylenilenden başka şekle soktular. Yaptıkları haksızlık yüzünden tepelerine **gökten murdar bir bela** indirdik." (A'râf, 7/162).

وَاِذْ قَالُوا اللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ هٰذَا هُوَ الْحَقَّ مِنْ عِنْدِكَ فَاَمْطِرْ عَلَيْنَا
حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ اَوِ ائْتِنَا بِعَذَابٍ اَلِيمٍ

"Bir zaman da: 'Ey Allah! Eğer bu, senin katından gelmiş bir gerçek ise üzerimize **gökten taş yağdır** veya bize acı veren bir azap getir' demişlerdi." (Enfâl, 8/32).

اَوْ تُسْقِطَ السَّمَاۤءَ كَمَا زَعَمْتَ عَلَيْنَا كِسَفًا اَوْ تَأْتِيَ بِاللّٰهِ وَالْمَلٰۤئِكَةِ قَبِيلًاۙ

"Veya -zanettiğin (ileri sürdüğün) gibi- **göğü** üzerimize parçalar halinde düşürmene kadar yahut Allah'ı ve melekleri karşımıza getirmene değin (sana iman etmeyeceğiz)" (İsrâ, 17/92).

فَعَسٰى رَبّ۪ٓي اَنْ يُؤْتِيَنِ خَيْرًا مِنْ جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَاۤءِ فَتُصْبِحَ صَع۪يدًا زَلَقًاۙ

"Rabbimin bana senin bağından daha iyisini vermesi (seninkinin) üzerine de **gökten** yıldırımlar göndermesi ve bunun sonucunda onun kaygan bir toprak oluvermesi umulur." (Kehf, 18/40).

فَاَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسَفًا مِنَ السَّمَاۤءِ اِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِق۪ينَۜ

"Doğru söyleyenlerden isen **gökten** üzerimize bir parça düşür." (Şuarâ, 26/187).

اِنَّا مُنْزِلُونَ عَلٰٓى اَهْلِ هٰذِهِ الْقَرْيَةِ رِجْزًا مِنَ السَّمَاۤءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

"Doğrusu biz, bu kent halkı üzerine sürekli yoldan çıkmaları yüzünden **gökten pis bir azap** indirenleriz." (Ankebût, 29/34).

وَاِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِنَ السَّمَاۤءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَرْكُومٌ

"Gökten düşmekte olan bir parça görürlerse: 'Üst üste yığılmış bir bulut' derler." (Tûr, 52/44).

اَمْ اَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاۤءِ اَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًاۜ فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذ۪يرِ

"Yoksa **gökteki** Zât'ın üzerinize çakıl taşı yağdırmasından teminat mı aldınız? O zaman uyarım nasılmış bileceksiniz!" (Mülk, 67/17).

Gök Yönünden Beklentinin Fıtrî Bir Olgu Olduğu Seziliyor

قَدْ نَرٰى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاۤءِۚ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضٰيهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِۜ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ

شَطْرَهُ وَاِنَّ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ اَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ
وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ

"Doğrusu, yüzünün **göğe** doğru çevrilip durduğunu görüyoruz. Artık seni kendisinden hoşnut kalacağın bir kıbleye çevireceğiz. Haydi yüzünü Mescid-i Haram yönüne çevir. Siz de (ey müminler) nerede olursanız yüzlerinizi onun yönüne çevirin. Hiç şüphesiz kendilerine o kitap verilenler bu (çevirme durumu)nun Rab'lerinden gelen hak olduğunu elbette bilirler. Allah yapageldiklerinden habersiz değildir." (Bakara, 2/144).

يَسْـَٔلُكَ اَهْلُ الْكِتَابِ اَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِنَ السَّمَاۤءِ فَقَدْ سَاَلُوا
مُوسٰۤى اَكْبَرَ مِنْ ذٰلِكَ فَقَالُوۤا اَرِنَا اللّٰهَ جَهْرَةً فَاَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ
بِظُلْمِهِمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاۤءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ فَعَفَوْنَا
عَنْ ذٰلِكَ وَاٰتَيْنَا مُوسٰى سُلْطَانًا مُبِينًا

"Ehlikitap senden kendilerine **gökten** bir kitap indirmeni istiyorlar. Gerçek şu: Musa'dan daha büyüğünü istemişler ve: 'Bize, Allah'ı açıkça göster' demişlerdi. Haksızlıklarından ötürü kendilerini yıldırım gürültüsü yakalamıştı. Sonra kendilerine apaçık belgelerin gelmesinden sonra o buzağıyı (tanrı) edinmişlerdi. Bu davranışlarını da affettik ve Musa'ya açıklayan bir belge verdik." (Nisâ, 4/153).

اَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِنْ زُخْرُفٍ اَوْ تَرْقٰى فِى السَّمَاۤءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ
حَتّٰى تُنَزِّلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرَؤُهُ قُلْ سُبْحَانَ رَبّ۪ى هَلْ كُنْتُ اِلَّا بَشَرًا رَسُولًا

"Veya altından bir evin olmasına kadar yahut **gökte** yükselmene değin. Ama göğe yükselişine de bize kendisini okuyacağımız bir kitap indirmene değin kesinlikle inanmayız. De ki: Hâşâ! Münezzehtir Rabbim! Ben sadece elçi bir insanım!" (İsrâ, 17/93).

Gök ve Rızık

إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ
أَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

"Bir zaman Havarîler: 'Ey Meryemoğlu İsa! Rabbin bize, **gökten** bir sofra indirebilir mi?' demişti. O da: 'inananlar iseniz Allah'tan korkun' demişti." (Mâide, 5/112).

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا
عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

"Meryemoğlu İsa: 'Allah'ım! Rabbimiz! Bize **gökten** bir sofra indir ki hem ilklerimiz hem sonramızdakilere bir bayram ve Senden bir nişâne olsun. Bize rızık ver, Sensin rızık verenlerin en hayırlısı' dedi." (Mâide, 5/114).

قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنَزِّلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا
أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ

"Allah: 'Kuşkusuz Ben onu üzerinize indireceğim. Artık b undan sonra sizden kim nankörlük yaparsa ona dünyalardan hiçbir kimseye yapmayacağım bir azapla azap ederim.' buyurdu." (Mâide, 5/115).

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنَزِّلُ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا وَمَا يَتَذَكَّرُ
إِلَّا مَنْ يُنِيبُ

"O, size âyetlerini gösteren ve sizin için gökten **rızık indiren Zât'tır.** Yönelip durandan başkası öğüt almaz." (Mü'min, 40/13).

وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ

"Rızkınız ve va'd olunageldiğiniz şey **göktedir**." (Zâriyât, 51/22).

Gök ve Su/Yağmur/Dolu

وَهُوَ الَّذٖٓي اَنْزَلَ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءًۚ فَاَخْرَجْنَا بِهٖ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَاَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًاۚ وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ مِنْ اَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍۜ اُنْظُرُٓوا اِلٰى ثَمَرِهٖٓ اِذَٓا اَثْمَرَ وَيَنْعِهٖۜ اِنَّ فٖي ذٰلِكُمْ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

"O, **gökten** bir **su** indirendir. Onunla her bitkiyi çıkardık. Ondan da yeşilliği çıkardık. O yeşillikten de birbiri üzerine binmiş daneleri çıkarırız. Hurma ağacından, onun tomurcuğundan sarkan salkımlar vardır. Üzüm bağları, benzeşen ve benzeşmeyen zeytinlikler, narlıklar çıkarıyoruz. Herhangi biri meyve verdiğinde önce ham meyvesine ve ardından olgunlaşmasına bakın. Gerçekten bu dikkatiniz çekilenlerde imana girmiş bir toplum için elbette âyetler vardır." (En'âm, 6/99).

اِذْ يُغَشّٖيكُمُ النُّعَاسَ اَمَنَةً مِنْهُ وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهٖ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلٰى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْاَقْدَامَۜ

"O zaman kendisinden bir güven olmak üzere size hafif uykuyu bürüyordu. Sayesinde sizi tertemiz yapması, sizden şeytanın murdarlığını gidermesi, (kesin inancı, sabrı) gönüllerinize bağlaması ve onunla ayaklarınızı sağlamlaştırması için üzerinize **gökten bir su** indiriverdi." (Enfâl, 8/11).

وَاَرْسَلْنَا الرِّيَاحَ لَوَاقِحَ فَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً فَاَسْقَيْنَاكُمُوهُۚ وَمَٓا اَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنٖينَ

"Rüzgârları aşılayıcılar olarak gönderdik. **Gökten bir su indirdik** de onunla sizi suvardık. Siz onu depolayan değilsiniz." (Hıcr, 15/22).

هُوَ الَّذٖٓى اَنْزَلَ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فٖيهِ تُسٖيمُونَ

"O Zât ki sizin için **gökten bir su indirdi.** İçecek ondan, kendisinde hayvanları yaydığınız bir bitki de ondan." (Nahl, 16/10).

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُزْجٖى سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهٖۚ وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَٓاءِ مِنْ جِبَالٍ فٖيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصٖيبُ بِهٖ مَنْ يَشَٓاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَٓاءُۜ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهٖ يَذْهَبُ بِالْاَبْصَارِۜ

"Görmedin mi gerçekten Allah bir bulutu sürüyor, sonra toplayıp birbirine ekliyor, ardından en yoğun bir yığın konumuna getiriyor. Artık onun aralarından yağmurun çıktığını görürsün. **Gökten, oradaki dağlardan da dolu indirir** ve onunla dilediğini vurur, dilediklerinden de onu çevirir. Şimşeğinin parıltısı da nerede ise gözler kapıverir." (Nûr, 43).

وَهُوَ الَّذٖٓى اَرْسَلَ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَىْ رَحْمَتِهٖۚ وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً طَهُورًاۙ

"O Zât ki, rüzgârları rahmetinin önünde bir müjde olarak gönderdi. **Gökten** tertemiz **bir su indirdik."** (Furkan, 25/48).

اَللّٰهُ الَّذٖى يُرْسِلُ الرِّيَاحَ فَتُثٖيرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِى السَّمَٓاءِ كَيْفَ يَشَٓاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسَفًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهٖۚ فَاِذَٓا اَصَابَ بِهٖ مَنْ يَشَٓاءُ مِنْ عِبَادِهٖٓ اِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ

"Allah, bulutu savuran rüzgârları gönderen ve onu nasıl diliyorsa **gökte** öyle yayan ve onu parça parça eden Zât'tır. Derken arasından çıkan **yağmuru görürsün.** Onu, kullarından dilediklerine indirdiğinde hemen onlar sevinirler." (Rûm, 30/48).

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللّٰهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بِيضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ

"Görmedin mi Allah **gökten bir su indirdi.** Derken onunla renkleri değişik ürünler çıkardık. Dağlarda da bembeyaz, kıpkırmızı, renkleri farklı, simsiyah, kapkara alaca yollar vardır." (Fâtır, 35/27).

وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ

"Gökten bereketli bir su indirdik, onunla bahçeler ve devşirilen taneler bitirdik." (Kâf, 50/9).

Gök, Kapıları, Burçları, Yörüngeleri Olan, Yıldızlarla Süslendirilmiş ve Korunmuş Bir Tavan Olarak Nitelendirilmiştir

إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتّٰى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ

"Doğrusu, âyetlerimizi yalan sayan, onlara karşı kibirlenmek isteyenler var ya, onlara **göğün kapıları** açılmayacak, deve iğnenin deliğinden geçinceye kadar cennete giremeyecekler. İşte o suçluları böyle cezalandırırız." (A'râf, 7/40).

وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ

"Üzerlerine **gökten bir kapı** açsak da oradan yükseliyor olsalar." (Hıcr, 15/14).

فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْهَمِرٍ

"Sonuçta **göğün kapılarını** kesintisiz bolca dökülen bir su ile açtık." (Kamer, 54/11).

وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ اَبْوَابًا

"**Gök** açılmış ve **kapı kapı** olmuştur." (Nebe', 78/19).

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِى السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ

"Andolsun **gökte burçlar yaptık** ve onu seyredenler için süsledik." (Hıcr, 15/16).

تَبَارَكَ الَّذِى جَعَلَ فِى السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا

"**Gökte burçlar** yapan, içine de bir kandil ve aydınlatan bir ay yerleştiren O Zât pek yücedir." (Furkân, 25/61).

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ

"Yörüngeler sahibi **göğe** yemin olsun." (Zâriyât, 51/7).

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ

"Andolsun **burçlar sahibi göğe**." (Burûc, 85/1).

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ

"Andolsun **göğe** ve Sabah yıldızına." (Târık, 86/1).

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ

"Andolsun **dönüşlü göğe**." (Târık, 86/11).

وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ اٰيَاتِهَا مُعْرِضُونَ

"**Göğü** korunmuş bir tavan yaptık. Oysa onlar göğün alâmetlerinden yüz çevirmekteler." (Enbiyâ, 21/32).

وَاَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلِئَتْ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهُبًا

"Doğrusu biz **göğe** dokundukda onu yaman bekçilerle ve ateşîn alevlerle **doldurulmuş bulduk**." (Cinn, 72/8).

إِنَّا زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةٍ الْكَوَاكِبِ

"Cidden biz o dünya **göğünü bir süsle**, yıldızlarla süsledik." (Sâffât, 37/6).

فَقَضٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ فِى يَوْمَيْنِ وَاَوْحٰى فِى كُلِّ سَمَاءٍ اَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

"Böylece onları (gökleri) yedi gök olarak tamamladı ve her gökte, onun işini vahyetti. En yakın göğü **kandillerle ve koruyarak bezedik.** İşte bu, çok güçlünün, çok bilenin takdiridir." (Fussilet, 41/12).

اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ

"Üstlerindeki **göğe** bakmadılar mı onu nasıl yapmışız? Onu **nasıl süslemişiz?** Yoktur onun yarıkları." (Kâf, 50/6).

وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِاَيْدٍ وَاِنَّا لَمُوسِعُونَ

"Göğü, onu elle yaptık. Doğrusu biz elbette genişletenleriz." (Zâriyât, 51/47).

وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ

"Göğü, onu yükseltti ve dengeyi koydu." (Rahman, 55/7).

ءَاَنْتُمْ اَشَدُّ خَلْقًا اَمِ السَّمَاءُ بَنٰيهَا

"Yaratılış açısından siz mi daha çetinsiniz yoksa **gök** mü? Onu yaptı." (Nâziât, 79/27).

رَفَعَ سَمْكَهَا فَسَوّٰيهَا

"Yükseğe kaldırdı ve onu düzenledi (dengeledi)." (Nâziât, 79/28).

وَاَغْطَشَ لَيْلَهَا وَاَخْرَجَ ضُحٰيهَا

"Gecesini yavaş yavaş yürüttü ve **gündüzünü çıkardı."** (Nâziât, 79/29).

وَاِلَى السَّمَٓاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ

"(Bakmıyorlar mı) **göğe** nasıl kaldırılmış?" (Ğâşiye, 88/18).

وَالسَّمَٓاءِ وَمَا بَنٰيهَا

"Göğe ve onu bina etmiş olana yemin olsun." (Şems, 91/5).

Nimet Kaynağı

وَيَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُٓوا اِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَٓاءَ عَلَيْكُمْ
مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً اِلٰى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ

"Ey toplumum! Rabbinizden mağfiret dileyin, sonra O'na yönelin ki **göğü üzerinize bol bol göndersin,** gücünüze güç katsın, mücrimler olarak yüz çevirmeyin." (Hûd, 11/52).

يُرْسِلِ السَّمَٓاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا

"Göğü üzerinize **bolca salsın.**" (Nûh, 71/11).

Kıyamet Sürecinde Gök

يَوْمَ نَطْوِي السَّمَٓاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ كَمَا بَدَاْنَٓا اَوَّلَ خَلْقٍ
نُعِيدُهُ وَعْدًا عَلَيْنَا اِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ

"O günde **göğü, kitaplar için sayfanın dürülüşü gibi düreriz.** Yaratışın evvelinde başladığımız gibi üstlendiğimiz bir va'd olarak onu (göğü) iâde ederiz. Cidden biz yapanlar olduk." (Enbiyâ, 21/104).

وَيَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَٓاءُ بِالْغَمَامِ وَنُزِّلَ الْمَلٰٓئِكَةُ تَنْزِيلاً

"Göğün beyaz bulutlarla yarıldığı ve meleklerin alabildiğince indirildiği bir günde." (Furkân, 25/25).

فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِى السَّمَٓاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ

"Öyle ise göğün apaçık bir duman ile geleceği bir günü gözetle." (Duhân, 44/10).

يَوْمَ تَمُورُ السَّمَٓاءُ مَوْراً

"O günde ki **gök** çalkalanır da çalkalanır." (Tûr, 52/9).

يَوْمَ تَكُونُ السَّمَٓاءُ كَالْمُهْلِ

"O gün gök erimiş maden gibi olur." (Meâric, 70/8).

اَلسَّمَٓاءُ مُنْفَطِرٌ بِهٖ كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولاً

"Gök onunla yarılmıştır. O'nun va'di yerine getirilmiştir." (Müzzemmil, (73/18).

وَاِذَا السَّمَٓاءُ فُرِجَتْ

"Gök açıldığında." (Mürselât, 77/9).

وَفُتِحَتِ السَّمَٓاءُ فَكَانَتْ اَبْوَاباً

"Gök açılmış ve kapı kapı olmuştur." (Nebe', 78/19).

وَاِذَا السَّمَٓاءُ كُشِطَتْ

"Gök sıyrıldığı zaman." (Tekvîr, 81/11).

اِذَا السَّمَٓاءُ انْفَطَرَتْ

"Gök çatladığı zaman." (İnfitâr, 82/1).

اِذَا السَّمَٓاءُ انْشَقَّتْ

"Gök parçalandığı zaman." (İnşikâk, 84/1).

وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْۙ

"ve Rabbine kulak verdiği zaman (ki **gök** buna) layık kılınmıştır." (İnşikâk, 84/2).

Gök ve Mucize

اِنْ نَشَاْ نُنَزِّلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاۤءِ اٰيَةً فَظَلَّتْ اَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِع۪ينَ

"Dilesek üzerlerine **gökten bir mucize** indiririz de boyunları ona eğilip kalır." (Şuarâ, 26/4).

Gök ve Ordu

وَمَٓا اَنْزَلْنَا عَلٰى قَوْمِه۪ مِنْ بَعْدِه۪ مِنْ جُنْدٍ مِنَ السَّمَاۤءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِل۪ينَ

"Ardından toplumuna **gökten herhangi bir ordu indirmedik**, indirenler de olmadık." (Yâsîn, 36/28).

السَّمَاء =*es-Semâ* Lafzının Tekil Şeklinin الأَرْض =*el-ard* Lafzı ile Birlikte Geçtiği Âyetler

Yeryüzü Döşek Gökyüzü Binâ

اَلَّذ۪ي جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاۤءَ بِنَاۤءًۖ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَاۤءِ
مَاۤءً فَاَخْرَجَ بِه۪ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْۚ فَلَا تَجْعَلُوا لِلّٰهِ اَنْدَادًا
وَاَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

"O, sizin için **yeri bir döşek**, **göğü** bir binâ yaptı ve sizin için gökten bir su indirdi de onunla ürünlerden sizin için bir rızık çıkardı. Öyle ise siz bile bile Allah'a ortaklar koşmayın." (Bakara, 2/22).

اَلَّذ۪ي جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ ف۪يهَا سُبُلًا وَاَنْزَلَ مِنَ
السَّمَاۤءِ مَاۤءًۜ فَاَخْرَجْنَا بِه۪ٓ اَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتّٰى

"O, **yeryüzünü** size **döşek** yapan, orada size yollar açan ve **gökten** bir su indiren Zat'tır. Ki o su sayesinde değişik bitkilerden çiftler çıkardık." (Tâhâ, 20/53).

اَللّٰهُ الَّذ۪ي جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ قَرَاراً وَالسَّمَٓاءَ بِنَٓاءً وَصَوَّرَكُمْ
فَاَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِۜ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْۚ
فَتَبَارَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَم۪ينَ

"Allah, sizin için **yeryüzünü** bir karargâh, **göğü** de bir **binâ** yapmış olan, sizi şekillendirip şekillerinizi de güzelleştirmiş ve sizi tertemiz nimetlerden rızıklandırmış Zât'tır. İşte bu Allah sizin Rabbiniz! Âlemlerin Rabbi Allah çok yücedir." (Mü'min, 40/64).

Göklerin Düzenlenmesi Yeryüzündekilerin Yaratılmasından Sonradır

هُوَ الَّذ۪ي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْاَرْضِ جَم۪يعاً ثُمَّ اسْتَوٰٓى اِلَى السَّمَٓاءِ
فَسَوّٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍۜ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَل۪يمٌ

"O, **yerdekilerin** tümünü sizler için yaratan, **sonra göğe** yönelip onları yedi gök halinde düzenleyen Zât'tır. O, her şeyi pek iyi bilendir." (Bakara, 2/29).

ثُمَّ اسْتَوٰٓى اِلَى السَّمَٓاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْاَرْضِ ائْتِيَا طَوْعاً اَوْ
كَرْهاًۜ قَالَتَٓا اَتَيْنَا طَٓائِع۪ينَ

"Sonra bir duman halinde olan **göğe** yöneldi. Ona ve **yere**: 'İsteyerek veya istemeyerek gelin' buyurdu. İkisi birden: 'İsteyenler olarak geldik' dediler." (Fussilet, 41/11).

Kâinâtta Her Şey Allah'ın Kontrolündedir

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَخْفٰى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْاَرْضِ وَلَا فِي السَّمَٓاءِۜ

"Kuşkusuz Allah, **yerde** ve **gökte** hiçbir şey O'na gizli kalmaz." (Âl-i Imrân, 3/5).

وَمَا تَكُونُ فِى شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْاٰنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ اِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا اِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِى الْاَرْضِ وَلَا فِى السَّمَاۤءِ وَلَاۤ اَصْغَرَ مِنْ ذٰلِكَ وَلَاۤ اَكْبَرَ اِلَّا فِى كِتَابٍ مُبِينٍ

"Sen hangi işte bulunsan, Kur'ân'dan ne okusan ve sizler ne iş yaparsanız yapın, onun içine daldığınızda muhakkak üzerinizde gözcülerizdir. Ne **yerde** ne **gökte** zerre ağırlığınca bir şey, ne bundan daha küçüğü ne de daha büyüğü Rabbinden nihân değildir. Hepsi kesin apaçık bir kitaptadır." (Yûnus, 10/61).

رَبَّنَاۤ اِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِى وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفٰى عَلَى اللّٰهِ مِنْ شَىْءٍ فِى الْاَرْضِ وَلَا فِى السَّمَاۤءِ

"Rabbimiz! Kuşkusuz Sen, neyi gizlersek, neyi açığa vurursak biliyorsun. Öyle ya, ne **yerde** ne **gökte,** Allah'a hiçbir şey gizli kalmaz." (İbrâhîm, 14/38).

قُلْ لَوْ كَانَ فِى الْاَرْضِ مَلٰۤئِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاۤءِ مَلَكًا رَسُولًا

"De ki: **Yeryüzünde** sakin sakin yürüyen melekler olsaydı elbette onlara da **gökten** bir meleği elçi olarak indirirdik." (İsrâ, 17/95).

قَالَ رَبِّى يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِى السَّمَاۤءِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

"Dedi: Rabbim **gökte** ve **yerde** olan sözü bilir. O, çok iyi duyandır, çok iyi bilendir." (Enbiyâ, 21/4).

اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِى السَّمَاۤءِ وَالْاَرْضِ اِنَّ ذٰلِكَ فِى كِتَابٍ اِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرٌ

"Bilmez misin Allah **göktekini ve yerdekini** bilir. Kuşkusuz bu, kitaptadır. Doğrusu bu, Allah'a pek kolaydır." (Hacc, 21/70).

وَمَا مِنْ غَٓائِبَةٍ فِى السَّمَٓاءِ وَالْاَرْضِ اِلَّا فِى كِتَابٍ مُبِينٍ

"**Gökte** ve **yerde** hiçbir görünmeyen yoktur ki apaçık bir kitapta yazılı olmasın." (Neml, 27/75).

وَمَٓا اَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِى الْاَرْضِ وَلَا فِى السَّمَٓاءِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ
مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

"Siz **yeryüzünde de gökte** de âciz bırakanlar değilsiniz. Sizin için Allah'tan başka ne bir dost, ne de bir yardımcı vardır." (Ankebût, 29/22).

يُدَبِّرُ الْاَمْرَ مِنَ السَّمَٓاءِ اِلَى الْاَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ اِلَيْهِ فِى يَوْمٍ كَانَ
مِقْدَارُهُٓ اَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ

"İşi **gökten yere** doğru düzenler. Sonra, süresi sizin hesabınıza göre bin yıl olan bir günde oraya yükselir." (Secde, 32/5).

يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِى الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَٓاءِ وَمَا
يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ

"**Yere** gireni, ondan çıkanı, **gökten** ineni, oraya yükseleni bilir. O, çok merhametlidir, çok bağışlayandır." (Sebe', 34/2).

Tarihin Karanlıklarında Kalmış Medeniyetlere İşâretler

اَلَمْ يَرَوْا كَمْ اَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ مَكَّنَّاهُمْ فِى الْاَرْضِ مَا لَمْ نُمَكِّنْ
لَكُمْ وَاَرْسَلْنَا السَّمَٓاءَ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا وَجَعَلْنَا الْاَنْهَارَ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهِمْ
فَاَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَاَنْشَاْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا اٰخَرِينَ

"Kendilerinden önce nice (sivrilmiş) nesilleri helâk ettiğimizi görmediler mi? **Yeryüzünde size vermediğimiz imkânları onlara vermiştik. Gökten** üzerlerine bolca yağmur göndermiştik, altlarından akan ırmaklar yapmıştık. Derken günahları sebebi ile kendilerini helâk etmiştik, arkalarından da başka nesiller meydana getirmiştik." (En'âm, 6/6).

وَاِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ اِعْرَاضُهُمْ فَاِنِ اسْتَطَعْتَ اَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِى الْاَرْضِ
اَوْ سُلَّمًا فِى السَّمَٓاءِ فَتَاْتِيَهُمْ بِاٰيَةٍۜ وَلَوْ شَٓاءَ اللّٰهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدٰى فَلَا
تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ

"Yüz çevirmeleri ağırına gitti ise ve **yerin** derinliklerinde bir delik veya **gökte** bir merdiven araman da elinden geliyorsa (bunu yap ki) kendilerine bir mucize getiriveresin. Allah dileseydi elbette onları hidâyet üzerinde bir araya getirirdi. Öyle ise sakın cahillerden olma." (En'âm, 6/35).

Samimi İman Refah Kapılarının Açılmasını Sağlar

وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ الْقُرٰٓى اٰمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَٓاءِ
وَالْاَرْضِ وَلٰكِنْ كَذَّبُوا فَاَخَذْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

"Gerçekten yerleşim birimlerinin halkları iman edip sakınsalardı üzerlerine **gökten** ve **yerden** bereketler saçardık. Ne var ki yalan dediler. Bunun üzerine onları kendi kazandıkları yüzünden azapla yakalayıverdik." (A'râf, 7/96).

Yeryüzü ve Su

اِنَّمَا مَثَلُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَٓاءٍ اَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَٓاءِ فَاخْتَلَطَ بِهٖ نَبَاتُ الْاَرْضِ
مِمَّا يَاْكُلُ النَّاسُ وَالْاَنْعَامُۜ حَتّٰٓى اِذَٓا اَخَذَتِ الْاَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ وَظَنَّ
اَهْلُهَٓا اَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَٓا اَتٰيهَٓا اَمْرُنَا لَيْلًا اَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا
كَاَنْ لَمْ تَغْنَ بِالْاَمْسِۜ كَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

"Dünya hayatının durumu sırf, **gökten** indirdiğimiz bir suyu andırır: İnsanların ve hayvanların yediklerinden olan **yeryüzü** bitkisi onunla karışmış; derken yeryüzü takılarını takıp süslenmiş, halkı, kendilerinin yeryüzüne hâkim olduğunu düşünmeğe başlamışken tam bu sırada buyruğumuz geceleyin veya gündüzün gelmiş ve onu sanki dün hiç yokmuş gibi biçmişizdir. Tefekkür eden bir toplum için âyetleri işte böyle ayrıntılı açıklıyoruz. (Yûnus, 10/24).

أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا
رَابِيًا وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلُهُ كَذَلِكَ
يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ
فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ

"Gökten bir su indirdi de bunun sonucunda vâdiler kendi ölçülerince sel oldu. Sel de üste çıkan köpüğü yüklendi. Bir süs eşyası veya herhangi bir nesne elde etmek için ateşte yaktıkları (körükledikleri) madenden de bunun gibi bir köpük çıkar. İşte Allah, hak ile bâtılı böyle örneklendirir. Şimdi köpük atılıp gider. Ama insanlara faydası olan **yerinde** kalır. Allah işte böyle misaller verir." (Ra'd, 13/17).

وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً
لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

"Allah **gökten** bir su indirdi de onunla ölümünden sonra **yeryüzüne** hayat verdi. Kuşkusuz bunda dinleyecek bir toplum için elbette bir ibret vardır." (Nahl, 16/65).

وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ
الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيَاحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقْتَدِرًا

"Onlara **dünya hayatının su** gibi olduğu örneğini de ver. O suyu **gökten** indirdik. Derken onunla **yeryüzünün** bitkisi birbirine ka-

rıştı ve akabinde de o bitki rüzgârların kendisini savurduğu kupkuru çerçöpe dönüştü. Öyle ya, Allah her şeye karşı muktedir." (Kehf, 18/45).

وَق۪يلَ يَٓا اَرْضُ ابْلَع۪ي مَٓاءَكِ وَيَا سَمَٓاءُ اَقْلِع۪ي وَغ۪يضَ الْمَٓاءُ وَقُضِيَ
الْاَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَق۪يلَ بُعْداً لِلْقَوْمِ الظَّالِم۪ينَ

"Ve denildi: 'Ey **yer,** suyunu yut! Ey **gök,** tut! Eksildi su, bitirildi iş. Gemi de Cûdî üzerinde durdu. O zalimler topluluğuna da 'uzak olun' denildi." (Hûd, 11/44).

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءًۘ فَتُصْبِحُ الْاَرْضُ
مُخْضَرَّةًۜ اِنَّ اللّٰهَ لَط۪يفٌ خَب۪يرٌۚ

"Görmedin mi Allah **gökten** bir **su** indirdi de bunun neticesinde **yeryüzü** yemyeşil oldu. Gerçekten Allah en ince ayrıntılarıyla bilen ve haberi olandır." (Hacc, 22/63).

وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً بِقَدَرٍ فَاَسْكَنَّاهُ فِي الْاَرْضِۗ وَاِنَّا عَلٰى ذَهَابٍ
بِه۪ لَقَادِرُونَۚ

"**Gökten** bir ölçü çerçevesinde su indirip onu **yerin** içinde durdurduk. Cidden biz onu gidermeye gücü yetenleriz." (Mü'minûn, 23/18).

وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ مِنْ بَعْدِ
مَوْتِهَا لَيَقُولُنَّ اللّٰهُۜ قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِۜ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ۟

"Andolsun kendilerine: '**Gökten** su indirip onunla **yeryüzüne** ölümünden sonra can veren kimdir?' diye sorsan kesinlikle 'Allah' derler. De ki: 'Allah'a hamdolsun.' Doğrusu onlar akıl işletmiyorlar." (Ankebût, 29/63).

وَمِنْ اٰيَاتِه۪ يُر۪يكُمُ الْبَرْقَ خَوْفاً وَطَمَعاً وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً
فَيُحْي۪ي بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَاۜ اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

"O'nun delillerinden biri de şudur: Size, korku ve umut olmak üzere şimşeği gösteriyor, **gökten** bir su indiriyor ve onunla ölümünden sonra **yeryüzünde** hayat meydana getiriyor. Kuşkusuz bunda da aklını işleten bir toplum için elbette âyetler vardır." (Rûm, 30/24).

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللّٰهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعَ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ
زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرٰيهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا إِنَّ فِي ذٰلِكَ
لَذِكْرٰى لِأُولِي الْأَلْبَابِ

"Gerçekten Allah'ın **gökten** bir **su indirdiğini** ve onu **yerdeki** kaynaklara soktuğunu görmedin mi? Sonra onunla renkleri değişik bir ekin çıkarır. Ardından o ekin kurur da kendisini sapsarı kesilmiş görürsün. Akabinde onu kuru bir kırıntı yapar. Kuşkusuz bunda saf akıl sahipleri için bir öğüt vardır." (Zümer, 39/21).

وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنْشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا كَذٰلِكَ
تُخْرَجُونَ

"O, **gökten** bir ölçü ile su indiren Zât'tır. Onunla ölü **bir beldeye** hayat vermişizdir. İşte siz de (öldükten sonra) böyle çıkarılırsınız." (Zuhruf, 43/11).

وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ رِزْقٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ
بَعْدَ مَوْتِهَا وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ آيَاتٌ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

"Gece ile gündüzün değişmesinde, Allah'ın **gökten** rızık (sebebi olan yağmuru) indirip onunla ölümünden sonra **yeryüzüne** hayat vermesinde ve rüzgârları çevirmesinde aklını işleten bir toplum için âyetler vardır." (Câsiye, 45/5).

Rızık Merkezleri

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ
وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ
يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللّٰهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ

"De ki: **'Gökten ve yerden size kim rızık veriyor?** Kim işitme gücüne ve gözlere hükmediyor? Kim diriyi ölüden, ölüyü diriden çıkarıyor? Kim işi düzenliyor?' 'Allah' diyecekler. O zaman söyle: 'Hâlâ sakınmıyor musunuz?" (Yûnus, 10/31).

أَمَّنْ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ءَاِلٰهٌ مَعَ
اللّٰهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

"Yoksa yaratmaya ilk başlayan sonra onu tekrar edecek olan ve sizi **gökten** ve **yerden rızıklandıran Zât mı** (hayırlıdır)? Şimdi Allah ile birlikte bir başka tanrı mı? De ki: Doğru söyleyenler iseniz kanıtınızı getirin." (Neml, 27/64).

يَا اَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللّٰهِ يَرْزُقُكُمْ
مِنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ فَاَنّٰى تُؤْفَكُونَ

"Ey insanlar! Allah'ın üzerinizdeki nimetini anın. Allah dışında size, **gökten** ve yerden **rızık** veren bir tanrı mı var? O'ndan başka hiçbir tanrı yoktur. Nereden çevriliyorsunuz?" (Fâtır, 35/3).

Yaratılan Hiçbir Şey Gereksiz Değildir

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ

"Göğü, yeri ve ikisinin arasındakileri oyuncular diye yaratmadık." (Enbiyâ, 21/16).

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا ذٰلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا
فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ

"Göğü, **yeri** ve aralarındakini **boşuna yaratmadık.** O, küfre sapmışların sanısı. O küfretmiş olanların ateşten dolayı vay hallerine!" (Sâd, 38/27).

Göğün Yıkılmamasını, Yerin Yarılmamasını Sağlayan Kim?

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللّٰهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِى الْاَرْضِ وَالْفُلْكَ تَجْرِى فِى الْبَحْرِ
بِاَمْرِهِ ۗ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ اَنْ تَقَعَ عَلَى الْاَرْضِ اِلَّا بِاِذْنِهِ ۗ اِنَّ اللّٰهَ
بِالنَّاسِ لَرَؤُفٌ رَحِيمٌ

"Görmedin mi Allah, **yerdekileri** ve denizde buyruğuyla akıp giden gemileri size boyun eğdirdi? İzni olmaksızın yeryüzüne düşmesin diye **göğü** tutuyor. Gerçekten Allah, insanlara karşı elbette pek şefkatli, pek merhametlidir." (Hacc, 22/65).

وَمِنْ اٰيَاتِهِ اَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْاَرْضُ بِاَمْرِهِ ۗ ثُمَّ اِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً
مِنَ الْاَرْضِ اِذَا اَنْتُمْ تَخْرُجُونَ

"Gök ile **yerin**, O'nun buyruğu ile ayakta durması da âyetlerindendir. Sonra sizi **yerden** çağırdığında siz birden çıkarsınız." (Rûm, 30/25).

اَفَلَمْ يَرَوْا اِلَى مَا بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ ۗ
اِنْ نَشَاْ نَخْسِفْ بِهِمُ الْاَرْضَ اَوْ نُسْقِطْ عَلَيْهِمْ كِسَفًا مِنَ السَّمَاءِ ۗ
اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ

"Gökten ve yerden önlerindekine ve arkalarındakine[1] bakmıyorlar mı? İstesek kendilerini yere geçiririz yahut üzerlerine **gökten parçalar** düşürürüz! Kuşkusuz bunda, yönelen her kul için elbette bir ibret vardır." (Sebe', 34/9).

ءَاَمِنْتُمْ مَنْ فِى السَّمَاءِ اَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْاَرْضَ فَاِذَا هِىَ تَمُورُ

"Gökteki Zât'ın sizi **yere** geçirivermesinden güvence mi aldınız? Birden o yer çalkalanır." (Mülk, 67/16).

وَهُوَ الَّذِى فِى السَّمَاءِ اِلٰهٌ وَفِى الْاَرْضِ اِلٰهٌ ۗ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ

"O, **gökte** bir tanrı, **yerde** de bir tanrı olan Zat'tır. O'dur çok hikmetli, çok bilen." (Zuhruf, 43/84).

---

[1] Âyet metni: 'Önlerindeki veya arkalarındaki göğe veya yere bakmıyorlar mı?' şeklinde de çevirilmeye elverişlidir.

فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْاَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ

"Arkalarından ne **gök** ağladı ne de **yer**. Yolları gözlenen olmadılar!." (Duhân, 44/29).

فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ اِنَّهُ لَحَقٌّ مِثْلَ مَا اَنَّكُمْ تَنْطِقُونَ

"Göğün ve **yerin** Rabbine andolsun ki gerçekten O, sizin konuşmanız gibi bir gerçektir." (Zâriyât, 51/23).

سَابِقُوا اِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ اُعِدَّتْ لِلَّذِينَ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

"Rabbinizden bir bağışa, genişliği **gökle yerin** genişliği gibi olan cennete koşun ki o, Allah'a ve peygamberlerine inanmış kimseler için hazırlanmıştır. İşte bu, Allah'ın lütfudur, onu dilediği kimseye verir. Allah pek büyük lütuf sahibidir." (Hadîd, 57/21).

السَّمَاء =*es-Semâ* Lafzının Tekil ve Çoğul Şeklinin الْأَرْض =*el-ard* Lafzı ile Birlikte Geçtiği Âyetler

Bulutlar Gökle Yer Arasındadır

اِنَّ فِى خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِى تَجْرِى فِى الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

"Gökler ile **yerin** yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde, insanlara fayda verecek şeylerle denizde akıp giden o gemide, Allah'ın **gökten** indirip sayesinde **yeryüzünü**, ölümünden

sonra diriltilmesi ve üzerine bütün canlıları yaymasında, rüzgârların çevrilmesinde, **gök** ile **yer** arasında emre hazır kılınmış bulutlarda aklını işleten bir topluluk için elbette âyetler (deliller) vardır." (Bakara, 2/164).

اَللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً فَاَخْرَجَ
بِه۪ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقاً لَكُمْۚ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ
بِاَمْرِه۪ۚ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْاَنْهَارَ

"Allah o Zât ki **gökleri** ve **yeri** yarattı. **Gökten** bir su indirip onunla size rızık olmak üzere bütün ürünlerden çıkardı, buyruğuyla denizde akıp giden gemileri size boyun eğdirdi, ırmakları emrinize verdi." (İbrâhîm, 14/32).

اَمَّنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءًۚ
فَاَنْبَتْنَا بِه۪ حَدَٓائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍۚ مَا كَانَ لَكُمْ اَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَاۜ
ءَاِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِۜ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَۜ

"Yoksa **gökler** ile **yeri** yaratmış ve sizin için gökten bir su indirmiş olan Zât mı (hayırlıdır)? Ki o su sayesinde sizin bir tek ağacını bile bitiremeyeceğiniz güzel bahçeler bitirdik. Şimdi Allah ile birlikte bir başka tanrı mı? Doğrusu onlar sapıp duran bir toplumdur." (Neml, 27/60).

خَلَقَ السَّمٰوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَاَلْقٰى فِي الْاَرْضِ رَوَاسِيَ اَنْ
تَم۪يدَ بِكُمْ وَبَثَّ ف۪يهَا مِنْ كُلِّ دَٓابَّةٍۜ وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً فَاَنْبَتْنَا
ف۪يهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَر۪يمٍ

"(Allah) **gökleri** direksiz yarattı. Onların direksiz olduğunu görüyorsunuz. Sizi çalkalar diye **yeryüzüne** de ağırlıklar bıraktı ve oraya bütün canlıları yaydı. **Gökten** bir su indirdik de orada her hoş çiftten bitirdik." (Lokman, 31/10).

السَّمَاء =*es-Semâ* Lafzının, السَّمَاوَات =*es-semâvât* ve سَمَاوَات =*semâvât* Şeklinde Lâm-i Tarifli ve Lâm-i Tarifsiz Esire 'İ'[1] Sesli Çoğul Biçiminin الأَرْضِ =*el-ardı* Lafzı ile Birlikte Geçtiği Âyetler[2]

"Göklerin ve yerin yaratılmasının vurgulanmasında üç lafız ve bunlardan türetilmiş kelimeler kullanılmıştır: a) **bed'**=orijinal yaratma, b) **halk**=yaratma, imal etme, c) **fatr** =yoktan varetme.

a) bed'=orijinal yaratma

بَدِيعُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاِذَا قَضٰۤى اَمْرًا فَاِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

"**Gökleri ve yeri ilk defa icat ederek** var edendir. Bir şeye karar verdiğinde ona sadece: 'Ol' der. O da hemen oluverir." (Bakara, 2/117).

بَدِيعُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ اَنّٰى يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةٌ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

"**Gökleri** ve yeri örneksiz en güzel biçimde yaratandır. Eşi olmamışken O'nun nasıl bir çocuğu olabilir? O her şeyi yarattı. O her şeyi pek iyi bilendir.". (En'âm, 6/101).

b) halk=yaratma, imal etme,

Göklerin ve Yerin Yaratıldığının Masdar Olan خَلْقِ =*halk* Kelimesi ile Vurgulandığı Âyetler

اِنَّ فِى خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَاٰيَاتٍ لِاُولِى الْاَلْبَابِ

[1] Burada mansup ve mecrûr ayırımına gidilmediği gibi tenvinli ve tenvinsiz ayırımına da gidilmemiştir. S.G.

[2] Bu bölümde Kur'ân'daki **es-semâ/es-semâvât** ve **el-ard** lafızlarının yer aldığı âyetler olabildiğince kendi içlerinde gruplandırılarak aktarılmıştır. Bu bakımdan daha önceki bölümlerde ayrı ayrı başlıklar aldında yazılan bazı âyetler konunun gereği olarak tekrar edildikleri gibi bazılarına da dipnotlarda atıflar yapılmıştır. Ancak tekil olan **'es-semâ'** lafzı ile aynı âyette geçen çoğul şeklinin yer aldığı âyetler bundan önceki ilgili başlık altında verildiğinden (bkz. Bakara, 2/29, 33, 164,) bu gibi âyetler burada tekrar yazılmamıştır.

"Cidden **göklerin** ve **yerin** yaratılışında, gece ile gündüzün değişmesinde (birbirini izlemesinde) akıl sahipleri için elbette âyetler vardır." (Âl-i Imrân, 3/190).

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلٰى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ
فِى خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ
فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

"Onlar ki Allah'ı, ayakta iken, otururken ve yanları üstünde iken anarlar, **göklerin** ve **yerin** yaratılışı üzerinde derin derin düşünürler. 'Rabbimiz! **Sen bunu boşuna yaratmadın,** Sen münezzehsin, öyle ise koru bizi o ateşin azabından' (derler)." (Âl-i Imrân, 3/191).

مَا اَشْهَدْتُهُمْ خَلْقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَلَا خَلْقَ اَنْفُسِهِمْ وَمَا كُنْتُ
مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضُدًا

"Onları (İblis'i ve soyunu), ne **gökler** ile **yerin** yaratılışına ne de kendilerinin **yaratılışına tanık tuttum.** Saptıranları yardımcı tutan olmadım." (Kehf, 18/51).

وَمِنْ اٰيَاتِهِ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافُ اَلْسِنَتِكُمْ وَاَلْوَانِكُمْ
اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِلْعَالِمِينَ

"**Göklerin** ve **yerin yaratılışı,** dillerinizin ve renklerinizin farklı oluşu da O'nun âyetlerindendir. Cidden bunda âlim kimseler için elbette âyetler (ibretler) vardır." (Rûm, 30/22).

وَهُوَ الَّذِى يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ اَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ
الْاَعْلٰى فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

"O, **yaratmaya** ilk başlayan, sonra onu çevirip tekrar eden Zât'tır. Bu kendisine daha kolaydır. **Göklerde ve yerde** en üstün örnek yalnız O'nundur. O'dur çok güçlü, çok hikmetli." (Rûm, 30/27).

Göklerin ve Yerin Yaratılması İnsanın Yaratılmasından Daha Muhteşemdir

لَخَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ اَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

"Elbette **göklerin ve yerin yaratılışı** insanların yaratılışından daha büyüktür. Ne var ki insanların çoğu bilmiyorlar." (Mü'min, 40/57).

Gün Gelecek Gökteki ve Yerdeki Canlılar Bir Araya Getirilecek

وَمِنْ اٰيَاتِهٖ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَثَّ فِيهِمَا مِنْ دَٓابَّةٍۜ وَهُوَ عَلٰى جَمْعِهِمْ اِذَا يَشَٓاءُ قَد۪يرٌ۟

"**Gökleri ve yeri yaratması ve bunlarda yaydığı** canlılar O'nun varlığının delillerindendir. O, dilediği zaman bunları bir araya getirmeye pekâlâ güç yetirendir." (Şûrâ, 42/29).

Göklerin ve Yerin Yaratıldığının خَلَقَ =*halaka* Yarattı Fiili ile Vurgulandığı Âyetler

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَۜ ثُمَّ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ

"**Gökleri ve yeri yaratan,** karanlıkları ve aydınlığı var eden Allah'a hamdolsun. Ne var ki küfre sapmış olanlar (bunları) Rablerine denk tutuyorlar." (En'am, 6/1).

وَهُوَ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّۜ وَيَوْمَ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُۜ قَوْلُهُ الْحَقُّۜ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِۜ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِۜ وَهُوَ الْحَك۪يمُ الْخَب۪يرُ

"O, **gökleri ve yeri gerçek olarak** (yerli yerince) **yaratan Zât'tır.** 'Ol' diyeceği gün (emir alan şey) hemen oluverir. Sözü haktır. Sura üflenileceği gün hükümranlık O'nundur. Görünmeyeni de görüneni de bilendir. O pek hikmetli ve her şeyden haberdârdır." (En'am, 6/73).

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللّٰهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِى كِتَابِ اللّٰهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

"Gökleri ve yeri yarattığı gündeki Allah'ın yazısına göre gerçekten Allah katında ayların sayısı on iki aydır. Bunlardan dördü haram (ay)lardır. İşte budur dosdoğru din. Öyle ise onlarda (yasakları çiğneyerek) kendilerinize zulmetmeyin. Size karşı topyekûn nasıl savaşıyorlarsa siz de müşriklerle topyekûn savaşın. Bilin ki kesinkes Allah takva sahipleriyledir." (Tevbe, 9/36).

إِنَّ فِى اخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللّٰهُ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَّقُونَ

"Kuşkusuz, gece ile gündüzün arka arkaya gelişinde ve Allah'ın **gökler ile yeryüzünde** yarattıklarında sakınan bir toplum için âyetler vardır." (Yunus, 10/6).

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللّٰهَ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ

"Gerçekten Allah'ın **gökleri ve yeri hak ile yaratmış** olduğunu görmedin mi? Dilerse sizi yok eder ve yerinize yepyeni bir halk getirir." (İbrâhîm, 14/19).

اَللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً فَاَخْرَجَ
بِه۪ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقاً لَكُمْۚ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ
بِاَمْرِه۪ۚ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْاَنْهَارَۚ

"Allah o Zat ki **gökleri** ve **yeri yarattı.** Gökten bir su indirip onunla size rızık olmak üzere bütün ürünlerden çıkardı, buyruğuyla denizde akıp gitmeleri için gemileri size boyun eğdirdi, ırmakları emrinize verdi."(İbrâhîm, 14/32).

خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّۜ تَعَالٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ

"Allah, **gökleri** ve **yeri** hak ile [kendi hakkiyetinin (gerçekliğinin) mazharları olarak] yarattı. O, onların ortak koşageldiklerinden yücedir." (Nahl, 16/3).

تَنْز۪يلاً مِمَّنْ خَلَقَ الْاَرْضَ وَالسَّمٰوَاتِ الْعُلٰىۜ

"Yeri ve **yüce gökleri yaratandan** peyderpey bir indirilişle indirdik." (Tâhâ, 20/4).

اَمَّنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءًۚ
فَاَنْبَتْنَا بِه۪ حَدَٓائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍۚ مَا كَانَ لَكُمْ اَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَاۜ
ءَاِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِۜ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَۜ

"Yoksa **gökler ile yeri yaratmış** ve sizin için gökten bir su indirmiş olan Zât mı (hayırlıdır)? Ki o su sayesinde sizin bir tek ağacını bile bitiremeyeceğiniz güzel bahçeler bitirdik. Şimdi Allah ile birlikte bir başka tanrı mı? Doğrusu onlar sapıp duran bir toplumdur." (Neml, 27/60).

خَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّۜ اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِلْمُؤْمِن۪ينَ ع

"Allah, **gökleri ve yeri** hak ile (gerçek olarak) **yarattı.** Kuşkusuz bunda inananlara elbette bir âyet vardır." (Ankebût, 29/44).

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِى أَنْفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا
بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُسَمًّى وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ

"Kendi kendilerine hiç düşünmediler mi? Allah **gökleri, yeri ve aralarındakini** ancak hak olarak ve belirlenmiş bir süreye göre **yaratmıştır.** Doğrusu insanlardan çoğu Rablerine kavuşmayı, O'nunla buluşmayı inkâr ediyorlar." (Rûm, 30/8).

خَلَقَ السَّمٰوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَأَلْقٰى فِى الْأَرْضِ رَوَاسِىَ أَنْ
تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا
فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ

"(Allah) **gökleri** direksiz **yarattı.** Onların direksiz olduğunu görüyorsunuz. Sizi çalkalar diye **yeryüzüne** de ağırlıklar bıraktı ve orada her canlıdan yaydı. **Gökten** bir su indirdik de orada her hoş çiftten bitirdik." (Lokman, 31/10).

خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يُكَوِّرُ الَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ
عَلَى الَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِى لِأَجَلٍ مُسَمًّى أَلَا هُوَ
الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ

"**Gökleri** ve **yeri** hak ile (gerçek olarak) **yarattı.** Geceyi gündüzün üzerine atıyor, gündüzü de gecenin üzerine bırakıyor. Güneşe ve aya boyun eğdirdi. Her biri belirlenmiş bir süre için akmakta. Dikkat! O, çok güçlüdür, çok bağışlayandır." (Zümer, 39/5).

وَخَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزٰى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ
وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

"Allah, **gökleri** ve **yeri** hak (denge) ile ve her can kazandığıyla ödüllendirilsin diye yarattı. Onlar haksızlığa uğratılmazlar." (Câsiye, 45/22).

خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَاَحْسَنَ صُوَرَكُمْۚ وَاِلَيْهِ الْمَص۪يرُ

"**Gökleri** ve **yeri** hak olarak **yarattı.** Sizi şekillendirdi ve şekillerinizi güzel yaptı. Son varış yalnız O'nadır." (Teğâbun, 64/3).

Gökleri Yaratmış Olan Onların Aynısını Yaratma Gücüne de Sahiptir

اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ قَادِرٌ عَلٰٓى اَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ اَجَلاً لَا رَيْبَ ف۪يهِۜ فَاَبَى الظَّالِمُونَ اِلَّا كُفُوراً

"Görmediler mi **gökleri ve yeri yaratmış** olan Allah gerçekten kendileri gibisini yaratmaya kadirdir ve onlar için kendisinde hiç kuşku bulunmayan bir süre belirlemiştir. O zâlimler sadece kâfirlikte direniyorlar." (İsrâ, 17/99).

اَوَلَيْسَ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِقَادِرٍ عَلٰٓى اَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْۜ بَلٰى وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَل۪يمُ

"**Gökleri** ve **yeri yaratmış** olan o Zât, onlar gibisini yaratmaya muktedir değil midir? Evet tabîî (muktedirdir)!. O, pekâlâ yaratan, çok yi bilendir." (Yâsîn, 36/81).

اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَلَمْ يَعْيَ بِخَلْقِهِنَّ بِقَادِرٍ عَلٰٓى اَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتٰىۜ بَلٰٓى اِنَّهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ

"**Gökler** ile **yeri yaratan ve bunları yaratmakla** yorulmayan Allah'ın gerçekten ölüleri diriltmeye kadir olacağını düşünmediler mi? Evet gerçekten O, her şeye pekâlâ güç yetirendir." (Ahkâf, 46/33).

Sor Bakalım Gökleri Kim Yaratmış

وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللّٰهُۚ فَاَنّٰى يُؤْفَكُونَ

"Andolsun onlara: '**Gökleri ve yeri kim yarattı?** Güneşe ve aya kim boyun eğdirdi?' diye sorarsan elbette 'Allah!' derler: Peki nasıl olup da sonra bundan döndürülüyorlar? (Ankebût, 29/61).

وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللّٰهُۜ قُلِ الْحَمْدُ
لِلّٰهِۜ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

"Andolsun eğer onlara: **'Gökleri ve yeri kim yarattı?'** diye sorarsan elbette, 'Allah' derler. 'Allah'a hamdolsun' de. Doğrusu onların çoğu bilmiyorlar." (Lokman, 31/25).

وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللّٰهُۜ قُلْ
اَفَرَاَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اِنْ اَرَادَنِيَ اللّٰهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ
ضُرِّه۪ٓ اَوْ اَرَادَن۪ي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِه۪ۜ قُلْ حَسْبِيَ
اللّٰهُۜ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ

"Andolsun eğer onlara: **'Gökleri ve yeri kim yarattı?'** diye sorarsan kesinlikle: 'Allah' derler. De ki: 'Ne dersiniz? Allah bana bir zarar murad ederse Allah'tan başka yalvarmakta olduklarınız, O'nun zararını önleyebilirler mi? Veya bana bir rahmet dilerse onlar O'nun rahmetini engelleyebilirler mi?' De ki: 'Bana Allah yeter. Tevekkül gösterenler sadece O'na dayanırlar.'" (Zümer, 39/38).

وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ
الْعَز۪يزُ الْعَل۪يمُۙ

"Andolsun eğer onlara: **'Gökleri ve yeri kim yarattı?'** diye sorarsan elbette: 'Onları, çok güçlü, çok bilen yarattı' derler." (Zuhruf, 43/9).

قُلْ اَرَاَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَرُون۪ي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْاَرْضِ اَمْ لَهُمْ
شِرْكٌ فِي السَّمٰوَاتِۜ اِيتُون۪ي بِكِتَابٍ مِنْ قَبْلِ هٰذَٓا اَوْ اَثَارَةٍ مِنْ عِلْمٍ
اِنْ كُنْتُمْ صَادِق۪ينَ

"De ki: 'Gördünüz mü Allah'tan başka yalvarmakta olduklarınızı? Gösterin bana **yerden** ne yaratmışlar? Yoksa onların **göklerde** bir ortaklıkları mı var? Eğer doğru sözlülerseniz bana, bundan önce (indirilmiş) bir kitap veya bir bilgi izi (kalıntısı) getirin." Ahkâf, 46/4).

أَمْ خَلَقُوا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ

"Yoksa **gökleri ve yeri mi yaratmışlar?** Hayır kesin inanmıyorlar." (Tûr, 52/36).

Gökler Yedi Kat Olarak Düzenlenmiştir

فَقَضٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ فِى يَوْمَيْنِ وَاَوْحٰى فِى كُلِّ سَمَاءٍ اَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

"Böylece onları **yedi gök** olarak tamamladı ve her gökte, onun işini vahyetti. Dünya göğünü kandillerle ve koruyarak bezedik. İşte bu, çok güçlünün, çok bilenin takdiridir." (Fussilet, 41/12).

اَللّٰهُ الَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَمِنَ الْاَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْاَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَاَنَّ اللّٰهَ قَدْ اَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا

"Allah, **yedi kat gökleri** ve **yerden** de onlar gibisini **yaratmış** olan o Zât'tır. Buyruk bunların arasında iner. (Bu) gerçekten Allah'ın her şeye muktedir bulunduğunu ve doğrusu Allah'ın her şeyi bilgisi ile kuşattığını bilmeniz içindir." (Talâk, 65/12).

اَلَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرٰى فِى خَلْقِ الرَّحْمٰنِ مِنْ تَفَاوُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرٰى مِنْ فُطُورٍ

"Yedi göğü tabakalar halinde yaratmış Zât! Rahman'ın yaratışında bir çelişki göremezsin. Haydi gözünü çevir de bir bak, bir çatlak görüyor musun?" (Mülk, 67/3).

اَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللّٰهُ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ طِبَاقاًۙ

“Allah’ın **yedi göğü** tabakalar halinde nasıl **yaratmış** olduğunu görmediniz mi?” (Nûh, 71/15).

Göklerin ve Yerin Yaratıldığının خَلَقْنَا =*halaknâ* Yarattık Fiili ile Vurgulandığı Âyetler

وَمَا خَلَقْنَا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَٓا اِلَّا بِالْحَقِّۜ وَاِنَّ السَّاعَةَ لَاٰتِيَةٌ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَم۪يلَ

“Gökleri, yeri ve **aralarındakini ancak gerçek olarak yarattık.** Kuşkusuz o saat elbette gelecek. Haydi kendilerine güzel bir müsamaha ile müsamahada bulun.” (Hıcr, 15/85).

وَمَا خَلَقْنَا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِب۪ينَ

“Gökleri, yeri ve bunların arasındakileri oyuncular olarak yaratmadık.” (Duhân, 44/38).

مَا خَلَقْنَا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَٓا اِلَّا بِالْحَقِّ وَاَجَلٍ مُسَمًّىۜ وَالَّذ۪ينَ كَفَرُوا عَمَّٓا اُنْذِرُوا مُعْرِضُونَ

“Gökleri, yeri, bu ikisinin aralarındakini ancak hak sebeple ve belirlenmiş bir süre ile **yarattık.** Küfretmiş kimseler ise uyarıldıkları şeyden yüz çevirmekteler.” (Ahkâf, 46/3).

Göklerin ve Yerin Altı Günde Yaratılmış Olduğunu Vurgulayan Âyetler

اِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي الَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَث۪يثاًۙ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِاَمْرِه۪ۜ اَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْاَمْرُۜ تَبَارَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَم۪ينَ

"Kuşkusuz Rabbiniz, o Allah'tır ki **gökleri ve yeri altı günde yarattı.** Sonra Arş üzerine istivâ etti. O, geceyi hızla kendisini kovalayan gündüze bürüyüp örter. Yine güneşi, ayı ve yıldızları emrine boyun eğmiş oldukları halde yarattı. Dikkat **yaratış** da emir veriş de sadece O'nundur. Âlemlerin Rabbi Allah ne yüce!" (A'râf, 7/54).

اِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ
اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْاَمْرَۜ مَا مِنْ شَف۪يعٍ اِلَّا مِنْ بَعْدِ اِذْنِه۪ۜ ذٰلِكُمُ
اللّٰهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُۜ اَفَلَا تَذَكَّرُونَ

"Kuşkusuz Rabbiniz, **gökleri** ve **yeri altı günde yaratan** sonra işi tedbir etmek üzere Arş üzerine istivâ eden (kurulan) Allah'tır. Şefâatta bulunacak hiç kimse yoktur, bu ancak O'nun izninden sora olacak. İşte bu Allah Rabbiniz! Öyle ise O'na kulluk edin. Hâlâ ibret almayacak mısınız?" (Yunus, 10/3).

وَهُوَ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى
الْمَٓاءِ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًاۜ وَلَئِنْ قُلْتَ اِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ
بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذ۪ينَ كَفَرُٓوا اِنْ هٰذَٓا اِلَّا سِحْرٌ مُب۪ينٌ

"O, hanginiz daha güzel iş yapacak diye sizi sınamak üzere **gökleri** ve **yeri altı günde yaratan** Zât'tır. O zaman Arş'ı su üzerinde idi. Bununla birlikte andolsun sen: 'Gerçekten siz ölüm sonrası kuşkusuz diriltileceksiniz' dersen o küfredenler elbette: 'Bu, apaçık büyüden başka bir şey değildir' derler." (Hûd, 11/7).

اَلَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى
عَلَى الْعَرْشِۚ اَلرَّحْمٰنُ فَسْـَٔلْ بِه۪ خَب۪يرًا

"O, **gökleri, yeri ve ikisinin arasındakini** altı günde yaratan Zât'tır. Sonra Arş'a istivâ etti (hükümran oldu/kuruldu). O, Rahman'dır. Haydi O'nu bir bilene sor." (Furkan, 25/59).

اَللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِۜ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِه۪ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَف۪يعٍۜ اَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ

"Allah, **gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunanları altı günde yaratıp** sonra Arş üzerine istivâ eden (hükümranlık kuran) Zât'tır. Sizin için O'ndan başka ne herhangi bir dost ne de herhangi bir şefaatçı vardır. Hâlâ düşünmüyor musunuz?" (Secde, 32/4).

Yorulmadık

وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍۗ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ

"Andolsun gerçekten **gökleri, yeri ve aralarındakini altı günde yarattık** ve bize hiçbir **yorgunluk** ilişmedi." (Kâf, 50/38).

هُوَ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِۜ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَٓاءِ وَمَا يَعْرُجُ ف۪يهَاۜ وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَ مَا كُنْتُمْۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَص۪يرٌ

"O, **gökleri ve yeri altı günde yaratıp** sonra Arş üzerine istivâ eden (kurulan) Zât'tır. Yere gireni, ondan çıkmakta olanı, gökten ineni ve ona yükselmekte bulunanı bilir. O, nerede olsanız sizinledir. Allah yapmakta olduklarınızı pekâlâ görmektedir." (Hadîd, 57/4).

Farklı Bir Yer Farklı Bir Gök Olacak

يَوْمَ تُبَدَّلُ الْاَرْضُ غَيْرَ الْاَرْضِ وَالسَّمٰوَاتُ وَبَرَزُوا لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ

"Bir gün **yeryüzü** başka bir yeryüzüne dönüştürülür. **Gökler de.** Tek ve Kahhâr olan Allah'ın huzuruna çıkmışlardır." (İbrâhîm, 14/48).

c) fatr =yoktan varetme

قُلْ اَغَيْرَ اللّٰهِ اَتَّخِذُ وَلِيّاً فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ قُلْ اِنّ۪ٓي اُمِرْتُ اَنْ اَكُونَ اَوَّلَ مَنْ اَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِك۪ينَ

"De ki: **'Göklerin ve yerin yaratıcısı** Allah'tan başkasını mı dost edineceğim? Oysa O, yedirir yedirilmez.' De ki: 'Gercekten ben, İslâm'a girenlerin ilki olmam' ve 'Sakın müşriklerden olma' diye emir aldım." (En'âm, 6/14).

اِنّ۪ي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذ۪ي فَطَرَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ حَن۪يفاً وَمَٓا اَنَا۬ مِنَ الْمُشْرِك۪ينَ

"Doğrusu ben, bir muvahhit olarak yüzümü **gökleri ve yeri yaratmış** olana çevirdim. Ben ortak koşanlardan değilim." (En'am, 6/79).

رَبِّ قَدْ اٰتَيْتَن۪ي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَن۪ي مِنْ تَاْو۪يلِ الْاَحَاد۪يثِۚ فَاطِرَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ اَنْتَ وَلِيّ۪ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِۚ تَوَفَّن۪ي مُسْلِماً وَاَلْحِقْن۪ي بِالصَّالِح۪ينَ

"Rabbim! Gerçekten bana saltanattan bir pay verdin, bana olayların yorumunu öğrettin. Ey **göklerin** ve **yerin örneksiz yaratıcısı!** Sensin dünya ve âhirette dostum. Beni müslüman (Hakk'a teslim olan ve hakkı teslim eden kimse) olarak öldür ve beni iyi kişiler arasına kat." (Yûsuf, 12/101).

قَالَتْ رُسُلُهُمْ اَفِي اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ اِلٰٓى اَجَلٍ مُسَمًّىۜ قَالُٓوا اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَاۜ تُر۪يدُونَ اَنْ تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ اٰبَٓاؤُ۬نَا فَاْتُونَا بِسُلْطَانٍ مُب۪ينٍ

"Peygamberleri onlara: '**Göklerin** ve **yerin örneksiz yaratıcısı** Allah hakkında mı kuşku? Sizi, günahlarınızı bağışlamak için çağırıyor, sizi belirlenmiş bir süreye değin erteliyor' dediler. Onlar da: 'Siz de sadece bizim gibi insanlarsınız, bizi atalarımızın taptıklarından döndürmek istiyorsunuz. Haydi açık bir belge getirin' dediler." (İbrâhîm, 14/10).

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ جَاعِلِ الْمَلٰٓئِكَةِ رُسُلًا اُول۪ٓي اَجْنِحَةٍ
مَثْنٰى وَثُلٰثَ وَرُبَاعَۜ يَز۪يدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَٓاءُۜ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ

"Hamd, **gökleri ve yeri örneksiz yaratan,** melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler yapan Allah'a mahsustur. Yaratmada dilediğini artırır. Doğrusu Allah her şeye güç yetirendir." (Fâtır, 35/1).

قُلِ اللّٰهُمَّ فَاطِرَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ اَنْتَ
تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ ف۪يمَا كَانُوا ف۪يهِ يَخْتَلِفُونَ

"De ki: 'Allah'ım! Ey **gökleri ve yeri örneksiz yaratan!** Ey görünmeyeni ve görüneni bilen! Hakkında ihtilaf edip durdukları o şeyle ilgili olarak kulların arasında ancak Sen hüküm verirsin." (Zümer, 39/46).

فَاطِرُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا وَمِنَ الْاَنْعَامِ
اَزْوَاجًاۚ يَذْرَؤُ۬كُمْ ف۪يهِۜ لَيْسَ كَمِثْلِه۪ شَيْءٌۚ وَهُوَ السَّم۪يعُ الْبَص۪يرُ

"**Göklerin** ve **yerin örneksiz yaratanı,** sizin için kendilerinizden eşler, hayvanlardan da çiftler yarattı. Sizi orada çoğaltıyor. O'nun misli gibi hiçbir şey olmadı. O, çok iyi duyan, çok iyi görendir." (Şûrâ, 42/11).

*
**

Yer ile Göklerdeki Akıllı-Akılsız Canlı-Cansız Varlıklara مَا =*mâ* Harfi ile İşâret Edilen Âyetler

Her Şey O'nun Huzurunda Eğilmekte, O'na Secde Etmektedir

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًاۙ سُبْحَانَهُؕ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِؕ كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ

"Allah bir çocuk edindi' dediler. Hâşâ! O bundan uzaktır. Bilakis **göklerde** ve **yerde olanlar** yalnız O'nundur. Her şey kendine boyun bükmektedir." (Bakara, 2/116).

وَلِلّٰهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَهُمْ
لَا يَسْتَكْبِرُونَ

"Canlılardan **göklerde** olanla **yerde** olan ve melekler Allah'a secde ederler. Onlar kibirlenmek istemezler." (Nahl, 16/49).

Göklerdeki ve Yerdeki Her Şey O'nundur

اَللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۚ اَلْحَيُّ الْقَيُّومُۚ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌؕ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ
وَمَا فِي الْاَرْضِؕ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُٓ اِلَّا بِاِذْنِهِؕ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ
اَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْۚ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِٓ اِلَّا بِمَا شَٓاءَۚ وَسِعَ
كُرْسِيُّهُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَۚ وَلَا يَؤُدُهُ حِفْظُهُمَاۚ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

"Allah, O'ndan başka hiçbir tanrı yoktur. O Hayy ve Kayyum'dur. Kendisini ne gaflet basar ne de uyku. **Göklerde** ve **yerde ne varsa** O'nundur, O'nun izni olmadan huzurunda kimmiş şefaat edecek? Önlerindekini, arkalarındakini (geçmişlerini-geleceklerini, yaptıklarını-yapacaklarını) bilir. Oysa (onlar) O'nun dilediği dışında ilminden hiçbir şey kavrayıp kuşatamazlar. Kürsüsü gökleri ve yeri kaplamıştır. Onları (gökleri ve yeri) korumak kendisine ağır gelmez. O, pek yücedir, pek azametlidir." (Bakara, 2/255)

لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاِنْ تُبْدُوا مَا فٖٓي اَنْفُسِكُمْ
اَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللّٰهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَٓاءُ
وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدٖيرٌ

"Göklerde ve **yerde olanlar** yalnız Allah'ındır. İçinizdekini açığa vursanız da onu saklasanız da Allah sizi onunla sorgular. Artık bunun ardından dilediğini bağışlar, dilediğine de azap eder. Allah her şeye karşı pek güçlüdür." (Bakara, 2/284).

قُلْ اِنْ تُخْفُوا مَا فٖي صُدُورِكُمْ اَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمْهُ اللّٰهُ وَيَعْلَمُ مَا
فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدٖيرٌ

"De ki: Göğüslerinizdekini gizleseniz de, onu açıklasanız da Allah onu bilir. (Allah) **göklerdekileri** ve **yerdekileri** bilir. Allah her şeye karşı pek güçlüdür." (Âl-i Imrân, 3/29).

وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ

"Göklerdeki de **yerdeki** de Allah'ındır. Bütün işler sadece Allah'a döndürülür." (Âl-i Imrân, 3/109).

وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيُعَذِّبُ
مَنْ يَشَٓاءُ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحٖيمٌ

"Göklerdekiler ve **yerdekiler** Allah'ındır. Dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder. Allah pek bağışlayan, pek merhamet edendir." (Âl-i Imrân, 3/129).

وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحٖيطًا

"Göklerde ve **yerde** ne varsa Allah'ındır. Allah her şeyi kuşatmıştır." (Nisâ, 4/126).

وَلِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِۜ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذ۪ينَ اُو۫تُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَاِيَّاكُمْ اَنِ اتَّقُوا اللّٰهَۜ وَاِنْ تَكْفُرُوا فَاِنَّ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِۜ وَكَانَ اللّٰهُ غَنِيًّا حَم۪يدًا

"**Göklerdekiler** ve **yerdekiler** Allah'ındır. Andolsun ki sizden önce kendilerine kitap verilenlere ve size şunu tavsiye ettik: Allah'tan korkun, küfre saparsanız kuşkusuz **göklerdeki** ve **yerdekiler** Allah'ındır. Allah çok zengin, çok övülendir." (Nisâ, 4/131).

وَلِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَك۪يلًا

"**Göklerdekiler, yerdekiler** Allah'ındır. Allah Vekîl olarak yeter." (Nisâ, 4/132).

يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَٓاءَكُمُ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَاٰمِنُوا خَيْرًا لَكُمْۜ وَاِنْ تَكْفُرُوا فَاِنَّ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَكَانَ اللّٰهُ عَل۪يمًا حَك۪يمًا

"Ey insanlar! Doğrusu size Rabbinizden Peygamber gerçekle geldi. Öyle ise kendi hayrınıza olması için iman edin. Küfrederseniz (bilin ki) kuşkusuz **göklerdekiler** ve **yerdekiler** Allah'ındır. Allah pek iyi bilen, pek hikmetlidir." (Nisâ, 4/170).

يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا ف۪ى د۪ينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّۜ اِنَّمَا الْمَس۪يحُ ع۪يسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللّٰهِ وَكَلِمَتُهُۚ اَلْقٰيهَٓا اِلٰى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُۘ فَاٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِه۪ۚ وَلَا تَقُولُوا ثَلٰثَةٌۜ اِنْتَهُوا خَيْرًا لَكُمْۜ اِنَّمَا اللّٰهُ اِلٰهٌ وَاحِدٌۜ سُبْحَانَهُٓ اَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌۢ لَهُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَك۪يلًا

"Ey Ehlikitap! Dininizde aşırılık yapmayın, Allah'a karşı sadece gerçeği söyleyin. Meryem'in oğlu Mesîh İsa sadece Allah'ın peygamberidir, Meryem'e bıraktığı kelimesidir, O'ndan bir ruhtur. Öyle ise Allah'a ve peygamberlerine iman edin, 'üçtür' demeyin. Kendi yararınıza buna son verin. Allah ancak bir tek tanrıdır. Hâşâ O, çocuğu olmaktan beridir. **Göklerdekiler de yerdekiler de** yalnız O'nundur. Allah Vekîl olarak yeter." (Nisâ, 4/171).

جَعَلَ اللّٰهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَٓائِدَۜ ذٰلِكَ لِتَعْلَمُٓوا اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاَنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلٖيمٌ

"Allah Ka'be'yi, saygıya değer o evi, saygıya değer ay'ı, hedy'i ve tasmalık kurbanlıkları insanlar için bir dayanak yaptı. Bunu yaptı ki **göklerdekileri ve yerdekileri** Allah'ın bildiğini, Allah'ın her şeyi pek iyi bilen olduğunu bilesiniz diye." (Mâide, 5/97).

قُلْ لِمَنْ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ قُلْ لِلّٰهِۜ كَتَبَ عَلٰى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَۜ لَيَجْمَعَنَّكُمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ فٖيهِۜ اَلَّذٖينَ خَسِرُٓوا اَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

"De ki **'Göklerdeki ve yerdekiler kimin?'** 'Allah'ındır' de. Mahlukatına merhametli davranmayı kendi üzerine yazdı. Elbette sizi, kendisinde hiç kuşku bulunmayan kıyamet gününe toplayacak. Kendilerini hüsrana uğratanlar artık imana gelmezler." (En'âm, 6/12).

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هٰٓؤُلَٓاءِ شُفَعَٓاؤُ۬نَا عِنْدَ اللّٰهِۜ قُلْ اَتُنَبِّؤُ۫نَ اللّٰهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمٰوَاتِ وَلَا فِي الْاَرْضِۜ سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ

"Allah'tan başka kendilerine ne zarar veren ne de menfaat sağlayan şeylere ibadet ediyorlar ve: 'İşte bunlar, Allah katında şefaatçılarımızdır' diyorlar. De ki: 'Allah'a **göklerde ve yerde** bilmediği **bir şeyi mi** haber vereceksiniz?' O münezzehtir! Onların ortak koşageldiklerinden çok yücedir." (Yûnus, 10/18).

أَلَآ إِنَّ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ أَلَآ إِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَلٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

"Dikkat! **Göklerde** ve **yerde olanlar** hakikaten Allah'ındır. Dikkat! Gerçekten Allah'ın va'di haktır. Ne var ki oların çoğu bilmiyorlar." (Yûnus, 8/55).

قَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُۜ هُوَ الْغَنِيُّۜ لَهُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِۜ إِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهٰذَاۜ أَتَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

"Dediler: 'Allah bir çocuk edindi.' Hâşâ! O münezzehtir, O Ganî'dir. **Göklerde ve yerdekiler** O'nundur. Yanınızda bu hususta hiçbir belge yoktur. Allah'a karşı bilmediklerinizi mi söylüyorsunuz?" (Yûnus, 10/68).

قُلِ انْظُرُوا مَاذَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَمَا تُغْنِى الْاٰيَاتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ

"De ki: '**Göklerde** ve **yerde** neler var bakın!' Ama o âyetler, o uyarıcılar imana girmeyen bir topluma bir yarar sağlamaz." (Yûnus, 10/101).

وَكَأَيِّنْ مِنْ اٰيَةٍ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ

"**Göklerde** ve **yerde** nice nişâneler var ki yanlarından yüz çevirerek geçiyorlar." (Yûsuf, 12/105).

اَللّٰهِ الَّذ۪ي لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۜ وَوَيْلٌ
لِلْكَافِر۪ينَ مِنْ عَذَابٍ شَد۪يدٍۙ

"O Allah ki **göklerde ne varsa yerde ne varsa** yalnız O'nundur. Pek çetin bir azaptan ötürü vay o kâfirlere!" (İbrâhîm, 14/2).

وَلَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَلَهُ الدّ۪ينُ وَاصِباًۜ اَفَغَيْرَ اللّٰهِ تَتَّقُونَ

"**Göklerde** ve **yerde** olanlar yalnız O'nundur, din sürekli olarak O'nundur. Yoksa Allah'tan başkasından mı korkuyorsunuz?" (Nahl, 16/52).

لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرٰى

"**Göklerdekiler, yerdekiler, bu ikisi arasındakiler** ve nemli toprağın altındakiler, yalnız O'nundur." (Tâhâ, 20/6).

لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۜ وَاِنَّ اللّٰهَ لَهُوَ الْغَنِيُّ الْحَم۪يدُ

"**Göklerdeki** ve **yerdeki** yalnız O'nundur. Gerçekten Allah elbette Ganî'dir, Hamîd'dir." (Enbiyâ, 22/64).

اَلَٓا اِنَّ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ قَدْ يَعْلَمُ مَٓا اَنْتُمْ عَلَيْهِۜ وَيَوْمَ
يُرْجَعُونَ اِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُواۜ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَل۪يمٌ

"Dikkat! **Göklerde ve yerde ne varsa** kuşkusuz Allah'ındır. Sizin üzerinde olduğunuzu (ne yapmakta bulunduğunuzu) pekâlâ bilir. O'na döndürülecekleri günde yaptıklarını da kendilerine haber verir. Allah her şeyi çok iyi bilendir." (Nûr, 24/64).

يَا بُنَيَّ اِنَّهَٓا اِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ ف۪ي صَخْرَةٍ اَوْ فِي
السَّمٰوَاتِ اَوْ فِي الْاَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللّٰهُۜ اِنَّ اللّٰهَ لَط۪يفٌ خَب۪يرٌ

"Yavrucuğum! Gerçekten o (yapılan iyilik veya kötülük) bir hardal tanesi ağırlığınca olsa da bir kayanın içinde veya **göklerde** yahut **yerin** dibinde bulunsa Allah onu getirir. Kuşkusuz Allah Latîf'tir, Habîr'dir." (Lokman, 31/16).

اَلَمْ تَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاَسْبَغَ
عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً ۗ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللّٰهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ
وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُن۪يرٍ

"Görmediniz mi? Hakikaten Allah, **göklerdekini, yerdekini** emrinize verdi, açık ve gizli nimetlerini size bol bol lutfetti. İnsanlardan kimileri ise bilgisiz, rehbersiz ve aydınlatıcı bir kitap olmaksızın Allah hakkında tartışıyorlar." (Lokman, 31/20).

لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ۗ اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَم۪يدُ

"Göklerdeki ve **yerdekiler** Allah'ındır. Kuşkusuz Allah, çok zengin, pek övülendir." (Lokman, 31/26).

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذ۪ي لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ
فِي الْاٰخِرَةِ ۗ وَهُوَ الْحَك۪يمُ الْخَب۪يرُ

"Göklerde ve yerde bulunanlar kendisinin olan o Allah'a hamd olsun. Ahirette de hamd sadece O'nadır. O, çok hikmetlidir, pek haberlidir." (Sebe', 34/1).

لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ۗ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظ۪يمُ

"Göklerdeki de yerdeki de O'nundur. O, çok yüce, çok uludur." (Şûrâ, 42/4).

صِرَاطِ اللّٰهِ الَّذ۪ي لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ۗ اَلَٓا اِلَى اللّٰهِ تَص۪يرُ الْاُمُورُ

"Göklerde ve **yerde** ne varsa hepsi O'nun olan Allah'ın yoluna. Dikkat! Bütün işler yalnız Allah'a varır." (Şûrâ, 42/53).

وَسَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ جَم۪يعاً مِنْهُ ۗ اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

"Göklerdekini, yerdekini hepsini kendisinden (bir lütuf olarak) emrinize âmâde kıldı. Kuşkusuz bunda tefekkür etmekte olan bir toplum için elbette ibretler vardır." (Câsiye, 45/13).

قُلْ اَتُعَلِّمُونَ اللّٰهَ بِدِينِكُمْ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ

“De ki: ‘Dininizi Allah’a mı öğretiyorsunuz? Allah, **göklerdekini ve yerdekini bilir.** Allah her şeyi pekâlâ bilendir.” (Hucurât, 49/16).

وَلِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ لِيَجْزِىَ الَّذِينَ اَسَاۤؤُا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِىَ الَّذِينَ اَحْسَنُوا بِالْحُسْنٰى

“**Göklerdeki ve yerdekiler** Allah’ın. (Bu), yaptıklarıyla kötü davranmış kimseleri cezalandırması ve güzellik sergilemiş kimseleri de en güzelle ödüllendirmesi içindir.” (Necm, 53/31).

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوٰى ثَلٰثَةٍ اِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ اِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَاۤ اَدْنٰى مِنْ ذٰلِكَ وَلَاۤ اَكْثَرَ اِلَّا هُوَ مَعَهُمْ اَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ

“Gerçekten Allah’ın **göklerdekini ve yerdekini** bilmekte olduğunu görmedin mi? Olmaz üç kişinin fiskosu illâki O’dur dördüncüleri, beş kişi fiskos yapsa kesin O’dur altıncıları. Ne bundan az ne bundan çok illâki O, nerede olurlarsa onlarladır.. Sonra yaptıklarını kıyamet günü kendilerine haber verir. Kuşkusuz Allah her şeyi pekâlâ bilendir.” (Mücâdele, 58/7).

يَعْلَمُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

“**Göklerdekini** de bilir **yerdekini de.** Gizlemekte olduğunuzu da bilir, açığa vurduğunuzu da. Allah sinelerin özünü de çok iyi bilendir.” (Teğâbun, 64/4).

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ وَهُوَ الْعَز۪يزُ الْحَك۪يمُ

"Göklerdekiler ve yerdekiler Allah'ı tesbih etti. O, çok güçlü, çok hikmetlidir." (Hadîd, 57/1).

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِۚ وَهُوَ الْعَز۪يزُ الْحَك۪يمُ

"Göklerdekiler de **yerdekiler** de Allah'ı tesbih etti. O, çok güçlü, çok hikmetlidir." (Haşr, 59/1).

هُوَ اللّٰهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْاَسْمَٓاءُ الْحُسْنٰىۜ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ وَهُوَ الْعَز۪يزُ الْحَك۪يمُ

"O, yaratan, var eden ve şekil veren Allah'tır. En güzel adlar O'nundur. **Göklerde** ve **yerde** ne varsa O'nun için tesbihte bulunur. O, pek izzetlidir, pek hikmetlidir." (Haşr, 59/24).

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِۚ وَهُوَ الْعَز۪يزُ الْحَك۪يمُ

"Göklerdekiler de **yerdekiler** de Allah'ı tesbih etti. O, çok güçlü, çok hikmetlidir." (Saff, 61/1).

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَز۪يزِ الْحَك۪يمِ

"Göklerdekiler ve **yerdekiler** Melik, Kuddûs, Azîz ve Hakîm olan Allah'a tesbihte bulunur." (Cumua, 62/1).

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِۚ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُۘ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ

"Göklerdekiler ve yerdekiler Allah'ı tesbih etmektedir. Hükümranlık O'nun tekelindedir. Övgü sadece O'nun hakkıdır. O, her şeye pekâlâ güç yetirendir." (Teğâbün, 64/1).

Yer ile Göklerdeki Akıllı-Canlı Varlıklara مَن =*men* Harfi ile İşâret Eden Âyetler

Göklerin ve Yerin Teslimiyeti

اَفَغَيْرَ دِينِ اللّٰهِ يَبْغُونَ وَلَهُٓ اَسْلَمَ مَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَاِلَيْهِ يُرْجَعُونَ

"Allah'ın dininden başkasını mı arıyorlar? Oysa **göktekiler** de **yerdekiler** de ister-istemez O'na **boyun eğmiştir.** Hepiniz yalnız O'na döndürüleceksiniz." (Âl-i Imrân, 3/83).

Yerlerde ve Göklerdeki Akıllı-Canlı Varlıkların Hepsi O'nun Kullarıdır

اَلَٓا اِنَّ لِلّٰهِ مَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِى الْاَرْضِ وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ شُرَكَٓاءَ اِنْ يَتَّبِعُونَ اِلَّا الظَّنَّ وَاِنْ هُمْ اِلَّا يَخْرُصُونَ

"Dikkat! **Göklerde akıllı kim varsa, yerde kim varsa** hepsi kuşkusuz Allah'ındır. Allah'tan başkasına tapanlar da ortak tanıdıklarına uymazlar. Onlar sadece zannın ardına düşerler, onlar sırf yalan söylerler." (Enfâl, 10/66).

وَرَبُّكَ اَعْلَمُ بِمَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّنَ عَلٰى بَعْضٍ وَاٰتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا

"Rabbin, **göklerde** ve **yerdeki kimseleri** en iyi bilendir. Doğrusu peygamberlerden kimini kimine üstün kıldık, Davud'a Zebûr'u verdik." (İsrâ, 17/55).

اِنْ كُلُّ مَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ اِلَّٓا اٰتِى الرَّحْمٰنِ عَبْدًا

"Göklerde ve yerde bulunan akıl sahiplerinin hepsi kesinkes Rahman'a **kul** olarak gelir." (Meryem, 19/93).

قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ الْغَيْبَ اِلَّا اللّٰهُ وَمَا يَشْعُرُونَ اَيَّانَ يُبْعَثُونَ

"De ki: Allah hâriç, **göklerdeki ve yerdeki kimseler** gaybı bilmezler ve ne zaman diriltileceklerinin şuuruna da varmazlar." (Neml, 27/65).

وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ اِلَّا مَنْ شَاءَ اللّٰهُ وَكُلٌّ اَتَوْهُ دَاخِرِينَ

"Sûr'a üfürüldüğü günde -Allah'ın diledikleri dışında- **göklerde ki kimseler, yerdeki kimseler** dehşete kapılmıştır. Hepsi hor bir halde O'na gelmişlerdir." (Neml, 27/87).

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ اِلَّا مَنْ شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ اُخْرٰى فَاِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ

"Sûr'a üflenmiş, bunun sonucunda Allah'ın dilediği kimseler dışında **göklerdeki kimseler** ve **yerdeki kimseler** ölmüşlerdir. Sonra ona bir daha üflenmiş, bunun neticesinde birden onlar ayakta bakınıp duruyorlar." (Zümer, 39/68).

وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمٰوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْـًٔا اِلَّا مِنْ بَعْدِ اَنْ يَاْذَنَ اللّٰهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضٰى

"**Göklerde nice melek** var ki onların şefâatı kendilerinden hiçbir şeyi savmaz. Meğer ki (şefâatları) Allah'ın dilediği ve hoşnut kaldığı kimse için izin vermesinden sonra ola." (Necm, 53/26).

يَسْـَٔلُهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَاْنٍ

"**Göklerde ve yerde** olan O'ndan ister. O, her gün bir iştedir (bir tecellidedir)." (Rahman, 55/29).

İsteseler de İstemeseler de O'nun Huzurunda Secdeye Kapanırlar

وَلِلّٰهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظِلَالُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْاٰصَالِ

"**Göklerde** ve **yerde** olan kimseler ister-istemez ve bunların **gölgeleri de** sabah-akşam Allah'a **secde ederler.**" (Ra'd, 13/15).

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ

"**Göklerdeki ve yerdeki kişiler** yalnız O'nun'dur. Katındaki akıl sahipleri de **O'na kulluktan kibirlenmez** ve yorulmazlar." (Enbiyâ, 21/19).

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يُهِنِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ اِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ

"Görmedin mi **göklerdeki herkes, yerdeki herkes,** güneş, ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar, hayvanlar ve insanlardan pek çoğu gerçekten **Allah'a secde ediyor.** Ama pek çoğu üzerine de azap hak olmuştur. Allah'ın aşağıladığı kimseyi şereflendirecek yoktur. Kuşkusuz Allah ne dilerse yapar." (Hacc, 22/18).

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَالطَّيْرُ صَافَّاتٍ كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ

"**Göklerdeki** ve **yerdeki kimselerin,** havada kanatlarını açmış bir halde süzülen kuşların gerçekten Allah'ı, **O'nu tesbih edip durduklarını** görmedin mi? Hepsi kendi duasını ve tesbihini hakikaten bilmiştir. Allah da onların yapmakta olduklarını çok iyi bilmektedir." (Nûr, 24/41).

وَلَهُ مَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ

"Göklerde ve **yerde bulunan kimseler** sadece O'nundur. Hepsi O'na **divan durmaktadır."** (Rûm, 30/26).

Göklerin ve Yerin Mülkü[3]

اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

"Göklerin ve **yerin mülkünün** kuşkusuz Allah'a, O'na ait olduğunu bilmedin mi? Sizin için Allah'tan başka ne himâyeci bir dost ne de gerçek yardımcı vardır." (Bakara, 2/107).

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Göklerin ve **yerin mülkü** (saltanatı) Allah'ın. Allah her şeye karşı pek güçlüdür." (Âl-i Imrân, 3/189).

اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاۤءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاۤءُۜ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Göklerin ve yerin mülkünün (hükümdarlığının) Allah'ın olduğunu bilmedin mi? O, dilediğine azap eder, dilediğini bağışlar. Allah her şeye karşı pek güçlüdür." (Mâide, 5/40).

قُلْ يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اِنّ۪ي رَسُولُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ جَم۪يعًا الَّذ۪ي لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ يُحْي۪ وَيُم۪يتُۖ فَاٰمِنُوا

[3] Ayrıca bkz.: Mâide, 5/3, 40,). A'râf, 7/185; Hûd, 11/107, 108; Ra'd, 13/16; İsrâ, 17/102; Kehf, 18/14; Meryem, 19/65, 90; Enbiyâ, 21/56; Mü'minûn, 23/86; Nûr, 24/35; Furkan, 25/6; Şuarâ, 26/24; Ankebût, 29/52; Sebe', 34/22; Fâtır, 35/38,40 41, 44; Sâffât,, 37/5; Zuhruf, 43/82; Sâd, 38/66; Mü'min, 40/37; Duhân, 44/7; Câsiye, 45/36, 37; Hucurât, 49/18; Rahman, 55/33; Nebe', 78/37;).

بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ الَّذٖى يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمَاتِهٖ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

"De ki: Ey insanlar! Gerçekten ben, sizin hepinize Allah'ın elçisiyim. **Göklerin ve yerin saltanatı yalnız O'nundur.** O'ndan başka hiçbir tanrı yoktur! Can verir, can alır. Öyle ise Allah'a, O'nun ümmi peygamber elçisine iman edin. O, Allah'a, Onun sözlerine inanıyor. Ona uyun ki doğru yola girmiş olasınız." (A'râf, 7/158).

اِنَّ اللّٰهَ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ يُحْيٖ وَيُمٖيتُۜ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصٖيرٍ

"Kuşkusuz Allah, **göklerin ve yerin hükümranlığı O'nundur.** Can alır, can verir. Sizin için Allah'tan başka ne bir dost ne de bir yardımcı vardır." (Tevbe, 9/116).

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ وَاِلَى اللّٰهِ الْمَصٖيرُ

"Göklerin ve **yerin mülkü** Allah'ındır. Dönüş yalnız Allah'adır." (Nûr, 24/42).

اَلَّذٖى لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرٖيكٌ فِى الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدٖيرًا

"O, **göklerin ve yerin mülkü** kendisinin olan Zât'tır. Ne bir çocuk edinmiş, ne mülkünde ortağı olmuştur. Her şeyi yaratmış ve yarattığı her şeyi de iyice biçimlendirmiştir." (Furkan, 25/2).

لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ يَخْلُقُ مَا يَشَٓاءُۜ يَهَبُ لِمَنْ يَشَٓاءُ اِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَٓاءُ الذُّكُورَۙ

"Göklerin ve **yerin mülkü** (hükümranlığı) Allah'ın tekelindedir. Dileyeceğini yaratır. Dileyeceği kimseye kız çocuk, dileyeceği kimseye de erkek çocuk bahşeder." (Şûrâ, 42/49).

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يَوْمَئِذٍ يَخْسَرُ الْمُبْطِلُونَ

"Göklerin ve **yerin hükümranlığı** Allah'ın tekelindedir. Kıyametin kopacağı günde, bâtılın ardından gidenler hüsrana uğrarlar." (Câsiye, 45/27).

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَٓاءُۜ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَح۪يمًا

"Göklerin ve yerin mülkü (hükümranlığı) Allah'ın tekelindedir. Dilediğini bağışlar, dilediğine de azap eder. Allah çok bağışlayan, çok merhametlidir." (Feth, 48/14).

لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ يُحْي۪ وَيُم۪يتُۚ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ

"Göklerin ve yerin mülkü O'nun tekelindedir. Can verir, can alır. O, her şeye karşı güçlüdür." (Hadîd, 57/2).

قُلْ لِلّٰهِ الشَّفَاعَةُ جَم۪يعًاۜ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

"De ki: 'Şefaat tamamen Allah'a aittir. **Göklerin ve yerin hükümranlığı** yalnız O'nun tekelindedir. Sonra sadece O'na döndürüleceksiniz." (Zümer, 39/44).

لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ

"Göklerin ve yerin mülkü O'nun tekelindedir. Bütün işler yalnız Allah'a döndürülür." (Hadîd, 57/5).

اَلَّذ۪ي لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَه۪يدٌۜ

"Göklerin ve yerin mülkü kendisine ait olan Allah her şeye pekâlâ tanıktır." (Burûc, 85/9).

Gökler ile Yer Arasında Bulunanların Mülkü de Allah'ındır

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوٓا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ
قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔا اِنْ اَرَادَ اَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ
ابْنَ مَرْيَمَ وَاُمَّهُ وَمَنْ فِى الْاَرْضِ جَمِيعًاۜ وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَاۜ يَخْلُقُ مَا يَشَٓاءُۜ وَاللّٰهُ عَلٰى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Gerçekten: 'Allah Meryemoğlu Mesîh'tir' diyenler küfre sapmıştır. De ki: 'Allah, Meryemoğlu Mesîh'i, annesini, yeryüzündekilerini, hepsini helâk etmeyi isterse kim onu Allah'tan kurtarabilir? **Göklerin, yerin ve aralarında olanların hepsinin mülkü Allah'ındır.** Dilediğini yaratır. Allah her şeye karşı pek güçlüdür." (Mâide, 5/17).

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارٰى نَحْنُ اَبْنٰٓؤُا اللّٰهِ وَاَحِبَّٓاؤُهُۜ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ
بِذُنُوبِكُمْۜ بَلْ اَنْتُمْ بَشَرٌ مِمَّنْ خَلَقَۜ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَٓاءُۜ
وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَاۘ وَاِلَيْهِ الْمَصِيرُ

"Yahudilerle Hıristiyanlar: 'Biz Allah'ın oğulları ve sevgilileriyiz' dediler. De ki: 'Öyle ise neden size günahlarınız yüzünden azap ediyor? Bilakis siz, O'nun yarattıklarından birer beşersiniz. Dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder. **Göklerin, yerin ve bu ikisi arasında bulunanların hepsinin mülkü O'nundur.** Son dönüş ancak O'nadır." (Mâide, 5/18).

وَتَبَارَكَ الَّذٖى لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَاۚ وَعِنْدَهُ عِلْمُ
السَّاعَةِۚ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

"Göklerin, yerin ve **bunlar arasında bulunan her şeyin** hükümranlığı kendisinin olan o Zât yücedir! O saatın (kıyametin) bilgisi O'nun yanındadır. Yalnız O'na döndürüleceksiniz." (Zuhruf, 43/85).

اَمْ لَهُمْ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَلْيَرْتَقُوا فِي الْاَسْبَابِ

"Yoksa **göklerin, yerin ve aralarındakinin mülkü** onların mı? Öyle ise sebepler içinde yükselsinler." (Sâd, 38/10).

Gökler ile Yerdekilerin Mülkü

لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا فٖيهِنَّ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدٖيرٌ

"Göklerin, yerin ve içindekilerinin mülkü Allah'ındır. O, her şeye karşı pek güçlüdür." (Mâide, 5/120).

Göklerin ve Yerin Orduları

هُوَ الَّذٖٓي اَنْزَلَ السَّكٖينَةَ فٖي قُلُوبِ الْمُؤْمِنٖينَ لِيَزْدَادُٓوا اٖيمَانًا مَعَ
اٖيمَانِهِمْ وَلِلّٰهِ جُنُودُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٖيمًا حَكٖيمًا

"O, imanlarına iman katsınlar diye müminlerin kalplerine huzuru indirmiş olan Zât'tır. **Göklerin ve yerin orduları** Allah'ın tekelindedir. Allah çok iyi bilendir, çok hikmetlidir." (Feth, 48/4).

وَلِلّٰهِ جُنُودُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَكَانَ اللّٰهُ عَزٖيزًا حَكٖيمًا

"Göklerin ve yerin orduları Allah'ın tekelindedir. Allah çok güçlüdür, çok hikmetlidir." (Feth, 48/7).

Göklerin ve Yerin Mirası

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذٖينَ يَبْخَلُونَ بِمَٓا اٰتٰيهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ هُوَ خَيْرًا
لَهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا بِهٖ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلِلّٰهِ مٖيرَاثُ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبٖيرٌ

"Allah'ın kendilerine lütfundan verdiğinde cimrilik yapanlar sakın bunun kendileri için bir hayır olduğunu sanmasın. Aksine o, onlar için bir şerdir. Kıyamet günü o cimrilik konusu yaptıkları boyunlarına tasma olarak takılır. **Göklerin** ve **yerin mirası** Allah'ındır. Allah yapageldiklerinizden pekâlâ haberlidir." (Âl-i Imrân, 3/180).

وَمَا لَكُمْ اَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَلِلّٰهِ مِيرَاثُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِؕ لَا يَسْتَوِي
مِنْكُمْ مَنْ اَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَؕ اُولٰٓئِكَ اَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ اَنْفَقُوا
مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلُواؕ وَكُلًّا وَعَدَ اللّٰهُ الْحُسْنٰىؕ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

"Ne diye Allah yolunda bolca harcama yapmayacakmışsınız? Oysa **göklerin ve yerin mirası** Allah'ındır İçinizden fetihten önce harcama yapmış ve savaşmış olan (ötekilerle) aynı değildir. Onlar, fetihten sonra bolca harcamış ve savaşmış kimselerden derece bakımından daha büyüktür. (Bununla birlikte) Allah hepsine en güzeli va'detmiştir. Allah yapmakta olduklarınızdan pekâlâ haberlidir." (Hadîd, 57/10).

Göklerin Gaybı

وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاِلَيْهِ يُرْجَعُ الْاَمْرُ كُلُّهُ فَاعْبُدْهُ
وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِؕ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

"**Göklerin** ve **yerin bilinmezleri** Allah'ın tekelindedir. Bütün işler O'na döndürülür. Öyle ise O'na kulluk et, O'na dayan. Rabbin yapmakta olduklarınızdan gâfil değildir." (Hûd, 11/123).

وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِؕ وَمَا اَمْرُ السَّاعَةِ اِلَّا كَلَمْحِ
الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُؕ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ

"**Göklerin** ve **yerin gizlilikleri** Allah'ın tekelindedir. O saatın (kıyametin) gerçekleşmesi olayı sadece göz kırpması gibidir veya ondan daha yakındır. Kuşkusuz Allah her şeye karşı pek güçlüdür." (Nahl, 16/77).

قُلِ اللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ غَيْبُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ اَبْصِرْ بِهِ
وَاَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فى حُكْمِهِ اَحَدًا

"De ki: Onların ne kadar kaldıklarını en iyi Allah bilir. **Göklerin** ve **yerin gizli yönleri** O'nun tekelindedir. Ne yaman gördü! Ne yaman işitti! Onlar için O'ndan başka hiçbir dost yoktur. Ve hükmünde hiç kimseye ortaklık vermez." (Kehf, 18/26).

Birinci Gök Gibi Diğer Göklerin de Rızık Merkezleri Olduğu Anlaşılıyor

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِنَ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِ شَيْـًٔا وَلَا يَسْتَطِيعُونَ

"Allah'tan başka kendileri için **göklerden** ve **yerden** hiçbir rızka sahip olamayan ve hiçbir şeye güç yetiremeyeceklere mi tapıyorlar?" (Nahl, 16/73).

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ قُلِ اللّٰهُ وَاِنَّا اَوْ اِيَّاكُمْ
لَعَلٰى هُدًى اَوْ فى ضَلَالٍ مُبِينٍ

"De ki: '**Göklerden** ve **yerden size kim rızık veriyor?**' 'Allah' de. Cidden ya biz doğru yol üzerindeyiz veya apaçık bir sapıklık içindeyiz, ya da siz..." (Sebe', 34/24).

Göklerin ve Yerin Anahtarları

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِاٰيَاتِ اللّٰهِ اُولٰئِكَ
هُمُ الْخَاسِرُونَ

"**Göklerin ve yerin anahtarları** sade O'nundur. Allah'ın âyetlerini inkâr etmiş olanlar, işte onlardır hüsrana uğrayanlar." (Zümer, 39/63).

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيَقْدِرُؕ اِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلٖيمٌ

"Göklerin ve **yerin anahtarları** O'nun. Rızkı dilediği için saçar ve dilediği için kısar. Cidden O, her şeyi çok iyi bilendir." (Şûrâ, 42/12).

Kıyamet Olayı Göklere ve Yere Ağır Basıp Çöktürecek

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ اَيَّانَ مُرْسٰيهَاؕ قُلْ اِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبّٖيۚ لَا يُجَلّٖيهَا لِوَقْتِهَٓا اِلَّا هُوَؕ ثَقُلَتْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِؕ لَا تَأْتٖيكُمْ اِلَّا بَغْتَةًؕ يَسْـَٔلُونَكَ كَاَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَاؕ قُلْ اِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللّٰهِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

"Sana, gerçekleşme zamanı ne vakit diye o saattan (kıyametten) soruyorlar. De ki: 'Onun bilgisi yalnız Rabbim katındadır, vakti gelince onu açıklayacak sadece O'dur'. O (saat olayı) **göklere ve yere ağır bastı.** Size ansızın baskın yapar. Sanki ondan ısrarla sorup haberdâr olmuşsun gibi sana soruyorlar. De ki: Onun bilgisi yalnız Allah katındadır. Ne var ki insanların çoğu bilmiyorlar." (A'râf, 7/187).

Gökler ile Yeryüzünün Önceleri Bir Bütün Olduğu Sonradan Ayrıldıkları Bildiriliyor

اَوَلَمْ يَرَ الَّذٖينَ كَفَرُوٓا اَنَّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَاؕ وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَٓاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّؕ اَفَلَا يُؤْمِنُونَ

"O küfre sapmış olanlar **görmediler, bilmediler mi? Gökler ile yer bitişikti de ikisini ayırdık.** Canlı olan her şeyi sudan yaptık. Hâlâ inanmıyorlar mı?" (Enbiyâ, 21/30).

اَلَّا يَسْجُدُوا لِلّٰهِ الَّذٖي يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ

"Göklerde ve **yerde** gizli olanı açığa çıkaran, gizlediğinizi ve açıkladığınızı bilen Allah'a secde etmeleri gerekmez miydi." (Neml, 27/25).

وَلَهُ الْحَمْدُ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ

"Göklerde ve yerde, gün sonu ve öğlene erdiğinizde **hamd yalnız O'nadır."** (Rûm, 30/18).

Kâinâtın Hissettiği Seziliyor

اِنَّا عَرَضْنَا الْاَمَانَةَ عَلَى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَالْجِبَالِ فَاَبَيْنَ اَنْ يَحْمِلْنَهَا وَاَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْاِنْسَانُ اِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

"Gerçekten biz o emaneti **göklere, yere,** dağlara sunduk da onu yüklenmekten **kaçındılar, ondan korktular.** Onu insan yüklendi. Cidden o pek zalim, pek cahil olageldi." (Ahzâb, 33/72).

اِنَّ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ لِلْمُؤْمِنِينَ

"Kuşkusuz **göklerde ve yerde** müminler için elbette âyetler vardır." (Câsiye, 45/3).

هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلٰى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ حَتّٰى يَنْفَضُّوا وَلِلّٰهِ خَزَائِنُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَلٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ

"Onlar o kimseler ki diyorlar: 'Allah elçisi yanında bulunanlara harcama yapmayın, dağılıp gitsinler!'. Oysa **göklerin ve yerin hazineleri** Allah'ın tekelindedir. Ne var ki münafıklar anlamıyor, kavrayamıyorlar." (Münâfikûn, 63/7).

السَّمَاوَاتِ =*es-Semâvât* **Lafzının Yalnız Geçtiği Âyetler**

اَللّٰهُ الَّذِى رَفَعَ السَّمٰوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِى لِاَجَلٍ مُسَمًّى يُدَبِّرُ الْاَمْرَ يُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ

"Allah, **gökleri** direkler olmaksızın yaratan Zât'tır. Görüyorsunuz onları. Sonra Arş üzerine hükümran oldu. Güneşe ve aya boyun eğdirdi. Her şey belirlenmiş bir süre için akar-durur. İşi düzenliyor,

âyetlerini ayrıntılandırıyor ki belki Rabbinize kavuşacağınıza kesin şekilde inanırsınız." (Ra'd, 13/2).

وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمٰوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْـًٔا اِلَّا مِنْ بَعْدِ اَنْ يَاْذَنَ اللّٰهُ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيَرْضٰى

"Göklerde nice melek var ki onların şefâatı kendilerinden hiçbir şeyi savmaz. Meğer ki (şefâatları) Allah'ın dilediği ve hoşnut kaldığı kimse için izin vermesinden sonra ola." (Necm, 53/26).

اَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللّٰهُ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ طِبَاقًاۙ

"Allah'ın **yedi göğü** tabakalar halinde nasıl yaratmış olduğunu görmediniz mi?" (Nûh, 71/15).

السماء =*es-semâ* Lafzının, السماوات =*es-semâvât* ve سماوات =*semâvât* Şeklinde Lâm-i Tarifli ve Lâm-i Tarifsiz Ötüre 'U' Sesli Çoğul Biçiminin الأرض =*el-ard* Lafzı ile Birlikte Geçtiği Âyetler

وَسَارِعُوٓا اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوَاتُ وَالْاَرْضُۙ اُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَۙ

"Rabbinizden bir bağışlamaya ve müttakiler için hazırlanmış eni **gökler** ile **yer** kadar olan bir cennete koşuşun." (Âl-i Imrân, 3/133).

وَلَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ اَهْوَٓاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمٰوَاتُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّۜ بَلْ اَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَۜ

"Eğer Hak onların keyiflerine uysaydı **gökler**, **yer** ve **bunların içindekiler** elbette fesada uğrardı. Hayır, kendilerine zikirlerini getirdik, ama onlar zikirlerinden yüz çevirip duruyorlar." (Mü'minûn, 23/71).

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّۜ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ وَلٰكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْۜ اِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

"Yedi gökler, yer ve **bunların içinde bulunanlar,** O'nu **tesbih eder.** Hiçbir şey yoktur ki O'na hamd ile tesbihte bulunmasın. Ne var ki siz, onların tesbihini anlamazsınız. Gerçekten O, Halîm ve Gafûr'dur." (İsrâ, 17/44).

Allah'a Çocuk İsnadından Ötürü Kâinâtın Müteessir Olması

تَكَادُ السَّمٰوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْاَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا

"Bundan (Allah'a çocuk isnadından) ötürü az kalsın **gökler çatlayacak, yer yarılacak**, dağlar yaman bir gürültü ile yıkılıp dağılacaktı." (Meryem, 19/90).

وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهٖۗ وَالْاَرْضُ جَميعاً قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ
وَالسَّمٰوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمينِهٖۜ سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ

"Allah'ı, kadrinin gerektirdiği şekilde takdir etmediler. **Yeryüzü** kıyamet günü O'nun için bir avuçtur. **Gökler** sağ elindedir. O, münezzehtir, ortak koşageldiklerinden pek yücedir." (Zümer, 39/67).

تَكَادُ السَّمٰوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ وَالْمَلٰٓئِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ
رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْاَرْضِۜ اَلَٓا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحيمُ

"Gökler, nerede ise tepelerinden çatlayacaklar. Melekler Rablerinin hamdiyle tesbih ederler ve **yeryüzündeki kimseler için** istiğfarda bulunurlar. Dikkat! Kuşkusuz Allah, O'dur çok bağışlayan, çok merhametli." (Şûrâ, 42/5).

* * *

Kâinât/Yeryüzü

Önbilgiler

Kur'ân-ı Kerîm'de 'yeryüzü, karası ve denizi ile yeryüzü, ülke, yerleşim birimi, herhangi bir toprak parçası' anlamlarına gelen ve genellikle 'es-semâ/es-semâvât' kelimeleri ile birlikte mansûp, mecrûr ve merfû konumlarda geçen ve ötüre şekli diğer iki şekle oranla daha az olan. **'ard'** lafzı, lâm-i tarifli ve lâm-i tarifsiz kullanıldığı gibi isim tamlaması konumunda da kullanılmıştır. Lam-i tarifsiz ve izâfetli şekli sayılı âyetlerde yer alır.

أَرْض =*ard* Lafzının Yeryüzü Anlamında Lâm-i Tarifsiz Olarak Geçtiği Âyetler

Allah'ın Yeri

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّيهُمُ الْمَلٰئِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللّٰهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولٰئِكَ مَأْويٰهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

"Kuşkusuz melekler, kendi kendilerine zulmedenlerin canlarını alırlarken: 'Ne işte idiniz?' derler. **'Yeryüzünde** zayıf düşürülmüşlerdik, ezilip horlanmışlardık' diye cevap verirler. (Melekler): '**Allah'ın yeryüzü** geniş değil miydi? Orada göç edeydiniz!' derler. İşte Onlar! Dönecekleri yer cehennemdir. Ne kötü varılacak yer." (Nisâ, 4/97).

يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ اٰمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإِيَّايَ فَاعْبُدُونِ

"Ey Benim iman eden kullarım! **Yeryüzüm** geniştir, öyle ise Bana ibadet edin, o halde yalnız Bana!" (Ankebût, 29/56).

قُلْ يَا عِبَادِ الَّذِينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللّٰهِ وَاسِعَةٌ إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

"De ki: Ey iman etmiş kullar! Rabbinizden korkun. Bu dünyada iyilik eden kimseler için bir güzellik vardır. **Allah'ın yeryüzü** geniştir. Sadece sabredenler, ücretlerine hesapsız şekilde erdirilirler." (Zümer, 39/10).

وَقِيلَ يَٓا اَرْضُ ابْلَعٖى مَٓاءَكِ وَيَا سَمَٓاءُ اَقْلِعٖى وَغٖيضَ الْمَٓاءُ وَقُضِىَ الْاَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِىِّ وَقٖيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمٖينَ

"Ve denildi: '**Ey yeryüzü suyunu yut!** Ey gök, tut! Eksildi su, bitirildi iş. Gemi de Cûdî üzerinde durdu. O zalimler topluluğuna da 'uzak olun' denildi." (Hûd, 11/44).

أَرْض =*ard* Lafzının Belirli ve Sınırlı Yer, Ülke, Yerleşim Birimi Toprak Parçası Anlamında Kullanıldığı ve Lâm-i Tarifsiz Olarak Muzaf-Muzafunileyh (İsim Tamlaması) Konumunda Geçtiği Âyetler

وَاِلٰى ثَمُودَ اَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَٓاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ هٰذِهٖ نَاقَةُ اللّٰهِ لَكُمْ اٰيَةً فَذَرُوهَا تَاْكُلْ فٖٓى اَرْضِ اللّٰهِ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُٓوءٍ فَيَاْخُذَكُمْ عَذَابٌ اَلٖيمٌ

"Semûd'a da kardeşler Salih'i gönderdik. Dedi: 'Ey toplumum! Allah'a ibadet edin, sizin için O'ndan başka bir tanrı yoktur. Gerçekten size Rabbinizden bir belge geldi. İşte bu, size bir mu'cize olmak üzere Allah'ın dişi devesidir. Öyle ise bırakın onu **Allah'ın arazisinde** yesin (yayılsın), ona kötülükle dokunmayın. Yoksa sizi elem veren bir azap yakalar." (A'râf, 7/73).

وَيَا قَوْمِ هٰذِهٖ نَاقَةُ اللّٰهِ لَكُمْ اٰيَةً فَذَرُوهَا تَاْكُلْ فٖٓى اَرْضِ اللّٰهِ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُٓوءٍ فَيَاْخُذَكُمْ عَذَابٌ قَرٖيبٌ

"Ey toplumum! İşte size bir mu'cize olmak üzere Allah'ın dişi devesi. Bırakın onu **Allah'ın arzında (arazisinde)** yayılsın. Ona kötülükle dokunmayın, sonra sizi yakın bir azap yakalayıverir." (Hûd, 11/64).

يُرِيدُ اَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ اَرْضِكُمْ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ

"Sizi **toprağınızdan** çıkarmak istiyor. (Firavun): Peki ne öngörürsünüz?" (A'râf, 7/110).

يُرِيدُ اَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ اَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ

"Sihriyle sizi **toprağınızdan** çıkarmak istiyor, şimdi ne buyurursunuz?" (Şuarâ, 26/35).

اُقْتُلُوا يُوسُفَ اَوِ اطْرَحُوهُ اَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ اَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِنْ بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ

"Yusuf'u öldürün veya onu **bir yere** atın ki babanızın yüzü sadece size kalsın, Onun ardından beğenilen kişiler topluluğu olursunuz." (Yûsuf, 12/9).

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ اَرْضِنَا اَوْ لَتَعُودُنَّ فِى مِلَّتِنَا فَاَوْحَى اِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ

"Küfredenler peygamberlerine: 'Ya sizi **toprağınızdan** çıkaracağız ya da çare yok dinimize döneceksiniz!' dediler. Bunun üzerine onlara Rableri şöyle vahiyde bulundu: 'Kesinlikle o zalimleri helâk edeceğiz." (İbrâhîm, 14/13).

قَالَ اَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ اَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَا مُوسَى

"Dedi: Ey Musa, sen bize, sihrinle bizi **yurdumuzdan** çıkarmak için mi geldin?" (Tâhâ, 20/57).

قَالُوا اِنْ هٰذَانِ لَسَاحِرَانِ يُرِيدَانِ اَنْ يُخْرِجَاكُمْ مِنْ اَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطَرِيقَتِكُمُ الْمُثْلَى

"Şöyle dediler: Bu ikisi, iki sihirbaz, sihirleriyle sizi **yurdunuzdan** çıkarmak ve örnek alınan yolunuzu gidermek istiyorlar." (Tâhâ, 20/63).

وَقَالُوٓا اِنْ نَتَّبِعِ الْهُدٰى مَعَكَ نُتَخَطَّفْ مِنْ اَرْضِنَاۜ اَوَلَمْ نُمَكِّنْ لَهُمْ حَرَمًا اٰمِنًا يُجْبٰٓى اِلَيْهِ ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ رِزْقًا مِنْ لَدُنَّا وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

"Bir de: 'Doğrusun ama, biz o doğru yolu tutar, seninle birlikte olursak hemen **yerimizden-yurdumuzdan** olur çarpılırız' dediler. Peki Biz onlara, katımızdan rızık olarak her şeyin ürünlerinin devşirileceği güvenli, saygın bir yeri mekân kılmadık mı? Ne var ki çoğu bilmezer." (Kasas, 28/57).

وَاَوْرَثَكُمْ اَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ وَاَرْضًا لَمْ تَطَؤُ۫هَاۜ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرًا۟

"Sizi onların **topraklarına**, yurtlarına, mallarına ve henüz kendisine ayak basmadığınız bir yere varis kıldı. Allah, her şeye karşı pek güçlüdür." (Ahzâb, 33/27).

'U' Şeklinde Ötüre Konumdaki الأَرْضُ =*el-ardu* Lafzının Tekil السَّمَاء =*es-semâ* ve Çoğul السَّمَاوَاتُ =*es-semâvât* Kelimeleri ile Birlikte ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler[1]

a) Ötüre Olan الأَرْضُ =*el-erd* Lafzının Çoğul السَّمَاوَاتُ =*es-semâvât* ile Birlikte Yer Aldığı Âyetler

وَسَارِعُٓوا اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوَاتُ وَالْاَرْضُۙ اُعِدَّتْ لِلْمُتَّق۪ينَۙ

"Rabbinizden bir bağışlamaya ve müttakiler için hazırlanmış eni gökler ile **yeryüzü[2]** kadar olan bir cennete koşuşun." (Âl-i Imrân, 3/133).

---

[1] Bu çalışmada âyetlerin lafzî açıdan ele alındığı konulardan biri de 'el-ard' ve 'es-semâ/es-semâvât' kelimelerini içeren âyetlerdir. Dolayısı ile zorunlu tekrarlar olmuştur. S.G.

[2] ***'Eni yeryüzü ile göklerin toplam enlerinin eni kadar olan'*** yorumunu *'göklerle yer arasındaki mesafe kadar'* anlamındaki yoruma tercih eğiliminde olduğumu belirtmeliyim. S.G.

خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمٰوَاتُ وَالْاَرْضُ اِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ اِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ

"Gökler ve **yeryüzü** sürdükçe -Rabbinin dilediği dışında- orada (ateşte) sürekli kalacaklar. Kuşkusuz Rabbin istediğini yapandır." (Hûd, 11/107).

وَاَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فَفِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمٰوَاتُ وَالْاَرْضُ اِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءً غَيْرَ مَجْذُوذٍ

"Mutlu kılınanlar ise cennettedirler, -Rabbinin diledikleri hâriç- gökler ve **yeryüzü** sürdükçe onlar kesintisiz bir lütuf olarak sürekli orada kalacaklar." (Hûd, 11/108).

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلٰكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ اِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

"Yedi gökler, **yeryüzü** ve bunların içinde bulunanlar O'nu tesbih eder. Hiçbir şey yoktur ki O'na hamd ile tesbihte bulunmasın. Ne var ki siz, onların tesbihini anlamazsınız. Gerçekten O, Halîm ve Gafûr'dur." (İsrâ, 17/44).

تَكَادُ السَّمٰوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْاَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا

"Bundan ötürü az kalsın gökler çatlayacak, **yeryüzü** yarılacak, dağlar yaman bir gürültü ile yıkılıp dağılacak." (Meryem, 19/90).

وَلَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ اَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمٰوَاتُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ بَلْ اَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ

"Eğer Hak onların keyiflerine uysaydı gökler, **yeryüzü** ve bunların içindekiler elbette fesada uğrardı. Hayır, kendilerine zikirlerini ge-

tirdik ama onlar zikirlerinden yüz çevirip duruyorlar. (Mü'minûn, 23/71).

وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهٖۗ وَالْاَرْضُ جَم۪يعاً قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَالسَّمٰوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَم۪ينِه۪ۜ سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ

Allah'ı, kadrinin gerektirdiği şekilde takdir etmediler. **Yeryüzü** kıyamet günü O'nun için bir avuçtur. Gökler sağıyla dürülmüşlerdir (sağ elindedir). O, münezzehtir, ortak koşageldiklerinden pek yücedir. (Zümer, 39/67).

b) Ötüre Olan الأَرْض =*el-ardu* Lafzının Tekil السَّمَاء =*es-semâ* ile Birlikte Yer Aldığı Âyetler

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاۤءِ مَاۤءًۘ فَتُصْبِحُ الْاَرْضُ مُخْضَرَّةًۜ اِنَّ اللّٰهَ لَط۪يفٌ خَب۪يرٌۚ

"Görmedin mi Allah gökten bir su indirdi de bunun neticesinde **yeryüzü** yemyeşil oldu. Gerçekten Allah Latîf'tir, haber verici'dir." (Hacc, 22/63).

وَمِنْ اٰيَاتِه۪ٓ اَنْ تَقُومَ السَّمَاۤءُ وَالْاَرْضُ بِاَمْرِه۪ۜ ثُمَّ اِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْاَرْضِ اِذَٓا اَنْتُمْ تَخْرُجُونَ

"Gök ile **yeryüzünün,** O'nun buyruğu ile ayakta durması da O'nun âyetlerindendir. Sonra sizi yerden bir çağırışla çağırdığında siz birden çıkarsınız." (Rûm, 30/25).

فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاۤءُ وَالْاَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَر۪ينَ

"Arkalarından ne gök ağladı, ne de **yeryüzü.** Özlenen kimseler de olmadılar." (Duhân, 44/29).

‘U’ Şeklinde Ötüre Konumdaki الْاَرْضُ =*el-ardu* Lafzının Bağımsız ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler

وَاِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسٰى لَنْ نَصْبِرَ عَلٰى طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ
يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْبِتُ الْاَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَّٓائِهَا وَفُومِهَا
وَعَدَسِهَا وَبَصَلِهَاۜ قَالَ اَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذ۪ي هُوَ اَدْنٰى بِالَّذ۪ي هُوَ
خَيْرٌۜ اِهْبِطُوا مِصْراً فَاِنَّ لَكُمْ مَا سَاَلْتُمْۜ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ
وَالْمَسْكَنَةُ وَبَٓاؤُ۫ بِغَضَبٍ مِنَ اللّٰهِۜ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِاٰيَاتِ
اللّٰهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّنَ بِغَيْرِ الْحَقِّۜ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ

“Yine hatırlayın, şöyle demiştiniz: ‘Ey Musa! Asla bir tek yemeğe katlanamayız. Öyle ise bizim için Rabbine yalvar, bize **yeryüzünün** bitirdiği sebzesinden, kabağından, acurundan, sarımsağından, mercimeğinden ve soğanından çıkarıversin.’ Musa: ‘Daha aşağı bir nimete daha hayırlı olanı değiştirmek mi istiyorsunuz? Bir kasabaya inin, muhakkak sizin için orada istediğiniz vardır’ dedi. Üzerlerine zillet ve yoksulluk damgası vuruldu ve Allah’tan gelen bir gazaba uğradılar. Sana söylüyorum bu, Allah’ın ayetlerini inkâr ve peygamberleri haksızca öldürüyor olmaları yüzündendi. İşte bu, isyan etmeleri ve aşırı gidiyor olmaları yüzündendi.” (Bakara, 2/61).

فَهَزَمُوهُمْ بِاِذْنِ اللّٰهِ وَقَتَلَ دَاوُ۫دُ جَالُوتَ وَاٰتٰيهُ اللّٰهُ الْمُلْكَ
وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَٓاءُۜ وَلَوْلَا دَفْعُ اللّٰهِ النَّاسَ
بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْاَرْضُ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ ذُو فَضْلٍ
عَلَى الْعَالَم۪ينَ

“Derken Allah’ın izniyle onları bozguna uğrattılar. Davud Câlût’u öldürdü. Allah ona o saltanatı, o hikmeti verdi ve ona dilediklerinden

öğretti. Allah'ın insanların kimilerini kimisiyle savması olmasaydı elbette **yeryüzü** bozulurdu. Ama Allah âlemlere karşı lütuf sahibidir. (Bakara, 2/251).

يَوْمَئِذٍ يَوَدُّ الَّذٖينَ كَفَرُوا وَعَصَوُا الرَّسُولَ لَوْ تُسَوّٰى بِهِمُ الْاَرْضُ
وَلَا يَكْتُمُونَ اللّٰهَ حَدٖيثًا

"O gün, o küfredenler ile Peygamber'e karşı gelenler keşke **toprağa karışıp gitseler** diye arzu edecekler. Allah'tan hiçbir sözü gizlemeyecekler." (Nisâ, 4/42).

لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ فٖى مَوَاطِنَ كَثٖيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ اِذْ اَعْجَبَتْكُمْ
كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْـًٔا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْاَرْضُ
بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُمْ مُدْبِرٖينَ

"Gerçekten Allah size pek çok yerlerde ve Huneyn gününde yardım etmişti ki o zaman çokluğunuz sizi böbürlendirmişti, ama sizden herhangi bir şeyi gidermemişti ve olanca genişliğine rağmen **yeryüzü** size dar gelmişti. Sonra yenilmiş olarak gerisin geri dönmüştünüz." (Tevbe, 9/25).

وَعَلَى الثَّلٰثَةِ الَّذٖينَ خُلِّفُوا حَتّٰى اِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْاَرْضُ
بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ اَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا اَنْ لَا مَلْجَاَ مِنَ
اللّٰهِ اِلَّا اِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحٖيمُ

"Geri bırakılan o üç kişinin de tevbelerini kabul etti. Sonunda vicdanları kendilerini o kadar sıkmış, o kadar bunalmışlardır ki **yeryüzü** olanca genişliğine karşın kendilerine dar gelmişti ve Allah'tan başka sığınak olmadığını, O'ndan yine ancak O'na sığınılacağını anlamışlardı. Bunun üzerine Allah, tevbe etmeleri için kendilerine tevbe bahşetmişti. Gerçekten Allah, tevbeyi çok kabul eden, çok merhametlidir." (Tevbe, 9/118).

وَلَوْ اَنَّ قُرْاٰنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ اَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الْاَرْضُ اَوْ كُلِّمَ بِهِ الْمَوْتٰىۜ بَلْ لِلّٰهِ الْاَمْرُ جَمِيعًاۜ اَفَلَمْ يَا۬يْـَٔسِ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اَنْ لَوْ يَشَٓاءُ اللّٰهُ لَهَدَى النَّاسَ جَم۪يعًاۜ وَلَا يَزَالُ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا تُص۪يبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ اَوْ تَحُلُّ قَر۪يبًا مِنْ دَارِهِمْ حَتّٰى يَأْتِيَ وَعْدُ اللّٰهِۜ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُخْلِفُ الْم۪يعَادَ

"Eğer kendisiyle dağların yürütüldüğü veya kendisiyle **yeryüzünün** paramparça edildiği yahut kendisiyle ölülerin konuşturulduğu bir Kur'ân olsaydı (yine inanmazlardı). Daha doğrusu bütünüyle iş Allah'ın tekelindedir. İman etmiş olanlar (o kâfirlerin imana girmeyeceklerinden) hâlâ umut kesmediler mi ki Allah dileseydi bütün insanları hidayete erdirirdi. O küfredip duranlar var ya onlara, yaptıkları yüzünden büyük bir bela çarpacak veya o bela yurtlarının yakınına konacak. Derken Allah'ın vaadi gelecek. Kuşkusuz Allah, belirlenmiş süreden caymaz." (Ra'd, 13/31).

قُلْ لِمَنِ الْاَرْضُ وَمَنْ ف۪يهَٓا اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

"De ki: Biliyorsanız **yeryüzü** ve içindeki kimseler kimin?" (Mü'minûn, 23/84).

وَاٰيَةٌ لَهُمُ الْاَرْضُ الْمَيْتَةُۚ اَحْيَيْنَاهَا وَاَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ

"Ölü **yeryüzü** (topraklar) onlar için bir delildir. Ona hayat verdik ve ondan bir dane çıkardık. Ondan yiyorlar." (Yâsîn, 36/33).

سُبْحَانَ الَّذ۪ي خَلَقَ الْاَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْاَرْضُ وَمِنْ اَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ

"**Yeryüzünün** bitirdiklerinden, kendilerinden ve bilmeyecekleri nice şeylerden bütün çiftleri yaratmış olan o Zât münezzehtir." (Yâsîn, 36/36).

وَاَشْرَقَتِ الْاَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَج۪ٓيءَ بِالنَّبِيّ۪نَ وَالشُّهَدَٓاءِ
وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

"Yeryüzü Rabbinin nuruyla parlamış, kitap konulmuş, peygamberler ile tanıklar getirilmiş ve aralarında hak ile hüküm verilmiştir. Onlar haksızlığa uğratılmazlar." (Zümer, 39/69).

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْاَرْضُ مِنْهُمْۚ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَف۪يظٌ

"Yeryüzünün (toprağın) kendilerinden eksiltmekte olduğu şeyi çok iyi bilmişizdir. Katımızda pekâlâ koruyan (kaydeden) bir Kitap vardır." (Kâf, 50/4).

يَوْمَ تَشَقَّقُ الْاَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعاًۜ ذٰلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَس۪يرٌ

"Yeryüzünün kendilerinden çatlayıp (dışarı çıkarak) hızlıca koşacakları günde işte o sırf bize özgü pek kolay bir toplamadır." (Kâf, 50/44).

اِذَا رُجَّتِ الْاَرْضُ رَجّاًۙ

"Yeryüzü iyice sarsıldığında." (Vâkıa, 56/4).

وَحُمِلَتِ الْاَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً

"Yeryüzü ve dağlar yüklenilip bir tek çarpışla yerle bir edildiklerinde." (Hâkka, 69/14).

يَوْمَ تَرْجُفُ الْاَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَث۪يباً مَه۪يلاً

"O gün **yeryüzü** ve dağlar sarsılır. Dağlar akıp giden kum yığını olmuştur." (Müzzemmil, 73/14).

وَاِذَا الْاَرْضُ مُدَّتْۙ وَاَلْقَتْ مَا ف۪يهَا وَتَخَلَّتْۙ وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْۜ

"Yeryüzü uzatıldığı zaman ve içindekileri atıp boş kaldığında ve Rabbine kulak verdiğinde (ki yer buna) layık kılınmıştır." (İnşikâk, 84/3-5).

كَلَّآ اِذَا دُكَّتِ الْاَرْضُ دَكًّا دَكًّا

"Hayır, hayır! **Yeryüzü** sürekli çarpılıp parçalandığı zaman." (Fecr, 89/21).

اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَا

"**Yeryüzü**, o sarsıntı ile sarsıldığında." (Zilzâl, 99/1).

وَاَخْرَجَتِ الْاَرْضُ اَثْقَالَهَا

"**Yeryüzü** ağırlıklarını çıkardığında." (Zilzâl, 99/2).

'E' Şeklinde Mansup Konumdaki الأرض =*el-arda* Lafzının Bağımsız ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler

a) Mansup Olan الأرض =*el-arda* Lafzı ile Sınırlı Yerlere İşâret Edilmesi

قَالَ اِنَّهُ يَقُولُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا ذَلُولٌ تُثِيرُ الْاَرْضَ وَلَا تَسْقِى الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَا شِيَةَ فِيهَا قَالُوا الْـٰٔنَ جِئْتَ بِالْحَقِّ فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ

"Dedi: Gerçekten Allah buyuruyor: 'Kuşkusuz o (sığır) ne boyunduruğa koşulup **toprağı** süren, ne de ekin sulayan bir sığırdır. Salmadır. Kendisinde hiçbir leke yoktur.' Dediler: 'İşte şimdi gerçeği ortaya koydun. Bunun üzerine onu boğazladılar. Nerede ise yapmayacaklardı." (Bakara, 2/71).

يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْاَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِى كَتَبَ اللّٰهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلٰٓى اَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ

"Ey kavmim! Allah'ın sizin için yazdığı (takdir ettiği) o **kutsanmış toprağa** girin, gerisin geri arkalarınıza dönmeyin. Sonra hüsrana uğramışlar olarak dönersiniz." (Mâide, 5/21).

فَلَمَّا اسْتَيْـَٔسُوا مِنْهُ خَلَصُوا نَجِيًّا قَالَ كَبِيرُهُمْ اَلَمْ تَعْلَمُوا اَنَّ اَبَاكُمْ قَدْ اَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللّٰهِ وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ فَلَنْ اَبْرَحَ الْاَرْضَ حَتّٰى يَاْذَنَ لِي اَبِي اَوْ يَحْكُمَ اللّٰهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ

"Ondan (Yusuf'tan) umudu kestiklerinde fısıldaşarak bir kenara çekildiler. Büyükleri: 'Gerçekten babanızın aleyhinizde Allah adına sağlam bir söz aldığını ve daha önceden de Yusuf'a karşı yaptığınız kusuru bilmiyor musunuz? Babam bana izin verinceye veya Allah benim için hükmedinceye değin kesinlikle **bu yerden** ayrılmam. O, hüküm verenlerin en hayırlısıdır' dedi." (Yûsuf, 12/80).

اَفَاَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّـَٔاتِ اَنْ يَخْسِفَ اللّٰهُ بِهِمُ الْاَرْضَ اَوْ يَاْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ

"Kötülükle tuzak kuranlar Allah'ın kendilerini **yere** geçirmesinden veya onlara farkedemeyecekleri bir yönden o azabın gelmesinden emin mi oldular?" (Nahl, 16/45).

وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي اِسْرَٓائِيلَ اسْكُنُوا الْاَرْضَ فَاِذَا جَٓاءَ وَعْدُ الْاٰخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا

"Bunun ardından İsrâiloğullarına: 'O **yerde** oturun, âhiret vaadi geldiğinde sizi (birbirinize) karışmış olarak getiririz' dedik." (İsrâ, 17/104).

فَخَسَفْنَا بِهِ وَبِدَارِهِ الْاَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُنْتَصِرِينَ

"Sonunda onu ve konağını **yere** geçirdik. Kendisine Allah'a karşı yardım edecek bir cemaatı yoktu. (Kendisi de başına gelen felaketi) engelleyebileceklerden olmadı." (Kasas, 28/81).

فَكُلًّا اَخَذْنَا بِذَنْبِهٖۚ فَمِنْهُمْ مَنْ اَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًاۚ وَمِنْهُمْ مَنْ اَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُۚ وَمِنْهُمْ مَنْ خَسَفْنَا بِهِ الْاَرْضَۚ وَمِنْهُمْ مَنْ اَغْرَقْنَاۚ وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلٰكِنْ كَانُوٓا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

"Özetle herbirini günahıyla yakaladık. Onlardan kimisi var ki üzerine taş yağdıran bir fırtına gönderdik, içlerinden kimisi var ki kendisini o korkunç ses yakaladı, içlerinden kimi de var ki onu da **yere** geçirdik, onlardan kimini de suda boğduk. Allah onlara zulmediyor değildi, ne var ki onlar kendilerine zulmediyorlardı." (Ankebût, 29/40).

b) Mansup Olan الْأَرْضَ =*el-arda* Lafzı ile Yeryüzüne İşâret Edilmesi

Yeryüzüne Vâris Kılınanlar

اَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذٖينَ يَرِثُونَ الْاَرْضَ مِنْ بَعْدِ اَهْلِهَآ اَنْ لَوْ نَشَٓاءُ اَصَبْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْۚ وَنَطْبَعُ عَلٰى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ

"Yeryüzüne (eski) halklarından sonra **vâris olanlara** şu açıkça belli olmadı mı?: İstesek kendilerinin günahları yüzünden başlarına felaket indiririz, kalplerine mühür basarız, artık duymazlar." (A'râf, 7/100).

قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهِ اسْتَعٖينُوا بِاللّٰهِ وَاصْبِرُواۚ اِنَّ الْاَرْضَ لِلّٰهِۚ يُورِثُهَا مَنْ يَشَٓاءُ مِنْ عِبَادِهٖۜ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقٖينَ

"Musa kavmine: 'Allah'tan yardım dileyin, sabır gösterin, kuşkusuz **yeryüzü** Allah'ındır, kullarından dilediğini ona **mirasçı kılar.** Güzel sonuç takva sahipleri içindir' dedi." (A'râf, 7/128).

وَلَنُسْكِنَنَّكُمُ الْاَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْۜ ذٰلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامٖي وَخَافَ وَعٖيدِ

"Ve kesinlikle sizi arkalarından **o toprağa yerleştireceğiz.** Bu, makamımdan korkan, tehdidimden korkan kimse için (ahdim)dir." (İbrâhîm, 14/14).

اِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْاَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَاِلَيْنَا يُرْجَعُونَ

"Cidden biz, **yeryüzüne** ve üzerindeki akıl sahiplerine **varis olacağız.** Ancak onlar bize döndürülürler." (Meryem, 19/40).

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ اَنَّ الْاَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ

"Andolsun Zikir'den sonra Zebur'da: 'Kuşkusuz **yeryüzüne salih kullarım varis olacak'** diye yazdık." (Enbiyâ, 21/105).

Yeryüzünün Fizik Yapısına ve Yaratılmasına Vurgu Yapan Âyetler

Yeryüzünün Uzatılıp Döşenmesi ve Beşik Yapılması

وَهُوَ الَّذٖي مَدَّ الْاَرْضَ وَجَعَلَ فٖيهَا رَوَاسِيَ وَاَنْهَارًاۜ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فٖيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشِي الَّيْلَ النَّهَارَۜ اِنَّ فٖي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

"O, **yeryüzünü uzatıp döşeyen,** orada sabit sabit dağlar ve ırmaklar yapan Zât'tır. Meyvelerin hepsinden içinde (erkek ve dişi olmak üzere) ikişer çift yaptı. Geceyi gündüze bürüyor. Bunlarda düşünen bir toplum için elbette âyetler vardır. (Ra'd, 13/3).

وَالْاَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَاَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَاَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ

"**Yeryüzünü,** onu da **uzattık,** oraya ağır baskılar (sabit dağlar) bıraktık, orada ölçülmüş her şeyden bitirdik." (Hıcr, 15/19).

وَالْاَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَاَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَاَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ٧
تَبْصِرَةً وَذِكْرٰى لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ

"Ve yeryüzünü, (nasıl) uzatmışız onu? İçine ağır baskılar bırakmışız ve orada her pek güzel çiftten bitirmişiz. (Allah'a) yönelen her kul için bir göz açtırma ve bir öğüt olmak üzere." (Kâf, 50/7,8).

وَالْاَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ

"**Yeryüzünü**, onu döşedik, Ne güzel döşeyenleriz." (Zâriyât, 51/48).

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ بِسَاطًا ٧

"Allah **yeryüzünü** sizin için bir **yaygı** yaptı." (Nûh, 71/19).

Yeryüzünü Beşik Yapmıştır

اَلَّذ۪ي جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ ف۪يهَا سُبُلًا
لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَۚ

"O ki **yeryüzünü** sizin için **bir beşik yaptı** ve orada doğru gidesiniz diye sizin için yollar oluşturdu." (Zuhruf, 43/10).

اَلَمْ نَجْعَلِ الْاَرْضَ مِهَادًا ٧ وَالْجِبَالَ اَوْتَادًا

"**Yeryüzünü** bir **döşek,** dağları da kazıklar yapmadık mı?" (Nebe', 78/6, 7).

Yeryüzünün Aşınması

اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّا نَاْتِى الْاَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ اَطْرَافِهَاۜ وَاللّٰهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ
لِحُكْمِهٖۜ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

"Bizim **yeryüzüne** gelip onun uçlarından **eksilttiğimizi** (aşındığımızı) görmediler mi? Allah hüküm verir. O'nun hükmünün ardına düşüp geri çevirecek yoktur. O, hesabı çok çabuk görendir." (Ra'd, 13/41).

بَلْ مَتَّعْنَا هٰٓؤُلَٓاءِ وَاٰبَٓاءَهُمْ حَتّٰى طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُۜ اَفَلَا
يَرَوْنَ اَنَّا نَاْتِى الْاَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ اَطْرَافِهَاۜ اَفَهُمُ الْغَالِبُونَ

"Doğrusu onları ve atalarını kendilerine ömür(leri) uzun gelecek şekilde nimetlendirdik. Görmüyorlar mı bizi? **Yeryüzüne** varıyor, onu uçlarından **eksiltiyoruz.** Onlar mı üstün gelenler?" (Enbiyâ, 21/44).

Kıyamet Sürecinde Yeryüzü

وَيَوْمَ نُسَيِّرُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْاَرْضَ بَارِزَةًۙ وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ
مِنْهُمْ اَحَدًاۚ

"Gün gelir dağları yürütürüz, o gün **yeryüzünü** (bütün içerdikleri ile) **apaçık** ortada görürsün. Onları toplamışızdır, içlerinden hiç kimseyi bırakmamışızdır." (Kehf, 18/47).

Yeryüzüne Hayat Verilmesi

يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اِنْ كُنْتُمْ فِى رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ فَاِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ
تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ
مُخَلَّقَةٍ لِنُبَيِّنَ لَكُمْۜ وَنُقِرُّ فِى الْاَرْحَامِ مَا نَشَٓاءُ اِلٰٓى اَجَلٍ مُسَمًّى
ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُٓوا اَشُدَّكُمْۚ وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفّٰى وَمِنْكُمْ

مَنْ يُرَدُّ اِلٰٓى اَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْـًٔاۜ وَتَرَى الْاَرْضَ هَامِدَةً فَاِذَٓا اَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَٓاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَاَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَه۪يجٍ

"Ey insanlar! Eğer ölüm sonrası dirilişten bir kuşku içinde iseniz şunu bilin: Cidden biz sizi topraktan, sonra nutfeden, sonra alakadan, sonra tam şekillendirilmiş ve şekillendirilmemiş bir çiğnem etten yarattık ki size (ne olduğunuzu) açıklayalım. Belirlenmiş bir süreye değin de rahimlerde dilediğimizi durdururuz. Ardından da gücünüze ermeniz için sizi bir bebek olarak çıkarırız. Bununla birlikte içinizden kiminin (daha önce) canı alınıyor, içinizden kimi de -bilgi sahibi olduktan sonra hiçbir şey bilmesin diye- ömrün en perişan sürecine itiliyor. **Yeryüzünü** kupkuru görürsün. Derken üzerine suyu indirdiğimizde titreşir, **kabarır ve her güzel çiftten bitirir."** (Hacc, 22/5).

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَاۜ وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ

"O, ölüden diri çıkarır, diriden ölü çıkarır, ölümünden sonra **yeryüzüne can verir.** Siz de işte böyle çıkarılacaksınız." (Rûm, 30/19).

فَانْظُرْ اِلٰٓى اٰثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِي الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَاۜ اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتٰىۚ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ

"Şimdi Allah'ın rahmetinin izlerine bak: **Yeryüzüne** ölümünden sonra **nasıl hayat veriyor.** Kuşkusuz O, ölüleri de elbette diriltendir. O, her şeye muktedirdir." (Rûm, 30/50).

وَاللّٰهُ الَّذ۪ٓي اَرْسَلَ الرِّيَاحَ فَتُث۪يرُ سَحَاباً فَسُقْنَاهُ اِلٰى بَلَدٍ مَيِّتٍ فَاَحْيَيْنَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَاۜ كَذٰلِكَ النُّشُورُ

"Allah, rüzgârları gönderen Zât'tır. Derken rüzgârlar bir bulut kaldırır. Sonuçta o bulutu ölü bir beldeye göndeririz ve onunla ölümü sonrası **yeryüzüne can veririz.** İşte diriliş de böyledir." (Fâtır, 35/9).

وَمِنْ اٰيَاتِه۪ٓ اَنَّكَ تَرَى الْاَرْضَ خَاشِعَةً فَاِذَٓا اَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَٓاءَ
اهْتَزَّتْ وَرَبَتْۜ اِنَّ الَّذ۪ٓي اَحْيَاهَا لَمُحْيِ الْمَوْتٰىۜ اِنَّهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ

"O'nun varlığının delillerinden biri de şudur: Kuşkusuz sen **yeryüzünü** huşûkâr görürsün. Sonra üzerine suyu indirdiğimizde harekete geçip şişer. Doğrusu **ona hayat veren** o Zât, elbette ölüleri diriltecektir. Şüphesiz O, her şeye karşı pek güçlüdür." (Fussilet, 41/39).

وَالْاَرْضَ وَضَعَهَا لِلْاَنَامِۙ ف۪يهَا فَاكِهَةٌۙ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْاَكْمَامِ
وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ

"Yeryüzünü, canlılar için koydu. Orada meyveler ve salkım salkım hurma ağaçları, yapraklı taneler ve reyhanlar vardır." (Rahmân, 55/10, 11, 12).

اِعْلَمُٓوا اَنَّ اللّٰهَ يُحْيِي الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَاۜ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

"Bilin ki kuşkusuz Allah **yeryüzüne** ölümünden sonra can vermektedir. Âyetleri size gerçekten açıkladık. Belki siz bu sayede aklınızı kullanırsınız." (Hadîd, 57/17).

وَالْاَرْضَ بَعْدَ ذٰلِكَ دَحٰيهَاۜ اَخْرَجَ مِنْهَا مَٓاءَهَا وَمَرْعٰيهَاۖ وَالْجِبَالَ اَرْسٰيهَاۙ مَتَاعاً
مَتَاعاً لَكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْۜ

"Bundan (göğe biçimini verdikten) sonra **yeryüzünü** döşedi. Ondan suyunu ve otlağını çıkardı. Dağları sabitleştirdi. Sizin büyük ve küçük baş hayvanlarınızın menfaatı için." (Nâziât, 79/30-33).

ثُمَّ شَقَقْنَا الْاَرْضَ شَقّاًۙ فَاَنْبَتْنَا ف۪يهَا حَبّاًۙ وَعِنَباً وَقَضْباًۙ وَزَيْتُوناً وَنَخْلاًۙ
وَحَدَٓائِقَ غُلْباًۙ وَفَاكِهَةً وَاَبّاًۙ مَتَاعاً لَكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْۜ

"Sonra yeryüzünü yardıkça yardık. Derken onda sizin için de hayvanlarınız için de bir fayda olmak üzere daneler, üzümler, taze yoncalar, zeytinlikler, hurmalıklar, kocaman ve sık ağaçlı, sulak çemenzar surlu bahçeler, meyveler, çayırlar, otlaklar bitirdik." (Abese, 80/26-32).

Yeryüzü Bir Karargâhtır

أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ءَاِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

"Yoksa **yeryüzünü** bir **karargâh** kılan, aralarında ırmaklar yaratan, yer için oturaklı dağlar yapan, iki deniz arasında bir engel meydana getiren mi (hayırlıdır)? Şimdi Allah ile birlikte bir başka tanrı mı? Doğrusu onların çoğu bilmiyorlar." (Neml, 27/61).

هُوَ الَّذٖى جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فٖى مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهٖ وَاِلَيْهِ النُّشُورُ

"O, **yeryüzünü** size **iyice boyun eğdiren.** Zât'tır. Öyle ise omuzlarında yürüyün de rızkından yiyin. Dönüş yine O'nadır." (Mülk, 67/15).

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا أَحْيَاءً وَأَمْوَاتًا وَجَعَلْنَا فٖيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتًا

"Yeryüzünü diriler ve ölüler için bir **toplanma yeri** yapmadık mı? Orada yüce yüce sâbiteler (dağlar) yaptık ve size tatlı bir su içirdik." (Mürselât, 77/25-27).

Yeryüzü İki Günde Yaratıldı

قُلْ أَئِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذٖى خَلَقَ الْأَرْضَ فٖى يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ أَنْدَادًا ذٰلِكَ رَبُّ الْعَالَمٖينَ

"De ki: Cidden siz mi **yeryüzünü** iki günde yaratmış olan Zât'a küfrediyorsunuz? O'na denkler uyduruyorsunuz? O, âlemlerin Rabbidir." (Fussilet, 41/9).

Cennetin Sathı da 'el-ard/yeryüzü' **Kavramı ile Vurgulanmıştır**

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذٖى صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَاَوْرَثَنَا الْاَرْضَ نَتَبَوَّاُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاۤءُ فَنِعْمَ اَجْرُ الْعَامِلٖينَ

"Ve cennete girenler: 'Bize va'dini gerçekleştiren ve bizi **cennetten** dilediğimiz **yerde** mekan tutmakta bizi mirasçı kılan Allah'a hep hamdolsun' derler. Çalışanların ödülü ne güzelmiş!" (Zümer, 39/74).

Nuh Tufanında Yeryüzü

وَفَجَّرْنَا الْاَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاۤءُ عَلٰۤى اَمْرٍ قَدْ قُدِرَ

"Yeryüzünde kaynaklar fışkırttık ve gerçekten takdir edilmiş bir buyruk üzerinde su birleşti." (Kamer, 54/12).

'E' Şeklinde Mansup Konumdaki الْأَرْضَ =*el-arda* Lafzının Tekil السَّمَاء =*es-semâ* ve Çoğul السَّمَاوَاتَ =*es-semâvât* Kelimeleri ile Birlikte ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler

a) Mansup el-Ard'ın Tekil es-Semâ ile Birlikte Geçtiği Âyetler

اَلَّذٖى جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاَخْرَجَ بِهٖ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلّٰهِ اَنْدَادًا وَاَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

"O Rab ki sizin için **yeryüzünü bir döşek,** göğü bir binâ yaptı ve sizin için gökten bir su indirdi de onunla ürünlerden sizin için bir rızık çıkardı. Öyle ise siz, bilip durduğunuz halde Allah'a ortaklar koşmayın." (Bakara, 2/22).

وَاللّٰهُ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ فٖى ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

"Allah gökten bir su indirdi de onunla ölümünden sonra **yeryüzüne** hayat verdi. Kuşkusuz bunda dinleyecek bir toplum için elbette bir ibret vardır." (Nahl, 16/65).

وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا لَيَقُولُنَّ اللّٰهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

"Andolsun kendilerine: 'Gökten su indrip onunla **yeryüzüne** ölümünden sonra can veren kimdir?' diye sorsan elbette: 'Allah' derler. De ki: 'Allah'a hamdolsun.' Doğrusu onlar akıl işletmiyorlar." (Ankebût, 29/63).

وَمِنْ اٰيَاتِه۪ يُر۪يكُمُ الْبَرْقَ خَوْفاً وَطَمَعاً وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً فَيُحْي۪ بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَاۜ اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

"O'nun âyetlerinden biri de şudur: Size, korku ve umut olmak üzere şimşeği gösteriyor, gökten bir su indiriyor ve onunla ölümünden sonra **yeryüzünde** hayat meydana getiriyor. Kuşkusuz bunda da akıl işleten bir toplum için elbette âyetler(*) vardır." (Rûm, 30/24).

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَٓاءَ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلاًۜ ذٰلِكَ ظَنُّ الَّذ۪ينَ كَفَرُواۚ فَوَيْلٌ لِلَّذ۪ينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِۜ

"Göğü, **yeryüzünü** ve aralarındakini boşuna yaratmadık. O, küfre sapmışların sanısı. O küfretmiş olanların ateşten dolayı vay hallerine!" (Sâd 38/27).

اَللّٰهُ الَّذ۪ي جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ قَرَاراً وَالسَّمَٓاءَ بِنَٓاءً وَصَوَّرَكُمْ فَاَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِۜ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْۚ فَتَبَارَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَم۪ينَ

"Allah, sizin için **yeryüzünü** bir karargâh, göğü de bir binâ yapmış, sizi şekillendirip şekillerinizi de güzelleştirmiş ve sizi tertemiz nimetlerden rızıklandırmış olan Zât'tır. İşte bu Allah sizin Rabbiniz! Âlemlerin Rabbi Allah çok yücedir." (Mü'min, 40/64).

وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَٓاءِ مِنْ رِزْقٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَتَصْر۪يفِ الرِّيَاحِ اٰيَاتٌ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

"Gece ile gündüzün değişmesinde, Allah'ın gökten rızık (sebebi olan yağmuru) indirip onunla ölümünden sonra **yeryüzüne** hayat

* Gerçekten korku veren şimşeğin, içinde yağmur umudunu taşıması, onun da dirilik ve canlılık sebebi olması, afakta görülen her olayın korkutucu görünse de aslında sevindirici bir anlam taşıdığını pek güzel ifade etmektedir.

vermesinde ve rüzgârları çevirmesinde düşünen bir toplum için âyetler vardır." (Câsiye, 45/5)

ءَاَمِنْتُمْ مَنْ فِى السَّمَاۤءِ اَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْاَرْضَ فَاِذَا هِىَ تَمُورُ

"Gökteki Zâtın sizi **yere** geçirivermesinden güvence mi aldınız? Birden o yer şiddetle sarsılır." (Mülk, 67/16).

b) Mansup el-ard'ın Çoğul es-Semâvât ile Birlikte Geçtiği Âyetler

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذٖى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ
ثُمَّ الَّذٖينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ

"Gökleri ve **yeryüzünü** yaratan, karanlıkları ve aydınlığı vareden Allah'a hamdolsun. Ne var ki küfre sapmış olanlar (bunları) Rablerine denk tutuyorlar. (En'âm, 6/1).

Hak (Gerçek) Olarak Yaratılmışlardır

وَهُوَ الَّذٖى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ وَيَوْمَ يَقُولُ كُنْ
فَيَكُونُ قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنْفَخُ فِى الصُّورِ عَالِمُ
الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ وَهُوَ الْحَكٖيمُ الْخَبٖيرُ

"O, gökleri ve **yeryüzünü Hak** (adı) **ile** (gerçek olarak) yaratan Zât'tır. 'Ol' diyeçeği gün hak sözü hemen oluverir. Sûra üflendiği gün hükümranlık O'nundur. Görünmeyeni de görüneni de bilendir. O, pek hikmetli ve pek haberlidir." (En'âm, 6/73).

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ اِنْ يَشَاْ يُذْهِبْكُمْ
وَيَاْتِ بِخَلْقٍ جَدٖيدٍ

"Gerçekten Allah'ın gökleri ve **yeryüzünü Hak ile yaratmış** olduğunu görmedin mi? Dilerse sizi götürür ve yepyeni bir halk getirir." (İbrâhîm, 14/19).

وَمَا خَلَقْنَا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَٓا اِلَّا بِالْحَقِّۜ وَاِنَّ السَّاعَةَ لَاٰتِيَةٌ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ

"Gökleri, **yeryüzünü** ve aralarındakini ancak **gerçekle yarattık.** Kuşkusuz o saat elbette gelecek. Haydi onlara güzel bir müsamaha ile müsamahada bulun." (Hıcr, 15/85).

خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّۜ تَعَالٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ

"Allah, gökleri ve **yeryüzünü hak ile yarattı.** O, onların ortak koşageldiklerinden yücedir." (Nahl, 16/3).

خَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّۜ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ

"Allah, gökleri ve **yeryüzünü Hak** (adı) **ile yarattı.** Kuşkusuz bunda inananlara elbette bir âyet vardır." (Ankebût, 29/44).

اَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِى اَنْفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَٓا اِلَّا بِالْحَقِّ وَاَجَلٍ مُسَمًّىۜ وَاِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ بِلِقَٓائِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ

"Kendi kendilerine hiç düşünmediler mi? Allah gökleri, **yeryüzünü** ve aralarındakini ancak **Hak** (adı) **ile** ve belirlenmiş bir süreye göre **yaratmıştır**. Doğrusu insanlardan çoğu Rablerine kavuşmayı inkâr ediyorlar." (Rûm, 30/8).

خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّۚ يُكَوِّرُ الَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى الَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَۜ كُلٌّ يَجْرِى لِاَجَلٍ مُسَمًّىۜ اَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ

"Gökleri ve **yeryüzünü Hak (adı) ile yarattı.** Geceyi gündüzün üzerine atıyor, gündüzü de gecenin üzerine bırakıyor. Güneşe ve aya boyun eğdirdi. Her biri belirlenmiş bir süre için akmakta. Dikkat! O, çok güçlüdür, çok bağışlayandır." (Zümer, 39/5).

وَخَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزٰى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ
وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

"Allah, gökleri ve **yeryüzünü Hak (adı) ile** ve her can kazandığıyla ödüllendirilsin diye yarattı. Onlar haksızlığa uğratılmazlar." (Câsiye, 45/22).

مَا خَلَقْنَا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَٓا اِلَّا بِالْحَقِّ وَاَجَلٍ مُسَمًّىۜ
وَالَّذ۪ينَ كَفَرُوا عَمَّٓا اُنْذِرُوا مُعْرِضُونَ

"Gökleri, **yeryüzünü,** bu ikisinin aralarındakini ancak **Hak olarak** ve belirlenmiş bir süre ile yarattık. Küfretmiş kimseler ise uyarıldıkları şeyden yüz çevirmekteler." (Ahkâf, 46/3).

اِنّ۪ي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذ۪ي فَطَرَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ حَن۪يفًا
وَمَٓا اَنَا۬ مِنَ الْمُشْرِك۪ينَ

"Cidden ben bir muvahhit olarak yüzümü gökleri ve **yeryüzünü** yaratmış olana çevirdim. Ben müşriklerden değilim." (En'âm, 6/79).

Altı Günde Yaratılmışlardır[3]

اِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى
عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي الَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَث۪يثًاۙ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ
مُسَخَّرَاتٍ بِاَمْرِه۪ۜ اَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْاَمْرُۜ تَبَارَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَم۪ينَ

[3] Bu âyetlerde yeryüzü ile göklerin yaratıldıkları günlerin toplamı bildirilmektedir. Yeryüzünün iki günde yaratıldığını haber veren âyet bu kayıt çerçevesinde değerlendirilmelidir. S.G.

"Kuşkusuz Rabbiniz, O Allah'tır ki **gökleri** ve **yeryüzünü altı günde yarattı.** Sonra Arş üzerine istivâ etti (kuruldu). O, geceyi hızla kendisini kovalayan gündüze bürüyüp örter. Yine güneşi, ayı ve yıldızları emrine boyun eğmiş oldukları halde yarattı. Dikkat, yaratış da emir veriş de sadece O'nun. Alemlerin Rabbi Allah ne yüce!" (A'râf, 7/54).

إِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذِى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ فِى سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْاَمْرَ مَا مِنْ شَفِيعٍ اِلَّا مِنْ بَعْدِ اِذْنِهِ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ اَفَلَا تَذَكَّرُونَ

"Kuşkusuz Rabbiniz, **gökleri** ve **yeryüzünü altı günde yaratan** sonra işi tedbir etmek üzere Arş üzerine istivâ eden Allah'tır. Hiçbir şefaatçı yoktur, ancak O'nun izninden sonra olur. İşte bu Allah sizin Rabbiniz! Öyle ise O'na kulluk edin. Hâlâ ibret almayacak mısınız?" (Yûnus, 10/3).

وَهُوَ الَّذِى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ فِى سِتَّةِ اَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا وَلَئِنْ قُلْتَ اِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اِنْ هٰذَا اِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ

"O, hanginiz daha güzel iş yapacak diye sizi sınamak üzere **gökleri** ve **yeryüzünü altı günde yaratan** Zât'tır. O zaman Arş'ı su üzerinde idi. Bununla birlikte andolsun sen: 'Gerçekten siz ölüm sonrası kuşkusuz diriltileceksiniz' dersen o küfredenler elbette kesinkes: 'Bu, apaçık büyüden başka bir şey değil,' derler." (Hûd, 11/7)

اَلَّذِى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِى سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ اَلرَّحْمٰنُ فَسْـَٔلْ بِهِ خَبِيرًا

"O, **gökleri, yeryüzünü ve ikisinin arasındakini altı günde yaratan** Zât'tır. Sonra Arş'a istivâ etti (kuruldu). Rahman'dır. Haydi O'nu bir bilene sor." (Furkân, 25/59).

اَللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِۜ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِه۪ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَف۪يعٍۜ اَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ

"Allah, **gökleri**, **yeryüzünü** ve ikisi arasında bulunanları **altı günde yaratıp** sonra Arş üzerine istivâ eden Zât'tır. Sizin için O'ndan başka ne bir dost ne de bir şefaatçı vardır. Hâlâ düşünmüyor musunuz?" (Secde, 32/4).

وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍۗ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ

"Andolsun gerçekten **gökleri**, **yeryüzünü** ve aralarındakini **altı günde yarattık** ve bize hiçbir yorgunluk ilişmedi." (Kâf, 50/38).

هُوَ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِۜ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَٓاءِ وَمَا يَعْرُجُ ف۪يهَاۜ وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَ مَا كُنْتُمْۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَص۪يرٌ

"O, **gökleri** ve **yeryüzünü altı günde yaratıp** sonra Arş üzerine istivâ eden Zât'tır. Yere gireni, ondan çıkmakta olanı, gökten ineni ve ona yükselmekte bulunanı bilir. O, nerede olsanız sizinledir. Allah yapmakta olduklarınızı pekâlâ görmektedir." (Hadîd, 57/4).

* * *

اِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللّٰهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا ف۪ي كِتَابِ اللّٰهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ مِنْهَٓا اَرْبَعَةٌ حُرُمٌۜ ذٰلِكَ الدّ۪ينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوا ف۪يهِنَّ اَنْفُسَكُمْ وَقَاتِلُوا الْمُشْرِك۪ينَ كَٓافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَٓافَّةًۜ وَاعْلَمُٓوا اَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّق۪ينَ

"Gökleri ve **yeryüzünü** yarattığı gündeki Allah'ın yazısına göre gerçekten Allah katında ayların sayısı on iki aydır. Bunlardan dördü ha-

ram (ay)lardır. İşte budur dosdoğru din. Öyle ise onlarda (yasakları çiğneyerek) kendilerinize zulmetmeyin. Size karşı topyekûn nasıl savaşıyorlarsa siz de müşriklerle topyekûn savaşın. Bilin ki kesinkes Allah takva sahipleriyledir." (Tevbe, 9/36).

اَللّٰهُ الَّذٖى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً فَاَخْرَجَ
بِهٖ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِىَ فِى الْبَحْرِ
بِاَمْرِهٖ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْاَنْهَارَ

"Allah o Zat ki gökleri ve **yeryüzünü** yarattı. Gökten bir su indirip onunla size rızık olmak üzere bütün ürünlerden çıkardı, buyruğuyla denizde akıp gitmeleri için gemileri size boyun eğdirdi, ırmakları emrinize verdi." (İbrâhîm, 14/32).

اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ الَّذٖى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ قَادِرٌ عَلٰٓى اَنْ يَخْلُقَ
مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ اَجَلًا لَا رَيْبَ فٖيهِ فَاَبَى الظَّالِمُونَ اِلَّا كُفُورًا

"Görmediler mi gökleri ve **yeryüzünü** yaratmış olan Allah gerçekten kendileri gibisini yaratmaya kadirdir ve onlar için kendisinde hiç kuşku bulunmayan bir süre belirlemiştir. O zâlimler sadece kâfirlikte direniyorlar." (İsrâ, 17/99).

تَنْزٖيلًا مِمَّنْ خَلَقَ الْاَرْضَ وَالسَّمٰوَاتِ الْعُلٰى

"(Kur'ân'ı), **yeryüzünü** ve yüce gökleri yaratandan peyderpey indirdik." (Tâhâ, 20/4).

اَلَّذٖى جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فٖيهَا سُبُلًا وَاَنْزَلَ مِنَ
السَّمَٓاءِ مَٓاءً فَاَخْرَجْنَا بِهٖٓ اَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتّٰى

"O, **yeryüzünü** size döşek yapan, orada size yollar açan ve gökten bir su indiren zattır. Ki o su sayesinde değişik bitkilerden çiftler çıkardık." (Tâhâ, 20/53).

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَٓاءَ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبٖينَ

"Göğü, **yeryüzünü** ve ikisinin arasındakileri oyuncular diye yaratmadık." (Enbiyâ, 21/16).

أَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا
وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ

"O küfre sapmış olanlar görmediler mi? Gerçekten gökler ile **yeryüzü** bitişikti de ikisini ayırdık. Canlı olan her şeyi sudan yaptık. Hâlâ inanmıyorlar mı?" (Enbiyâ, 21/30).

أَمَّنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا
أَإِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ

"Yoksa gökler ile **yeryüzünü** yaratmış ve sizin için gökten bir su indirmiş olan Zât mı (hayırlıdır)? Ki o su sayesinde sizin bir tek ağacını bile bitiremeyeceğiniz güzel bahçeler bitirdik. Şimdi Allah ile birlikte bir başka tanrı mı? Doğrusu onlar sapıp duran bir toplumdur." (Neml, 27/60).

Onlara Gökleri ve Yeryüzünü Kimin Yarattığını Sor

وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ
لَيَقُولُنَّ اللّٰهُ فَأَنّٰى يُؤْفَكُونَ

"Andolsun **onlara**: 'Gökleri ve **yeryüzünü kim yarattı?** Güneşe ve aya kim boyun eğdirdi?' diye sorarsan elbette kesinlikle: 'Allah!'. derler. Peki nasıl döndürülüyorlar?" (Ankebût, 29/61).

وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللّٰهُ قُلِ الْحَمْدُ
لِلّٰهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

"Andolsun eğer onlara: 'Gökleri ve **yeryüzünü kim yarattı?'** diye **sorarsan** elbette: 'Allah' derler. 'Allah'a hamdolsun' de. Doğrusu onların çoğu bilmiyorlar." (Lokmân, 31/25).

وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللّٰهُۜ قُلْ اَفَرَاَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اِنْ اَرَادَنِيَ اللّٰهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّه۪ٓ اَوْ اَرَادَن۪ي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِه۪ۜ قُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُۜ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ

"Andolsun eğer onlara: 'Gökleri ve **yeryüzünü kim yarattı?' diye sorarsan** kesinlikle: 'Allah' derler. De ki: ' Ne dersiniz? Allah bana bir zarar murat ederse Allah'tan başka yalvarmakta olduklarınız, O'nun zararını giderebilir, önleyebilirler mi? Veya bana bir rahmet dilerse onlar O'nun rahmetini durdurabilirler, engelleyebilirler mi?' De ki: 'Bana Allah yeter. Tevekkül gösterenler sadece O'na dayanırlar." (Zümer, 39/38).

وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَز۪يزُ الْعَل۪يمُۙ

"Andolsun eğer onlara: 'Gökleri ve **yeryüzünü kim yarattı?' diye sorarsan** elbette: 'Onları, çok güçlü, çok bilen yarattı' derler." (Zuhruf, 43/9).

اِنَّ اللّٰهَ يُمْسِكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ اَنْ تَزُولَاۚ وَلَئِنْ زَالَتَٓا اِنْ اَمْسَكَهُمَا مِنْ اَحَدٍ مِنْ بَعْدِه۪ۜ اِنَّهُ كَانَ حَل۪يماً غَفُوراً

"Kuşkusuz Allah, göklerin ve **yeryüzünün** zevâl bulmalarını engelliyor. Andolsun eğer zeval bulacak olurlarsa onları ondan sonra hiç kimse engelleyemez. Gerçekten O, Halîm'dir, Gafûr'dur." (Fâtır, 35/41).

اَوَلَيْسَ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِقَادِرٍ عَلٰٓى اَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْۜ بَلٰى وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَل۪يمُ

"Gökleri ve **yeryüzünü** yaratmış olan o Zât, onlar gibisini yaratmaya muktedir değil midir? Evet tabîî (muktedirdir)!. O, pekâlâ yaratan, çok iyi bilendir." (Yâsîn, 36/81).

وَمَا خَلَقْنَا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِب۪ينَ

"Gökleri, **yeryüzünü** ve bunların arasındakileri oyuncular olarak yaratmadık." (Duhân, 44/38).

مَا خَلَقْنَاهُمَٓا اِلَّا بِالْحَقِّ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

"O **ikisini** sadece hak olarak yarattık. Ne var ki onların çoğu bilmiyor." (Duhân, 44/39).

اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَلَمْ يَعْيَ بِخَلْقِهِنَّ
بِقَادِرٍ عَلٰٓى اَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتٰى بَلٰٓى اِنَّهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ

"Gökler ile **yeryüzünü** yaratan ve bunları yaratmakla yorulmayan Allah'ın gerçekten ölüleri diriltmeye kadir olacağını düşünmediler mi? Evet gerçekten O, her şeye güç yetirendir." (Ahkâf, 46/33).

اَمْ خَلَقُوا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ

"Yoksa gökleri ve **yeryüzünü** mü yaratmışlar? Hayır, kesin inanmıyorlar." (Tûr, 52/36).

خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَاَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَاِلَيْهِ الْمَص۪يرُ

"Gökleri ve **yeryüzünü** Hak olarak yarattı. Sizi şekillendirdi ve şekillerinizi güzel yaptı. Son varış yalnız O'nadır." (Teğâbün, 64/3).

*
**

'İ' Şeklinde Esire Konumdaki الأرض =*el-ardı* Lafzının Bağımsız ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler

a) Esire Olan الأرض =*el-ardı* Lafzı ile Yeryüzüne İşâret Edilmesi

Yeryüzünde Bozgunculuk ve Ululuk Taslamak Yasaklanıyor ve Ağır Şekilde Kınanıyor

وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِى الْاَرْضِۙ قَالُوٓا اِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ

"Kendilerine: '**Yeryüzünde bozgunculuk yapmayın**' denildiğinde 'biz sadece ve sadece ıslahatçılarız' derler." (Bakara, 2/11).

اَلَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهٖۖ وَيَقْطَعُونَ مَٓا اَمَرَ اللّٰهُ بِهٖٓ اَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِى الْاَرْضِؕ اُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

"O fasıklar, o kimselerdir ki Allah'ın sözünü -o sözü pekiştirdikten sonra- bozar, Allah'ın birleştirilmesini emrettiği şeyi keser ve **yeryüzünde fesat çıkarırlar.** İşte bunlardır hüsrana uğrayanlar." (Bakara, 2/27).

وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنّ۪ي جَاعِلٌ فِى الْاَرْضِ خَل۪يفَةًؕ قَالُٓوا اَتَجْعَلُ ف۪يهَا مَنْ يُفْسِدُ ف۪يهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَٓاءَۚ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَؕ قَالَ اِنّ۪ٓي اَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

"Bir zamanlar Rabbin meleklere: 'Kesin Ben **yeryüzünde** bir halife yapacağım' buyurmuştu da onlar şöyle demişlerdi: 'Orada **fesat çıkaracak,** kanlar dökecek kimse mi yapacaksın? Oysa biz Sana

hamd sunarak tesbihte bulunuyor, Seni kutsuyoruz.' Allah buyurdu: 'Hiç kuşkusuz Ben, sizin bilmediklerinizi biliyorum." (Bakara, 2/30).

وَاِذِ اسْتَسْقٰى مُوسٰى لِقَوْمِهٖ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَۜ
فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًاۜ قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْۜ
كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللّٰهِ وَلَا تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدِينَ

"Yine, Musa'nın kavmi için su dileyip de 'Asanı o taşa vur' dediğimizi, bunun üzerine taştan on iki kaynak fışkırdığını, her grup insanın su alacağı kaynağını gerçekten bildiğini, (kendilerine) 'Allah'ın rızkından yiyin, için ama müfsitler olarak **yeryüzünde fesat çıkarmayın'** dediğimizi hatırlayın." (Bakara, 2/60).

وَاِذَا تَوَلّٰى سَعٰى فِى الْاَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَۜ
وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الْفَسَادَ

"Dönüp gittiğinde orada bozgunculuk yapmak, ekini ve zürriyeti yok etmek için **yeryüzünde** koşar. Oysa Allah bozgunculuğu sevmez." (Bakara, 2/205).

مِنْ اَجْلِ ذٰلِكَۚ كَتَبْنَا عَلٰى بَنِٓى اِسْرَٓائِيلَ اَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا
بِغَيْرِ نَفْسٍ اَوْ فَسَادٍ فِى الْاَرْضِ فَكَاَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًاۜ
وَمَنْ اَحْيَاهَا فَكَاَنَّمَٓا اَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًاۜ وَلَقَدْ جَٓاءَتْهُمْ رُسُلُنَا
بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ ذٰلِكَ فِى الْاَرْضِ لَمُسْرِفُونَ

"Bundan dolayı İsrailoğullarına şunu yazdık: 'Kim bir cana, bir can mükabilinde olmaksızın veya **yeryüzünde fesat çıkarmamışken** öldürürse sanki bütün insanları öldürmüştür; kim de ona (bir cana) hayat verirse bütün insanlara hayat vermiş gibidir.' Gerçekten onlara peygamberlerimiz apaçık belgelerle geldi. Sonra içlerinden pek çoğu bunun ardından yeryüzünde taşkınlık yapmaktalar." (Mâide, 5/32).

إِنَّمَا جَزٰٓؤُا الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْاَرْضِ فَسَادًا اَنْ يُقَتَّلُوٓا اَوْ يُصَلَّبُوٓا اَوْ تُقَطَّعَ اَيْدِيهِمْ وَاَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ اَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْاَرْضِ ذٰلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"Allah'a ve Peygamberi'ne karşı savaşanların ve **yeryüzünde bozgunculuk** çıkarmaya uğraşanların behemehal cezaları öldürülmeleri veya asılmaları veya çaprazlama ellerinin ve ayaklarının kesilmesi yahut bulundukları yerden sürülmeleridir. Bu, onlar için dünyada bir perişanlıktır. Âhirette ise onlara pek büyük bir azap vardır." (Mâide, 5/33).

وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللّٰهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ اَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنْفِقُ كَيْفَ يَشَآءُ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَآ اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا وَاَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَآءَ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ كُلَّمَآ اَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ اَطْفَاَهَا اللّٰهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْاَرْضِ فَسَادًا وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

"Yahudiler: 'Allah'ın eli bağlıdır' dediler. Dedikleri yüzünden elleri bağlandı ve lanete uğradılar. Bilakis O'nun iki eli açıktır, nasıl dilerse infakta bulunur. Rabbinden sana indirilen gerçekten onlardan pek çoğunun azgınlığını ve küfrünü artıracak. Aralarına kıyamet gününe değin düşmanlığı ve kini bıraktık. Her ne zaman harp için bir ateş tutuştururlarsa Allah onu söndürür. **Yeryüzünde bozgunculuğa** koşarlar. Allah fesatçıları sevmez." (Mâide, 5/64).

وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْاَرْضِ بَعْدَ اِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا اِنَّ رَحْمَتَ اللّٰهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

"Yeryüzünde, orası düzeltildikten sonra fesat çıkarmayın. O'na, korkarak ve umut ederek yakarın. Cidden Allah'ın rahmeti iyilik yapanlara pek yakındır." (A'râf, 7/56).

وَاذْكُرُوٓا اِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَٓاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّاَكُمْ فِى الْاَرْضِ
تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا
فَاذْكُرُوٓا اٰلَٓاءَ اللّٰهِ وَلَا تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدِينَ

"Hatırlayın ki Âd'dan sonra sizi halifeler (hükümdarlar) yapıp sizi yeryüzünde yerleştirdi. Yeryüzünün ovalarında saraylar yapıyor, dağlarından evler yontuyorsunuz. Öyle ise Allah'ın nimetlerini anın, **yeryüzünde fesatçılar** olarak karışıklık çıkarmayın." (A'râf, 7/74).

وَاِلٰى مَدْيَنَ اَخَاهُمْ شُعَيْبًاۜ قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنْ
اِلٰهٍ غَيْرُهُۜ قَدْ جَٓاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَاَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ
وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ اَشْيَٓاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِى الْاَرْضِ بَعْدَ
اِصْلَاحِهَاۜ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

"Medyen'e de kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. Onlara: 'Ey toplumum! Allah'a ibadet edin, sizin için O'ndan başka bir tanrı yoktur. Gerçekten size Rabbinizden açık bir belge geldi. Artık ölçmeyi, tartmayı tam yapın, insanlara eşyalarını eksik vermeyin, **yeryüzünde düzeni sağladıktan sonra müfsitlik yapmayın**. İşte size bu anlatılanlar -eğer inananlarsanız- sizin için hayırlıdır' dedi." (A'râf, 7/85).

وَقَالَ الْمَلَاُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ اَتَذَرُ مُوسٰى وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِى
الْاَرْضِ وَيَذَرَكَ وَاٰلِهَتَكَۜ قَالَ سَنُقَتِّلُ اَبْنَٓاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي نِسَٓاءَهُمْ
وَاِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ

"Firavun'un kavminden ileri gelenler: '**Yeryüzünde fesat çıkarsınlar**, seni ve tanrılarını bıraksınlar diye mi Musa'yı ve kavmini bırakacaksın?' dedi. Firavun: 'Yakında oğullarını öldüreceğiz, kadınlarını sağ bırakacağız, cidden biz onların üstünde kahredenleriz' dedi." (A'râf, 7/127).

سَاَصْرِفُ عَنْ اٰيَاتِيَ الَّذ۪ينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّۜ وَاِنْ يَرَوْا كُلَّ اٰيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَاۚ وَاِنْ يَرَوْا سَب۪يلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَب۪يلاًۚ وَاِنْ يَرَوْا سَب۪يلَ الْغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَب۪يلاًۜ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِل۪ينَ

"Yeryüzünde haksız yere böbürlenenleri âyetlerimden çevireceğim. Her mucizeyi görseler de ona inanmazlar, doğruluk yolunu görseler de onu yol edinmezler. Azgınlık yolunu görürlerse onu yol tutunurlar. Bu böyle. Çünkü onlar âyetlerimize yalan dediler, onlardan gafil idiler." (A'râf, 7/146).

وَالَّذ۪ينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ اَوْلِيَٓاءُ بَعْضٍۜ اِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْاَرْضِ وَفَسَادٌ كَب۪يرٌۜ

"Küfre sapanlar da birbirlerinin dostlarıdır. Siz bunu yapmazsanız **yeryüzünde** büyük bir fitne ve **büyük bir fesat olur."** (Enfâl, 8/73).

فَلَمَّٓا اَنْجٰيهُمْ اِذَا هُمْ يَبْغُونَ فِي الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّۜ يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اِنَّمَا بَغْيُكُمْ عَلٰٓى اَنْفُسِكُمْۙ مَتَاعَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ثُمَّ اِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

"Allah kendilerini kurtarınca o da ne, hemen onlar **yeryüzünde haksızca zulüm yapmaya başlarlar.** Ey insanlar! Zulmünüz sadece kendileriniz aleyhine. Dünya hayatının menfaatından sonra dönüşünüz yalnız Bizedir. O zaman yapageldiklerinizi size haber veririz." (Yûnus, 10/23).

أُولَٰئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ
يُضَاعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ

"İşte onlar! **Yeryüzünde** (Allah'ı) âciz bırakamadılar. Kendileri için Allah'tan başka dostlar yoktur. Onlara o azap kat kat verilecek. Dinlemeye güçleri yetmiyordu ve görmüyorlardı." (Hûd, 11/20).

وَيَا قَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ
أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

"Ey toplumum! Ölçüyü ve tartıyı adaletle tam yapın, insanlara eşyalarını eksik vermeyin, **fesatçılık edip de yeryüzünde fenalık yapmayın."** (Hûd, 11/85).

فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةٍ يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ
فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا
مَا أُتْرِفُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ

"Keşke, sizden önceki kuşaklardan **yeryüzünde bozgunculuktan** alıkoyan fazilet sahipleri bulunsaydı. Onların içinden kendilerini kurtardıklarımızdan sadece pek azı bunu yaptı. Zulmedenler ise içinde şımartıldıkları refahın ardına düştüler. Onlar suçlular idiler." (Hûd, 11/116).

وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ
يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَٰئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ

"Oysa Allah'a verdikleri sözü, kesinleştirilmesinden sonra bozanlar, Allah'ın birleştirilmesini buyurduğu şeyi kesip koparanlar, **yeryüzünde bozgunculuk yapanlar,** işte lanet sadece onlara! Yurdun kötüsü yalnız onlarındır." (Yûsuf, 12/25).

وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ اَشْيَٓاءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدٖينَۚ

"İnsanlara eşyalarını kısmayın, **bozgunculuk yaparak yeryüzünde karışıklık çıkarmayın**." (Şuarâ, 26/183).

فَلَمَّٓا اَنْ اَرَادَ اَنْ يَبْطِشَ بِالَّذٖى هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَاۙ قَالَ يَا مُوسٰٓى اَتُرٖيدُ اَنْ تَقْتُلَنٖى
كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالْاَمْسِۗ اِنْ تُرٖيدُ اِلَّٓا اَنْ تَكُونَ جَبَّارًا فِى الْاَرْضِ وَمَا تُرٖيدُ
اَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحٖينَ

"Musa, ikisinin de düşmanı olan adamı tutmak isteyince adam: 'Ey Musa! Dün bir cana kıydığın gibi beni de mi öldürmek istiyorsun? **Yeryüzünde** bir zorba olmaktan başka amaç gütmüyorsun! İnsanların aralarını bulanlardan olmak istemiyorsun!' dedi." (Kasas, 28/19).

وَاسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُ فِى الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّٓوا اَنَّهُمْ
اِلَيْنَا لَا يُرْجَعُونَ

"O ve orduları **yeryüzünde** haksız yere büyüklük tasladı ve gerçekten bize döndürülmeyeceklerini sandılar." (Kasas, 28/39).

وَابْتَغِ فٖيمَٓا اٰتٰيكَ اللّٰهُ الدَّارَ الْاٰخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصٖيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا
وَاَحْسِنْ كَمَٓا اَحْسَنَ اللّٰهُ اِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ فِى الْاَرْضِۜ اِنَّ اللّٰهَ
لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدٖينَ

"Allah'ın sana verdiği içinde âhiret yurdunu iste, dünyadan payını unutma. Allah sana ihsanda bulunduğu gibi sen de iyilik yap. **Yeryüzünde bozgunculuğu** arzulama. Kuşkusuz Allah bozguncuları sevmez." (Kasas, 28/77).

تِلْكَ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذٖينَ لَا يُرٖيدُونَ عُلُوًّا فِى الْاَرْضِ وَلَا فَسَادًاۜ
وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقٖينَ

"İşte âhiret yurdu! Onu yeryüzünde **kendini yüksek görmeyen ve bozgunculuk amacı gütmeyen kimselere veririz.** Güzel son, takva sahiplerinindir." (Kasas, 28/83).

وَاِلٰى مَدْيَنَ اَخَاهُمْ شُعَيْبًاۙ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ وَارْجُوا الْيَوْمَ الْاٰخِرَ وَلَا تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدِينَ

"Medyen'e de kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. Dedi: Kavmim! Allah'a kulluk edin, o son günü umun, **bozguncular olarak yeryüzünde** karışıklık çıkarmayın." (Ankebût, 29/36).

وَقَارُونَ وَفِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَلَقَدْ جَٓاءَهُمْ مُوسٰى بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِى الْاَرْضِ وَمَا كَانُوا سَابِقِينَۚ

"Kârûn'u da Firavun'u da, Hâmân'ı da helâk ettik. Andolsun Musa onlara apaçık kanıtlar getirdi de **yeryüzünde kibirlendiler.** Ama öne geçenlerden olmadılar." (Ankebût, 29/39).

وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِى الْاَرْضِ مَرَحًاۜ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍۚ

"İnsanlara yanağını çevirme (avurt şişirme), **yeryüzünde kasılark yürüme.** Çünkü Allah, kibirlenen, övünüp duran hiç kimseyi sevmez." (Lokmân, 31/18).

اَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِى الْاَرْضِۘ اَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ

"İman edip yararlı işleri yapmış olanları **yeryüzünde bozgunculuk çıkaranlar** gibi değerlendirir miyiz? Takva sahiplerini arsız ahlaksızlar gibi tutar mıyız?" (Sâd 38/28).

وَلَوْ بَسَطَ اللّٰهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِى الْاَرْضِ وَلٰكِنْ يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَٓاءُۜ اِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ

"Eğer Allah, kulları için rızkı yaysaydı elbette **yeryüzünde azgınlaşırlardı.** Ancak O, dilediğini bir ölçü ile indirir. Kuşkusuz O, kullarından haberdârdır, onları çok iyi görendir." (Şûrâ, 42/27).

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ
أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

"Ancak o yol, insanlara zulmetmekte olanlar ile **yeryüzünde haksızca taşkınlık** yapan kimseler aleyhinedir. İşte onlara elem veren bir azap vardır." (Şûrâ, 42/42).

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَذْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا
وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا فَالْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي
الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ

"Küfretmiş kimselere ateşe sunulacakları gün denir: 'Güzel nimetlerinizi dünya hayatında tükettiniz, onlarla safa sürdünüz. **Yeryüzünde haksızca kibirlenegelmeniz yüzünden, fasıklık yapıp durmanızdan ötürü** bugün aşağılık azabıyla cezalandırılacaksınız." (Ahkâf, 46/20).

فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ

"Geri dönerseniz (iş başına geçerseniz) sizden, **yeryüzünde bozgunculuk çıkarmanız** ve rahimlerinizi kesmeniz umulur mu?" (Muhammed, 47/22).

Yeryüzü İnsanlara Karargâh Yapılmış ve Yönetimi Onlara Bırakılmıştır

فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا
بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ

"Bunun üzerine şeytan onların ayaklarını oradan kaydırdı, ikisini de bulundukları o yerden çıkardı ve: 'Kiminiz kiminize düşman

olarak aşağıya inin, sizin için **yeryüzünde** bir zamana kadar bir bekleme ve bir yararlanma var' dedik." (Bakara, 2/36).

وَهُوَ الَّذِى جَعَلَكُمْ خَلَٓائِفَ الْاَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ
لِيَبْلُوَكُمْ فِى مَٓا اٰتٰيكُمْ اِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَاِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

"O, **sizi yeryüzünün halifeleri yaptı** ve sizi, size verdiği şeylerde sınamak için kiminizi kimine derecelerle yükseltti. Cidden Rabbin, azabı pek hızlı olandır. Kuşkusuz O, pek bağışlayıcı, pek merhametlidir." (En'âm, 6/165).

وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِى الْاَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ

"Gerçekten sizi **yeryüzünde yerleştirdik** ve sizin için orada geçim sebepleri yarattık. Ne kadar az şükrediyorsunuz!" (A'râf, 7/10).

قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِى الْاَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ اِلٰى حِينٍ

"Buyurdu: Birbirinize düşman olarak aşağı inin. Sizin için **yeryüzünde** bir süreye kadar **yerleşmek** ve geçinmek kararlaştırılmıştır." (A'râf, 7/24).

ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ خَلَٓائِفَ فِى الْاَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ

"Sonra onların ardından nasıl davranacağınızı görelim diye sizi **yeryüzünde** halifeler yaptık." (Yûnus, 10/14).

وَاِلٰى ثَمُودَ اَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُ
هُوَ اَنْشَاَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تُوبُٓوا
اِلَيْهِ اِنَّ رَبِّى قَرِيبٌ مُجِيبٌ

"Semûd'a da kardeşleri Salih'i gönderdik. Dedi: 'Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, sizin için O'ndan başka bir tanrı yoktur. O, sizi

yerden meydana getirdi ve size orada ömür sürdürdü. Öyle ise O'ndan mağfiret isteyin, ardından kendisine yönelin. Gerçekten Rabbim pek yakındır, cevap verendir." (Hûd, 11/61).

إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِى الْاَرْضِ وَاٰتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَىْءٍ سَبَبًاۙ

"Gerçekten biz ona **yeryüzünde** güç tahsis ettik ve kendisine her şeyden bir sebep verdik." (Kehf, 18/84).

اَلَّذِينَ اِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِى الْاَرْضِ اَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ وَاَمَرُوا
بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِۜ وَلِلّٰهِ عَاقِبَةُ الْاُمُورِ

"Onlar ki eğer kendilerini **yeryüzüne yerleştirirsek** namazı dosdoğru kılarlar, zekatı verirler, iyiliği emrederler, kötülükten sakındırırlar. Bütün işlerin sonu Allah'a varır." (Hacc, 22/41).

وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِى
الْاَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْۖ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِى
ارْتَضٰى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ اَمْنًاۜ يَعْبُدُونَنِى لَا يُشْرِكُونَ
بِى شَيْـًٔاۜ وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

"Allah, içinizden iman edip yararlı işleri yapanlara şöyle söz verdi: 'Kendilerinden öncekileri hükümran kıldığı gibi elbette onları da **yeryüzünde hükümran kılacak,** kendileri için beğendiği dinlerini onlar için elbette kesinlikle yerleştirecek, kesinlikle onları korkularından sonra güvene kavuşturacak. Bana kulluk ederler, bana hiçbir şeyi ortak koşmazlar. Bundan sonra kim küfrederse işte onlardır o fasıklar." (Nûr, 24/55).

اَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوٓءَ وَيَجْعَلُكُمْ
خُلَفَاۤءَ الْاَرْضِۜ ءَاِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِۜ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَۜ

Yoksa zorda bırakılmış kişi kendisine yakardığında karşılık veren, belayı kaldıran ve **sizi yeryüzünün halifeleri kılan mı ha-**

yırlıdır? Şimdi Allah ile birlikte bir başka tanrı mı? Ne kadar az düşünüyorsunuz?!" (Neml, 27/62).

هُوَ الَّذٖى جَعَلَكُمْ خَلَٓائِفَ فِى الْاَرْضِؕ فَمَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُؕ وَلَا يَزٖيدُ الْكَافِرٖينَ كُفْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ اِلَّا مَقْتًاۚ وَلَا يَزٖيدُ الْكَافِرٖينَ كُفْرُهُمْ اِلَّا خَسَارًا

"O, sizi **yeryüzünde halifeler yapmış** olan Zât'tır. Öyle ise kim küfrederse küfrü kendi zararınadır. Kâfirlere küfürleri Rableri katında gazaptan başka bir katkıda bulunmaz. Kâfirlere, küfürlerinin ziyandan başka bir artırımı olmaz." (Fâtır, 35/39).

Yeryüzü İnsanların İstifâdesine Sunulmuştur

يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِى الْاَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًاۘ وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِؕ اِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبٖينٌ

"Ey insanlar! **Yeryüzündekilerden** helal ve hoş olarak **yiyin,** şeytanın adımlarına uymayın. Kuşkusuz o, sizin için apaçık bir düşmandır." (Bakara, 2/168).

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُٓوا اَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّٓا اَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْاَرْضِۖ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبٖيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِاٰخِذٖيهِ اِلَّٓا اَنْ تُغْمِضُوا فٖيهِؕ وَاعْلَمُٓوا اَنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ حَمٖيدٌ

"Ey iman edenler! Kazandıklarınızın en temizlerinden ve sizin için **yerden** çıkardıklarımızdan **infakta bulunun**. Ondan kendiniz gözlerinizi yummadan alıcıları olmadığınız pis, bayağı olanı vermeye, infakta bulunmaya yeltenmeyin. Bilin ki kuşkusuz Allah Ganiyy'dir, Hamîd'dir." (Bakara, 2/267).

لِلْفُقَرَٓاءِ الَّذٖينَ اُحْصِرُوا فٖى سَبٖيلِ اللّٰهِ لَا يَسْتَطٖيعُونَ ضَرْبًا فِى الْاَرْضِؗ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ اَغْنِيَٓاءَ مِنَ التَّعَفُّفِۚ

تَعْرِفُهُمْ بِسِيمٰيهُمْۚ لَا يَسْـَٔلُونَ النَّاسَ اِلْحَافاًۜ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ بِهٖ عَلِيمٌ

"(Sadakalar) Allah yolunda tutulup kalmış o fakirlerin hakkıdır ki **yeryüzünde** dolaşamazlar, onurlu davranmalarından ötürü o cahil kendilerini zengin sanır. Ama sen onları yüzlerinden tanırsın. Onlar, yüzsüzlük yapıp insanlardan istemezler. **Hayır olarak ne harcarsanız** kuşkusuz Allah onu pek iyi bilendir." (Bakara, 2/273).

Korkunç Zenginlikleri Para Etmeyen Gürûh

اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ اَحَدِهِمْ مِلْءُ الْاَرْضِ ذَهَباً وَلَوِ افْتَدٰى بِهٖۜ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

"Kuşkusuz inkâr eden ve kâfir oldukları halde ölenler(den biri) faraza **yeryüzü dolusu altını** fidye verse hiçbirinden asla kabul edilmez. Onlara elem veren bir azap vardır, hiçbir yardımcıları da yoktur." (Âl-i Imrân, 3/91).

اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ اَنَّ لَهُمْ مَا فِى الْاَرْضِ جَمِيعاً وَمِثْلَهُ مَعَهُ لِيَفْتَدُوا بِهٖ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ مَا تُقُبِّلَ مِنْهُمْۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ

"Kuşkusuz o küfre sapanlar, **yeryüzündekilerinin** hepsi ve yanında onun bir katı daha onların olsa da kıyamet gününün azabından kurtulmak için **onu fidye vermek isteseler** kendilerinden kabul edilmez, onlara elemli bir azap vardır. (Mâide, 5/36).

وَاَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْۜ لَوْ اَنْفَقْتَ مَا فِى الْاَرْضِ جَمِيعاً مَٓا اَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ اَلَّفَ بَيْنَهُمْۜ اِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

"Kalplerinin ayrılığını uzlaştırdı. Eğer **yeryüzündekilerinin hepsini verseydin** kalplerinin arasını bulup onları birleştiremezdin. Ama Allah aralarını birleştirdi. Kuşkusuz O, pek izzetlidir, pek hikmetlidir." (Enfâl, 8/63).

وَلَوْ اَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِى الْاَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهٖۜ وَاَسَرُّوا النَّدَامَةَ
لَمَّا رَاَوُا الْعَذَابَۚ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

"Zulüm yapmış herkes, faraza **yeryüzündekilerinin** hepsine sahip olsa (azaptan kurtulmak için) **onu elbette fidye verir.** Azabı gördüklerinde pişmanlıklarını açığa vururlar. Aralarında adaletle hüküm verilmiştir. Onlar zulüm görmezler." (Yûnus, 10/54).

لِلَّذٖينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمُ الْحُسْنٰىۜ وَالَّذٖينَ لَمْ يَسْتَجٖيبُوا لَهُ لَوْ اَنَّ لَهُمْ
مَا فِى الْاَرْضِ جَمٖيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهٖۜ اُو۬لٰٓئِكَ لَهُمْ سُٓوءُ
الْحِسَابِۙ وَمَاْوٰيهُمْ جَهَنَّمُۜ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

"Rablerine evet diyenler için en güzeli vardır. O'na evet demeyenlere gelince: Gerçekten **yeryüzündekilerinin hepsi** ve onunla birlikte bir misli de kendilerinin olsa (azaptan kurtulma için) **onu elbette fidye verirlerdi.** İşte onlaradır hesabın kötüsü. Dönüş yerleri cehennemdir. O yatak ne kötü!" (Ra'd, 13/18).

وَلَوْ اَنَّ لِلَّذٖينَ ظَلَمُوا مَا فِى الْاَرْضِ جَمٖيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهٖ
مِنْ سُٓوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِۜ وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللّٰهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ

"Eğer gerçekten **yeryüzünde** ne varsa tamamı ve yanında bir katı o haksızlık yapmış olanların olsa kıyamet günü o azabın kötüsüne karşılık elbette **onu fidye verirler.** Ama hiç hesaba katmadıkları şey Allah tarafından karşılarına çıkmıştır." (Zümer, 39/47).

Yeryüzünde Allah'ın Âyetlerini Görüp Düşünmek İçin Seyahat Öngörülüyor

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌۙ فَسٖيرُوا فِى الْاَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبٖينَ

"Sizden önce de kanun olmuş olaylar gerçekten gelip geçti. Öyle ise **yeryüzünde yürüyün** ve o yalanlayanların sonunun nasıl olduğunu görün." (Âl-i Imrân, 3/137).

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لِاِخْوَانِهِمْ اِذَا
ضَرَبُوا فِي الْاَرْضِ اَوْ كَانُوا غُزًّى لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا
لِيَجْعَلَ اللّٰهُ ذٰلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللّٰهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَاللّٰهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

"Ey iman edenler! Siz, küfredenler gibi olmayın ki onlar, **yeryüzünde seyahata çıkan** veya savaşçılar olarak gazalara katılan (ve ölen) kardeşleri için: 'Yanımızda olsalardı ölmezlerdi ve öldürülmezlerdi' dediler. Oysa Allah diriltir ve öldürür ve Allah yapageldiklerinizi pek iyi görendir." (Âl-i Imrân, 3/156).

وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ يَجِدْ فِي الْاَرْضِ مُرَاغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً وَمَنْ يَخْرُجْ
مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا اِلَى اللّٰهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ اَجْرُهُ عَلَى اللّٰهِ
وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَحِيمًا

"Kim Allah yolunda hicret ederse **yeryüzünde pek çok gidilecek yer ve bolluk bulur.** Kim evinden Allah'a ve Peygamber'e hicret etmek üzere çıkar da sonra yolda kendisine ölüm erişirse gerçekten onun mükâfâtı Allah'a düşmüştür. Allah pek bağışlayan, pek merhametlidir." (Nisâ, 4/100).

وَاِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْاَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلٰوةِ اِنْ
خِفْتُمْ اَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا اِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُبِينًا

"Yeryüzünde yolculuğa çıktığınızda o küfre sapanların size bir kötülük yapmalarından korkarsanız namazı kısaltmanızda size hiçbir günah yoktur. Gerçekten o kâfirler size apaçık bir düşmandırlar." (Nisâ, 4/101).

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ اِذَا حَضَرَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ اَوْ اٰخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ اِنْ اَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِى الْاَرْضِ فَاَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِۜ تَحْبِسُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلٰوةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللّٰهِ اِنِ ارْتَبْتُمْ لَا نَشْتَرِى بِهٖ ثَمَنًا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبٰىۙ وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللّٰهِ اِنَّٓا اِذًا لَمِنَ الْاٰثِمِينَ

"Ey iman edenler! Birinize ölüm (belirtileri) gelip çattığında vasiyet sırasında aranızdaki şahitlik (şöyle olmalıdır): İçinizden veya sizin dışınızda (müslüman olmayanlardan) adalet sahibi diğer iki kişi şahit tutmaktır. Eğer **yeryüzünde** yolculuğa çıkmış durumda iseniz ve ölüm belası (belirtileri) de tepenize çökmüşse o iki şahidi namazdan sonra alıkoyarsınız. Kuşkuya kapılırsanız o zaman: 'Akraba da olsa yemini hiçbir değere satmayacağız, Allah'ın şahitliğini gizlemeyeceğiz, yoksa biz günahkârlardan oluruz' diye Allah'a yemin ederler." (Mâide, 5/106).

قُلْ سِيرُوا فِى الْاَرْضِ ثُمَّ انْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ

"De ki: **Yeryüzünde dolaşın** da sonra gerçekleri yalan sayanların sonunu görün." (En'âm, 6/11).

فَسِيحُوا فِى الْاَرْضِ اَرْبَعَةَ اَشْهُرٍ وَاعْلَمُٓوا اَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِى اللّٰهِۙ وَاَنَّ اللّٰهَ مُخْزِى الْكَافِرِينَ

"**Yeryüzünde** dört ay daha **dolaşın.** Bilin ki kesinlikle siz Allah'ı aciz bırakamazsınız ve hakikaten Allah kâfirleri perişan eder." (Tevbe, 9/2).

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا مَا لَكُمْ اِذَا قِيلَ لَكُمُ انْفِرُوا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ اثَّاقَلْتُمْ اِلَى الْاَرْضِۜ اَرَضِيتُمْ بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا مِنَ الْاٰخِرَةِۚ فَمَا مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا فِى الْاٰخِرَةِ اِلَّا قَلِيلٌ

"Ey iman edenler! Size: '**Allah yolunda seferber olun'** denildiğinde neyiniz var ki **yere** doğru ağırlaştınız (yerinize yığılıp kaldınız)? Yoksa âhiret karşısında dünyaya mı razı oldunuz? Dünya hayatının menfaatı âhiret yanında pek azdır." (Tevbe, 9/38).

وَمَٓا اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ اِلَّا رِجَالًا نُوح۪ٓي اِلَيْهِمْ مِنْ اَهْلِ الْقُرٰىۜ
اَفَلَمْ يَس۪يرُوا فِي الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذ۪ينَ
مِنْ قَبْلِهِمْۜ وَلَدَارُ الْاٰخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذ۪ينَ اتَّقَوْاۜ اَفَلَا تَعْقِلُونَ

"Senden önce de peygamber olarak başkasını değil kentler halkından kendilerine vahiyde bulunduğumuz birtakım erkekleri göndermiştik. **Yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı** ki kendilerinden öncekilerin sonunu görsünler. Elbette âhiret yurdu sakınanlar için daha hayırlıdır. Hâlâ aklınızı işletmiyor musunuz?" (Yûsuf, 12/109).

وَلَقَدْ بَعَثْنَا ف۪ي كُلِّ اُمَّةٍ رَسُولًا اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَۚ
فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللّٰهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُۜ فَس۪يرُوا
فِي الْاَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّب۪ينَ

"Andolsun her ümmet içinde: 'Allah'a kulluk edin, Tâğut'tan uzak durun' diye tebliğle görevli bir peygamber göndermişizdir. Onlardan kimine Allah hidayet etmiş, içlerinden kimine de sapıklık hak olmuştu. **Haydi yeryüzünde gezin** ve o yalancıların sonu nasıl olmuş görün." (Nahl, 16/36).

اَفَلَمْ يَس۪يرُوا فِي الْاَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَٓا اَوْ اٰذَانٌ يَسْمَعُونَ
بِهَاۚ فَاِنَّهَا لَا تَعْمَى الْاَبْصَارُ وَلٰكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّت۪ي فِي الصُّدُورِ

"Yeryüzünde gezmediler mi ki bunun sonucunda kendileri için, sayesinde akıllarını işletecekleri kalpler veya sayesinde işitecekleri kulaklar olsun. Gerçek şu gözler kör olmaz, ama sinelerdeki gözler kör olur." (Hacc, 22/46).

قُلْ سِيرُوا فِى الْاَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ

"De ki: **Yeryüzünde dolaşın** ve bakın o suçluların sonu nasıl olmuş?!" (Neml, 27/69).

قُلْ سِيرُوا فِى الْاَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ بَدَاَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللّٰهُ يُنْشِئُ النَّشْاَةَ الْاٰخِرَةَۜ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌۚ

"De ki: '**Yeryüzünde gezin** de yaratmaya nasıl başladığına bakın. Sonra Allah öteki oluşumu meydana getirir.'* Kuşkusuz Allah, her şeye karşı pek güçlüdür." (Ankebût, 29/20).

اَوَلَمْ يَسِيرُوا فِى الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْۜ كَانُوا اَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَاَثَارُوا الْاَرْضَ وَعَمَرُوهَا اَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِۜ فَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلٰكِنْ كَانُوا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَۜ

"**Yeryüzünde gezmediler** mi ki baksınlar, kendilerinden öncekilerin sonu nasıl olmuş? Onlar, onlardan kuvvetçe daha zorlu idiler. Yeryüzünü alt-üst etmişler, bunların orayı imarlarından daha çok mamur hale getirmişlerdi. Peygamberleri de onlara apaçık kanıtlar getirmişti. Öyle ise Allah onlara zulmetmiyordu, ancak onlar kendilerine zulüm yapıyorlardı." (Rûm, 30/9).

قُلْ سِيرُوا فِى الْاَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُۜ كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ

"De ki: **Yeryüzünde gezin** de öncekilerin sonu nasıl olmuş görün. Onların çoğu müşriklerdi." (Rûm, 30/42).

---

* Gerçekten basiretle bakıldığında görülür ki, etrafımızda gördüğümüz her oluşum ve görünüm sürekli her an yeniden yaratılmakta ve her görünüş her an sonunu idrak etmektedir. -HRY-

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
كَانُوا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ مَا
كَانُوا يَكْسِبُونَ

"**Yeryüzünde gezmediler** mi ki kendilerinden öncekilerin sonu nasıl olmuş görsünler. Öncekiler onlardan hem daha çok, hem de yeryüzünde kuvvet ve eserler bakımından daha yamandılar. Ama kazanıp durdukları şey kendilerinden hiçbir şeyi gidermedi." (Mü'min, 40/82).

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ
كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ
فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ

"Yeryüzünde gezmediler mi ki kendilerinden öncekilerin sonunun nasıl olduğunu görsünler? Onlar kuvvetçe ve yeryüzündeki eserler bakımından kendilerinden daha yamandılar. Neticede Allah onları günahları sebebiyle yakaladı ve Allah'a karşı koruyan hiçbir koruyucuları olmadı." (Mü'min, 40/21).

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ
عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَالُهَا

"Yeryüzünde dolaşmadılar mı ki kendilerinden öncekilerinin sonları nasıl olmuş bir görsünler. Allah kendilerini imha etti. O kâfirler için de benzerleri vardır." (Muhammed, 47/10).

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ
وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

"Namaz kılındığında artık **yeryüzünde dağılın,** Allah'ın lütfundan kısmetinizi arayın ve Allah'ı çokça anın. Belki siz bu sayede murada erersiniz." (Cumua, 62/10).

اِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ اَنَّكَ تَقُومُ اَدْنٰى مِنْ ثُلُثَيِ الَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَٓائِفَةٌ مِنَ الَّذِينَ
مَعَكَ وَاللّٰهُ يُقَدِّرُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ اَنْ لَنْ تُحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَؤُا
مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْاٰنِ عَلِمَ اَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضٰى وَاٰخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْاَرْضِ
يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ وَاٰخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَاقْرَؤُا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ
وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَاَقْرِضُوا اللّٰهَ قَرْضاً حَسَناً وَمَا تُقَدِّمُوا لِاَنْفُسِكُمْ
مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللّٰهِ هُوَ خَيْراً وَاَعْظَمَ اَجْراً وَاسْتَغْفِرُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

"Kuşkusuz Rabbin, gerçekten senin gecenin üçte ikisinden daha azında, yarısında ve üçte birinde kalktığını, seninle birlikte olan kimselerden bir grubun da böyle yaptığını biliyor. Geceyi ve gündüzü takdir eden Allah, sizin onu sayamayacağınızı bildiğinden size tevbe bahşetti. Haydi Kur'ân'dan kolay olanı okuyun. Yine Allah içinizden hastalar olacağını, Allah'ın lutfundan kısmet arayanlar olarak **yeryüzünde gezip dolaşacak başkaları bulunacağını,** Allah yolunda savaşacak diğer kimselerin varolacağını da bildi. Haydi ondan kolayınıza geleni okuyun. Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, Allah'a güzel bir borç verin. Kendileriniz için önceden ne hayır gönderirseniz onu, Allah katında daha hayırlı ve mükâfatça daha büyük bulursunuz. Allah'tan mağfiret dileyin. Doğrusu Allah çok bağışlayandır, çok merhametlidir." (Müzzemmil, 73/20).

***

وَمَا مِنْ دَٓابَّةٍ فِي الْاَرْضِ وَلَا طَٓائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ اِلَّٓا اُمَمٌ اَمْثَالُكُمْ
مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ اِلٰى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ

"Yeryüzünde yürüyen hiçbir canlı yok ki ve iki kanadıyla uçan hiçbir kuş bulunmaz ki sizin gibi birer ümmet olmasınlar. O Kitap'ta hiçbir şeyi eksik bırakmadık. Sonra Rablerine toplanıp getirilirler." (En'âm, 6/38).

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا اِلَّا هُوَۜ وَيَعْلَمُ مَا فِى الْبَرِّ وَالْبَحْرِۜ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ اِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِى ظُلُمَاتِ الْاَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ اِلَّا فِى كِتَابٍ مُبِينٍ

"Gaybın (gizli âlemlerin) anahtarları O'nun yanındadır. Onları sadece O bilir. Karadakileri ve denizdekileri bilir. Bir yaprak düşmeye dursun, muhakkak onu bilir. Ne **yeryüzünün** karanlıklarındaki bir tane, ne yaş ne kuru yoktur ki açıklayan bir kitap içinde yer almasın." (En'âm, 6/59).

قُلْ اَنَدْعُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلٰٓى اَعْقَابِنَا بَعْدَ اِذْ هَدٰينَا اللّٰهُ كَالَّذِى اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فِى الْاَرْضِ حَيْرَانَ لَهُٓ اَصْحَابٌ يَدْعُونَهُٓ اِلَى الْهُدَى ائْتِنَاۜ قُلْ اِنَّ هُدَى اللّٰهِ هُوَ الْهُدٰىۜ وَاُمِرْنَا لِنُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَۙ

"De ki: Allah'ı bırakıp da bize fayda vermeyecek, bize zarar dokundurmayacak şeylere mi dua edelim? Şeytanların kendisini ayartması yüzünden **yeryüzünde** şaşkın bir duruma düşmüşken arkadaşlarının: 'Bize gel' diye kendisini yola çağırdıkları kişi gibi ökçelerimiz üzerine geri mi çevriliriz? De ki: 'Kuşkusuz Allah'ın yoludur o yol. Âlemlerin Rabbine teslimiyet göstermekle emrolunduk." (En'âm, 6/71).

Yeryüzünde Çoğunluğu, Hidayetten Uzak Olanların Oluşturageldiği Seziliyor

وَاِنْ تُطِعْ اَكْثَرَ مَنْ فِى الْاَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِۜ اِنْ يَتَّبِعُونَ اِلَّا الظَّنَّ وَاِنْ هُمْ اِلَّا يَخْرُصُونَ

"Yeryüzündekilerinin çoğunluğuna boyun eğersen seni Allah'ın yolundan saptırırlar. Onlar sadece zannın ardına düşerler, onlar sadece yalan söyler, saçmalarlar." (En'âm, 6/116).

وَلَوْ شَٓاءَ رَبُّكَ لَاٰمَنَ مَنْ فِى الْاَرْضِ كُلُّهُمْ جَمٖيعاًۜ اَفَاَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتّٰى يَكُونُوا مُؤْمِنٖينَ

"Rabbin dileseydi **yeryüzünde** bulunan kimselerin hepsi toptan iman ederlerdi. Yoksa insanları mümin olmaları için sen mi zorlayacaksın?" (Yûnus, 10/99).

وَقَالَ مُوسٰٓى اِنْ تَكْفُرُٓوا اَنْتُمْ وَمَنْ فِى الْاَرْضِ جَمٖيعاًۙ فَاِنَّ اللّٰهَ لَغَنِيٌّ حَمٖيدٌ

"Musa dedi: Eğer siz ve **yeryüzünde bulunan kimseler**, hepiniz küfrederseniz bilin ki kuşkusuz Allah Ganiyy'dir, Hamîd'dir." (İbrâhîm, 14/8).

قَالَ رَبِّ بِمَٓا اَغْوَيْتَنٖى لَاُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِى الْاَرْضِ وَلَاُغْوِيَنَّهُمْ اَجْمَعٖينَۙ

"Dedi: Rabbim! Beni azdırmandan ötürü kesin **yeryüzünde** onlar için süslemeler yapacağım, onların hepsini muhakkak azdıracağım." (Hıcr, 15/39).

وَقَطَّعْنَاهُمْ فِى الْاَرْضِ اُمَماًۚ مِنْهُمُ الصَّالِحُونَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذٰلِكَۘ وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّـَٔاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

"Onları **yeryüzünde** ümmetlere ayırdık, içlerinden kimisi iyi kimseler, kimileri de bunların altındadır. Onlar belki dönüş yaparlar diye kendilerini iyilikler ve musibetlerle sınadık." (A'râf, 7/168).

وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلٰكِنَّهُٓ اَخْلَدَ اِلَى الْاَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوٰيهُۚ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِۚ اِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ اَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَثْۜ ذٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذٖينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَاۚ فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

"Dileseydik onu elbette o ayetlerle yüceltirdik. Ne var ki o, **yere saplandı (dünyaya** yöneldi), hevesinin peşine düştü. Onun durumu köpeğin durumunu andırır. Köpeğin üstüne varsan dilini sarkıtıp solur, onu kendi haline bıraksan yine dilini sarkıtıp solur. İşte bu, ayetlerimizi yalanlamaya kalkışan o topluluğun örneğidir. Haydi sen o kıssayı anlat, belki onlar düşünürler." (A'râf, 7/176).

وَاذْكُرُوٓا اِذْ اَنْتُمْ قَليلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِى الْاَرْضِ تَخَافُونَ اَنْ
يَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ فَاٰويٰكُمْ وَاَيَّدَكُمْ بِنَصْرِه۪ وَرَزَقَكُمْ مِنَ
الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

"Hatırlayın bir zaman siz, **yeryüzünde** ezilmek istenen bir azınlıktınız, insanların sizi süratle yakalamasından korkuyordunuz. Derken (Allah) sizi barındırdı, sizi yardımıyla destekledi ve size tertemiz (ganimet)lerden rızık verdi ki şükredesiniz." (Enfâl, 8/26).

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ اَنْ يَكُونَ لَهُٓ اَسْرٰى حَتّٰى يُثْخِنَ فِى الْاَرْضِ تُر۪يدُونَ
عَرَضَ الدُّنْيَاۗ وَاللّٰهُ يُر۪يدُ الْاٰخِرَةَۜ وَاللّٰهُ عَز۪يزٌ حَك۪يمٌ

"Hiçbir peygamber için **yeryüzünde** yoğunluk kazanıncaya (tam hakimiyet kuruncaya) kadar esirler alması uygun değildir. Dünya menfaatını istiyorsunuz, oysa Allah âhireti istiyor. Allah pek izzetlidir, pek hikmetlidir." (Enfâl, 8/67).

يَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ مَا قَالُواۜ وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ اِسْلَامِهِمْ
وَهَمُّوا بِمَا لَمْ يَنَالُواۚ وَمَا نَقَمُوٓا اِلَّٓا اَنْ اَغْنٰيهُمُ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ
مِنْ فَضْلِه۪ۚ فَاِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا لَهُمْۚ وَاِنْ يَتَوَلَّوْا يُعَذِّبْهُمُ اللّٰهُ عَذَابًا
اَل۪يمًا فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِۚ وَمَا لَهُمْ فِى الْاَرْضِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَص۪يرٍ

"Söylememişler diye Allah'a yemin ediyorlar. Gerçekten küfür kelimesini söylemişlerdi. İslam'a girmeleri ardından küfre saptılar ve başaramadıkları şeyi (planı) tasarladılar. Oysa Allah ve peygamberi-

nin kendilerini lutfundan zengin etmesinden başka intikam almaya kalkışmalarına bir neden yoktu. Tevbe ederlerse hayırlarına olur. Dönerlerse Allah kendilerini dünyada da âhirette de elem veren bir azapla cezalandırır. **Yeryüzünde** kendileri için ne bir dost, ne de bir yardımcı vardır. (Tevbe, 9/74).

وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ فِى الْاَرْضِ اِلَّا عَلَى اللّٰهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَاۜ كُلٌّ فِى كِتَابٍ مُبِينٍ

"**Yeryüzünde** hiçbir hayvan yoktur ki rızkı sadece Allah'a ait olmasın. Bilir onun karargâhını ve emanet bırakıldığı yeri. Her şey apaçık bir kitaptadır." (Hûd, 11/6).

وَفِى الْاَرْضِ قِطَعٌ مُتَجَاوِرَاتٌ وَجَنَّاتٌ مِنْ اَعْنَابٍ وَزَرْعٌ وَنَخِيلٌ صِنْوَانٌ وَغَيْرُ صِنْوَانٍ يُسْقٰى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفَضِّلُ بَعْضَهَا عَلٰى بَعْضٍ فِى الْاُكُلِۜ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

"**Yeryüzünde** birbirine bitişik komşu kıtalar, üzüm bağları, ekinler, çatallı ve çatalsız hurmalıklar vardır ki tek su ile sulanırlar. Meyvelerinden kimilerini kimine üstün kılarız. Kuşkusuz bunda akıllarını işleten bir toplum için elbette âyetler vardır." (Yûsuf, 12/4).

اَفَمَنْ هُوَ قَآئِمٌ عَلٰى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْۚ وَجَعَلُوا لِلّٰهِ شُرَكَاءَۜ قُلْ سَمُّوهُمْۜ اَمْ تُنَبِّؤُنَهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِى الْاَرْضِ اَمْ بِظَاهِرٍ مِنَ الْقَوْلِۜ بَلْ زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِۜ وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

"Her nefsin ne kazandığını bilen o Zat kimdir? Allah'a ortaklar edindiler. De ki: "Öyle ise onların adlarını söyleyin!" Yoksa O'na **yeryüzünde** kendisinin bilmediği bir ortağı veya yüzeysel/bâtıl bir sözü mü haber vereceksiniz? Hayır, doğrusu o küfredenlere tuzakları süs-

lü gösterildi, yoldan çevrildiler. Allah'ın saptırdığını hidâyete erdirecek yoktur." (Ra'd, 13/33).

وَمَا ذَرَاَ لَكُمْ فِى الْاَرْضِ مُخْتَلِفًا اَلْوَانُهُ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ

"Ve sizin için **yeryüzünde** renklerini değişik olarak yarattığı şeyleri de (emrinize verdi). Kuşkusuz bunda da öğüt alan bir toplum için elbette bir âyet vardır." (Nahl, 16/13).

وَاَلْقٰى فِى الْاَرْضِ رَوَاسِىَ اَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَاَنْهَارًا وَسُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

"Sizi çalkalar diye **yeryüzüne** ağır baskılar, ırmaklar ve yollar bıraktı ki amaçlarınıza ulaşasınız." (Nahl, 16/15).

اِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْاَرْضِ زِينَةً لَهَا لِنَبْلُوَهُمْ اَيُّهُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا

"Kuşkusuz biz, **yeryüzündekilerini** onun için bir süs yaptık ki kendilerini, onlardan amelce hangisi daha güzeldir diye sınayalım." (Kehf, 18/7).

اَمِ اتَّخَذُوا اٰلِهَةً مِنَ الْاَرْضِ هُمْ يُنْشِرُونَ

"Yoksa birtakım tanrılar edinmişler de onlar mı **yeryüzünden** hayat bahşediyorlar?" (Enbiyâ, 21/21).

وَجَعَلْنَا فِى الْاَرْضِ رَوَاسِىَ اَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ

"Kendilerini çalkalar diye **yeryüzünde** sabit dağlar yaptık. Doğru yoldan gitsinler diye de o dağlar arasında yollar şeklinde geniş menfezler açtık." (Enbiyâ, 21/31).

وَهُوَ الَّذِى ذَرَاَكُمْ فِى الْاَرْضِ وَاِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

"O, sizi **yeryüzünde** yaratan Zât'tır ki yalnız O'nun huzurunda bir araya getirileceksiniz." (Mü'minûn, 23/79).

قَالَ كَمْ لَبِثْتُمْ فِى الْاَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ

Buyurdu: **Yeryüzünde**, seneler sayısınca ne kadar kaldınız? (Mü'minûn, 23/112).

Yeryüzünde de Gökte de Asıl Güç Allah'ındır

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِى الْاَرْضِ وَمَاْوٰيهُمُ النَّارُ وَلَبِئْسَ الْمَصِيرُ

"Sakın o küfretmiş olanların **yeryüzünde** âciz bırakanlar olduklarını sanma. Onların dönüş yeri ateştir. Gerçekten ne kötü varış yeri!" (Nûr, 24/57).

وَمَٓا اَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِى الْاَرْضِ وَلَا فِى السَّمَٓاءِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ
مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

"Siz **yeryüzünde** de **gökte** de âciz bırakanlar değilsiniz. Sizin için Allah'tan başka ne bir dost ne de bir yardımcı vardır." (Ankebût, 29/22).

وَمَٓا اَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِى الْاَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

Siz **yeryüzünde** âciz bırakanlar değilsiniz. Sizin için, Allah'tan başka hiçbir dost, hiçbir yardımcı yoktur." (Şûrâ, 42/31).

وَمَنْ لَا يُجِبْ دَاعِيَ اللّٰهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِى الْاَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِه۪ٓ
اَوْلِيَٓاءُ اُو۬لٰٓئِكَ فِى ضَلَالٍ مُبِينٍ

"Allah'ın davetçisine uymayan **yeryüzünde âciz** bırakıcı değildir. Kendisi için O'ndan başka dostlar yoktur. Onlar apaçık bir sapıklık içindedirler." (Ahkâf, 46/32).

وَاَنَّا ظَنَنَّٓا اَنْ لَنْ نُعْجِزَ اللّٰهَ فِى الْاَرْضِ وَلَنْ نُعْجِزَهُ هَرَبًا

"Doğrusu biz, Allah'ı **yeryüzünde** acze düşürmemize ihtimal olmadığını ve kaçmakla da O'nu asla aciz bırakamayacağımızı anladık." (Cîn, 72/12).

وَعِبَادُ الرَّحْمٰنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْاَرْضِ هَوْنًا وَاِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا

"Rahman'ın kulları **yeryüzünde** vakarla (yumuşak bir şekilde) yürüyen kimselerdir. Cahiller kendilerine hitap ettiğinde sadece 'selâm' derler." (Furkân, 25/63).

اَوَلَمْ يَرَوْا اِلَى الْاَرْضِ كَمْ اَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ

"Yeryüzüne bakmadılar mı? Orada her güzel çiftten nice bitkiler bitirdik." (Şuarâ, 26/7).

وَاِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ اَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِنَ الْاَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ اَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِاٰيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ

"O söz aleyhlerinde gerçekleştiğinde kendileri için **yerden** bir hayvan çıkarırız da onlara, insanların âyetlerimize kesin şekilde inanmaya geldiklerini söyler." (Neml, 27/82).

وَلَوْ اَنَّ مَا فِى الْاَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ اَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ اَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

"Eğer **yeryüzündeki** her ağaç kalem, arkasından kendisine yedi denizin daha katılacağı deniz (mürekkep) olsa Allah'ın sözleri tükenmez. Hakikaten Allah çok güçlüdür, çok hikmetlidir." (Lokmân, 31/27).

وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلٰئِكَةً فِى الْاَرْضِ يَخْلُفُونَ

"Dilersek sizden de **yeryüzünde** size halef olacak melekler yaparız." (Zuhruf, 43/60).

وَفِى الْاَرْضِ اٰيَاتٌ لِلْمُوقِنِينَ

"Kesin şekilde inananlar için **yeryüzünde** âyetler vardır." (Zâriyât, 51/20).

اَلَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْاِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ اِلَّا اللَّمَمَ اِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ
الْمَغْفِرَةِ هُوَ اَعْلَمُ بِكُمْ اِذْ اَنْشَاَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ وَاِذْ اَنْتُمْ اَجِنَّةٌ فِى بُطُونِ
اُمَّهَاتِكُمْ فَلَا تُزَكُّوا اَنْفُسَكُمْ هُوَ اَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقٰى

"Onlar ki günahın büyüklerinden ve küçük davranışlar hâriç edepsizliklerden uzak dururlar. Kuşkusuz Rabbin mağfireti geniş tutandır. O sizi **topraktan** yarattığında ve siz analarınızın karınlarında cenin halinde iken bile sizi en iyi bilendir. Öyle ise kendinizi aklamayın. O, sakınmış kimseyi daha iyi bilir." (Necm, 53/32).

مَا اَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِى الْاَرْضِ وَلَا فِى اَنْفُسِكُمْ اِلَّا فِى كِتَابٍ
مِنْ قَبْلِ اَنْ نَبْرَاَهَا اِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرٌ

"Yeryüzünde ve canlarınızda herhangi bir bela meydana gelmemiştir ki onları yaratmamızdan önce bir kitapta yazılmış bulunmasın. Kuşkusuz bu, Allah'a pek kolaydır." (Hadîd, 57/22).

قُلْ هُوَ الَّذِى ذَرَاَكُمْ فِى الْاَرْضِ وَاِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

"De ki: O, sizi **yeryüzünde** yaratmış olan Zât'tır. Ancak O'nun huzuruna getirileceksiniz." (Mülk, 67/24).

وَمَنْ فِى الْاَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ

"Ve **yeryüzünde** bulunanların hepsini. Sonra da bu sayede kendisini kurtarsın." (Meâric, 70/14).

وَاللّٰهُ اَنْبَتَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ نَبَاتًا

"Allah sizi **yerden** bitki gibi bitirdi." (Nûh, 71/17).

وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْاَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا

"Nuh: 'Rabbim! **Yeryüzünde** kâfirlerden hiçbir dolaşan bırakma' dedi." (Nûh, 71/26).

وَاَنَّا لَا نَدْرٖٓى اَشَرٌّ اُرٖيدَ بِمَنْ فِى الْاَرْضِ اَمْ اَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًاۙ

"Doğrusu biz bilmiyoruz, **yeryüzündekilere** bir kötülük mü istenildi yoksa Rableri kendilerine bir hayır mı diledi?" (Cin, 72/10).

وَالْاَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِۙ

"Ve (bitkilerin çıkması için) çatlamış (yarılmış) **yere.**" (Târık, 86/12).

وَاِلَى الْاَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ۠

"Yeryüzüne (bakmıyorlar mı) nasıl yayılmış?" (Ğâşiye, 88/20).

وَالْاَرْضِ وَمَا طَحٰيهَاۙ

"Yeryüzüne ve onu döşemiş olana..." (Şems, 91/6).

b) Esire Olan الْأَرْض =*el-ardı* Lafzı ile Sınırlı Yerlere İşâret Edilmesi

قَالَ فَاِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ اَرْبَعٖينَ سَنَةًۚ يَتٖيهُونَ فِى الْاَرْضِ فَلَا تَاْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقٖينَ۟

"(Allah) buyurdu: 'Artık kesin o kutsanmış toprak kendilerine kırk yıl haram kılınmıştır. O **yerde** sersem sersem dolaşacaklar. Sen de o kâfirler topluluğu için kederlenme." (Mâide, 5/26).

فَبَعَثَ اللّٰهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِى الْاَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُوَارٖى سَوْاَةَ اَخٖيهِۜ قَالَ يَا وَيْلَتٰٓى اَعَجَزْتُ اَنْ اَكُونَ مِثْلَ هٰذَا الْغُرَابِ فَاُوَارِىَ سَوْاَةَ اَخٖىۚ فَاَصْبَحَ مِنَ النَّادِمٖينَۚ

"Akabinde Allah bir karga gönderdi. Karga, kardeşinin cesedini nasıl saklayacağını göstermesi için **yerde** eşeleniyordu. 'Yuh bana! Bu karga gibi olmaktan bile âciz miyim ki kardeşimin cesedini saklamayayım?!' dedi ve pişmanlık duyanlardan oldu." (Mâide, 5/31)

قَالُوا اُوذِينَا مِنْ قَبْلِ اَنْ تَاْتِيَنَا وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْتَنَاۜ قَالَ عَسٰى رَبُّكُمْ
اَنْ يُهْلِكَ عَدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْاَرْضِ فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ

"(İsrailoğulları:) 'Bize gelmenden önce de bize gelmenden sonra da eziyet gördük' dediler. Musa da: 'Rabbinizin düşmanınızı helak etmesi, sizi bu **yerde** hükümran kılması umulur. Böylece nasıl davranacağınıza bakar." (A'râf, 7/129).

وَاَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ الْاَرْضِ وَمَغَارِبَهَا
الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَاۜ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنٰى عَلٰى بَنِي اِسْرَائِلَ بِمَا
صَبَرُواۜ وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ

"Zayıf görülüp horlanan o topluluğu da içine bereket koyduğumuz o **yerin** doğularıyla batılarına vâris kıldık. Rabbinin İsrailoğullarına olan pek güzel sözü sabretmeleri sayesinde yerine geldi. Firavun ile kavminin sanat olarak yaptıklarını ve yükseltmekte olduklarını (tahtlarını, iktidarlarını) da harap ettik." (A'râf, 7/137).

وَقَالَ الَّذِي اشْتَرٰيهُ مِنْ مِصْرَ لِامْرَاَتِهِ اَكْرِمِي مَثْوٰيهُ عَسٰى اَنْ يَنْفَعَنَا
اَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًاۜ وَكَذٰلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْاَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَاْوِيلِ
الْاَحَادِيثِۜ وَاللّٰهُ غَالِبٌ عَلٰى اَمْرِهِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

"Mısır'dan kendisini satın alan kişi hanımına: 'Onun kendisine iyi bak, belki bize faydası olur veya onu evlat ediniriz' dedi. Böylece Yusuf için **o yerde** imkan hazırladık ki kendisine olayların yorumunu öğretelim. Allah emrine hâkimdir. Ne var ki insanların çoğu bilmiyorlar." (Yûsuf, 12/21).

قَالَ اجْعَلْنِي عَلٰى خَزَائِنِ الْاَرْضِۚ اِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ

"(Yusuf: 'Beni **ülke hazinelerinin** başına geçir, cidden ben iyi bir koruyucu, çok iyi bilenim' dedi." (Yûsuf, 12/55).

وَكَذٰلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِى الْاَرْضِ يَتَبَوَّاُ مِنْهَا حَيْثُ يَشَٓاءُ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَٓاءُ وَلَا نُضِيعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

"İşte böylece Yusuf'a **o yerde** imkân verdik. Artık orada dilediği yerde mekân ediniyordu. Dilediğimiz kimselere rahmetimizi nasip ederiz. İyilik edenlerin ödülünü ziyan etmeyiz." (Yûsuf, 12/56).

قَالُوا تَاللّٰهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْنَا لِنُفْسِدَ فِى الْاَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ

"Dediler: Yemin ederiz -sizin de gerçekten malumunuz- **buraya bozgunculuk** yapalım diye gelmedik. Hırsız da değiliz." (Yûsuf, 12/73).

وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْاَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ

"Kötü bir sözün durumu **toprak üzerinden** koparılan kökü olmayan kötü bir ağaç gibidir." (İbrâhîm, 14/26).

وَقَضَيْنَٓا اِلٰى بَنِىٓ اِسْرَٓائِلَ فِى الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِى الْاَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوًّا كَبِيرًا

"İsrailoğullarına o kitapta şöyle hükmettik: Elbette, o **yerde** iki kere fesat çıkaracaksınız ve elbette büyük bir yükselişle yükseleceksiniz." (İsrâ, 17/4).

وَاِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّونَكَ مِنَ الْاَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَاِذًا لَا يَلْبَثُونَ خِلَافَكَ اِلَّا قَلِيلًا

"Seni **buradan** çıkarmaları için nerede ise bu yerden koparacaklar. İşte o zaman onlar senin ardından orada ancak pek az kalırlar." (İsrâ, 17/76).

وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتّٰى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْاَرْضِ يَنْبُوعًا

"Dediler: **Yerden** bizim için gözeler fışkırtmana değin asla sana inanmayız." (İsrâ, 17/90).

فَاَرَادَ اَنْ يَسْتَفِزَّهُمْ مِنَ الْاَرْضِ فَاَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمٖيعًاۙ

"Firavun onları o **yerden** koparmak istedi. Biz de onu ve maiyyetindekileri, hepsini boğduk." (İsrâ, 17/103).

قَالُوا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ اِنَّ يَاْجُوجَ وَمَاْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِى الْاَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلٰٓى اَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا

"Dediler: Ey Zülkarneyn, gerçekten Ye'cûc ve Me'cûc **bu ülkede** fesat çıkarıyorlar, bizimle onlar arasında bir set yapman için sana bir vergi verelim mi?" (Kehf, 18/94).

وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا اِلَى الْاَرْضِ الَّتٖى بَارَكْنَا فٖيهَا لِلْعَالَمٖينَ

"Onu ve Lût'u, içine âlemler için bereket koyduğumuz o **yere** eriştirip kurtardık." (Enbiyâ, 21/71).

وَلِسُلَيْمٰنَ الرّٖيحَ عَاصِفَةً تَجْرٖى بِاَمْرِهٖٓ اِلَى الْاَرْضِ الَّتٖى بَارَكْنَا فٖيهَاۜ وَكُنَّا بِكُلِّ شَىْءٍ عَالِمٖينَ

"Süleyman'a da, içine bereket koyduğumuz **yere** doğru buyruğuyla akıp giden rüzgârı, kasırgayı boyun eğdirmiştik. Biz her şeyi biliriz." (Enbiyâ, 21/81).

اَلَّذٖينَ يُفْسِدُونَ فِى الْاَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ

"Onlar ki **o yerde** bozgunculuk yapıyorlar, ıslahatta bulunmuyorlar." (Şuarâ, 26/152).

وَكَانَ فِى الْمَدٖينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِى الْاَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ

"O şehirde dokuz kişilik çete vardı, **o yerde** düzeni bozmaya çalışıyorlardı; düzeltmeye değil." (Neml, 27/48).

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضْعِفُ طَائِفَةً
مِنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ

"Doğrusu Firavun **o yerde** ululandı, halkını fırkalara ayırdı. İçlerinden bir grubu ezerek oğullarını boğazlıyor, kadınlarını ise sağ sırakıyordu. Gerçekten o, bozgunculardandı." (Kasas, 28/4).

وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ
أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ

"Biz ise **o yerde** ezilenlere lutufta bulunmamızı, kendilerini önderler yapmamızı ve onları Firavun'un mülkünün mirasçıları kılmamızı irâde buyuruyorduk." (Kasas, 28/5).

وَنُمَكِّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا
مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ

"O yerde kendilerine güç vermemizi, Firavun ile Hâmân'a ve ordularına onlardan korkup durdukları şeyi göstermemizi istiyorduk." (Kasas, 28/6).

فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ

"O **yerin** en yakınında. Ama onlar (bu) yenilgilerinden sonra yenecekler." (Rûm, 30/3).

وَقَالُوا أَإِذَا ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ أَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ بَلْ هُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ كَافِرُونَ

"Dediler: '**Toprakta** kaybolduğumuzda mı, cidden biz mi gerçekten yepyeni bir yaratılış içinde olacak mışız?' Doğrusu onlar, Rablerine kavuşmayı inkâr etmekteler." (Secde, 32/10).

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ
أَنْعَامُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ أَفَلَا يُبْصِرُونَ

"Bizim, bitkisiz **kuru toprağa** suyu sevkettiğimizi ve sayesinde hem hayvanlarının hem de kendilerinin yediği bir ekin çıkardığımızı görmediler mi? Hâlâ da görmüyorlar mı?" (Secde, 32/27).

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلٰى مَوْتِهِ اِلَّا دَٓابَّةُ الْاَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَاَتَهُ
فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنُّ اَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ

"Süleyman'ın ölümüne hükmettiğimiz zaman onun öldüğünü, ancak asasını yemekte olan ağaç kurdu gösterdi. Derken Süleyman yüzükoyun yere kapanınca ortaya çıktı ki cinler gaybı bilmiş olsalardı o küçük düşüren azap içinde beklemezlerdi." (Sebe', 34/14).

يَا دَاوُدُ اِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْاَرْضِ فَاحْكُمْ بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ
الْهَوٰى فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ اِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ لَهُمْ عَذَابٌ
شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ

"Ey Davud! Biz seni **o yerde** bir halife yaptık. Öyle ise insanlar arasında hak ile hükmeyle, keyfine uyma, yoksa seni Allah yolundan saptırır. Kuşkusuz Allah yolundan sapan kimseler, hesap gününü unuttukları için onlara pek yaman bir azap vardır." (Sâd 38/26).

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي اَقْتُلْ مُوسٰى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ اِنِّي اَخَافُ اَنْ يُبَدِّلَ
دِينَكُمْ اَوْ اَنْ يُظْهِرَ فِي الْاَرْضِ الْفَسَادَ

"Firavun dedi: 'Bırakın beni Musa'yı öldüreyim de varsın Rabbine yalvarsın. Doğrusu ben, dininizi değiştirmesinden veya **ülkede** fesat çıkarmasından korkuyorum." (Mü'min, 40/26).

يَا قَوْمِ لَكُمُ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِي الْاَرْضِ فَمَنْ يَنْصُرُنَا مِنْ
بَأْسِ اللّٰهِ اِنْ جَٓاءَنَا قَالَ فِرْعَوْنُ مَٓا اُرِيكُمْ اِلَّا مَٓا اَرٰى وَمَٓا اَهْدِيكُمْ
اِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ

"Ey toplumum! Bugün **ülkede** hükümranlık sadece sizin. Ama, Allah'ın azabına karşı -eğer gelirse- bize kim yardım eder?' dedi. Firavun: 'Size sadece görmekte olduğumu gösteriyorum, sizi sadece doğru yola iletiyorum' dedi." (Mü'min, 40/29).

ذٰلِكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَمْرَحُونَ

"İşte bunlar **yeryüzünde** (günahlarla) haksızca neşelenmiş olmanız ve şımarıp durmanız yüzündendir." (Mü'min, 40/75).

فَاَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ اَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ الَّذٖي خَلَقَهُمْ هُوَ اَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِاٰيَاتِنَا يَجْحَدُونَ

"Ad'a gelince: **Yeryüzünde** haksızca büyüklük tasladılar ve: 'Kuvvetçe bizden daha yaman kimdir?' dediler. Onlar, kendilerini yaratmış bulunan Allah'ın, onlardan daha güçlü olduğunu görmemişler miydi? Ayetlerimizi inadına inkar ediyorlar. (Fussilet, 41/15).

'İ' Şeklinde Esire Konumdaki الأرض =*el-ard* Lafzının Tekil السماء =*es-semâ* ile Birlikte ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَخْفٰى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْاَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ

"Kuşkusuz Allah'a, **yeryüzünde** ve gökte hiçbir şey gizli kalmaz." (Âl-i Imrân, 3/5).

اَلَمْ يَرَوْا كَمْ اَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْاَرْضِ مَا لَمْ نُمَكِّنْ لَكُمْ وَاَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا وَجَعَلْنَا الْاَنْهَارَ تَجْرٖي مِنْ تَحْتِهِمْ فَاَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَاَنْشَاْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا اٰخَرٖينَ

"Kendilerinden önce nice sivrilmiş nesilleri helâk ettiğimizi görmediler mi? **Yeryüzünde** size vermediğimiz imkânları onlara vermiştik. Gökten üzerlerine bolca yağmur göndermiştik, altlarından akan

ırmaklar yapmıştık. Derken günahları sebebiyle kendilerini helâk etmiş, arkalarından da başka nesiller meydana getirmiştik." (En'âm, 6/6).

وَاِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ اِعْرَاضُهُمْ فَاِنِ اسْتَطَعْتَ اَنْ تَبْتَغِىَ نَفَقًا فِى الْاَرْضِ اَوْ سُلَّمًا فِى السَّمَاۤءِ فَتَاْتِيَهُمْ بِاٰيَةٍۜ وَلَوْ شَاۤءَ اللّٰهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدٰى فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ

"Yüz çevirmeleri ağırına gitti ise ve **yeryüzünün** derinliklerinde bir delik veya gökte bir merdiven araman da elinden geliyorsa (bunu yap ki) kendilerine bir âyet (mucize) getiriveresin. Allah dileseydi elbette onları hidâyet üzerinde toplar, bir araya getirirdi. Öyle ise sakın cahillerden olma." (En'âm, 6/35).

وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ الْقُرٰٓى اٰمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاۤءِ وَالْاَرْضِ وَلٰكِنْ كَذَّبُوا فَاَخَذْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

"Gerçekten yerleşim birimlerinin halkları iman edip sakınsalardı üzerlerine gökten ve **yeryüzünden** bereketler saçardık. Ne var ki yalan dediler. Bunun üzerine kendilerini kazandıkları yüzünden azapla yakalayıverdik." (A'raf, 7/96).

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاۤءِ وَالْاَرْضِ اَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْاَمْرَۜ فَسَيَقُولُونَ اللّٰهُۚ فَقُلْ اَفَلَا تَتَّقُونَ

"De ki: 'Gökten ve **yeryüzünden** size kim rızık veriyor? Kim işitme gücüne ve gözlere hükmediyor? Kim diriyi ölüden, ölüyü diriden çıkarıyor? Kim işi düzenliyor?' 'Allah' diyecekler. O zaman: 'Hâlâ sakınmıyor musunuz?' de." (Yûnus, 10/31).

وَمَا تَكُونُ فِى شَاْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْاٰنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ اِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا اِذْ تُفِيضُونَ فِيهِۜ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ

مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَٰلِكَ وَلَا أَكْبَرَ
إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

"Sen hangi işte bulunsan, Kur'ân'dan ne okusan ve sizler ne iş yaparsanız yapın, onun içine daldığınızda muhakkak üzerinizde gözcülerizdir. Ne **yeryüzünde,** ne gökte, zerre ağırlığınca bir şey, ne bundan daha küçüğü ne de daha büyüğü Rabbinden gizli değildir. Hepsi apaçık bir kitaptadır." (Yûnus, 10/61).

أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا
رَابِيًا ۚ وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلُهُ ۚ كَذَٰلِكَ
يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ ۚ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً ۖ وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ
فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ ۚ كَذَٰلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ ۚ

"Gökten bir su indirdi de bunun sonucunda vâdiler kendi ölçülerince sel oldu. Sel de üste çıkan köpüğü yüklendi. Bir süs eşyası veya herhangi bir nesne elde etmek için ateşte yaktıkları (körükledikleri) madenden de bunun gibi bir köpük çıkar. İşte Allah, hak ile bâtılı böyle örneklendirir. Şimdi köpük atılıp gider. Ama insanlara faydası olan **yeryüzünde** kalır. Allah işte böyle misaller verir." (Ra'd, 13/17).

رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ ۗ وَمَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي
الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ

"Rabbimiz! Kuşkusuz Sen, neyi gizlersek, neyi açığa vurursak biliyorsun. Öyle ya ne **yeryüzünde,** ne gökte Allah'a hiçbir şey gizli kalmaz." (İbrâhîm, 14/10).

قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ
مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا

"De ki: **Yeryüzünde** sakin sakin yürüyen melekler olsalardı elbette onlara da gökten bir meleği elçi olarak indirirdik." (İsrâ, 17/95).

وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ اَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْاَرْضِ فَاَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيَاحُ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ مُقْتَدِرًا

"Onlara dünya hayatının su gibi olduğu örneğini de ver. O suyu gökten indirdik. Derken onunla **yeryüzünün** bitkisi birbirine karıştı ve akabinde de o bitki rüzgârların kendisini savurduğu kupkuru çerçöpe dönüştü. Öyle ya Allah her şeye karşı muktedir olagelmiştir." (Kehf, 18/45).

قَالَ رَبِّى يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِى السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

"(Peygamber) dedi: Rabbim gökte ve **yeryüzünde** olan sözü bilir. O, çok iyi duyandır, çok iyi bilendir." (Enbiyâ, 21/4).

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِى الْاَرْضِ وَالْفُلْكَ تَجْرِى فِى الْبَحْرِ بِاَمْرِهِ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ اَنْ تَقَعَ عَلَى الْاَرْضِ اِلَّا بِاِذْنِهِ اِنَّ اللّٰهَ بِالنَّاسِ لَرَؤُفٌ رَحِيمٌ

"Görmedin mi, Allah, **yeryüzündekileri** ve denizde buyruğuyla akıp giden gemileri size boyun eğdirdi. İzni olmaksızın yeryüzüne düşmesin diye göğü tutuyor. Gerçekten Allah, insanlara karşı elbette pek şefkatli, pek merhametlidir." (Hacc, 22/65).

اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِى السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ اِنَّ ذٰلِكَ فِى كِتَابٍ اِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرٌ

"Bilmez misin gerçekten Allah göktekini ve **yeryüzündekini** bilir. Kuşkusuz bu, kitaptadır. Cidden bu, Allah'a pek kolaydır." (Hacc, 22/70).

وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَاَسْكَنَّاهُ فِى الْاَرْضِ وَاِنَّا عَلٰى ذَهَابٍ بِهِ لَقَادِرُونَ

"Gökten bir ölçü çerçevesinde su indirip onu **yeryüzünün** içinde durdurduk. Cidden biz onu gidermeye gücü yetenleriz." (Mü'minûn, 23/18).

أَمَّنْ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ءَاِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

"Yoksa yaratmaya başlayan, sonra onu geri döndüren (eski haline getiren), sizi gökten ve **yeryüzünden** rızıklandıran Zât mı (hayırlıdır)? Şimdi Allah ile birlikte bir başka tanrı mı? De ki: Doğru söyleyenler iseniz kanıtınızı getirin." (Neml, 27/64).

وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ اِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

"Gökte ve **yeryüzünde** hiçbir gizli yoktur ki apaçık bir kitapta yazılmış olmasın." (Neml, 27/75).

يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ اِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ اِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ

"İşi gökten **yeryüzüne** doğru düzenler. Sonra, süresi sizin hesabınıza göre bin yıl olan bir günde oraya yükselir. (Secde, 32/5).

يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ

"**Yeryüzüne** gireni, ondan çıkanı, gökten ineni, oraya yükseleni bilir. O, çok merhametlidir, çok bağışlayandır." (Sebe', 34/2).

يَا اَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللّٰهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ فَاَنّٰى تُؤْفَكُونَ

"Ey insanlar! Allah'ın üzerinizdeki nimetini anın. Allah dışında size, gökten ve **yeryüzünden** rızık veren bir tanrı mı var? O'ndan başka hiçbir tanrı yoktur.O halde neden dönüyorsunuz." (Fâtır, 35/3).

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعَ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ
زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ
لَذِكْرَىٰ لِأُولِي الْأَلْبَابِ

"Gerçekten Allah'ın gökten bir su indirdiğini ve onu **yeryüzündeki** kaynaklara soktuğunu görmedin mi? Sonra onunla renkleri değişik bir ekin çıkarır. Ardından o ekin kurur da kendisini sapsarı kesilmiş görürsün. Akabinde onu kuru bir kırıntı yapar. Kuşkusuz bunda elbette saf akıl sahipler için bir öğüt vardır." (Sâd 38/21).

ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ
كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ

"Sonra bir duman halinde olan göğe yöneldi. Ona ve **yeryüzüne**: 'İsteyerek veya istemeyerek gelin' buyurdu. İkisi: 'İsteyerek geldik' dediler." (Fussilet, 41/11).

وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَٰهٌ وَفِي الْأَرْضِ إِلَٰهٌ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ

"O, gökte tanrı **yeryüzünde** de tanrı olan bir Zat'tır. O'dur çok hikmetli, çok bilen." (Zuhruf, 43/84).

فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِثْلَ مَا أَنَّكُمْ تَنْطِقُونَ

"Göğün ve **yeryüzünün** Rabbine andolsun ki gerçekten O, kesin sizin konuşmanız gibi elbette bir gerçektir." (Zâriyât, 51/23).

سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ
وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

"Rabbinizden bir bağışa, genişliği gökle **yeryüzünün** genişliği gibi olan cennete koşun ki o, Allah'a ve peygamberlerine inanmış kimseler için hazırlanmıştır. İşte bu, Allah'ın lutfudur, onu dilediği kimseye verir. Allah pek büyük lütuf sahibidir." (Hadîd, 57/21).

'İ' Şeklinde Esire Konumdaki الْأَرْض =*el-ardı* Lafzının Çoğul السَّمَاوَات =*es-semâvât* ile Birlikte ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler

قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ

"Allah: 'Ey Âdem, onlara, onların adlarıyla haber ver' buyurdu. Âdem onlara adlarıyla haber verince Allah: 'Ben size, gerçekten Ben göklerin, **yeryüzünün** gaybını bilirim. Ve sizin açıklayageldiklerinizi de gizleyegeldiklerinizi de bilirim' dememiş mi idim?' buyurdu." (Bakara, 2/33).

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللّٰهَ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

"Göklerin ve **yeryüzünün** mülkünün kuşkusuz Allah'a ait olduğunu bilmedin mi? Sizin için Allah'tan başka ne bir dost ne de yardımcı vardır." (Bakara, 2/107).

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ

"Allah bir çocuk edindi, dediler. Hâşâ!? O bundan uzaktır. Bilakis göklerde ve **yeryüzünde** olanlar yalnız O'nundur. Her şey O'na boyun eğmiştir." (Bakara, 2/116).

بَدِيعُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضٰى أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

"Gökleri ve **yeryüzünü** örneksiz var edendir. Bir şeye karar verdiğinde ona sadece: 'Ol' der. O da hemen oluverir." (Bakara, 2/117).

اللّٰهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ

أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ اِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَلَا يَؤُدُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

"Allah ki, O'ndan başka tanrı yoktur. O Hayy ve Kayyum'dur. Kendisini ne gaflet basar ne de uyku. Göklerde ve yeryüzünde ne varsa O'nun'dur. O'nun izni olmadan huzurunda kim imiş şefaat edecek? Önlerindekini, arkalarındakini (geçmişlerini-geleceklerin/yaptıklarını-yapacaklarını) bilir. Oysa onlar O'nun dilediği dışında ilminden hiçbir şey kavrayıp kuşatamazlar. Kürsüsü gökleri ve **yeryüzünü** kaplamıştır. Onları (gökleri ve yeryüzünü) korumak (görüp gözetmek) kendisine ağır gelmez, O, pek yücedir, pek azametlidir." (Bakara, 2/255).

لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاِنْ تُبْدُوا مَا فِي اَنْفُسِكُمْ اَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللّٰهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Göklerde ve **yeryüzünde** olanlar yalnız Allah'ındır. İçinizdekini açığa vursanız da onu saklasanız da Allah sizi onunla sorgular. Artık bunun ardından dilediğini bağışlar, dilediğine de azap eder. Allah her şeye karşı pek güçlüdür." (Bakara, 2/284).

قُلْ اِنْ تُخْفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ اَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمْهُ اللّٰهُ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"De ki: Göğüslerinizdekini gizleseniz de, onu açıklasanız da Allah onu bilir. (Allah) göklerdekileri ve **yeryüzündekileri** bilir. Allah her şeye karşı pek güçlüdür." (Âl-i Imrân, 3/29).

اَفَغَيْرَ دِينِ اللّٰهِ يَبْغُونَ وَلَهُ اَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَاِلَيْهِ يُرْجَعُونَ

"Allah'ın dininden başkasını mı arıyorlar? Oysa göktekiler de **yeryüzündekiler** de ister istemez O'na boyun eğmiştir. Yalnız O'na döndürüleceksiniz." (Âl-i Imrân, 3/83).

وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ

"Göklerdeki de **yeryüzündeki** de Allah'ındır. Bütün işler sadece Allah'a döndürülür." (Âl-i Imrân, 3/109).

وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيُعَذِّبُ
مَنْ يَشَٓاءُ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

"Göklerdekiler ve **yeryüzündekiler** Allah'ındır. Dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder. Allah pek bağışlayan, pek merhamet edendir." (Âl-i Imrân, 3/129).

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَٓا اٰتٰيهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا
لَهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلِلّٰهِ مِيرَاثُ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

"Allah'ın kendilerine lütfundan verdiğinde cimrilik yapanlar sakın bunun kendileri için bir hayır olduğunu sanmasın. Aksine o, onlar için bir şerdir. Kıyamet günü o cimrilik yaptıkları şeyle tasmalanırlar. Göklerin ve **yeryüzünün** mirası Allah'ındır. Allah yapageldiklerinizden pekâlâ haberlidir." (Âl-i Imrân, 3/180).

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Göklerin ve **yeryüzünün** saltanatı Allah'ındır. Allah her şeye karşı pek güçlüdür." (Âl-i Imrân, 3/189).

اِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَاٰيَاتٍ
لِاُولِي الْاَلْبَابِ

"Cidden göklerin ve **yeryüzünün** yaratılışında, gece ile gündüzün birbirini izlemesinde akıl sahipleri için elbette âyetler vardır." (Âl-i Imrân, 3/190).

اَلَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلٰى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ
فِى خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ
فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

"Onlar ki Allah'ı, ayakta iken, otururken ve yanları üstünde iken anarlar, göklerin ve **yeryüzünün** yaratılışında derin derin düşünürler. 'Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın, Sen münezzehsin, öyle ise koru bizi o ateşin azabından' (derler)." (Âl-i Imrân, 3/191).

وَلِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطًا

"Göklerde ve **yeryüzünde** ne varsa Allah'ındır. Allah her şeyi kuşatagelmiştir." (Nisâ, 4/126).

وَلِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ اُوتُوا
الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَاِيَّاكُمْ اَنِ اتَّقُوا اللّٰهَ وَاِنْ تَكْفُرُوا فَاِنَّ لِلّٰهِ مَا
فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ وَكَانَ اللّٰهُ غَنِيًّا حَمِيدًا

"Göklerdekiler ve **yeryüzündekiler** Allah'ındır. Andolsun ki sizden önce kendilerine kitap verilenlere ve size şunu tavsiye ettik: Allah'tan korkun, küfre saparsanız kuşkusuz göklerdeki ve yeryüzündekiler Allah'ındır. Allah pekâlâ zengin, pekâlâ övülendir." (Nisâ, 4/131).

وَلِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيلًا

"Göklerdekiler ve **yeryüzündekiler** Allah'ındır. Allah Vekîl olarak yeter." (Nisâ, 4/132).

يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَٓاءَكُمُ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَاٰمِنُوا خَيْرًا لَكُمْۜ وَاِنْ تَكْفُرُوا فَاِنَّ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٖيمًا حَكٖيمًا

"Ey insanlar! Cidden size Rabbinizden peygamber hak olarak geldi. Öyle ise kendi hayrınıza olması için iman edin. İnkârederseniz (bilin ki) göklerdekiler ve **yeryüzündekiler** Allah'ındır. Allah pek iyi bilen, pek hikmetli olagelmiştir." (Nisâ, 4/170).

يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فٖي دٖينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّۜ اِنَّمَا الْمَسٖيحُ عٖيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللّٰهِ وَكَلِمَتُهُۚ اَلْقٰيهَٓا اِلٰى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُۘ فَاٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖۚ وَلَا تَقُولُوا ثَلٰثَةٌۜ اِنْتَهُوا خَيْرًا لَكُمْۜ اِنَّمَا اللّٰهُ اِلٰهٌ وَاحِدٌۜ سُبْحَانَهُٓ اَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌۢ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكٖيلًاࣖ

"Ey Ehlikitap! Dininizde aşırılık yapmayın, Allah'a karşı sadece gerçeği söyleyin. Meryem'in oğlu Mesîh İsa sadece Allah'ın peygamberidir, Meryem'e bıraktığı kelimesidir, O'ndan bir ruhtur. Öyle ise Allah'a ve peygamberlerine iman edin, 'üçtür' demeyin. Kendi yararınıza buna son verin. Allah ancak bir tek tanrıdır. Hâşâ O, çocuğu olmaktan beridir. Göklerdekiler de **yeryüzündekiler** de yalnız O'nundur. Allah Vekîl olarak yeter." (Nisâ, 4/171).

لَقَدْ كَفَرَ الَّذٖينَ قَالُٓوا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْمَسٖيحُ ابْنُ مَرْيَمَۜ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔا اِنْ اَرَادَ اَنْ يُهْلِكَ الْمَسٖيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَاُمَّهُ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ جَمٖيعًاۜ وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ

وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَاۜ يَخْلُقُ مَا يَشَٓاءُۜ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ

"Gerçekten: 'Allah Meryemoğlu Mesîh'tir' diyenler (Allah'ı da, Mesih'i de) inkâr etmişlerdir. De ki: 'Allah, Meryemoğlu Mesîh'i, annesini, yeryüzündekilerini, hepsini helâk etmeyi isterse kim Allah'tan kurtarabilir? Göklerin, **yeryüzünün** ve aralarındakilerin saltanatı Allah'ındır. Dilediğini yaratır. Allah her şeye karşı pek güçlüdür." (Mâide, 5/17).

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارٰى نَحْنُ اَبْنٰٓؤُا اللّٰهِ وَاَحِبَّٓاؤُهُۜ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْۜ بَلْ اَنْتُمْ بَشَرٌ مِمَّنْ خَلَقَۜ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَٓاءُۜ وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَاۘ وَاِلَيْهِ الْمَص۪يرُ

"Yahudilerle Hıristiyanlar: 'Biz Allah'ın oğulları ve sevgilileriyiz' dediler. De ki: 'Öyle ise neden size günahlarınız yüzünden azap ediliyor? Bilakis siz, O'nun yarattıklarından birer beşersiniz. Dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder. Göklerin, **yeryüzünün** ve bu ikisi arasındakilerinin saltanatı O'nundur. Son dönüş ancak O'nadır." (Mâide, 5/18).

اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَٓاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَٓاءُۜ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ

"Göklerin ve **yeryüzünün** hükümdarlığının Allah'ın olduğunu bilmedin mi? O, dilediğine azap eder, dilediğini bağışlar. Allah her şeye karşı pek güçlüdür." (Mâide, 5/40).

جَعَلَ اللّٰهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَٓائِدَۜ ذٰلِكَ لِتَعْلَمُٓوا اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاَنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَل۪يمٌ

"Allah Ka'be'yi, saygıya değer o evi, saygıya değer ay'ı, hedy'i ve tasmalık kurbanlıkları insanlar için bir dayanak yaptı. Bunu yaptı ki, göklerdekileri ve **yeryüzündekileri** Allah'ın bildiğini, Allah'ın her şeyi pek iyi bilen olduğunu bilesiniz diye." (Mâide, 5/97).

لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Göklerin ve **yeryüzünün** ve içindekilerinin saltanatı Allah'ındır. O, her şeye karşı pek güçlüdür." (Mâide, 5/120).

وَهُوَ اللّٰهُ فِي السَّمٰوَاتِ وَفِي الْاَرْضِ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ

"Göklerde ve **yeryüzünde** Allah O'dur. Gizlinizi de açığınızı da bilir. Kazandıklarınızı da bilir." (En'âm, 6/3).

قُلْ لِمَنْ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ قُلْ لِلّٰهِ كَتَبَ عَلٰى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ
لَيَجْمَعَنَّكُمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ اَلَّذِينَ خَسِرُوا اَنْفُسَهُمْ
فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

"De ki: 'Göklerdekiler ve **yeryüzündekiler** kimin?' 'Allah'ındır' de. Rahmeti (mahlukatına merhametli davranmayı) kendi üzerine yazdı. Elbette, sizi kendisinde hiç kuşku bulunmayan kıyamet günü toplayacak. Kendilerini hüsrana uğratanlar artık imana gelmezler." (En'âm, 6/12).

قُلْ اَغَيْرَ اللّٰهِ اَتَّخِذُ وَلِيًّا فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ
وَلَا يُطْعَمُ قُلْ اِنِّي اُمِرْتُ اَنْ اَكُونَ اَوَّلَ مَنْ اَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ
مِنَ الْمُشْرِكِينَ

"De ki: 'Göklerin ve **yeryüzünün** yaratıcısı Allah'tan başkasını mı dost edineceğim? Oysa O yedirir yedirilmez.' De ki: 'Gerçekten ben, İslâm'a girenlerin ilki olmam hususunda emir aldım ve sakın müşriklerden olma' (buyuruldu)." (En'âm, 6/14).

وَكَذٰلِكَ نُرِيٓ اِبْرٰهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ

"Böylece İbrahim'e kesin şekilde inananlardan olması için göklerin ve **yeryüzünün** esrarını gösteriyorduk." (En'âm, 6/75).

بَدِيعُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِؕ اَنّٰى يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةٌؕ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

"Göklerin ve **yeryüzünün** örneksiz yaratıcısı. Eşi olmamış iken O'nun nasıl bir çocuğu olabilir? O her şeyi yarattı. O her şeyi pek iyi bilendir." (En'âm, 6/101).

قُلْ يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اِنّ۪ي رَسُولُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ جَم۪يعًا اِلَّذ۪ي لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ يُحْي۪ وَيُم۪يتُۖ فَاٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ الَّذ۪ي يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمَاتِه۪ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

"De ki: Ey bütün insanlar! Gerçekten ben, sizin hepinize Allah'ın gönderilmiş elçisiyim. Göklerin ve **yeryüzünün** saltanatı yalnız O'nundur. O'ndan başka hiçbir tanrı yoktur! Can verir, can alır. Öyle ise Allah'a, O'nun ümmi Peygamber elçisine iman edin ki o Peygamber, Allah'a, Onun sözlerine inanıyor. Ona uyun ki doğru yola girmiş olasınız." (A'râf, 7/158).

اَوَلَمْ يَنْظُرُوا ف۪ي مَلَكُوتِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللّٰهُ مِنْ شَيْءٍ وَاَنْ عَسٰٓى اَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ اَجَلُهُمْۚ فَبِاَيِّ حَد۪يثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ

"Göklerin ve **yeryüzünün** melekûtuna, Allah'ın yarattığı herhangi bir şeye, belki de ecellerinin gerçekten yaklaşmış olabileceği konusuna bakmadılar mı? Artık buna inanmadıktan sonra hangi söze inanacaklar?" (A'râf, 7/185).

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ اَيَّانَ مُرْسٰيهَاۜ قُلْ اِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبّٖيۚ لَا يُجَلّٖيهَا لِوَقْتِهَٓا اِلَّا هُوَۘ ثَقُلَتْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ لَا تَأْتٖيكُمْ اِلَّا بَغْتَةًۜ يَسْـَٔلُونَكَ كَاَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَاۜ قُلْ اِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللّٰهِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

"Sana, 'gerçekleşme zamanı ne vakit' diye o saattan (kıyametten) soruyorlar. De ki: Onun bilgisi yalnız Rabbim katındadır, vaktinde onu gerçekleştirecek sadece O'dur. O (saat olayı) göklere ve **yeryüzüne** ağır bastı. Size ansızın baskın yapar. Sanki ondan ısrarla sorup haberdâr olmuşsun gibi sana soruyorlar. De ki: Onun bilgisi yalnız Allah katındadır. Ne var ki insanların çoğu bilmiyorlar." (A'râf, 7/187).

اِنَّ اللّٰهَ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ يُحْيٖ وَيُمٖيتُۜ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصٖيرٍ

"Kuşkusuz Allah, göklerin ve **yeryüzünün** hükümranlığı O'nundur. Can alır, can verir. Sizin için Allah'tan başka ne bir dost, ne de bir yardımcı vardır." (Tevbe, 9/116).

اِنَّ فِي اخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللّٰهُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَّقُونَ

"Kuşkusuz gece ile gündüzün arka arkaya gelişinde ve Allah'ın gökler ile **yeryüzünde** yarattıklarında sakınan bir toplum için âyetler vardır." (Yûnus, 10/6).

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هٰٓؤُلَٓاءِ شُفَعَٓاؤُ۬نَا عِنْدَ اللّٰهِۜ قُلْ اَتُنَبِّؤُ۫نَ اللّٰهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمٰوَاتِ وَلَا فِي الْاَرْضِۜ سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ

"Allah'tan başka kendilerine ne zarar veren ne de menfat sağlayan şeylere ibadet ediyorlar ve: 'İşte bunlar Allah katında şefaatçıla-

rımız' diyorlar. De ki: 'Allah'a, göklerde ve **yeryüzünde** bilmediği bir şeyi mi haber veriyorsunuz?' O münezzehtir! Onların ortak koşageldiklerinden çok yücedir." (Yûnus, 10/18).

أَلَآ إِنَّ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ أَلَآ إِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَلٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

"Dikkat! Göklerde ve **yeryüzünde** olanlar hakikaten Allah'ındır. Dikkat! Gerçekten Allah'ın va'di haktır. Ne var ki onların çoğu bilmiyorlar." (Yûnus, 10/55).

أَلَآ إِنَّ لِلّٰهِ مَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِى الْأَرْضِ وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ شُرَكَآءَ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ

"Dikkat! Göklerde kim varsa **yeryüzünde** kim varsa hepsi kuşkusuz Allah'ındır. Allah'tan başkasına tapanlar da ortak tanıdıklarına uymazlar. Onlar sadece zannın ardına düşerler, onlar sırf yalan söylerler." (Yûnus, 10/66).

قَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِىُّ لَهُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْأَرْضِ إِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهٰذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

"Dediler: 'Allah bir çocuk edindi.' Hâşâ! O münezzehtir, O Ganî'dir. Göklerde ve **yeryüzündekiler** O'nundur. Yanınızda bu hususta hiçbir belge yoktur. Allah'a karşı bilmediklerinizi mi söylüyorsunuz?" (Yûnus, 10/68).

قُلِ انْظُرُوا مَاذَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا تُغْنِى الْآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ

"De ki: 'Göklerde ve **yeryüzünde** neler var bakın!' Ama o âyetler, o uyarıcılar inancı olmayan bir topluma bir yarar sağlamaz." (Yûnus, 10/101).

وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاِلَيْهِ يُرْجَعُ الْاَمْرُ كُلُّهُ فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

"Göklerin ve **yeryüzünün** gaybı Allah'ın tekelindedir. Bütün iş, O'na döndürülür. Öyle ise O'na kulluk et, O'na dayan. Rabbin yapmakta olduklarınızdan gâfil değildir." (Hûd, 11/123).

رَبِّ قَدْ اٰتَيْتَنٖى مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنٖى مِنْ تَأْوٖيلِ الْاَحَادٖيثِ فَاطِرَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ اَنْتَ وَلِيّٖ فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ تَوَفَّنٖى مُسْلِمًا وَاَلْحِقْنٖى بِالصَّالِحٖينَ

"Rabbim! Gerçekten bana saltanattan bir pay verdin, bana olayların yorumundan öğrettin. Ey göklerin ve **yeryüzünün** yaratıcısı! Sensin dünya ve âhirette dostum. Beni müslüman (Hakk'a tam teslim olmuş, herkesin hakkını teslim eden kimse) olarak öldür ve beni iyi kişiler arasına kat." (Yûsuf, 12/101).

وَكَاَيِّنْ مِنْ اٰيَةٍ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ

"Göklerde ve **yeryüzünde** nice âyetler var ki yanlarından yüzçevirerek geçiyorlar." (Yûsuf, 12/105).

وَلِلّٰهِ يَسْجُدُ مَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظِلَالُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْاٰصَالِ

"Göklerde ve **yeryüzünde** olan kimseler ister-istemez ve bunların gölgeleri sabah-akşam Allah'a secde ederler." (Ra'd, 13/15).

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ قُلِ اللّٰهُ قُلْ اَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهٖ اَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِاَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِى الْاَعْمٰى وَالْبَصٖيرُ اَمْ هَلْ تَسْتَوِى

الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ اَمْ جَعَلُوا لِلّٰهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

"De ki: 'Göklerin ve **yeryüzünün** Rabbi kimdir?' De ki: 'Allah'tır.' De ki: 'O'ndan başka kendilerine ne bir fayda ne de bir zarar vermeye güç yetirebilen dostlar mı edindiniz?' De ki: 'Hiç körle gören bir olur mu? Veya karanlıklar ile aydınlık eşit olur mu?' Yoksa Allah'a birtakım ortaklar tanıdılar, onlar da O'nun yarattığı gibi yarattılar ve bunun sonucunda yaratış kendilerine benzeşir mi oldu? De ki: 'Allah'tır her şeyin yaratıcısı. O tektir, Kahhâr'dır." (Ra'd, 13/16).

اَللّٰهِ الَّذِى لَهُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ

"O Allah ki göklerde ne varsa **yeryüzünde** ne varsa yalnız O'nundur. Pek çetin bir azaptan ötürü vay o kâfirlere!" (İbrâhîm, 14/2).

قَالَتْ رُسُلُهُمْ اَفِى اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ اِلٰى اَجَلٍ مُسَمًّى قَالُوا اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا تُرِيدُونَ اَنْ تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ اٰبَاؤُنَا فَاْتُونَا بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ

"Peygamberleri onlara: 'Göklerin ve **yeryüzünün** yaratıcısı Allah hakkında mı kuşku? Sizi, günahlarınızı bağışlaması için çağırıyor, sizi belirlenmiş bir süreye değin erteliyor' dediler. Onlar da: 'Siz de sadece bizim gibi insanlarsınız, bizi atalarımızın tapındıklarından döndürmek istiyorsunuz, haydi açık bir belge getirin' dediler." (İbrâhîm, 14/10).

وَلِلّٰهِ يَسْجُدُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلٰئِكَةُ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ

"Hayvanlardan göklerde olanla **yeryüzünde** olanlar ve melekler Allah'a secde ederler. Onlar kibirlenmek istemezler." (Nahl, 16/49).

وَلَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَلَهُ الدّ۪ينُ وَاصِباًۜ اَفَغَيْرَ اللّٰهِ تَتَّقُونَ

"Göklerde ve **yeryüzünde** olanlar yalnız O'nundur, din sürekli olarak O'nundur. Yoksa Allah'tan başkasından mı korkuyorsunuz?" (Nahl, 16/52).

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقاً مِنَ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِ شَيْـٔاً وَلَا يَسْتَط۪يعُونَۚ

"Allah'tan başka kendileri için göklerden ve **yeryüzünden** hiçbir şeye sahip olamayan ve buna güç yetiremeyeceklere mi tapıyorlar?" (Nahl, 16/73).

وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَمَٓا اَمْرُ السَّاعَةِ اِلَّا كَلَمْحِ
الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُۜ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ

"Göklerin ve **yeryüzünün** gaybı Allah'ın tekelindedir. O saatın işi (kıyametin gerçekleşmesi olayı) sadece göz kırpması gibidir veya ondan daha yakın (kısa)dır. Kuşkusuz Allah her şeye karşı pek güçlüdür." (Nahl, 16/77).

وَرَبُّكَ اَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيّ۪نَ
عَلٰى بَعْضٍ وَاٰتَيْنَا دَاوُ۫دَ زَبُوراً

"Rabbin, göklerde ve **yeryüzündeki** kimseleri en iyi bilendir. Doğrusu peygamberlerden kimini kimine üstün kıldık. Davud'a Zebûru verdik." (İsrâ, 17/55).

قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَٓا اَنْزَلَ هٰٓؤُ۬لَٓاءِ اِلَّا رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ بَصَٓائِرَۚ
وَاِنّ۪ي لَاَظُنُّكَ يَا فِرْعَوْنُ مَثْبُوراً

"(Musa) dedi: 'Andolsun gerçekten sen biliyorsun bunları, ancak göklerin ve **yeryüzünün** Rabbi ibret olarak indirmiştir. Kuşkusuz ben seni ey Firavun helâk olmuş görüyorum." (İsrâ, 17/102).

وَرَبَطْنَا عَلٰى قُلُوبِهِمْ اِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ لَنْ نَدْعُوَا مِنْ دُونِه۪ٓ اِلٰهًا لَقَدْ قُلْنَٓا اِذًا شَطَطًا

"Kalpleri üzerine bağ vurmuş, kalplerini güçlendirmiştik. Bir zaman dikilip: 'Rabbimiz, göklerin ve **yeryüzünün** Rabbidir. O'ndan başka hiçbir ilâha dua etmeyiz. Yoksa gerçekten o zaman saçma söylemiş oluruz' demişlerdi." (Kehf, 18/14).

قُلِ اللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا لَبِثُواۚ لَهُ غَيْبُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ اَبْصِرْ بِه۪ وَاَسْمِعْۜ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِه۪ مِنْ وَلِيٍّۘ وَلَا يُشْرِكُ ف۪ي حُكْمِه۪ٓ اَحَدًا

"De ki: Onların ne kadar kaldıklarını en iyi Allah bilir. Göklerin ve **yeryüzünün** gaybı O'nun tekelindedir. Ne yaman gördü! Ne yaman işitti! Onlar için O'ndan başka hiçbir dost yoktur. Ve hükmünde hiç kimseye ortaklık vermez." (Kehf, 18/26).

مَٓا اَشْهَدْتُهُمْ خَلْقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَلَا خَلْقَ اَنْفُسِهِمْۖ وَمَا كُنْتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلّ۪ينَ عَضُدًا

"Onları (İblis'i ve soyunu), ne gökler ile **yeryüzünün** yaratılışına ne de kendilerinin yaratılışına tanık tuttum. Saptıranları yardımcı tutan olmadım." (Kehf, 18/51).

رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِه۪ۜ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا

"Göklerin, **yeryüzünün** ve bu ikisi arasında bulunanların Rabbidir. Öyle ise O'na ibadet eyle ve O'na ibadette sabır göster. O'nun herhangi bir adaşı olduğunu biliyor musun?" (Meryem, 19/65).

إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ اِلَّٓا اٰتِي الرَّحْمٰنِ عَبْدًاۜ

"Göklerde ve **yeryüzünde** bulunanların hepsi illâki Rahman'a kul olarak gelir." (Meryem, 19/93).

لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرٰى

"Göklerdekiler, **yeryüzündekiler,** bu ikisi arasındakiler ve nemli toprağın altındakiler yalnız O'nundur." (Tâhâ, 20/6).

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِه۪
وَلَا يَسْتَحْسِرُونَۚ

"Göklerdeki ve **yeryüzündekiler** yalnız O'nun'dur. Katındakiler de O'na kulluk etmekten kibirlenmez ve yorulmazlar." (Enbiyâ, 21/19).

قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ الَّذ۪ي فَطَرَهُنَّۘ وَاَنَا۬ عَلٰى
ذٰلِكُمْ مِنَ الشَّاهِد۪ينَ

"Dedi: Hayır (sizinle eğlenmiyorum). Sizin Rabbiniz, göklerin ve **yeryüzünün** Rabbidir ki onları yaratmıştır. Ve ben size bu söylediğime tanıklık edenlerdenim." (Enbiyâ, 21/56).

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ
وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَٓابُّ
وَكَث۪يرٌ مِنَ النَّاسِۜ وَكَث۪يرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُۜ وَمَنْ يُهِنِ اللّٰهُ
فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍۜ اِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يَشَٓاءُ

"Görmedin mi göklerdeki herkes, **yeryüzündeki** herkes, güneş, ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar, hayvanlar ve insanlardan pek çoğu gerçekten Allah'a secde ediyor. Ama pek çoğu üzerine de azap hak ol-

muştur. Allah'ın aşağıladığı kimseyi şereflendirecek yoktur. Kuşkusuz Allah ne dilerse yapar." (Hacc, 22/18).

لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاِنَّ اللّٰهَ لَهُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

"Göklerdeki ve **yeryüzündeki** yalnız O'nundur. Gerçekten Allah Ganî'dir, Hamîd'dir." (Hacc, 22/64).

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ اَلْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَاَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلٰى نُورٍ يَهْدِي اللّٰهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

"Allah, göklerin ve **yeryüzünün** nurudur. O'nun nurunun örneği, içinde güçlü bir lamba bulunan bir kandillik gibidir. O güçlü lamba bir cam içindedir. O cam da sanki incimsi bir yıldızdır. Doğuya da batıya da nisbet edilmeyen kutlu bir ağaçtan, zeytinden tutuşturulur. Nerede ise yağı, kendisine bir ateş dokunmasa bile aydınlık verir. Nur üstüne nurdur. Allah dilediği kimseyi nuruna iletir. Allah insanlara temsiller getiriyor. Allah her şeyi çok iyi bilendir." (Nûr, 24/35).

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَالطَّيْرُ صَافَّاتٍ كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ

"Göklerdeki ve **yeryüzündeki** kimselerin, havada kanatlarını açmış bir halde süzülen kuşların gerçekten Allah'ı, tesbih edip durduklarını görmedin mi? Hepsi kendi duasını ve tesbihini hakikaten bilmiştir. Allah da onların yapmakta olduklarını çok iyi bilmektedir." (Nûr, 24/41).

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ وَاِلَى اللّٰهِ الْمَصٖيرُ

"Göklerin ve **yeryüzünün** mülkü Allah'ındır. Dönüş yalnız Allah'adır." (Nûr, 24/42).

اَلَٓا اِنَّ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ قَدْ يَعْلَمُ مَٓا اَنْتُمْ عَلَيْهِۜ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ اِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُواۜ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلٖيمٌ

"Dikkat! Göklerde ve **yeryüzünde** ne varsa kuşkusuz Allah'ındır. Sizin üzerinde olduğunuzu (ne yapmakta bulunduğunuzu) pekâlâ bilir. O'na döndürüldükleri gün yaptıklarını da onlara bir bir haber verir. Allah her şeyi çok iyi bilendir." (Nûr, 24/64).

اَلَّذٖي لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرٖيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدٖيرًا

"O, göklerin ve **yeryüzünün** mülkü kendisinin olan Zât'tır. Ne bir çocuk edinmiş ne mülkünde ortağı olmuştur. Her şeyi yaratmış ve yarattığı her şeyi de iyice biçimlendirmiştir." (Furkân, 25/2).

قُلْ اَنْزَلَهُ الَّذٖي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ اِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحٖيمًا

"De ki: Ona, göklerdeki ve **yeryüzündeki** sırrı bilip duran o Zât indirdi. Gerçekte O, çok bağışlayan, çok merhametlidir." (Furkân, 25/6).

قَالَ رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَاۜ اِنْ كُنْتُمْ مُوقِنٖينَ

"Musa dedi: Göklerin, **yeryüzünün** ve bu ikisi arasında bulunanların Rabbi! Eğer delille bilgiye ulaşanlarsanız (bunu anlarsınız)." (Şuarâ, 26/24).

اَلَّا يَسْجُدُوا لِلّٰهِ الَّذٖي يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ

"Göklerde ve **yeryüzünde** gizli olanı çıkaran, gizlediklerini ve açıkladıklarını bilen Allah'a secde etmeleri gerekmez miydi." (Neml, 27/25).

قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ الْغَيْبَ اِلَّا اللّٰهُ وَمَا يَشْعُرُونَ
اَيَّانَ يُبْعَثُونَ

"De ki: Allah hâriç, göklerdeki ve **yeryüzündeki** kimseler gaybı bilmezler ve ne zaman diriltileceklerinin şuuruna da varmazlar." (Neml, 27/65).

وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ اِلَّا مَنْ
شَاءَ اللّٰهُ وَكُلٌّ اَتَوْهُ دَاخِرِينَ

"Sûr'a üfürüldüğü gün -Allah'ın diledikleri dışında- göklerdeki kimseler, **yeryüzündeki** kimseler dehşete kapılmıştır. Hepi boyun eğerek O'na gelirler." (Neml, 27/87).

قُلْ كَفٰى بِاللّٰهِ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ شَهِيدًا يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا بِاللّٰهِ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

"De ki: Benimle sizin aranızda tanık olarak Allah yeter, göklerdekini ve **yeryüzündekini** bilir. Bâtıla inanıp Allah'a küfredenler (var ya) işte onlardır hüsrana uğrayanlar." (Ankebût, 29/52).

وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ

"Göklerde ve **yeryüzünde,** gün sonu ve öğlene erdiğinizde hamd yalnız O'nadır." (Rûm, 30/18).

وَمِنْ اٰيَاتِهِ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافُ اَلْسِنَتِكُمْ وَاَلْوَانِكُمْ
اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِلْعَالِمِينَ

"Göklerin ve **yeryüzünün** yaratılışı, dillerinizin ve renklerinizin farklı oluşu da O'nun delillerindendir. Cidden bunda âlim kimseler için elbette ibretler vardır." (Rûm, 30/22).

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ

"Göklerde ve **yeryüzünde** bulunan kimseler sadece O'nundur. Hepsi O'na divan durmaktadır." (Rûm, 30/26).

وَهُوَ الَّذٖي يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعٖيدُهُ وَهُوَ اَهْوَنُ عَلَيْهِۜ وَلَهُ الْمَثَلُ
الْاَعْلٰى فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ وَهُوَ الْعَزٖيزُ الْحَكٖيمُ

"O, yaratmaya ilk başlayan, sonra onu çevirip tekrar eden Zât'tır. Bu (tekrar çevirme) kendisine daha kolaydır. Göklerde ve **yeryüzünde** en üstün örnek yalnız O'nundur. O'dur çok güçlü, çok hikmetli." (Rûm, 30/27).

يَا بُنَيَّ اِنَّهَٓا اِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فٖي صَخْرَةٍ اَوْ فِي
السَّمٰوَاتِ اَوْ فِي الْاَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللّٰهُۜ اِنَّ اللّٰهَ لَطٖيفٌ خَبٖيرٌ

"Yavrucuğum! Gerçekten o yapılan iyilik veya kötülük bir hardal tanesi ağırlığınca olsa da bir kayanın içinde veya göklerde yahut **yeryüzünün** dibinde bulunsa Allah onu getirir. Kuşkusuz Allah Latîf'tir, Habîr'dir." (Lokmân, 31/16).

اَلَمْ تَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاَسْبَغَ
عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةًۜ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللّٰهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ
وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنٖيرٍ

"Görmediniz mi? Hakikaten Allah, göklerdekini, **yeryüzündekini** emrinize verdi, açık ve gizli nimetlerini size bol bol lutfetti. İnsanlardan kimileri ise bilgisiz, rehbersiz ve aydınlatıcı bir kitap olmaksızın Allah hakkında tartışıyorlar." (Lokmân, 31/20).

لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمٖيدُ

"Göklerdeki ve **yeryüzündekiler** Allah'ındır. Kuşkusuz Allah, O'dur çok zengin, pek övülen." (Lokmân, 31/26).

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

"Gerçekten Biz o emaneti göklere, **yeryüzüne,** dağlara sunduk da onu yüklenmekten kaçındılar, ondan korktular. Onu insan yüklendi. Cidden o pek zalim, pek cahil olageldi." (Ahzâb, 33/72).

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذٖى لَهُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِى الْاٰخِرَةِ وَهُوَ الْحَكٖيمُ الْخَبٖيرُ

"Göklerde ve **yeryüzünde** bulunanlar kendisinin olan o Allah'a hamd olsun. Ahirette de hamd sadece O'nadır. O, çok hikmetlidir, pek haberlidir." (Sebe', 34/1).

وَقَالَ الَّذٖينَ كَفَرُوا لَا تَأْتٖينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلٰى وَرَبّٖى لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِى السَّمٰوَاتِ وَلَا فِى الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذٰلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فٖى كِتَابٍ مُبٖينٍ

"Küfre sapmış olanlar: 'Bize o saat (ecel) gelmez' dedi. De ki: Hayır! Gaybı bilen Rabbime andolsun ki o size elbette gelecek. Göklerde ve **yeryüzünde** bulunanlardan zerre miktarı O'ndan kaçamaz. Ne bundan daha küçük ne daha büyük illâ ki her şey apaçık bir kitaptadır." (Sebe', 34/3).

قُلِ ادْعُوا الَّذٖينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِى السَّمٰوَاتِ وَلَا فِى الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فٖيهِمَا مِنْ شِرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهٖيرٍ

"De ki: 'Allah'tan başka tanrı sandıklarınızı çağırın. Ne göklerde ne de **yeryüzünde** zerre ağırlığına sahip olurlar. Onların buralarda hiçbir ortağı yoktur. O'nun da onlardan hiçbir destekçisi yoktur." (Sebe', 34/22).

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ قُلِ اللّٰهُۙ وَاِنَّٓا اَوْ اِيَّاكُمْ لَعَلٰى هُدًى اَوْ ف۪ي ضَلَالٍ مُب۪ينٍ

"De ki: 'Göklerden ve **yeryüzünden** size kim rızık veriyor?' 'Allah' de. Cidden ya biz kesinlikle doğru yol üzerindeyiz ya da siz apaçık bir sapıklık içindesiniz." (Sebe', 34/24).

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ جَاعِلِ الْمَلٰٓئِكَةِ رُسُلًا اُو۫ل۪ٓي اَجْنِحَةٍ مَثْنٰى وَثُلٰثَ وَرُبَاعَۜ يَز۪يدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَٓاءُۜ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ

"Hamd, gökleri ve **yeryüzünü** yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler yapan Allah'a hamdolsun. Yaratmada dilediğini artırır. Doğrusu Allah her şeye güç yetirendir." (Fâtır, 35/1).

اِنَّ اللّٰهَ عَالِمُ غَيْبِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ اِنَّهُ عَل۪يمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

"Kuşkusuz Allah, göklerin ve **yeryüzünün** gaybını bilendir. Gerçekten O, sinelerin özünü çok iyi bilir." (Fâtır, 35/38).

قُلْ اَرَاَيْتُمْ شُرَكَٓاءَكُمُ الَّذ۪ينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِۜ اَرُون۪ي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْاَرْضِ اَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمٰوَاتِۚ اَمْ اٰتَيْنَاهُمْ كِتَابًا فَهُمْ عَلٰى بَيِّنَتٍ مِنْهُۚ بَلْ اِنْ يَعِدُ الظَّالِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا اِلَّا غُرُورًا

"De ki: 'Allah'tan başka yalvarıp durduğunuz şu ortaklarınızı gördünüz mü? Gösterin bana **topraktan** neler yaratmışlar? Yoksa onların göklerde bir ortağı mı var? Yahut kendilerine bir kitap vermişiz de onların, ondan apaçık bir kanıtları mı var?' Hayır! O zalimler, birbirine bir aldanıştan başka vaadda bulunmazlar." (Fâtır, 35/40).

اَوَلَمْ يَس۪يرُوا فِي الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذ۪ينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَكَانُٓوا اَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةًۜ وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمٰوَاتِ وَلَا فِي الْاَرْضِۜ اِنَّهُ كَانَ عَل۪يمًا قَد۪يرًا

"**Yeryüzünde** gezmediler mi ki kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğunu görsünler? Oysa onlar güç kuvvet bakımından bunlardan daha yamandılar. Allah'ı, ne göklerde ne de **yeryüzünde** acze düşürecek hiçbir nesne yoktur. Gerçekten O, pekâlâ bilen, pekâlâ güçlü olandır." (Fâtır, 35/44).

رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ الْمَشَارِقِؕ

"Göklerin, **yeryüzünün** ve bunların aralarında bulunanların Rabbi, doğuların Rabbi." (Sâffât, 37/5).

اَمْ لَهُمْ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَلْيَرْتَقُوا فِي الْاَسْبَابِ

"Yoksa göklerin, **yeryüzünün** ve aralarındakinin hükümranlığı onların mı? Öyle ise sebepler içinde yükselsinler." (Sâd 38/10).

رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ

"Göklerin, **yeryüzünün** ve aralarındakinin çok güçlü, çok bağışlayan Rabbi." (Sâd 38/66).

قُلْ لِلّٰهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًاؕ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِؕ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

"De ki: 'Şefaat tamamen Allah'a aittir. Göklerin ve **yeryüzünün** hükümranlığı yalnız O'nun tekelindedir. Sonra sadece O'na döndürüleceksiniz." (Zümer, 39/44).

قُلِ اللّٰهُمَّ فَاطِرَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ اَنْتَ
تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِي مَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

"De ki: ' Allah'ım! Ey gökleri ve **yeryüzünü** yoktan yaratan! Ey görünmeyeni ve görüneni bilen! Hakkında ihtilaf edip durdukları o şeyle ilgili olarak kulların arasında ancak Sen hüküm verirsin." (Zümer, 39/46).

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِؕ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِاٰيَاتِ اللّٰهِ اُو۬لٰٓئِكَ
هُمُ الْخَاسِرُونَ۟ ع

"Göklerin ve **yeryüzünün** anahtarları sade O'nundur. Allah'ın âyetlerini inkâr etmiş olanlar, işte onlardır hüsrana uğrayanlar." (Zümer, 39/63).

وَنُفِخَ فِى الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِى الْاَرْضِ اِلَّا مَنْ شَٓاءَ اللّٰهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ اُخْرٰى فَاِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ

"Sûr'a üflenmiş, bunun sonucunda Allah'ın dilediği kimseler dışında göklerdeki ve **yeryüzündeki** kimseler bayılıp düşmüşlerdir. Sonra ona bir daha üflenmiş, bunun neticesinde birden onlar ayakta bakınıp duruyorlar." (Zümer, 39/68).

لَخَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ اَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

"Elbette göklerin ve **yeryüzünün** yaratılışı insanların yaratılışından daha büyüktür. Ne var ki insanların çoğu bilmiyorlar." (Mü'min, 40/57).

لَهُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

"Göklerdeki de **yeryüzündeki** de O'nundur. O, çok yüce, çok uludur." (Şûrâ, 42/4).

تَكَادُ السَّمٰوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ وَالْمَلٰٓئِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِى الْاَرْضِ اَلَٓا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

"Gökler, nerede ise üstlerinden çatlayacaklar. Melekler Rablerinin hamdiyle tesbih ederler ve **yeryüzündeki** kimseler için istiğfarda bulunurlar. Dikkat! Kuşkusuz Allah, O'dur çok bağışlayan, çok merhametli." (Şûrâ, 42/5).

فَاطِرُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا وَمِنَ الْاَنْعَامِ اَزْوَاجًا يَذْرَؤُكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

"Göklerin ve **yeryüzünün** yoktan yaratanı. Sizin için kendilerinizden eşler, hayvanlardan da çiftler yarattı. Sizi orada çoğaltıyor. O'nun misli hiçbir şey olmadı. O, çok iyi duyan, çok iyi görendir." (Şûrâ, 42/11).

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيَقْدِرُۜ اِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلٖيمٌ

"Göklerin ve **yeryüzünün** anahtarları O'nun. Rızkı dilediğine serer ve dilediğine kısar. Cidden O, her şeyi çok iyi bilendir." (Şûrâ, 42/12).

وَمِنْ اٰيَاتِهٖ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَثَّ فٖيهِمَا مِنْ دَٓابَّةٍۜ وَهُوَ عَلٰى جَمْعِهِمْ اِذَا يَشَٓاءُ قَدٖيرٌ

"Gökleri ve **yeryüzünü** yaratması ve bunlarda yaydığı canlılar O'nun varlığının delillerindendir. O, dilediği zaman bunları bir araya getirmeye güç yetirendir." (Şûrâ, 42/29).

لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ يَخْلُقُ مَا يَشَٓاءُۜ يَهَبُ لِمَنْ يَشَٓاءُ اِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَٓاءُ الذُّكُورَۙ

"Göklerin ve **yeryüzünün** hükümranlığı Allah'ın tekelindedir. Dileyeceğini yaratır. Dileyeceği kimseye kız çocuk, dileyeceği kimseye de erkek çocuk bahşeder." (Şûrâ, 42/49).

صِرَاطِ اللّٰهِ الَّذٖي لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۜ اَلَٓا اِلَى اللّٰهِ تَصٖيرُ الْاُمُورُ

"Göklerde ve **yeryüzünde** ne varsa hepsi O'nun olan Allah'ın yoluna. Dikkat! Bütün işler yalnız Allah'a varır." (Şûrâ, 42/53).

سُبْحَانَ رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ

"Göklerin ve **yeryüzünün** Rabbi, Arş'ın Rabbi onların nitelemekte olduklarından münezzehtir." (Zuhruf, 43/82).

وَتَبَارَكَ الَّذٖى لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَاۚ وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِۚ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

"Göklerin, **yeryüzünün** ve bunların arasındakilerinin hükümranlığı kendisinin olan o Zât yücedir! O saatın (ecelin) bilgisi O'nun yanındadır. Yalnız O'na döndürüleceksiniz." (Zuhruf, 43/85).

رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَاۢ اِنْ كُنْتُمْ مُوقِنٖينَ

"Göklerin, **yeryüzünün** ve bunların aralarında bulunanların Rabbinden. Kesin inananlarsanız." (Duhân, 44/7).

اِنَّ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ لِلْمُؤْمِنٖينَۜ

"Kuşkusuz göklerde ve yeryüzünde müminler için elbette âyetler vardır." (Câsiye, 45/3).

وَسَخَّرَ لَكُمْ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ جَمٖيعًا مِنْهُۜ اِنَّ فٖى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

"Göklerdekini, **yeryüzündekini** hepsini kendisinden (bir lütuf olarak) emrinize âmâde kıldı. Kuşkusuz bunda tefekkür etmekte olan bir toplum için elbette âyetler vardır." (Câsiye, 45/13).

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يَوْمَئِذٍ يَخْسَرُ الْمُبْطِلُونَ

"Göklerin ve **yeryüzünün** hükümranlığı Allah'ın tekelindedir. saatın geldiği (kıyametin kopacağı) günde, bâtılın ardından gidenler hüsrana uğrarlar." (Câsiye, 45/27).

فَلِلّٰهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَرَبِّ الْاَرْضِ رَبِّ الْعَالَمٖينَ

"Öyle ise hamd sadece, göklerin Rabbi, **yeryüzünün** Rabbi, âlemlerin Rabbi Allah'a." (Câsiye, 45/36).

وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزٖيزُ الْحَكٖيمُ

"Göklerde ve **yeryüzünde** ululuk yalnız O'nundur. O'dur çok güçlü, çok hikmetli." (Câsiye, 45/37).

قُلْ اَرَاَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَرُونِى مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْاَرْضِ اَمْ لَهُمْ
شِرْكٌ فِى السَّمٰوَاتِ اِيتُونِى بِكِتَابٍ مِنْ قَبْلِ هٰذَا اَوْ اَثَارَةٍ مِنْ عِلْمٍ
اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

"De ki: 'Gördünüz mü Allah'tan başka yalvardıklarınızı? Gösterin bana **topraktan** ne yaratmışlar? Yoksa onların göklerde bir ortaklıkları mı var? Eğer doğru sözlülerseniz bana, bundan önce (indirilmiş) bir kitap veya bir bilgi izi getirin." (Ahkâf, 46/4).

هُوَ الَّذِى اَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِى قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا اِيمَانًا مَعَ
اِيمَانِهِمْ وَلِلّٰهِ جُنُودُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

"O, iman etmekle beraber imanlarını artırsınlar diye müminlerin kalplerine huzuru indirmiş olan Zât'tır. Göklerin ve **yeryüzünün** orduları Allah'ın tekelindedir. Allah çok iyi bilendir, çok hikmetlidir." (Feth, 48/4).

وَلِلّٰهِ جُنُودُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

"Göklerin ve **yeryüzünün** orduları Allah'ın tekelindedir. Allah çok güçlüdür, çok hikmetlidir." (Feth, 48/7).

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ
وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَحِيمًا

"Göklerin ve **yeryüzünün** mülkü Allah'ın tekelindedir. Dilediğini bağışlar, dilediğine de azap eder. Allah çok bağışlayan, çok merhametlidir." (Feth, 48/14).

قُلْ اَتُعَلِّمُونَ اللّٰهَ بِدِينِكُمْ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ
وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ

"De ki: 'Dininizi Allah'a mı öğretiyorsunuz? Allah, göklerdekini ve **yeryüzündekini** bilir. Allah her şeyi çok iyi bilendir." (Hucurât, 49/16).

إِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِؕ وَاللّٰهُ بَصِيرٌۢ بِمَا تَعْمَلُونَ

"Kuşkusuz Allah, göklerin ve **yeryüzünün** gaybını bilir. Allah yapmakta olduklarınızı görendir." (Hucurât, 49/18).

وَلِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِۙ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ اَسَٓاؤُ۬ا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ اَحْسَنُوا بِالْحُسْنٰىۚ

"Göklerdeki ve **yeryüzündekiler** Allah'ın. (Bu), yaptıklarıyla kötü davranmış kimseleri cezalandırması ve güzellik sergilemiş kimseleri de en güzelle ödüllendirmesi içindir." (Necm, 53/31).

يَسْـَٔلُهُ مَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِؕ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِى شَاْنٍۚ

"Göklerde ve **yeryüzünde** bulunanlar O'ndan ister. O, her gün/her an bir iştedir." (Rahmân, 55/29).

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اِنِ اسْتَطَعْتُمْ اَنْ تَنْفُذُوا مِنْ اَقْطَارِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ فَانْفُذُواؕ لَا تَنْفُذُونَ اِلَّا بِسُلْطَانٍۚ

"Ey cin ve insan topluluğu! Eğer göklerin ve **yeryüzünün** sınırlarından geçip gitmenize güç yetirebilirseniz haydi geçip gidin. Başka değil ancak büyük bir güçle geçersiniz." (Rahmân, 55/33).

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

"Göklerdekiler ve **yeryüzündekiler** Allah'ı tesbih etti. O, çok güçlü, çok hikmetlidir." (Hadîd, 57/1).

لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ يُحْيِي وَيُمِيتُۚ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Göklerin ve **yeryüzünün** hükümranlığı O'nun tekelindedir. Can verir can alır. O, her şeye karşı güçlüdür." (Hadîd, 57/2).

لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ

"Göklerin ve **yeryüzünün** hükümranlığı O'nun tekelindedir. Bütün işler yalnız Allah'a döndürülür." (Hadîd, 57/5).

وَمَا لَكُمْ اَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَلِلّٰهِ مِيرَاثُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ اَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَۜ اُو۬لٰٓئِكَ اَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ اَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلُواۜ وَكُلًّا وَعَدَ اللّٰهُ الْحُسْنٰىۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ۟

"Ne diye Allah yolunda bolca harcama yapmayacakmışsınız? Oysa göklerin ve **yeryüzünün** mirası Allah'ındır İçinizden fetihten önce harcama yapmış ve savaşmış olan (ötekilerle) aynı değildir. Onlar, fetihten sonra bolca harcamış ve savaşmış kimselerden derece bakımından daha büyüktür. (Bununla birlikte) Allah hepsine en güzeli va'detmiştir. Allah yapmakta olduklarınızdan pekâlâ haberlidir." (Hadîd, 57/10).

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۜ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوٰى ثَلٰثَةٍ اِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ اِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَٓا اَدْنٰى مِنْ ذٰلِكَ وَلَٓا اَكْثَرَ اِلَّا هُوَ مَعَهُمْ اَيْنَ مَا كَانُواۚ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيٰمَةِۜ اِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

"Gerçekten Allah'ın göklerdekini ve **yeryüzündekini** bilmekte olduğunu görmedin mi? Olmaz üç kişinin fiskosu illâ ki O'dur dördüncüleri, değil beşin (fiskosu) kesin O'dur altıncıları. Ne bundan az ne bundan çok illâ ki O, nerede olurlarsa onlarladır.. Sonra yaptıklarını kıyamet günü kendilerine haber verir. Kuşkusuz Allah her şeyi pekâlâ bilendir." (Mücâdele, 58/7).

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

"Göklerdekiler de **yeryüzündekiler** de Allah'ı tesbih etti. O, çok güçlü, çok hikmetlidir." (Haşr, 59/1).

هُوَ اللّٰهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰىۜ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

"O, yaratan, var eden ve şekil veren Allah'tır. En güzel adlar O'nundur. Göklerde ve **yeryüzünde** ne varsa O'nu anar, O'na doğru yüzer. O, pek izzetlidir, pek hikmetlidir." (Haşr, 59/24).

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

"Göklerdekiler de **yeryüzündekiler** de Allah'ı tesbih etti. O, çok güçlü, çok hikmetlidir." (Saff, 61/1).

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

"Göklerdekiler ve **yeryüzündekiler** Melik, Kuddûs, Azîz ve Hakîm olan Allah'a doğru yüzer." (Cumua, 62/1).

هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلٰى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ حَتّٰى يَنْفَضُّواۜ وَلِلّٰهِ خَزَائِنُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَلٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ

"Onlar o kimseler ki diyorlar: 'Allah'ın elçisi yanında bulunanlara harcama yapmayın, dağılıp gitsinler!'. Oysa göklerin ve **yeryüzünün** hazineleri Allah'ın tekelindedir. Ne var ki münafıklar kavrayamıyorlar." (Münâfıkûn, 6/37).

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِۚ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُۘ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Göklerdekiler ve **yeryüzündekiler** Allah'ı tesbih etmektedir. Hükümranlık O'nun tekelindedir. Övgü sadece O'nun hakkıdır. O, her şeye pekâlâ güç yetirendir." (Teğâbün, 64/1).

يَعْلَمُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَۜ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

"Göklerdekini de bilir **yeryüzündekini** de. Gizlemekte olduğunuzu da bilir, açığa vurduğunuzu da. Allah sinelerin özünü çok iyi bilendir." (Teğâbün, 64/4).

اَللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَمِنَ الْاَرْضِ مِثْلَهُنَّۜ يَتَنَزَّلُ الْاَمْرُ بَيْنَهُنَّ
لِتَعْلَمُٓوا اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌۙ وَاَنَّ اللّٰهَ قَدْ اَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْماً

"Allah, yedi kat gökleri ve **yeryüzünden** de onlar gibisini yaratmış olan Zât'tır. Buyruk bunların arasında iner. (Bu) gerçekten Allah'ın her şeye karşı pekâlâ muktedir bulunduğunu ve doğrusu Allah'ın her şeyi bilgisiyle kuşattığını bilmeniz içindir." (Talâk, 65/12).

رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمٰنِ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَاباًۚ

"Göklerin, **yeryüzünün** ve bunların aralarındakinin Rabbi Rahman karşısında konuşamazlar." (Nebe', 78/37).

اَلَّذ۪ي لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَه۪يدٌۜ

"Göklerin ve **yeryüzünün** hükümranlığı kendisine ait olan Allah her şeye pekâlâ tanıktır." (Burûc, 85/9).

'İ' Şeklinde Esire Konumdaki الأَرْضِ =*el-ardı* Lafzının Tekil السَّمَاءِ =*es-semâ* ve Çoğul السَّمَاوَاتُ =*es-semâvât* Kelimeleri ile ve Lâm-i Tarifli Olarak Birlikte Geçtiği Âyetler

هُوَ الَّذ۪ي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْاَرْضِ جَم۪يعاً ثُمَّ اسْتَوٰٓى اِلَى السَّمَٓاءِ
فَسَوّٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍۜ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَل۪يمٌ

"O Allah öyle bir Zâttır ki **yeryüzündekilerinin** tümünü sizler için yarattı. Sonra (irâdesini) **göğe** yöneltip onları **yedi gök** halinde düzenledi. O, her şeyi pek iyi bilendir." (Bakara, 2/29).

إِنَّ فِى خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ
وَالْفُلْكِ الَّتِى تَجْرِى فِى الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَآ
اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَآءِ مِنْ مَآءٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَآبَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ
الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

"**Gökler** ile **yeryüzünün** yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde, insanlara fayda verecek şeylerle denizde akıp giden o gemide, Allah'ın **gökten** indirip sayesinde yeryüzünü ölümünden sonra diriltilmesi ve üzerine bütün hayvanları yaymasında, rüzgârların çevrilmesinde, gök ile yer arasında emre hazır kılınmış bulutlarda aklını işleten bir topluluk için elbette âyetler (deliller) vardır." (Bakara, 2/164).

خَلَقَ السَّمٰوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَاَلْقٰى فِى الْاَرْضِ رَوَاسِيَ اَنْ
تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَآبَّةٍ وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَاَنْبَتْنَا
فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ

"(Allah) **gökleri** direksiz yarattı. Onların direksiz olduğunu görüyorsunuz. Sizi çalkalar diye **yeryüzüne** de tespit edici ağırlıklar bıraktı ve orada bütün hayvanları yaydı. **Gökten** bir su indirdik de orada her çiftten bitirdik." (Lokmân, 31/10).

اَفَلَمْ يَرَوْا اِلٰى مَا بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ
اِنْ نَشَاْ نَخْسِفْ بِهِمُ الْاَرْضَ اَوْ نُسْقِطْ عَلَيْهِمْ كِسَفًا مِنَ السَّمَآءِ
اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ

"**Gökten** ve **yeryüzünden** önlerinde ve arkalarında bulunanlara bakmıyorlar mı? İstesek kendilerini yere geçiririz yahut üzerlerine

gökten parçalar düşürürüz. Kuşkusuz bunda, yönelen her kul için elbette bir âyet vardır." (Sebe', 34/9).

'İ' Şeklinde Esire Konumdaki الْأَرْضِ =*el-ardı* Lafzının Üstün ve Ötüre Konumundaki Harekeli Halleri ile Birlikte ve Lâm-i Tarifli Olarak Aynı Âyette Geçtiği Yerler

يَوْمَ تُبَدَّلُ الْاَرْضُ غَيْرَ الْاَرْضِ وَالسَّمٰوَاتُ وَبَرَزُوا لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ

"Bir gün **yeryüzü** başka bir **yeryüzüne** dönüştürülür. Gökler de. Tek ve Kahhâr olan Allah'ın huzuruna çıkarlar." (İbrâhîm, 14/48).

وَلَا تَمْشِ فِى الْاَرْضِ مَرَحاًۚ اِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْاَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولاً

"Yeryüzünde salına salına yürüme. Kuşkusuz sen asla yeri **yırtamazsın,** uzunlukça da asla dağlara ulaşamazsın." (İsrâ, 17/37).

اِنَّ الَّذ۪ينَ تَوَفّٰيهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ ظَالِم۪ٓي اَنْفُسِهِمْ قَالُوا ف۪يمَ كُنْتُمْۜ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَف۪ينَ فِى الْاَرْضِۜ قَالُٓوا اَلَمْ تَكُنْ اَرْضُ اللّٰهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا ف۪يهَاۜ فَاُو۬لٰٓئِكَ مَأْوٰيهُمْ جَهَنَّمُۜ وَسَٓاءَتْ مَص۪يراًۙ

"Kuşkusuz melekler, kendi kendilerine zulmedenlerin canlarını alırlarken: 'Ne işte idiniz?' derler. '**Yeryüzünde** zayıf düşürülmüşler, ezilip horlanmışlardık' diye cevap verirler. (Melekler): 'Allah'ın **yeri** geniş değil miydi? Orada göç edeydiniz!' derler. İşte Onlar! Dönecekleri yer cehennemdir. Ne kötü varılacak yer." (Nisâ, 4/97).

اِنَّمَا مَثَلُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَٓاءٍ اَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَٓاءِ فَاخْتَلَطَ بِه۪ نَبَاتُ الْاَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْاَنْعَامُۜ حَتّٰٓى اِذَٓا اَخَذَتِ الْاَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ وَظَنَّ اَهْلُهَٓا اَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَٓاۙ اَتٰيهَٓا اَمْرُنَا لَيْلاً اَوْ نَهَاراً فَجَعَلْنَاهَا حَص۪يداً كَاَنْ لَمْ تَغْنَ بِالْاَمْسِۜ كَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

"Dünya hayatının durumu gökten indirdiğimiz bir suyu andırır: İnsanların ve hayvanların yediklerinden olan **yeryüzü** bitkisi onunla karışmış; derken yeryüzü takılarını takıp süslenmiş, halkı, kendilerinin yeryüzüne hakim olduğunu düşünmeğe başladığı sırada buyruğumuz geceleyin veya gündüzün gelmiş ve onu, sanki dün hiç yokmuş gibi biçmişizdir. Tefekkür eden bir toplum için âyetleri işte böyle ayrıntılı açıklıyoruz." (Tevbe, 9/24).

* * *

Kâinâtta Ayrıntılar

Önbilgiler ve Tesbitler

Hâdis olmak, sonradan yaratılmak, sonradan meydana getirilmek anlamındaki **'kevn'** masdarından türetilmiş olan **'kâinât'**, gördüğümüz ve görmediğimiz varlıkların tümünü içine alan bir terimdir. *'Mahlûkât', 'mevcûdât'* lafızlarının bir tür eş anlamlısı olup günümüzde dilimizdeki karşılığı **'evren'**dir. Kurân'da Allah dışındaki varlıkların hepsine bir bütün halinde işârette bulunan âyetler olduğu gibi bunların gruplandırılarak veya tek tek isimlendirilerek atıfların yapıldığı âyetler de vardır. Önceki bölümlerde insan, melek ve cin dışında azametine dikkat çekilen grup ve isimleri ile anılan varlıklardan önce *Arş, Kürsî* ve *Levh-i Mahfûz*'un yer aldığı âyetler işlenmiş, ardından gök ve yeryüzü ile alâkalı âyetler kaydedilip spot başlıklarla olabildiğince temâlarına işâret edilmişti. Burada ise sözkonusu âlemlerin ayrıntıları ele alınmıştır. Bu ayrıntılar da:

a) Gökteki ayrıntılar,

b) Gökle yeryüzü arasındaki ayrıntılar,

c) Yeryüzü üzerindeki varlıkların ayrıntıları olarak üç ana başlık altında gruplandırılmıştır.

Güneş ay, yıldızlar ve benzerleri gibi kavramlar kendi içlerinde tasnif edilerek bağımsız geçenleri bağımsız, ikilileri bir başlık altında üçlüleri de bir başka başlık altında maddeleştirilerek verildi. Bununla, bu ve benzeri Kur'ânî kavramlar hakkında araştırma yapanların kolayca istifadeleri amaçlandı, her biri özel ihtisas gerektiren konuların incelikleri ilgililerine bırakıldı. Bütün âyetleri metin ve meâlleri ile birlikte bir arada gören bir jeologun, bir gökbilimcinin zihninde parıldayacak düşünce ve yaklaşımlarının çok farklı olacağı idrâki ile bu tür ayırımlara gidildi. Sözgelimi evrenin yaratılmasına vurgu yapan âyetler sıralanırken (Enbiyâ, 21/30). âyetini okuyan ilgili bir bilim adamı günümüzde: ***'Bütün evrenin başlangıçta tek gaz bulutu halinde olduğunu, daha sonra küreler şeklinde parçalanıp uzaya fırlayan kütlelerin yörüngelere yerleşerek gök cisimlerini oluşturduğunu, dünyanın da güneş kütlelerinden ayrıldığını, kendi yörüngesinde dönerken zamanla soğu-***

duğunu, oluşum aşamasında dünyadan yükselen gaz ve buharların yağmur şeklinde yeniden dünyaya dökülmesi sonucu denizlerin ve okyanusların meydana geldiğini' açıklayan bilimsel tesbitleri zihninde canlandırır, bu gerçeğe bundan on dört küsur asır önce işâret edilmiş olduğunu görünce 'sübhânallah' der. Yine ilgili bir bilim adamı (Hıcr, 15/22). âyetini okurken müsbet biliminin kesin sonuçlarından sayılan rüzgârların dişi bitkileri erkek bitkilerle aşıladığı gerçeğine İlâhî beyanlarda yer verildiğini; yine (Sâd, 38/36). âyetine gözattığında en temiz enerji kaynağı olarak rüzgârdan istifâde edilebileceğine telmihlerde bulunulduğunu anlar.

Yine müfessirlerin 'yıldız' dediğimiz varlıklardan söz edilirken bunların farklı lafızlarla ifâde edilmelerini, mesela 'yıldız' anlamına gelen tekil ***'en-necm'*** lafzının lam-i tarifli kullanılmış iken aynı anlama gelen tekil ***'kevkeb'*** lafzının lam-i tarifsiz kullanılmasının kevkeb ile görünen ve görünmeyen bütün yıldızların; ***'necm'*** ile ise belirli yıldızların vurgulanmış olabileceği doğrultusundaki yorumları, bu alanla ilgilenen, yorum yapan, teori geliştiren bilim adamlarının çalışmalarına ışık tutabilir, görünenlerin ve tesbit edilenlerin ötesinde başka yıldızların da bulunduğu sonucuna götürebilir[1].

Biz gökler ile ilgili âyetleri okuduğumuzda:

Semâ lafzının tekil olarak yer aldığı âyetlerde ğayb lafzının kullanılmadığını, çoğul olarak geçtiği yerlerde ise genellikle göklerin gaybî durumlarından söz edildiğini, çoğul kullanılan yerlerde rızıklardan doğrudan söz edilmediğini, (Nahl, 16/73 te dolaylı sözedilmiştir) bu gibi yerlerde hep İlâhî kudretin vurgulandığını, göklerin mirasından, gaybından bahsedildiğini, çoğul semâvât'ın genellikle el-ard kelimesi ile birlikte geçtiğini, yalnız üç yerde (Ra'd, 13/2, Necm, 53/26, Nûh, 71/15) bağımsız olarak yer aldığını; eğer bir rızıktan söz edilecek ise aynı âyette bu kez çoğulu yanında tekilinin de kullanıldığını (bkz. Mâide, 5/114; En'âm, 6/99), felâket (Bakara, 2/59), bela konuları gündeme getirildiğinde ise semâ'nın hep tekil şekli ile geçtiğini görürüz.

---

1 Bununla birlikte 'en-necm' ile 'kevkeb', yer yer müterâdif olarak kullanıldıkları gibi tekilleri ile çoğullarının farklı kullanılmış oldukları da vâkidir. Yani 'necm'in çoğulu ***'en-nücûm'*** görünen ve görünmeyenleri kapsarken 'kevkeb'in çoğulu ***'el-kevâkib'*** daha çok birinci semadakileri kapsar. Diğer taraftan ***'necm'***de fiziksel varlıkları ile birlikte fizik ötesi bir anlam da sezilmiyor değil ve **'en-necm/en-nücûm'** tekil ve çoğulu, **'kevkeb/el-kevâkib'** tekil ve çoğuluna nisbetle daha çok âyette yer almıştır. Dikkat çeken bir husus da İâhî kudretin mükemmelliğinin örneklendirilmesinde de ***'en-nücûm'***un kullanılmasıdır. S.G.

Bu âyetleri okurken:

Rasûlullah'ın göğe doğru yüzünü çevirdiğini *(Bakara, 2/144)*, Allah'ın, '..*üstlerinden Rablerinden korkarlar*' *(Nahl, 16/50)* '..*gökteki Zat..*' *(Mülk, 67/17)* diye nitelendirildiğini, bu ve benzeri ifâdeler bizlere, gayr-i ihtiyârî bazı durumlar karşısında parmağımızla yukarıyı göstermemizin bir sakıncası olamayacağını gösterdiğini; bu âyetlere baktığımızda göklerde de canlı varlıkların bulunduğunu (Şûrâ, 42/29), göklerin yaratılmasından söz edildiği gibi gökler ile yeryüzünde yaratılanlara da dikkat çekildiğini, göklerin ve yeryüzünün yaratılmasının insanın yaratılmasından daha büyük bir olay olduğunu (Mü'min, 40/57); kâinattaki hiçbir şeyin kendiliğinden olmadığını, her şeyin bir yüce yaratıcı tarafından meydana getirildiğini, göklerin ve yerin yaratılmasında: a) *halk*, b) *bed'*, c) *fitrat* masdarlarından türetilmiş lafızlar kullanıldığını, göklerde ve yerlerde bulunan akıllı-akılsız, canlı-cansız varlıkların içgüdüsel olarak O'nu tesbih ettiklerini, (Nûr, 24/41) müşâhede ederiz.

Biz yeryüzündeki ayrıntıları aksettiren âyetleri incelediğimizde:

Allah'ın *'benim arzım'* (Ankebût, 29/56) buyurarak yeryüzüne bir şeref payesi verdiği, tarihin karanlıklarında kalmış medeniyetlerden söz edildiği, bütün eski toplumların fesatçılıklarının kınandığı, Nuh Tufan'ının yöresel değil, yeryüzünün tamamını kapsamış olduğu hususundaki büyük çoğunluğun yorumlarının daha isabetli görülebileceği, yeryüzünde kalabalıklardan oluşan çoğunlukların doğru yolu izlemedikleri, ama önemli olanın nitelikli , şuurlu inananlar olduğu (En'âm, 6/116), insanların melekleşme yeteneği taşıdıkları (Zuhruf, 43/60), yeryüzünün insanların istifâdelerine arzedildiği (Bakara, 2/168), bunun için insanlığın yararına olanların meşru çerçevede mübah kılındığı, zararlılarının da yasaklandığı, bunun için et yemezliği din tasvip etmeyeceği gibi makul ölçülerde kürk giyiminin yasaklanamayacağı, diğer yandan inananların yeryüzünden istifâde ile yetinmeyip elde ettiklerini infakla yükümlü tutuldukları (Bakara, 2/267), insanların yeryüzünde seyahat yapmakla emredildikleri, yeryüzünde açılan yolların, akan nehirlerin her şeyin rastgele olmadığı, bunların İlâhî takdire dayandığı, (Nahl, 16/15), insanlığın büyük güçler elde ederek Allah'ın izni ile göklere çıkabileceklerinin belirtildiği (Ankebût, 29/22; Rahmân, 55/33; İnşikâk, 84/19), en'âm denilen büyük ve küçük baş hayvanların yukarılardan indirilmiş olduğu (Zümer, 39/6), farklı toplumlarda görülen kurban kesme geleneğinin di-

ni bir geçmişi bulunduğu (Hacc, 22/34), tarihte insanlık câmiasından yalnız maymuna değil domuzlara da dönüştürülen topluluklar olduğu (Mâide, 5/60) gerçekleri ile karşılaşırız.

Allah hayvanları kendi elleri ile yarattığını söylüyor, (Yâsîn, 36/71). Bunun için tasavvufçuların üzerinde çok durdukları "Allah insanı bizzat kendisi yaratmıştır?" şeklindeki açıklamaları cay-i nazardır.

Espri de olsa İslam dininde domuz etinin haram kılınmasının sebebi domuza dönüştürülen toplumların soyundan gelmiş olma ihtimalleri olabilir mi? Diğer dinlerde domuz eti haram kılınmış mı idi?

Bir de dikkat edilirse ayetlerde haram kılınan olarak hep domuzun eti vurgulanıyor. Demek ki yeme dışında diğer şekillerde faydalanılması üzerinde tartışma yapılabilir.

Kuşların da Allah'ı Kutsayıp Zikrettiklerini Öğreniyoruz

1) Göklerde Yer Alan Varlıklar

Güneş, Ay ve Yıldızların Yaratılmaları

Güneş Anlamına Gelen الشَّمْس =*eş-şems,* Gökteki Ay Manasına Gelen الْقَمَر =*el-kamer,* Yıldızlar Anlamına Gelen النُّجُوم =*en-nücûm* Lafızlarının Ayrı Ayrı ve Birlikte Geçtikleri Âyetler

Güneş Anlamına Gelen الشَّمْس ***=eş-şems,*** Lafzının Bağımsız Olarak Yer Aldığı Âyetler • *Güneşin Yaratılmış Bir Mahluk Olduğuna İşâret Ediliyor* • Güneş ve Ay Anlamına Gelen Lafızların Birlikte Geçtikleri Âyetler • *Güneş ve Ay Bir Ölçü ile Yaratılmışlardır* • *Her Şey Belirlenmiş Bir Süre İçin İşlevini Sürdürür* • Güneş, Ay ve Yıldız/Yıldızlar Anlamına Gelen Lafızların Birlikte Yer Aldıkları Âyetler • *Güneş de Ay da Yıldızlar da Yaratılmıştır* • Ay Anlamına Gelen الْقَمَر ***=el-kamer*** Lafzının Bağımsız Olarak Yer Aldığı Âyetler • Gökcisimler Grubundan Yıldız/Yıldızlar Anlamına Gelen النَّجْم ***= en-necm*** ve النُّجُوم ***=en-nücûm*** Lafızlarının Bağımsız Olarak Yer Aldığı Âyetler • *Yıldızlar Sayesinde Yön Bulunur,*

• Yıldız/Yıldızlar Anlamına Gelen كَوْكَب ***=kevkeb*** ve الْكَوَاكِب ***=el-kevâkib*** Lafızlarının Bağımsız Olarak Yer Aldığı Âyetler

1) Göklerde Yer Alan Varlıklar

Güneş, Ay ve Yıldızların Yaratılmaları

Güneş Anlamına Gelen الشَّمْس =*eş-şems,* Gökteki Ay Manasına Gelen الْقَمَر =*el-kamer,* Yıldızlar Anlamına Gelen النُّجُوم =*en-nücûm* Lafızlarının Ayrı Ayrı ve Birlikte Geçtikleri Âyetler

Güneş Anlamına Gelen الشَّمْس =*eş-şems* Lafzının Bağımsız Olarak Yer Aldığı Âyetler

Güneşin Yaratılmış Bir Mahluk Olduğuna İşâret Ediliyor

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِى حَاجَّ إِبْرٰهِيمَ فِى رَبِّهِ أَنْ آتٰيهُ اللّٰهُ الْمُلْكَ
إِذْ قَالَ إِبْرٰهِيمُ رَبِّيَ الَّذِى يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ قَالَ
إِبْرٰهِيمُ فَإِنَّ اللّٰهَ يَأْتِى بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ
فَبُهِتَ الَّذِى كَفَرَ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

"Allah kendisine saltanat verdi diye (şımarıp) Rabbi hakkında İbrahim ile tartışmağa yelteneni görmedin mi? Hani İbrahim: 'Rabbim o Zat'tır ki hayat verir ve öldürür' demişti. O da: 'Ben de diriltiyorum, öldürüyorum' dedi. İbrahim: 'Kuşkusuz Allah, **güneşi** doğudan getiriyor, haydi sen onu batıdan getir' deyince o küfreden apışıp kaldı. Allah zalimler topluluğunu hidayete erdirmez." (Bakara, 2/258).

فَلَمَّا رَاَ الشَّمْسَ بَازِغَةً قَالَ هٰذَا رَبِّى هٰذَا اَكْبَرُ فَلَمَّا اَفَلَتْ قَالَ
يَا قَوْمِ اِنِّى بَرِىٓءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ

"(İbrahim) **Güneşi** doğarken görünce dedi: 'Bu, benim Rabbim! Bu daha büyük!' **Güneş** sönüp batınca da şöyle dedi: Kavmim! Cidden ben ortak koşageldiklerinizden uzağım." (En'âm, 6/78).

اَقِمِ الصَّلٰوةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ اِلٰى غَسَقِ الَّيْلِ وَقُرْاٰنَ الْفَجْرِ اِنَّ قُرْاٰنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا

"Güneşin kaymasından gecenin kararmasına (yatsı vaktine) değin namazı dosdoğru kıl. Sabah'ın Kur'anına da (özen göster). Çünkü sabahın Kur'anı gözle görülür." (İsrâ, 17/78).

وَتَرَى الشَّمْسَ اِذَا طَلَعَتْ تَزَاوَرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَاِذَا غَرَبَتْ تَقْرِضُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِى فَجْوَةٍ مِنْهُ ذٰلِكَ مِنْ اٰيَاتِ اللّٰهِ مَنْ يَهْدِ اللّٰهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضْلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا

"Onlar mağaranın geniş bir alanında iken **güneşi,** doğduğunda onların mağarasından sağ tarafa eğilir, battığında ise kendilerini sol taraftan makaslar görürsün. İşte bu, Allah'ın mucizelerindendir. Allah kime hidâyet ederse işte o doğru yola erdirilmiştir. Kimi de saptırırsa artık kesinlikle onun için yol gösteren bir dost bulamazsın." (Kehf, 18/17).

حَتّٰى اِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِى عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ اِمَّا اَنْ تُعَذِّبَ وَاِمَّا اَنْ تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا

"Sonunda **güneş** batıya vardığı vakitte onu balçıklı bir kaynakta batıyor buldu, bunun yanında da bir kavme rastladı. Dedik ki: Ey Zülkarneyn! Ya onları cezalandırırsın ya da haklarında güzel bir şey edersin." (Kehf, 18/86).

حَتّٰى اِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلٰى قَوْمٍ لَمْ نَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ دُونِهَا سِتْرًا

"Sonunda **güneş** doğu yönüne vardığında onu bir kavim üzerine doğuyor buldu ki onlara güneşin önünde bir siper yapmamıştık." (Kehf, 18/90).

فَاصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ
غُرُوبِهَا وَمِنْ اٰنَآئِ الَّيْلِ فَسَبِّحْ وَاَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضٰى

"Öyle ise dediklerine sabır göster de **güneş** doğmadan önce ve **batmasından** evvel Rabbinin hamdi ile tesbihte bulun. Gece saatlarından bir kısmında da, gündüzün uçlarından bir kısmında da tesbih et ki hoşnutluğa erebilesin." (Tâhâ, 20/130).

اَلَمْ تَرَ اِلٰى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ وَلَوْ شَٓاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا
الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا

"Rabbine bakmaz mısın, gölgeyi nasıl uzatmakta? Dileseydi elbette onu hareketsiz kılardı. Sonra **güneşi** ona nasıl delil kılmışız?" (Furkân, 25/45).

وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ
اَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ

"Onu ve halkını Allah'a değil, **güneşe** secde ediyor buldum. Şeytan onlara yaptıklarını allayıp-pullamış, böylece kendilerini yoldan saptırmış da doğru gidemiyorlar." (Neml, 27/24).

وَالشَّمْسُ تَجْرٖى لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذٰلِكَ تَقْدٖيرُ الْعَزٖيزِ الْعَلٖيمِ

"**Güneş** kendi karargâhına akar. İşte bu, çok güçlünün, çok bilenin takdiridir." (Yâsîn, 36/38).

فَاصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ

"O halde onların laflarına karşı sabret de Rabbine, **güneş** doğmadan önce ve batmadan evvel hamd ile tesbih eyle." (Kâf, 50/39).

وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا

"(**Güneşi** de)alabildiğine parlayan bir kandil **yaptık**." (Nebe', 78/13).

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ

"**Güneş** dürüldüğünde," (Tekvîr, 81/1).

وَالشَّمْسِ وَضُحٰيهَا

"Andolsun **güneşe** ve parıltısna," (Şems, 91/1).

وَالْقَمَرِ اِذَا تَلٰيهَا

"**onu** izlediğinde aya," (Şems, 91/2).

وَالنَّهَارِ اِذَا جَلّٰيهَا

"**onu** açtığında gündüze," (Şems, 91/3).

وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشٰيهَا

"onu sararken geceye," (Şems, 91/4).

Güneş ve Ay Anlamına Gelen Lafızların Birlikte Geçtikleri Âyetler

Güneş ve Ay Bir Ölçü ile Yaratılmışlardır

فَالِقُ الْاِصْبَاحِۚ وَجَعَلَ الَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًاۜ ذٰلِكَ
تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

"Tan yerini yarıp sabahı ortaya çıkarandır. O, geceyi dinlenme zamanı, **güneşi** ve **ayı hesaplı** yaptı. Bu, pek güçlünün, pek iyi bilenin ölçülendirmesidir." (En'âm, 6/96).

هُوَ الَّذ۪ى جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَٓاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَّرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا
عَدَدَ السِّن۪ينَ وَالْحِسَابَۜ مَا خَلَقَ اللّٰهُ ذٰلِكَ اِلَّا بِالْحَقِّۚ يُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ
لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

"O, **Güneş'i** ısı ve ışık kaynağı, **Ay'ı** bir nur yaptı ve yılların sayısını ve **hesabı bilmeniz için ona menziller belirledi.** Bunları ancak hak ile yarattı. Bilen bir toplum için âyetleri ayrıntılı açıklıyor." (Yûnus, 10/5).

Her Şey Belirlenmiş Bir Süre İçin İşlevini Sürdürür

اَللّٰهُ الَّذ۪ي رَفَعَ السَّمٰوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَۜ كُلٌّ يَجْر۪ي لِاَجَلٍ مُسَمًّىۜ يُدَبِّرُ الْاَمْرَ يُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاۤءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ

"Allah gökleri direkler olmaksızın yaratmış olan Zât'tır. Görüyorsunuz onları. Sonra Arş üzerine hükümran oldu. **Güneşe** ve **aya boyun eğdirdi. Her şey belirlenmiş bir süre için akar-durur.** İşi düzenliyor, âyetleri ayrıntılandırıyor ki belki Rabbinize kavuşacağınıza kesin şekilde inanırsınız." (Ra'd, 13/2).

وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَٓائِبَيْنِۚ وَسَخَّرَ لَكُمُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَۚ

"Güneşi ve **ayı** -ikisi seyirlerinde sürekliler olmak üzere- hizmetinize verdi, gece ile gündüzü de hizmetinize verdi." (İbrâhîm, 14/33).

وَهُوَ الَّذ۪ي خَلَقَ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَۜ كُلٌّ ف۪ي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

"Oysa O, geceyi-gündüzü, **güneşi ve ayı** yaratmış olan Zât'tır. Bütün o ecram (cisimler) her biri birer felekte (yörüngede) yüzüyorlar." (Enbiyâ, 21/33).

وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللّٰهُۚ فَاَنّٰى يُؤْفَكُونَ

"Yüceliğim hakkı için kendilerine: 'Gökleri ve yeri yaratıp **güneş ve ayı** buyruğuna alan kimdir?' diye sorsan elbette 'Allah' derler. O halde nasıl çevriliyorlar?" (Ankebût, 29/61).

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُولِجُ الَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَۘ كُلٌّ يَجْر۪ٓى اِلٰٓى اَجَلٍ مُسَمًّى وَاَنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَب۪يرٌ

“Görmedin mi? Cidden Allah geceyi gündüzün içine, gündüzü de gecenin içine sokuyor. **Göneş** ile **ayı** da buyruğu altına almıştır. **Hepsi belirlenmiş bir süreye doğru akıyor.** Kuşkusuz Allah yapmakta olduklarınızdan haberdardır.” (Lokmân, 31/29).

يُولِجُ الَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِۙ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَۘ كُلٌّ يَجْر۪ى لِاَجَلٍ مُسَمًّىۜ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُۜ وَالَّذ۪ينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِه۪ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْم۪يرٍۜ

“Geceyi gündüzün içine, gündüzü de gecenin içine sokar. **Güneşi, ayı** hükmü altına almıştır, **hepsi belirlenmiş bir süre için akıp gitmektedir.** İşte bu(nları yapan) Allah Rabbinizdir. Hükümranlık sadece O’nundur. O’ndan başka yakarıp durduklarınız bir hurma çekirdeğinin zarına kadar bir şeye bile sahip olamazlar.” (Fâtır, 35/13).

لَا الشَّمْسُ يَنْبَغ۪ى لَهَٓا اَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا الَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِۜ وَكُلٌّ ف۪ى فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

“**Güneşe, aya** yetişmesi yaraşmaz. Gece de gündüzün önüne geçmez. Hepsi kendi yörüngesinde yüzer dururlar.” (Yâsîn, 36/40).

خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّۚ يُكَوِّرُ الَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى الَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَۜ كُلٌّ يَجْر۪ى لِاَجَلٍ مُسَمًّىۜ اَلَا هُوَ الْعَز۪يزُ الْغَفَّارُ

“Gökleri ve yeri hak ile yarattı. Geceyi gündüzün üzerine atıyor, gündüzü de gecenin üzerine bırakıyor. **Güneşe** ve **aya** boyun eğdir-

di. **Herbiri belirlenmiş bir süre için akmakta.** Dikkat! O, çok güçlüdür, çok bağışlayandır." (Zümer, 39/5).

وَمِنْ اٰيَاتِهِ الَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُۜ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا
لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلّٰهِ الَّذ۪ي خَلَقَهُنَّ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

"Gece ile gündüz, **güneş** ile **ay** O'nun delillerindendir. Ne **güneşe** secde edin ne de **aya!** Eğer O'na kulluk yapanlarsanız onları yaratmış olan o Allah'a secde edin." (Fussilet, 41/37).

اَلشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍۙ

"**Güneş ve ay** hesap iledir." (Rahmân, 55/5).

وَجَعَلَ الْقَمَرَ ف۪يهِنَّ نُوراً وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجاً

"**Ay'ı** içlerinde bir aydınlık yapmış, **güneşi** de bir lamba kılmış!" (Nûh, 71/16).

وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُۙ

"**Güneş** ve **ay** toplanır." (Kıyâme, 75/9).

Güneş, Ay ve Yıldız/Yıldızlar Anlamına Gelen Lafızların Birlikte Yer Aldıkları Âyetler

Güneş de Ay da Yıldızlar da Yaratılmıştır

اِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى
عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي الَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَث۪يثاًۙ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ
مُسَخَّرَاتٍ بِاَمْرِه۪ۜ اَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْاَمْرُۜ تَبَارَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَم۪ينَ

"Kuşkusuz Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde Yaratmış olan Zat'tır. Sonra (Allah) Arş üzerine istivâ etti. O, geceyi hızla kovalayan gündüze bürüyüp örter. Yine **güneşi, ayı** ve **yıldızları** emrine boyun eğmiş oldukları halde **yarattı.** Dikkat! Yaratış da işleri

yürütüş de sadece O'nun! Âlemlerin Rabbi Allah ne yüce!" (A'râf, 7/54).

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ

"Bir zaman Yusuf babasına şöyle demişti: Babacığım gerçekten ben on bir **yıldızla güneşi** ve **ayı** bana secde edenler olarak gördüm." (Yûsuf, 12/4).

وَسَخَّرَ لَكُمُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

"Geceyi, gündüzü, **güneşi, ayı** size hitmetçi kıldı. **Yıldızlar** da O'nun emriyle size hizmetkâr kılınanlardandır. Kuşkusuz bunda akıllarını işleten bir topluluk için elbette âyetler vardır." (Nahl, 16/12).

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ

"Görmedin mi? Göklerdeki ve yerdeki kimseler, **güneş, ay, yıldızlar,** dağlar, ağaçlar, bütün hayvanlar ve insanlardan birçoğu hep Allah'a secde ediyorlar. Bir çoğunun da üzerine azap hak olmuştur. Allah her kimi horlarsa artık onu şereflendirecek kimse yoktur. Şüphesiz Allah ne dilerse yapar." (Hacc, 22/18).

Ay Anlamına Gelen القمر =*el-kamer* Lafzının Bağımsız Olarak Yer Aldığı Âyetler

فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِغًا قَالَ هَٰذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِنْ لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ

"(İbrahim Peygamber) **Ay'ı** doğarken görünce dedi: 'Bu Rabbim (öyle mi)!' (Ay) sönüp batınca da şöyle dedi: 'Rabbim bana rehberlik etmezse ben kesinlikle o sapıtan toplumdan olurum." (En'âm, 6/77).

تَبَارَكَ الَّذ۪ي جَعَلَ فِي السَّمَٓاءِ بُرُوجاً وَجَعَلَ ف۪يهَا سِرَاجاً وَقَمَراً مُن۪يراً

"Ne yüce, ne kutludur o Zât ki gökte burçlar yaptı, içinde bir lamba, bir de **nurlu bir ay** astı." (Furkân, 25/61).

وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتّٰى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَد۪يمِ

"**Ay'a,** ona da menziller takdir ettik. Sonunda eski eğri hurma salkımına döndü." (Yâsîn, 36/39).

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ

"Saat yaklaştı, **ay** yarıldı." (Kamer, 54/1).

كَلَّا وَالْقَمَرِۙ

"Hayır, hayır, o **ay'a** (yemin olsun)," (Müddessir, 74/32).

وَخَسَفَ الْقَمَرُۙ

"**Ay** tutulduğunda," (Kıyâme, 75/8).

وَالْقَمَرِ اِذَا اتَّسَقَۙ

"Derlendiği zaman o **aya.**" (İnşikâk, 84/18).

وَالْقَمَرِ اِذَا تَلٰيهَاۖ

"Onu (güneşi) izlediğinde **aya** (yemin olsun)," (Şems, 91/2).

Gökcisimler Grubundan Yıldız/Yıldızlar Anlamına Gelen النَّجم =*en-necm*[2] ve النُّجوم =*en-nücûm* Lafızlarının Bağımsız Olarak Yer Aldığı Âyetler

Yıldızlar Sayesinde Yön Bulunur

وَهُوَ الَّذٖى جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فٖى ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ قَدْ فَصَّلْنَا الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

"O, karanın ve denizin karanlıklarında **kendileriyle yol bulasınız diye yıldızları*** sizin için yaratmış olandır. Bilen bir toplum için âyetleri ayrıntılı açıkladık." (En'âm, 6/97).

وَعَلَامَاتٍ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ

"Alâmetler de (bıraktı). **Yıldızla** da onlar yol bulurlar." (Nahl,16/16).

فَنَظَرَ نَظْرَةً فِى النُّجُومِ

"Derken (Hz. İbrahim) **yıldızlara** bir baktı." (Sâffât, 37/88).

وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَاِدْبَارَ النُّجُومِ

"Hem gecenin bir kısmında O'nu tesbih et, hem de **yıldızların** batışı sırasında." (Tûr, 52/49).

وَالنَّجْمِ اِذَا هَوٰى

"İndiği zaman o **yıldıza** yemin ederim." (Necm, 53/1).

فَلَا اُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ

"Artık yok (öyle)! O **yıldızların mevkilerine** yemin ederim." (Vâkıa, 56/75).

---

[2] 'Necm (çimen) ve saplı bitkiler de secde ederler' (Rahmân, 55/6)'da geçen ' النَّجم =**en-necm** lafzı orada 'çimen' anlamında kullanılmıştır.

* Burada geçen "yıldız" kelimesinin Peygamber Efendimiz'in bir hadisinde geçen "Benim ashabım yıldızlar gibidir. Onlara uyan doğru yolu bulur," ifadesindeki yıldızı hatırlatmaması mümkün değil. Aşağıdaki âyetlerde Allah'ın "inen yıldıza" yemin etmesi, ayrıca "Yıldızların mevkilerine" yemin etmesi de bu hatırlatmayı teyid eder. Bu da yıldızların devamlılığı gibi Peygamber'i tanıyan tanıtıcıların (ashabın) devamlılığını zorunlu kılar. Bu ise nübüvvet-i tarifiyenin (tanıtıcı Tanrı elçiliğinin) devamlılığını gerektirir.) HRY

فَاِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْۙ

"Hani o **yıldızlar** silindiği vakit." (Mürselât, 77/8).

وَاِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْۙ

"Yıldızlar bulandığında," (Tekvîr, 81/2).

وَالسَّمَٓاءِ وَالطَّارِقِۙ

"Yemin olsun göğe ve **Sabah Yıldız'**ına." (Târık , 86/1).

وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا الطَّارِقُۙ

"Bildin mi Târık (Sabah Yıldızı) nedir?" (Târık , 86/2).

اَلنَّجْمُ الثَّاقِبُۙ

"Delen (aydınlatan) **yıldızdır."** (Târık , 86/3).

Yıldız/Yıldızlar Anlamına Gelen كَوْكَب *=kevkeb* ve الكَوَاكِب *=el-kevâkib* **Lafızlarının Bağımsız Olarak Yer Aldığı Âyetler**

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ الَّيْلُ رَاٰ كَوْكَباًۚ قَالَ هٰذَا رَبّ۪يۚ فَلَمَّٓا اَفَلَ قَالَ لَٓا اُحِبُّ الْاٰفِل۪ينَ

"Gece, (İbrahim peygamberin) üzerine çökünce **bir yıldız** gördü ve: 'Bu benim Rabbim!' dedi. Sönüp batınca da: 'Sönüp batanları sevmem' dedi." (En'âm, 6/76).

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ مَثَلُ نُورِه۪ كَمِشْكٰوةٍ ف۪يهَا مِصْبَاحٌۜ اَلْمِصْبَاحُ ف۪ي زُجَاجَةٍۜ اَلزُّجَاجَةُ كَاَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍۙ يَكَادُ زَيْتُهَا يُض۪ٓيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ

نَارٌۜ نُورٌ عَلٰى نُورٍۜ يَهْدِى اللّٰهُ لِنُورِه۪ مَنْ يَشَٓاءُۜ وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ لِلنَّاسِۜ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَیْءٍ عَل۪يمٌۙ

"Allah, göklerin ve yerin nurudur. Nurunun örneği sanki içinde güçlü bir lamba bulunan bir hücre gibidir. O güçlü lamba bir cam içindedir. O cam da sanki incimsi bir **yıldızdır.** Doğuya da batıya da nisbet edilmeyen kutlu bir ağaçtan, zeytinden tutuşturulur. Nerede ise yağı, kendisine bir ateş dokunmasa bile aydınlık verir. Nur üstüne nurdur. Allah, dilediğini nuruna iletir. Allah insanlara temsiller getiriyor. Allah her şeyi çok iyi bilendir." (Nûr, 24/35).

اِنَّا زَيَّنَّا السَّمَٓاءَ الدُّنْيَا بِز۪ينَةٍۨ الْكَوَاكِبِۙ

"Cidden biz dünya göğünü **yıldızlarla** süsledik." (Sâffât, 37/6).

وَاِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْۙ

"**Yıldızlar** döküldüğünde," (İnfitâr, 82/2).

* * *

2) Gökler ile Yer Arasında Yaratılmış Varlıkların Ayrıntıları

Rüzgârlar Anlamına Gelen الرِّيَاح **=*er-Riyâh*** ile Bulut Anlamına Gelen السَّحاب **=*es-Sehâb*** Lafizlarının Birlikte Yer Aldıkları Âyetler • *Rüzgârlarla Bulutlar Yer ile Gök Arasında İnsanların Hizmetine Sunulmuşlardır* • *Rüzgârlar Rahmetin Müjdecileridir* • Bulut Anlamına Gelen السَّحاب **=*es-sehâb*** Lafzının Bağımsız Geçtiği Âyetler • Bulut Anlamının الْغَمام **=*el-ğamâm*** Lafzı ile İfâde Edildiği Âyetler

Rüzgâr/Rüzgârlar Anlamına Gelen Tekil ريح =*rîh* ile Çoğul الرِّيَاح =*er-riyâh* Lafızlarının السَّحاب =*es-sehâb*'tan Bağımsız Geçtikleri Âyetler

Lam-i Tarifsiz Mecrûr, Merfû ve Mansup Konumdaki Tekil 'Rîh' Lafzının Yer Aldığı Âyetler • *Dondurucu Rüzgâra Benzetilen Harcamalar,* • *Meltemden Fırtınaya Sahabe'nin Gözleri Önünde Cereyan Eden Mucize Rüzgâr* • *Felâket Fırtınaları* • Lam-i Tarifli Mecrûr, Merfû ve Mansup Konumdaki Tekil 'er-Rîh' Lafzının Bağımsız Olarak Geçtiği Âyetler • *Yaptıkları Fırtınanın Savurduğu Küle Benzetilenler* • *Hz. Süleyman'ın Emrine Verilen Rüzgârın Özellikleri* • Lam-i Tarifli Mecrûr, Merfû ve Mansup Konumdaki Çoğul 'er-Riyâh' Lafzının Bağımsız Olarak Geçtiği Âyetler • *Rüzgârlar Aşılama (Tozlaşma) Özelliğine Sahiptirler*

Gece Anlamına Gelen اللَّيل =*el-leyl* İle Gündüz Anlamına Gelen النَّهار =*en-nehâr* Kavramları

Gece ile Gündüz de Sürekli Yaratılmaktadır

Gece ile Gündüzün Farklı Görüntülerinin Farklı Masdar ve Fiil Kipleri ile Vurgulanması

a) Gece ile Gündüzün Birbirlerini İzlemeleri , b) Gece ile Gündüzün Birbirinin İçine Sokulması, c) Gecenin Gündüzü Bürümesi, d) Gece ile Gündüzün Çevrilmesi, e) Gece ile Gündüzün Birbirine Bürünmesi, f) Gündüzün Geceden Yüzülüp Soyulması

Gece ile Gündüzün Bazı Fonksiyonları

• Gece Dinlenme, Gündüz Çalışma Zamanıdır • Gece Örtü, Uyku Dinlence, Gündüz Diriliş Zamanıdır • Ya İkisinden Biri Kıyamete Değin Sonsuz Olsaydı • Gündüz Uyuyup Geceleyin Çalışmak İsteyenlere de İşâret Edilmiştir • Senelerin Sayısının ve Hesap Yönteminin Bilinmesini Sağlarlar • Gece ve Gündüz Anlamına Gelen Lafızların Farklı Vesilelerle Birlikte Geçtiği Âyetler • Gece ve Gündüz Vakitlerinde İbadetin Öngörüldüğü ve İbadet Yapanların Övgü ile Anıldığı Âyetler

Gece Anlamına Gelen لَيْلَةً =*leyletün* ve اللَّيْل =*el-leyl* Lafızlarının bağımsız Geçtikleri Âyetler

لَيْلَةً ***=leyletün*** Lafzının Geçtiği Âyetler • اللَّيْل ***=el-leyl*** Lafzının Yer Aldığı Âyetler • Gece ile Gündüze Farklı Lafızlarla İşaret Edilmesi • Tekil Olan لَيْل ***=leyl*** Lafzının Çoğulu لَيَالِ ***=leyâl*** Lafzının Yer Aldığı Âyetler • Gündüz Anlamına Gelen النَّهار ***=en-nehâr*** Lafzının Gece Anlamına Gelen لَيْل ***=leyl'***den Bağımsız Olarak Geçtiği Âyetler

*
**

2) Gökler ile Yer Arasında Yaratılmış Varlıkların Ayrıntıları

Rüzgârlar Anlamına Gelen الرِّيَاح =*er-riyâh* ile Bulut[3] Anlamına Gelen السَّحَاب =*es-Sehâb* Lafızlarının Birlikte Yer Aldıkları Âyetler

Rüzgârlarla Bulutlar Yer ile Gök Arasında İnsanların Hizmetine Sunulmuşlardır

إِنَّ فِى خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ
وَالْفُلْكِ الَّتِى تَجْرِى فِى الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا
اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ
الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

"Gökler ile yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde, insanlara fayda verecek şeylerle denizde akıp giden gemide, Allah'ın gökten indirip sayesinde yeryüzünü ölümünden sonra diriltmesi ve üzerine bütün hayvanları yaymasında **rüzgârların bir yönden diğerine çevrilmesinde,** gök ile yer arasında **emre hazır kılınmış bulutta** aklını işleten bir topluluk için elbette âyetler (deliller, işâretler/izler) vardır." (Bakara, 2/164).

---

[3] Âyetlerde rüzgârlara değinilirken yerine göre tekil, yerine göre de çoğul lafızlar kullanılmış olmasına karşın bulutlara yalnız tekil lafızlarla temas edilmiştir. Bulutlar için de iki farklı lafızla karşılaşıyoruz: es-sehâb ve el-ğamâm. Birincisi yağmur yüklü olan ve olmayan bulutları içine alır. İkincisinin ise aralarında boşluk, ayrık bulunmayan ve yağmur taşımayan daha özel bir anlam içerdiği seziliyor. Ayrıca bulutlara, özelliklerinden dolayı 'karanlıklar' (Bakara, 2/19); genişlemesine yayılmış (ârız) (Ahkâf, 46/24); yüklenenler, taşıyanlar (Zâriyât, 51/1); sıkanlar (Nebe', 78/14) anlamlarına gelen lafızlarla da işaret edilmiştir. S.G.

Rüzgârlar Rahmetin Müjdecileridir

وَهُوَ الَّذ۪ي يُرْسِلُ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِه۪ۜ حَتّٰٓى اِذَٓا اَقَلَّتْ سَحَابًا
ثِقَالًا سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَيِّتٍ فَاَنْزَلْنَا بِهِ الْمَٓاءَ فَاَخْرَجْنَا بِه۪ مِنْ كُلِّ
الثَّمَرَاتِۜ كَذٰلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتٰى لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

"O, **rahmetinin önünde rüzgârları müjdeci olarak** gönderendir. Sonunda **rüzgârlar** ağır **bulutu** yüklenince onu ölü bir beldeye sevkederiz. Onunla su indiririz ve onunla meyvelerin hepsinden çıkarırız. İşte ölüleri de böyle çıkaracağız. Belki düşünüp ibret alırsınız." (A'râf, 7/57).

اَللّٰهُ الَّذ۪ي يُرْسِلُ الرِّيَاحَ فَتُث۪يرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَٓاءِ كَيْفَ يَشَٓاءُ
وَيَجْعَلُهُ كِسَفًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِه۪ۚ فَاِذَٓا اَصَابَ بِه۪ مَنْ يَشَٓاءُ مِنْ
عِبَادِه۪ٓ اِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ

"Allah o Zâttır ki **rüzgârları** gönderir de **bulutu** savururlar, derken onu gökte nasıl diliyorsa öyle yayar ve onu parça parça yapar, derken arasından çıkıp durmaktaki yağmuru görürsün. Onu, kullarından dilediklerine döktüğünde (indirdiğinde) hemen onlar sevinirler." (Rûm, 30/48).

وَاللّٰهُ الَّذ۪ٓي اَرْسَلَ الرِّيَاحَ فَتُث۪يرُ سَحَابًا فَسُقْنَاهُ اِلٰى بَلَدٍ مَيِّتٍ فَاَحْيَيْنَا بِهِ
الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَاۜ كَذٰلِكَ النُّشُورُ

"Allah, **rüzgârları** gönderen Zâttır. Derken **rüzgârlar bir bulut** kaldırır. Sonuçta o bulutu ölü bir beldeye göndermişiz ve onunla ölümü sonrası yeryüzünü canlandırmışızdır. İşte diriliş de böyledir." (Fâtır, 35/9).

Bulut Anlamına Gelen السَّحَابِ =*es-Sehâb* Lafzının Bağımsız Geçtiği Âyetler

هُوَ الَّذِى يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنْشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ

"O, size, korku ve umut için şimşeği gösteren ve **ağır bulutu** (yağmur yüklü bulutları) yaratan Zât'tır." (Ra'd, 13/12).

اَوْ كَظُلُمَاتٍ فِى بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشٰيهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ
ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ اِذَٓا اَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرٰيهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ
اللّٰهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ

"Yahut (küfredenlerin yaptıkları) derin bir denizdeki karanlıklar gibidir ki onu bir dalga bürür, üstünden bir dalga, üstünden bir **bulut**; öyle ki üst üste yığılmış karanlıklar. Elini çıkardığında onu görme ihtimali yok. Her kime de Allah, bir nur vermemişse artık onun için hiçbir nur yoktur." (Nûr, 24/40).

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُزْجِى سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ
يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَٓاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ
مَنْ يَشَٓاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَٓاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْاَبْصَارِ

"Şu gerçeğe baksana: Allah **bir bulut** gönderiyor, sonra onun açıklığını birleştiriyor, sonra onu yoğunlaştırıyor da sen onun içinden yağmurun çıkmakta olduğunu görüyorsun. Bir de o gökten, ondaki dağlardan bir dolu yağdırıyor da dilediğini onunla belaya uğratıyor ve dilediğinden de onu uzaklaştırıyor. Şimşeğinin parıltısı da neredeyse gözleri alıverecek." (Nûr, 24/43).

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِىَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ صُنْعَ اللّٰهِ الَّذِى
اَتْقَنَ كُلَّ شَىْءٍ اِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ

"Bir de o dağları görür, onları câmid (donuk) sanırsın. Oysa onlar **bulutun geçtiği** gibi geçmektedirler. (Bu), her şeyi sapasağlam yapan Allah'ın sanatıdır. O, şüphesiz ne yapıyorsanız pekâlâ haberlidir." (Neml, 27/88).

وَاِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِنَ السَّمَاۤءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَرْكُومٌ

"Onlar gökten bir parçayı düşerken görseler, birbiri üstüne yığılmış **bir bulut** diyecekler." (Tûr, 52/44).

Bulut Anlamının الغمام =*el-ğamâm* Lafzı ile İfâde Edildiği Âyetler

وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَاَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوٰى كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ
مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلٰكِنْ كَانُوا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

"Ve üstünüze o **bulutu** gölgelik yaptık, size kudret helvası ile bıldırcını indirip: 'Size rızık olarak verdiklerimizin hoşlarından yiyin' (dedik). Oysa bize zulmetmediler, tam tersine kendilerine zulmediyorlardı." (Bakara, 2/57).

هَلْ يَنْظُرُونَ اِلَّا اَنْ يَاْتِيَهُمُ اللّٰهُ فِي ظُلَلٍ مِنَ الْغَمَامِ
وَالْمَلٰۤئِكَةُ وَقُضِيَ الْاَمْرُ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ

"Onlar, sadece Allah'ın ve meleklerin **buluttan** gölgeler içinde kendilerine gelmesini ve işin bitirilmesini mi gözetiyorlar? Bütün işler yalnız Allah'a döndürülür." (Bakara, 2/210).

وَقَطَّعْنَاهُمُ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ اَسْبَاطًا اُمَمًا وَاَوْحَيْنَا اِلٰى مُوسٰى
اِذِ اسْتَسْقٰيهُ قَوْمُهُ اَنِ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْبَجَسَتْ
مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْ وَظَلَّلْنَا
عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ وَاَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوٰى كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ
مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلٰكِنْ كَانُوا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

"Onları on iki torunlara, ümmetlere ayırdık. Toplumu kendisinden su istediğinde Musa'ya: 'Asanı o taşa vur' diye vahyettik. Ondan on iki göze fışkırdı. Her torun kabile içeceği yeri bildi. O **bulutu** üzerlerine gölgelik yaptık, kendilerine kudret helvasıyla bıldırcını indirdik. Size rızık olarak verdiklerimizin en temizlerinden yiyin. Bize zulmetmediler, ama kendilerine zulmediyorlardı." (A'râf, 7/160).

وَيَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَٓاءُ بِالْغَمَامِ وَنُزِّلَ الْمَلٰٓئِكَةُ تَنْزِيلًا

"Göğün **bulutlardan** yarılacağı ve meleklerin peyder pey indirildidiği gün..." (Furkân, 25/25).

Rüzgâr/Rüzgârlar Anlamına Gelen Tekil ريح =*rîh* ile Çoğul الرِّيَاح =*er-riyâh* Lafızlarının السَّحاب =*es-Sehâb*'tan Bağımsız Olarak Geçtikleri Âyetler

Lam-i Tarifsiz Mecrûr, Merfû ve Mansup Konumdaki Tekil 'Rîh'[4] Lafzının Yer Aldığı Âyetler

Dondurucu Rüzgâra Benzetilen Harcamalar

مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هٰذِهِ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ اَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوٓا اَنْفُسَهُمْ فَاَهْلَكَتْهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللّٰهُ وَلٰكِنْ اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

"Bu dünya hayatında harcadıklarının durumu, kendilerine zulmeden bir kavmin ekinini vurup onu mahveden **dondurucu bir soğuk içeren rüzgârın** durumu gibidir. Allah onlara zulmetmemiştir, ne var ki onlar kendilerine zulmediyorlardı." (Âl-i Imrân, 3/117).

---

[4] Bu şekli: "Kervan (Mısır'dan) ayrılınca babaları: 'Bana bunak demezseniz ben Yusuf'un kokusunu alıyorum' dedi" (Yûsuf, 12/94) meâlindeki âyette koku anlamında kullanıldığı gibi; "Allah'a ve Peygamberi'ne itaat edin. Birbirinizle çekişmeyin. Sonra korkuya kapılırsınız ve gücünüz gider. Hiç kuşkusuz Allah sabredenlerle beraberdir" (Enfâl, 8/46) meâlindeki âyette de izâfetli şekli ile 'güç, izzet, birlik, devlet' gibi anlamlarda kullanılmıştır.

Meltemden Fırtınaya

هُوَ الَّذِي يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلْكِ وَجَرَيْنَ
بِهِمْ بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ
مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ
لَئِنْ أَنْجَيْتَنَا مِنْ هَٰذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

"O, sizi karada ve denizde hatta gemilerin içinde bulunduğunuzda da yürüten Zât'tır. (Bir düşünün) gemiler **latif bir rüzgâr** eşliğinde yolcularıyla akıp giderken ve içindekiler sevinirlerken (birden o gemilere) **şiddetli bir fırtına** gelmiş, kendilerine her taraftan dalgalar hücum etmiş ve tamamen kuşatıldıklarını düşünmeğe başlamışlardır. İşte tam bu sırada dini yalnız Allah'a özgüleyenler olarak Allah'a yalvarırlar ve: 'Bizi bundan kurtarırsan elbette şükredenlerden olacağız' (derler)." (Yûnus, 10/22).

وَلَئِنْ أَرْسَلْنَا رِيحًا فَرَأَوْهُ مُصْفَرًّا لَظَلُّوا مِنْ بَعْدِهِ يَكْفُرُونَ

"Andolsun **bir rüzgâr** göndersek de yeri sapsarı kesilmiş görseler elbette başlarlar ardından nankörlüğe." (Rûm, 30/51).

Sahabe'nin Gözleri Önünde Cereyan Eden Mucize Rüzgâr[5]

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا
عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا

"Ey iman etmiş olanlar! Allah'ın üzerinizdeki nimetini anımsayın. Hani bir zaman size ordular gelmişti de onların üzerine **bir rüzgâr** ve sizin görmediğiniz ordular göndermiştik. Allah yapageldiğinizi hep gören olmuştur." (Ahzâb, 33/9).

---

[5] Hendek gazasına bu açıdan bakıldığında sahabenin gönderilen rüzgârla nasıl bir himayeye mazhar kılındığı, düşmanın ise nasıl perişan edildiği hayranlıkla gözlemlenir. S.G.

Felâket Fırtınaları

فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فٖٓى اَيَّامٍ نَحِسَاتٍ لِنُذٖيقَهُمْ عَذَابَ
الْخِزْيِ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَخْزٰى وَهُمْ لَا يُنْصَرُونَ

"Bunun için kendilerine dünya hayatında rezillik azabını tattıralım diye üzerlerine uğursuz günlerde yakıp kavuran **soğuk bir rüzgâr gönderdik.** Âhiret azabı elbette daha da rezil edendir. Onlar yardım görmezler." (Fussilet, 41/16).

فَلَمَّا رَاَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ اَوْدِيَتِهِمْ قَالُوا هٰذَا عَارِضٌ مُمْطِرُنَا بَلْ هُوَ
مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهٖ رٖيحٌ فٖيهَا عَذَابٌ اَلٖيمٌ

"Derken onu vadilerine doğru gelen bir bulut durumunda gördüklerinde: 'Bu, ufukta beliren bir bulut, bize yağmur yağdıracak,' dediler. Hayır o, sizin çabucak istediğiniz şey: İçinde **çok acıtan bir azap bulunan bir rüzgâr** var." (Ahkâf, 46/24).

اِنَّٓا اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رٖيحًا صَرْصَرًا فٖى يَوْمِ نَحْسٍ مُسْتَمِرٍّ

"Çünkü üzerlerine sürüp giden uğursuz bir günde **dondurucu bir rüzgâr** salıverdik." (Kamer, 54/19).

وَاَمَّا عَادٌ فَاُهْلِكُوا بِرٖيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ

Âd'a gelince: Onlar da **bir sarsar rüzgârı** ile helak ediliverdiler." (Hâkka, 69/6).

Lam-i Tarifli Mecrûr, Merfû ve Mansup Konumdaki Tekil 'er-Rîh' Lafzının Bağımsız Olarak Geçtiği Âyetler

Yaptıkları, Fırtınanın Savurduğu Küle Benzetilenler

مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ
الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ
ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ

"Rablerine küfredenlerin durumu, onların işleri, **fırtınalı bir günde rüzgârın** kendisini savurduğu bir kül gibidir. Kazandıklarından hiçbir şeyi ele geçiremezler. İşte budur o uzak sapıklık." (İbrâhîm, 14/18).

حُنَفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ
فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ

"Allah için, O'na ortak koşmayan hanîfler (O'nu mutlak Bir tanıyanlar) olun. Her kim Allah'a ortak koşarsa sanki gökten düşüp de kendisini kuşların kapıştığı veya **rüzgârın** kendisini hücra bir yere sürüklediği gibi olur." (Hacc, 22/31).

أَمْ أَمِنْتُمْ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِنَ
الرِّيحِ فَيُغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ تَبِيعًا

"Yoksa sizi tekrar bir başka kez denize döndürüp üzerinize **kırıp geçiren bir rüzgâr** salmasından ve inkâr etmeniz yüzünden sizi boğmasından teminat mı aldınız? Sonra karşımıza geçip sizin için (bize karşı gelecek) kimse bulamazsınız." (İsrâ, 17/69).

Hz. Süleyman'ın Emrine Verilen Rüzgârın Özellikleri

وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا
فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَالِمِينَ

"Süleyman için de, içine bereketler verdiğimiz yere emriyle akıp giden **o şiddetli rüzgârı** verdik. Biz her şeyi bilenleriz." (Enbiyâ, 21/81).

وَلِسُلَيْمٰنَ الرّ۪يحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌۚ وَاَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِۜ وَمِنَ الْجِنِّ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِاِذْنِ رَبِّه۪ۜ وَمَنْ يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ اَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّع۪يرِ

"Süleyman'a da **sabah gidişi bir ay, akşam dönüşü de bir ay olan o rüzgârı** (vermiştik.) Onun için erimiş bakırı da kaynağından sel gibi akıtmıştık. Cinlerden kimi de Rabbinin izniyle onun önünde çalışıyordu. İçlerinden buyruğumuzdan sapana alevli ateşin azabından tattırırdık." (Sebe', 34/12).

فَسَخَّرْنَا لَهُ الرّ۪يحَ تَجْر۪ي بِاَمْرِه۪ رُخَٓاءً حَيْثُ اَصَابَۙ

"Bunun üzerine **o rüzgârı** emrine verdik, istediği yere buyruğuyla **yumuşakça** akıyordu." (Sâd, 38/36).

اِنْ يَشَأْ يُسْكِنِ الرّ۪يحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلٰى ظَهْرِه۪ۜ اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍۙ

"Dilerse **rüzgârı** dindirir de denizin üstünde sürekli durakalırlar. Kuşkusuz bunda her çok sabreden, çok şükreden kimse için elbette âyetler vardır." (Şûrâ, 42/33).

وَف۪ي عَادٍ اِذْ اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرّ۪يحَ الْعَق۪يمَۚ

"Bir de Âd'da (ibretler var) ki üzerlerine o köklerini kesen **kısır rüzgârı** salıvermiştik." (Zâriyât, 51/41).

مَا تَذَرُ مِنْ شَيْءٍ اَتَتْ عَلَيْهِ اِلَّا جَعَلَتْهُ كَالرَّم۪يمِۜ

"Uğradığı bir şeyi bırakmıyor, kesin onu çürütüp kül gibi **ediyordu."** (Zâriyât, 51/42).

Lam-i Tarifli Mecrûr, Merfû ve Mansup Konumdaki Çoğul 'er-Riyâh' Lafzının Bağımsız[6] Olarak Geçtiği Âyetler[7]

Rüzgârlar Aşılama (Tozlaşma) Özelliğine Sahiptirler

وَاَرْسَلْنَا الرِّيَاحَ لَوَاقِحَ فَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً فَاَسْقَيْنَاكُمُوهُۚ
وَمَٓا اَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنٖينَ

"Rüzgârları aşılayıcılar olarak gönderdik. Gökten bir su indirdik de onunla sizi suvardık. Siz, onu depolayıcı değilsiniz." (Hıcr, 15/22).

وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَٓاءٍ اَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَٓاءِ فَاخْتَلَطَ بِهٖ نَبَاتُ
الْاَرْضِ فَاَصْبَحَ هَشٖيمًا تَذْرُوهُ الرِّيَاحُۜ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ مُقْتَدِرًا

"Onlara dünya hayatının su gibi olduğu örneğini de ver. O suyu gökten indirdik, derken onunla yeryüzünün bitkisi birbirine karıştı ve akabinde de o bitki **rüzgârların** kendisini savurduğu kupkuru çerçöpe dönüştü. Öyle ya Allah her şeye karşı muktedir olmuştur." (Kehf, 18/45).

وَهُوَ الَّذٖٓي اَرْسَلَ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهٖۚ وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَٓاءِ
مَٓاءً طَهُورًا

"Yine O, **rüzgârları** rahmetinin önünde **müjdeci olarak** gönderen Zat'tır. Biz gökten tertemiz bir su indirmekteyiz." (Furkân, 25/48).

اَمَّنْ يَهْدٖيكُمْ فٖي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلُ الرِّيَاحَ بُشْرًا
بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهٖۜ ءَاِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِۜ تَعَالَى اللّٰهُ عَمَّا يُشْرِكُونَۜ

---

[6] Buraya 'es-sehâb' ile birlikte geçtiği (bkz. Bakara, 2/164; A'râf, 7/57; Rûm, 30/48). Fâtır, 35/9) gibi âyetler alınmamıştır.

[7] Ayrıca rüzgârlara, 'savurdukça savuranlar' (Zâriyât, 51/1); 'gönderilmişler, şiddetle esip savurdukça savuranlar' (Mürselât, 77/1-2) gibi niteliklerinden dolayı farklı lafızlarla da işâret edilmiştir.

"Yosa size, karanın ve denizin karanlıklarında size yol gösteren Zât mı? **Rüzgârları** rahmetinin (yağmurun) önünde müjdeci olarak gönderen mi (hayırlıdır)? Allah ile birlikte bir tanrı mı var? Allah onların ortak koştuklarından yüksek, çok yüksektir." (Neml, 27/63).

وَمِنْ اٰيَاتِه۪ٓ اَنْ يُرْسِلَ الرِّيَاحَ مُبَشِّرَاتٍ وَلِيُذ۪يقَكُمْ مِنْ رَحْمَتِه۪ وَلِتَجْرِيَ الْفُلْكُ
بِاَمْرِه۪ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِه۪ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

"Size, rahmetinden tattırsın, buyruğu ile gemiler akıp gitsin ve lutfundan arayasınız diye **rüzgârları müjdeciler** olarak göndermesi de O'nun delillerindendir. Belki siz (bunları düşünüp) şükredersiniz." (Rûm, 30/46).

وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَٓاءِ مِنْ رِزْقٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ
بَعْدَ مَوْتِهَا وَتَصْر۪يفِ الرِّيَاحِ اٰيَاتٌ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

"Gece ile gündüzün değişmesinde, Allah'ın gökten rızık (sebebi olan yağmuru) indirip onunla ölümünden sonra yeryüzüne hayat vermesinde ve **rüzgârları çevirmesinde** aklını işleten bir toplum için âyetler vardır." (Câsiye, 45/).

Gece Anlamına Gelen اللَّيل =*el-leyl* ile Gündüz Anlamına Gelen النَّهار =*en-nehâr* Kavramları

Gece ile Gündüz de Sürekli Yaratılmaktadır

وَهُوَ الَّذ۪ي خَلَقَ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَۜ كُلٌّ ف۪ي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

"Oysa O, **geceyi-gündüzü,** güneşi ve ayı yaratmış olan Zât'tır. Bütün o ecrâm (cisimler) her biri birer felekte (yörüngede) yüzüyorlar." (Enbiyâ, 21/33).

وَمِنْ اٰيَاتِهِ الَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُۜ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا
لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلّٰهِ الَّذ۪ي خَلَقَهُنَّ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

"Gece ile gündüz, güneş ile ay O'nun delillerindendir. Ne güneşe secde edin ne de aya! **Onları yaratmış** olan Allah'a secde edin. Eğer O'na kulluk yapanlarsanız." (Fussilet, 41/37).

Gece ile Gündüzün Farklı Görüntülerinin Farklı Masdar ve Fiil Kipleri ile Vurgulanması

a) Gece ile Gündüzün Birbirlerini İzlemeleri

إِنَّ فِى خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِى تَجْرِى فِى الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَآءِ مِنْ مَآءٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَآبَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

"Gökler ile yeryüzünün yaratılışında, **gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde,** insanlara fayda verecek şeylerle denizde akıp giden gemide, Allah'ın gökten indirip sayesinde yeryüzünü ölümünden sonra diriltmesinde ve üzerine bütün hayvanları yaymasında, rüzgârların çevrilmesinde, gök ile yeryüzü arasında emre hazır kılınmış bulutlarda aklını işleten bir topluluk için **elbette âyetler (deliller, işaretler/izler)** vardır." (Bakara, 2/164).

إِنَّ فِى خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَاٰيَاتٍ لِاُولِى الْاَلْبَابِ

"Cidden göklerin ve yeryüzünün yaratılışında, **gece ile gündüzün birbirini izlemesinde** akıl sahipleri için elbette **âyetler vardır."** (Âl-i Imrân, 3/190).

إِنَّ فِى اخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللّٰهُ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَّقُونَ

"Kuşkusuz, **gece ile gündüzün arka arkaya gelişinde** ve Allah'ın gökler ile yeryüzünde yarattıklarında sakınan bir toplum için **âyetler** vardır." (Yûnus, 10/6).

وَهُوَ الَّذ۪ي يُحْـي۪ وَيُم۪يتُ وَلَـهُ اخْتِلَافُ الَّيْلِ وَالنَّـهَارِۜ اَفَـلَا تَعْقِلُونَ

"O, öldüren ve dirilten Zât'tır. **Gece ve gündüzün birbirini izlemesi de** hep O'nun. Artık akıllanmayacak mısınız?" (Mü'minûn, 23/80).

وَهُوَ الَّذ۪ي جَعَلَ الَّيْلَ وَالنَّـهَارَ خِلْفَـةً لِمَنْ اَرَادَ اَنْ يَذَّكَّرَ اَوْ اَرَادَ شُكُورًا

"Yine O, iyice düşünmek veya şükretmek isteyenler için **gece ile gündüzü birbiri ardınca getirmiş** olan Zât'tır." (Furkân, 25/62).

لَا الشَّمْـسُ يَنْبَغ۪ي لَهَـا اَنْ تُدْرِكَ الْقَمَـرَ وَلَا الَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِۜ وَكُلٌّ ف۪ي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

"Güneşe, aya yetişmesi yaraşmaz. **Gece de gündüzün önüne geçemez.** Hepsi bir yörüngede yüzer dururlar." (Yâsîn, 36/40).

وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّـهَارِ وَمَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَٓاءِ مِنْ رِزْقٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَـا وَتَصْر۪يفِ الرِّيَاحِ اٰيَاتٌ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

"Gece ile gündüzün değişmesinde, Allah'ın gökten rızık (sebebi olan yağmuru) indirip onunla ölümünden sonra yeryüzüne hayat vermesinde ve rüzgârları çevirmesinde aklını işleten bir toplum için **âyetler** vardır." (Câsiye, 45/5).

b) Gece ile Gündüzün Birbirinin İçine Sokulması

تُولِجُ الَّيْلَ فِي النَّـهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي الَّيْلِ وَتُخْـرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَٓاءُ بِغَـيْرِ حِسَابٍ

"Geceyi gündüzün içine sokarsın, **gündüzü de gecenin içine sokarsın,** diriyi ölüden çıkarırsın, ölüyü diriden çıkarırsın. Dilediğine hesapsız rızık verirsin." (Âl-i Imrân, 3/27).

ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ يُولِجُ الَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِ وَاَنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

"Bu böyle. Çünkü Allah **geceyi gündüzün içine sokar, gündüzü de gecenin içine sokar** ve Allah pekâlâ duyandır, pekâlâ görendir." (Hacc, 22/61).

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُولِجُ الَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَۘ كُلٌّ يَجْرٖى اِلٰٓى اَجَلٍ مُسَمًّى وَاَنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

"Görmedin mi? Allah **geceyi gündüzün içine, gündüzü de gecenin içine sokuyor.** Göneş ile ayı da buyruğu altına almıştır. Hepsi belirlenmiş bir süreye doğru akıyor. Kuşkusuz Allah yapmakta olduklarınızdan haberdardır." (Lokmân, 31/29).

يُولِجُ الَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِۙ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَۘ كُلٌّ يَجْرٖى لِاَجَلٍ مُسَمًّىۜ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُۜ وَالَّذٖينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهٖ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمٖيرٍۜ

"Geceyi gündüzün içine, gündüzü de gecenin içine sokar. Güneşi, ayı hükmü altına almıştır, hepsi belirlenmiş bir süre için akıp gitmektedir. İşte bu Allah sizin Rabbinizdir. Hükümranlık sadece O'nundur. O'ndan başka yalvardıklarınız bir hurma çekirdeğinin zarı (kıl) kadar bir şeye bile sahip olamazlar." (Fâtır, 35/13).

يُولِجُ الَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِۜ وَهُوَ عَلٖيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

"Geceyi gündüze sokar, gündüzü geceye sokar ve O, bütün sinelerin özünü bilir." (Hadîd, 57/6).

c) Gecenin Gündüzü Bürümesi[8]

إِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذٖى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ فٖى سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِى الَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثٖيثًاۙ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِاَمْرِهٖۜ اَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْاَمْرُۜ تَبَارَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَمٖينَ

"Kuşkusuz Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde Yaratmış olan Zât'tır. Sonra Arş üzerine istivâ etti. O, **geceyi, hızla kendisini kovalayan gündüze bürüyüp örter.** Yine güneşi, ayı ve yıldızları emrine boyun eğmiş oldukları halde yarattı. Dikkat! Yaratış da işleri yürütüş de sadece O'nun! Âlemlerin Rabbi Allah ne yüce!" (A'râf, 7/54).

وَهُوَ الَّذٖى مَدَّ الْاَرْضَ وَجَعَلَ فٖيهَا رَوَاسِىَ وَاَنْهَارًاۜ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فٖيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشِى الَّيْلَ النَّهَارَۜ اِنَّ فٖى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

"O, yeryüzünü yayıp döşeyen, orada sabit dağlar ve ırmaklar yapan, meyvelerin hepsinden içinde (erkek ve dişi olmak üzere) iki çifti ikişer yapan Zât'tır. **Geceyi gündüze bürüyor.** Bunlarda tefekkür edip duran bir toplum için elbette âyetler vardır." (Ra'd, 13/3).

d) Gece ile Gündüzün Çevrilmesi

يُقَلِّبُ اللّٰهُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَۜ اِنَّ فٖى ذٰلِكَ لَعِبْرَةً لِاُو۬لِى الْاَبْصَارِ

"Allah, **geceyi ve gündüzü birbirine çeviriyor.** Şüphe yok ki bunlarda gözleri olanlar için elbette bir ibret vardır." (Nûr, 24/44).

---

[8] Ayrıca bkz. Şems, 91/4; Leyl, 92/1; Duhâ, 93/2. Bilindiği gibi uzaya hâkim olan gece karanlığıdır. Bu karanlık içinde güneşlerin aydınlattığı yıldızlar gündüzü idrak ederler. Bu sebeple gece, evrendeki bütün gündüzleri kaplamıştır. Eğer ışık kaynağı güneşler olmasaydı evren mutlak karanlık kalır Allah da mutlak bilinmez olurdu.HRY

e) Gece ile Gündüzün Birbirine Bürünmesi

خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ يُكَوِّرُ الَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى الَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِى لِاَجَلٍ مُسَمًّى اَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ

"Gökleri ve yeri hak ile yarattı. **Geceyi gündüzün üzerine bürüyor, gündüzü de gecenin üzerine bürüyor.** Güneşe ve aya boyun eğdirdi. Herbiri belirlenmiş bir süre için akmakta. Dikkat! O, çok güçlüdür, çok bağışlayandır." (Zümer, 39/5).

Gece ile Gündüz İnsanların Hizmetine Verilmiştir

وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَآئِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ

"Güneşi ve ayı -ikisi seyirlerinde sürekli olmak üzere- hizmetinize verdi, **gece ile gündüzü de hizmetinize verdi."** (İbrâhîm, 14/33).

وَسَخَّرَ لَكُمُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِاَمْرِهِ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

"Geceyi, gündüzü, güneşi, ayı size hizmetkâr kıldı. Yıldızlar O'nun buyruğuna boyun eğmişlerdir. Kuşkusuz bunda akıllarını işleten bir topluluk için elbette âyetler vardır." (Nahl, 16/12).

f) Gündüzün Geceden Yüzülüp Soyulması

وَاٰيَةٌ لَهُمُ الَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَاِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ

"Gece de onlar için bir delildir. Ondan **gündüzü** soyup çıkarırız da birden onlar karanlığa gömülürler." (Yâsîn, 36/37).

Gece İle Gündüzün Bazı Fonksiyonları

Gece Dinlenme Gündüz Çalışma Zamanıdır[9]

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا ۚ
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

"O, **kendisinde dinlenesiniz diye sizin için geceyi, gündüzü de aydınlatıcı** olarak yarattı. Kuşkusuz bunda dinleyen ve anlayan bir toplum için âyetler vardır." (Yûnus, 10/67).

أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا اللَّيْلَ لِيَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ
لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

"İçinde dinlensinler diye geceyi, göz açmak üzere de gündüzü yaptığımızı görmediler mi? Elbettte bunda, iman edecek bir kavim için âyetler* vardır." (Neml, 27/86).

وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا
مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

"Rahmetinden, **sizin için geceyi ve gündüzü yaptı ki hem içinde dinlenesiniz hem de çalışıp lutfundan isteyesiniz** de şükür sunasınız." (Kasas, 28/73).

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا ۚ
إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ

---

[9] Bu bağlamda şu âyetlere de bkz. En'âm, 6/13,60,96; İsrâ 17/12; Kasas, 28/72.

* Kur'ân-ı Kerim'de enfüste ve âfakta cereyan eden olayların (tecellilerin) sürekli ve ısrarla "âyet" diye anılmasının hikmeti, hiç şüphesiz, bu olayların görünüşlerinin ötesinde derin anlamlar, ibretler ve hikmetler içermesindendir. Bu âyetlerin hep "düşünen kimseler, akıl sahipleri, gözleri olanlar için" deyimleri ile birlikte gelmesi, bunlar üzerinde insanları düşündürmeye, bunların hikmetlerini anlamaya davet, aynı zamanda evrenin ilâhi bir mesajlar kitabı olduğunu beyan içindir.

Aynı zamanda gece **haşr**'ın, gündüz **neşr**'in örneğidir. Aşağıda (25/47'de) geldiği gibi.- HRY

"Allah, **kendisinde istirahat edesiniz diye geceyi,** görmeniz için de **gündüzü** yaratan Zât'tır. Gerçekten Allah insanlara karşı elbette lutuf sahibidir. Ne var ki insanların çoğu şükretmezler." (Mü'min, 40/61).

Gece Örtü, Uyku Dinlence, Gündüz Diriliş[10] Zamanıdır[11]

وَهُوَ الَّذ۪ي جَعَلَ لَكُمُ الَّيْلَ لِبَاساً وَالنَّوْمَ سُبَاتاً وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُوراً

"O, size **geceyi bir geygi** (örtü) yapan, uykuyu bir dinlence, gündüzü de **nüşûr (dağılma)** kılan Zât'tır." (Furkân, 25/47).

Ya İkisinden Biri Kıyamete Değin Sonsuz Olsaydı

قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ جَعَلَ اللّٰهُ عَلَيْكُمُ الَّيْلَ سَرْمَداً اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ
مَنْ اِلٰهٌ غَيْرُ اللّٰهِ يَأْت۪يكُمْ بِضِيَٓاءٍۜ اَفَلَا تَسْمَعُونَ

"De ki: Söyleyin bakayım, eğer Allah **geceyi üzerinizde kıyamet gününe kadar sürekli** kılarsa Allah'tan başka size bir ışık getirecek tanrı kim? Hâlâ dinlemeyecek misiniz?" (Kasas, 28/71).

قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ جَعَلَ اللّٰهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَداً اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ
مَنْ اِلٰهٌ غَيْرُ اللّٰهِ يَأْت۪يكُمْ بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ ف۪يهِۜ اَفَلَا تُبْصِرُونَ

"De ki: Ne dersiniz, **eğer Allah gündüzü kıyamet gününe değin üzerinizde sürekli kılarsa** size içinde dinleneceğiniz geceyi Allah'tan başka getirecek tanrı kimdir? Hâlâ görmeyecek misiniz?" (Kasas, 28/72).

Gündüz Uyuyup Geceleyin Çalışmak İsteyenlere de İşâret Edilmiştir

وَمِنْ اٰيَاتِه۪ مَنَامُكُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَٓاؤُ۬كُمْ مِنْ فَضْلِه۪ۜ اِنَّ ف۪ي
ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

"Gecede ve gündüzde uyumanız, lutfundan (nasip) aramanız da O'nun âyetlerindendir. Hakikaten bunda da işiten bir toplum için elbette âyetler vardır." (Rûm, 30/23).

---

[10] Bkz. Nebe', 78/11.

[11] Ayrıca bkz. Nebe', 78/10.

Senelerin Sayısının ve Hesap Yönteminin Bilinmesini Sağlarlar

وَجَعَلْنَا الَّيْلَ وَالنَّهَارَ اٰيَتَيْنِ فَمَحَوْنَٓا اٰيَةَ الَّيْلِ وَجَعَلْنَٓا اٰيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَۜ وَكُلَّ شَيْءٍ فَصَّلْنَاهُ تَفْصِيلًا

"Gece ile gündüzü iki âyet kıldık. Derken **gece âyetini** sildik, **gündüz âyetini gösteren** kıldık ki Rabbinizin lutfundan arayasınız, **senelerin sayısını ve hesabı bilesiniz.** Böylece her şeyi ayrıntılariyle açıkladık." (İsrâ, 17/12).

Gece ve Gündüz Anlamına Gelen Lafızların Farklı Vesilelerle Birlikte Geçtiği Âyetler

اَلَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْۚ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

"Mallarını, **gece-gündüz,** gizlice ve açıktan infak edenler; işte onlara ödülleri Rab'leri katındadır. Kendilerine korku yoktur ve onlar üzülecekler de değil." (Bakara, 2/274).

وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي الَّيْلِ وَالنَّهَارِۜ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

"Gecede ve gündüzde barınan her şey O'nundur. O pek iyi duyan, pek iyi bilendir." (En'âm, 6/13).

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفّٰيكُمْ بِالَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُمْ بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لِيُقْضٰٓى اَجَلٌ مُسَمًّىۚ ثُمَّ اِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ۟

"O, o Zât ki **geceleyin sizi öldürür, gündüzleyin** ne elde ettiğinizi bilir. Sonra sizi -belirlenmiş bir sürenin gereğinin yerine getirilmesi için- gündüz içinde diriltir, sonra dönüşünüz O'nadır. Daha sonra da size, yaptıklarınızı bir bir haber verir." (En'âm, 6/60).

إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَٓاءٍ اَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَٓاءِ فَاخْتَلَطَ بِهٖ نَبَاتُ الْاَرْضِ
مِمَّا يَاْكُلُ النَّاسُ وَالْاَنْعَامُ حَتّٰٓى اِذَٓا اَخَذَتِ الْاَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ وَظَنَّ
اَهْلُهَٓا اَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَٓا اَتٰيهَٓا اَمْرُنَا لَيْلًا اَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا
كَاَنْ لَمْ تَغْنَ بِالْاَمْسِ كَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

"Dünya hayatının durumu gökten indirdiğimiz bir suyu andırır: İnsanların ve hayvanların yediklerinden olan yeryüzü bitkisi onunla karışmış; derken yeryüzü takılarını takıp süslenmiş, halkı, kendilerinin yeryüzüne hakim olduğunu düşünmeye başladığı sırada buyruğumuz **geceleyin veya gündüzün gelmiş** ve onu, sanki dün hiç yokmuş gibi biçmişizdir. Tefekkür eden bir toplum için âyetleri işte böyle ayrıntılı açıklıyoruz." (Yûnus, 10/24).

Gece ve Gündüz Vakitlerinde İbadetin Öngörüldüğü ve İbadet Yapanların Övgü ile Anıldığı Âyetler[12]

وَاَقِمِ الصَّلٰوةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ الَّيْلِ اِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ
السَّيِّاٰتِ ذٰلِكَ ذِكْرٰى لِلذَّاكِرِينَ

"Gündüzün iki tarafında ve **gecenin** yakın saatlarında namazı dosdoğru kıl. Kuşkusuz güzellikler kötülükleri yok ederler. İşte bu, zikredenler için bir öğüttür." (Hûd, 11/114).

سَوَٓاءٌ مِنْكُمْ مَنْ اَسَرَّ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهٖ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِالَّيْلِ
وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ

"Sizden sözü gizleyen de onu açıklayan da, **geceleyin** saklanan da ve **gündüzleyin** yolunda giden de (O'nca) aynıdır." (Ra'd, 13/10).

[12] Bu bağlamda şu âyetlere de bkz. Bakara, 2/187; Âl-i Imrân, 3/113; İsrâ, 17/78,79; Zümer, 39/9; Kâf, 50/40; Zâriyât, 51/17; Tûr, 52/49; Müzzemmil, 73/2, 6; İnsân, 76/26.

فَاصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَاۚ وَمِنْ اٰنَاۤئِ الَّيْلِ فَسَبِّحْ وَاَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضٰى

"Öyle ise dediklerine sabır göster de güneş doğmadan önce ve batmasından evvel Rabbine hamd ile tesbihte bulun. Gece saatlarından bir kısmında da, **gündüzün uçlarından** bir kısmında da tesbih et ki hoşnutluğa erebilesin." (Tâhâ, 20/130).

يُسَبِّحُونَ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ

"**Gece-gündüz** O'na tesbihte bulunur, gevşeklik göstermezler." (Enbiyâ, 21/20).

قُلْ مَنْ يَكْلَؤُكُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمٰنِۜ بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ

"De ki: Sizi, **gece ve gündüz** Rahman'dan kim koruyabilir? Fakat onlar Rableri'nin zikrinden yüz çevirmişlerdir." (Enbiyâ, 21/42).

وَقَالَ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ اِذْ تَأْمُرُونَنَاۤ اَنْ نَكْفُرَ بِاللّٰهِ وَنَجْعَلَ لَهُۤ اَنْدَاداًۜ وَاَسَرُّوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَاَوُا الْعَذَابَۜ وَجَعَلْنَا الْاَغْلَالَ فِيۤ اَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُواۜ هَلْ يُجْزَوْنَ اِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

"Hor görülmüş olanlar da büyüklük taslamış kimselere derler: 'Hayır (bu), **gece ve gündüz tuzağıdır,** hani bize Allah'ı inkâr etmemizi, O'na eşler koşmamızı emrediyordunuz. Azabı gördüklerinde pişmanlık gösterirler. O küfre sapmışların boyunlarına demir halkaları geçirmişizdir. Onlar kendi yaptıkları dışında bir şeyle cezalandırılırlar mı?" (Sebe', 34/33).

فَاِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْـَٔمُونَ

"Büyüklük taslarlarsa (bilsinler ki) Rabbinin katındaki kimseler **gece-gündüz** O'na tesbihte bulunmaktalar. Ve onlar üşenmezler." (Fussilet, 41/38).

قَالَ رَبِّ اِنّ۪ي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًاۙ

"Dedi: Rabbim! Ben kavmimi **gece gündüz** çağırdım." (Nûh, 71/5).

اِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ اَنَّكَ تَقُومُ اَدْنٰى مِنْ ثُلُثَيِ الَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَٓائِفَةٌ مِنَ الَّذ۪ينَ
مَعَكَۜ وَاللّٰهُ يُقَدِّرُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَۜ عَلِمَ اَنْ لَنْ تُحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَؤُا
مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْاٰنِۜ عَلِمَ اَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضٰىۙ وَاٰخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْاَرْضِ
يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللّٰهِۙ وَاٰخَرُونَ يُقَاتِلُونَ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِۘ فَاقْرَؤُا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُۙ
وَاَق۪يمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَاَقْرِضُوا اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًاۜ وَمَا تُقَدِّمُوا لِاَنْفُسِكُمْ
مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللّٰهِ هُوَ خَيْرًا وَاَعْظَمَ اَجْرًاۜ وَاسْتَغْفِرُوا اللّٰهَۜ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَح۪يمٌ

"Gerçekten Rabbin, senin muhakkak **gecenin** üçte ikisine yakınını, yarısını ve üçte birini ibadetle geçirdiğini, seninle birlikte olanlardan bir grubun da böyle yaptığını biliyor. Oysa **geceyi gündüzü** Allah takdir eder. Sizin bundan ötesini başaramayacağınızı bildiği için size lutufla nazar buyurdu. Bundan böyle Kur'ân'dan kolayınıza geleni okuyun. İçinizden hastalar olacağını, diğer birtakımlarının Allah'ın lutfundan bir kâr aramak üzere yeryüzünde yol tepeceklerini, diğer bir grubun da Allah yolunda çarpışacaklarını bildi. O halde ondan ne kolayınıza gelirse okuyun, namazı kılın, zekâtı verin ve Allah'a güzel bir borç verin. Kendilerinizin hesabına hayır olarak önceden ne sunarsanız onu Allah yanında daha hayırlı ve karşılıkça daha büyük olarak bulacaksınız. Hem de Allah'tan bağışlanma dileyin. Şüphesiz Allah pekâlâ bağışlayandır, pekâlâ merhametlidir." (Müzzemmil, 73/20).

Gece Anlamına Gelen لَيْلَةً =*leyletün* ve اللَّيْل =*el-leyl* Lafızlarının Bağımsız Geçtikleri Âyetler

لَيْلَةً =*leyletün* Lafzının Geçtiği Âyetler

وَاِذْ وٰعَدْنَا مُوسٰٓى اَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهٖ وَاَنْتُمْ ظَالِمُونَ

"Yine anımsayın o vakti ki Musa ile **kırk gece** için sözleşmiştik de siz onun arkasından buzağıyı edinmiştiniz! Sizi zalimler!" (Bakara, 2/51).

وَوٰعَدْنَا مُوسٰى ثَلٰثِينَ لَيْلَةً وَاَتْمَمْنَاهَا بِعَشْرٍ فَتَمَّ مِيقَاتُ رَبِّهٖٓ اَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَقَالَ مُوسٰى لِاَخِيهِ هٰرُونَ اخْلُفْنِى فِى قَوْمِى وَاَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ

"Musa ile **otuz gece** (için) sözleştik ve otuz geceyi on ile tamamladık. Böylece Rabbinin belirlediği ibadet süresi **kırk geceye** tamamlandı. Musa, kardeşi Hârun'a: 'Kavmim içinde yerime geç, ıslah et, o bozguncuların yoluna uyma' dedi." (A'râf, 7/142).

اِنَّٓا اَنْزَلْنَاهُ فِى لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ اِنَّا كُنَّا مُنْذِرِينَ

"Doğrusu biz onu, **kutlu bir gecede** indirdik. Kesin biz uyaranlar olduk." (Duhân, 44/3).

اِنَّٓا اَنْزَلْنَاهُ فِى لَيْلَةِ الْقَدْرِ

"Doğrusu Biz onu (Kur'ân'ı) kadir **gecesinde** indirdik." (Kadr, 97/1).

وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ

"Kadir **gecesinin** ne olduğunu sana ne bildirdi?" (Kadr, 97/2).

لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ اَلْفِ شَهْرٍ

"O Kadir **gecesi** bin aydan hayırlıdır." (Kadr, 97/3.

لَيْل =*el-leyl* Lafzının Yer Aldığı Âyetler

أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالْآنَ بَاشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرَبُوهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

"Size, **oruç gecesi** kadınlarınıza yaklaşmak helal kılındı. Onlar sizin için bir giysi, siz de onlar için bir giysi. Allah, cidden sizin, nefislerinize karşı za'f gösterdiğinizi bildi de sizi bağışladı. Artık şimdi onlarla ilişkiye girin ve Allah'ın sizin için yazdığını arayın. Size, tan yerinin beyaz ipliği* siyah iplikten seçilinceye kadar yeyin, için. Sonra da orucu **geceye** değin tamamlayın. Mescitlerde itikafta bulunduğunuzda kadınlarla ilişkiye girmeyin. Bunlar, Allah'ın sınırlarıdır, öyle ise bunlara yaklaşmayın. Böylece Allah âyetlerini insanlara açıklıyor ki belki onlar korunurlar." (Bakara, 2/187).

لَيْسُوا سَوَاءً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ

"(Hepsi) aynı değiller. Ehlikitap'tan kıyam duran bir topluluk var ki **gece** saatlerinde secde ediyor oldukları halde Allah'ın âyetlerini okurlar." (Âl-i Imrân, 3/113).

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ

* Âyet metninde geçen **"hayt"** kelimesi aynı zamanda **"renk"** anlamına geldiğinden bu ibare **"tan yerinin beyaz rengi ve siyah renginden seçilinceye kadar."** diye de okunabilir.- HRY.

"**Gece,** üzerine çökünce bir yıldız gördü ve: 'Bu benim Rabbim!' dedi. (O yıldız) sönüp batınca da: 'Sönüp batanları sevmem' dedi." (En'âm, 6/76).

فَالِقُ الْاِصْبَاحِۚ وَجَعَلَ الَّيْلَ سَكَناً وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَاناًۜ ذٰلِكَ
تَقْد۪يرُ الْعَز۪يزِ الْعَل۪يمِ

"Tan yerini yarıp sabahı ortaya çıkarandır. O **geceyi** dinlenme zamanı, güneşi ve ayı hesaplı yaptı. Bu, pek güçlünün, pek iyi bilenin ölçülendirmesidir." (En'âm, 6/96).

وَالَّذ۪ينَ كَسَبُوا السَّيِّـَٔاتِ جَزَٓاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَاۙ وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌۜ مَا لَهُمْ مِنَ
اللّٰهِ مِنْ عَاصِمٍۚ كَاَنَّمَٓا اُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطَعاً مِنَ الَّيْلِ مُظْلِماًۜ اُو۬لٰٓئِكَ
اَصْحَابُ النَّارِۚ هُمْ ف۪يهَا خَالِدُونَ

"Kötülükleri kazanmış olanlara ise bir kötülüğün misliyle cezası vardır. Kendilerini bir horluk kaplar. Onlar için Allah'tan hiçbir koruyucu yoktur. Âdetâ yüzleri, **karanlık geceden** parçalara bürünmüştür. İşte onlardır ateşin halkları. Onlar orada sürekli kalacaklar." (Yûnus, 10/27).

قَالُوا يَا لُوطُ اِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصِلُٓوا اِلَيْكَ فَاَسْرِ بِاَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ الَّيْلِ
وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ اَحَدٌ اِلَّا امْرَاَتَكَۜ اِنَّهُ مُص۪يبُهَا مَٓا اَصَابَهُمْۜ اِنَّ
مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُۜ اَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَر۪يبٍ

"Dediler: Ey Lut! Gerçekten biz, Rabbinin elçileriyiz, asla sana ulaşamazlar. Haydi sen **gecenin** bir kesitinde ailenle yürü, içinizden hiç kimse geri dönüp bakmasın. Ancak karın hâriç. Gerçek şu: Onlara erişecek azap ona da erişecek! Onların azap zamanı sabah vaktidir. Sabah yakın değil mi?" (Hûd, 11/81).

فَاَسْرِ بِاَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ الَّيْلِ وَاتَّبِعْ اَدْبَارَهُمْ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ
اَحَدٌ وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ

"Gecenin bir kesitinde aileni yürüt, sen de arkalarından git, içinizde kimse dönüp arkasına bakmasın, emrolunacağınız yere doğru devam edip gidin." (Hıcr, 15/65).

سُبْحَانَ الَّذٖٓى اَسْرٰى بِعَبْدِهٖ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اِلَى الْمَسْجِدِ
الْاَقْصَا الَّذٖى بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ اٰيَاتِنَاۜ اِنَّهُ هُوَ السَّمٖيعُ الْبَصٖيرُ

"Kulunu, **geceleyin** Mescid-i Haram'dan, kendisine bazı âyetlerimizi gösterelim diye çevresini mübarek kıldığımız/bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya yürüten Zât bütün eksikliklerden münezzehtir. Gerçekten O, O'dur çok iyi duyan, çok iyi gören." (İsrâ, 17/1).

اَقِمِ الصَّلٰوةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ اِلٰى غَسَقِ الَّيْلِ وَقُرْاٰنَ الْفَجْرِۜ اِنَّ قُرْاٰنَ
الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا

"Güneşin kaymasından **gecenin** kararmasına (yatsı vaktine) değin namazı dosdoğru kıl. Sabah (namazının) Kur'anına da (özen göster.) Çünkü sabahın Kur'anı tanıklıdır." (İsrâ, 17/78).

وَمِنَ الَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهٖ نَافِلَةً لَكَۗ عَسٰٓى اَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا

"Gecenin bir kısmında da sana özgü bir fazlalık olmak üzere Kur'ân ile uyanık bulun. Rabbinin seni övülmüş bir makama (**Makâm-ı Mahmûda)** göndermesi umulur." (İsrâ, 17/79).

وَبِالَّيْلِۜ اَفَلَا تَعْقِلُونَ

"Geceleyin de (o eski kalıntıların yanlarından geçiyorsunuz)! Hâlâ aklınızı işletmeyecek misiniz?" (Sâffât, 37/138).

اَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ اٰنَٓاءَ الَّيْلِ سَاجِدًا وَقَٓائِمًا يَحْذَرُ الْاٰخِرَةَ وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهٖۜ
قُلْ هَلْ يَسْتَوِى الَّذٖينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذٖينَ لَا يَعْلَمُونَۜ اِنَّمَا يَتَذَكَّرُ اُو۬لُوا
الْاَلْبَابِ

"Ya, âhiretten çekinerek ve Rabbinin rahmetini umarak **gecenin** bir vaktinde secdeye vararak divan duran kimse?..De ki: Bilen kimselerle bilmeyen kimseler eşit olur mu? Ancak, akıl sahipleri öğüt alır." (Zümer, 39/9).

فَاَسْرِ بِعِبَادِي لَيْلًا اِنَّكُمْ مُتَّبَعُونَ

"Haydi kullarımı **geceleyin** yürüt, kesin izleneceksiniz." (Duhân, 44/23).

وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَاَدْبَارَ السُّجُودِ

"**Gecenin** bir bölümünde ve secdelerin arkalarında O'nu tesbih et." (Kâf, 50/40).

كَانُوا قَلِيلًا مِنَ الَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ

"**Geceleyin** pek az uyuyorlardı." (Zâriyât, 51/17).

وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَاِدْبَارَ النُّجُومِ

"Hem **gecenin** bir kısmında O'nu tesbih et hem de yıldızların batışı sırasında." (Tûr, 52/49).

قُمِ الَّيْلَ اِلَّا قَلِيلًا

"**Gece** birazı dışında kalk da ibadet et." (Müzzemmil, 73/2).

اِنَّ نَاشِئَةَ الَّيْلِ هِيَ اَشَدُّ وَطْئًا وَاَقْوَمُ قِيلًا

"Çünkü **gece** neşesi/dinçliği hem daha dokunaklı hem deyişçe daha sağlamdır." (Müzzemmil, 73/6).

وَالَّيْلِ اِذْ اَدْبَرَ

"Döndüğü an o **geceye**," (Müddessir, 74/33).

وَمِنَ الَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا

"**Gecenin** bir bölümünde de O'na secde et ve uzun bir gece O'nu tesbih eyle." (İnsân, 76/26).

وَجَعَلْنَا الَّيْلَ لِبَاساً ١٠

"Geceyi bir elbise yaptık." (Nebe', 78/10).

وَاَغْطَشَ لَيْلَهَا وَاَخْرَجَ ضُحٰيهَا ٢٩

"Gecesini kararttı, kuşluğunu çıkardı." (Nâziât, 79/29).

وَالَّيْلِ اِذَا عَسْعَسَ ١٧

"Yöneldiği an o **geceye."** (Tekvîr, 81/17).

وَالصُّبْحِ اِذَا تَنَفَّسَ ١٨

"Soluklandığı zaman o **sabaha!"** (Tekvîr, 81/18).

وَالَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ١٧

"Geceye ve derlediğine," (İnşikâk, 84/17).

وَالَّيْلِ اِذَا يَسْرِ ٤

"Yürüyeceği zaman **geceye!"** (Fecr, 89/4).

وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشٰيهَا ٤

"Onu sararken **geceye**," (Şems, 91/4).

وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشٰى ١

"Yemin olsun bürürken o **geceye**, (Leyl, 92/1).

وَالَّيْلِ اِذَا سَجٰى ٢

"Ve dindiği zaman o **geceye** ki," (Duhâ, 93/2).

Gece ile Gündüze Farklı Lafızlarla İşaret edilmesi

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذٖى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ط
ثُمَّ الَّذٖينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ

"Gökleri ve yeri yaratan, **karanlıkları** ve **aydınlığı** var eden Allah'a hamdolsun. Ne var ki küfre sapmış olanlar (bunları) Rablerine denk tutuyorlar." (En'âm, 6/1).

Tekil Olan لَيْل =*leyl* **Lafzının Çoğulu** لَيَال =*leyâl* **Lafzının Yer Aldığı Âyetler**[13]

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي اٰيَةً قَالَ اٰيَتُكَ اَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلٰثَ لَيَالٍ سَوِيًّا

"Zekeriyya: 'Rabbim! Bana bir alâmet ver' dedi. Allah: 'Alâmetin, sapasağlam olmana karşın **üç gece** insanlara söz söyleyememendir' buyurdu." (Meryem, 19/10).

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّت۪ي بَارَكْنَا ف۪يهَا قُرًى ظَاهِرَةً وَقَدَّرْنَا ف۪يهَا السَّيْرَ س۪يرُوا ف۪يهَا لَيَالِيَ وَاَيَّاماً اٰمِن۪ينَ

"Onlarla içine bereket koyduğumuz kentler arasında meydanda/sırt-sırta vermiş yerleşim birimleri yaptık ve oralarda yürümeyi takdir ettik. Oralarda güven içinde **geceleri** ve gündüzleri gezin." (Sebe', 34/18).

سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ اَيَّامٍ حُسُوماً فَتَرَى الْقَوْمَ ف۪يهَا صَرْعٰى كَاَنَّهُمْ اَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ

"Allah köklerini kesmek için onu üzerlerine yedi **gece** sekiz gün sürekli tebelleş etti. Bir de o topluluğu o süre içinde çarpılıp yıkıla kalmış görürsün. Sanki onlar içleri kof hurma kütükleri imişler." (Hâkka, 69/7).

وَلَيَالٍ عَشْرٍ

"On **geceye**," (Fecr, 89/2).

---

[13] Âyetlerde 'gündüz' anlamına gelen 'nehâr' lafzının çoğulu makamında 'günler' anlamına gelen 'eyyâm=günler' lafzı kullanılır. Bkz. Sebe', 34/18; Hâkka, 69/7. S.G.

Gündüz Anlamına Gelen النَّهَار *=en-nehâr* Lafzının Gece Anlamına Gelen لَيْل *=leyl*'den Bağımsız Olarak Geçtiği Âyetler

وَقَالَتْ طَٓائِفَةٌ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ اٰمِنُوا بِالَّذ۪ٓي اُنْزِلَ عَلَى الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا
وَجْهَ النَّهَارِ وَاكْفُرُٓوا اٰخِرَهُ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَۚ

"Ehlikitap'tan bir zümre (yandaşlarına) şöyle dedi: 'İnananlara indirilene **gündüzün** başlangıcında iman edin, sonunda da küfredin. Belki onlar (dinlerinden) dönerler." (Âl-i Imrân, 3/72).

فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ اُو۬لُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْۜ كَاَنَّهُمْ
يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَۙ لَمْ يَلْبَثُٓوا اِلَّا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍۜ بَلَاغٌۚ فَهَلْ يُهْلَكُ
اِلَّا الْقَوْمُ الْفَاسِقُونَ

"Dolayısıyla peygamberlerden kararlılık sahiplerinin sabrettiği gibi sabret ve onlar hakkında acele etme. Sanki onlar tehdit edilegeldikleri şeyi görecekleri gün, **gündüzün** bir saatından başka durmamışa döneceklerdir. Yeterli bir duyuru! Demek ki helak edilecek başka değil ancak tâattan çıkmış fâsıklar gürûhudur." (Ahkâf, 46/35).

اِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحاً طَو۪يلاًۜ

"Çünkü **gündüzleyin** sana uzun bir yüzüş vardır." (Müzzemmil, 73/7).

وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشاًۖ

"Gündüzü bir geçim vakti yaptık." (Nebe', (78/11).

وَالنَّهَارِ اِذَا جَلّٰيهَاۙ

"Onu açtığında **gündüze,"** (Şems, 91/3).

3) Yeryüzü Üzerinde Yer Alan Varlıkların Ayrıntıları

I) Dağlar

Dağların Yaratılması

Önbilgiler

• Tekil جَبَل ***=cebel*** ve Çoğul جِبَال ***=cibâl*** Lafızlarının Farklı Konular Bağlamında Yer Aldıkları Diğer Âyetler • Tekil Olan Cebel Lafzının Yer Aldığı Âyetler • *Mucizelere Mekân Dağlar* • *Dağın Haşyeti* • Çoğul Olan Cibâl Lafzının Geçtiği Âyetler • *Dağlar Sanatsal Yapılara Sahne Olmuşlardı* • *Kıyamet Sürecinde Dağlar* • *Dağlar da Kendi Dilleri ile Allah'ı Kutsamakta, Allah'a Secde Etmektedirler* • *Bulut Dağları*

II) Denizler

Önbilgiler

A) Tekil بَحْر ***=bahr*** ve اَلْبَحْر ***=el-bahr*** Lafızlarının Geçtiği Âyetler

a) Lâm-i Tarifsiz Olan 'bahr' Lafzı • *Kâfirlerin İnanç Bazındaki Tutumlarının Benzetildikleri Olay* • b) Lam-i Tarifli 'el-bahr' Lafzı • *İsrailoğulları İçin Denizi İkiye Ayırmıştı* • Deniz Avcılığına ve Seyahatına Özendiren Âyetler • *Fıtrî Yakarış Anları* • *Denizler Tükenir Rabbimin Sözleri Tükenmez,*

B) اَلْبَحْر ***=el-bahr*** Lafzının Tesniye (İkil) Olarak Yer Aldığı Âyetler,

C) اَلْبَحْر ***=el-bahr*** Lafzının Çoğul Olarak Yer Aldığı Âyetler

III) Nehirler

• **A)** Cennet Irmakları • *Su, Süt, Şarap, Süzülmüş Bal Irmakları,*

B) Dünya Irmaklarına Vurgu Yapan Âyetler • a) Tekil 'neher' lafzının geçtiği âyetler • b) Çoğul 'el-enhâr' veya 'enhâr' lafızlarının geçtiği âyetler • *İçinden Irmakların Fışkırdığı Taşlar Vardır* • *Irmaklar da İnsanların Hizmetine Verilmiştir*

IV) Hayvanlar

Önbilgiler

Hayvanların Yaratılmış Olduklarına Vurgu Yapan Âyetler

Her Canlı Sudan Yaratılmıştır

Hayvanların Genel İfâdelerle Yer Aldığı Âyetler

Hayvanların دابّة ***=dâbbe*** ve Bunun Çoğulu الدَّوَابّ***=ed devâbb*** Lafızları ile Gündeme Getirildiği Âyetler • D*âbbetülarz* • الدَّوَابّ ***=ed-devâbb*** Lafzının Yer Aldığı Ayetler • *Hayvanların* الأنْعام ***=el-en'âm*** Lafzı ile Gündeme Getirildiği Âyetler • *Hayvanlar da İnsanlığın Yararlanmsı İçin Yaratılmışlardır* • Behîmetü'l-en'âm Tamlaması ile En'âm Kapsamına Giren Hayvanlara İşaret Edilmesi

Kara Hayvanları

Evciller • بقر *=Sığır • Deve • Eşek, At, Katır • Koyun-Keçi*

Haşereler • *Sivrisinek, Çekirge, Bit, Kurbağa, Balarısı, Karasinek, Karınca, Örümcek.*

Yabânî Hayvanlar ve Yırtıcılar

• *Tarihte Yalnız Maymun'a Değil Domuza Dönüştürülen Toplumlar da Vardır*

• *Maymun-Domuz • Köpek • Kurt • Arlan,*

Sürüngenler • *Yılan*

Kuşlar

• *Allah'ın Yüceliğinin Belgeleri • Kuşların da Allah'ı Kutsayıp Zikrettiklerini Öğreniyoruz • Bıldırcın • Hüdhüd • Ebâbîl Kuşları.*

Su Hayvanları • *Kurbağa • Balıklar.*

V) Bitkiler

Önbilgiler ve Tesbitler

Bitkilerin Yaratılmaları

• Bitkilerin Yeryüzüne Çıkarılmalarını ve Geçirdiklerini Aşamaları Allah'a İsnat Eden Âyetler • Bitirilme İşlevini Yeryüzüne ve Detaylarda Doğrudan Bitkilere İsnat Eden Âyetler • Yeryüzündeki Bitkilere Doğrudan نَبَات **=nebat** Lafzı ile İşaret Edilen Âyetler • Bitkilere ثَمَر **=semer** *(meyve)* ثَمَرَات **=semerât** *(meyveler)* Gibi Genel Anlamlı Sözcüklerle Vurgu Yapılan Âyetler • *Devşirdiğiniz Ürünlerin Vergisini Verin • Her Tür Ürün Çift Yaratılmıştır* • Bitkilere İşâret Yolu ile Vurgu Yapan Âyetler

Bitkilerde Ayrıntılar

• Ağaç ve Saplı Bitki Anlamlarına Gelen شَجَر ***=şecer*** *ve* شَجَرَة ***=şecere*** Lafizlarının Yer Aldığı Âyetler • *İyi Söz Köklü Ağaç, Kötü Söz de Köksüz Bitki Gibidir • Lanetli Bitki, Mübarek Bir Ağaç,*

Adları ile Anılan Ağaç ve Saplı Bitkiler • *Ilgın ve Sidr Ağaçları • Zakkum Ağacı • Yatkîn Saplı Bitkisi* • Dane ve Çekirdeklere Vurgu Yapan Âyetler • Yeryüzündeki Bitkilere Doğrudan الْحَرْث ***=el-hars*** Lafzı ile İşâret Edilen Âyetler • Yeryüzündeki Bitkilere زَرْع ***=zer'*** Lafzı ile İşaret Edilen Âyetler • Çimen-Ot-Otlak Anlamına Gelen Kelimelerle Bitkilere Vurgu Yapılan Âyetler,

Sebze, Yiyecek ve Meyvelerde, Ayrıntılar: Sebze ve Yiyicekler, • Zeytin • Hurma-Üzüm-Nar-İncir,

VI) Taş, Toprak-Çamur ve Madenler

A) Taş, Toprak ve Çamur Kavramlarının Geçtiği Âyetler

a) Taş, b) Toprak, c) çamur,

B) Madenlere İşâret Eden Âyetler *a) Altın-Gümüş Tavanlar, b) Asılları Altın veya Gümüş Olan Paralar: Dînâr, Dirhem, c) Demir ve Bakır, d) İnci, Mercan, Yakut*

3) Yeryüzü Üzerinde Yer Alan Varlıkların Ayrıntıları

I) Dağlar

Dağların Yaratılması

Önbilgiler

Dağ/dağlar anlamı cebel/cibâl kelimelerinin karşılığıdır. Âyetlerde bu terimler ile bazen hakikat veya mecazın[14], bazen bir 'tepe'nin[15], bazen de Hz. Musa'nın İlâhî hitaba mazhar kılındığı ortamda mucizeye mekânlık yapan özel dağ[16] gibi husûsî anlamların murad edildiği görülür. Ancak yeryüzünün belli bir dengede tutulduğunu vurgulama bağlamında özellikle ' رواسى =ravâsî' (sâbiteler/ağır baskılar) lafzı ile yansıtıldıkları gibi bir âyette de[17] 'yeryüzünün kazıkları' olarak nitelendirilmişlerdir. İlgili bazı âyetlerde hissiz, algılamasız, cansız birer varlık olarak algılanan dağların da his[18] duyusuna sahip bulunduklarını seziyoruz.

وَهُوَ الَّذٖى مَدَّ الْاَرْضَ وَجَعَلَ فٖيهَا رَوَاسِىَ وَاَنْهَارًاۜ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فٖيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشِى الَّيْلَ النَّهَارَۜ اِنَّ فٖى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

"O, **yeryüzünü uzatıp döşeyen,** orada sabit sabit dağlar ve ırmaklar yapan Zât'tır. Meyvelerin hepsinden kendilerinin içinde (erkek ve dişi olma üzere) iki çifti ikişer yaptı. Geceyi gündüze bürüyor. Bunlarda tefekkür edip duran bir toplum için elbette âyetler vardır." (Ra'd, 13/3).

---

14 Bkz. Nûr, 24/43.
15 Bakara, 2/260 gibi.
16 A'râf, 7/143 gibi.
17 Bkz. Nebe', 78/7.
18 Bkz. Ahzâb, 33/72; Haşr, 59/21

وَاَلْقٰى فِى الْاَرْضِ رَوَاسِىَ اَنْ تَم۪يدَ بِكُمْ وَاَنْهَارًا وَسُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَۙ

"Sizi çalkalar diye **yeryüzüne** sabiteler **(dağlar),** ırmaklar ve yollar bıraktı ki amaçlarınıza ulaşasınız." (Nahl, 16/15).

وَجَعَلْنَا ف۪يهَا رَوَاسِىَ شَامِخَاتٍ وَاَسْقَيْنَاكُمْ مَٓاءً فُرَاتًاۜ

"Orada (yeryüzünde) **yüce yüce sâbiteler (dağlar)** yaptık ve size tatlı bir su içirdik." (Mürselât, 77/25, 26, 27).

اَلَمْ نَجْعَلِ الْاَرْضَ مِهَادًاۙ وَالْجِبَالَ اَوْتَادًاۖ

"Yeryüzünü bir **döşek,** dağları da kazıklar yapmadık mı?" (Nebe', 78/6, 7).

وَالْجِبَالَ اَرْسٰيهَاۙ

"Dağları sabitleştirdi." (Nâziât, 79/32).

وَاِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْۜ

"Dağlara (bakmıyorlar mı?) Nasıl Dikilmişler." (Ğâşiye, 88/19).

Tekil جَبَلٍ =*cebel* ve Çoğul جِبَال =*cibâl* Lafızlarının Farklı Konular Bağlamında Yer Aldıkları Diğer Âyetler

Tekil Olan *Cebel* Lafzının Yer Aldığı Âyetler

Mucizelere Mekân Dağlar

وَاِذْ قَالَ اِبْرٰه۪يمُ رَبِّ اَرِن۪ي كَيْفَ تُحْيِ الْمَوْتٰىۜ قَالَ اَوَلَمْ تُؤْمِنْۜ قَالَ بَلٰى وَلٰكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْب۪يۜ قَالَ فَخُذْ اَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ

اِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلٰى كُلِّ جَبَلٍ مِنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ
سَعْيًا وَاعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

"Bir vakit İbrahim: 'Rabbim! Bana ölüleri nasıl dirilttiğini göster' demişti. Allah da: 'Yoksa inanmadın mı?' diye sormuştu. İbrahim: 'Öyle değil (inandım), ancak kalbim yatışsın diye' karşılık vermişti. Bunun üzerine Allah: 'Kuşlardan dördünü al, onları kendine alıştır, sonra her **dağ/tepe** üstüne onlardan bir parça bırak, ardından onları çağır, koşarak sana gelecekler. Bil ki kuşkusuz Allah Aziz'dir, Hakim'dir' buyurmuştu." (Bakara, 2/260).

وَلَمَّا جَٓاءَ مُوسٰى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ اَرِنٖٓي اَنْظُرْ
اِلَيْكَ قَالَ لَنْ تَرٰينِي وَلٰكِنِ انْظُرْ اِلَى الْجَبَلِ فَاِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ
فَسَوْفَ تَرٰينِي فَلَمَّا تَجَلّٰى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسٰى
صَعِقًا فَلَمَّٓا اَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ اِلَيْكَ وَاَنَا اَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ

"Musa, belirlediğimiz süre için gelip Rabbi kendine konuşunca: 'Rabbim! Göster (görün) bana bakayım sana' dedi. 'Beni asla göremezsin, ancak **dağa** bak, yerinde durursa ileride beni görürsün' buyurdu. Rabbi dağa tecelli edince onu yerle bir etti ve Musa baygın yüzükoyun yere düştü. Ayılınca: 'Sen münezzehsin! Sana tevbe ettim, benim inananların ilki!' dedi." (A'râf, 7/143).

وَاِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَاَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُّٓوا اَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا
مَٓا اٰتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

"Bir zaman o **dağı** bir gölgelik gibi tepelerine kaldırmıştık. Onu üzerlerine düşecek sanmışlardı. 'Size verdiğimizi kuvvetle tutun ve içindekileri düşünün, belki sakınırsınız.' (demiştik)." (A'râf, 7/171).

قَالَ سَاٰوٖٓي اِلٰى جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَٓاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ اَمْرِ
اللّٰهِ اِلَّا مَنْ رَحِمَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ

"(Nuh'un oğlu): 'Beni sudan koruyacak bir **dağa** sığınacağım' dedi. (Nuh da) dedi: 'Merhamet ettiği hariç, bugün Allah'ın buyruğundan koruyacak hiçbir güç yoktur.' Derken ikisi arasına dalga girdi ve o da o boğulanlardan oldu." (Hûd, 11/43).

Dağın Haşyeti

لَوْ اَنْزَلْنَا هٰذَا الْقُرْاٰنَ عَلٰى جَبَلٍ لَرَاَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

"Biz bu Kur'ân'ı bir **dağın** üzerine indirseydik onu **Allah korkusundan başını eğmiş çatlamış görürdün.** O temsiller yok mu, işte Biz onları insanlar için yapıyoruz. Belki iyice düşünürler." (Haşr, 59/21).

Çoğul Olan *Cibâl* Lafzının Geçtiği Âyetler

Dağlar Sanatsal Yapılara Sahne Olmuşlardı

وَاذْكُرُوٓا اِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَٓاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّاَكُمْ فِى الْاَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا فَاذْكُرُوٓا اٰلَٓاءَ اللّٰهِ وَلَا تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدِينَ

"Hatırlayın ki Âd'dan sonra sizi halifeler yapıp yeryüzünde yerleştirdi. Yeryüzünün düzlüklerinde saraylar yapıyor, **dağlarında evler yontuyorsunuz.** Öyle ise Allah'ın nimetlerini anın, yeryüzünde fesatçılar olarak karışıklık çıkarmayın." (A'râf, 7/74).

وَكَانُوا يَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا اٰمِنِينَ

"**Dağlardan** güvenli evler yontuyorlardı." (Hıcr, 15/82).

وَتَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا فَارِهِينَ

"Ki bir de **dağlardan** keyifli keyifli **evler yontuyorsunuz.**" (Şuarâ, 26/149).

وَهِىَ تَجْرِى بِهِمْ فِى مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادٰى نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِى مَعْزِلٍ يَا بُنَىَّ ارْكَبْ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ

"O (gemi) **dağlar** misali dalgalar arasında kendilerini akıtıp götürürken Nuh, sakıncalı bir yerde duran oğluna: 'Yavrum! Bin bizimle, o kâfirlerle olma!' diye seslendi." (Hûd, 11/42).

وَلَوْ اَنَّ قُرْاٰنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ اَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الْاَرْضُ اَوْ كُلِّمَ بِهِ الْمَوْتٰى بَلْ لِلّٰهِ الْاَمْرُ جَمِيعًا اَفَلَمْ يَايْـَٔسِ الَّذِينَ اٰمَنُوا اَنْ لَوْ يَشَاۤءُ اللّٰهُ لَهَدَى النَّاسَ جَمِيعًا وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ اَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِنْ دَارِهِمْ حَتّٰى يَاْتِىَ وَعْدُ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ

"Eğer, kendisiyle **dağların** yürütüldüğü veya kendisiyle yerin paramparça edildiği yahut kendisiyle ölülerin konuşturulduğu bir Kur'an olsaydı (yine inanmazlardı!). Daha doğrusu bütünüyle iş Allah'ın tekelindedir. İman etmiş olanlar (o kâfirlerin imana girmeyeceklerinden) hâlâ umut kesmediler mi ki Allah dileseydi bütün insanları hidâyete erdirirdi! O küfredip duranlar var ya onlara, yaptıkları yüzünden büyük bir bela çarpacak veya yurtlarının yakınına konacak. Derken Allah'ın va'di gelecek. Kuşkusuz Allah, belirlenmiş süreden caymaz." (Ra'd, 13/31).

وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللّٰهِ مَكْرُهُمْ وَاِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ

"Gerçekten tuzaklarını kurmuşladı. Oysa, tuzakları **dağları yerinden** kaydıracak olsa bile onların tuzakları Allah katında bir hiçti." (İbrâhîm, 14/46).

وَاَوْحٰى رَبُّكَ اِلَى النَّحْلِ اَنِ اتَّخِذِى مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ

"Rabbin bal arısına vahyetti: **Dağlardan,** ağaçlardan ve kuracakları çardaklardan göz göz evler edin." (Nahl, 16/68).

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْجِبَالِ اَكْنَانًا
وَجَعَلَ لَكُمْ سَرَابِيلَ تَقِيكُمُ الْحَرَّ وَسَرَابِيلَ تَقِيكُمْ بَأْسَكُمْ
كَذٰلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْلِمُونَ

"Allah, yarattığı şeylerden sizin için gölgeler yaptı, sizin için **dağlardan** siperler oluşturdu, sizin için, sizi sıcaktan koruyacak gömlekler, sizi savaşınızın en yaman konumunda koruyacak giysiler halketti. Size yönelik nimetini işte böyle tamamlıyor ki belki teslimiyet gösterirsiniz." (Nahl, 16/81).

وَلَا تَمْشِ فِي الْاَرْضِ مَرَحًا اِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْاَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا

"Yeryüzünde salına salına yürüme. Kuşkusuz sen asla yeri delemezsin, uzunlukça da asla **dağlara** ulaşamazsın." (İsrâ, 17/37).

Kıyamet Sürecinde Dağlar

وَيَوْمَ نُسَيِّرُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْاَرْضَ بَارِزَةً وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ
مِنْهُمْ اَحَدًا

"Gün gelir **dağları** (çıplak gözle göreceğiniz şekilde[19]) yürütürüz, o gün yeryüzünü (bütün içerdikleriyle) apaçık ortada görürsün. Onları toplamışızdır, içlerinden hiç kimseyi bırakmamışızdır." (Kehf, 18/47).

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا
فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا لَا تَرٰى فِيهَا عِوَجًا وَلَا اَمْتًا

"Sana **dağlardan** soruyorlar. De ki: Rabbim onları kaldırıp ufak ederek savuracak, onları yayılmış dümdüz bir konuma getirecek, orada ne bir eğrilik göreceksin ne de bir yükselti." (Tâhâ, 20/105-107).

وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا

"**Dağlar** da yürür de yürür." (Tûr, 52/10).

---

[19] Bu kayıt, Neml, 27/88 âyetinden hareketle konulmuştur. S.G.

وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّاۙ

"Dağlar bir serpiliş serpildiğinde," (Vâkıa, 56/5).

وَحُمِلَتِ الْاَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً

"O yer ve **dağlar** yükletilip arkasından da bir kez bir çarpılış çarpıldıklarında;" (Hâkka, 69/14).

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِۙ

"Dağlar da atılmış renkli yün gibi olur." (Meâric, 70/9).

يَوْمَ تَرْجُفُ الْاَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَث۪يباً مَه۪يلاً

"O gün ki yer ve **dağlar** sarsılacak, dağlar erimiş bir kum yığınına dönecektir." (Müzzemmil, 73/14).

وَاِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْۙ

"O **dağlar** savurulduğu vakit." (Mürselât, 77/10).

وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَاباًۜ

"Dağlar da yürütülmüş bir serap olmuştur." (Nebe', (78/20).

وَاِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْۙ

"Dağlar yürütüldüğünde," (Tekvîr, 81/3).

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِۜ

"Dağlar da didilmiş renk renk yünler gibi atılacaktır." (Kâria, 101/5).

تَكَادُ السَّمٰوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْاَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّاۙ

"Bu sözünüz[20] yüzünden az daha gökler çatlayacak ve **dağlar** yıkılıp yerlere geçecek!" (Meryem, 19/90).

---

[20] Allah'a çocuk isnad etmeniz.

Dağlar da Kendi Dilleri ile Allah'ı Kutsamakta, Allah'a Secde Etmektedirler

فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمٰنَۚ وَكُلًّا اٰتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًاۘ وَسَخَّرْنَا مَعَ
دَاوُ۫دَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَۜ وَكُنَّا فَاعِلِينَ

"Hemen onu Süleyman'a kavrattık. Bununla birlikte her birine bir hüküm ve bir ilim vermiştik. Davud'un maiyyetinde **dağlara** boyun eğdirmiştik, kuşlarla birlikte **tesbih ediyorlardı.** Biz bunları yapanlarız." (Enbiyâ, 21/79).

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ
وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَٓابُّ
وَكَث۪يرٌ مِنَ النَّاسِۜ وَكَث۪يرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُۜ وَمَنْ يُهِنِ اللّٰهُ
فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍۜ اِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يَشَٓاءُ

"Görmedin mi? Göklerdeki kimseler, yerdeki kimseler, güneş, ay, yıldızlar, **dağlar,** ağaçlar, bütün hayvanlar ve insanlardan birçoğu hep **Allah'a secde ediyorlar.** Birçoğunun da üzerine azap hak olmuştur. Allah her kimi horlarsa artık onu şereflendirecek kimse yoktur. Şüphesiz Allah ne dilerse yapar." (Hacc, 22/18).

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا دَاوُ۫دَ مِنَّا فَضْلًاۜ يَا جِبَالُ اَوِّب۪ي مَعَهُ وَالطَّيْرَۚ وَاَلَنَّا لَهُ الْحَد۪يدَۙ

"Andolsun gerçekten Davud'a bizden bir üstünlük verdik. Ey **dağlar,** onunla ve kuşlarla birlikte **tesbih edin.** Onun için demiri yumuşattık." (Sebe', 34/10).

اِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْاِشْرَاقِۙ

"Doğrusu biz **dağlara** onun (Davud'un) maiyyetinde boyun eğdirmiştik, akşam ve kuşluk vakti tesbih ediyorlardı." (Sâd, 38/18).

Bulut Dağları

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُزْج۪ي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ
يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِه۪ۚ وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَٓاءِ مِنْ جِبَالٍ ف۪يهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُص۪يبُ بِه۪

مَنْ يَشَٓاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَٓاءُۜ يَكَادُ سَنَا بَرْقِه۪ يَذْهَبُ بِالْاَبْصَارِۜ

“Şu gerçeğe baksana: Allah bir bulut gönderiyor, sonra onun açıklığını birleştiriyor, sonra onu yoğunlaştırıyor da sen onun içinden yağmurun çıkmakta olduğunu görüyorsun. Bir de o gökten, **ondaki dağlardan** bir dolu yağdırıyor da dilediğini onunla belaya uğratıyor ve dilediğinden onu uzaklaştırıyor. Şimşeğinin parıltısı da neredeyse gözleri alıverecek., (Nûr, 24/43).

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِۜ صُنْعَ اللّٰهِ الَّذ۪ٓي اَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍۜ اِنَّهُ خَب۪يرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ

“Bir de o **dağları** görür onları câmid (donuk, cansız cisim) sanırsın. Oysa onlar bulut geçer gibi geçer. Bu, her şeyi sapasağlam yapan Allah’ın sanatıdır. O, şüphesiz ne yapıyorsanız pekâlâ haberlidir.” (Neml, 27/88).

اِنَّا عَرَضْنَا الْاَمَانَةَ عَلَى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَالْجِبَالِ فَاَبَيْنَ اَنْ يَحْمِلْنَهَا وَاَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْاِنْسَانُۜ اِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًاۙ

“Cidden biz o emâneti göklere, yere, **dağlara** sunduk da onu yüklenmekten kaçındılar, ondan korktular, onu insan yüklendi. Cidden o, pek zâlim, pek câhil oldu.” (Ahzâb, 33/72).

Dağlardaki Farklı Yollar ve Güzergâhlar Tabîîdir, Gelişi-Güzel Değildir

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءًۚ فَاَخْرَجْنَا بِه۪ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا اَلْوَانُهَاۜ وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ۬ ب۪يضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ اَلْوَانُهَا وَغَرَاب۪يبُ سُودٌ

“Görmedin mi Allah gökten bir su indirdi. Derken onunla renkleri degişik meyveler çıkardık. **Dağlardan** da bembeyaz, kıpkırmızı, renkleri farklı, olanlar, onlarda kapkara, alaca yollar vardır.” (Fâtır, 35/27).

وَالْجِبَالَ اَوْتَادًاۙ

“Dağları birer kazık (yapmadık mı)?” (Nebe’, (78/7).

II) Denizler

Önbilgiler

Deniz anlamının vurgulanmasında tekil ' البَحْر =*el-bahr,* bunun iki li: البَحْرَان =*el-bahrân* (iki deniz) ve çoğulu: البِحَار =*el-bihâr* ve أَبْحُر =*ebhur* (denizler) şekilleri kullanılır. Lâm-i tarifsiz tekil bir yerde geçerken geri kalan diğer tekiller tesniyeleri gibi hep lâm-i tarifli kullanılmıştır. Birinci çoğulu 'el-bihâr' lam-i tarifli olarak zaptedilmişken, ikincisi 'ebhur' bir yerde ve lâm-i tarifsiz yer almıştır.

A) Tekil بَحْر =*bahr* ve البَحْر =*el-bahr* Lafızlarının Geçtiği Âyetler

a) Lâm-i Tarifsiz Olan 'bahr' Lafzı

Kâfirlerin İnanç Bazındaki Tutumlarının Benzetildikleri Olay

اَوْ كَظُلُمَاتٍ فِى بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشٰيهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهٖ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهٖ سَحَابٌ
ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ اِذَٓا اَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرٰيهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ
اللّٰهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ

"Yahut (küfredenlerin yaptıkları) dalga üstüne dalganın bürüdüğü ve üstünden de üst üste yığılmış karanlık bulutların yer aldığı **derin bir denizdeki karanlıklar gibidir.** Öyle ki, elini çıkardığında onu görme ihtimali yoktur. Öyle ya Allah kime bir nur vermemişse artık onun için hiçbir nur yoktur." (Nûr, 24/40).

b) Lam-i Tarifli 'el-bahr' Lafzı

İsrailoğulları İçin Denizi İkiye Ayırmıştı

وَاِذْ فَرَقْنَا بِكُمُ الْبَحْرَ فَاَنْجَيْنَاكُمْ وَاَغْرَقْنَآ اٰلَ فِرْعَوْنَ وَاَنْتُمْ تَنْظُرُونَ

"Yine, sizin için **denizi** yardığımız vakti hatırlayın ki sizi kurtarmış, Firavun hanedanını da boğmuştuk. Siz de bunu görüyordunuz." (Bakara, 2/50).

وَجَاوَزْنَا بِبَنٖٓى اِسْرَٓائٖلَ الْبَحْرَ فَاَتَوْا عَلٰى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلٰٓى اَصْنَامٍ لَهُمْ قَالُوا يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَٓا اِلٰهاً كَمَا لَهُمْ اٰلِهَةٌ قَالَ اِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ

"İsrailoğullarının **denizi** geçmesine izin verdik. Derken ısrarla, kendilerine özgü putlarına tapmakta olan bir kavme rastladılar. 'Ey Musa! Bunların tanrıları olduğu gibi sen de bizim için bir tanrı yap!' dediler. (Musa:) 'Cidden siz cahillik eden bir toplumsunuz' dedi." (A'râf, 7/138).

وَجَاوَزْنَا بِبَنٖٓى اِسْرَٓائٖلَ الْبَحْرَ فَاَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْياً وَعَدْواًۜ حَتّٰٓى اِذَٓا اَدْرَكَهُ الْغَرَقُۙ قَالَ اٰمَنْتُ اَنَّهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا الَّذٖٓى اٰمَنَتْ بِهٖ بَنُٓوا اِسْرَٓائٖلَ وَاَنَا۬ مِنَ الْمُسْلِمٖينَ

"İsrailoğullarının **denizi** geçmesine izin verdik. Firavun ve askerleri de zulmetmek ve saldırmak için peşlerine düşmüştü. Nihâyet boğulma kendisine erişince: 'İman ettim! Gerçekten, İsrailoğullarının inandığı O zattan başka hiçbir tanrı yoktur, ben de müslümanlardanım' dedi." (Yûnus, 10/90).

وَلَقَدْ اَوْحَيْنَٓا اِلٰى مُوسٰٓى اَنْ اَسْرِ بِعِبَادٖى فَاضْرِبْ لَهُمْ طَرٖيقاً فِى الْبَحْرِ يَبَساًۙ لَا تَخَافُ دَرَكاً وَلَا تَخْشٰى

"Ve gerçekten Musa'ya: 'Kullarımla geceleyin yürü de onlara **denizde** kuru bir yol aç, yetişilmekten korkmaz ve endişe etmezsin' diye vahyettik." (Tâhâ, 20/77).

فَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنِ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ
كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ

"Bunun üzerine Musa'ya: 'Asanla **denize** vur' diye vahyettik. Vurunca her bölük koca bir dağ gibi oluverdi." (Şuarâ, 26/63).

وَاتْرُكِ الْبَحْرَ رَهْوًا إِنَّهُمْ جُنْدٌ مُغْرَقُونَ

"**Denizi** açık bırak, çünkü onlar, boğulacak bir ordudur." (Duhân, 44/24).

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا
أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ
الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

"Gökler ile yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde, insanlara fayda verecek şeylerle **denizde** akıp giden o gemide, Allah'ın gökten indirip sayesinde yeryüzünü ölümünden sonra diriltmesi ve üzerine bütün hayvanları yaymasında, rüzgârların çevrilmesinde, gök ile yer arasında emre hazır kılınmış bulutlarda aklını işleten bir topluluk için elbette âyetler (işâretler/izler) vardır." (Bakara, 2/164).

Deniz Avcılığına ve Seyahatına Özendiren Âyetler

أُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

"Size ve yolculara bir geçimlik olmak üzere **deniz avı** ve onu yemek **helal kılındı.** İhramlılar olduğunuz sürece ise üzerinize kara avı haram edildi. Ancak kendisinde toplanacağınız Allah'tan korkun." (Mâide, 5/96).

اَللّٰهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ

"Allah, gökleri ve yeri yaratan, gökten bir su indirip onunla size rızık olmak üzere bütün meyvelerden çıkaran, buyruğuyla **denizde** akıp gitmeleri için gemileri size boyun eğdiren, ırmakları emrinize veren Zât'tır." (İbrâhîm, 14/32).

وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاخِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

"O, içinden taptaze bir et yemeniz ve ondan giyineceğiniz bir süs eşyası çıkarmanız için denize boyun eğdiren Zât'tır. Gemileri görürsün, **denizin** içinde yara yara akıp gidiyorlar. Lutfundan arayasınız ve şükürler sunasınız diye." (Nahl, 16/14).

رَبُّكُمُ الَّذِي يُزْجِي لَكُمُ الْفُلْكَ فِي الْبَحْرِ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا

"Rabbiniz lutfundan arayasınız diye sizin için **denizde** gemileri yürüten Zât'tır. Gerçekten O, size karşı pek merhametlidir." (İsrâ, 17/66).

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنٖٓي اٰدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ
مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلٰى كَثٖيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضٖيلًا

"Andolsun, Âdemoğullarını onurlandırdık, onları karada ve **denizde** taşıdık, kendilerini tertemiz rızıklarla besledik, onları, yarattığımız kimselerden pek çoğu karşısında gerçekten üstün kıldık." (İsrâ, 17/70).

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْاَرْضِ وَالْفُلْكَ تَجْرٖي فِي الْبَحْرِ
بِاَمْرِهٖۜ وَيُمْسِكُ السَّمَٓاءَ اَنْ تَقَعَ عَلَى الْاَرْضِ اِلَّا بِاِذْنِهٖۜ اِنَّ اللّٰهَ
بِالنَّاسِ لَرَؤُ۫فٌ رَحٖيمٌ

"Görmedin mi? Gerçekten Allah, bütün yerdekileri sizin emrinize verdi. Buyruğuyla **denizde** seyredip giden gemileri de. Göğü de izni olmaksızın yere düşmekten tutuyor. Hakikaten Allah, insanlara çok şefkatli, çok merhametlidir." (Hacc, 22/65).

اَللّٰهُ الَّذٖي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلْكُ فٖيهِ بِاَمْرِهٖ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهٖ
وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَۚ

"Allah gemilerin buyruğuyla akıp gitmesi ve lutfundan istemeniz için **denizi** hizmetinize sunmuş olan Zât'tır. Hem bu sayede belki siz şükredersiniz." (Câsiye, 45/12).

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَٓا اِلَّا هُوَۜ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِۜ
وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ اِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فٖي ظُلُمَاتِ الْاَرْضِ
وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ اِلَّا فٖي كِتَابٍ مُبٖينٍ

"Gaybın anahtarları O'nun yanındadır, onları sadece O bilir. Karadakileri ve **denizde**kileri bilir. Bir yaprak düşmeye dursun muhakkak onu bilir. Ne yerin karanlıklarındaki bir dane, ne yaş ne kuru yoktur ki açık bir kitap içinde yer almasın." (En'âm, 6/59).

Fıtrî Yakarış Anları

قُلْ مَنْ يُنَجِّيكُمْ مِنْ ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ تَدْعُونَهُ تَضَرُّعاً وَخُفْيَةً لَئِنْ
اَنْجَينَا مِنْ هٰذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

"De ki: Kendisine gönülden yalvararak ve gizlice: 'Bizi bundan kurtarırsa elbette şükredenlerden olacağız' diye dua ettiğinizde karanın ve **denizin karanlıklarından** sizi kim kurtarıyor?" (En'âm, 6/63).

هُوَ الَّذِى يُسَيِّرُكُمْ فِى الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتّٰى اِذَا كُنْتُمْ فِى الْفُلْكِ وَجَرَيْنَ
بِهِمْ بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ
مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا اَنَّهُمْ اُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللّٰهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ
لَئِنْ اَنْجَيْتَنَا مِنْ هٰذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

"O, sizi karada ve **denizde** yürüten Zât'tır. Dahası gemilerin içinde bulunduğunuzda da. (Bir düşünün) gemiler latif bir rüzgâr eşliğinde yolcularıyla akıp giderken ve içindekiler sevinirlerken (birden) o gemilere şiddetli bir fırtına gelmiş kendilerine her taraftan dalgalar hücum etmiş ve (yolcular) tamamen kuşatıldıklarını düşünmeğe başlamışlardır. İşte tam bu sırada dini yalnız **Allah'a tahsis ederek Allah'a yalvarırla**r ve: 'Bizi bundan kurtarırsan elbette şükredenlerden olacağız' (derler)." (Yûnus, 10/22).

وَاِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِى الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ اِلَّا اِيَّاهُ فَلَمَّا نَجّٰيكُمْ
اِلَى الْبَرِّ اَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْاِنْسَانُ كَفُوراً

"Size, **denizde** bir sıkıntı dokunduğunda O'nun dışında çağırıp durduklarınız kaybolup gider. Sizi kurtarıp karaya çıkarınca O'ndan yüz çevirirsiniz. İnsan çok nankördür." (İsrâ, 17/67).

أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِى ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلُ الرِّيَاحَ بُشْرًا
بَيْنَ يَدَىْ رَحْمَتِهِ ءَإِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِ تَعَالَى اللّٰهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

"Yoksa o kara ve **denizin** karanlıklarında size yol gösteren ve rahmetinin önünde rüzgârları müjdeci gönderen mi? Allah ile birlikte, başka bir tanrı mı var? Allah onların ortak koştuklarından yüksek, çok yüksektir!." (Neml, 27/63).

وَهُوَ الَّذِى جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِى ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ
قَدْ فَصَّلْنَا الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

"O, karanın ve **denizin karanlıklarında** kendileriyle yol bulasınız diye yıldızları sizin için yaratmış olandır. Bilen bir toplum için âyetleri gerçekten ayrıntılandırdık." (En'âm, 6/97).

وَسْئَلْهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِى كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ اِذْ يَعْدُونَ فِى
السَّبْتِ اِذْ تَأْتِيهِمْ حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعًا وَيَوْمَ لَا
يَسْبِتُونَ لَا تَأْتِيهِمْ كَذٰلِكَ نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

"Onlara, o **deniz** kıyısındaki kentin halkından sor, bir zaman cumartesinde saygısızlık yapıyorlardı, çünkü cumartesi tatili yaptıkları gün balıkları kendilerine akın akın geliyor, tatil yapmadıkları gün ise gelmiyordu. Yoldan çıkmaları yüzünden onları işte böyle sınıyorduk." (A'râf, 7/163).

فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنِهِمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِى الْبَحْرِ سَرَبًا

"İkisi, iki denizin arasının birleştiği yere ulaştıklarında balıklarını unuttular. Balık da sıyrılıp **denizde** yolunu tutmuştu." (Kehf, 18/61).

قَالَ اَرَاَيْتَ اِذْ اَوَيْنَا اِلَى الصَّخْرَةِ فَاِنِّى نَسِيتُ الْحُوتَ وَمَا اَنْسَانِيهُ اِلَّا
الشَّيْطَانُ اَنْ اَذْكُرَهُ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِى الْبَحْرِ عَجَبًا

"Gördün mü? dedi. Kayaya sığındığımızda ben balığı unutmuştum. Bu durumu söylememi bana ancak şeytan unutturdu. (Balık) **denizin** içinde şaşılacak şekilde yolunu tuttu!" (Kehf, 18/63)[22].

أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا
وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا

"Önce gemi, bu, **denizde** çalışan birtakım zavallılarındı, ben onu kusurlu duruma getirmek istedim, çünkü ötelerinde her sağlam gemiyi gasbedip alan bir hükümdar vardı." (Kehf, 18/79).

Denizler Tükenir Rabbimin Sözleri Tükenmez

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي
وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا

"De ki: Eğer Rabbimin sözlerini yazmak için **deniz** mürekkep olsaydı hiç kuşkusuz Rabbimin sözleri tükenmeden -bir misli de yardımı getirsek bile- deniz tükenirdi." (Kehf, 18/109).

وَلَوْ أَنَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ
أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

"Eğer yeryüzündeki her ağaç kalem, arkasından kendisine yedi denizin daha katılacağı **deniz** (mürekkep) olsa Allah'ın sözleri tükenmez. Hakikaten Allah çok güçlüdür, çok hikmetlidir." (Lokmân, 31/27).

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ
الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

"İnsanların ellerinin kazanmış oldukları yüzünden karada ve **denizde** fesat alenileşti. (Bu da) sonuçta yaptıklarının bir kısmını kendilerine tattırması (içindir). Belki onlar dönerler." (Rûm, 30/41).

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللَّهِ لِيُرِيَكُمْ مِنْ آيَاتِهِ إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

---

22 Bkz. Musa Peygamber.

"Size, âyetlerinden göstermesi için Allah'ın nimeti sayesinde gerçekten gemilerin **denizde** akışlarını görmedin mi? Kuşkusuz bunda her çok sabırlı, çok şükürlü için elbette âyetler* vardır." (Lokmân, 31/31).

وَمِنْ اٰيَاتِهِ الْجَوَارِ فِى الْبَحْرِ كَالْاَعْلَامِ

"**Denizde**, dağlar gibi akıp giden gemiler de O'nun âyetlerindendir." (Şûrâ, 42/32).

وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ

"Andolsun kaynatılmış **denize**." (Tûr, 52/6).

وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنْشَاٰتُ فِى الْبَحْرِ كَالْاَعْلَامِ

"**Denizde** dağlar gibi akıp giden gemiler de O'nundur." (Rahmân, 55/24).

B) الْبَحْر =*el-bahr* Lafzının Tesniye (İkil) Olarak Yer Aldığı Âyetler

وَاِذْ قَالَ مُوسٰى لِفَتٰيهُ لَٓا اَبْرَحُ حَتّٰٓى اَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ اَوْ اَمْضِىَ حُقُبًا

"Bir zaman Musa yiğit arkadaşına şöyle demişti: '**İki denizin** birleştiği yere varmama değin devam edeceğim veya yıllarca (yürüyüşümü' sürdüreceğim!" (Kehf, 18/60).

وَهُوَ الَّذٖى مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهٰذَا مِلْحٌ اُجَاجٌ
وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَحْجُورًا

"O, **iki deryayı** birbirine salan, şu tatlı, yürek tazeler, şu tuzlu çorak, aralarına da bir berzah (kıstak) koyan Zat'tır." (Furkân, 25/53).

اَمَّنْ جَعَلَ الْاَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَٓا اَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِىَ
وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ءَاِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

* Gemi ile deniz ilişkisindeki âyetin bir anlamı da geminin denize tam teslimiyeti, denizin de bu teslimiyeti nedeniyle onu başında taşıması, amacına selametle ulaştırmasıdır. HR,.

"Yoksa yeryüzünü bir karargâh kılıp aralarında ırmaklar akıtan ve onun için oturaklı dağlar yapıp **iki deniz** arasına bir gergi koyan mı? Allah ile birlikte başka bir tanrı mı var? Hayır, onların çoğu bilmezler." (Neml, 27/61).

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهٰذَا مِلْحٌ اُجَاجٌ
وَمِنْ كُلٍّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا
وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَاخِرَ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

İki deniz eşit değildir. Bu, tatlı, çok tatlı, içimi kolay; şu da tuzlu, acı. Hepsinden taptaze et yersiniz, takınacağınız süs (eşyası) çıkarırsınız. Orada gemileri, (Allah'ın) lutfundan aramanız için suyu yara yara gitmekte olduklarını görürsün. Bel ki siz (bu nimetleri düşünür de) şükredersiniz. (Fâtır, 35/12).

مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ

"**İki denizi** salmış çatışıp dururlar." (Rahmân, 55/19).

يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ

"Onlardan (**o iki denizden**) çıkar inci ve mercan." (Rahmân, 55/22).

C) الْبَحْر **=*el-bahr* Lafzının Çoğul Olarak Yer Aldığı Âyetler**

وَلَوْ اَنَّ مَا فِي الْاَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ اَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ
اَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

"Eğer yeryüzündeki her ağaç kalem, arkasından kendisine **yedi denizin** daha katılacağı **deniz** (mürekkep) olsa Allah'ın sözleri tükenmez. Hakikaten Allah çok güçlüdür, çok hikmetlidir." (Lokmân, 31/27).

وَاِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ

"**Denizler** ateşlendiğinde," (Tekvîr, 81/6).

وَاِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ

"**Denizler** akıtıldığında," (İnfitâr, 82/3).

III) Nehirler

Önbilgiler

Çay, ırmak, nehir anlamına gelen 'neher' lafzının tekili cennet ırmaklarına vurgu yapılan yerlerde yalnız Kamer sûresinin elli dördüncü âyetinde geçer[23]. Bunun dışında lâm-i tarifli çoğulu 'el-enhâr' veya lâm-i tarifsiz çoğulu 'enhâr' lafzı kullanılır. Dünya ırmaklarının konu edinildiği âyetlerde ise hem tekil hem de çoğul şekilleri kullanılmıştır. Âyetlerde daha çok cennet ırmaklarına vurgu yapılmıştır. Dünya ırmaklarına işâret eden âyetler deniz kavramının geçtiği âyetler oranında yoğun değildir.

A) Cennet Irmakları

وَبَشِّرِ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ اَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هٰذَا
الَّذِى رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَاُتُوا بِهٖ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا اَزْوَاجٌ
مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

"Ve iman edip iyi işler yapanlara, kendileri için **altından ırmaklar akan** cennetler olduğunu müjdele. Her ne zaman oradaki bir meyveden bir rızık olarak nasiplendirildiklerinde: 'Bu, önceden nasiplendirildiğimiz şeydir' derler ki o rızık kendilerine daha önce benzer şekilde sunulmuştu. Ve onlar için cennetlerde tertemiz eşler olup onlar oralarda sürekli kalacaklardır." (Bakara, 2/25).

---

[23] 'Kuşkusuz takva sahipleri cennetlerde ve engin bir neherde/aydınlık içindedirler' meâlindeki ilgili âyetteki 'neher' sözcüğü ırmak anlamına geldiği gibi engin aydınlık manasını da ifâde eder. Kurtubî (el-Câmi, XVII, 149) bu ikinci yorumu 'kîl=denildi' lafzı ile aktarır iken Elmalılı merhum sözkonusu âyetteki 'neher'in aydınlık manasını tercih etmiştir. Âyeti siyakı ile irtibatlandırdığımızda bu ikinci yorumun daha latif düştüğünü görüyoruz. S.G.

قُلْ اَؤُنَبِّئُكُمْ بِخَيْرٍ مِنْ ذٰلِكُمْۜ لِلَّذ۪ينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَا وَاَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللّٰهِۜ وَاللّٰهُ بَص۪يرٌ بِالْعِبَادِۚ

"De ki: Size bunlardan daha hayırlısını haber vereyim mi? Korunanlar için Rableri katında **altından ırmaklar akan,** içlerinde sürekli kalacakları cennetler, ayrıca tertemiz eşler ve Allah'tan bir hoşnutluk vardır. Allah kulları pek iyi görendir." (Âl-i Imrân, 3/15).

اُو۬لٰٓئِكَ جَزَٓاؤُ۬هُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَجَنَّاتٌ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَاۜ وَنِعْمَ اَجْرُ الْعَامِل۪ينَۜ

"İşte onlar! Ödülleri Rablerinden bir bağış ve içinde sürekli kalacakları altından **ırmaklar akan** cennetlerdir. Ne güzel o çalışanların ödülü!" (Âl-i Imrân, 3/136).

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ اَنّ۪ي لَٓا اُض۪يعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰىۚ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍۚ فَالَّذ۪ينَ هَاجَرُوا وَاُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَاُو۫ذُوا ف۪ي سَب۪يل۪ي وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَاُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّـَٔاتِهِمْ وَلَاُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُۚ ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِۜ وَاللّٰهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ

"Derken Rableri kendilerine şu karşılığı verdi: 'Kesinlikle Ben, sizden erkek veya kadın çalışanın çalışmasını zayi etmeyeceğim. Birbirinizden yaratıldınız. Göç edenler, yurtlarından çıkarılanlar, Benim yolumda işkenceye maruz bırakılanlar, savaşıp öldürülenlere gelince elbette onların kötülüklerini örteceğim, onları Allah katından bir karşılık olarak a**ltlarından ırmaklar akan** cennetlere sokacağım. Karşılığın güzeli Allah'ın katındadır." (Âl-i Imrân, 3/195).

لٰكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا نُزُلًا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ لِلْاَبْرَارِ

"Ancak, Rablerinden korkmuş olanlar; onlara, **altlarından ırmaklar akan** cennetler var, orada sürekli kalacaklar, Allah tarafından ağırlanacaklar. İyiler için Allah katındakiler ise daha hayırlıdır." (Âl-i Imrân, 3/198).

تِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِ وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

"İşte bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'a ve Peygamberi'ne itaat ederse onu (onları) içinde sürekli kalıcı olmak üzere **altından ırmaklar akan** cennetlere sokar. İşte bu pek büyük kurtuluştur." (Nisâ, 4/13).

وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا لَهُمْ فِيهَا اَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا

"İman edip iyi işler yapanlar, onları içlerinde hep sürekli kalıcılar olmak üzere **altlarından ırmaklar akan** cennetlere sokacağız. Orada onlara tertemiz eşler vardır. Onları koyu bir gölgeye sokacağız." (Nisâ, 4/57).

وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا وَعْدَ اللّٰهِ حَقًّا وَمَنْ
اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ قِيلًا

"İman edip yararlı işler yapanları, yakında onları Allah'ın gerçek bir va'di olarak **altlarından ırmaklar akan** cennetlere sokacağız, orada hep sürekli kalacaklar. Sözce Allah'tan daha doğru kim dir?" (Nisâ, 4/122).

وَلَقَدْ اَخَذَ اللّٰهُ مِيثَاقَ بَنِي اِسْرَائِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ
نَقِيبًا وَقَالَ اللّٰهُ اِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ اَقَمْتُمُ الصَّلٰوةَ وَاٰتَيْتُمُ الزَّكٰوةَ
وَاٰمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَاَقْرَضْتُمُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا
لَاُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَاُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

"Gerçekten Allah, İsrailoğullarının sağlam sözünü aldı. İçlerinden on iki kefil gönderdik. Allah: 'Kuşkusuz Ben sizinle beraberim. Eğer namazı kılarsanız, zekâtı verirseniz, elçilerime inanırsanız, onları savunursanız, Allah'a gerçekten güzel bir borç verirseniz, elbette günahlarınızı örterim, kesinlikle sizi **altından ırmaklar akan cennetlere** sokarım. Bundan sonra içinizden kim inkâr ederse gerçekten o yolun düzünden sapmıştır." (Mâide, 5/12).

فَاَثَابَهُمُ اللّٰهُ بِمَا قَالُوا جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا وَذٰلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ

"Böyle söylediklerinden Allah, bir karşılık olmak üzere kendilerine **altlarından ırmaklar akan** cennetleri lutfetti. Orada sürekli kalacaklar.İşte budur iyilik edenlerin ödülü." (Mâide, 5/85).

قَالَ اللّٰهُ هٰذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

"Allah (şöyle) der: Bu, doğrulara doğruluklarının fayda verdiği bir gündür, onlara **altlarından ırmaklar akan** içlerinde sürekli kalacakları cennetler vardır. Allah onlardan hoşnut olmuş, onlar da Allah'tan hoşnut kalmışlardır. İşte pek azametli kurtuluş budur!" (Mâide, 5/119).

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ وَقَالُوا الْحَمْدُ
لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ
رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ وَنُودُوا أَنْ تِلْكُمُ الْجَنَّةُ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

"Göğüslerinde kinden ne varsa çekip çıkarmışızdır. **Altlarından ırmaklar akar.** 'Bizi buna ileten Allah'a hamdolsun. Allah bize kılavuzluk etmeseydi biz bunu bulamazdık! Gerçekten Rabbimizin elçileri gerçeği getirmiş' derler. 'İşte size, yapageldiklerinize karşılık mirasçı kılındığınız cennet!' diye seslenirler." (A'râf, 7/43).

وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ وَرِضْوَانٌ
مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

"Allah, erkek müminlere de kadın müminlere de -içlerinde ebedi kalmak üzere- **altlarından ırmaklar akan** cennetler ile Adn cennetlerinde hoş meskenler va'detti. Allah'tan bir hoşnutluk ise daha büyüktür. İşte budur o büyük kurtuluş!" (Tevbe, 9/72).

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

"Allah onlara -içlerinde ebedi kalıcılar olmak üzere- **altlarından ırmaklar akan** cennetler hazırladı.İşte budur o büyük kurtuluş." (Tevbe, 9/89).

وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ
بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

"Mühacirler ile Ensar'dan (İslam'ı kabulde) öne geçenler ile güzellikle onların ardından gidenler; Allah onlardan razı oldu, onlar da O'ndan hoşnut kaldılar. Kendilerine, **altlarında ırmaklar akan** cennetler hazırladı. Oralarda sürekli, ebedi kalacaklar. İşte budur o büyük kurtuluş!" (Tevbe, 9/100).

إِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِاِيمَانِهِمْ تَجْرِى
مِنْ تَحْتِهِمُ الْاَنْهَارُ فِى جَنَّاتِ النَّعِيمِ

"İman edip iyi işleri yapanlara gelince kuşkusuz Allah onları, kendilerini imanları sayesinde doğruya iletir. Naîm cennetlerinde **altlarından ırmaklar akar."** (Yûnus, 10/9).

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِى وُعِدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ اُكُلُهَا
دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ

"Takva sahiplerinin va'd olunduğu cennetin durumu şöyledir: O cennetin **altından ırmaklar akar,** yemişleri süreklidir, gölgesi de. İşte bu, sakınanların sonu. Oysa kâfirlerin sonu ateştir." (Ra'd, 13/35).

وَاُدْخِلَ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِاِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ

"İman edip iyi işler yapmış olanlar ise **altlarından ırmaklar akan** cennetlere sokulmuşlardır. Oralarda, Rablerinin izniyle sürekli kalacaklar. Onların oralarda esenlik dilekleri 'selâm'dır." (İbrâhîm, 14/23).

جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ لَهُمْ فِيهَا
مَا يَشَاؤُنَ كَذٰلِكَ يَجْزِى اللّٰهُ الْمُتَّقِينَ

"(O yurt) Adn cennetleridir! Oralara girerler. **Altlarından ırmaklar akar,** oralarda onlara dileyecekleri her şey vardır. İşte Allah, böyle ödüllendirir müttakileri." (Nahl, 16/31).

أُولَٰئِكَ لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ
أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَّكِئِينَ
فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ ۚ نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا

"İşte onlaradır Adn cennetleri! **Altlarından ırmaklar akar.** Oralarda altından bileziklerle bezendirilirler, ince ipekten, kalın ipekten yemyeşil giysiler giyinirler, oralarda koltuklara kurulup yaslanırlar. Ne güzel karşılık! Güzel oldu buluşma yeri olarak!" (Kehf, 18/31).

جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ وَذَٰلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّىٰ

"Altlarından nehirler akan Adn cennetleri. Oralarda sürekli kalacaklar. Ve işte o, temizlenen kimsenin mükâfâtı." (Tâhâ, 20/76).

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

"Şüphe yok ki Allah, iman edip yararlı işler işleyenleri **altından ırmaklar akar** cennetlere koyacak. şüphe yok ki Allah ne isterse yapar." (Hacc, 22/14).

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا ۖ
وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ

"Kuşkusuz Allah, o iman edip yararlı işler yapanları **altından ırmaklar akan** cennetlere koyacak, orada altın bilezikler ve incilerle süslenecekler. Orada elbiseleri de ipektir." (Hacc, 22/23).

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ

“İman edip yararlı işler yapmış olanlar, elbette onları -içlerinde sürekli kalmak üzere- cennetin **altlarından ırmaklar akan** yüksek odalarına yerleştireceğiz. O iş görenlerin karşılığı ne güzeldir!” (Ankebût, 29/58).

لَكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ مَبْنِيَّةٌ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَعْدَ اللَّهِ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ

“Ancak Rablerinden korkmuş kimseler (öyle değil.) Onlara Allah’ın bir vaadi olarak yüksek odalar, onların üzerinden de **altlarından ırmaklar akan** bina edilmiş yine yüksek odalar vardır. Allah, verdiği sözden caymaz.” (Zümer, 39/20).

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ

“Kuşkusuz Allah, iman edip iyi işler yapanları **altlarından ırmaklar akan** cennetlere koyacaktır. Küfredenler ise zevk sürmeğe bakarlar ve hayvanlar gibi yer, içerler. Oysa ateş onlar için barınaktır.” (Muhammed, 47/12).

Su, Süt, Şarap, Süzülmüş Bal Irmakları

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ
يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ
فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً
حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ

“Korunanlara söz verilen cennetin durumu: Orada bozulmayan **bir sudan ırmaklar,** tadı değişmeyen **sütten ırmaklar,** içenlere lezzet veren **şaraptan ırmaklar** ve **süzülmüş bir baldan ırmaklar vardır.** Yine onlara bütün meyvelerden ve Rablerinden bir bağışlanma vardır. Hiç bunlar o ateşte ebedî kalacak olan ve kaynar bir sıvıdan içirilip de bu sıvının barsaklarını parça parça edeceği kimselere benzer mi?” (Muhammed, 47/15).

لِيُدْخِلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا وَيُكَفِّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَكَانَ ذٰلِكَ عِنْدَ اللّٰهِ فَوْزاً عَظِيماً

"İnanan erkekler ile inanan kadınları **altlarından ırmaklar akan** cennetlere koyması ve kendilerinden günâhlarını silip bağışlaması için. Bu, Allah katında azametli bir kurtuluş bulunuyor." (Feth, 48/5).

لَيْسَ عَلَى الْاَعْمٰى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْاَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ
وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ وَمَنْ
يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَاباً اَلِيماً

"Köre sorumluluk yoktur, aksağa da sorumluluk yoktur, hastaya da sorumluluk yoktur. Bununla birlikte her kim Allah'a ve Peygamberi'ne itâat ederse onu, **altından ırmaklar akan** cennetlere kor. Her kim de tersine giderse ona da elem veren bir azap ile azap eder." (Feth, 48/17).

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعٰى نُورُهُمْ بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ
بُشْرٰيكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذٰلِكَ هُوَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

"Mümin erkekler ile mümin kadınları, nurları önlerinde ve sağlarında koşarken göreceğin günde (denilir): Bugün müjdeniz **altlarından ırmaklar akan** cennetlerdir, içlerinde ebedî olarak kalacaksınız. İşte budur o büyük kurtuluş." (Hadîd, 57/12).

لَا تَجِدُ قَوْماً يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ يُوَٓادُّونَ مَنْ حَٓادَّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ
وَلَوْ كَانُٓوا اٰبَٓاءَهُمْ اَوْ اَبْنَٓاءَهُمْ اَوْ اِخْوَانَهُمْ اَوْ عَشِيرَتَهُمْ اُولٰٓئِكَ كَتَبَ فِى
قُلُوبِهِمُ الْاِيمَانَ وَاَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا

الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَاۜ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُۜ اُو۬لٰٓئِكَ حِزْبُ اللّٰهِۜ اَلَٓا اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

"Allah'a ve âhiret gününe iman eden hiçbir topluluğu Allah ve Peygamberi'ne karşı sınırlar koyma yarışına kalkışan kimselerle -babaları veya oğulları veya kardeşleri veya yakınları olsalar da- sevişir bulamazsın. İşte Allah öyle kimseleri sevmeyen bir toplumun kalplerine imanı yazmış ve kendilerini tarafından bir ruh ile desteklemiştir. Onları **altından ırmaklar akan** cennetlere koyacak, içlerinde ebedî olarak kalacaklardır. Allah onlardan hoşnut olmuş, onlar da Allah'tan hoşnut kalmışlardır. İşte onlar Allah taraftarıdır. Uyanık ol ki Allah'ın taraftarı kesin hep mutluluğa erenlerdir." (Mücâdele, 58/22).

يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً ف۪ي جَنَّاتِ عَدْنٍۜ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظ۪يمُ

"Günahlarınızı bağışlar ve sizi **altından ırmaklar akan** cennetlere ve Adn cenetlerinde hoş meskenlere koyar. İşte budur o büyük kurtuluş." (Saff, 61/12).

يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذٰلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِۜ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ صَالِحاً يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّـَٔاتِه۪ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَٓا اَبَداًۜ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظ۪يمُ

"Sizi o toplantı gününe toplayacağı gün, o gün teğâbün (umduğundan fazlasını bulma, aldanma) günüdür Her kim Allah'a iman eder de yaraşıklı iş yaparsa Allah onun kabahatlarını örter de onu ebedî olarak içlerinde kalmak **üzere altından ırmaklar akan** cennetlere kor. İşte budur o büyük kurtuluş." (Teğabün, 64/9).

رَسُولاً يَتْلُوا عَلَيْكُمْ اٰيَاتِ اللّٰهِ مُبَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِۜ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ صَالِحاً يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَٓا اَبَداًۜ قَدْ اَحْسَنَ اللّٰهُ لَهُ رِزْقاً

"Bir peygamber gönderdi, Allah'ın nurlar saçan, yollar açan âyetlerini sizlere karşı okuyor ki iman edip de yararlı işler yapanları karanlıklardan aydınlığa çıkarsın. Her kim Allah'a iman edip dürüst çalışırsa Allah onu **altından ırmaklar akan** cennetlere koyacak, orada ebedî kalacaklar. Allah ona gerçekten güzel bir rızık ihsan etmiştir." (Talâk, 65/11).

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يُكَفِّرَ
عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ
أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ
عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Ey iman edenler! Allah'a gâyet ciddi bir tevbe ile tevbe edin. Belki Rabbiniz kusurlarınızı keffaretle örter de sizleri Allah'ın Peygamberi'ni ve onunla birlikte iman etmiş kimseleri utandırmayacağı bir günde **altından ırmaklar akan** cennetlere koyar. Nurları önlerinde ve sağlarında koşarken: 'Rabbimiz! Bizlere nurumuzu tamamla ve bizleri mağfiretinle yarlığa, şüphesiz Sen her şeye pekâlâ güç yetirensin.' diyecekler." (Tahrîm, 66/8).

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَٰلِكَ
الْفَوْزُ الْكَبِيرُ

"İman edip yararlı işler yapmış kimseler ise kesin onlara **altından ırmaklar akan** cennetler var. İşte budur o büyük kurtuluş." (Burûc, 85/11).

جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ

"Onların ödülü Rableri katında **altından ırmaklar akan** ve içlerinde ebedî olarak sürekli kalacakları Adn cennetleridir. Allah onlar-

dan hoşnut olmuş, onlar da O'ndan hoşnut kalmışlardır. İşte bu, Rabbinden saygıyla ürperen kimseler içindir! (Beyyine, 98/8).

B) Dünya Irmaklarına Vurgu Yapan Âyetler

a) Tekil 'neher' Lafzının Geçtiği Âyetler

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ مُبْتَل۪يكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ
شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنّ۪ي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَاِنَّهُ مِنّ۪ٓي اِلَّا مَنِ
اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِه۪ فَشَرِبُوا مِنْهُ اِلَّا قَل۪يلاً مِنْهُمْ فَلَمَّا
جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذ۪ينَ اٰمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ
بِجَالُوتَ وَجُنُودِه۪ قَالَ الَّذ۪ينَ يَظُنُّونَ اَنَّهُمْ مُلَاقُوا اللّٰهِ
كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَل۪يلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَث۪يرَةً بِاِذْنِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ مَعَ الصَّابِر۪ينَ

"Tâlût, askerleriyle ayrılınca şöyle dedi: 'Kuşkusuz Allah sizi **bir ırmakla** sınayacak. Ondan içen benden değildir. Ondan tatmayan ise muhakkak bendendir. Ancak eliyle bir avuç alan başka (o da bendendir).' Derken, içlerinden pek azı dışında varır-varmaz ondan içtiler. O ve beraberindeki iman edenler ırmağı geçince: 'Bizim bugün, Câlût ile askerlerine karşı duracak gücümüz hiç yoktur' dediler. Allah'a kavuşacaklarını düşünenler ise: 'Nice az topluluk Allah'ın izniyle çok topluluğu yenmiştir, Allah sabredenlerle beraberdir' dediler." (Bakara, 2/249).

كِلْتَا الْجَنَّتَيْنِ اٰتَتْ اُكُلَهَا وَلَمْ تَظْلِمْ مِنْهُ شَيْـٔاً وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا نَهَراً

"O iki bağ meyvelerini verdi, ondan (sahibinden) hiçbir şey eksik bırakmadı. Hem de o iki bağın aralarından **bir ırmak** (çay) fışkırttık." (Kehf, 18/33).

b) Çoğul 'el-enhâr' veya 'Enhâr' Lafızlarının Geçtiği Âyetler

İçinden Irmakların Fışkırdığı Taşlar Vardır

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ اَوْ اَشَدُّ قَسْوَةً وَاِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْاَنْهَارُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

"Sonra o olayın ardından gönülleriniz katılaştı, artık onlar taşlar gibi hatta daha katı oldu. Çünkü **taşlardan** öylesi vardır ki muhakkak kendisinden **ırmaklar fışkırır**. Yine onlardan öylesi de vardır ki muhakkak çatır çatır çatlar kendisinden su çıkar. Onlardan öylesi de vardır ki Allah korkusundan aşağıya düşer/yuvarlanır. Allah, yapmakta olduklarınızdan gafil değildir." (Bakara, 2/74).

اَلَمْ يَرَوْا كَمْ اَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْاَرْضِ مَا لَمْ نُمَكِّنْ لَكُمْ وَاَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا وَجَعَلْنَا الْاَنْهَارَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمْ فَاَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَاَنْشَاْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا اٰخَرِينَ

"Kendilerinden önce nice sivrilmiş nesilleri helak ettiğimizi görmediler mi? Yeryüzünde size vermediğimiz imkânları onlara vermiştik, gökten üzerlerine bolca yağmur göndermiştik, **altlarından akan ırmaklar yapmıştık.** Derken günahları sebebiyle kendilerini helak etmiş, arkalarından da başka nesiller meydana getirmiştik." (En'âm, 6/6).

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْاَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَاَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشِي الَّيْلَ النَّهَارَ اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

"O, yeryüzünü uzatıp döşeyen, orada oturaklı dağlar ve **ırmaklar** yapan Zât'tır. Meyvelerin hepsinden kendilerinin içinde (erkek ve dişi olmak üzere) iki çifti ikişer yaptı. Geceyi gündüze bürüyor. Bunlarda tefekkür edip duran bir toplum için elbette âyetler vardır." (Ra'd, 13/3).

Irmaklar da İnsanların Hizmetine Verilmiştir

اَللّٰهُ الَّذٖى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً فَاَخْرَجَ بِهٖ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْۚ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِىَ فِى الْبَحْرِ بِاَمْرِهٖۚ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْاَنْهَارَۚ

"Allah, gökleri ve yeri yaratan, gökten bir su indirip onunla size rızık olmak üzere bütün meyvelerden çıkaran, buyruğuyla denizde akıp gitmeleri için gemileri size boyun eğdiren, **ırmakları hizmetinize veren** Zât'tır." (İbrâhîm, 14/32).

وَاَلْقٰى فِى الْاَرْضِ رَوَاسِىَ اَنْ تَمٖيدَ بِكُمْ وَاَنْهَارًا وَسُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَۙ

"Sizi çalkalar diye yere sâbiteler (dağlar) **ırmaklar** ve yollar bıraktı ki amaçlarınıza ulaşasınız." (Nahl, 16/15).

اَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِنْ نَخٖيلٍ وَعِنَبٍ فَتُفَجِّرَ الْاَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجٖيرًاۙ

"Yahut senin için hurma ağaçlarından ve üzümlüklerden bir bahçe olana ve aralarından **çayları** şarıl şarıl fışkırtmana değin." (İsrâ, 17/91).

تَبَارَكَ الَّذٖٓى اِنْ شَٓاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذٰلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرٖى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُۙ وَيَجْعَلْ لَكَ قُصُورًا

"O öyle yücedir ki dilerse sana ondan daha iyisini, **altından ırmaklar akan** bahçeler verir, sana köşkler de yapar." (Furkân, 25/10).

أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ءَإِلَٰهٌ مَعَ اللَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

"Yoksa yeryüzünü bir karargâh kılıp aralarında **ırmaklar akıtan** ve onun için oturaklı dağlar yapıp iki deniz arasına bir gergi koyan mı? Allah ile birlikte başka bir tanrı mı var? Hayır, onların çoğu bilmiyorlar." (Neml, 27/61).

وَنَادَىٰ فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَا قَوْمِ أَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ وَهَٰذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِي أَفَلَا تُبْصِرُونَ

"Firavun toplumu içinde seslendi: Toplumum! Mısır mülkü ve altımdan **akıp duran bu ırmaklar** benim değil mi? Görmüyor musunuz?" (Zuhruf, 43/51).

وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا

"(Tevbe edip Allah'a dönün ki) size mallar ve oğullarla yardım etsin, sizin için bağlar-bahçeler yapsın, sizin için **ırmaklar** yapsın." (Nûh, 71/12).

*
**

İÇİNDEKİLER

Beşinci Bölüm
Âhirete İman

Önbilgiler ve Tesbitler 7
Ölüm Gerçeği ve Âhiret Geçidi: Kabir Hayatı 8
Ölüm Korkusu 8
Müslüman Olarak Ölmeye Bakın 10
Onlar Ölü Değillerdir 10
Kâfir Olarak Ölenlere Tepki 11
Öleceğini Sezenin Vasiyeti 11
Ölüm Allah'ın Tasarrufundadır 13
Her Canlı Ölümü Tadacak 14
Nerede Olursanız Olun Zamanı Geldiğinde Ölüm Yakanıza Yapışır 15
الموتى=el-Mevtâ=ölüler Lafzı ile Ölüm Gerçeğini Yansıtan Âyetler 17
Ölüm Kâbusları 18
Ölüm Bir Kurtuluştur, Onun İçin Cehennemde de Ölüm Yoktur 20
Ölü Olarak Değerlendirilen Diriler 21
Kemik Yığını Olduktan Sonra Diriltilecekmişiz Öyle mi? 23
Ölüm Bizim Takdirimizdir 24
Müşriklerin Ölüm Sonrasına Bakışları 25
İnananlara Muştular 25
İnanmayanlara: Öyle Yağma Yok! 26
Ölüm Gelip Çatmadan Hayır Yapın 26
Kabir Gerçeğini Vurgulayan Kavramlar 27
Önbilgiler 27
Kabir Gerçeğine İşaret Eden Üç Farklı Lafız: 28

a)قَبْر=kabr ve bundan türetilmiş القُبُور=el-kubûr kabirler
ve أَقْبَرَ=akbere=kabre koydu Lafızları İle 28
b)الأَجْدَاث=el-Ecdâs 29
c)بَرْزَخ=Berzah+ 29

KIYAMETİN İSİMLERİ 30
الآزِفَةُ=el-Âzife 30
الْحَاقَّةُ=el-Hâkka 31
خَافِضَةٌ=Hâfida 31
الرَّاجِفَةُ=er-Râcife 31
رَافِعَةٌ=Râfia 31
زَلْزَلَةٌ=Zelzele 31
السَّاعَةُ=es-Sâat 32
الصَّاخَّةُ=es-Sâhha 32
الطَّامَّةُ الْكُبْرَى=et-Tâmmetü'l-Kübrâ 33
الْغَاشِيَةُ=el-Ğâşiye 33
الْفَزَعُ الأَكْبَرُ=el-Fezau'l-Ekber 33
الْقَارِعَةُ=el-Kâria 33
الْقَارِعَةُ=el-Vâkıa 33
يَوْمٌ أَلِيمٌ=Yevmün Elîm 34
الْيَوْمِ الآخِرِ=el-Yavmu'l-Âhir 34
الْيَوْمُ الْحَقُّ=el-Yevmü'l-Hakk 34
يَوْمُ الْخُلُودِ=Yevmü'l-Hulûd 34
يَوْمٌ عَسِيرٌ=Yevmün Asir 35
الْيَوْمِ الْمَوْعُودِ=el-Yevmu'l-Mev'ûd 35
يَوْمِ الْبَعْثِ=Yevmu'l-Ba's 35
يَوْمُ التَّغَابُنِ=Yevmu't-Teğâbun 35
يَوْمَ التَّلَاقِ=Yevmu't-Telâk 36
يَوْمَ التَّنَادِ=Yevmu't-Tenâd 36
يَوْمَ الْجَمْعِ=Yevmu'l-Cem' 36
يَوْمِ الْحِسَابِ =Yevmu'l-Hisâb 36
يَوْمَ الْحَسْرَةِ=Yevmu'l-Hasret 37
يَوْمُ الْخُرُوجِ=Yevmu'l-Hurûc 37

يَوْمِ الدِّينِ=Yevmu'd-Dîn 37
يَوْمُ الْفَصْلِ=Yevmu'l-Fasl 37
يَوْمُ الْقِيَامَةِ=Yevmu'l-Kıyâmeh 37
يَوْمٌ لَا رَيْبَ فِيهِ=Yevmun Lâ Raybe Fîh 38
يَوْمُ الْوَعِيدِ=Yevmu'l-Vaîd 38
يَوْمٍ عَظِيمٍ=Yevmun Azîm 39
يَوْمٍ عَقِيمٍ=Yevmun Akîm 39
يَوْمٌ مَجْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ=Yevmun Mecmûun Lehu'n-Nâs 39
يَوْمٍ مُحِيطٍ=Yevmun Muhît 40
يَوْمٌ مَشْهُودٌ=Yevmun Meşhûd 40
يَوْمٍ مَعْلُومٍ=Yevmun Ma'lûm 40
يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ=Yevmü'l-Vakti'l-Ma'lûm 40
Âhiret Gerçeğini Yansıtan Âyetler 40
Dünya ve Âhiret Anlamında Yorumlanan الأُولَى=el-ûlâ ve الآخِرَة=el-âhire Lafızlarının Yer Aldığı Âyetler 41

Son Güne (Âhirete) İnanmayı Öngören Âyetler 42
İmanın Geçerliliği Kalbe Yerleşmiş Olmasına Bağlıdır 42
Ne Olurdu İnansalardı 44
Âhirete İmanın Bir Göstergesi de Hz. Peygamber'in Söylediklerine Kulak Vermektir 44
Âhirete İnanmanın 'Reca=umut' Lafzından Türetilmiş Kiplerle Vurgulandığı Âyetler 48
- Âhiret Endişesi Taşıyanlar 48
Âhirete İman Edenlere Yönelik Övgüler 49
- Âhirete Kesin Şekilde İnanırlar 49
- Hedefi Ahiret Olanların Çalışmaları Şükranla Karşılanır 49
- Âhiret Ödülleri 50

Âhirete İnanmayanların Yansıtıldığı Âyetler 50
- Âhirete İnanmayanların Keyiflerine Uyma 51
- Âhirete İnanmayanlara Yaptıklarını Süslü Gösterdik 53
- Ahirete İnanmayanların Yürekleri Daralır 54
- Âhiret Umudunu Yitirmişleri Dost Edinmeyin 54

Âhiret İnançsızlığının 'Küfür=inkâr etmek,
tanımamak' Lafzından Türetilmiş Lafızlarla Vurgulandığı Âyetler 54
Âhiret Hayatından Kuşku Duymak, O Hayatı Yok Saymak 55
Âhirette Zarara Uğrayacak ve
Onun Nimetlerinden İstifade Edemeyecekler 55
Dünya Hayatını Âhiret Hayatına Tercih Edenlere Yönelik Tehditler
ve Âhiret Nimetlerinden Yararlanamayacakları Bildirilenler 57
Âhiret Buluşmasını Yalanlayanların Başlarına Gelecekler 58
الدُّنْيَا=ed-dünya ile الآخِرَة= el-âhire Lafızlarının Birlikte Geçtiği Âyetler 59
الآخِرَة=el-Âhire Lafzının الدَّار=ed-Dâr Lafzı ile Birlikte Geçtiği Âyetler 71
Müttakiler İçin Daha Hayırlı Yurt Âhiret Yurdudur 72
Âhiret Yurdunun Gerçek Sahipleri 73

Âhiret Hayatı ile İlgili Diğer Kavramlar 75
Sûr 75
Haşr 77
Önbilgiler 77
Haşr Olayına 'تُحْشَرُونَ=tuhşerûn (toplanırsınız)' Fiili ile İşâret Edilen Âyetler ... 77
Allah'ın Huzuruna Getirileceksiniz 77
Haşr Olayına 'سَيَحْشُرُ=seyahşuru (toplayacak) Fiili ile İşâret Edilen Âyetler 79
Onları İleride Bir Araya Toplar 79
Haşr Olayına 'يَوْمَ نَحْشُرُ=yevme nahşuru (toplayacağımız gün)
Cümleciği ile İşâret Edilen Âyetler 79
Onları Bir Araya Toplayacağımız Gün 79
Müttakileri Toplayacağımız Gün 80
İnkârcıları Bölük Bölük Topladığımız Gün 80
Haşr Olayına 'يَحْشُرُ=yahşuru (toplar) Fiili ile İşâret Edilen Âyetler 80
Onları Toplayacağı Gün 80
Haşr Olayına 'يُحْشَرُونَ=yuhşerûn (toplanırlar) Fiili ile İşâret Edilen Âyetler 81
Haşr Olayına 'حَشَرْنَا=haşernâ (topladık) Fiili ile İşâret Edilen Âyetler 82
Haşr Olayına 'نَحْشُرُ=nahşuru (toplayacağız) Fiili ile İşâret Edilen Âyetler 82
Bir Araya Toplayacağız 82
Haşr Olayına 'حَشَرْتَ=haşerte (topladın), احْشُرُوا=uhşurû (toplayın),
حُشِرَ=huşire Fiilleri ile İşâret Edilen Âyetler 83
Haşr Olayına 'حَشْر=haşr (toplanma) Masdarı ile İşâret Edilen Âyetler 83
Cehennemde Bir Araya Getirilirler 83

İnsanların Hesaba Çekilmeleri 84
Önbilgiler 84

a) حساب=hisâb (hesap) Lafzı ile Öngörülenler 85
Gizli Yapılanlar da Sorgulanacak 85
Kötü Hesap 85
b) سؤال=sûâl Lafzından Türetilmiş Kelimelerle Sorgulanmanın Öngörüldüğü Âyetler 87
ميزان=mîzân/Terazi 89
Önbilgiler 89
Tartıları Ağır ve Hafif Gelenler 90
Yaptıkları Tartıya Değer Görülmeyecekler 90
Adâleti Terazilere Koruz 91
شفاعة=şefâat Kavramı 91
Önbilgiler 91
Şefâatın Kabul Edilmeyeceğinin Vurgulandığı Âyetler 92
Şefâatın Allah'ın İznine Bağlı Olarak Gerçekleşeceğinin Bildirildiği Âyetler 92
Dünyadaki Şefâatlara, Aracılıklara İşâret Eden Âyetler 94
شفيع=Şefi' İsmi ile Şefâatçıların Vurgulandığı Âyetler 94
شفعاء=şüfeâ' ve شافعين=şâfiîn (şefâatçılar) İsmi ile Dünyada Şefâatçı Olarak Benimsenenlerin Vurgulandığı Âyetler 96

CENNET VE CEHENNEM 100
Genel Bilgiler 100
Cennet 101
جنّة=Cennet Lafzının Tekil Olarak Yer Aldığı Âyetler 102
Eşinle Birlikte Cennete Yerleş 102
Cennet Dostları 103
Cenneti Tekellerine Aldıklarını Sananlar 105
Cennete Girmek Öyle Kalay Değildir 105
Allah Cennete Davet Ediyor 106
Cennete Giren Kurtuluşa Ermiştir 106
Cennete Girmek İçin 'Mü'min Olmak' Şarttır 106
Kimler Cennete Giremeyecek 108
Cennete Girenlerin Sinelerinden Kin, Nefret Gibi Kötü Duygular Silinir 109
Cennettekiler Cehennemdekilere, Cehennemdekiler de Cennettekilere Neler Söyleyecekler 109
A'raftakilerin Cennete Girme Umutları 110
Girin Cennete 111
Cennetin Bedeli 112

Cennetin Nitelikleri 113
Cennetin Mirasçıları ve Cennetin Kendilerine Yaklaştırılacağı Sınıf 113
Uyarılar Sonucunda Bir Grup Cennete Girecek Bir Grup da Ateşe 114
Genişliği Gökle Yer Genişliği Gibi Olan Cennet İçin Yarışın 114
Benim İçin Katında, Cennette Bir Ev Yap 115
Cennet Lafzının: جنّتان, جنّتين=cennetân/cenneteyn
Şeklinde İkil Olarak Geçtiği Âyetler 115
جنّة=Cennet Kavramının 'جنّات=cennât' Şeklinde
Çoğul ve İzafetsiz Olarak Yer Aldığı Âyetler 116
Cennetler, Tertemiz Eşler, Bağışlanmalar İlâhî Rahmet
ve Ziyafetler Kimlere Va'dediliyor? 116
Allah Teâlâ'nın Cennetlere Koyma Koşulları 119
Allah'ın Kendilerine Cennetleri Hazırladığı Bahtiyarlar 124

CENNETİN İSİMLERİ VE BÖLGELERİ 125

A) Cennetin İsimleri 125
جنّة=Cennet 125
الغرفة=Ğurfe 125
الفردوس=el-Firdevs 126
جنّة الخلد=Cennetü'l-Huld (Sonsuzluk Cenneti) 126
جنّة عالية=Cennet-i Âliye (Yüksek Cennet) 127
دار السّلام=Dâru's-Selâm (Esenlik/Barış Yurdu) 127
دار القرار=Dâru'l-Karâr23 (Yerleşim Yurdu) 127
دار المتّقين=Dâru'l-Müttakîn (Takva Sahiplerinin Yurdu) 127
دار المقامة=Dâru'l-Mükâme (İkâmet Yurdu) 128

B) Cennetin Bölgeleri 128
جنّات عدن=Cennâtü Adn (Adin Cennetleri) 128
جنّات الفردوس=Cennâtü'l-Firdevs (Firdevs Cennetleri) 130
جنّات المأوى=Cennâtü'l-Me'vâ (Me'vâ Cennetleri) 130
جنّات النّعيم=Cennâtü'n-Naîm (Naîm Cennetleri) 131
Dünya Cennetleri 132
جنّة=Cennet Lafzı ile Dünyadaki Bir Bağın,
Bir Bahçenin Vurgulandığı Âyetler 132
Dünya Bağ ve Bahçelerine Tesniye: جنّتين/جنّتان=Cennetân/cenneteyn
Lafzı ile İşâret Eden Âyetler 133

'جنات=cennât' Çoğul Lafzı ile Dünyadaki Bağların, Bahçelerin Vurgulandığı Âyetler 134
جهنم=Cehennem 140
Önbilgiler ve Tesbitler 140
Cehennem'in İsimleri ve Azap Türleri 141
الجحيم=el-Cahîm 141
Ateşli Alev Arkadaşları 141
Cehennemlik Oldukları Kesinleşenlere Mağfiret Dilemek Doğru Olmaz.. 142
Müttakiler Cehîm Azabından Korunmuşlardır 143
جهنم=Cehennem 145
Ne Kötü Yatak 145
Varılacak Ne Kötü Yer 146
İnanmayanlara Cehennem Yeter 147
Bile Bile İnsan Canına Kıyanın Cezası Cehennemdir 147
Dönüş Yerleri Cehennem 147
Cehennem'de Bir Araya Getirilecekler 148
İnsanların ve Cinlerin Çoğu Cehennem İçin Yaratılmıştır 149
Münafık ve Kâfirlerin Yeri Cehennemdir 150
Cehennem Cin ve İnsanlarla Doldurulacak 152
Arkasından/Arkalarından Cehennem 153
Cehennem Cezasına Çarptırılanlar Suçlarına Göre Cehennemin Çeşitli Katmanlarına Dağıtılırlar 153
Ululuk Taslayanların Barınağı 153
Peygambere Uyarı 155
Cehennemde Tam Ölüm de Yoktur Tam Hayat da! 158
Samimi Müminler Cehennemden Allah'a Sığınırlar 159
Cehennem Bekçilerine Yalvarırlar 160
Cehenneme Doldun mu Diyeceğiz 161
İnananlara Eziyet Edenlerin Cezaları Cehennemdir 162
الحطمة=el-Hutama 162
سعير=Seîr 163
Haksızca Yetim Malı Yiyenler 'Seîr' Cezasına Çarptırılacaklar 163
İnkârcıların Cezası Seîr'dir 163
سقر=Sekar 165
السموم=es-Semûm 166
العذاب=el-azâb 167
Âhirete Bedel Dünyayı Satın Alanların Azapları Hafifletilmez 167
Ömrü Ne Kadar Uzun Olursa Olsun Azaptan Kurtulamaz 167

Kafirlerin Azapları Hafifletilmez 167
Ateşe Karşı Ne de Sabırlı İmişler 168
Aradaki Bağlar Kopmuştur 169
Tadın Azabı 169
Deriler Değiştirilecek 170
Sonsuz Azap 170
Azabın Dokunacağı Kimseler 171
Cehennemdekilerin Bedduaları 171
Azabı Gördüklerinde Pişmanlıklarını Belirtirler 171
Azapları Katmerleştirilecekler ve Peygamber'in Hanımlarına Bir Uyarı .. 172
Azaba Müstahak Görülenler 173
Aleyhlerinde Azap Hükmü Verilmiş Olanlar 174
Azapta Ortaktırlar 175
Geri Dönme Temennileri 175
عَذَابٌ عَظِيمٌ=azâbun azîm (Büyük Bir Azap) 176
Büyük Azapla Tehdit Edilen Kâfirler 176
Camilere Gidilmesini Engelleyenler 176
Din Konusunda Görüş Ayrılığına Düşenler 177
Küfürde Yarışanlar 177
Katiller 178
Allah ve Peygamberi'ne Savaş Açanlar 178
Münafıklar 179
Allah Yolundan Sapanlar 179
Sinelerini Küfre Açanlar 179
İftiracılar 180
İftiracı Yalancılar 180
عَذَابٌ أَلِيمٌ=azâbun elîm 180
Elem Veren Azapla Tehdit Edilenler 180
Münâfıklar 180
Kâfirler 181
Kitaplarındaki Gerçekleri Gizleyen Yahudiler 181
Sınır Tanımayan Mütecâviz Müminler 182
Yapmadıkları ile Övünenler 184
Öleceklerini Sezdikleri Anda Tevbe Edenler 184
Faizci Yahudiler 184
Allah Üçün Üçüncüsüdür Diyenler 185
Allah Yolunda Harcamaktan Kaçınanlar 186
Rasulullah'ı İncitenler 186
İnananları Alaya Alanlar 186
Azabı Görmeden İnanmayacak Olanlar 187
Zalimler 188

Allah'ın Âyetlerine İnanmayanlar ... 189
Allah Yolundan Engelleyenler ... 190
Ululuk Taslayanlar ... 190
Bizi Âciz Düşürmeye Çalışanlar ... 191
En Pisinden Bir Azap ... 191
عَذَابٌ مُهِينٌ=azâbün mühîn ... 193
Alçaltıcı Azabın Muhatapları ... 193
Kıskanç Kâfirler ... 193
Allah'ın Belirlediği Sınırları Aşanlar ... 193
Cimri ve Cimriliği Tavsiye Eden Kâfirler ... 194
Allah'a İftira Atan Zalimler ... 195
Dini Dillerine Dolayıp Alay Edenler ... 196
Allah ve Peygamberi'ni İncitenler ... 196
عَذَابٌ مُقِيمٌ=azâbün mukîm ... 197
Bu Azaba Çarptırılacak Gruplar ... 197
Kâfirler ... 197
Münafıklar ... 197
Zalimler ... 198
Öteki Âlemle İlgili Ceza Türlerinin ve Niteliklerinin Vurgulanması Bağlamında عَذَابُ=azâb Lafzının Tamlanan veya Nitelenen Konumunda Geçtiği Âyetler ... 198
عَذَابُ الْآخِرَةِ=azâb-i âhire (Âhiret Azabı) ... 198
الْعَذَابُ الْأَكْبَرُ=azâb-i ekber (En Büyük Azap) ... 199
عَذَابُ الْحَرِيقِ=azâb-i-harîk (Yangın Azabı) ... 200
عَذَابُ الْخُلْدِ=azâb-i huld (Sonsuzluk Azabı) ... 201
سُوءُ الْعَذَابِ=sû-i azâb (Azabın Kötüsü) ... 201
عَذَابٌ شَدِيدٌ azâb-i şedîd (Çetin Bir Azap) ... 202
عَذَابٌ صَعَدٌ=azâb-i Saad (Gittikçe Yükselen Bir Azap) ... 205
عَذَابٌ غَلِيظٌ=azâb-i Ğalîz (Ağır Bir Azap) ... 205
عَذَابٌ قَرِيبٌ=azâb-i karîb (Pek Yakın Bir Azap) ... 206
عَذَابٌ كَبِيرٌ=azâb-i kebîr (Büyük Bir Azap) ... 206
عَذَابُ النَّارِ=azâb-i nâr (Ateş Azabı) ... 207
عَذَابٌ نُكْرٌ=azâb-i nükr ... 208
غَيًّا=Ğayyâ ... 209
لَظَى=lezâ ... 209
النَّارُ=en-nâr ... 210
Cehennem Ateşinin Yaktıkları ... 210

Bize Sayılı Günler Dışında Cehennem
Ateşi İlişmez Diyen İftiracılar 211
Ateşten Çıkamayacaklar 211
Yedikleri Aslında Ateştir 212
Ateşe Çağıranlar 212
Değil Zulüm Yapmak Zalimlere İlgi Duymak
Bile Cehenneme Sürükler 218
أَصْحَابُ النَّارِ =ashâbu'n- nâr (Ateş Dostları/Ateş Halkı)
Olarak Nitelendirilenlerin Özellikleri 227
نَارِ جَهَنَّم =Nâru cehennem (Cehennem Ateşi) 230
هَاوِيَةٌ =Hâviye 232
يَحْمُوم =Yahmûm 232
دَارَ الْبَوَارِ =Dâru'l-bevâr (Helâk Yurdu) 233
دَارُ الْخُلْد =Dâru'l-huld (Sonsuzluk Yurdu) 233

Cehennemliklerin Bazı Yiyecek ve İçecekleri 233
الْحَمِيم =el-Hamîm 233
Kaynar Sudan Bir İçki 233
Başlarının Üstünden Kaynar Su Dökülür 234
Kaynar Sudan Bir Karışım 235
İnkârcılar Kaynar Suda Çekilirler 235
Barsakları Parça Parça Edecek 235
شَجَرَةُ الزَّقُّومِ =şecere-i zekkûm (Zakkûm Ağacı) 236
ضَرِيع =darî' 238
غَسَّاقٌ =ğassâk 238
غِسْلِين =ğıslîn 238
مَاء صَدِيد =mâi sadîd 239
مَاء كَالْمُهْلِ =mâi ke'l-mühl 239

Altıncı Bölüm
Kadere İman

Önbilgiler ve Tesbitler 240
Kader ve Kaza Konuları Çerçevesinde Yorumlanan Bazı Âyetler 242
Kadere Teslimiyet 247

İKİNCİ KISIM
KÂINAT / GÖKLER

KÂİNÂT 256
Önbilgiler ve Tesbitler 256

ARŞ, KÜRSÎ VE LEVH KAVRAMLARI 256
Önbilgiler 256
الْعَرْشِ=el-arş Lafzının Geçtiği Âyetler 258
كُرْسِي=Kürsî 263
لَوْح=Levh 263

KUR'ÂN'DA GÖK/GÖKLER VE YERYÜZÜ 264
Önbilgiler 264
السَّمَاء=es-Semâ Lafzının Tekil ve الْأَرْض=el-ard Lafzından Bağımsız Olarak Geçtiği Âyetler 264
- Temsil ve Teşbih Bağlamında Yer Alanlar 264
- Gök ve Belâ 265
- Gök Yönünden Beklentinin Fıtrî Bir Olgu Olduğu Seziliyor 266
- Gök ve Rızık 268
- Gök ve Su/Yağmur/Dolu 269
- Gök, Kapıları, Burçları, Yörüngeleri Olan, Yıldızlarla Süslendirilmiş ve Korunmuş Bir Tavan Olarak Nitelendirilmiştir 271
- Nimet Kaynağı 274
- Kıyamet Sürecinde Gök 274
- Gök ve Mucize 276
- Gök ve Ordu 276

السَّمَاء=es-Semâ Lafzının Tekil Şeklinin الْأَرْض=el-ard Lafzı ile Birlikte Geçtiği Âyetler 276
- Yeryüzü Döşek Gökyüzü Binâ 276
- Göklerin Düzenlenmesi Yeryüzündekilerin Yaratılmasından Sonradır 277
- Kâinâtta Her Şey Allah'ın Kontrolündedir 277
- Tarihin Karanlıklarında Kalmış Medeniyetlere İşâretler 279
- Samimi İman Refah Kapılarının Açılmasını Sağlar 280
- Yeryüzü ve Su 280
- Rızık Merkezleri 283
- Yaratılan Hiçbir Şey Gereksiz Değildir 285
- Göğün Yıkılmamasını, Yerin Yarılmamasını Sağlayan Kim? 285

السَّمَاء=es-Semâ Lafzının Tekil ve Çoğul Şeklinin الْأَرْض=el-ard Lafzı ile Birlikte Geçtiği Âyetler 286

Bulutlar Gökle Yer Arasındadır 286
السَّماء=es-Semâ Lafzının, السَّماوات=es-semâvât ve سَماوات=semâvât Şeklinde Lâm-i Tarifli ve Lâm-i Tarifsiz Esire 'İ' Sesli Çoğul Biçiminin الأرض=el-ardı Lafzı ile Birlikte Geçtiği Âyetler 288
a) bed'=orijinal yaratma 288
b) halk=yaratma, imal etme, ... 288
Göklerin ve Yerin Yaratıldığının Masdar Olan خلق=halk Kelimesi ile Vurgulandığı Âyetler 288
Göklerin ve Yerin Yaratılması İnsanın Yaratılmasından Daha Muhteşemdir 290
Gün Gelecek Gökteki ve Yerdeki Canlılar Bir Araya Getirilecek 290
Göklerin ve Yerin Yaratıldığının خَلَقَ=halaka Yarattı Fiili ile Vurgulandığı Âyetler 290
Gökleri Yaratmış Olan Onların Aynısını Yaratma Gücüne de Sahiptir 294
Sor Bakalım Gökleri Kim Yaratmış 294
Gökler Yedi Kat Olarak Düzenlenmiştir 296
Göklerin ve Yerin Yaratıldığının خَلَقنا = halaknâ Yarattık Fiili ile Vurgulandığı Âyetler 297
Göklerin ve Yerin Altı Günde Yaratılmış Olduğunu Vurgulayan Âyetler 297
Farklı Bir Yer Farklı Bir Gök Olacak 299
c) fatr =yoktan varetme 300
Yer ile Göklerdeki Akıllı-Akılsız Canlı-Cansız Varlıklara مَا=mâ Harfi ile İşâret Edilen Âyetler 302
Her Şey O'nun Huzurunda Eğilmekte, O'na Secde Etmektedir 302
Göklerdeki ve Yerdeki Her Şey O'nundur 302
Yer ile Göklerdeki Akıllı-Canlı Varlıklara مَن=men Harfi ile İşâret Eden Âyetler 311
Göklerin ve Yerin Teslimiyeti 311
Yerlerde ve Göklerdeki Akıllı-Canlı Varlıkların Hepsi O'nun Kullarıdır 311
İsteseler de İstemeseler de O'nun Huzurunda Secdeye Kapanırlar 313
Göklerin ve Yerin Mülkü 314
Gökler ile Yer Arasında Bulunanların Mülkü de Allah'ındır 317
Gökler ile Yerdekilerin Mülkü 318
Göklerin ve Yerin Orduları 318
Göklerin ve Yerin Mirası 318
Göklerin Gaybı 319
Birinci Gök Gibi Diğer Göklerin de Rızık Merkezleri Olduğu Anlaşılıyor 320
Göklerin ve Yerin Anahtarları 320
Kıyamet Olayı Göklere ve Yere Ağır Basıp Çöktürecek 321
Gökler ile Yeryüzünün Önceleri Bir Bütün Olduğu Sonradan Ayrıldıkları Bildiriliyor 321

Kâinâtın Hissettiği Seziliyor 322
السَّمَاوَاتِ=es-Semâvât Lafzının Yalnız Geçtiği Âyetler 322
السَّمَاءِ=es-semâ Lafzının, السَّمَاوَاتُ=es-semâvât ve سَمَاوَاتٌ=semâvât Şeklinde Lâm-i Tarifli ve Lâm-i Tarifsiz Ötüre 'U' Sesli Çoğul Biçiminin الأرضِ=el-ard Lafzı ile Birlikte Geçtiği Âyetler 323
Allah'a Çocuk İsnadından Ötürü Kâinâtın Müteessir Olması 324

KÂİNÂT/YERYÜZÜ 325
Önbilgiler 325
أرضٌ=ard Lafzının Yeryüzü Anlamında Lâm-i Tarifsiz Olarak Geçtiği Âyetler 325
Allah'ın Yeri 325
أرضٌ=ard Lafzının Belirli ve Sınırlı Yer, Ülke, Yerleşim Birimi Toprak Parçası Anlamında Kullanıldığı ve Lâm-i Tarifsiz Olarak Muzaf-Muzafunileyh (İsim Tamlaması) Konumunda Geçtiği Âyetler 326
'U' Şeklinde Ötüre Konumdaki الأَرْضُ=el-ardu Lafzının Tekil السَّمَاء=es-semâ ve Çoğul السَّمَاوَاتُ=es-semâvât Kelimeleri ile Birlikte ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler 328
a) Ötüre Olan الأرضُ=el-erd Lafzının Çoğul السَّمَاوَاتُ=es-semâvât ile Birlikte Yer Aldığı Âyetler 328
b) Ötüre Olan الأرضُ=el-ardu Lafzının Tekil السَّمَاءِ=es-semâ ile Birlikte Yer Aldığı Âyetler 330
'U' Şeklinde Ötüre Konumdaki الأَرْضُ=el-ardu Lafzının Bağımsız ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler 331
'E' Şeklinde Mansup Konumdaki الأرضَ=el-arda Lafzının Bağımsız ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler 335
a) Mansup Olan الأرضَ=el-arda Lafzı ile Sınırlı Yerlere İşâret Edilmesi 335
b) Mansup Olan الأرضَ=el-arda Lafzı ile Yeryüzüne İşâret Edilmesi 337
Yeryüzüne Vâris Kılınanlar 337
Yeryüzünün Fizik Yapısına ve Yaratılmasına Vurgu Yapan Âyetler 338
Yeryüzünün Uzatılıp Döşenmesi ve Beşik Yapılması 338
Yeryüzünü Beşik Yapmıştır 339
Yeryüzünün Aşınması 340
Kıyamet Sürecinde Yeryüzü 340
Yeryüzüne Hayat Verilmesi 340
Yeryüzü Bir Karargâhtır 343
Yeryüzü İki Günde Yaratıldı 343
Cennetin Sathı da 'el-ard/yeryüzü' Kavramı ile Vurgulanmıştır 344
Nuh Tufanında Yeryüzü 344

'E' Şeklinde Mansup Konumdaki الأرض=el-arda Lafzının Tekil
السَّماء=es-semâ ve Çoğul السَّماوات=es-semâvât Kelimeleri ile Birlikte
ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler 345
a) Mansup el-Ard'ın Tekil es-Semâ ile Birlikte Geçtiği Âyetler 345
b) Mansup el-ard'ın Çoğul es-Semâvât ile Birlikte Geçtiği Âyetler 347
Hak (Gerçek) Olarak Yaratılmışlardır 347
Altı Günde Yaratılmışlardır 349
Onlara Gökleri ve Yeryüzünü Kimin Yarattığını Sor 353
'İ' Şeklinde Esire Konumdaki الأرض=el-ardı
Lafzının Bağımsız ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler 356
a) Esire Olan الأرض=el-ardı Lafzı ile Yeryüzüne İşâret Edilmesi 356
Yeryüzünde Bozgunculuk ve Ululuk Taslamak Yasaklanıyor
ve Ağır Şekilde Kınanıyor 356
Yeryüzü İnsanlara Karargâh Yapılmış ve Yönetimi Onlara Bırakılmıştır 364
Yeryüzü İnsanların İstifâdesine Sunulmuştur 367
Korkunç Zenginlikleri Para Etmeyen Gürûh 368
Yeryüzünde Allah'ın Âyetlerini Görüp
Düşünmek İçin Seyahat Öngörülüyor 369
Yeryüzünde Çoğunluğu, Hidayetten
Uzak Olanların Oluşturageldiği Seziliyor 376
Yeryüzünde de Gökte de Asıl Güç Allah'ındır 381
b) Esire Olan الأرض=el-ardı Lafzı ile Sınırlı Yerlere İşâret Edilmesi 384
'İ' Şeklinde Esire Konumdaki الأرض=el-ard Lafzının Tekil
السَّماء=es-semâ ile Birlikte ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler 390
'İ' Şeklinde Esire Konumdaki الأرض =el-ardı Lafzının Çoğul
السَّماوات =es-semâvât ile Birlikte ve Lâm-i Tarifli Olarak Yer Aldığı Âyetler 396
'İ' Şeklinde Esire Konumdaki الأرض=el-ardı Lafzının Tekil
السَّماء=es-semâ ve Çoğul السَّماوات=es-semâvât Kelimeleri ile
ve Lâm-i Tarifli Olarak Birlikte Geçtiği Âyetler 425
'İ' Şeklinde Esire Konumdaki الأرض=el-ardı Lafzının Üstün ve
Ötüre Konumundaki Harekeli Halleri ile Birlikte ve
Lâm-i Tarifli Olarak Aynı Âyette Geçtiği Yerler 427

KÂİNÂTTA AYRINTILAR 429
Önbilgiler ve Tesbitler 429
1) Göklerde Yer Alan Varlıklar 434
Güneş, Ay ve Yıldızların Yaratılmaları 434
Güneş Anlamına Gelen الشَّمس=eş-şems, Gökteki Ay Manasına Gelen
القمر=el-kamer, Yıldızlar Anlamına Gelen النُّجوم=en-nücûm Lafızlarının
Ayrı Ayrı ve Birlikte Geçtikleri Âyetler 434

Güneş Anlamına Gelen الشمس=eş-şems Lafzının
Bağımsız Olarak Yer Aldığı Âyetler 434
Güneşin Yaratılmış Bir Mahluk Olduğuna İşâret Ediliyor 434
Güneş ve Ay Anlamına Gelen Lafızların Birlikte Geçtikleri Âyetler 437
Güneş ve Ay Bir Ölçü ile Yaratılmışlardır 437
Her Şey Belirlenmiş Bir Süre İçin İşlevini Sürdürür 438
Güneş, Ay ve Yıldız/Yıldızlar Anlamına Gelen
Lafızların Birlikte Yer Aldıkları Âyetler 440
Güneş de Ay da Yıldızlar da Yaratılmıştır 440
Ay Anlamına Gelen القمر=el-kamer Lafzının
Bağımsız Olarak Yer Aldığı Âyetler 441
Gökcisimler Grubundan Yıldız/Yıldızlar Anlamına
Gelen النجم=en-necm ve النجوم=en-nücûm
Lafızlarının Bağımsız Olarak Yer Aldığı Âyetler 443
Yıldızlar Sayesinde Yön Bulunur 443
Yıldız/Yıldızlar Anlamına Gelen كوكب=kevkeb
ve الكواكب=el-kevâkib Lafızlarının Bağımsız Olarak Yer Aldığı Âyetler 444
2) Gökler ile Yer Arasında Yaratılmış Varlıkların Ayrıntıları 448
Rüzgârlar Anlamına Gelen الرياح=er-riyâh ile Bulut Anlamına Gelen
السحاب=es-Sehâb Lafızlarının Birlikte Yer Aldıkları Âyetler 448
Rüzgârlarla Bulutlar Yer ile Gök Arasında
İnsanların Hizmetine Sunulmuşlardır 448
Rüzgârlar Rahmetin Müjdecileridir 449
Bulut Anlamına Gelen السحاب=es-Sehâb
Lafzının Bağımsız Geçtiği Âyetler 450
Bulut Anlamının الغمام=el-ğamâm Lafzı ile İfâde Edildiği Âyetler 451
Rüzgâr/Rüzgârlar Anlamına Gelen Tekil ريح=rîh ile
Çoğul الرياح=er-riyâh Lafızlarının السحاب=es-Sehâb'tan
Bağımsız Olarak Geçtikleri Âyetler 452
Lam-i Tarifsiz Mecrûr, Merfû ve Mansup
Konumdaki Tekil 'Rîh' Lafzının Yer Aldığı Âyetler 452
Dondurucu Rüzgâra Benzetilen Harcamalar 152
Meltemden Fırtınaya 453
Sahabe'nin Gözleri Önünde Cereyan Eden Mucize Rüzgâr 453
Felâket Fırtınaları 454
Lam-i Tarifli Mecrûr, Merfû ve Mansup Konumdaki
Tekil 'er-Rîh' Lafzının Bağımsız Olarak Geçtiği Âyetler 455
Yaptıkları, Fırtınanın Savurduğu Küle Benzetilenler 455
Hz. Süleyman'ın Emrine Verilen Rüzgârın Özellikleri 455
Lam-i Tarifli Mecrûr, Merfû ve Mansup Konumdaki

Çoğul 'er-Riyâh' Lafzının Bağımsız Olarak Geçtiği Âyetler 457
Rüzgârlar Aşılama (Tozlaşma) Özelliğine Sahiptirler 457
Gece Anlamına Gelen اللَّيْل=el-leyl ile Gündüz Anlamına Gelen النَّهَار=en-nehâr Kavramları 458
Gece ile Gündüz de Sürekli Yaratılmaktadır 458
Gece ile Gündüzün Farklı Görüntülerinin Farklı Masdar ve Fiil Kipleri ile Vurgulanması 459
a) Gece ile Gündüzün Birbirlerini İzlemeleri 459
b) Gece ile Gündüzün Birbirinin İçine Sokulması 460
c) Gecenin Gündüzü Bürümesi 462
d) Gece ile Gündüzün Çevrilmesi 462
e) Gece ile Gündüzün Birbirine Bürünmesi 463
Gece ile Gündüz İnsanların Hizmetine Verilmiştir 463
f) Gündüzün Geceden Yüzülüp Soyulması 463
Gece ile Gündüzün Bazı Fonksiyonları 464
Gece Dinlenme Gündüz Çalışma Zamanıdır 464
Gece Örtü, Uyku Dinlence, Gündüz Diriliş Zamanıdır 465
Gündüz Uyuyup Geceleyin Çalışmak İsteyenlere de İşâret Edilmiştir 465
Senelerin Sayısının ve Hesap Yönteminin Bilinmesini Sağlarlar 466
Gece ve Gündüz Anlamına Gelen Lafızların Farklı Vesilelerle Birlikte Geçtiği Âyetler 466
Gece ve Gündüz Vakitlerinde İbadetin Öngörüldüğü ve İbadet Yapanların Övgü ile Anıldığı Âyetler 467
Gece Anlamına Gelen لَيْلَة=leyletün ve اللَّيْل=el-leyl Lafızlarının Bağımsız Geçtikleri Âyetler 470
لَيْلَة=leyletün Lafzının Geçtiği Âyetler 470
لَيْل=el-leyl Lafzının Yer Aldığı Âyetler 471
Gece ile Gündüze Farklı Lafızlarla İşaret Edilmesi 475
Tekil Olan لَيْل=leyl Lafzının Çoğulu لَيَال=leyâl Lafzının Yer Aldığı Âyetler 476
Gündüz Anlamına Gelen النَّهَار=en-nehâr Lafzının Gece Anlamına Gelen لَيْل=leyl'den Bağımsız Olarak Geçtiği Âyetler 477
3) Yeryüzü Üzerinde Yer Alan Varlıkların Ayrıntıları 481
I) DAĞLAR 481
Dağların Yaratılması 481
Önbilgiler 481
Tekil جَبَل=cebel ve Çoğul جِبَال=cibâl Lafızlarının Farklı Konular Bağlamında Yer Aldıkları Diğer Âyetler 482
Tekil Olan 'Cebel' Lafzının Yer Aldığı Âyetler 482
Mucizelere Mekân Dağlar 482

Dağın Haşyeti 484
Çoğul Olan 'Cibâl' Lafzının Geçtiği Âyetler 484
Dağlar Sanatsal Yapılara Sahne Olmuşlardı 484
Kıyamet Sürecinde Dağlar 486
Dağlar da Kendi Dilleri ile Allah'ı Kutsamakta, Allah'a Secde Etmektedirler 488
Bulut Dağları 488
Dağlardaki Farklı Yollar ve Güzergâhlar Tabîîdir, Gelişi-Güzel Değildir 489

II) DENİZLER 490
Önbilgiler 490
A) Tekil بَحْرٍ=bahr ve البَحْرَ=el-bahr Lafızlarının Geçtiği Âyetler 490
a) Lâm-i Tarifsiz Olan 'bahr' Lafzı 490
Kâfirlerin İnanç Bazındaki Tutumlarının Benzetildikleri Olay 490
b) Lam-i Tarifli 'el-bahr' Lafzı 491
İsrailoğulları İçin Denizi İkiye Ayırmıştı 491
Deniz Avcılığına ve Seyahatına Özendiren Âyetler 493
Fıtrî Yakarış Anları 495
Denizler Tükenir Rabbimin Sözleri Tükenmez 497
B) البَحْرِ=el-bahr Lafzının Tesniye (İkil) Olarak Yer Aldığı Âyetler 498
C) البَحْرِ=el-bahr Lafzının Çoğul Olarak Yer Aldığı Âyetler 499

III) NEHİRLER 500
Önbilgiler 500
A) Cennet Irmakları 500
Su, Süt, Şarap, Süzülmüş Bal Irmakları 507
B) Dünya Irmaklarına Vurgu Yapan Âyetler 511
a) Tekil 'neher' Lafzının Geçtiği Âyetler 511
b) Çoğul 'el-enhâr' veya 'Enhâr' Lafızlarının Geçtiği Âyetler 512
İçinden Irmakların Fışkırdığı Taşlar Vardır 512
Irmaklar da İnsanların Hizmetine Verilmiştir 513